

Prof. Dr. Yusuf El-Kardavî

Çağdaş Meselelere FETVALAR

7

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

İstanbul Kitap ve Kültür Sarayı
Büyük Reşitpaşa Caddesi No: 22/42 Vezneciler/İSTANBUL
Tel: (0212) 528 46 17

Tahir Yayıncılık

İlmi Eserler -1

Cilt 1

İslam Işığında Çağdaş Meselelere Fetvalar

Kapak Grafik: Ramazan Erkut

Dizgi: Ahmet Kahramanoğlu

Baskı: Karmat

İslam Işığında Çağdaş Meselelere Fetvalar

7. Cilt

Prof. Dr. Yusuf El-Kardavî

Mütercim:
Harun ÜNAL

İstanbul Kitap ve Kültür Sarayı
Büyük Reşitpaşa Caddesi No: 22/42 Vezneciler/İSTANBUL
Tel: (0212) 528 46 17

Bu kitabın Türkiye'deki bütün yayın ve dağıtım hakları Prof. Dr. Yusuf el-Kardavî tarafından Tahir Yayıncılığa verilmiştir. Kitaptaki bölümler kısmen veya tamamen yayınevinden izinsiz olarak çoğaltılamaz.

Tahir Yayıncılık

İSRAİL PARLAMENTOSUNDA YER ALMAK

(Toprakları ve yurtları Yahudilerin işgali altında bulunan Filistin’li Müslümanların İsrail Parlamentosunda görev almaları meselesi)

Soru: Toprakları işgal altında bulunan Müslümanların İsrail devleti Parlamentosunda görev almaları caiz olur mu?

Allah’a hamd, Resulüne ve onun Ehli Beytine, ashabına ve onu veli edinenlere salat ve selam olsun. Şimdi sorunuzun cevabına geçebiliriz.

Cevap: İslam Şeriati-dini açısından **İsrail**, bölgeye sonradan gelip çöreklenen ve zorbalıkla oralara sahip olmaya çalışan bir toplumdur. Bu toplum, buraları silah ve ateş zoruyla, kan dökerek, canlar alarak almayı kendileri için bir görev ve farz saymaktadırlar. Burada bulunan yerleşik sahiplerini korkuyla, terör estirerek çıkarıp buraları boşaltıp sahiplenmek isteyen cani bir toplumdur. Çünkü bu toplum **İslâm ümmetinin** amaçlarıyla çelişen ve Müslümanlara tamamen yabancı olan bir devleti, İslam diyarında ya da belde-sinde dikmek istiyorlar ve bunu kendileri için en önemli ve farz görev olarak kabul ediyorlar. Buradaki asıl sahiplerine karşı düşman-

lık ederek yurtlarından kovmanın peşindeler. Bu haliyle İsrail ya da canı Siyonist uşakları Arap ve İslâm varlığı ya da bedeni içerisinde yabancı bir organ gibidir ki, bu yabancı organ veya cisim diğer organlar tarafından kabul edilmemekte ve dışlanıp atılmaktadır.

Başta ve özellikle orada yaşamakta olan Filistin halkına ve genelde tüm Müslümanlara farzı ayın bir görev olan husus, varlıklarını ve her manadaki güçlerini birleştirerek sonradan gelip zorbalıkla ve gasbederek İslâm topraklarına el koyan bu düşman topluma karşı koymalılar, mukavemet göstermeliler. Bu, tüm Müslümanlar için farzı ayın bir görevdir. Mallarını ve canlarını ortaya koymak suretiyle canı Siyonist uşağı Yahudileri mutlaka topraklarından çıkarıp uzaklaştırmalılar. Bu, kendileri için neye mal olursa olsun ve ne gibi sıkıntı ve zorluklarla karşılaşılırsa karşılaşsınlar, asla bu noktada gevşeklik göstermemelidirler. Çünkü Allah şöyle buyuruyor:

“Düşman topluluğu olan o kafirleri izleyip öldürmede gevşeklik göstermeyin. Eğer siz savaşmaktan ve yaralanmaktan dolayı acı duyuyorsanız, onlar da tıpkı sizin acı çektiğiniz gibi acı çekiyorlar, ama buna rağmen sizinle savaşmaktan da korkaklık göstermiyorlar. Kaldı ki siz mümin olmanızdan ötürü onların, inkarları sebebiyle beklemediği şeyleri Allah’tan umut ediyorsunuz.” (4, Nisa, 104)

“Nice peygamberler vardır ki, beraberlerinde kendilerini Rablerine adanmış alimler olduğu halde savaştilar. Onlar Allah yolunda başlarına gelenler sebebiyle gevşemediler, düşman karşısında zaaf göstermediler ve onlara boyun da eğmediler. Allah sabredenleri sever.” (3, Ali İmran, 146)

Aslında Müslümanlar uzun tarihleri boyunca bir çok saldırgan ve mütecaviz saldırılarla karşı karşıya bulunmuşlardır. Ancak hedeflerinde ve izledikleri yolda Siyonist uşağı Yahudiler gibisi böyle bir düşmanla karşılaşmamışlardır.

Geçmişteki kafir düşmanlar, bunlar ister haclı kafirleri olsunlar, ister başka kafirler olsunlar, sadece ülkeleri işgal ile yetinirler

ve fakat oradaki halklara dokunmazlardı, halkı yerlerinden etmezlerdi. Onlar yani düşmanlar sadece orada onlara egemen olmak, onlar üzerinde hükümlanlıklarını sürdürmekle yetinirlerdi.

Oysa Siyonist uşağı Yahudilere gelince, bunlar sadece topraklarına el koymakla yetinmeyip aynı zamanda oranın halkını da oradan çıkarıyor, onlara sürgün hayatı yaşıyorlar. Onlardan boşalan yerlere ve topraklara da kendileri sahiplenip yerleşiyorlar. Burada aynı zamanda zalim devletlerini de kuruyorlar. İşte Yahudilerin yaptığı şey budur. Yahudiler bu yaptıklarıyla, Cezayir'i işgal eden ve oranın halkına yaptıklarını bırakmayan sömürgeci Fransızları da geçtiler. Çünkü Fransızlar da Cezayir'i kendilerine vatan edinme gayretine girdiler ama, Cezayir halkını oradan çıkarıp atmadılar. Onları kendi topraklarından uzaklaştırmadılar.

Yahudilerin isteklerine ulaşabilmek için denedikleri yollara gelince, Filistin köylerinde işlenen ırkçı Yahudi cinayetlerine bu köyler ve birer mezbahaneye dönüştürdükleri bu yerlerin tanıklığı yeter. Yani Deyr Yasin ve benzeri yerlerde uygulanan toplu öldürmelerin tanıklığı buna kafi gelir.

İşte bu noktada, Siyonist Yahudi varlığına karşı, Şeriatın öngördüğü bir şey vardır. O da, bu toplumla kesin olarak her türlü ilişkiyi kesmek olmalıdır. Onlara öldürücü manada bir mukavemet gösterilmeli, karşı konulmalıdır. Sürekli ve aralıksız bir cihad.. Evet bunlar olmalı ki, Allah'ın, İslam'a karşı cürüm/suç işleyenler istemeseler de, Hak din olan İslâm'ı güçlendirmesi, bütün sistemlere egemen kılması ve batılı/küfür ile şirki de silip ortadan kaldırması için bu, gereklidir. Çünkü Rabbimiz şöyle buyurmaktadır:

“Size karşı savaş açanlara siz de Allah yolunda savaş açın! Sakın saldırganlıkta bulunmayın. Şüphesiz Allah saldırganlık yaparak hadlerini aşanları sevmez. Size karşı savaşanları her nerede bulur-yakalarsanız hemen orada öldürün!” (2, Bakara, 190-191)

Bu durumda yapılması gereken ve bunlardan çıkan sonuç şudur. Bu zorba ve gaspçı durumunda olan Yahudi toplumuna varlık hakkını

tanıyacak, onlara beka yani kalma fırsat ve imkanını verecek ya da bu tecavüzkâr Siyonist topluma şu veya bu anlamda Filistin topraklarını üzerinde meşru bir hak tanıyacak her bir muamele ve girişim geçersizdir, batıldır ve hiçbir anlam ifade etmez. Çünkü batıl bir yoldan elde edilen kazanımların hepsi de batıl ve geçersizdir. Kaldı ki bir de bu zulmeden ve ezen topluma meyil veya eğilim göstermek veya Allah ve Resulüne karşı savaş açanlara, ya da İslâm ve Müslümanlara karşı savaş durumunda bulunanlara eğilim gösterilecek bir endişe uyandırmak, böyle bir ima ile de olsa girişimde bulunmak bile tehlikelidir ve mutlak manada uzak kalınmalıdır.

Bundan ötürüdür ki Şer'an farz olan konu, İslam topraklarını zorbalıkla ele geçiren bu Siyonist uşaklarla yapılacak bir barış sözleşmesini reddetmek olmalıdır. Çünkü bunlar oranın asıl sahiplerini de o topraklardan çıkarıp sürüyorlar, yersiz ve yurtsuz bir halde bırakıyorlar. O masum ve mağdur insanların kanlarını akıtıp, can ve mallarına kastediyorlar. Şimdi böyle bir durumu sürdüren bu şekildeki bir toplum ile yapılacak olan barış antlaşması gerçekte bir barış değildir. Bu sadece bir korkaklık, bir basitlik ve bir zaaftan ibarettir, bir teslimiyetten başka bir şey değildir. Oysa ki yüce Allah şöyle buyuruyor:

“Üstün durumda iken gevşeyip barışa çağırmayın. Allah sizinle beraberdir. O amellerinizi asla eksiltmeyecektir.” (47, *Muhammed*, 35)

İşte bu gerçeklerin ışığında, 1948 yılından bu yana toprakları Yahudilerin işgali altında bulunan ve mal ve can güvenlikleri de olmayan Filistinli kardeşlerimizin sorduklarını bir değerlendirelim. Acaba kendileri Yahudi devletinin parlamentosunun çatısı altında bir parlamenter olarak çalışabilirler mi, çalışamazlar mı yani bu caiz midir, değil midir? Çünkü kimileri böyle bir girişim ve görev alma, kendileri için bir takım kazanımların sağlanmasında ve toplumlarının da maslahatlarını savunma açısından bunu caiz görmektedirler. Aynı zamanda İsrail devleti karşısında sorunlarını ve meselelerini yüz yüze görüşme, bu alanda söylenmesi gereken şeyleri, söyleyebilecekleri en

son noktaya kadar söyleme ve böylece onları kuşatma fırsatını elde ederler, bunun için bu, caiz olur, diyenler çıkmaktadır.

Çoğu zaman bu değerlendirme ve bu düşünce ile yani muayyen bir takım maslahatların kazanılacağı düşüncesi ve varsayımı ile, hep akla ilk gelen nokta bu olmaktadır. İşte bu durum, bana bu konu ile ilgili soru soranlar kardeşlerime hemen sözlü olarak şunları dedirtiyor:

Aslında bu olay, maslahatlar ile mefsedetler arasında nasıl bir denge kurulmalı konusunda, muvazenet fıkhnı yani dengeyi oluşturma veya denge kurma fıkhnı-gerçek bilgisini edinmeyi gerektirmektedir. Çünkü bu konu, Fıkıh açısından Şeriat siyasetinin temel bir konusudur. Yani Siyonist bir Yahudi devletinin varlığında ve yönetiminde Müslüman bir cemaatin veya toplumun maslahatları nasıl olmalı? Toplum açısından getirileri veya kazanımları ne olacaktır? Acaba tartıda veya meseleyi dengelemede maslahatlar mı daha ağır basacak? Mefsedetlerden, getireceği maddi ve manevi zararlardan acaba ağır basacak olanı hangisi olacak? Maslahat-çıkar tarafı mı yoksa bozulma ve dejenere olup yok olma tarafı mı daha baskın gelecek? Acaba hangisi? Ki bu gerçekler iyice bilinmelidir ki, Siyonist ve düşman Yahudi devletinin parlamentosuna girmek caiz olur veya olmaz diyebilelim.

Çünkü o parlamentoya girmekle zımmen onların varlık haklarını kabullenme manası çıkar veya gasp etme suretiyle elde ettikleri topraklar üzerinde kalma haklarını tanıma manasına gelir. İşte bu nokta, sürekli olarak bunun red tarafını gerektirmektedir. Yani işin kötülük yanı daha baskın göstermektedir. Sürekli olarak da onlara karşı durmamızı gerektirmektedir.

Şimdi bizler bu evlerin ve bu toprakların asıl sahipleriyiz. Durum böyle olduğu halde bizim kalkıp evlerimizi zorbalık ve tecavüz yoluyla alan bu kimselere, gasbettikleri topraklarımızı kendilerine teslim etmemiz ve bırakmamız bizim için caiz olmaz. Hatta böyle bir anlama gelebilecek herhangi bir tasarrufta bulunmamız bile caiz olmaz. Ne kadar zaman uzarsa uzasın, ne kadar süre ge-

çerise geçsin, üzerinden uzun bir sürenin geçmiş olması yani zaman aşımı, batıl olan bir şeyi asla hakka dönüştürmez, dönüştüremez. Bu durum, bir haramı da asla helal kılamaz.

Biz burada, biz Müslümanlar – Filistinliler için ileri sürülen sözde barışı hangi mantık ile reddetmiş ve kabul etmemişsek, onların yani Yahudilerin parlamentolarına ortak olma konusunu da aynı mantıkla reddetmekteyiz.

Kaldı ki eğer bizler maslahat ölçüsüyle tam bir dikkat ve titizlikle ve tetkik ile bu konuyu denge kurma hukuku veya fıkhi ışığında ele alıp değerlendirecek olursak, şu gerçeği mutlaka görmüş olacağız: Vehme dayalı değil gerçeğe dayalı bir maslahat, kısa süreli değil uzun süreli bir maslahat, her Filistinli için ve onun meselesinin çözümü için yaygın ve kapsamlı manada olabilecek bir maslahat, cihad maslahatı ve devamlılığı, İslam daveti ve onu işlemek gibi tüm konular, Siyonist Yahudi toplumuyla böyle bir faaliyetin içine girmeyi reddetmektedir. Onlar bu topraklarımıza sonradan gelip yerleştikleri yani gasp eden ve zorba bir toplum olmaları itibariyle, bunlarla herhangi bir şekilde muamelede bulunmayı reddetmeyi gerektirmektedir. Çünkü bunlar evlerimizi zorbalıkla, yurdumuzu haksızlıkla alan hırsızlardır. Böyle olmalarından dolayıdır ki oradaki toplumun ya da halkın ve dünyadaki tüm Müslümanların vicdanlarında kabul görmemiş, terk olunmuş bir toplumdurlar. Keza o halkın çocukları tarafından da red olunmuşlardır. Onların hem düşüncelerinde ve hem de vicdanlarında meşrulukları bulunmayan bir toplum olarak o Yahudileri hep görmüşler ve öyle de göreceklerdir.

İşte işin bu noktasında düşman üzerinde büyük manevi bir yıkıntı ve kayıp bulunmaktadır. Bizim için de bu, büyük manevi bir kazanımdır ki bu, bizim onlara karşı mukavemet göstermemiz ve karşılıklarına dikilmemiz için büyük bir sermaye oluşturmaktadır.

Fıkhi kurallar ancak mefsedetlerle maslahatlar arasında veya kimi maslahatlarla kimisi arasında bir denge kurma yani karşılaştırma yapma ile gerçek olarak ortaya çıkmış olurlar. Yani kurallar bu gibi hallerde belirlenirler. Çünkü toplumu bozacak olan şeyi yani

mefsedeti ortadan kaldırmak meselesi, toplum adına bir maslahat veya yarar sağlamaktan önce gelir. Külli manada olan yani bütünü ilgilendiren maslahat, kısmi olan maslahatlara göre önceliklidir. Çünkü kamuya ait maslahat, özel yani belli bir kesime göre olan maslahatlara göre daha önceliklidirler. Uzun süreli olacak olan maslahat, kısa süreli olan maslahattan önce gelir.

İşte bu esas ve ölçülere göre düşman parlamentosuna girmek veya onların buna benzer müessese ve kurumlarında yer almak ya da katılmak veya ortak olmak haram olur. Meğerki ortada bunu gerekli kılan belirli bir zorunluluk veya zaruret olabilsin. Bu takdirde bunun için de zaten özel hükümler vardır, orada da o hükümler geçerlidir. Ki bütün bunlar değeri ne ise ona göre takdir olunurlar ve o sınırın ötesine de geçilemez.. Aksi takdirde istisnalar da sonradan bir temel oluşturmuş, asıl bir unsura dönüştürülmüş olunur.

Tüm Filistinlilere düşen bir görev bulunmaktadır. O da haklarına sıkı sıkıya sarılsınlar, buna dört elle sarılsınlar ve azı dişleriyle onu bırakmayacak şekilde ona sahiplensinler. Sabır göstersizler, sabırda yarışsınlar ve sabretmede devamlı olsunlar, sınır nöbetini bir an olsun terketmemeliler.

Çünkü yüce Allah şöyle buyurmaktadır:

“Ey iman edenler! Sabredin; sabırda düşmanlarınızın karşısında sebat ederek onlardan öne geçmeye çalışın, cihad için hazırlıklı ve uyanık bulunun, Allah’ın emir ve yasakları doğrultusunda Allah’tan sakının ki, başarıya erişebilirsiniz.” (3. Ali İmran, 200)

Bir de Talut’un mümin arkadaşlarının ettikleri şu dua ile Allah’a dua edip yakarmalılar. Talut’a inananlar şöyle dua ediyorlardı: **“Rabbimiz! Bize dayanma gücü vererek düşman karşısında bol sabır ver. Ayaklarımızı sabit kıl, bize cepheden kaçma zilletini gösterme. Ve bizi din ve şeriatını tanımayan tüm inkarcı kavimlere karşı muzaffer kıl.”** (2. Bakara, 250)

Allah’ım! Amiiin.

İSRAİL İLE OLAN İLİŞKİLERİMİZ

Soru: Duyduğumuza göre Kahire’de bulunan düşman İsrail elçiliği, Ramazan ayı boyunca Kahire’de oruçlu yoksul Müslümanlara iftar yemeği verecektmiş. Nitekim İsrail elçisi bu konuda Ezher Üniversitesi Fetva Komisyonundan bu iftarı vermelerinin caiz olabileceği ve oruçlu Müslümanların Yahudi sofrasından iftar açabilecekleri konusunda bir fetva çıkarma gayreti içindedir.

Sayın saygı değer hocamız; bizim burada asıl sormak istediğimiz husus şudur. Yahudilerin, Ramazan ayında, Rahman olan Allah’ın bu Ramazan sofrasında iftar verme hakları var mı? Böyle bir hakka sahipler mi? Diğer de oruçlu bir Müslüman kimsenin böyle bir sofraya oturup orada iftar açma hakkı var mı? Yahudilerin davetini kabul ederek aynı sofraya veya yemek masası etrafında oturup iftarlarını açmayı kabul edenler hakkındaki görüşünüz nedir?

Fevvaz el-Acemi

Saygı değer kardeşim Üstat Fevvaz el-Acemi, (Allah seni korusun).

Allah’ın selâmı, rahmeti ve bereketi üzerinize olsun. Tüm seneniz hayırla geçsin ve Allah benim de sizin de hayır ve iyi niyetlerimizi kabul buyursun! Şimdi sorunuzun cevabına geçebilirim.

Cevap: Yazdıklarını okudum. Bu yazdıklarından dolayı sadece sana teşekkür ve tebriklerimi bildirmek isterim. Çünkü ümmetimiz için hâlâ canlılığını ve hayatietini koruyan bu önemli meseleye parmak basmanız beni mutlu etti. Bunun için de sorduğunuz fetvayı hemen vermekte acele ediyorum. Allah’a hamd ve Resulüne de salat ve selamdan sonra hemen sözlerime başlıyorum.

İslam dini, gayri Müslimlerle yani Müslüman olmayan unsurlarla olan ilişkilerimizde bir takım kural, kaide ve kanunlar öngörmüştür ki bunlar da yüce Allah’ın Kitabında Mümtetine suresinin iki ayetinde zikredilmiştir. Her şeyden münezzeh olan yüce Rabbimiz bu ayetlerinde şöyle buyurmaktadır:

**“Allah, sizinle din uğrunda savaşmayan ve sizi yurdu-
dan çıkarmayanlara iyilik yapmanızı ve onlara adil davranma-
nızı yasaklamaz. Çünkü Allah, adaletli olanları sever. Allah, si-
zinle din uğrunda savaşanları, sizi yurtlarınızdan çıkaranları
ve çıkarılmanız için onlara yardım edenleri dost edinmenizi ya-
saklar. Kim onlara dost olursa işte zalimler onlardır.” (60, Müm-
teherine, 8-9)**

İslam dini, bizimle aynı inancı paylaşmayan ve bize muhalif olanlara iyilikte bulunmamızı, onlara adil davranmamızı yasakla-
maz. Yeter ki onlar din konusunda bizimle savaşmamış, bizi ülke-
mizden çıkarmamış olsunlar. Böyle bir suç işlememiş bulunsunlar.
Allah böyle olan düşmanlarla münasebetlerimizi kesmemizi yasak-
lamamıştır. Eğer bize karşı olan yani bizimle aynı inancı paylaşma-
yan bu kimseler bir de Kitap ehli iseler, bunlarla münasebetlerimizi
hiç yasaklamaz. Hatta onlarla beraber aynı sofrada yemeyi yasakla-
madığı gibi, onlarla evlilik yoluyla sıhriyet akrabalığını yakınlığı
da yasaklamaz. Çünkü bunları esasta hak olan semavi din mensubu
olarak değerlendirir, bunlar dinlerinde tahrifat ve değişiklik yapmış
olsalar da durum budur. Ancak yüce Allah'ın kendileriyle ilişki
kurmamızı, dostluk yapmamızı, sevmemizi ve onlarla yakınlık te-
sis etmemizi yasakladığı muhaliflere, bize karşı olanlara gelince
bunlar, din konusunda bizimle savaşanlar, bizi ülkemizden çıkarıp
atanlar ve bizim çıkarılmamıza yardımcı olanlardır. Bunlarla her
türlü münasebet yasaklanmıştır.

İşte genelde bugünkü dünya Yahudilerinin ve özeldé de İsrail
Yahudisinin konumu budur. Çünkü bu Yahudiler Allah'a, Resulüne
karşı savaş açmış ve İslâm ümmetine de düşmanlıklarını sürdürtü-
yorlar ve hep sürdürmüşlerdir. Hem Araplara ve hem Müslümanlar
savaş ilan etmişler ve savaşlarını da fiilen yürütmektedirler. Bunla-
rın Müslüman toplumu arasındaki varlıkları, onların topraklarını
zorbalıkla ele geçirerek, her türlü ateşli silahları ve yıpratıcı psiko-
lojik baskıları kullanmak suretiyle, kan akıtarak, can alarak, insan-
ların, can ve mal emniyetlerini ortadan kaldırarak İslâm toprakları-
na sahiplenmişlerdir.

Bizimle Yahudiler arasındaki bu savaş İsrâ ve Mirâç topraklarımızı aldıkları, esir ettikleri, Mescidi Aksa'ya el attıkları günden bu yana devam etmektedir. Filistin'de korumasız yavrularımızın, bacılarımızın, kadınlarımızın canlarına ve ırzlarına kasdettikleri günden bu yana savaşımız sürmektedir. Onları haksız yere evlerinden, yurtlarından ettikleri günden bu yana devam etmektedir. Suçları sadece, "Rabbimiz Allah'tır" dedikleri için kardeşlerimizin çıkarıldıkları, esir alındıkları günden bu yana sürmektedir.

Bugün de hâlâ aynı durum devam etmekte, ve sapık davalarını, alanını genişleterek avazlarının çıktığı kadarıyla seslendirmektedirler. Bunu da hep Büyük İsrail Devleti rüyasıyla, Fırat'tan Nil'e, Pirinçten Hurmaya Yani Pirinç sahası olan doğudan Hurmalıklar diyarı olan Medine ve Hayber'e kadar rüyasını açıkça ve yüksek sesle seslendirmektedirler!..

Hem de rezilce bir şekilde savaş alanından kaçan ve güya başı bayrağını yükseltmeye çalışan, sözüm ona Arapların, Allah'ın, aşağıdaki kavline de muhalefet ederek hareket eden Arapların... çünkü yüce Allah şöyle buyurmaktadır:

"Üstün durumda iken gevşeyip barışa çağırmayın. Allah sizinle beraberdir. O amellerinizi asla eksiltmeyecektir." (47, Muhammed, 35)

Bugün bile hâlâ gördüğümüz gerçek şudur. Siyonist Yahudiler Rabin döneminden tutunda Barak dönemine dek sabah-akşam açık ve aleni bir şekilde Kudüs şehrinin onların tek ve yegane başkenti olacaktı ve bu, ebediyete dek İsrail devletinin başkentidir. Evet Siyonist Yahudi İsrail devleti bunu her fırsatta ilan etmektedir. Yahudiler, Mescidi Aksa'nın altından tünel kazıyorlar ve halen de bu kazı işini durmaksızın sürdürüyorlar. Biz Müslümanlar olarak gerçekten bugün Mescidi Aksa'nın durumu nedir ve çevresinde neler olup bitmektedir, bunu tam anlamıyla biliyor değiliz.

Hatta başka ülkelerden göç ettirilip getirilen Yahudiler buraya halen yerleştirilmekte ve İslâm topraklarına onlar sahiplendirmektedirler. Kaldı ki bugün halen çözüme ulaşmamış olan, mülteciler

problemi temel bir problem olarak ayaktadır. Sınır problemi aynen devam etmektedir. Filistin devletinin kurulması olayı halen sürünmede bırakılmıştır ki, bu konuda Netanyahu şöyle diyor: “Filistin devleti hiçbir gün ve hiçbir zaman kurulmayacaktır.” Evet tüm bu problemler ve sıkıntılar aynen devam etmektedir.

Yeryüzünde kan döken, canlar alan, terör estiren, Müslümanlara karşı hep savaş halinde olan ve haksız yere İslâm topraklarını gasb eden bu katil ve saldırgan Yahudilere, kendi güçlerine, nükleer ve biyolojik silahlarına, cephaneliğe dönüştürdükleri ülkelerine bakarak gurur duyan ve arkalarına Amerika ve dünyanın satılmış güçlerini de alarak kuvvet ve üstünlük iddiasıyla dünyayı ve özellikle de ortadoğuyu, Filistin’i kan gölü haline getiren bu cani Yahudilere hiçbir Müslüman’ın yaklaşması, onlarla yakınlık kurması, onlara karşı sevgi ve saygıyla davranması caiz olabilir mi? Durumları bu olan cani Siyonistlerle aynı sofranın çevresinde oturulup sofralarından yemek yenebilir mi? Çünkü o yemek kan ile bulanmış bir yemektir Kudüs’te, el-Halil’de öldürülen kardeşlerinin kanıyla pişirilmiş bir yiyecektir o yiyecekler.

O yiyecekler, tünel amacıyla öldürülen kardeşlerinin kanıyla pişirilen, İbrahim Mescidinde rüku ve secde halinde iken öldürülen kardeşlerinin kanıyla pişirilen bir yemektir o yemek. Kısaca nice ve nice yollardan öldürülen masum kardeşlerimizin kanı üzerinde pişirilen yemeklerdir o yemekler. Bir Müslüman o sofradan nasıl yiyebilir ki?

Aksine beni en çok şaşırtan olay şudur. Nasıl oluyor da bu caniler böyle bir konuya teşebbüs cesaretini, cüretkarlığını kendilerinde bulabiliyorlar? Adeta böyle yapmakla Arap ümmetiyle, İslam ümmetiyle alay ediyorlar. Sağ elleriyle onları kesiyorlar ve sol elleriyle de önlerine zehirli kızartılmış kırıntılar atıyorlar

Doğrusu Ramazan ayında inanarak oruç tutan ve onun müka-fatını Allah’tan bekleyen bir Müslüman’ın helal olan şeylerle oruç tutup, sonra da helal bir şekilde tuttuğu bu orucunu, Allah’ın haram kıldığı ve Yahudiler tarafından önüne konulan, iğrenç sofradan yi-

yerek, bu sofrada bulunan bir şeyle iftar ediyor. İşte bu, hiçbir Müslüman'ın kabul etmeyeceği bir şeydir. Çünkü bunların yedikleri içtikleri faizdir, haramdır halen de Filistin topraklarını işgale ve gasb etmeye devam ediyorlar. Bunu da güpegündüz herkesin gözleri önünde yapıyorlar. Bu cinayetlerini hemen her gün gözlerimiz önünde, dünyanın gözleri önünde ve herkesin duyup görebileceği bir şekilde cinayetlerini devam ettiriyorlar.

Aslında Mısır halkı onlara unutamayacakları bir dersi gösterdiler. İstedikleri doğallaşma veya normalleşme düşünce isteklerine olumlu cevap vermemişlerdir. O düşünce ve istek ki, bugün onlara –eğer böyle bir işe girişip yapabilselerdi veya başarsalardı– halk şunu bildirecekti: “Hiçbir Müslüman onların yemeklerini yemeyeceklerdir. Hiçbir Müslüman orucunu fesada uğratmayacak ve böyle bir suçu işleyerek tuttuğu orucunun ecrini zayi etmeyecekti. Tam: **“Susuzluk yok oldu, damarlar ıslandı ve Allah'ın izniyle tutulan orucun ecri de sabit oldu”** (Ebu Davud, 2357) ifadesinin söyleneceği bir anda bir Müslüman orucunu boşa çıkaracak değildir.

İsrail elçisinin burada unuttuğu bir şey var. O sanıyor ki, kimi Mısırlıların fakirliklerini bahane ederek bu yoldan Mısır halkının kendilerini sevmesi için bunu bir fırsat sanarak, onları kazanabileceklerini düşünüyor. Elçinin unuttuğu nokta şu, Mısır halkının en fakir ve en yoksul olanı bile, Siyonistlerin milyonlarına dönüp bakmayacak kadar gönül ve mana zenginidirler. O bundan habersiz. O yoksul ve maneviyat sahibi Müslüman var ya, Allah'ın kendilerine lânet edip rahmetinden uzaklaştırdığı ve gazapta bulunduğu, kendilerini maymunlaştırdığı, domuza dönüştürdüğü, tağuta tapanlar kıldığı Yahudi'nin sofrasına asla oturmaz.

Diğer taraftan ansızın Yahudilere bu cömertçe davranma işi de nereden geldi de yemek yedirir ve cömertçe mal ve yardım dağıtır oldular? Oysa Yahudiler insanlar arasında en cimri, en pinti, en çok yardım yapmayı sevmeyen bir toplumdurlar. Nitekim Allah onları şöyle tanıtıyor:

“Yoksa onların yeryüzü hükümlerinden bir payları mı

var? Eğer öyle olsaydı, onlar insanlara çekirdek üzerindeki bir kırıntıyı bile vermezlerdi.” (4, Nisa, 53)

Aslında bizler Yahudilerden bize mal ve yardım ile cömertlikte bulunmalarını istemiyoruz. Bizim onlardan istediğimiz tek şey, onların açıkça yağmaladıkları veya gizlice aşırıldıkları mallarımızı iade edip yeniden asıl hak sahiplerine versinler. Eğer gerçekten doğru ve samimi iseler bunu yapsınlar.

Şuna da akıl erdiremiyorum. Bu iftiracı Yahudiler nasıl Ezher şeyhinden bu konuda fetva isteme cüretinde bulunurlar? Bunu da anlamış değilim. Gerçi Ezher şeyhi olsun veya onun altında olan ilim adamları olsun, bu Yahudilerin kendilerinden istedikleri fetva ile alakalı olarak bir cevap vereceklerini sanmıyorum. Çünkü Yahudiler hemen gün geçmiyor ki bir cinayetleri, bir haksızlıkları, saldırganlıkları, cinayetleri ve bebeklere yönelik tecavüzleri duyulmamış olsun.

Bizimle bu Siyonist Yahudiler arasında tek bir şey vardır. Onlardan başka bir şey yoktur. Müslümanlar o tek şeyden başka bir yola gitmeyeceklerdir. O da Allah yolunda onlarla cihad etmek. Bu cihadı ta ki onların gasp yoluyla aldıkları topraklarımızı bize yeniden iade edene kadar sürdürmektir. Alınan saygınlığımızı, yitirilen değerlerimizi bize geri vermeleri veya bizim onu geri almamızdır. Böylece bu zorba ve cani, kan dökücü Siyonist uşağı Yahudileri geldikleri yere göndermek ve yeniden o şerefli günlerimizi kazanmak için o güne kadar savaşı hep sürdürmek zorundayız.

Ramazan ayı ki bize bir çok zaferleri ve güzellikleri hatırlatan çok önemli bir aydır. O apaçık zaferi, Bedirde karşılaşan ve hak ile batılı birbirinden ayıran o günde iki taraftan Müslüman zaferle taçlanan cihadını hatırlatıyor. Mekke'deki o büyük fetih gününü hatırlatıyor Ramazan ayı. İşte bundan dolayı belki Rabbimiz bize yardım ve imdat elini uzatır ve yarın bizim olur umudu ve emeliyle Ramazanı değerlendirmeliyiz. Allah şöyle buyuruyor:

“O gün müminler de Allah'ın yardımıyla sevineceklerdir. Allah, dilediğine yardım eder. O mutlak güç sahibidir, çok esir-

geyicidir. Bu, Allah'ın vaadettiği şeydir. Allah vaadinden caymaz.; fakat insanların çoğu bilmezler.” (30, Rum, 4-6)

ESİRLER VE TUTUKLULARLA İLGİLİ SORULAR

(Siyonist ve düşman topraklarında esir bulunan kardeşlerimiz var. Burada bulunan esirlerin veya zindanda bulunanların namazlarının ne olacağı hakkında sorulan bir takım sorular ve cevaplar burada ele alınacaktır.)

Soru: 1- Tahkikat döneminde bir esir veya tutuklu bir kimse el ve ayakları bağlı iken, duvara bağlı iken, başına torba geçirilip bir tarafı göremez bir halde iken ve hadesin her ikisinden de temizlenme imkanı yok iken bunlar namazlarını nasıl kılacaklar? Hatta kimi zamanlar kendilerine küçük ve büyük tuvaletlerini yapmalarına bile izin verilmemekte ve bu durum günlerce devam etmektedir. Kendilerine normal bir şekilde tuvalete gidip tuvalet ihtiyaçlarını gidermeye günlerce izin vermedikleri olmaktadır. Böyle bir halde iken yani hiçbir temizlik eseri yokken, tamamen necaset içersinde iken nasıl namaz kılabilir?

Cevap: 1- Allah'a hamd ederek başlarım. Esir, tutuklu olan kardeşlerimin de bu esaret durumlarından kurtulmaları için Allah'tan fazlî ve keremiyle onları kurtarmasını dileriz, rahmetiyle onları eski durumlarına kavuşturmasını, problemlerini yok etmesini, yardımıyla onların işini kolaylaştırmasını dileriz. Bizim bu soruya vereceğimiz cevap şöyle olacaktır.

Namaz ibadeti, her Müslüman'a ve her halükarda, her konumda farz olan bir ibadettir. Yani kişinin sağlıklı halinde olsun hasta halinde olsun, afiyet anında olsun, bir sıkıntı ve bela ile karşı karşıya olduğunda olsun, mukim iken, kendi evinde ve beldesinde iken olsun, seferilik yani yolculuk durumunda iken olsun, barış zamanında olsun, savaş zamanında olsun her zaman yerine getirilmesi emredilen farz bir ibadet görevidir. Hiçbir şekilde ve herhangi bir

durumda namazı terk etmeye bir mazeret yoktur. Akli başında olduğu ve uyanık bulunduğu müddetçe bu, böyledir.

Yüce Allah şöyle buyuruyor:

“Namazlara ve özellikle de orta namaza devam edin. Allah için huşu içinde ve O’na bağlı kalarak namaza durun. Herhangi bir durumdan korkacak olursanız yaya olarak veya binnek üzerinde namazlarınızı kılın. Fakat korkudan emin olduğunuz vakit, siz daha önce bilmezken size öğrettiği şeklide Allah’ı ibadetle anın.” (2, Bakara, 238-239)

Ayet şuna işaret ediyor. Korku halinde namaz kılacak olan bir Müslüman, namazını nasıl kolayına geliyorsa o şekilde kılabilir. Yani savaşın kızıştığı ve fiilen savaşa girildiği anda bile namazlarını yaya olarak, binit-i-aracı üzerinde yani nasıl kılabilirse o şekilde kılar. Kısaca namazını panzeri içerisinde, tankında, uçağında, kısaca ne şekilde kılabilirse öylece kılabilir. Bunun bir sakıncası yoktur.

Hiz. Peygamber (sav) İmran İbn Husayn’a şöyle buyurmuş: **“Ayakta namazını kıl, eğer bu mümkün değilse, buna gücün yetmezse, oturarak namazını kıl. Eğer bu da mümkün olamıyorsa, bu takdirde yan üzere yatarak namazını kıl.”** (İmran İbn Husayn’dan Buhari, 1117)

Çünkü yüce Allah şöyle buyurmaktadır: **“O halde gücünüz yettiğince Allah’ın emir ve yasaklarına uyun, isyandan kaçının.”** (64, Teğabün, 16)

O soylu Peygamber (sav) de şöyle buyuruyor: **“Size bir şey emrettiğim zaman onu, gücünüz yettiğince hemen yerine getirin.”** (Ebu Hureyre’den Buhari “7288” ve Müslim “1337” ittifakla.)

Yüce Allah da şöyle buyuruyor: **“Allah hiçbir kimseye taşıyamayacağı bir yükü yüklemez.”** (2, Bakara, 286)

İslam fıkhi dairesinde kesin olarak bilinen ve tespit olunan bir gerçek vardır: Namaz için aranan sıhhat şartları, örneğin hadesten yani abdestsizlik durumundan taharet-temizlenme, necasetten-pis-

likten, namaza engel maddi kirlerden temizlenmek, kibleye yönele-
rek namaz kılmak, avret yerlerini kapatmak yani açık kalması uy-
gun görülmeyen yerleri örtmek ve kapatmak gibi bu ve benzeri
şartları bulunmaktadır. Ki bütün bunlar namazın sahih olabilmesi-
nin şartlarıdır. Fakat bu şartların yerine getirilmesi imkanı olma-
dığı, bundan aciz kalınması halinde, bu şartlar düşer yani aranmaz.
Nitekim namazın kıyam-ayakta durma, rüku, secde ve benzeri rü-
kûnleri de böyledir. Bunları yerine getirmekten aciz olan kimse,
onu istediği yani gücünün yettiği şekliyle kılar.

Eğer bir kimse su ile temizlenme imkanını bulamıyorsa, bu du-
rumda olanlar teyemmüm ederek temizlik yapabilirler, abdest ve gu-
süllerini yerine getirip ibadetlerini yapabilirler. Yani teyemmüm ile
suya gerek duyulmaksızın hem abdestlerini alırlar ve hem de gusül
yapmış olurlar-boy abdesti almış olurlar. Eğer soruda sorulduğu gibi
bu kimselere ne su ile temizlenme ve ihtiyaçlarını giderme ne de te-
yemmüm ile giderme imkanı verilmiyorsa –ki fakihler bu duruma her
iki taharet aracını bulamayanlar yani su ve teyemmüm ile temizlen-
me imkanını bulamayanlar diye adlandırmaktadırlar-, bu takdirde o
kimseler namazlarını o halleriyle kılarlar ve bundan dolayı da bir so-
rumluluk altına giremezler, hesaba çekilmezler.

Hambeli mezhebi alimlerinden Allame İbn Recep, “Camî’l-U-
lum ve’l-Hikem” adını verdiği eserinde, Hz. Peygamber (sav)’in:
“Size bir şey emrettiğim zaman onu, gücünüz yettiğince hemen yerine
getirin” manasındaki bu hadis ile ilgili açıklamasında şu ifadeye yer
vermektedir: “Bu hadis, emredilen ve farz olan her ameli veya işi ye-
rine getirmekten aczi duruma düşüp sadece yapabileceklerine gücü
yetenler için bir delildir. Dolayısıyla acze düşen o kimseler, yapabile-
ceklerini yapmakla sadece sorumludurlar, Ellerinden gelmeyen
sorumlu olmazlar...” (Bak.agk.1/256. er-Risale baskısı)

Örneğin bu tutuklu, esir veya zindanda olanlar gibi, eğer bir
duvara bağlanmış, hareketlerine fırsat verilmiyor ve bu nedenle
kibleye dönerek namaz kılma imkanları yoksa, nasıl kılabilme im-
kanları varsa o şekilde namazlarını kılabilirler.

Örneğin bir kimse ayakta veya oturarak rükû ve secdeleriyle namazını kılamıyorsa, bu durumda ima ile namazını kılar, Başıyla veya kollarıyla bir takım hareketler yaparak yani nasıl güçleri yetiyorsa o şekilde kılabilirler. Çünkü öyle bir anda onlara farz olan o haliyle o namazlarını kılmalarıdır. Allah kendilerini başka bir şey ile mükellef tutmamaktadır. Çünkü Rabbimiz şöyle buyuruyor:

“O, sizi seçti; din hususunda üzerinize hiçbir zorluk yüklememi.” (22, Hac, 78)

Müslüman'ın üzerine düşen görev, hem de böyle bir sıkıntı ve zorluk içinde olsa bile yapacağı şey, Allah'a sığınmalıdır, namazını kılarak Allah'tan yardım istemelidir. Sabrı da elden bırakmayıp ondan da yararlanıp bu sayede Allah'ın yardımını istemelidir. Çünkü namaz ve sabır bunun her ikisi de mümin için, düşmanı ile yapacağı savaşta, onun asıl ve temel iki azığıdır. Bunu unutmamalı ve uygulamalıdır. Çünkü yüce Allah şöyle buyuruyor:

“Ey iman edenler! Sabır göstererek ve namazı vesile kılarak Allah'tan yardım isteyin. Şüphesiz Allah sabır gösterenlerle beraberdir.” (2, Bakara, 153)

Namazı terketmek için hiçbir özür veya mazeret yoktur. Ancak kayboluş halinde olur ki bu da, insanın aklını yitirdiği ve kendisinden sorumluluğun kalktığı, mükellef tutulmadığı, kalemin kendisinden kaldırıldığı kimsedir.

ESİR, TUTUKLU VE ZİNDANDA OLANLARIN KIBLESİ

Soru: 2- Bir zindana, bir hücreye kapatılan esir veya tutuklu, kiblenin hangi yönde olduğunu bilmemesi sebebiyle namazını nasıl kılacaktır? Namazını kıldıktan sonra yanlış tarafa doğru yöneldiğini, ve namaz bittikten sonra kible yönünü öğrenen bu gibi kimseler kıldıkları namazlarını iade edecekler mi?

Cevap: 2- Namaz kılmak için, kibleye yönelerek namazı kıl-

mak, namazın temel farzlarından biridir. Ki bu konu Kitap yani Kur'an, Sünnet ve icma ile sabittir. Yüce Allah şöyle buyuruyor:

“Ey Resulüm! Biz senin yüzünü hep göğe doğru kaldırıp umutla bir haber beklediğini muhakkak görüyoruz. Mutlaka seni şimdi memnun kalacağın bir kibleye döndüreceğiz. Artık yüzünü Mescid-i Haram tarafına-Kabe'ye doğru çevir! Ey müminler! Siz de nerede olursanız olun yüzlerinizi namazda Mescid-i Haram'a doğru çevirin. Doğrusu kitap ehli Yahudi ve Hristiyanlar bunun Rablerinden gelen bir hak-gerçek olduğunu çok iyi bilirler. Allah onların yapıp ettiklerinden habersiz değildir.” (2, Bakara, 144)

Allah Resulü (sav) ile ashabının tüm namazlarında, hem sözlü-kavli ve hem de fiili-pratik sünnet ile sabittir. Bu durum tevatür yoluyla sabit bulunmaktadır. Nitekim ümmet de bütün çağlarda hem de ameli-pratik uygulamalarıyla bunun böyle olduğunu icma ve ittifakla göstermişlerdir.

Müslüman'ın görevi, namaz kılmak istediğinde mutlaka kiblenin hangi tarafta olduğunu araştırmalı ve öğrenip oraya doğru namazını kılmalıdır. Evet eğer biliniyorsa, bilinmiyor da birinden sorup öğrenme imkanı varsa o yerin sahiplerinden, halkından öğrenip kibleye yönelerek namazını kılmalıdır. Ya da herhangi bir belde veya ülkede kible yönünü gösterebilecek bir takım yeni metot ve uygulamalardan yararlanmalı, ya da bizzat kendi çabasıyla bir takım belli işaretlere dayanarak kible cihetini tespit etmelidir. Örneğin gündüz güneşten yararlanarak, geceleyin aydan veya herhangi bir yıldızdan, kutup yıldızından faydalanarak kible tarafını tespit imkanını bulabilmesi gibi. İşte bu ve benzeri yollardan öğrenme imkanı elde olunabilir.

Eğer kiblenin tespiti için yardımcı olabilecek herhangi bir delil veya alamet –zan üzere de olsa- bulamazsa, bu takdirde dilediği tarafa doğru namazını kılsın. Nitekim bu gibi durumlarla ilgili olarak Rabbimizin şu ayeti nazil olmuştur:

“Doğu da Allah'ındır, batı da. Artık hangi tarafa dönerse-

niz Allah'ın yüzü-zatı oradadır. Şüphesiz Allah'ın rahmeti ve ihsanı geniştir, her şeyi hakkıyla bilendir.” (2, Bakara, 115)

Bilindiği gibi namazın şartları ve rükünleri olan farzlar ancak bunları yerine getirebilecek gücü olduğu zaman gerekir ve farz olur. Acze düşülmesi halinde ise bunlar aranmaz. Çünkü yüce Allah şöyle buyurmuştur:

“O halde gücünüz yettiğince Allah'ın emir ve yasaklarına uyun, isyandan kaçının.” (64, Teğabün, 16)

Hz. Peygamber (sav) de şöyle buyuruyor: “Size bir şey emrettiğim zaman onu, gücünüz yettiğince hemen yerine getirin.” (Buhari “7288” ve Müslim “1337” ittifakla Ebu Hureyre'den.)

Kişi bütün bunlardan sonra, namazını kılıp eda ettikten sonra kıblenin hangi yönde olduğunu öğrenirse, artık bundan sonra kıldığı namazları iade etmesi gerekmez, yeniden kılması icab etmez. Çünkü kendisinin üzerine farz olan, kendisine düşen görevi yerine getirmiştir. Görevlerini gereği gibi yerine getirmesi sebebiyle de namazı sahihtir, artık kıldığı namazı yeniden kılmasını-iadesini gerektiren bir durum da yoktur.

Allah en iyisini bilendir.

ESİR VE TUTUKLUNUN ORUCU

Soru: 3- Esirin veya tutuklu veya hükümlünün soruşturma ve tahkikat, baskı süreci altındaki orucunun hükmü nedir?

Cevap: 3- Oruç tutmak demek, kişinin isteklerinden, arzu ettiklerinden mahrum ve yoksun kalması demektir. Yeme, içme ve kadınlarla ilişki gibi durumlardan Allah'a ibadet ve yakınlık maksadıyla uzak durması, orucu bozacak bu gibi şeylerden kaçınması demektir. Müslüman bir kimse, ne durumda olursa olsun oruç tutmaya niyet etme gücüne sahip olabilir. Hatta bu kimse esir de olsa veya tutuklu ya da hükümlü de bulursa böyledir. Yani oruç tutma ile ilgili iki rüknü-farzı gerçekleşme imkanı bulunduğu sürece bu,

böyledir. Söz konusu iki rükün veya farz da imsak, yani bilinen vaktten itibaren akşam vakti girene dek orucu bozabilecek fiillerden uzak durması, biri de niyet etmesidir.

Ancak bazen tutuklu veya esir olan Müslüman bundan acze düşebilir. Örneğin iftar açması gereken zamanda kendilerine yiyecek ve içecek verilmiyor, sadece gündüz verilip buna mecbur ediliyorsa, herhangi bir müsamaha ve kolaylık sağlanmıyorsa, bu takdirde bu kimsenin veya kimselerin oruç tutamamış olmaları, yani yemeleri bakımından mazur sayılırlar. Çünkü Allah hiçbir kimseye gücünün üzerinde bir yük yüklemez. Ve Allah sizin üzerinize din bakımından bir zorluk kılmamıştır, çıkarmamıştır.

Hız. Peygamber (sav) bir gün bir misafir-yolcunun zor ve sıkıntı içerisinde kıvrandığını görmüş, etrafında halk toplanmış ve üzerine su serpiyorlardı. Allah Resulü (sav), bunun sebebini sorduklarında, oradakiler, adamın oruçlu olduğunu söylediler. Hız. Peygamber (sav) bunun üzerine şöyle buyurur:

“Seferilikte-yolculuk sırasında oruç tutmak pek yerinde değildir.”

Yani oldukça ağır şartlar altında ve güçlükle yapılan yolculuklarda oruç tutulması sıkıntı doğurabilir. Bunu başka zamanda tutsun.

O soylu peygamber (sav) bu türden ağır şartlar altında oruç tutulmasını pek hoş karşılamamışlardı. Dolayısıyla böyle biri için oruç tutulmasını hoş görmeyen Allah resulü (sav) bu gibi esir, tutuklu konumunda bulunan ve zor koşullar altında düşman güçler elinde yaşayan Müslümanlar için de hoş görülmez. Çünkü düşman tarafından kendilerine yiyecek ve içecek istenildiği gibi ve gerektiği şekilde uygun görülen vakitler içerisinde verilmemektedir. Oruç tutması halinde açlıktan ölüm tehlikesiyle yani hayati tehlike ile karşı karşıya kalacaktır. Zaten bu da düşmanın arayıp da bulamadığı bir şeydir. O ister ki, Müslümanlar onların gözleri önünde açlıktan düşüp ölsünler. Buna fırsat verilemez.

İşte böyle bir mazeret sebebiyle Müslüman’a düşen görev, tıpkı hasta olan kimsenin ve yolcunun oruç tutmadığı, iftar ettiği yani

yemesine izin verildiği gibi bunlara aynen izin verilir, oruç tutamayabilirler. Ancak tutamadığı oruçlarını daha sonra fırsat ve imkan bulması halinde tutmaya yani oruçlarını kaza etmeye niyet etmelidirler. Yani Allah kendilerini esaretten, zindandan çıkarıp kurtulduklarında veya durumları burada iken düzeliş kolaylık sağlandığında, kötü muamele değiştiğinde oruçlarını kaza etmelidirler.

“Allah sizin için kolaylık diler, size zorluk dilemez.” (2, Bakara, 185)

ESİRLERE KÖTÜ MUAMELEDE BULUNMA

(Bir takım bilgi ve belgeleri itiraf etmemeleri, suskun kalmaları, ketum olmaları sebebiyle esirlerin türlü eziyetlere maruz kalmaları..)

Soru: 4- Esir düşen kimsenin sessiz kalarak bilgi sızdırmaması ve itirafta bulunmayı reddetmesi, bilgi açıklamaktan kaçınması yüzünden bazı kardeşlerimizin tutuklanıp baskı, eza ve büyük zararlar görmelerine neden olmaktadır. Hatta bazen öyle oluyor ki dayanılamayacak baskı ve işkencelere maruz bırakılıyorlar, akla hayale gelmeyecek baskı yöntemlerini uyguluyorlar. Hatta bu baskılara dayanamayarak şehit düşenler bile olmaktadır. Bunun şeriat-din açısından hükmü nedir?

Cevap: 4- Hiç kuşkusuz bu kardeşlerin oldukça ketum davranmaları, sessiz kalıp sır vermemeleri, bu uğurda türlü eza ve ce-faya katlanmış olmaları, sabretmeleri ve hatta şehit düşmeleri sırf diğer kardeşlerini esir düşmekten, yakalanıp tutuklanmaktan ve muhakeme edilmekten kurtulmalarını sağlamayı istedikleri içindir. Bu da onların davalarında ve imanlarında ne kadar samimi ve dürüst olduklarının bir kanıtıdır. Bu davranış, bir Müslüman'ı Rabbi-ne yaklaştıran en büyük amellerdendir. Çünkü o, kendi canını ortaya koyarak kardeşlerini kurtarmaktadır, böyle bir görevi canı pahasına yapmaktadır. Onlar için belanın ve işkencenin her türüne açık olduğunu göstermiş olmaktadır. Hatta belki de güç bakımından

kardeşleri kendisinden daha zayıf ve böylesi bir fitne ve imtihanla yüzleşmeleri halinde bunu yerine getirmekte daha aciz kimseler olduğunu da biliyor olabilir. Ama o bütün bunlara rağmen üzerine düşeni yapıyor. Bazen bu durum, dinleri bakımından imtihan olunmaları için onların başına gelmiş olabilir.

Doğrusu esir düşerek bütün bu sıkıntılara katlanmayı bir tek olan Allah'ın rızasını kazanmak, Allah için kardeşlerinden bela, eza ve cefayı uzaklaştırmak için yapan böylesi bir mümin yani inanmış kimse, haklarında yüce Allah'ın: **“Kendileri zaruret içinde bulunsalar bile onları kendilerine tercih ederler.”** (59, Haşr, 9) buyurduğu kimselerden olmaktadır. Çünkü bu kadar dayanılmaz olan işkenceleri sadece bu manada Ulül Azm olan yani sabır, azim ve kararlılıkta kalpleri dopdolu bulunan gerçek insanlar-Müslümanlar sabredip dayanabilirler. Ki bunların sayıları da oldukça azdır.

Çünkü yüce Allah, **“Kendileri zaruret içinde bulunsalar bile onları kendilerine tercih ederler.”** (59, Haşr, 9) bu ayetleri indirildiğinde bununla Ensar'ı övüyor ve onların methe, övgüye layık kimseler olduğunu bildiriyordu. Zaten ayet onlar hakkında nazil olmuştu. Bu ayetle Allah, bu kimselerin felah yani kurtuluş ehlinde olduklarına işaret etmektedir. Bu ayet, misafirlerini-konuklarını kendilerine tercih edip, ailesi bireyleri aç olarak geceledikleri halde kendi katıklarını konuklarına yedirip onlar için aç kalmayı seçenler hakkında inmiştir. Evet sırf katıklarını konuklarına verip, kendileri aç kalmayı yeğleyenler hakkında böylesi müjdeler içeren ayet nazil olunca, acaba canıyla ve bedeniyle kendisini kardeşleri uğruna feda edenlere, onları kendi canına tercih edenlere, onlar için canlarını ortaya koyanlara acaba nasıl bir ödül var?

Gerçekten bunlar en üstün ve en büyük derecelere layık olan, yüce Allah katında en değerli yerlere gelecek olan kimselerdir. Evet bu derecelere erişenler gerçekten kurtuluşa eren, Allah'ın rızasını kazanmış olan ve Allah'ın izniyle cennetlerine kavuşup girecek olanlardır.

Ben, bu kardeşlerimden öylelerini tanıdım ki, baskı ve işken-

celere dayanamayıp düşüp ölmüşlerdir. Zindanda iken yapılan boğuşma ve saldırılar yüzünden öldürücü darbelerle Allah yolunda ölmeyi yeğleyip kardeşlerini açığa vurmayanları tanıdım.

Bizim yapacağımız şey, sadece onlar için Allah’a dua etmek. Allah’ın onlara ikramda bulunmasını, yaşıyorken aziz kılmasını, öldüklerinde de rahmet ve mağfiretiyle onlara muamele etmesini dilemek. Doğrusu bunlar, bu ayette sözü edilen kimselerden olmaya layık olan kimselerdir. Rabbimiz şöyle buyurmaktadır:

“Müminler içinde Allah’a verdikleri sözde duran nice erler var. İşte onlardan kimi, sözünü yerine getirip o yolda canını vermiştir; kimi de (şehitliği) beklemektedir. Onlar hiçbir şekilde (sözlerini) değiştirmemişlerdir. Çünkü Allah sadâkat gösterenleri sadâkatları sebebiyle mükâfatlandırarak.” (33, Ahzab, 23-24)

BASKI VE İŞKENCE ALTINDA İTİRAFTA BULUNMA

(Zindanda iken çok ağır ve şiddetli baskı, işkence ve eziyetler altında dayanamayıp itirafta bulunan kimsenin durumu)

Soru: 5- Düşman zindanlarında ağır ve şiddetli baskı, zulüm, işkence ve ezalara dayanamayıp diğer kardeşleri hakkında itirafta bulunan kimselerin dini durumu veya hükmü nedir? Böyle bir durumda olan bir kimsenin bir kefaret-dini bir ceza ödemesi gerekir mi?

Cevap: 5- Sorgulayanlar tarafından işkence gören ve düşmanlarca dayanılamayacak baskılar altında kalan esir ve tutukluların artık güçsüz kalıp da bir şey yapamayacak duruma geldiklerinde, böyleleri “Mükreh” durumunda olanlar yani “Şiddetli baskı ve işkence altında kalıp da düşmanın istediklerini vermek mecburiyetinde kalanların” tabi oldukları hükümlere tabidirler. Bu durumda olanlar akılları başlarında iken -ki bu hal mükellefiyet ve sorumluluğun temelidir-, Kur’an kendilerine ruhsat-izin ve kolaylık getirmiştir. Buna göre “Mükreh” durumunda olanlar yani hayati

tehlike anlamında baskıya maruz bırakılanlar, küfür ve inkarcılık manasına gelecek sözleri söyleyebilirler. Bu sayede üzerindeki şiddetli baskı ve işkence durumunu hafifletebilir. Yeter ki bu durumda kalbi iman ile dolu olmuş olsun. Yani içtenlikle küfür sözünü söylemeyip durumunu kurtarmak maksadıyla ve inancını da içinde saklayarak yapmış olsun.

Nitekim böyle bir olay Hz. Ammar Bin Yasir'in başına gelmiş ve şiddetli baskıya ve işkenceye dayanamayıp müşriklerin kendisinden istedikleri gibi onların ilâhlaştırdıkları putlarını övmek ve Hz. Peygamber (sav)'i de yermek zorunda kalmıştı. Fakat Hz. Ammar bütün bunları söylerken, inancından asla bir şey kaybetmemiş, sadece dilden bunları söylemekle yetinmişti. Kalbi ise iman ile dopdolu idi. İşte bu olay üzerine yüce Allah'ın şu kavli indirdi:

“Kim iman ettikten sonra Allah'ı inkâr ederse –kalbi iman ile dolu olduğu halde (inkâra) zorlanan başka– fakat kim kalbini kâfirliğe açarsa, işte Allah'ın gazabı bunlaradır; onlar için büyük bir azap vardır.” (16. Nahl, 106)

Hz. Peygamber (sav)'den rivayet olunan bir hadiste şöyle buyrulmaktadır: **“Şüphesiz Allah, ümmetinden hata yoluyla-yanlışlıkla işlenen, unutulmuş yapılmış olan ve üzerinde baskı uygulamak suretiyle yaptırılan şeylerden sorumlu tutmamıştır, kulu lehine onlardan geçmiştir.”** (İbn Abbas'tan İbn Mace, “2045” rivayet etmiştir. Zevaid'de bu hadisin isnat yönünden sahih olduğu belirtilmiştir.)

Bu gibi hallerde Müslüman'dan istenen şey, mümkün olduğunca kendisini yapılacak işkence ve baskılara sabretmeye hazırlamasıdır. Gücü yettiğince dayanmalıdır. Ancak sabrı tükenip dayanamaz duruma gelirse ve böyle bir durumda itirafta bulunursa, Allah'ın izniyle herhangi bir vebali yoktur. Bundan dolayı bir kefareti yani ceza da gerekmez. Buna rağmen yine de bir yanlışlık olmuş, bir yanılığa düşmüş olabilirim diye de Rabbinden af ve mağfiret dilemelidir. Çünkü bu davranış yani af ve mağfiret talebinde bulunma davranışı her halükârda aranan ve güzel olan bir şeydir.

ESİRLERİN ESARETTE AÇLIK GREVİ YAPMALARI

Soru: 6- Esirin bulunduğu hücrede, tutuk evinde veya hapis-hanede açlık grevine gitmesinin hükmü nedir? Çünkü bu şekildeki bir hareket onları esir alan güç üzerinde çok daha etkin ve fazlasıyla moralleri bozmaktadır. Çünkü Esirler bundan başka kendilerini daha iyi bir şekilde haklarını savunacak etkin bir şeye yapabilecek durumda değiller. Böylece uzun süre yapılan baskılara dikkat çekilme fırsatı, çaba ve gayreti kazanılıyor ve düşman üzerinde bundan daha etkin, düşmanın moralini bozacak, onları çileden çıkaracak daha etkili bir başka şey de yok. Bu, deneyimler sonucu kanıtlanmış olan bir gerçektir. Bunun dini hükmü nedir?

Cevap: 6- Esirlerin böyle bir yol veya yöntemle başvurmalarında herhangi bir sakınca yoktur. Madem ki onları esir alanlar üzerinde böyle bir uygulamanın çok büyük etkisi olduğu görülmektedir. Mademki bu, işgalcileri ve bunu uygun bulanları çileden çıkarmaktadır, bu, yapılabilir ve bir sakıncası da yoktur. Çünkü kafirleri çıldırtacak, çileden çıkaracak, öfkeliendirecek her yol şeriat-din bakımından övgüye değerdir. Nitekim yüce Allah sahabeyi övme maksadıyla şöyle buyurmaktadır:

“Onlar filizini yarıp çıkarmış, gittikçe onu kuvvetlendirerek kalınlaşmış, gövdesi üzerine dikilmiş bir ekine benzerler ki bu, ekicilerin de hoşuna gider. Allah böylece onları çoğaltıp kuvvetlendirmekle kâfirleri öfkeliendirir.” (48, Fetih, 29)

Yüce Allah mücahitler hakkında da şöyle buyuruyor: “Allah yolunda onların bir susuzluk, bir yorgunluk, bir açlık çekmemiş ve Allah’ın kelimesini yüceltmek amacıyla kafirleri çıldırtacak manada bir yeri çiğneyip başarıyla ele geçirmemiş ve düşman eliyle başlarına bir şey gelmemiş olsun ki, mutlaka bu yüzden kendilerine salih bir amel, bir sevap olarak yazılmıştır. Çünkü Allah iyilik yapanların mükafatını zayi etmez.” (9, Tevbe, 120)

Mademki bu tarz, bu yol ve üslup kafirleri çileden çıkarıp çıldırtıyor, mademki bu yol ile mazlum esirler ve haksız yere işkence-

ye maruz bırakılanlar seslerini dünyaya duyurabilmektedirler ve mademki böylece davalarını canlı tutuyorlar ve mademki bu yoldan haklarını sağlamada bir yararın olduğunu görüyorlar, o takdirde bu girişim meşru bir girişimdir, meşru bir yoldur. Dolayısıyla dayanabildiği ve sabrettiği noktaya kadar dayanıp sabreder ve bunu sürdürür. Yeter ki sonuçta hayatını tehlikeye ve ölüme götürecek bir sonuç doğurmamış olsun. Bunun bir sakıncası da yoktur. Bu noktada Müslüman mümkün olduğunca dayanmalı ve sabretmeli, bunu varabildiği son noktaya kadar vardırmalıdır. Yeter ki yemesi ve içmemesi nedeniyle ölme noktasına gelmemiş olsun. Böyle bir noktaya gelince canını ölümden kurtarmakla yükümlüdür ve yemelidir. Çünkü canı, onun mülkü değildir. Bu bakımdan mülkü olmayan bir şeyi ölüme atma hakkı yoktur. Kaldı ki yüce Allah da bu konuda şöyle buyurmaktadır:

“... kendi canınıza da kıymayın. Şüphesiz bunları yasaklamakla Allah, size karşı çok merhametlidir.” (4, Nisa, 29)

EŞİ HAPİSTE OLAN KADIN BOŞANMA İSTEYEBİLİR Mİ?

Soru: 7- Kocası düşman eline esir düşen ve hakkında müebbet cezası çıkan veya kimi zaman bu süre, müebbet süresini de geçiyor, örneğin elli yıl, yüz yıl gibi cezalarla cezalandırılıyor. Bu durumdaki bir kadın kocasından boşanma isteğinde bulunabilir mi?

Cevap: 7- Bu gibi durumlarda Filistinli kardeşlerimize ve onların ülkelerini gasbenden düşmanla savaşlarına ve cihadlarına karşılık, eşlerinin kocalarını beklemeleri, buna sabredip dayanmaları daha yerinde ve daha güzel bir davranış olur. Bekleyip Allah'ın izniyle kocalarının bir gün kendilerine dönmelerine sabretmeliler. Bu, düşmana hile yapmak, onların oyunlarını bozmak açısından önemlidir. Bu hareket, düşmana karşı hem onların kin ve nefretini artırır, düşmanlık ateşinin tutuşmasını daha da güçlendirir. Öyle bir savaş haline gelir ki mesele, kadınıyla erkeğiyle herkes buna katılır.

Burada cihad açısından kadına düşen cihad payı esir veya hapiste tutulan eşini sabırla beklemesidir. Özellikle de eğer kadının eşinden çoluk ve çocuğu varsa, beklemesi daha iyi olur. Eğer henüz çocukları yoksa veya evli bayan, henüz gençliğinin baharında ise, evliliğinin ilk dönemlerini yaşıyorlarsa, bu takdirde bu durumda olan bir bayanın, yani eşi müebbet hapisle cezalandırılmış olan bir hanım kardeşimizin veya benzer bir durumda olanların kocasından boşanmak için izin istemesinde, mahkemeye başvurmasında bir sakınca yoktur.

Çünkü, bazı İslam mezheplerine göre bir kadının kocası dört yıl veya üzeri bir süre ortada olmazsa, örneğin hapishanede tutuklu bulunması veya benzeri bir şekilde yoksa, bulunamıyorsa, bu durumdaki bir kadın boşanma isteyebilir.

Fakat bu gibi bir durumda en efdali ve en güzeli, kocasının bu konuda daha erken davranıp hanımını kendisini beklemek veya ayrılmak arasında muhayyer bırakmasıdır. Böyle bir seçim hakkını hanımına bırakmasıdır. Yani boşanmak veya ayrılmak için kadın mahkemeye başvurma zorunda bırakılmaksızın, bu konu ile ilgili kararı ve seçim hakkını tamamen hanımına bırakmasıdır. Çünkü bu, en iyi yoldur. İşte böylesi bir davranış, Müslüman erkek ile Müslüman kadın arasında en saygın ve en ideal bir davranış olur. Özellikle de eğer her ikisi de davet ve cihad ehli insanlar iseler bunu yapmalılar. İşte bu davranış, benim samimi ve dürüst kardeşlerimden beklediğim ve bildiğim bir davranış olur.

Ben, Mısır'da öyle hanım kardeşlerimi tanıdım ki, kocaları cezaevinden çıkana dek on yıl, hatta yirmi yıl sonrasına kadar sabırla çıkıp gelmelerini beklemişlerdir. Evlenmeleri için kendilerinden istenen boşanma isteklerini geri çevirmişlerdir. Hatta ailelerinin ve akrabalarının tüm baskılarına rağmen eşlerinden ayrılmayı istememişler ve böyle teklifleri reddetmişlerdir.

Öylelerini de tanıdım ki bu tür baskılara dayanamayıp eşlerinden ayrılma isteğinde bulunmuşlar, bunu başarıp yeniden başka birileriyle evlendirmişlerdi. Fakat daha sonra siyasi hava değişmiş, cezaevinde yatmakta olan eş dışarı çıkmış, ne yazık ki ikinci evlilik

yapan kadın ise oldukça sıkıntı ve zor bir duruma düşmüştü, özellikle de eski eşinden de aralarında bir çocuğu olan...

ESİR OLAN KİŞİNİN YERİNE HACCA GİTMEK

Soru: 8- Esaret altında bulunan bir kimsenin yerine hacca gitmek caiz olur mu? Hacca gitmeden önce onun adına hacca gidileceğine dair kendisinden izin almak gerekir mi?

Cevap: 8- Hac ibadetinde aslolan şey, bu ibadetin kişiye ait şahsi bir ibadet olduğudur. O kişinin kendisini ilgilendirir. Bu itibarla kişinin kendisinin bizzat bu görevi yerine getirmesi, bedeniy-le bizzat kendisinin eda etmesi gerekir. Çünkü ayette şöyle buyrulmaktadır:

“Ve insana uğrunda çaba gösterdiğinden başka bir şey verilmeyecektir.” (53, Necm, 39)

Ancak yüce Allah, bize bir fazlı, keremi ve rahmeti olarak, bazı ibadetlerde ruhsat tanımış, kolaylıklar vermiştir. Bu durumda kimi özel hallerde ve belli nedenlerden dolayı bazı ibadetlerin o kimseler adına başkaları tarafından yapılabileceğidir veya yerine getirilebileceğidir. Örneğin adam hac ibadetini yerine getiremeden, kendisi için bu manada bir kolaylık meydana gelmeden vefat etmiştir. Özellikle de önceleri durumu iyi olduğu halde hac ibadeti görevini yerine getirmeyip sonradan durumu elvermeyen bir kimsenin ölümünden sonra yerine hacca gidilmesi gibi. Bu durumda olanlar için, hadiste belirtildiği gibi oğlu veya bir yakını hac görevini yerine getirebilir. Çünkü böyle bir şeye Rabbim fazlıyla izin vermiş ve bunu caiz görmüştür.

Tıpkı ölen birinin yerine nasıl hac yapılabiliyorsa, hac ibadeti görevini yapamayacak derecede yaşlı olan bir kimsenin, ne otomobil ile, ne de uçak ile seyahat edebilecek durumda olmayacak kadar yaşlı kimse adına da yine hac görevi başkası tarafından yerine getirilir. Nitekim müzmin bir şekilde yatalak hasta olan, iyileşme umudu kalmamış olan kimse adına da başkası bu görevi yerine getirebi-

lir. Bütün bunlar mutat olan ve bilinen manasıyla sünnete uygun bir şekilde yerine getirilir. Tıpkı felçli ve benzeri manada yatalak olan hastalar gibi.

Esir düşen bir kimseye gelince, o, bu sayılanlardan değildir. Çünkü her an yüce Allah'ın izniyle esaret hayatından bir gün kurtulma ihtimali bulunmaktadır. Çünkü o halin hep öyle devam edeceği muhaldir. Yani durum hep öyle sürüp gidecek değildir. Allah şöyle buyuruyor:

“İşte biz o günleri kiminde zafer ve kiminde hezimetle insanlar arasında döndürür dururuz.” (3, Ali İmran, 140)

Bize düşen görev yarınlardan asla umudumuzu kesmemek olmalıdır. Mutlaka zafer elde edeceğimiz günün geleceğini güvenle ve inançla beklemeliyiz. Ebediyen umutsuzluğa ve yese kapılmamalıyız. Zira yüce Allah şöyle buyuruyor:

“Çünkü kafirler topluluğundan başkası Allah'ın rahmetinden umut kesmez.” (12, Yusuf, 87)

Eğer bu noktada esarete bulunan kişinin durumu, çok yaşlı kişiye, yatalak ve iyileşme imkanı olmayan hastaya kıyaslanırsa, bu kıyas, yerinde bir kıyas olmayacağı gibi doğru bir kıyas da değildir yani sahih değildir.

O halde sonuç olarak deriz ki, esir olan bir kimsenin yerine ne onun izin vermesiyle ve ne de izinsiz hacca gitmek caiz olmaz. Allah en iyisini bilendir.

ŞEHİT DÜŞEN ADINA HACCETMEK

Soru: 9- Şehit düşmüş bir kimse adına haccetmek caiz olur mu? Şehit düşmezden önce böyle bir vasiyeti yapmamış olsa da caiz olur mu?

Cevap: 9- Evet caiz olur. Eğer şehit düşen bir kimse, henüz şehit düşmezden önce sağlığında bu hac ibadeti görevini yerine getirmemişse, şehadet suretiyle vefat eden şehidin yerine hacca git-

mek caiz olur. Bu kimsenin böyle bir vasiyette bulunmuş olması da şart kılınmamıştır.

Bu konuda en uygun olanı, şehit düşen kimsenin yerine bu görevi, çocuklarından, kardeşlerinden veya yakınlarından birisinin yerine getirmesidir. Eğer böyle bir imkan yoksa bu takdirde din kardeşlerinden herhangi biri onun adına bu görevi yerine getirebilir. Burada din kardeşleri de tıpkı kan kardeşleri gibi kabul edilmiş olmaktadır. Çünkü Rabbimiz şöyle buyurmuştur: **“Ancak müminler kardeşlerdir.”** (49, Hucurat, 10)

Biz, “bu konuda akrabanın bu görevi yerine getirmesi daha uygundur” diye söyledik. Çünkü hac ibadeti konusunda birinin yerine hacca gitme görevinden söz edilirken hadiste hep, o kimsenin —erkek olsun, kız olsun— çocukları diye söz edilmektedir. İster babaları yerine yapsınlar bu görevi, ister anneleri yerine yapmış olsunlar, hadiste geçen ifade **“çocukları”** ifadesidir.

Keza bir adına hac görevi yapan birinin bu görevi ifa sırasında Resulüllah (sav) bir şey söylememiştir. Hadiste ifade olunduğuna göre olay şöyle cereyan etmiştir:

Adamın biri, **“Lebbeyk An Şubrume”** yani, **“Şubrume adına haccediyorum”** demesi üzerine, Allah Resulü (sav) adama; **“Şubrume de kimdir?”** diye sorar. O da, **“O benim için bir kardeşir veya benim bir yakınımıdır”** diye söyler. Bu defa Allah Resulü (sav) ona: **“Peki ya sen kendi adına hac ibadetini yapmış mıydın?”** diye sorar. O da, **“Hayır”** diye cevaplar. Allah Resulü (sav); **“O halde önce kendi adına hac görevini yap, sonra da Şubrume adına yap”** buyurur.” (Ebu Davud, 1811. Elbani bu hadisin sahih olduğunu belirtmiştir. 1596)

ESİR VEYA TUTUKLU ADINA KURBAN KESMEK

Soru: 10- Esir veya tutuklu bir kimse söylemiş olsun veya olmasın yani ister onun tavsiyesiyle olsun, ister olmasın onun adına kurban kesilmesi caiz olur mu?

Cevap: 10- Fakihlerin cumhuruna-çoğunluğuna göre, kurban kesmek zenginler için sünnet bir ibadettir, İmam Ebu Hanife'ye göre de vacip bir ibadettir. Mademki kurban kesmenin hükmü böyledir, bir kimsenin bir başkası adına kurban kesmesinde herhangi bir zaruret yoktur. Yani dilerse kesebilir, dilerse kesmeyebilir. Çünkü şariat yani din sadece Allah'ın bir fazlı ve rahmeti olarak niyabeti yani biri adına bir görevi yerine getirmeyi farz olan ibadetler için öngörmüştür.

Şayet adamın yanında mali imkanı varsa ve bununla da kendisi için bir kurban satın alınıp kesilmesini istemiş, yani böyle bir tavsiyede bulunmuşsa, kendisine bu şekilde söylenen kişinin onun adına bir kurbanlık satın alıp kesmesi caiz olabilir? Bunun ancak mutlaka o şahsın tavsiye etmesi yani istemiş olması gereği vardır. Çünkü hiçbir kimsenin başkası adına onun izni olmaksızın onun malından tasarrufta bulunması caiz olmaz.

MAĞDUR AİLELERE ZEKAT VERME MESELESİ

Soru: 11- Şehit ailelerine, esir ve hükümlülere ve bunların ailelerine malın zekatını vermenin hükmü nedir? Onların aileleriyle dayanışmaya girmenin ve yardımlaşmanın hükmü nedir? Dini açıdan bunun değeri nedir?

Cevap: 11- Şehit ailelerine, esir ve hükümlülere ve bunların ailelerine zekat verilmesi meşru ve dinen uygun bir görevdir. Hatta eğer bu aileler ve kimseler gerçekten zekata muhtaç ve buna ehil ailelerse, zekatın bunlara verilmesi vacip-farzdır. Bunlar da adeta fakirler-yoksullar, miskinler, borçlular, yolda kalmış olanlar gibidirler. Bunlara sığınmacılar-mülteciler ve ülkelerinden çıkarılmış evsiz-barksız Müslümanlar da dahildirler. Zekatın bu kimselere verilmesi, başkalarına verilmesinden daha evladır, daha yerinde bir görevdir. Başkalarına verilenlerden daha efdaldır. Çünkü böyle uygulanması halinde bir bakıma ihtiyaç içerisinde bulunan bu kardeş-

lerimizin bir dertlerine çare olunmuş, bir gedikleri kapatılmış olunur. Diğer bir açıdan da bu, Allah yolunda yapılan cihada bir yardım ve destek olmuş olur.

Müslümanlara düşen görev, Allah yolunda öldürülmüş olan kardeşlerinin ailelerine yardımcı olmalarıdır. Onlarla dayanışma içerisinde olmalarıdır. Çünkü Allah yolunda öldürülen kardeşleri, canlarını dinleri ve ümmetleri, İslam ümmeti uğruna kurban ettiler. Ki onlar Allah için ezalar, cefalar, sıkıntılar çektiler, esaret altında kaldılar ve hapisanelere girdiler. Bu itibarla bunların aileleri, Müslümanların kendi ailelerinden sonra onların kendi aileleri konumundadırlar. Bu itibarla Müslüman bu ailelerin küçükleri için baba, büyükleri için de evlat veya kardeş olmalıdır.

Burada asıl önemli olan husus, bu ailelerin Müslüman cemaatin garantilerinde ve gözetimlerinde olmasıdır. Farz olan husus budur. Çünkü Müminin mümine karşı görevi, tıpkı bir binanın tuğlaları mesabesinde, biri diğerini destekler, güçlendirir. Kim bir mümin kardeşinin ihtiyacını karşılırsa, Allah da onun ihtiyacını karşılar.

ESİRLERİN MÜSLÜMANLAR ÜZERİNDEKİ HAKLARI

Soru: 12- Esirlerin Müslüman üzerindeki hakları nelerdir? Müslümanların, esir düşen kardeşlerini kurtarmaları için yapmaları gereken görev nedir?

Cevap: 12- Müslümanlara farz olan görev, yapmaları gereken şey, esir düşen kardeşlerini kurtarmak için ellerinden gelen tüm güçlerini seferber etmeliler ve onları esaretten kurtarıp özgürlüklerine kavuşturmak için ne gerekiyorsa ellerinden gelen her şeyi yapmalıdır. Düşman kafirlerin onların enselerinde onlar üzerinde tahakkümde bulunmalarından kurtarmalarını sağlamalıdır. Eğer karşılıklı esir değişimi yoluyla bu sağlanacaksa hemen yapılmalı, Müslümanlar esaretten kurtarılmalıdır.

Şayet bu, karşılığında fidye alınmak suretiyle sağlanacaksa,

istenilen mal veya para verilip o esirler kurtarılmalılar. Bununla ilgili olarak İmam Malik diyor ki: “Müslümanların, esir düşen kardeşlerini kurtarmaları, eğer ellerinde sahip oldukları tüm mal varlıklarını kapsayacak şekilde bir talep ile karşılaşsalar, esarettekileri kurtarmak için istenileni vermek vacip-farz olur.” Bu durumu İmam Kurtubi tefsirinde zikretmektedir.

Hız. Ömer (rd) diyor ki: “*Kendi adıma, düşman-kafirler eline esir düşmüş bir kimseyi, onların ellerinden kurtarmam, benim için Arap yarımadasına sahip olmamdan daha sevimlidir.*” (Bak. İbn Ebu Şeybe, Musannaf, 12/18. Hindistan Darusselefiye basımı. Ebu Yusuf, Kitabul Harac, s:196. Kahire, Selefiye baskısı)

Müslüman idarecilere farz olan görev, düşman eline esir düşen kimseleri kurtarmak için tüm yolları denemeleri gerekir. Hatta bu konuda gerekirse onlarla karşılıklı oturulup görüşmeler bile yapılabilir. Eğer esirlerin kurtarılmalrı, cihad ilan etmeyi gerektiriyorsa, onları kurtarmak adına cihad yapılabilir. Özellikle de eğer esirler, baskı, zulüm ve işkence altında tutuluyorlarsa, hemen gereken yapılmalıdır. Yüce Allah şöyle buyuruyor:

“Size ne oluyor ki, Allah yolunda ve: “Ey Rabbimiz! Halkı zalim olan bu şehirden bizi çıkar, kendi katından bize sahip çıkacak bir veli/kol-kanat gelecek bir dost gönder ve kendi nezdinden bize bir yardımcı yolla!” diyen zavallı ve kimsesiz erkekler, kadınlar ve çocuklar uğrunda savaşmıyorsunuz?” (4, Nisa, 75)

Burada önemli olan şey, ümmetin esir düşen kardeşlerini esaretten kurtarmaları, ümmet için farzı kifayedir. İslam ümmeti, kardeşlerini düşmanların elinde bir av olarak terk etmemelidirler. Sahih bir hadiste şöyle buyurulmaktadır:

“Açları doyurun! Hastaları ziyaret edin ve esir düşenleri de kurtarın!” (Buhari)

Eğer Müslümanlar, esir düşen kardeşlerini esaretten kurtarmak için herhangi bir yol ve imkan bulamazlarsa, bu defa kendilerine vacip-farz olan görev, namazlarında ve kunutlarında ve halvete çekildikleri sırada yani Rableriyle başbaşa kaldıklarında, onların

kurtulmaları için dua etmeliler. Nitekim Hz. Peygamber (sav) de, Kureyş tarafından esir alınan kardeşleri için, her namazın arkasından, onlar için dua etmişlerdir.

FİLİSTİN TOPRAKLARINDAN ÖDÜN VERMEK EN BÜYÜK GÜNAHTIR

Soru: Zati aliniz sanırım siyaset kulislerini izliyorsunuzdur. Filistin ile Siyonist İsrail arasında bir takım askıda olan veya çözüm bekleyen meselelerle alakalı olarak görüşmeler ve el sıkışmalar hakkında bilginiz var sanırım. Söz konusu edilen askıdaki konulardan örnekler ise örneğin mülteciler meselesi ve bunlar haksız yere ülkelerinden edilerek, topraklarından çıkarılarak dünyanın dört bir tarafına yayılıp sığınmacı olmuşlardır. İşte bunların yeniden ülkelerine dönüşü meseleleri, Birleşmiş Milletlerin kararlarına ve mülteci durumuna düşen kimselerin ülkelerine ve evlerine dönüş haklarının verilmesi hükmüne rağmen hâlâ bunların ülkelerine dönme imkanlarını elde edememiş olmaları meselesi.. Biz burada şu gerçeği görmekteyiz, İsrail devleti mültecilere kesin dönüş hakkı tanıyan bu kararlardan yan çizmektedir. İsrail, sadece binlerle ifade olunacak sınırlı sayıda bazı kimseleri kabul edebileceğini ve bunu da bir takım kayıt ve şartlara bağlama eğiliminde olduğunu sergilemektedir. Oysa dört milyonlarla ifade olunacak ve hatta daha fazla sayıda kimsenin mağdur edilerek, yurtlarından ve evlerinden uzaklaştırılmış oldukları halde, bunların durumu hiç gündeme getirilmemekte ve bunlara dönüş imkanı tanınmamaktadır. Çünkü zalim Siyonist İsrail'in nazarında bunların ülkelerine dönüş hakları yoktur. Belki de birkaç milyon dolar bu kimselere verilmek suretiyle, bunu da sadece bazı kişilere vererek, bir kısmını da Filistin devletine vererek bu topraklara bu bedel karşılığı sahiplenmek istiyorlar. Yani böyle basit bir bedelle Filistin'in topraklarını peşkeş çekmek veya bundan taviz vermek gibi bir durum ...

Burada bizim zati alinizden sormak istediğimiz şey şudur. So-

racaklarımız çok açık ve net olarak cevaplamanız. Acaba Filistin halkının kendi topraklarından Siyonist İsrail lehine taviz verme hakkı var mı? Bu caiz olur mu? Ne kadar yüksek bir değer vermiş olsalar bile bu topraklardan ödün vermeleri caiz olur mu, doğrumudur? Yoksa caiz olmaz mı? Ne dersiniz?

Kimileri diyorlar ki; efendim gerçekler ortada, topraklarımızı işgal etmiş olan bu güç ve kuvvet sahibi Siyonist İsrail'den yeniden topraklarımızı elde edebilme gücümüz yoktur. Bari bizler, verilmek istenen parayı alalım da böylece kaçırdığımız kimi fırsatların yerine bunları değerlendirelim ve bundan yararlanalım. Böyle bir mantıkla olaya yaklaşmak şeriat-din açısından makbul müdür?

Yüreğimize serinlik serpecek ve bizi rahatlatacak bir cevap vermenizi, bu konuda duyulan kuşkuları dağıtmanızı, şaşkınlığı ve belirsizliği çözenizi umut ediyoruz. Çünkü halktan kimilerinin, bazı kafa karıştırıcılar tarafından akılları birbirine karışmış vaziyette. İnsan ve cin şeytanları durmadan onlara vesvese verip durmaktadır. Lütfen aydınlatır mısınız?

Yüce Allah sizi muvaffak kılsın ve dünyanın her yerindeki insanları sayenizde faydalandırsın.

Cevap: Allah'a hamd, Resulüne de salat ve selam olsun. Soruklarınızın cevabına gelince;

Bir Müslüman'ın kendisine ait olan ve özel mülkü olan yerleri ve şeyleri istediği herhangi bir fiyatla satmasında bir sakınca yoktur, bu, caizdir. Yeter ki bunu bir düşman Yahudi'ye değil de, kendisi gibi bir vatandaşına, kardeşine satmış olsun. Bu, olabilir. Ya da o mal varlığından maddi ya da edebi veya bir başka şekilde örneğin hibede bulunarak yani bağışlayarak, sadaka olarak vererek veya buna benzer bir şekilde verir ve malından bu şeyler karşılığında vazgeçebilir. Yeter ki alan kimse kendisi gibi bir Müslüman vatan-daş olsun, o bölgedeki bir Müslüman olmuş olsun.

Çünkü böyle bir satışta, sonuçta satılan mülkün mülkiyeti, bir elden diğerine intikal eder. Bununla beraber yine de bu mülk veya

toprak kamunun mülkü çerçevesinde kalmış olur. Yani Darul İslâm'da kalmış olur. Dolayısıyla bu toprakların mülkiyeti bir başka ümmetin, düşman bir ümmetin eline geçmemiş, Darul İslâm'dan çıkıp başka bir ülkenin toprakları arasına girmemiş olur.

Ancak her ne kadar yüksek bir değerden giderse gitsin veya ne kadar değerli bir karşılıkla karşı tarafa bırakılırsa bırakılsın, bu manada bir satış veya haklarından vazgeçiş meselesine gelince, bu topraklar ister devlete ait olsun, ister bireye ait olsun, bunların İslâm düşmanı bir topluma satışları caiz olmaz. Çünkü böyle bir durumda o kimse kendi ihtiyacı ve seçimiyle, bu toprak mülkiyetini, İslâm'ın mülkiyeti olmaktan çıkarıp bir ödün karşılığında başka bir ümmete, düşman bir ümmete bırakmış, o hakkı onlara vermiş oluyor. Özellikle de bu toprakları satın alanlar, eğer buraları gasbederek ve zorbalıkla ele geçirerek bir düşman tarafından satın alınıyorsa, buraların halkını silah zoruyla ve kanlarını akıtarak, canlarını alarak ülkeden çıkarıp atmışsa, bunlara toprak satılamaz ve topraktan bunlara asla ödün verilemez. Çünkü bu gibi bir durumda, İslâm ülkesi yani Darul İslâm, İslâm ülkesi olmaktan çıkar, düşmanların ülkesi-darı haline gelmiş olur.

Kaldı ki bu sadece mücerret yani soyut anlamda bir haram olmakla kalmaz. Aksine bu, büyük günahların da en büyüğü olmuş olur. Çünkü böylece buraları kendileri için yasal bir toprak haline getirmekle en büyük küfre gidişin yolunu açmış olur. Böyle bir durumdan Allah'a sığınırız.

Eğer böyle bir şekilde satılan veya satılacak olan topraklar bir de toplu halde kimseler tarafından satılıp elden çıkarılırsa, bunun vebali çok daha büyük, günahı daha fazladır. Bu gibi bir davranış, adeta bir halkın vatanını satmak için açık artırmaya çıkarmasına benzer. Oysa vatan, karşılığında dünya dolusu veya ağırlığınca para da verilmiş olsa asla satılamaz.

Eğer bu belde veya beldeler bir de kutsal yerler ise, mukaddeslerin olduğu topraklar, Peygamberlerin bulunduğu ve indiği topraklar ise, Allah'ın alemler için etrafını mübarek ve bereketli kıldığı toprak-

lar ise, asla satılamaz, bir santiminden bile ödün verilemez.

Ayrıca bu topraklar, bugün sahipleri konumunda olanların mülkü değildir. Yani sadece kendilerine ait tapulu mülkleri değildir, hatta buraları sadece Filistin halkının da tek başına mülkü ve toprağı değildir ki, herhangi bir zayıflık veya güçsüzlük gibi bir durumla karşılaştığında hemen onu kalksın satabilsin ve bu satış da ondan kabul edilmiş olsun. Aksine bu toprak dünyanın dört bir yanında bulunan bütün Müslümanlara ait bir mülktür. Bu açıdan kendilerine farz olan görev buraları canlarıyla ve en değerli varlıklarıyla savunmak olmalıdır.

Hatta bu topraklar sadece bu kuşağın da toprakları değildir ki başlarına herhangi bir durum ve tehlike geldiğinde, buraların saygınlıkları ve mukaddes değerleri açısından bir yanlışlık kabul edilebilsin, bir fedakarlık olabilsin. Bu kuşağın daha sonra gelecek olan kuşakların hayatları üzerinde kendilerini tasarrufta bulunma hakkını görerek onları hesaba katmadan böyle bir işe kalkışması da caiz olmaz. Yani kendi güçsüzlüğünü, zaaflarını hesaba katarak, sonraki gelecek nesilleri düşünmeden bir yanlış imza atması da caiz olmaz. Sonraki gelecek olan İslâmî kuşaklara ait değerleri, mülkleri, hakları ve çiğnenmemesi gereken yerleri kalkıp onların düşmanlarına bırakmaları, bir takım basit kazanımlar uğruna feda etme hakları yoktur ve böyle yapmaları da caiz olmaz.

Ancak burada kişilerin bizzat kendilerini ilgilendiren bir takım tasarruflar var ki, bunlar caizdir. Bunlar da bu kişilerin bireysel haklarıyla alakalı olanlardır ve kendilerinin özel iş ve durumlarıyla ya da konumlarıyla alakalıdır. Onlar caizdir.

Fakat ümmetin tümünü, onların gidişatını ilgilendiren tasarruflar vardır ki, bunlarda caizlik söz konusu değildir. Örneğin toprak mülkiyeti gibi. Bu topraklar üzerinde ne bir fert-birey, ne de birden fazla bireyler tasarrufta bulunamazlar. Kısaca hiçbir kimsenin bunlarda tasarruf hakkı yoktur. Ya da herhangi bir şekilde bu toprakların bir kısmını olsun düşmana şu veya bu şekilde bırakıp, haklarından vazgeçme gibi bir tasarruf yetkileri ve hakları da yoktur.

İslam dini, tüm Müslümanlara dini açıdan kesin ve kuvvetli bir farz görev yüklemektedir. Bu görev de, eğer topraklarından bir kısmı zorba düşman eline geçerse, yani İslâm düşmanları o toprakları, girip işgal ederlerse, güç ve zor kullanarak orada egemen olmak ve oraları işgal altına almak isterlerse, hepsine de, işgal altında olan topraklarını veya alınan kısmı yeniden topraklarına katmaları için düşman ile savaşmaları, o düşmanı topraklarından kovup çıkarmaları kendilerine farz olur. Bu, onlara neye mal olursa olsun ve kendilerine nasıl bir külfet getirirse getirsin, mutlaka yapılması gereken bir görevdir. İşte bu manada yapılacak olan bir savaş, o belde-ülke halkının üzerine farzı ayın bir görev olur. Bunun için kadını-erkeği olarak hepsi için düşmanla savaşmaları, cihadetmeleri farzı ayındır. Hatta bu gibi bir durumda, kadının kocası tarafından bu konuda kendisine izin veril-mese, ondan izin almasına gerek kalmadan cihada çıkar-çıksın. Çocuğu babasının izni olmaksızın savaşa gitmek mecburiyetindedir, çünkü farzı ayındır. O da izin beklemeksizin savaşa çıksın. Çünkü cemaatin hakkı bireyin hakkından önce gelir.

Nitekim İslâm ümmeti kendi vatanlarından, ülkelerinden çıkarıldıklarında da savaşmaları farzdır. Yeniden ülkelerine dönebilmek ve düşmanı oradan atmak için onlarla savaşmaları farzdır. Çünkü yüce Allah şöyle buyuruyor:

“Biz neden Allah yolunda savaşıp cihad yapmayalım ki, zaten bizler yurtlarımızdan çıkarılıp atılmışız, çocuklarımızdan da ayrı bırakılmışız!?” (2, Bakara, 246)

Ancak korkak ve basit karakterli kişilerin, yani, “Biz bir miktar taviz verelim, çünkü biz, onların ellerinde bulunan topraklarımızı yeniden onlardan alabilecek bir güce sahip değiliz, o halde onların önerilerini kabullenelim” diyenlerin mantığına gelince, bu, kendi bulundukları konum itibarıyla çok daha basit bir mantık ve görüştür. Çünkü bugün elinde böyle bir güce sahip olmayan bu toplum, belki yarın bunu elde edecektir. Oysa o şöyle demeliydi: “Söyleyeceğini ağzıyla değil, var gücüyle haykırp toprağından asla ödün vermemelidir. Kısaca nasıl ki ırzına bir şeyler olsun istemi-

yor, canı pahasına savunuyorsa, toprağından da o manada asla ödün vermemeli, gereken ne ise onu yapmalıdır. Hatta yarınları için, geleceğı için gereken hazırlıkları yapabilir, ellerinden böyle bir iş de gelebilir, onun hazırlığına girişsinler. Çünkü dünya, hep aynı devletlere, güçlere kalmış değildir, devir her zaman değişmiştir. Çünkü bir halin hep aynı şekilde devamı muhaldir, olamazdır, mümkün değildir. Elbet bir gün bu durum değişecektir. Kaldı ki yüce Allah da bu kanunu şöyle tespit edip bildirmektedir:

“İşte biz o günleri kiminde zafer ve kiminde hezimetle insanlar arasında döndürür dururuz.” (3, *Ali İmran*, 140)

Filistinli mülteciler için vacip-farz olmayıp da caiz olan şey, uzun yıllarca çekmekte oldukları mültecilik hayatıdır, verdikleri en büyük ödün ve bedel budur. Bu uzun süre neredeyse, yarım asırlık bir zaman diliminden fazladır, sürmektedir. Bunun acısını ve sıkıntısını, bedelini bizzat hem kendileri, hem çocukları, hem de torunları ödemektedirler. Bu gurbet azabı, ülkelerinden uzakta yaşamış olmak zorunda bırakılmanın azabıdır, bu onların ülkeleri dışında kaybolup gitmeleridir. Ödedikleri en büyük bedel budur.

Evet maddi, edebi, psikolojik ve dini manada verdikleri tavizler, ödedikleri bedelle uğradıkları zarar ve yıkımlara bütün haklarına ve alacaklarına karşılık ne elde edecekler? Oysa onlar bunları sürgün edilmekle ve ülkelerinden çıkarılmakla ödediler. Buna karşılık ne alacaklar. Oysa yüce Allah Kur'an'da, öldürülme ile ülkelerinden çıkarılmayı aynı çerçevede ve aynı bağlamda değerlendirmektedir. Bakınız yüce Allah ne buyuruyor:

“Eğer biz onlara, “kendinizi öldürün yahut yurtlarınızı ve evlerinizi terkedip çıkın” diye emretmiş olsaydık, işlerinden pek azı dışında bu emri yerine getiren olmazdı.” (4, *Nisa*, 66)

İsrailliler, on binlere, hatta milyar Eurolara-Marklara, dolarlara varan manada sözüm ona güya Yahudi soykırımı adına döviz olarak bedel almışlardır, halen de almaktadırlar. Güya haklarından vazgeçme, bir kısmını görmezlikten gelme adına milyar dolarlara varan paraları, bedel olarak almışlardır. Peki hakları çiğnenen, ev-

lerinde saldırı ve tecavüze uğrayan, işkence ve sıkıntılara maruz bırakılan bu masum halka neden hakkettiklerinin bedeli, soykırıma uğramaları sebebiyle neden bir bedel veya tazminat alamasınlar ki? Böyle bir hak, aslında canı İsrail'den önce Filistin halkının hakkıdır. Onlara tazminat ödenmeli, bunlar bedel almalılar.

İSRAİL VE ABD MALLARINA BOYKOT FETVASI

(Bu fetva Yusuf Kardavi tarafından kaleme alınmıştır.)

Allah'a hamd, Resulüne, Ehli beytine, ashabına ve onun yoluna uyanlara salat ve selam olsun.

Bu girişten sonra derim ki:

Kitap, Sünnet ve İcma ümmet ile sabittir ki, İslâm topraklarını kurtarmak ve işgal altındaki otoparkları geri almak için düşmanlarıyla savaşmak en başta ve öncelikli olarak o bölge halkına düşen kesin bir görev ve mukaddes bir farzdır. Eğer bunların kendileri bizzat bunu başaramazlar ve aciz kalırlarsa, bu defa yakın çevrelerinde bulunan Müslümanların devreye girip savaşmaları, cihada gitmeleri farz olur. Bu durum bu şekilde giderek tüm dünya Müslümanlarını içine alır. Hepsinin birlikte hareket ederek düşmana karşı savaşmaları farz olur. Bu, sıradan bir İslâm ülkesi toprağı için böyledir.

Ya işgal altında tutulan topraklar, uğrunda savaş verilen bu topraklar İslam'ın en kutsal toprakları ise, Müslümanların ilk kibleleri ise, İsrâ ve Miraç toprakları ise, burası çevresi bereketli ve mübarek kılınan Mescidi Aksa'nın bulunduğu kutsal İslâm toprakları ise, uğrunda savaşılmaz da ne yapılır? Şayet burada Müslümanlara karşı savaşanlar, buraları işgal edenler, iman edenlere yani müminlere karşı en şiddetli ve en kinci düşmanlar ise, bunlara karşı hiç savaşılmaz mı? Eğer bu canı ve lanetli toplumu destekleyen, güçlerine güç katanlar günümüz devletlerinin en güçlüsü tarafından desteklenip korunuyorsa, bunlara karşı güç birliği yapıp savaşılmaz mı hiç? Özellikle de bu devletlerin başında ABD yer alıyorsa –ki hemen dünyanın

her bir yerinden Yahudilere kucak açılıp desteklenmektedir— o halde bunlara karşı Müslümanlar neden güç birliği etmesinler ki?

Mukaddes topraklarımızı işgal eden, halklarını o topraklardan sürüp çıkaran, kanlarını akıtan, ırzlarını çiğneyen, evlerini yerlebir eden, ekili alanlarını ateşe verip yakan ve yeryüzünde fesat çıkarıp halkı birbirine düşüren bu zorba, cani ve gaspçı topluma karşı yapılacak cihad, cihadların en büyüğüdür ve bu cihadın farziyeti, farzların en büyüğü, en önemlisi olması itibariyle en başta gelen bir cihaddır. Doğuda ve batıda bulunan yani dünyanın neresinde bir Müslüman varsa, onlara düşen farz görevlerinin ilki mukaddes topraklarımızı işgal eden kardeşlerimizi ve bacılarımızı hunharca katleden cani Yahudilere karşı cihad etmek farzıdır. Çünkü Müslümanların, en basit kişinin bile verdiği garanti ve güvence tüm Müslümanlarca geçerlidir. Onlar başkalarına karşı kendi aralarında tek güç ve tek bilek halindedirler. Çünkü onlar tek bir ümmettirler, onları bir araya getiren şey, akideleri ve inançlarıdır. Dinlerin ve şeriatlerinin tek oluşudur. Bir tek kibleye dönmeleridir. Sevinçleri ve üzüntülerini beraberce paylaşmalarıdır. Çünkü yüce Allah şöyle buyurmuştur:

“İşte sizin bu ümmetiniz/dininiz tek bir ümmettir.” (21. Enbiya, 92) Başka bir ayette de şöyle buyuruyor: **“Ancak müminler kardeşirler.”** (49. Hucurat, 10)

Hadisi şerifte de şöyle buyurulmaktadır: **“Müslüman Müslüman’ın kardeşidir. Ona zulmetmez-haksızlıkta bulunmaz, onu başkalarına teslim etmez ve onu rezil edip ezmez.”** (Müslim rivayet etmiştir.)

Bugün bizler Mukaddes Kudüs şehrinde ve mübarek Filistin topraklarında kardeşlerimizin, oğullarımızın bu uğurda kanlarını cömertçe akıttıklarını, canlarını feda ettiklerini görüyoruz. Tertemiz ruhlarını bu yolda feda ediyorlar da, Allah yolunda başlarına gelenlere asla aldırmamaktadırlar. O halde dünyanın neresinde olursak olalım, biz Müslümanlara da burada bir görev düşmektedir. O da var gücümüzle onlara yardımcı olmanız ve yardım etmemizdir. Çünkü Allah Şöyle buyuruyor:

“Eğer din konusunda kafirler tarafından kendilerine yapılan baskılar için sizden bir yardım isterlerse, sizin onlara yardım etmeniz, sorumlu bulunduğunuz bir görevinizdir.” (8, Enfal, 72)

“İyilikler yapmak, kötülüklerden men etmek, emirler ve yasaklar doğrultusunda gerekeni yapmak üzere birbirinizle yardımlaşın.” (5, Maide, 2)

İşte bu yardımlaşma yollarından birisi de, tam bir birliktelik içerisinde bunların üretmiş oldukları mallara boykot uygulamaktır. Çünkü onlar tarafından üretilen malları satın almak için ödediğimiz her bir riyal, dirhem, kuruş veya fülüs, nihayetinde bir kurşun olarak dönüp gelen ve Filistinli kardeşlerimizin veya çocuklarımızın bağrılarına saplanan bir kurşun demektir.

Bunun içindir ki bize düşen görev, onların mallarını satın alarak kardeşlerimiz aleyhine düşmana yardım eden konumuna gelmememizdir. Çünkü onların mallarını ve ürettiklerini satın almak demek, günahı ve düşmanlık yapmakta yardımlaşma anlamındadır. Onlardan mal satın almak demek, onları güçlendirmek ve onların gücüne güç katmak demektir. O halde onlara karşı yapmamız gereken, elimizden geldiğince ve var olan gücümüzle onları zayıflatmak ve çökertmek için gayret göstermektir. Bunun yanında savaşçı ya da murabıt kardeşlerimizi de o mukaddes topraklarda var gücümüzle desteklemeliyiz, onlara her yönden yardımcı olmalıyız. Eğer kardeşlerimizi güçlendirme gücümüz ve imkanımız yoksa, bu durumda bizim görevimiz ve yapmamız gereken şey, onların düşmanlarını olsun zayıflatmak olmalıdır. Eğer düşmanı zayıflatmak sadece bu boykot uygulama yoluyla olabilecekse, mutlaka bunu uygulamalıyız. Çünkü bir şey ki vacibin veya farzın tamamlanması o şeye bağlı ise, bu takdirde farzın yerine getirilebilmesi için o şey veya yolun da denenmesi aynen vacip yani farz olur.

Aynı şekilde Amerika Birleşik Devletlerinde üretilen mallar da tıpkı İsrail malları kategorisindedirler. Bunların alınıp satılmaları, bunlara revaç kazandırılması yasaktır, haramdır. Çünkü günü-

müz Amerikası, ikinci İsrail demektir. Çünkü Amerika'nın eğer mutlak manada İsrail'e sürekli desteği olmamış olsaydı, topraklarımızı zorbalıkla ele geçiren bu Siyonist canilere destek çıkmasaydı, kesinlikle İsrail'in bölge halkı üzerinde düşmanca baskıları, zulüm ve haksızlıkları devam etmeyecekti, edemeyecekti. Ancak İsrail'in tüm saldırıları, gücü Amerika varlığı ve onların mali destekleri sayesinde. Çünkü ABD İsrail'e her türlü desteği ve yardımı vermektedir, mali yani ekonomik manada yardımcı olmakta, silah yardımı bakımından desteklemekte, gerektiğinde veto hakkını kullanarak desteklemekte ve bütün bunlar sayesinde İsrail bölgede istediği gibi cirit atmaktadır.

Amerika yıllardan beri bu antlaşma ve sözlerini İsrail lehine hep devam ettirmekte ve onun bu konumunu etkileyecek bir durum da görülmemektedir. İslâm dünyasından ve İslâm ülkelerinden Amerika'nın bu zalim ve ezici, haksızlık edici konumuna bir şey diyen de, onların yaptıkları ayrımcı ve şiddet taraftarı konumlarını tüm delilleriyle ortaya koymak suretiyle Amerika'ya bir ceza uygulaması, bir uyarı yolunu olsun ortaya koymuş değiller.

Artık bizim ümmetimizin, İslam ümmetinin, "Amerika'ya hayır, Amerikan şirketlerine hayır, Amerikan ortaklıklarına hayır ve tüm Amerika mallarına, çarşı ve pazarlarımızı işgal eden Amerikan ürünlerine hayır" diye haykırmanın zamanı ve vakti gelmiş bulunmaktadır. Çünkü bizler öyle bir noktaya gelmişiz ki, neredeyse yediklerimiz, içtiklerimiz, giydiklerimiz ve bindiklerimizin tümü onların ürettikleridir.

Hz. Ali'nin şu güzel sözüne bir dikkat edelim. O diyor ki: "Üç kimse senin düşmanıdır. Birincisi senin asıl düşmanın, ikincisi, senin düşmanına dost olan ve üçüncüsü de senin dostuna düşman olanlar."

Günümüz Amerikası, bizden daha çok düşmanlarımızın dostudur ve onların yanında yer almaktadır. Neredeyse Amerika İsrail'de fena bulacak yani kendisini İsrail varlığı adına yok edecek. Kısaca Amerika "Fena fi İsrail" olmuş durumda.

Doğrusu İslâm ümmeti bu gün sayı olarak dünya nüfusunun 1.5 milyara yakındır. Eğer topluca hareket ederek Amerika ve Amerika'da üretilen mallara boykot uygulasalar, Amerika dize gelir. Ama ne yazık ki bunu başaramıyorlar. Oysa bu görevi bizzat onların dinleri ve Rablerinin şeriatı kendilerine farz kılmaktadır.

İsrail ve Amerika'da üretilen mallardan alan herhangi bir Müslüman, aynı ürünleri başka ülkelerden bulacağı halde, bunlardan almayı devam ettiren bir Müslüman gerçekten haram işlemiş, apaçık bir günah kazanmış ve Allah katında büyük bir vebal yüklenmiş, halk nazarında da rezil ve rüsvay olmuş kimsedir, demektir.

Ancak İsrail veya devleti sınırları içerisinde oturmakta olan kardeşlerimize gelince, bunlar burada ikamet ettiklerinden dolayı onlarla muamelelerini yürütmek zorundalar. Onların mallarını ve ürettiklerini satın almak zorunda kalıyorlar. Allah, kişiyi ancak gücünün yettiği şey ile sorumlu tutar. Doğal olarak zaruret veya zorunlu hallerin de kendine göre hükümleri vardır. Bu hükümler de kendi konumu içerisinde takdir edilip değerlendirilir. Çünkü yüce Allah şöyle buyurmuştur:

“O halde gücünüz yettiğince Allah’ın emir ve yasaklarını uygulayın ve hataya düşmekten sakının.” (64, Teğabün, 16)

Soylu Peygamberimiz Hz. Muhammed (sav) de şöyle buyurmuştur: **“Size bir şey emrettiğim zaman, o şeyi gücünüz yettiğince hemen yerine getirin.”** (Buhari ve Müslim ittifakla rivayet etmişler)

Amerika Birleşik Devletleri sınırları içerisinde yaşayan Müslümanlara düşen görev, muamelede bulunacakları şirketler arasından mutlaka Müslümanlara karşı daha az düşman ve Siyonistlere karşı daha az sempatzan olan yerlerle alışveriş yaparak muamelelerini sürdürmelidir. Mümkün olduğunca Siyonizm’e taraftar olan şirketlerle alışveriş yapmaktan uzak durmalılar. Onlarla olan bağlarını imkan oranında kesmelidir.

Nitekim nerede olurlarsa olsunlar Arapların ve Müslümanların Siyonistlere, Siyonist taraftarı şirketlere mutlaka boykot uygulamalıdır. Siyonistleri ve Siyonizm’i benimseyen ve savunanlarla

işbirliğinden uzak durmalılar. Hatta İsrail ile dayanışma içinde bulunan şirketlerle, devletlerle de bağlarını koparıp boykot uygulamalılar. Bu şirketler hangi ülke sınırları içerisinde yer alırsa alsın farketmez. Örneğin ... şirketi ve benzeri şirketler gibi. Çünkü bunların tümü Siyonist İsrail devletini desteklemektedirler, yardımda bulunmaktadırlar.

Aslında çok eskiden beri bilinen ve bu günde aynı gücünü devam ettiren Boykot uygulama silahı, çok etkin bir silahtır. Hep uygulana gelmiştir. Nitekim Mekke döneminde Mekke'li müşrikler bu silahı Hz. Peygamber (sav) ile onun ashabına karşı uygulamaya sokmuşlar, onlara çok ağır eza ve cefada bulunmuşlar, çok büyük baskılar ve zorluklar altında hayatlarını sürdürmeye mecbur bırakmışlardı. Öyle ki Müslümanlar ağaç yapraklarını bile yemek zorunda kalmışlardır.

Hatta Medine döneminde de sahabeden bazıları müşriklerle savaşta bu yöntemi devreye sokmuşlardır. Çünkü siyer-İslam tarihi eserleri bu gibi bilgilerle doludur. Bir örnek olmak üzere şunu verebiliriz. Semame Bin Üsal el- Hanefi Müslüman olmuştu.

Daha sonra umre ziyaretini yapmak üzere Medine'den çıkıp Mekke'ye gitmişti. Müşrikler ona, "Ey Sümame! Sen dininden çıkıp sapıttın mı?" dediler. O da: *"Hayır, aksine ben, dinlerin en hayırlısına, Muhammed'in getirdiği dine girdim. Şunu çok iyi bilmelisiniz ki, Allah'a yeminle söylüyorum. Bundan böyle Allah'ın Resulü (sav) izin vermedikçe, Yemame'den bir tane bile gıda-yiyecek size ulaştırılmayacaktır. Meğerki Allah Resulü (sav) izin vermiş olsun. Bu, müstesna"* diye Mekke müşriklerini uyardı. Sonra Mekke'den ayrılp Yemame'ye gitti ve Yemamelileri, Mekke'ye bir şey götürmekten menetti. Onlar da bu durum üzerine Hz. Peygamber (sav)'e: *"Sen ki akraba ile bağların koparılmasını, sılayı rahmin devamını emrediyorsun, oysa buna rağmen sen, bizim akrabalarımızla olan bağlarımızı kestin. Sen atalarımızı kılıçla öldürdün, oğullarımızı da açlıkla öldürüyorsun"* diye yazdılar. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sav) ona yani Sümame'ye onlara yol vermesini ve

yüklerini taşımaları için bırakmasını, engel olmamasını içeren bir mektup yazdı.⁽¹⁾

Modern çağda karşımıza çıkan gerçek şudur. Milletler ve halklar daha çok, sömürgecilerin egemenliğinden kurtulabilmek için, sürdürdükleri özgürlük savaşlarında hep bu boykot uygulamasını gündeme sokmuşlar ve bunda da başarılı olup özgürlüklerini elde edebilmişlerdir. Belki de bunun en bariz ve en açık örneğini Mahatma Gandhi'de gördük. Gandhi, büyük Hint toplumunu İngiliz sömürgesi olmaktan kurtarmak için, başvurduğu en etkin yol, tüm İngiliz ürünü mallara karşı uyguladığı boykot etkili olmuştur. Bunun etkisi çok açık olarak özgürlük savaşında görülmüştür.

Boycot uygulaması halkların ve Toplulukların elinde tek silah olmaktadır. Çünkü hükümetler yani devlet güçleri, halklarını tek bir yerden alışveriş yapmaya, belli bir adres dışında alış veriş yaptırmamaya asla güç yetiremezler ve bunun önüne geçemezler. O halde biz de dinimizin ve ümmetimizin yani İslâm toplumunun düşmanlarına karşı koyabilmek için mutlaka bu boykot silahını uygulamaya koymalıyız. Bunu uygulamaya koymalıyız ki, bizim henüz dipdiri bir toplum, canlı bir millet ve ümmet olduğumuzu görebilsinler. Ve bu ümmetin ölmediğini, Allah'ın izniyle yaşadıklarını ve ölmeyeceklerini görsünler, Müslümanlar olarak biz de bu gücü onlara göstermeliyiz. Ayrıca bu tarzda uygulanacak olan bir boykot olayının sadece ekonomik anlamda değil, bunun dışında daha başkaca manaları da vardır. Bunun şu şekilde de verdiği bir çok paralalar olacaktır. Bu şekilde düşmana karşı ve onların ürettiklerine karşı topluca hareket etmek, boykota gitmek, ümmet için bir eğitim, yeni canlanma olacaktır. Artık yeniden özgürlüklerine kavuşmak için, bundan böyle başkalarının zevkleri uğruna kul olup kendilerini feda etmeyecek ve esir olmayacaklar. Zira bir takım faydasız şeylerin tutkunu, esiri olmaktan kurtulacaklardır aslında tutkunu oldukları şeylerin bir çoğu da kendilerine zarar vermektedir.

(1) Bak. İbn Hişam, Siyer; 4/211. İbn Sa'd; Tabakat, 5/550, İbn Kesir, es-Siretu'n-Nebeviyye; 4/93

Evet böyle bir girişimde bulunmak, İslam kardeşliğinin yeniden ilanı ve duyurulması demektir. İslam ümmetinin birliğinin yeniden oluşması demektir. Artık bundan böyle her gün onlarca kurban veren din kardeşlerimize karşı bir ihanet içerisine girmemiş olacağız. Çünkü İslâm ümmetinin düşmanları olan milletlerin, devletlerin ürettikleri malları satın alarak onların kârlarına ve kazançlarına ortak olmak demek, her gün onlarca kurban veren din kardeşlerimize ihanet etmek demektir. Çünkü bu tür bir savunma bir bakıma pasif bir savunmadır. Böyle bir savunma, aktif savunma ile karşı koyma ve mukavemet etmenin yanında ek bir savunma hareketi olmuş olacaktır. Ki bu aktif savunmayı mukaddes topraklarda, peygamberlerin ayak bastığı o mübarek belde, cihad ve Müslümanların üssü olan topraklarda Filistinli kardeşlerimiz sürdürmektedirler. Bizim de yapacağımız pasif bir savunma onlara destek verecek, güçlerine güç katacaktır.

Nasıl ki her bir Yahudi, kendisini İsrail devletinin kendi açısından zafere girmesi için ordunun bir neferi ve fedaisi sayıyorsa, imkanı neye elveriyorsa o şekilde katkıda bulunuyorsa, her Müslüman'ın da mutlaka kendisini İslâm ordusunun bir neferi saymalı ve dünyanın dört bir yanından Mescidi aksa'yı, Kudüs topraklarını, mukaddes beldeleri Yahudi tasallutundan kurtarmak için elinden geleni mutlaka yapmalıdır. Canıyla ve malıyla bu beldelerdeki Müslüman kardeşlerine, canı Yahudilere karşı bu savaşı yürüten Filistinli kardeşlerine mutlaka destek çıkmalıdır. Bunun da en basiti, hiç olmazsa pasif manada da olsa o düşmanların ürettikleri mallarına karşı boykot uygulamaları ve buna mutlaka katılmalarıdır. Çünkü yüce Allah şöyle buyuruyor:

“İnkarcı kafirler de birbirinin dost ve yardımcılarındırlar. Hiçbir mümin asla onlara yardımcı olmaz. Eğer siz emirlerimi yerine getirmezseniz, küfrün güçlenmesi ve Müslümanların da zaafa uğramaları sebebiyle bir fitne, din ve dünyanız bakımından da büyük bir karışıklık ve terör baş gösterir.” (8, Enfal, 73)

Nasıl ki tüketicinin Yahudi ve Amerika devletlerine ait üreti-

len malları satın almaları haram ve günah ise, onlardan mal satın alıp bunun ticaretini yapan tacirlerin de durumu aynıdır. Hatta bu, diğerlerinden daha büyük bir haram işlemek ve vebal altına girmek demektir. Çünkü o ülkeler tarafından üretilen malların satış temsilciliğini yapmak, normal olarak gelen bir satıcının işlediği haramdan daha büyük bir haram fiil ve günah işlemiş olmaktadır. Hatta o malların İsrail devletine ait olduğu, onların üretimi bir ürün olduğu gerçeği değişik isimler altında gizlendiğini bilerek bunun ticaretini yapanlar daha büyük bir vebal içindedirler.

Aslında dünyanın dört bir yanına dağılmış olan İslâm ümmeti, bunların varlıklarını tespit edebilirler ve mukaddes değerlerine karşı nasıl bir saldırı ve gayret içerisinde olduğunu da görebilirler. Onlar neyin lehlerine ve neyin de aleyhlerine olduğunu, dostlarından olsun, düşmanlarından olsun öğrenebilirler. Bunun yüzünden onların korkuya ve umutsuzluğa kapılmaları veya teslim olmaları da caiz olmaz. Böyle bir umutsuzluğa kapılarak barışa gitmesi ve barışı kabullenmesi de caiz olmaz. Çünkü böyle bir tuzağı onlara kuran, onların yurtlarını ellerinden zorbalıkla alıp gasp eden Siyonist ve zalim Yahudi toplumdur. Onlara kanmamak gerekir. Çünkü yüce Allah şöyle buyuruyor:

“Üstün durumda iken gevşeyip barışa çağırmayın. Allah sizinle beraberdir. O amellerinizi asla eksiltmeyecektir.” (47, Muhammed, 35)

Ben burada Hristiyan olsun, başkaları olsun Allah’a inanan herkese, ahlâksal değerlere inanan herkese, dünyada saygın ve özgür olan herkese bir çağrıda bulunuyorum. Diyorum ki gelin yanımızda yer alın, batıla karşı hakkı savunun, ona destek verin. Zulme karşılık adaletin yanında yer alın. Allah yolunda, mukaddes değerlerini, ırz ve namusunu, kutsal topraklarını kurtarma adına her gün bir kurbanlar ve yaralılar veren bu güçsüz, bu ezilen kadın ve erkek, çocuk ve yaşlı ezilmişlerin yanında yer alın, onlara arka çıkın.

Aynı şekilde Arap ve İslâm ülkelerindeki ve dünyanın dört bir yanındaki tüm çalışanlara, örgütlere de sesleniyorum, diyorum ki: Fi-

listinlilerin haklı ve adil davalarında ne olur, gelin onlarla yardımlaşın, onlar için, onların haklı davaları için karşı tarafa öfkeyle haykırın, sesinizi yükseltin! Elleriindeki tüm delillerle ve sahip oldukları şeylerle yapabildikleri kadar ve ellerinden geldiğince bu zalim despot ve zorba gücü durdurmak için kanıtları dünyaya haykırın!

Son bir çağrım daha olacak. O da tüm bilge kişilere, tüm akıl sahiplerine ve her ülkedeki deneyimli insanlara sesleniyorum, diyorum ki: Gelin boykot uygulayacak ve bunu belli bir düzen ve nizam içerisinde sürdürecekt imkanları olanlar delegeler, konseyler oluşturun, güç birliğini sağlayacak örgütler oluşturun, düşmanın yaptıklarına karşılık verilmesi gereken cevap veya yapılması icab eden şeyler ne ise onu yapın, bu manada pasif anlamda da olsa karşı savunmaya geçmek için gerekeni yapın ve bunu da tüm toplumların duyarlılığı içerisinde sürdürün. Evet sürdürün ki, Hak olan da va üste çıksın ve batıl da altta kalıp yok olsun. Çünkü Allah;

“Zaten batıl yıkılmaya mahkumdur.” (17, İsrâ, 81)

“Ey Peygamber! onlara de ki: “Yapın yapmak istediklerinizi! İyi veya kötü, yapıp ettiklerinizi Allah da, Resulü de ve müminler de göreceklerdir. Sonra da gizli ve açık her şeyi bilen Allah’a döndürüleceksiniz ve O, bütün yapıp ettiklerinizi gözlemlerinizin önüne sererek tek tek size bildirecektir/gösterecektir.”
(9, Tevbe, 105)

FİLİSTİN İÇİN İNTİHAR KOMANDOLUĞU MEŞRU MU

(Filistin halkının topraklarını, can ve mül güvenliklerini sağlamak, haklarını savunmak adına intihar komandolarıyla karşılık vermeleri, yani intihar komandosu olmak şeriat-din bakımından meşru mu değil mi?)

Kudüs, Telaviv ve Askanlan’da en son meydana gelen patlama olaylarında bazı İsrail vatandaşları öldürüldü. Bu olaylar şaha-

det gönüllülerinin yaptıkları operasyonlar sonucunda meydana gelmiştir. Ki bu olayı üstlenenler de Hamas'a bağlı İslami mukavemet hareketi gerçekleştirmişti.

İşte bu olayların meydana gelmesinden ve operasyonların gerçekleşmesinden sonra çok fazla sorular gelmeye başladı. Genelde intihar komandosu diye adlandırılan bu türden operasyonlar gerçekten Allah yolunda cihad etme hükmü içinde yer alır mı almaz mı? Yoksa bu bir terörist hareket mi?

Bu operasyonlarda hayatlarını kaybeden kişiler yani intihar komandoları, şehit olarak değerlendirilirler mi? Yoksa bunlar intihar mı etmiş sayılırlar? Çünkü bu kimseler kendi canlarına kendi elleriyle kıyıyorlar veya kendi hayatlarına kendi elleriyle son vermiş oluyorlar. Acaba bu şekilde yapılan bir eylem, Kur'an'da yasaklanmış olan "Kendi elleriyle kendilerini tehlikeye" atma hükmünün içinde yer alıyorlar mı? Çünkü yüce Allah Kur'an'da şöyle buyurmaktadır:

"Kendi ellerinizle kendinizi tehlikeye atmayın." (2, Bakara, 195)

Burada şunu söylemek isterim: Şurası bilinmelidir ki bu operasyonlar, Allah yolunda yapılan cihad nevilerinin en büyüğü ve en üstünüdür. Bu, karşı tarafı yani düşmanı korkutma ile alakalı olan meşru bir ürkütme ve korkutma hareketidir ki, Kur'an buna yüce Allah'ın şu kavliyle işaret buyurmaktadır:

"Ey Müminler! Gücünüz yettiği kadar düşmanlarınıza karşı maddi ve manevi her alanda kuvvet ve Allah yolunda cihad için bağlanıp beslenen atlar/kullanıma hazır, bakımı yapılmış silahlar hazırlayın/stoklayın. Bu hazırlıkla Allah'ın düşmanını ve sizin düşmanınızı, bir de onlar dışında sizin bilmeyip Allah'ın bildiği her çağdaki başkaca düşman güçleri korkutup caydırırsınız." (8, Enfal, 60)

Bu harekete veya bu manadaki operasyona "İntihar" adının verilmesi hatalı ve yanlış bir adlandırmadır. Bir saptırmadır. Bu hareket veya operasyon şehit olmak için yapılan bir şahadet kahra-

manlıdır. İntihar olaylarından yakından veya uzaktan hiçbir alakası yoktur. Bunu üstlenip yerine getiren kişinin yani şehit düşen kişinin kendisi de intihar etmiş olmaktan en uzak olan kimsedir.

Çünkü intihar eden kimse, sırf kendi nefsi ve kendi çıkarı adına intihar eder. Oysa bunlar kendileri adına, dinleri, inançları ve ümmetleri adına kendi canlarını feda ediyor, kurban ediyorlar. Bu itibarla bu kimselerle intihar edenler aynı şekilde değerlendirilemezler. Çünkü intihar eden bir kimse, kendi hayatından bıkmış, umudunu kesmiş ve Allah'ın rahmetinden de umut kesmiş olan kişidir. Şu mücahit olan kimse, ise bütünüyle umudunu Allah'a ve O'nun rahmet ver merhametine bağlamış, asla umutsuzluk taşımayan biridir. İntihar eden kişi, kendini öldürmekle canından ve tasalarından "güya" kurtuluyor. Oysa mücahit kişi ise, Allah'ın düşmanlarına karşı bu yeni silahla karşı koymaktadır. Ki bu savaş türü, müstekbir yani güçlü ve zalim kuvvetlere karşı, mustazafların-güçsüzlerin ve haksızlığa uğramış kimselerin elinde mukavemet etmek için ellerinde var olan yegane savunma aracıdır. Böyle yapmakla bu şahadet komandoları sadece kendilerini birer canlı bomba haline getirerek Allah'ın ve vatanlarının düşmanları olan kimselere karşı belli yer ve zamanda kendilerini feda ederek düşmana karşı koyabiliyorlar. Bu canlı şahadet bombaları ki, canlarını Allah'a satmışlar ve düşmanları bu şahadet komandoları karşısında, artık ne yapacağını şaşırır vaziyete gelmiş durumdalar. Bu şahadet komandoları başlarını kollarının arasına alarak, Allah'tan şehit olmayı isteyen kimselerdir.

Topraklarını –ki bunlar İslâm toprağıdır–, dinlerini, ırzlarını ve ümmetlerini savunan bu gençler bu davranışlarıyla intihar eden kimseler değiller. Aksine bunlar intihar etmiş olmaktan en uzak olan kimselerdir. Bunlar gerçek manada şehittirler. Bunlar Allah yolunda canlarını ortaya koyan ve bundan da memnûn olan kimselerdir. Yeter ki niyetleri Allah rızası için devam etmiş olsun. Yeter ki bunu yapmak ve ancak bu şekilde düşmanı korkutup ürkütmek mecburiyetinde kalmış olsunlar. Çünkü o İslâm düşmanları kendi güç ve kuvvetlerine güvenerek, o güce mağrur olarak Müslümanla-

ra karşı meydan okumaktadırlar. Yine bu, kendini beğenmiş güç, dayanışma içinde olduğu diğer büyük güçlerle bu zulmü ve haksızlığı yürütmektedir. Durum tıpkı çok eskiden bu yana Arap bir şa'irin söylediği gibidir:

**Eğer kılıçtan sinekten başka yoksa binilecek
Naçar ona biner zavalıcık**

Kendilerini inançları uğruna feda eden şahadet komandoları

bu davranışlarıyla ellerinden gelen ve yapabilecekleri bir başka yol olmadığı için bu yolu seçmek zorunda kaldıklarından, intihar etmiş olmuyorlar. Aynı zamanda bunlar terörist de değildir. Bunlar şer'i-dini manada bir karşı koymak demek olan bir mukavemet gösteriyorlar. Çünkü toprakları işgal edilmiş, hem kendileri ve hem aileleri buralardan uzaklaştırılarak göçmen ve mülteci konumuna getirilmişlerdir. Hakları ellerinden zorbalıkla alınarak gasb edilmiştir. Gelecekleri karartılmış, müsadere altına alınmıştır. Mesele sadece bununla kalmamış, halen Yahudilerin düşmanlıkları devam etmektedir. Dinleri de yani İslâm dini de onlara canlarını ve mallarını, ırzlarını savunma hakkını vermiştir. Filistin halkının yaptığı şey, bundan başka bir şey değildir. Dolayısıyla bu masum ve mağdur insanların kendi seçimleriyle ve istekleriyle ya da rızalarıyla buraları onlara terk etmeleri caiz görülmez. Çünkü bu topraklar sadece onlara ait değil, **Darul İslâm'a** ait olan topraklardır.

Ayrıca bu kahramanların giriştikleri eylemler, kendi elleriyle kendilerini tehlikeye atma hükmü içinde değerlendirilmez ve öyle sayılmaz. Yani kimi basit kimselerin ileri sürdükleri gibi değildir. Aksine bu hareket, çok önemli, meşru ve cihad bakımından da övgüye değer bir harekettir, bir eylemdir. Çünkü bu eylemlerle amaçlanan şey, düşmanı yıldırım ve sindirmektir, onlara zarar vermektir, onların kimilerini de öldürmek suretiyle bertaraf etmektir. Dolayısıyla bu eylemle diğer düşman güçleri korkutmak ve kalplerine korku salmaktır. Müslümanların Yahudi kafirlere karşı cesaret ve güçlerini artırmaktır.

Kaldı ki İsrail toplumu aslında bütünüyle asker olan, silahlı bir toplumdur. Onların sivilleri de askerdir. Onlar yani Yahudiler erkekli ve kadınlı olarak hepsi de orduda askerdirler. Gerekliğinde her an sivil olanları derhal silah altına çağrılabilirler. Dolayısıyla herhangi bir durumda veya konumda ya da operasyonda Yahudilerden bir çocuğun veya yaşlı birinin öldürülmesi halinde, aslında bu, istenmeden olan bir şey olmaktadır. Ancak olay hata ya da yanlışlık sonucu ister istemez meydana gelmiş olmaktadır. Zaten bu da savaşın zorunlu sonuçlarından biridir. Dolayısıyla savaşta bu gibi durumların meydana gelmiş olması olağandır. Çünkü Zaruretler sakıncaları yani yasak ve haram olan şeyi ortadan kaldırır, yani mubah kılar.

İşin tam bu noktasında kimi fakihlerin ve tefsir alimlerinin; **“Kendi ellerinizle kendinizi tehlikeye atmayın.”** (2, Bakara, 195) mealindeki bu ayet ile ilgili olarak ileri sürdükleri görüşlerini buraya almakta bir sakınca görmüyorum.

HANEFİ ALİMİ CASSAS’IN GÖRÜŞÜ

Hanefi alimlerinden İmam Cassas, “Ahkamu’l-Kur’an” adını verdiği eserinde bu ayetin tefsiriyle alakalı olarak şöyle diyor: “Bu konuda birkaç görüş ileri sürülmüştür. İşte bu görüşlerden bize, Muhammed İbn Ebu Bekir’in anlattığıdır., demiş ki bize Ebu Davud anlattı, o da demiş ki bize Ahmed İbn Amr İbn Serh anlattı, demiş ki bize İbn Vehb Hayve İbn Şurayh’tan ve İbn Luhay’a’dan, bunlar da Yezit İbn Ebu Habip’ten, bu da Eslem Ebu İnran’dan rivayet etmiştir. Bu ‘zat demiş ki: “Biz Kostantınıyyede-İstanbul’da savaşıyorduk. Askeri gurubun başında Abdurrahman İbn Velit bulunuyordu. Rumlar yani Bizanslılar, sırtlarını İstanbul-Kostantınıyye şehrinin duvarlarına dayamışlardır. Tam bu sırada bir kişi-Müslüman bir asker düşman üzerine atıldı. Orada bulunan diğer insanlar-Müslümanlar ona “Yavaş ol, yavaş ol! La ilâhe İllallah! Adam kendi eliyle canını tehlikeye atıyor” diye söylendiler. Bu-

nun üzerine Hz. Halit Ebu Eyyub Ensari dedi ki: “Bu ayet, biz Ensar topluluğu hakkında nazil olmuştur. Allah Peygamberine zafer nasip edip Mekke fethedilince ve artık dini olan İslâm dinini de üstün kılınca, biz Ensar olarak aramızda şöyle konuşmuştuk. Gelin artık bu güne kadar, kardeşlerimizle paylaştığımız malların yerini dolduralım ve maddi durumlarımızı biraz düzeltelim. İşte bu konuşmamız üzerine yüce Allah; “Allah yolunda harcama yapın da **kendi ellerinizle kendinizi tehlikeye atmayın.**” (2, Bakara, 195) mealindeki bu ayeti indirdi. Burada bu ayette sözü edilen, “**elleriyle tehlikeye atılma**” hükmü bizim hakkımızdadır. Çünkü bizler, cihadı bir süre bırakalım da, eksilen mallarımızın yerini dolduralım, ve durumlarımızı biraz düzeltelim” diye söylemiş ve güya aklımızca bir süre cihaddan geri kalmayı arzulamıştık.”

Ebu İmran diyor ki; “İşte bu ayetin inmesinden sonra Ebu Eyyub Ensari Kostantınıyye-İstanbul surları önünde şehit düşüp de oraya defnedilene dek cihadı bırakmamıştır.”⁽²⁾

Böylece Ebu Eyyub Ensari'nin verdiği bu bilgiye-habere göre, kişinin kendi elleriyle kendisini tehlikeye atması demek, Allah yolunda cihad etmeyi terk etmesi demektir. Çünkü ayet bununla alakalı olarak nazil olmuştur. Nitekim bunun benzeri bir rivayet de İbn Abbas, Huzeyfe, Hasan Basri, Katade, Mücahid ve Dahhak tarafından da yapılmıştır.

Bera İbn Azib ile Ubeyde es-Selmani tarafından gelen rivayete göre, “Elleriyle kişinin kendisini tehlikeye atması demek, mağfiyet olunmaktan umudunu kesmek ve masiyet işlemektir.”

Bir diğer yoruma göre de bu ifade, elinde ve avucunda ne varsa hepsini harcayıp, israf ederek, har vurup harman savurarak her şeyini kaybeden ve daha sonra yiyecek ve içecek bile bir şey bulamayıp telef olmak anlamındadır.

(2) İbn Kesir bu hadisi tefsirinde Ebu Davud'a, Tirmizi ve Nesai'ye, Ebu Ya'la'ya nispet ediyor. İbn Hibban da sahihinde rivayet etmiş, Hakim de Buhari ile Müslim'in ve daha başkalarının şartlarına göre bu hadis sahihtir, demektedir. Bak. İbn Kesir; 1/228-229

Bir diğerk yorum ise şöyledir:Düşman tarafından herhangi bir baskın ve saldırı olmaksızın savaş ortasına atılmak, demektir.

İşte bu konuda yapılan yorumlar ve Ebu Eyyub Ensari'nin onlara itirazı ve ayetin iniş sebebini kendilerine bildirmesi... Ancak bu ayet bu manaları kapsamaz, demek değildir. Çünkü ayetteki lafız bütün bu manaları kapsamaktadır ve bunlara da ihtimali vardır. Aynı zamanda aralarında herhangi bir tezat ve çelişki olmaksızın bütün bu manaların hepsinin birlikte muhtemel olması da caizdir.

Ancak bu ayeti sadece bir tek adama yorumlamak, ona hamletmek meselesi, düşmanın savaş alanına yorumlanır. Çünkü Muhammed bin Hasan'ın, "es-Siyeru'l-Kebir" adlı eserde zikrettiğine göre, eğer bir adam tek başına bin kişilik bir topluma-orduya saldırırsa, eğer bunun sonucunda kurtulabilmeyi veya onları çileden çıkarmayı umut ediyorsa, yapacağı saldırıda kendisi için bir sakınca yoktur. Eğer böyle bir kurtuluş umudu veya onları zor duruma düşürecek bir hal beklenmiyorsa, ben kendi adıma böyle bir hareketi uygun bulmam, kerih görürüm. Çünkü bir sonuç bekleme umudu olmaksızın düşmanın arasına dalmak bir bakıma intihar etmek veya telef olmak demektir. Ancak böyle bir davranışla Müslüman askerleri, İslam ordusuna bir cesaret vermek, morallerini yükseltmek gibi bir niyetle hareket ediyor ve düşmanın yaptığı gibi yapıyorlarsa, yani vur kaç taktiğini uygulayarak hareket ediyorlarsa, bu davranışlarıyla da, düşmana zarar verebiliyor, öldürüyor ve sıkıntı içerisinde bırakabiliyorlarsa, Allah'ın izniyle bunda bir sakınca yoktur. Çünkü düşmanın üzerine atlayan veya saldıran, ya da aralarına dalan bir Müslüman, bu davranışıyla onları zora sokma imkanını elde edebiliyorlarsa ve fakat buna rağmen öldürülmekten de kurtulma umutları da yoksa, bu kimselerin yine de bu halde düşmana saldırılarında herhangi bir sakınca yoktur. Aynı şekilde düşmana karşı yaptığı veya yapacağı bu manadaki bir hamle-atak ile başkasını-düşmanı zor durumda bırakacaksa, saf dışı edecekse, bunda da bir sakınca yoktur. Öyle umut ediyorum ki bu davranışı sebebiyle de Allah'tan ecir alacaktır.

Şayet böyle bir hamle ile herhangi bir şekilde Müslümanlar adına bir yarar ve çıkar sağlayamayacaksa, kurtuluş umudu ve düşmana zarar verme, zor duruma sokma gibi bir beklenti de yoksa, durum dururken böyle bir davranışı ben uygun görmem, mekruh sayarım. Fakat bu davranışıyla düşmanı ürkütecek, korkutacak bir imkan elde olunacaksa, bunda da herhangi bir sakınca yoktur. Çünkü bu hareket, gerçekten düşmana verilebilecek zararların en faydalısıdır, çünkü bunda Müslümanların faydası vardır, çıkarları vardır.

Cassas diyor ki: Muhammed İbn Hasan'ın söyledikleri bütün bu yönleriyle sahihtir, doğrudur. Başkası da caiz olmaz. Bu manalara göre, Ebu Eyyub Ensari hadisini yani, "düşmanın üzerine saldırmakla-atılmakla, eliyle kendisini tehlikeye attı" diye yorumlayanların bu yorumlarına göre, eğer bu saldırıda veya atılmada Müslümanlar için bir menfaat ve yarar yoksa hadis, bu manaya da gelebilir veya yorumlanabilir. Eğer durum böyle olursa, din için ve Müslümanlar adına herhangi bir menfaat ve çıkar sağlayamıyorsa, o kişinin kendi hayatını tehlikeye sokması doğru olmaz. Eğer bu davranışıyla din için bir menfaat veya yarar bulunuyorsa, bunun için hayatını veya canını ortaya koymasında herhangi bir sakınca yoktur. Hatta bu durum, aslında çok saygın bir makamdır, bir derecedir. Ki Allah, bununla Peygamberinin ashabını ayetinde övmüştür. Allah şöyle buyuruyor:

"Şüphesiz Allah müminlerden, kendilerine verilecek cennet karşılığında canlarını ve mallarını satın almıştır. Çünkü onlar Allah yolunda savaşır, Allah için öldürürler ve Allah için öldürülürler-şehit edilirler." (9, Tevbe, 111)

Bir başka ayetinde de şöyle buyurmuştur: **"Allah yolunda öldürülenleri sakın ölümler sanmayın. Aksine onlar Rableri katında diridirler/yaşıyordurlar. Orada rızıklandırılıyorlar." (3, Ali İmran, 169)**

Bir diğer ayette ise şöyle buyurulmaktadır: **"İnsanlardan öyle kimseler de vardır ki, Allah'ın rızasını kazanmak için canı dahil her şeyini ortaya koyar." (2, Bakara, 207)**

İşte bu ve benzeri ayetlerde yüce Allah, kendi canını Allah için ortaya koyan kimseleri övmekte ve methetmektedir.

Cassas devamla diyor ki: işte verilen bu deliller ve bilgiler ışığında, emri bil maruf yani dinen iyi olan şeyleri emretmek ve nehyi anilmünker yani dini bakımdan kötü olan şeyleri engellemek amacıyla yapılan çalışmada şayet din için bir yarar umudu varsa, bunu sağlamak için de hayatını ortaya koysa ve sonunda bu uğurda ölmüş olsa, o kimse şehitlik derecelerinin en üst derecesine yerleşmiş olur. Zira yüce Allah şöyle buyurmaktadır: “Yavrucuğum! Namazı kıl, iyiliği emret, kötülükten vazgeçirmeye çalış, başına gelenlere de sabret. Doğrusu bunlar, azmedilmeye-uğrunda ölmeye değer şeylerdir.” (31, Lokman, 17)

İkrime'nin rivayetine göre İbn Abbas Hz. Peygamber (sav)'in şöyle buyurduklarını rivayet etmiştir:

“Şehitlerin en üstünü Abdulmuttalib'in oğlu Hamza ile bir de zalim bir yetkilinin huzurunda hakkı-gerçekleri savunması-konuşması ve bu yüzden öldürülen kimsedir.” (3)

Ebu Sait Hudri de Hz. Peygamber (sav)'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: **“Cihadın en faziletlisi, değerce en üstün olanı, zalim bir idarecinin huzurunda hak sözü söylemektir, haykırmaaktır.”** (4)

(3) Cabir'den Hakim rivayet etmiş ve sahihliğini belirtmiştir. Ancak İmam Zehebi kendisine itirazda bulunmuştur. Elbani ise, Hatib'in Tarih adlı eserinde rivayet ettiği yoldan hadisin sahih olduğunu belirtmiştir. Bak. Elbani, es-Sahihah: 374. Ancak buradaki lafız şöyledir: “Şehitlerin efendisi-başı Hamza'dır, biri de zalim bir idarecinin-devlet başkanının önünde emir ve nehy görevini yerine getirmek maksadıyla, ona emirleri hatırlatması ve yasaklardan uzak durması uyarısında bulunması sebebiyle öldürülen kimsedir.”

(4) Atıyye el-Avfî/Ufî'den Ebu Davud, Tirmizi ve İbn Mace rivayet etmişlerdir. Tirmizi de: “Hadis, Hasen garip bir hadistir” demiştir. Nitekim hadisi sahih bir isnad ile Tarık İbn Şihab'tan Nesai de rivayet etmiştir. Nitekim el-Münziri de böyle söylemiş. Bak. el-Münteka; 1/1364

Ayrıca bu noktada Cassas, Ebu Hureyre tarafından merfu olarak rivayet olunan hadisi de zikretmiştir. Bu hadiste şöyle buyurulmaktadır: **“Kişide bulunan en kötü ve şerli huy, şiddetli ve aşırı derecede olan cimrilik ve bir de son derecede olan aşırı korkaklıktır.”** ⁽⁵⁾

Cassas diyor ki: Korkaklığın yerilmiş olması, aynı zamanda öne atılmanın ve cesurca davranmanın methini, övülmesini gerektirir. Eğer bu şekilde yapılan bir iş veya hizmette kazanılan faydadan din yararlanıyorsa ve hatta bu uğurda kesin olarak öleceğini bilmiş olsa bile, bunun övgüye layık olduğunu gösterir.

En iyisini Allah bilir. ⁽⁶⁾

KURTUBİ’NİN GÖRÜŞLERİ

Maliki mezhebi alimlerinden İmam Kurtubi’nin bu ayetle ilgili olarak tefsirinde yer verdiği ifadelere gelince Kurtubi bu konuda şöyle diyor:

“İslam alimleri bir Müslüman’ın tek başına, savaşmak amacıyla düşmanın arasına dalması ve düşmanın üzerine atak yapması konusunda farklı görüşler ileri sürmüşlerdir. Bizim Maliki alimlerimizden Kasım Bin Muhayyere, Kasım Bin Muhammed ve Abdülmelik diyorlar ki: Eğer o tek kişi, gerçekten kendi gücüne güveniyorsa ve bunu da sırf Allah rızasını gözetmek amacıyla halis ve samimi bir niyetle yapıyorsa, bu takdirde tek başına büyük bir orduya karşı saldırıya geçmesinde bir sakınca yoktur. Ancak böyle bir gücü olmadığı halde böyle bir işe girişirse, işte bu, kendini kendi eliyle tehlikeye atmaktır.”

Yine denilmiş ki: “Eğer şehit olmak istiyorsa ve gerçekten ni-

(5) Ebu Davud; 2511. Ahmed İbn Hambel; 7977. Şeyh Şakir hadisin sahih olduğunu belirtmiştir. İbn Hibban da Sahih adlı eserinde bu hadisin sahih olduğunu zikretmiştir.

(6) Bak. Cassas, Ahkamu’l-Kur’an; 1/262-263

yetinde de samimi ve ihlas sahibi ise, bu takdirde düşman üzerine atak yapılabilir. Çünkü amacı onlardan biridir. İşin bu noktası da yüce Allah'ın şu kavlinde zaten açıklanmıştır:

“İnsanlardan öyle kimseler de vardır ki, Allah'ın rızasını kazanmak için canı dahil her şeyini ortaya koyar.” (2, Bakara, 207)

İbn Huveyz Mendad diyor ki: “Bir kişinin yüz kişiye karşı çıkması veya bir kısım orduya karşı çıkması ya da bir takım hırsızlar şebekesine veya Harici şebekesine karşı çıkması konusuna gelince, bu, iki şekilde değerlendirilmektedir. Eğer kişi, kesin olarak düşmanın üzerine atılmak yani vur-kaç taktığıyla onları öldüreceğini ve nihayetinde de kurtulacağını biliyorsa yahut da galip zannına veya baskın kanaatine göre onları öldüreceğini ve sonunda da kurtulacağını sanıyorsa bu, güzeldir. Bunda bir sakınca yoktur.

Yine eğer bu kişi, düşman üzerine saldırmakla kesin olarak öldürüleceğini biliyor olmasına rağmen harekete geçiyor ve fakat düşmana da kesin olarak bir zarar vereceğini veya onları zor durumda bırakacağını biliyorsa ya da Müslümanların bundan elde edebilecekleri bir başarı, bir fırsat kazanmaları imkanının var olduğu düşüncesiyle bu yolu tercih ediyorsa ya da galip zannına dayanarak bunları yapıyorsa bu da aynen caizdir.

Öğrendiğim kadarıyla Müslüman ordusu Fars yani ateşe tapan İran ordusuyla karşılaştıklarında, Müslüman süvarilerin atları İran ordusunda bulunan filden ürkmeye başlamışlar. Bunun üzerine ordu içerisinden bir süvari, çamurdan bir fil maketi-heykeli yapar ve atını buna alıştırır, yani ondan ürkmemesini sağlamak için o fil maketinin veya heykelinin yanında bulundurur. Sonunda at file alışır, uyum sağlar. Sabah olunca artık bu at, fillerden kaçmaz olur. Asker, kendisine doğru saldırmak üzere gelen filin üzerine atını koşturur. Arkadaşları ona, “fil seni öldürecek!” diye seslenseler de o, hayır, kesinlikle onu ben öldüreğim, der ve gerçekten onu öldürür, Müslümanlara da fetih kapısını açar.

Aynı şekilde Yemame savaşında da yine durum aynen böyle olmuştu. Müslümanlar Hanif oğullarına karşı savaşıyorlardı. Fakat

Hanif oğulları burada bir hile düşünmüşler ve kendilerini hayvanlar arasında hayvanat bahçesinde onları kalkan edinerek savunma yapıyorlardı. Bu olay karşısında İslâm ordusundan bir asker, bana hayvan derisinden bir kalkan yapıp getirin, sonra da beni o şekilde bu hayvanların arasına atın, der. Denilen yapılır ve o da onlarla tek başına çarpışarak kapıyı açmayı başarır. (Bak. Taberi Tarihi. Orada bu konuyu Bera İbn Malik söylemiştir.)

Kurtubi diyor ki: Yine buna benzer bir diğer rivayet de şudur. Rivayete göre, adamın biri Hz. Peygamber (sav)’e: *“Eğer Allah yolunda sabır göstererek ve mükafatını da Allah’tan bekleyerek savaşırsam, benim için ne buyurursun?”* diye sorar. Allah Resulü (sav) de: *“Senin için cennet vardır”* diye buyurur. Bunun üzerine adam hemen düşman saflarının arasına atılır ve öldürülünceye-şehit düşünceye dek savaşıır.” (Müslim, Cihad, 1789)

Enes Bin Malik’ten Müslim’in Sahih adlı eserinde rivayet ettiğine göre, Allah Resulü (sav) Uhud savaşında, yanında ashabından Ensar’dan yedi ve Kureyş’ten de iki kişi arasında yalnız kalmıştı. Diğerleri dağılıp gitmişlerdi. Müşrikler tarafından kuşatılınca Hz. Peygamber (sav): *“Bunları bizden kim uzaklaştırabilecekse, onun için cennet vardır.”* diye buyurmuş, bunun üzerine Ensar’dan biri öne atılarak düşman üzerine saldırır ve şehit düşünceye dek onlarla savaşıır. Böylece her yedisi de şehit olana dek, düşmana karşı bu atak devam etmiştir. Hz. Peygamber (sav) Ensar’dan yanında kalıp kendisini savunma uğrunda şehit düşen bu zatlar için şöyle buyurmuştur: *“Biz arkadaşlarımıza karşı insaflı olmadık.”* (Bak. Müslim, Cihad;1789/100)

Ancak hadiste geçen ve *“Ma ensafna Ashabena”* yani, *“Biz arkadaşlarımıza karşı insaflı olmadık.”* Anlamındaki cümle farklı okuyuş durumlarına göre farklı olarak yorumlanmıştır. Yukarıdaki mana, verdiğimiz ilk orijinal okuyuşa göre olan yorumudur, manasıdır ki bu, *“Niye biz, onların hepsi de ölene dek, gidip savaşmalarına fırsat verdik, neden Kureyş’ten de o iki kişiden biri olsun gitmedi”* demektir.

Diğer okuyuşa göre; “*Ma ensafena Ashabuna*” tarzındaki okuyuştur ki, buna göre de mana şöyle olmaktadır: “Ashabımdan yanımda kalmayıp kaçıp giden ve bizi düşmanla karşı karşıya bırakan arkadaşlarımız bize karşı insafli davranmadılar.”

Yine de en iyisini yüce Allah bilir.

Daha sonra Kurtubi şunu anlatıyor: “Muhammed Bin Hasan’ın söyledikleri yani, eğer bir tek kişi, müşriklerden bin kişi üzerine saldırsa ve bunun sonucunda da kurtulacağını umut ediyorsa veya düşmana zarar vereceğini, zora düşüreceğine inanıyorsa, bunda herhangi bir sakınca yok, istediğini yapabilir. Ancak durum böyle değilse, bu mekruhtur yani hoş karşılanacak bir durum değildir. Çünkü bu davranışıyla Müslümanlara herhangi bir menfaat sağlamaksızın canını tehlikeye atmış olmaktadır...”⁽⁷⁾

ŞAFİLERDEN İMAM RAZİ’NİN GÖRÜŞÜ

Şafii alimlerinden tefsir sahibi İmam Fahrüddin Razi de tefsirinde “**Kendi ellerinizle kendinizi tehlikeye atmayın.**” (2, Bakara, 195) kavliyle ilgili olarak diyor ki bu ayetin yorumu şudur: “Herhangi bir savaşta yarar ummadığınız bir durumda, savaşın ortasına dalıp atılmayın. Çünkü sonucunu hesaba katmadan bu gibi dalışlarda, kendi hayatınıza kıymış olursunuz, kendiniz öldürmüş olursunuz. Oysa bir kimsenin kendi canına kıyması helal olmaz. Ancak sonucunda ölüm de olsa, eğer saldırıyla düşmana bir zarar verebilme beklentisi kesin varsa, bu takdirde düşmana bu manada baskın yapıp saldırmak vacip-farz olur. Ancak düşmana zarar verme veya bozguna uğratma gibi kesin bir umut yoksa, yani umutsuz ise veya galip kanaatine göre böyle baskın sonucu, kesin öldürülecek kanaati ağır basıyorsa, o kimsenin böyle bir işe girişme hakkı yoktur. İşin bu yönü yani bu görüş, Bera İbn Azib’ten nakledilmiştir.

(7) Bak. Kurtubi Tefsiri; 2/363.

Ebu Hureyre'den gelen rivayete göre o, bu ayet hakkında şöyle söylemiş: "Bu, her iki taraftan bağımsız hareket eden kişi ile alakalıdır." İmam Razi diyor ki, kimi ilim adamları bu yoruma karşı çıkmışlardır. Ve devamla demiştir ki: Bu öldürme olayı birkaç yönden haram değildir.

Birincisi: Rivayete göre muhacirlerden bir adam, düşman safları üzerine atılır ve diğer askerler-arkadaşları: "Adam, eliyle canını tehlikeye atıyor" diye bağırlar. Bunun üzerine Ebu Eyyub Ensari araya girer ve der ki: "Biz bu ayeti sizden daha iyi biliriz. Çünkü bu ayet bizim hakkımızda inmişti..." Sonra da Cassas'ın anlatıklarının özetini, nüzul ile alakalı olarak Razi de zikrediyor.

İkincisi: İmam Şafii (rh) rivayet ediyor. Bir gün Allah Resulü (sav) cennetten söz ediyordu. Bunun üzerine Ensar'dan bir kişi kendisine: "Ey Allah'ın Resulü' Eğer ben en az düşman kadar sabır ve direnç göstererek ve mükafatını da Allah'tan isteyerek savaşacak olur ve bu uğurda öldürülürsem, benim için ne vardır?" diye sorunca, Hz. Peygamber (sav) de: "Senin için cennet vardır" buyurur. Bunun üzerine adam hemen düşman askeri arasına dalar ve kendisi Allah Resulü (sav)'nın gözleri önünde düşman tarafından öldürülüp şehit edilir."

Allah Resulü (sav), cennetten söz edince hemen Ensar'dan bir adam, üzerinde bulunan zırhını atarak derhal düşman saflarının arasına daldı, onlar da onu öldürdüler.

Üçüncüsü: Yine rivayete göre Ensar'dan bir adam, bir savaş esnasında Beni Muaye'den geride kalır. Fakat bakar ki, bir kuş, öldürülen arkadaşlarına acıdığından, onlardan bir türlü ayrılmıyor. Bu durumu sezen bu kişi, yanındaki arkadaşlarına şöyle der: Beni de öldürmeleri için düşman üzerine saldıracağım. Çünkü ben, arkadaşlarımla şehit düşürüldüğü yerden ayrılmak istemiyorum. Daha sonra adamın bu davranışı Hz. Peygamber (sav)'e anlatılmış ve o bu konuda tasvip anlamında güzel sözler söylemiştir.

Dördüncüsü: Yine rivayete göre bir topluluk, bir kaleyi kuşatırlar. Bu arada bir ortaya çıkar ve öldürülene dek onlarla savaşır.

Bunun üzerine arkadaşları tarafından hakkında: “Adam, eliyle canını tehlikeye attı” diye konuşulur. Bu konuşma Hz. Ömer (rd) duyurulur. O da bunun üzerine: “Onlar yalan söylemişlerdir. Çünkü yüce Allah şöyle buyurmuyor mu:

“İnsanlardan öyle kimseler de vardır ki, Allah’ın rızasını kazanmak için canı dahil her şeyini ortaya koyar.” (2, Bakara, 207)

Bütün bu yorumlara bakıp bunlara cevap vermek isteyen kimse şöyle der: “Biz ancak, düşman tarafından eğer bir saldırı veya bir zarar beklentisi yoksa, bir kimsenin canını tehlikeye atarak düşman saflarının arasına dalmasını haram sayarız. Ancak bir zarar verme beklentisi varsa, biz de bunu caiz görürüz.” (Bak. Fahrudin Razi, Tefsir;2/148)

İBN KESİR VE TABERİ’NİN RİVAYETLERİ

Hafız İbn Kesir’in rivayetine göre adamın biri, Ensar’dan olan Bera İbn Azib’e demiş ki: “Şayet düşman üzerine atılsam, onlar da beni öldürseler, bu hareketimle ben, kendi ellerimle canımı tehlikeye atmış olur muyum?” diye sormuş. O da, “Hayır. Çünkü Allah, Resulüne şöyle buyurmuştur: **“Öyleyse bundan böyle tek başına da olsan Allah yolunda savaş! Sen kendinden başkası yüzünden sorumlu tutulmazsın.”** (4, Nisa, 84) Ancak bu ayet nafa-ka yani harcama ile alakalıdır. Yani Allah yolunda yapılan cihad için nafakayı terketme, harcamada bulunmama konusunu anlatmaktadır. (Bak. İbn Kesir;1/229)

İmam Taberi de kendi senediyle tefsirinde Ebu İshak es-Sebii’den rivayet ediyor. Bu zat demiş ki: Sahabeden olan Bera İbn Azib’e sordum ve: “Ey Ebu Ammare! Bir adam bin düşmanla karşılaşılıyor ve hemen onların üzerine saldırıyor. Fakat bu, sadece tek başına bunu yapmaktadır. (Yani demek istiyor ki, zaten bu haliyle adam kesin olarak ölmüş olacaktır) demektir. O halde bu adam yüce Allah’ın haklarında: **“Kendi ellerinizle kendinizi tehlikeye at-**

mayın.” (2, *Bakara*, 195) diye buyurduğu kimselerin içinde mi yer alacaktır?” dedim. O da bunun üzerine: “Hayır, öldürülünceye kadar savaşınsın. Çünkü Allah, peygamberine (sav) şöyle buyurmuştur: “Öyleyse bundan böyle tek başına da olsan Allah yolunda savaş! Sen kendinden başkası yüzünden sorumlu tutulmazsın.” (4, *Nisa*, 84)

İBN TEYMIYE’NİN SÖYLEDİKLERİ

Şeyhul İslâm İbn Teymiye de, Tatarlarla olan savaş konusunda vermiş olduğu o meşhur fetvasında benzer şeyler söylemiştir. İbn Teymiye bu fetvasını, Müslim’in Sahih’inde rivayet ettiği hadise dayanarak vermişti. Bu hadis, Hz. Peygamber (sav)’den rivayete göre, Uhdud ashabının kıssasıyla-hikayesiyle alakalıdır. Bu hadiste şöyle bir ifade yer alıyor: “**Dinin gerçek manada anlaşılıp ortaya çıkması ve hakim olması için kendi canını öldürme-sona erdirmesi konusunda düşmanlarına emretmiş ve bu genç: kendisini okla vurup öldürmek isteyenlere; “Beni öldürmeniz için, Şu gencin Rabbinin adıyla” diye oku atın-silahı çekin, ancak o zaman beni öldürebilirsiniz” demişti. Nitekim onlar da aynısını söyleyerek o genci öldürmüşlerdi ama, sonuç ta toplananlar, gerçek Rabbin Allah olduğunu kabul edip iman ettiler. Böylece düşmanın da korktuğu şey başına gelmiş oldu. Çünkü hak din ortaya çıkmıştı artık.”**

İbn Teymiye diyor ki: “İşte bundan dolayıdır ki; Dört mezhep İmamı da, bir Müslüman’ın düşman saflarına dalmasını caiz görmüşlerdir. Hatta böyle bir saldırıya geçen Müslümanlar, galip zanna göre öldürüleceklerini sanmış olsalar da, böyle bir harekete girişmeye cevaz vermişlerdir. Yeter ki böyle bir davranış veya saldırıda Müslümanlar için bir fayda sağlanacağı, bir maslahat olacağı bilinmiş olsun. Biz bu konuya ait detay bilgileri bir başka yerde de etraflıca anlatmıştık.” (*Bak. Mecmuu Fetava Şeyhul-İslam İbn Teymiye*, 28/540)

ŞEVKANİ'NİN SÖYLEDİKLERİ

İmam Şevkani de, “Fethu'l-Kadir” adını verdiği tefsirinde şöyle diyor: “Gerçek olan şu ki, asıl itibar lafzın genelliğindedir. Yoksa sebebin özel olması değildir. Dolayısıyla din hakkında olsun, dünya ile alakalı olsun, eğer bir şeyin din açısından tehlikeli olduğu durumu gerçekten görülüyorsa, dolayısıyla o şey de bu ayetin hükmü veya kapsamı içinde yer alır. Ayetin kapsamı içerisinde değerlendirilecek olan şeylerden bir kısmı, kişinin, kesin olarak kurtulma umudu olmadığı halde savaş sırasında ordu üzerine ansızın atılması, mücahidlere herhangi bir yarar sağlayacak ve etki bırakacak bir sonuç söz konusu olmaksızın düşman saflar üzerine saldırması da bu kapsamdadır.” (*Şevkani, Fethu'l-Kadir; 1/262*)

Bunun anlamı şudur: Eğer düşmana yapacağı saldırı veya baskın ile mücahidlere fayda getirecek bir etki sağlarsa, örneğin düşmanı korkutup ürkütmek, kaçtırmak gibi. İşte bu halde o kimse kendisini tehlikeye atmış sayılmaz.

MENAR TEFSİRİ SAHİBİ'NİN SÖYLEDİKLERİ

Bizim yaşadığımız bu çağdaki ilim adamlarımızdan Allame Reşit rıza, “Tefsiru'l-Menar” adlı eserinde şöyle yazıyor: “Buradaki yasak hükmünün içinde yer alan husus, düşmanın bilmesine rağmen Müslüman kimsenin savaş tekniklerini bilmeden, düşmana karşı çıkmaya çalışmaktır. Bu, tıpkı meşru olmayan her tehlikeli bir işe girişmeye benzer. Örneğin hakkın zafere kavuşması, üstünlük elde etmesi veya güç kazanması anlamında bir amaç olmaksızın heva ve hevesine göre hareket etmek yani bununun doğrultusunda gitmek gibi.” (*Bak. Tefsiru'l-Menar; 2/213*)

İşte bunun anlamı şu demektir. Eğer kendisi sayesinde Allah'ın ve bizim düşmanlarımız olan kimseleri korkutmak, ürkütmek vb. gibi önemli şeyler hesap edilerek bir sonuca varabilme

beklentisi varsa ve bu yoldan hakkın zafere kavuşması umudu bulunuyorsa, işin içinde ve hevese göre hareket etme yoksa, işte bu durumda o kimse veya kimseler, kendi elleriyle kendilerini tehlikeye atmış olmazlar.

Ben öyle inanıyorum ki hak ve gerçek açıklanmış ve meydana çıkmış oldu. Nihayet iki gözün önünde sabah olduğu anlaşıldı. Doğrusu bütün bu görüşler, kendilerinde bir varlık gören ve meseleyi amacından saptırmak isteyen çok bilmişlere bir cevap oluşturmaktadır. Çünkü o çok bilmişler, kendilerini din ve mukaddesleri uğruna feda eden şahadet komandolarını, Rablerine iman etmiş bu gençleri, hidayetçe çok önde olan, canlarını Allah'a satmış ve bu uğurda ölümü göze almış ve öldürülmüş olan gençleri itham ediyorlar ve onları intihar edenler, kendi elleriyle canlarına kıyanlar, kendilerini tehlikeye atanlar olarak değerlendiriyorlar.

Oysa onlar Allah'ın izniyle, Allah katında şehitlerin en ön safalarında yer alacaklardır. Onlar, ümmetin canlılığını gösteren, duygularını ve düşüncelerini temsil eden en canlı unsur ve elemandırlar. Düşmana karşı mukavemette ve karşı koymada en ısrarcı olan kitledirler. O gençler diridirler, ölmemişler ve ölmeyeceklerdir. Onlar bakidir ve öylece devam edeceklerdir.

Burada bizim hep istediğimiz şey şudur: Bu şahadet operasyonları, bütünüyle belli bir çalışmadan, incelemeden ve işin olumlu ve olumsuz yönlerinin hesaba katılmasından sonra olmalıdır. Bu hareketin veya bu operasyonları yapacak olanların mutlaka bunu, kültürlü ve iyi yetişmiş Müslüman bir cemaat ya da örgüt tarafından yönlendirilmelidir. Onlar eğer saldırıya geçmede bir hayır görürlerse, ona göre hareket edip saldırmalılar ve bunun için de mutlaka Allah'a dayanıp güvenmeliler. Çünkü yüce Allah şöyle buyurmaktadır:

“Kim işlerini Allah'a havale eder, O'na dayanıp güvenirse, kesinlikle düşmanını yener. Çünkü Allah asla yenilmeyen galiptir, yaptıklarında ve tedbirinde de hikmet sahibidir.” (8, Enfal, 49)

ONUNCU BÖLÜM

TIP VE SAĞLIK

ANNE-RAHİM KİRALAMAK

Soru: Evli bir kadının çocuk sahibi olmak için yabancı yani başka bir kadının rahmini kiralamak suretiyle çocuk sahibi olmanın şeriat açısından hükmü nedir? Yani evli kadının kocasından sağlıklı sperm ve hanımından da yumurta alınarak bir başka yabancı kadının rahmini kiralamak suretiyle aşılanmanın dini açıdan durumu nedir? Çünkü çocuğu doğuracak olan anne kiralık annedir, erkeğin asıl eşi değildir. Dini açıdan buna ne dersiniz?

Cevap: Bu konu, daha önce Kuveyt'te bir araya gelen Tıbbi ilimlerle alakalı İslami örgüt tarafından bir toplantıda incelenip araştırılmıştı. Doğal olarak bu örgüt fıkıh ve tıp sahasında seçkin uzman kişiler arasında meydana gelmişti. Uzun araştırma, inceleme ve tartışmalardan sonra bir fetva yayımlandı. Buna göre iki eşten biri veya her ikisi için de, çocuk sahibi olabilmeleri için bilimin vermiş olduğu fırsat ve imkanlardan yararlanmaları meşrudur, caizdir, olabilir. Ancak bunun tek şartı vardır. O da çocuk sahibi olmak isteyen tarafların eş olmaları yani karı-koca olmaları ve alınacak olan spermin mutlaka kocaya ait olması ve yumurtanın da kadına ait olması gerekir. Aralarında üçüncü bir kişinin olmaması ve girmemesi şarttır. Aksi takdirde meşru olmaz. Ki bu durum halk arasında tüp bebek olarak anılmaktadır.

Eğer alınan sperm kadının kendi kocasına ait olmazsa, bilinen veya bilinmeyen bir başka erkekten alınırsa bu, kuşku götürmeyecek ve şüpheye meydan bırakmayacak şekilde kesin olarak haramdır.

Aynı şekilde eğer kadına aktarılan yumurta, başka yabancı bir kadına ait olursa, bu da kesin olarak yasaklanır. Çünkü bu da caiz değildir.

Yine buna benzer diğer bir durum, eğer yumurta adamın hanımından alınıyor ve fakat kiralanan rahim başka yabancı bir kadına aitse, bu yol da caiz olmaz. Aslında burada şüphe uyandıran ve şaşkınlık doğuran soru şudur:

Yabancı bir kadının rahminin kiralınması halinde acaba anne hangisi olacak? Acaba burada asıl anne yumurtayı veren ve veraset yoluyla genleri taşıyan yumurta kendisinin olan kadın mıdır anne? Yoksa gebe kalarak gebelik sıkıntılarını ve doğum sancılarını çeken, nice zorluklarla onu doğuracak zamana kadar karnında taşıyan bu kiralık kadın mı asıl anne?

Hatta rahmi kiralanan bu kadın adamın ikinci eşi olsa ve ilk eşinin yumurtası buna aşılanmış olsa bile yine bu da caiz olmaz. Çünkü burada iki eş yani kuma arasında gerçek manada annelik hakkının kaybolması, yok olması bulunmaktadır. İki kuma olan bu kadınlardan hangisi çocuğun öz annesidir? Yumurtasını veren mi, onu rahminde taşıyıp normal süre bitiminde çeşitli sıkıntı ve zorluklarla doğuran bu kiralık anne mi? Doğacak olan çocuk birbirlerinin kumaları olan aynı erkeğin iki hanımı olan bu kadınlardan hangisine çocuk nispet olunacak, yumurta sahibine mi yoksa rahminde onu büyüten kadına mı nispet olunacak? Hangisine?

Hatta bizzat fakihlerin kendileri bile, eğer böyle bir durum gerçekten fiili olarak gerçekleşmiş olsa bile, bu konuda ittifak edememişler ve farklı görüşler ileri sürmüşlerdir. Bu fakihlerden bazıları, çocuğun asıl annesi yumurtayı veren kadındır, derken –ki ben de bu görüşe en yakın olanlardanım-, kimileri de asıl anne çocuğa

gebe kalan ve onu daha sonra doğuran kadındır, demektedirler. Nitekim Kur'an'ın zahirine baktığımızda da, Kur'an bunların görüşlerinin yanında yer almaktadır. Çünkü yüce Allah Şöyle buyuruyor:

“Şüphesiz onların anaları, ancak kendilerini doğuran kadınlardır.” (58, Mücadele, 2)

Her halükârda bütün fakihler buna karşı çıkmaktadırlar ve bunu caiz görmemektedirler. Gerçi bazı kadınlar yumurtlamamak gibi bir hastalıkla müptela olabilmekteler. Bu tür kadınlar, tıpkı rahmi olmayan kadınlar gibidirler. Ya da canlı sperme sahip olmayan, yani ölü sperm veya zayıf sperm sahibi olup döllenme yapamayan erkekler gibi. İşte bu gibi bir hastalığa yakalanmış olan kadın veya erkekler, yüce Allah'ın aşağıdaki ayetinde açıkladığı manada olan rahatsız veya hasta kimselerdir. Yüce Allah şöyle buyurmaktadır:

“Göklerin ve yerin mülkü Allah'ındır. Dilediğini yaratır; dilediğine kız çocukları, dilediğine de erkek çocukları bahşeder. Yahut onları, hem erkek ve hem de kız çocukları olmak üzere çift verir. Dilediğini de kısır kılar. O her şeyi bilendir, her şeye gücü yetendir.” (42, Şura, 49-50)

Ayette de işaret edildiği ve açıklandığı gibi Allah dilediklerini de kısır kılmakta ve onları kısır kıldığı için de hiçbir güç ve kuvvet Allah'ın dilemesine engel olacak değildir. Bunun içindir ki mutlaka Allah'tan gelen imtihanlara sabır göstererek, sınavı başarıyla bitirmek olmalıdır. Allah'ın kazasına ve hükmüne rıza göstermelidir. Annelik ve babalık duygularını, özlemlerini yetimlere bakmak, onların dertlerine ortak olmakla, sokağa atılmış çocuklara ve yavrulara sahiplenmekle gidermelidir. Çünkü bunda gerçekten çok bol bir ecir ve büyük bir sevap vardır.

Çünkü Hz. Peygamber (sav) sahih bir hadislerin, şehadet parmağıyla orta parmağını yan yana göstererek şöyle buyurmuşlar: **“Ben ve yetimin bakımını üstlenen kimse, cennette işte şu iki parmak gibi yan yanayız.”** (Buhari Sehl İbn Sa'd'dan, 5304. Müslim de Ebu Hureyre'den rivayet etmiştir. 2983-42)

Salat ve selam efendimiz Hz. Muhammed(sav)'e, Ehli Beyti-ne ve ashabına olsun! Çok çok selam ve salat...

STRES, SIKINTI VE BUNALIMLARIN TEDAVİSİ

Soru: Ben otuz yaşını doldurmuş genç Müslüman bir kızım. Ben, size kendimden, rahatsızlığımdan şikayette bulunacağım. İçinde yaşadığımız bu çağda adına stres, bunalım, rahatsızlık veya gerilim denen bir hastalık müptelasıyım, böyle bir hastalığım bulunmaktadır. Ben bizzat bu rahatsızlığı duyan ve bu stresi yaşayan biriyim.

Benim bu rahatsızlığım şöyledir. Ben adeta bunalacak ve boğulacak oluyorum. Hayatım başıma dar geliyor. Genişliğine rağmen dünyanın daraldığını ve beni sıkıttığını hissediyorum, hep böyle bir duygu içinde yaşıyorum. Hatta öyle ki çevremdeki insanlardan bile sıkılıyor ve bunalıyorum. Daha çok çektiğimi sıkıntı ruhum bunalıyor ve hep iç sıkıntısı çekmekteyim Başımın üzerinde adeta dağ gibi bir sıkıntı, tasa ve yük taşıyor gibiyim. Beni çok şiddetli bir hüznün ve üzüntünün sardığını hissediyorum ve hep böyleyim. Hatta bununla kalmayıp yolumu tıkayan bir umutsuzluk ve karamsarlık içerisindeyim. Geleceğim kararmış durumda. Önümde hiçbir aydınlık, bir ümit ışığı göremiyorum. Bir beklenti parıldaması bile hissetmiyorum. Hayatım hiç sabahı olmayan uzun bir gece gibidir. Yolum ise, sonu gelmeyen ve bitmeyen ve hep dikenlerle dolu olan bir yol gibi.

Gerçi ben, çevremın bana telkiniyle bir psikoloğa da gittim. Psikolog bana sakinleştirici bir takıp haplar verdi ve beni cesaretlendirecek bazı öğütlerde bulundu. Ancak buna rağmen verilen hapları aldığım, cesaretlendirici öğütleri dinlediğim halde yine de sakinleşemedim. Ben adeta içi bomboş bir halka içerisinde dönüp duruyorum ve öyle kalakalmışım.

Bununla beraber ben, dindar bir kıyım. Namazımı kılar, orucumu tutar ve Kur'an-ı Kerim de okurum. Yaptığım ibadetler bile beni, içinde bulunduğum bu sıkıntıdan ve yaşamakta olduğum stresten kurtarmadı.

Acaba ben sizin yanınızda hastalığımla ilgili, sıkıntılarımı gidererek, derdime deva olabilecek dini bir çözüm öğrenebilir miyim? Acaba okuyabileceğim ve sıkıntılarımı hafifletecek, acı ve üzüntülerimi, tasalarımı önleyecek, en azından içimdeki derdin ve ıstırabın ateşini hafifletecek bir dua ve zikir öğrenebilir miyim? Böyle bir imkan var mı ki, okuyayım da dertlerimden kurtulayım. Etkilerini bu sayede hafifleteyim. Yoksa benim hastalığım onulmaz bir hastalık mıdır? Tedavisi yok mudur? Şifası bulunamayacak mı?

Çevremde babam, annem, erkek ve kız kardeşlerim de var. Fakat onların hepsi de kendi özel meseleleriyle meşguller. Ben adeta yapayalnız yaşıyor gibiyim. Gerçi çevremde gürültü paturtu çıkarırlar, gelip gidenler oldukça fazla ama, buna rağmen ben yine de yapayalnızım.

Sizden dileğim bana okuyabileceğim dua ve zikir türünden neleri okumam gerekiyorsa, o yolu bana göstermeniz ve öğretmenizdir. Olur ki onlar benim yarama bir merhem olabilirler veya benim derdimin çaresi olabilirler.

Allah ömrünüzü uzun etsin ve hayrı, iyiliği ve şifayı sizin ellerinizden versin. Amin.

Cevap: Allah'a hamd, Resulüne, Ehli Beytine, ashabına ve onu sevenlere, onu veli edinenlere salat ve selam olsun.

Allah bir hastalık vermemiş olsun ki mutlaka onun dermanını da vermiştir. Dünyada onulmaz, tedavi olanağı hiç olmayan, şifası ve ilacı bulunmayan bir hastalık yoktur. Bize İslâm Peygamberi (sav)'nin bildirdiğine göre, yüce Allah bir hastalık vermemiş olsun ki mutlaka o hastalık için şifasını da vermiştir. Bunu bilenler bilir,

bilemeyenler de bilemez. Eğer hastalık veya dert ilacıyla yani dermanıyla buluşursa, yüce Allah'ın izniyle o hastalık iyileşir.

Bu durum hem maddi ve hem manevi hastalıklar için de geçerlidir. Yani ister vücut organlarıyla alakalı bir hastalık olsun, ister ruhsal manada bir rahatsızlık olsun, bu gerçek hepsi için geçerlidir. Hatta bu, bireysel manadaki hastalıklar için böyle olduğu gibi toplumsal ve sosyal manadaki hastalıklar için de geçerlidir. Bunların hepsi de Allah'ın izniyle şifayı kabul eder, iyileşebilirler. Yeter ki ilacına rastlanılmış, doktoruna denk gelmiş olunsun.

Şimdi sana gelince hanım kardeşim! Senin de hastalığın bu türden bir hastalıktır. O da yukarıda belirttiğim genel kuralın dışında değildir. Senin hastalığının ilacı kesinlikle İslâm eczanesinin kendisinde vardır.

Ancak bir hastanın hastalığından şifa bulması ve iyileşmesi için mutlaka şartlarına uymak gerekir. Bu şartları da şöyle sıralayabiliriz:

1- Mutlaka hastalığına uygun ilacı bulup kullanmak,

2- Verilen tedaviyi ve ilacı fiilen uygulamak. Hekim, ilacın kullanılması için, kemiyet-nicelik, keyfiyet-nitelik ve vakit açısından neleri tavsiye etmiş ve önermiş ise, verilen tarifeye ve talimata uygun olarak ve ara vermeksizin harfiyen ve aynen yerine getirmelidir.

3- Hastalıklı yer ilacı-tedaviyi kabul etmeli, reddetmemelidir.

4- İlacı almada ve devamda sabretmeli ve onu devamlı olarak kullanmalıdır veya uygulamalıdır. Sonucu hemen almalıyım, diye aceleci davranmamalıdır.

5- Doktoruna ve onun tecrübesine kesin olarak inanmalı ve güvenmelidir. Tedavideki cesaretine, maharetine sadakatle inanmalı ve mutlaka şifa bulacağına da kani olmalıdır.

Ben, bize durumuyla alakalı olarak soru soran bu kızımıza ön-

celikle şunu söylemek isterim. Kızımız bilmelidir ki, şikayet ettiği hastalık veya rahatsızlık, öyle çok az rastlanan türden bir hastalık değildir. Üzülerek belirtmeliyim ki bu hastalık, içinde yaşamakta olduğumuz çağın getirdiği hastalıklardan bir hastalıktır. Yani bolluk ve refah içinde bulunduğumuz, nimetlere boğulduğumuz, insanın aya çıkabildiği, ayak bastığı refah çağının getirdiği bir rahatsızlıktır. Fakat tüm bu gelişmelere rağmen insan oğlu, yeryüzünde sadece kendini mutlu edememiştir.

Bizim bu yüzyılımıza aslında huzursuzluklar, çalkantılar ve rahatsızlar çağı diye isim verilmektedir. Ya da buna sıkıntı, stres, umutsuzluk çağı denmektedir. Yahut da hemen hepsinin de ruhsal bunalım veya psikolojik rahatsızlıklar ya da hastalıklar diyebileceğimiz kategori içinde düşündüğümüz hastalıklardır. Bu hastalıklar öylesine yaygınlaşmış ki, bu gibi hastalıklardan şikayetçi olanların çoğu da, teknolojik ve bilimsel alanlarında korkunç denebilecek manada ileri bir düzeyde olan ülkelerin insanlarında görülmektedir. Bu ülkelerin insanların büyük bir çoğunluğu şu veya bu manada, psikolojik anlamda diyebileceğimiz hastalıklar zincirine bağlı birine yakalanmışlardır.

Biz Müslümanlara gelince, bu gibi hastalıklara en az pay sahibi olanlardanız. Gerçi bizde de o toplumlardaki insanların şikayetleri türünden insanların şikayetlerine rastlanılıyorsa da, bu tip hastalıklar Müslümanlar arasında onlara oranla çok daha az sayıdadır.

STRESİN İLACI MUHAMMEDİ ECZANEDE

Senin hastalığının tedavisine ve ilacına gelince, Allah'ın izniyle ve muvaffak kılmasıyla bu, Hz. Peygamberin getirdiği Kur'an eczanesinde bulunmaktadır. Bu dini reçetenin uygulanmasının özeti aşağıdaki merhalelere göredir.

İlk olarak yapılacak şey şudur: Her şeyden önce Allah'a sı-

ğınmak, O'na iltica etmek ve O'nun sağlam kalesine girerek korunmaktır. Allah'ın fazlından umut kesmemek, rahmetinden hep ümitli olarak yaşamaktır. İşte bu, asıl ve temel olan en baştaki merhaledir.

İnsan elini yüce Mevla'sının eline koymalı ve Allah'ın kesin olarak kendisini iyileştireceğine, onu bırakmayacağına iman etmelidir. Allah'ın, onu, onun kendi camına karşı iyilikte bulunmasından daha çok iyilik edeceğine, O'nun, kendisinin anne ve babasından daha merhametli olarak ona bakacağını ve iyileştireceğini bilmeli, buna inanmalı ve asla bu konuda umutsuzluğa kapılmamalıdır. Allah'ın rahmet ve merhametinden ümidini hiçbir zaman kesmemelidir. Çünkü kafir olanlardan başkası Allah'ın rahmetinden umudunu kesmez ve sapıklardan başkası da O'nun rahmet ve merhametinden ümidini kesmez.

Doğrusu Allah hiçbir hastalığı ilaçsız bırakmamıştır. Bu, Ona güç değildir. Maddi ve manevi bir problemi gidermek de Allah için ağır gelecek bir şey değildir. Nice hastalar var ki, Allah onları iyileştirmiş, nice yoksullar var ki Allah onları zengin kılmış, nice talepte bulunanlar var ki, Allah onların isteklerini yerine getirmiştir. Nice helâk olmak üzere olanlar var ki, Allah onları kurtarmıştır, nice sapıtanlar var ki, Allah onları hidayete erdirmiştir. Nice evsiz-yuvasız olanlar var ki, Allah onlara barınak vermiştir. Nice güçsüzler var ki, Allah onlara güç ve kuvvet vermiştir. Nice rahatsızlıklara müptela olanlar var ki, Allah onları afiyette kılmıştır. Nice.... var ki, ve niceleri var ki, ... Çünkü her şeyden münezzeh olan yüce Allah'ı, ne gökte ve ne de yerde aciz bırakacak hiçbir güç ve kuvvet yoktur.

Bak görmez misin, yüce Allah Hz. Yakub'un –Allah'ın salat ve selâmı ona ve peygamberimize olsun- tasasını, üzüntü ve kederini nasıl ortadan kaldırdı, onu ve çocuklarını nasıl bir araya getirip topladı. Hz. Yakub şöyle diyordu:

“Ben sadece gam ve kederimi Allah'a arz ediyorum.” (12, Yusuf, 86) ve yine o şöyle diyordu: “Bana düşen artık, güzel bir sa-

bırdır. Umulur ki, Allah onların hepsini bana getirir. Çünkü O çok iyi bilendir, hikmet sahibidir.” (12, Yusuf, 83)

Bak yine görmez misin, yüce Allah uzun bir hastalık döneminden sonra, Hz. Eyyub’u nasıl kurtardı: **“Eyyub’u da an. Hani Rabbine: “Başıma bu dert geldi. Sen, merhametlilerin en merhametlisisin” diye niyaz etmişti. Bunun üzerine biz, tarafımızdan bir rahmet ve kulluk edenler için bir hatıra olmak üzere onun duasını kabul ettik; kendisinde dert ve sıkıntı olarak ne varsa giderdik ve ona aile efradını, ayrıca bunlarla birlikte bir mislini daha verdik.” (21, Enbiya, 83-84)**

Görmez misin? Yüce Allah balık sahibi yani balığın karnında kendisine yakaran Hz. Yunus’u nasıl kurtardı. Oysa o bir balık tarafından yutulmuştu. Hz. Yunus karanlıklar içerisinde, gece karanlığının, deniz karanlığının ve balığın karnında olmakla oluşan karanlığın, kısaca tüm bu karanlıklar içerisinde Rabbine yakarıyordu. Allah onun duasını kabul buyurmuş ve onu kurtarmıştı. O, Rabbine karanlıklar içerisinde şöyle sesleniyordu:

“Senden başka hiçbir ilâh yoktur. Seni tenzih ederim. Gerçekten ben zalimlerden oldum!” diye niyaz etti. Bunun üzerine onun duasını kabul ettik ve onu kederden kurtardık. İşte biz müminleri böyle kurtarıyoruz.” (21, Enbiya, 87-88)

Görmez misin? Bak Allah Hz. Zekeriya’nın duasına nasıl icabet ediyor: **“Zekeriya’yı da an. Hani o, Rabbine şöyle niyaz etmişti: Rabbim! Beni yalnız bırakma! Sen, vârislerin en hayırlısı, her şey sonunda senindir. Biz onun da duasını kabul ettik ve ona Yahya’yı verdik; eşini de kendisi için çocuk doğurmaya elverişli kıldık. Onlar bütün bu peygamberler, hayır işlerinde koşuşurlar, umarak ve korkarak bize yalvarırlardı; onlar, bize karşı derin saygı içindeydiler.” (21, Enbiya, 89-90)**

Bak sana! Yüce Allah Hz. İbrahim (as) kendisine dua etmeden de onu kurtarmıştı. Hz. İbrahim sadece şöyle diyordu: **“Allah bize yeter ve O ne güzel vekildir.” Hz. İbrahim Rabbini bu şekil-**

de zikrediyor, düşmanları ise onu ateşe atıyorlardı ama, o bunların hiçbirine aldırılmıyordu. Ama Rabbi de ateşe şu emri veriyordu: **“Ey ateş! İbrahim için serinlik ve esenlik ol!”** (21, *Enbiya*, 69)

Bak sana! Düşmanları Hz. Muhammed’i Allah’ın beldelerinin en sevimlisi olan Mekke’den çıkardıklarında Allah, kendisine yardım etmişti.

“Hani müşrik-kafirler onu arkadaşı Ebu Bekir ile birlikte Mekke’den çıkardıklarında o iki kişiden biri olarak mağarada iken arkadaşı Ebu Bekir’e şöyle diyordu: “Sakın üzülme! Çünkü Allah bizimle beraberdir.” Nihayet Allah Resulünün gönlüne huzur ve moral veren sekinetini indirdi, müşriklerin onları görmelerini engelledi ve onu sizin görmediğiniz bir ordu/melekler ile destekledi de kafirlerin egemen kılmak istedikleri aşağılık kelimeleri/sistemleriyle ilgili planlarını alaşağı etti. Allah’ın kelimesi/davası ise zaten hep yücedir ve öyle de kaldı. Çünkü Allah mülkünde hep güçlü ve yaptıklarında da hüküm ve hikmet sahibidir.” (9, *Tevbe*, 40)

İşte Allah’a olan bu güç ve güven, aslında tedavinin çözümü veya yapılabilmesi için bir başlangıçtır. Çünkü bu güven ve güç kişinin yolunu aydınlatan bir ışıktır. Eğer bir kimse amellerini, işlerini ve yaptıklarını Allah’ın kapısı önünde ihata edebiliyor, kavrayıp anlayabiliyorsa, onun eşliğine yüzünü sürüyorsa, ebedi olarak o kapıyı terketmeyip çalışırsa, her şeyden münezzeh olan Allah, kapısını çalan kimseyi geri çevirmez. Özellikle de sığınılacak Allah’tan başka hiçbir güç ve kuvvetin, kudretin olmadığını bilen ve bu manada Allah’a sığınıp dua edip yakaran kimsenin yaptığı gibi dua edip yakarıyorsa, Sığınılacak yegane varlığın o olduğunu bilerek Ona sığınır, Allah kesinlikle böyle yakaranları kapısından asla çevirmez. Evet kişi işte böyle bir duygu ile içi yanarak, ıstırap içerisinde ve oldukça yanıp tutuşmuş bir şekilde ve ona muhtaç olduğunu bilerek devam ederse, Allah o kulunu geri çevirmez. İsteğine karşılık verir.

Şurası çok iyi olarak bilinsin ki, gecenin en karanlık ve en zifiri anı, sabah vaktinden önceki saat ve dakikalardır. Karanlık ne kadar fazla artarsa bu, sabahın o oranda yakın olduğunun bir işaretidir. Çünkü ilâhi sünnet veya kanun gereği her zorluk ve sıkıntıdan sonra bir kolaylığın geleceğidir. Bunalım ve sıkıntıdan sonra çıkış ve huzur vardır. Şair ne güzel söyler:

*Nice sıkıntılar var ki genç bunlara dayanıp sabredemez
Oysa Allah katında elbet vardır bir çıkış, ama o bilemez.
Daraldıkça çember metin olursa eğer, anında huzura kapı aralar
Oysa ben de sanırdım ki çember daralır da bunalım hepten artar.*

YAŞAMA SAVAŞINDA NAMAZ MÜSLÜMAN'IN AZIĞIDIR

İkinci olarak yapılacak şey: Müslüman herhangi bir şiddet, sıkıntı, bir zorluk, bir stres veya bir bunalım ile karşı karşıya bulunuyorsa, mutlaka sığınılacak şey olarak namaza koşmalıdır. Çünkü namaz Müslüman'ı, Rabbinin huzurunda ona boyun eğen, ona yakaran ve sadece ondan korkan hale getirir. Ona güç ve kuvvet verir. Böylece başka hiçbir şeyden korkmaması gerektiğini, her konuda Rabbinin onun yanında yer alacağı gerçeğini hatırlatır. Çünkü namaz Müslüman kişi için hayat savaşında onun azığıdır. Bu itibarla namaz ona manevi kuvvet sağlar ve bu kuvveti sağlayan da sağlam bir ruh yapısına sahip olur. Namaz ona gerçekten kendine güvenini sağlamasını kazandıracak gibi, ayrıca karşı karşıya bulunduğu şiddet ve sıkıntılarında da ona yardım eder. Çünkü yüce Allah, müminleri yönlendirme konusunda şöyle buyuruyor:

“Ey iman edenler! Sabır göstererek ve namazı vesile kılarak Allah’tan yardım isteyin. Şüphesiz Allah sabır gösterenlerle beraberdır.” (2, Bakara, 153)

Hız. Peygamber (sav), bir konuda sıkıntıya düştüğünde veya zorlandığında hemen namaz kılmaya başlardı.

Özellikle de eğer Müslüman güzel bir abdest alır, rükû ve secdelerine tam olarak özen gösterip huşu içerisinde ve gerçek bir teslimiyetle namazını kılar, bu esnada Rabbinin huzurunda Onunla beraber olduğuna kendisini hazırlar ve aynı şekilde de: “İyyake Na’budü ve İyyake Nesteinu İhdinassıratalmustakime” yani: “Rabbimiz! Ancak Sana ibadet-kulluk eder ve yalnız Senden medet-yardım bekleriz.Bizi dosdoğru yola ulaştır.” (1, Fatiha, 4-5) mealindeki ayetini okurken bu niyetle okursa, mutlaka Allah’ın yardımını görecektir. Çünkü o bu haliyle alemlerin Rabbi olan Allah’tan yardım ve imdat istemekte ve beklemektedir. O da başı sıkışanların, bunalıma girenlerin dua edişlerini duyar ve o kederlilerin kederini ortadan kaldırır.

Namaz kılan Müslüman, mutlaka namazda secde anını çok iyi değerlendirmeli ve bu fırsatı kaçırmalıdır. Çünkü kişi yani Müslüman eğer istediğini elde etmek istiyorsa, buna mutlaka uymak zorundadır. Bir hadiste şöyle buyurulmaktadır: “Kulun Rabbine en yakın olduğu an, kulun secdede bulunduğu andır. O halde secdede iken çok dua etmeye gayret gösterebilir.”

GÜÇSÜZ VE FAKİRLERE YARDIM ETME GAYRETİ

Üçüncü olarak yapılacak şey: Sıkıntıdan, dertlerden, ıstıraptan ve streslerden kurtulmanın bir yolu da zayıf ve güçsüz olan kimselerin yardımına koşmak ve onlara yardım etmektir. Özellikle de insanlar arasından fakir, yoksul, dul, yetim, ihtiyaç içinde olanlar gibi kimselere yardım etmek, bunların yardımlarına koşmak, yardım görmelerinde aracı olan gibi hizmetler yapmalıdır. Özellikle de ihtiyaç içinde kıvranıp imdat isteyenlerin derdine ortak olmak ve onlara hizmete ciddi manada sarılmak gibi. İşte bu türden hiz-

metler de ıstırap ve stres gibi rahatsızlıklardan hep şikayetçi olanların bu rahatsızlıklarından kurtulmanın bir yoludur. Gözü yaşlı kimselerin bir damla göz yaşlarını silmek, buna merhem olmak hep tedavide ve iyileşmede etkisi olan şeylerdir. Dudaklarına bir gülümsemeye, gönüllerine bir su serpmeye çalışmak hep bu türden yararlı ve mutlu sonlar getiren hizmetlerdir. İşte bu tür hizmetlere girişen, sıkıntılı, dertli, problemlili ve stres içinde bir yaşam sürdürenler, bunun faydasını birkaç yönden görebilirler. Şöyle ki:

a- Kişi yaptığı bu hizmetleriyle Allah için bir kulluk hizmetini ve bir ibadet görevini yerine getirmiş olur. Çünkü bu türden hizmetleri, gerçekten insanı Allah'a en çok yaklaştıran hizmetlerdir. Ey Allah'ın kulları! Allah'a en sevgili olanlar, ailesine, çevresine faydalı olanlardır. Bir hadiste şöyle buyurulmaktadır:

“Allah katında insanların Allah'a en sevimli olanı, onlara en çok faydalı olanıdır. Allah'ın hoşuna giden en sevimli ameller de, bir Müslüman'ın gönlüne sevgi ve mutluluk sokmaktır. Böylece onun bir sıkıntısını giderir veya bir borcunu üstlenir, ya da çektiği açlık sıkıntısına merhem olup onun karnını doyurur. Doğrusu bir din kardeşimim ihtiyacını görmek ve problemini çözmek için onunla birlikte yürümek, benim adıma bir ay mescitte-camide itikafa girmekten bana göre daha sevimli ve önemlidir.”

b- Çünkü böyle bir davranış, sıkıntı ve stres içinde bir hayat geçiren insanı yalnız yaşamaktan kurtarıp, zindan hayatı sürdürmekten çıkarıp topluma kazandırır. Bilindiği gibi dert ve ıstırap içerisinde olan, stresten kıvrılan bir kimse, kendisini yalnızlığa mahkum eder. Ancak ihtiyaç sahibi kimselerin dertlerine ortak olmak onu bu durumdan kurtarır, toplumun en yararlı bir elemanı haline getirir. Toplumun arasına girmekle ve hizmetlerinin ürünlerini de görünce kendisine olan güveni artar, ben de bir şeyler yapabiliyor ve etkili olabiliyorum, der, böylece canlanmış olur. Artık bundan böyle başkalarının dert ve tasalarıyla ilgilenirken, kendi problemlerimden kurtulduğunu görür. Oysa önceleri hep kendini ve

kendi durumunu düşünme düşünme kendisini yalnızlığa itmişti, bir işe yaramıyor sanırdı. Çevresindekileri göremiyor ve olup bitenlerden haberdar olamıyor, o şekilde yapayalnız bir dünyada yaşıyordu. Tıpkı puta tapan birinin kendi putu çevresinden dönüp dolaştığı gibi, kendi kendilerini streslerine mahkum edenlerin hali de işte aynen böyledir.

c- Kişinin halka yardıma koşması, zayıf ve güçsüzlerin yanında yer alması, ihtiyaç sahibi kimselerin dertlerine merhem olmak için koşturması, aynı zamanda o insanlar tarafından sevilmesine de sebep olur. Onlar da, yardımları sebebiyle kendisine içtenlikle ve ihlas ile, ta kalplerinin derinliklerinden dua ederler, asla dudak ucuyla dua etmezler. Bu şekilde samimiyetle yapılan duaların etkisi görülür ve Allah katından da kabul görür. Bunun içindir ki Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:

“Zayıf ve güçsüzleriniz olmadan siz yardım olunacağınızı ve size rızık verileceğini mi sanıyorsunuz?” (Buhari, Cihad;76. Ebu Davud, Cihad.Hadis:2594)

SIKINTI VE STRESLERDEN KURTULMANIN DUALARI

Dördüncü olarak yapılacak şey: Bir kimsenin sıkıntılardan, dertlerinden, problemlerinden kurtulmanın yolu ve tedavisi, Hz. Peygamber (sav) tarafından okunan ve tavsiye edilen dua ve zikirlerle devam ile sağlanır.

Günümüzde daha çok stres diye anılan rahatsızlıklar, sıkıntılar ve benzeri hastalıklar için Hz. Peygamber (sav) tarafından tavsiye edilen bir takım dua ve zikirler bulunmaktadır. Değerli İslâm alimlerinden İmam İbn Kayyım el-Cevziyye bu dua ve zikirleri, bıraktığı çok değerli, **“Zadu’l-Mead”** adlı eserinde zikretmiştir. İbnu’l

Kayyım, Hz. Peygamber (sav)’in çeşitli maddi hastalıkları tedavi konusundan söz ederken bu hususları anlatıyor ve gerçekten bu konuda oldukça uzun bir çalışma yapmış, eserinde bu çalışmasını görebilirsiniz. İbnu’l Kayyım daha sonra özel bir bölüm açarak, bu bölümde de sıkıntı, stres, problem ve benzeri üzüntü, hüznün gibi rahatsızlıklara ilişkin olarak da epeyce bilgi vermiştir. Eğer istersen, bu gibi rahatsızlıklar için yani stres, sıkıntı, bunalım ve üzüntü gibi rahatsızlıklar için bunu söyler ve tavsiye ederim. Çünkü bu, tamamen zikir ve dualar yoluyla olan bir tedavi yöntemidir ki, zaten insanlar dua ve zikirler sayesinde Rabb’iyle iletişim kurabilirler.

İŞTE BU DUALARDAN BAZI ÖRNEKLER

“La ilâhe illallahu’l-Alimu’l-Halim. La ilâhe illallahu Rabbi’l-Arş’il-Azim. La ilâhe illallahu Rabbu’s-Semavat’is-Seb’i ve Rabb’il-Ardi, Rabb’il-Arş’il-Kerim.”

Manası:

“Her şeyi bilen ve Halim olan Allah’tan başka ilâh yoktur. Ulu Arş’ın sahibi olan Allah’tan başka ilâh yoktur. Yedi göğün Rabbi, yeryüzünün sahibi ve Kerim olan Arş’ın da Rabbi Allah’tan başka ilâh yoktur.”

Tirmizi, Enes’ten rivayetine göre, Hz. Peygamber (sav)’, eğer kendisine bir iş zor gelir, bir konuda sıkışırsa şöyle dua ettiklerini zikretmiş: “Ya Hayyu ya Kayyum! Birahmetike Esteğisu.” Yani, “Ey Ölmez diri olan Allah’ım! Ey her şeyi elinde tutan Rabbim! Senin rahmetinden medet bekliyorum.”

Ebu Davud’un Sünen’inde de Ebu Bekir’den rivayet ediliyor. Rivayete göre Allah Resulü (sav) şöyle buyurmuşlardır:

“Üzgün ve tedirgin olan kimselerin yapacağı dualar: Alla-

humme Rahmeteke Arcu. Fela Tekilniy ila nefsiy tarfate aynin. Ve Aslihliy Şe'niy külle hu. La ilâhe İlla Ente.” “Allah’ım! Sadece senin bana rahmetinle muamele etmeni ve bana merhamet buyurmanı umut ederim. Beni göz açıp kapayana dek bir zaman dilimi içinde bile kendi nefsimle başbaşa bırakma, nefsimi havale etme! Benim her halimi ve işimi ıslah eyle, düzelt! Senden başka bir ilâh yoktur.”

Yine Ebu Davud’da Umeys kızı Esmâ tarafından rivayet olunuyor. Demiş ki Allah Resulü (sav) bana dedi ki: “Sıkıldığın ve üzüldüğünde veya içine düştüğün bunalım esnasında okuyabileceğin bir takım kelimeler-dualar sana öğreteyim ister misin? “**Allahu Rabbi La uşriku bihi şey’en.**” “Allah, benim Rabbim’dir ve ben Ona hiçbir şeyi ortak-şerik koşmam.” Bir rivayete göre bu duayı yedi kez okuyacaksın, buyurmuştur.

İmam Ahmed İbn Hambel’in Müsned adlı eserinde, İbn Mes’ud’dan rivayetle Allah Resulü (sav) şöyle buyurmuşlardır: “Herhangi bir kula, bir kimseye bir tasa, bir üzüntü isabet eder de bunun üzerine şu duayı okursa, Allah bu dua sebebiyle onun üzüntüsünü, tasasını ve sıkıntısını yok eder ve onun yerine ona sevinç ve mutluluk verir. Dua şudur:

“**Allahumme İnni abduke, İbnu Abdike, ibnu emetike, nasiyetiy bi yedike. Madin fiyye hükmüke, Adlun fiyye kadauke. Es’eluke bi külli ismin huve leke, semmeyte bihi nefseke, ev enzeltehu fi kitabike ev allemtehu ahaden min halkike ev iste’serte bihi fi ilmi’l-ğaybi indeke. En Tec’ale’l-Kur’ane’l-Azime Rebia kalbi ve Nure sadri ve cilae huzniy ve zehabe hemmiy.**”

Manası:

“Allah’ım’ Ben Senin kulunum, kulunun oğluyum, çocuğuyum. Cariyenin oğluyum, çocuğuyum. Nasiyem-perçemim Senin elindedir. Hükmün benim için kesinleşmiştir, Benim için verdiğin karar ya da kazan, adaletinin bir gereğidir. Ben, zatın-

dan, Senin kendi zatını isim olarak adlandırdığın her isminle, veya kitabında indirdiğin ismin adına, yahut da yarattıklarından birine öğrettiğin adına veya gayb bilgisinde ilmini zatına bıraktığın şey adına Kur'an'ı gönlümün baharı, göğsümün nuru, üzüntülerimin cilası, tasalarımın yok edeni olarak kılmanı senden istiyorum.”

Tirmizi de Sa'd İbn Ebu Vakkas'tan rivayet ediyor. Dediğine göre Allah Resulü (sav) şöyle buyurmuşlar: Zinnun'un yani Hz. Yunus'un duası.. O Balığın karnında iken Rabbine şöyle dua ediyordu: **“La ilâhe illa Ente Sübhaneke inni küntü minezzalimin.”** Senden başka hiçbir ilâh yoktur. Seni tenzih ederim. Gerçekten ben kendisine yazık edenlerden oldum!” (21, Enbiya, 87) Herhangi bir konuda Müslüman bir kişi bu dua ile dua etmemiş olsun ki, mutlaka duasına icabet olunur, duası kabul edilir.”

Bir rivayete göre de şöyle buyurmuş: “Ben kesinlikle öyle bir kelime-dua biliyorum ki, o duayı, sıkıntı içerisinde olan, zorda kalan biri okumuş olmasın ki mutlaka Allah Onun sıkıntısını, derdini kaldırır. Bu dua kardeşim Yunus'un okuduğu duadır.”

Ebu Davud'un Sünen adlı eserinde Ebu Said Hudri'den rivayet olunmuştur. demiş ki bir gün Allah Resulü (sav) Mescid'e girdi. Bir de ne görsün Mescitte Ensar'dan Ebu Uname oradadır. Allah Resulü (sav) onu orada görünce, “Ey Ebu Uname, bu vakit namaz vakti olmadığı halde senin Mescitte ne işin var?” diye sorar. O da: “Ey Allah'ın Resulü! Bir takım sıkıntılar, tasalar yüzünden ve borç derdinden kendimi mescide atmak zorunda kaldım” diye durumunu aktarır. Bunun üzerine Allah Resulü (sav) ona: “Sana bir kelime-dua öğretmemi ister misin? Onu okuduğun zaman Aziz ve Celil olan yüce Allah senin tasanı yok eder ve borcunun da ödemesini kolaylaştırır” buyurunca o da diyor ki: “dedim ki, elbette, öğret! Ey Allah'ın Resulü!” Allah Resulü (sav) şöyle buyurdu: “o halde sabah kalktığında ve akşamleyin şu duayı oku:

“Allahumme inni Euzü bike minelhemmi, velhuzni. Ve eu-

zû bike minelaczi velkeseli ve euzü bike minelcubni velbuhli ve euzü bike min ğalabetiddeyni ve kahrirricali.”

Manası:

“Allah’ım! Ben, tasadan, üzüntüden sana sığınırım. Acze düşmekten ve tembellikten sana sığınırım. Korkaklıktan ve cimrilikten sana sığınırım. Borç yükü altında ezilmekten ve erkeklerin-insanların kahrından-baskılarından sana sığınırım.”

Ravi diyor ki: “Ben bunu kendi üzerimde denedim. Aziz ve Celil olan Allah, benim tasamı yok etti ve borcumu ödeme imkanı nı da bana verdi.” (Bak. Ebu Davud, 1539, 1555)

DUANIN FAYDA GETİRMESİ İÇİN ARANAN ŞARTLAR

Bu tedavi yöntemlerinin ya da ilaçların veya peygamber tarafından önerilen duaların fayda sağlaması ve meyve vermesi, etkile-
rinin gerçekleşebilmesi için de bir takım şartlar bulunmaktadır. Mutlaka kişinin dua ederken bu şartlara uyması gerekir. Bu şartları şöylece sıralayabiliriz:

1- Aziz ve Celil olan yüce Allah’a karşı yapılan duada samimi ve ihlas sahibi olunması şarttır. Duasında bir başka şeyi veya varlığı Allah’a ortak koşmamalıdır. Ne bir peygamberi ve ne de herhangi Allah dostu denilen bir veliyi işin içine karıştırmamak gerekir. Kısaca Allah ile beraber başka hiçbir şeye yer vermemelidir. Çünkü Kur’an-ı Kerim bize, müşriklerin durumlarını açık olarak bildirmektedir. Müşrikler, başları iyice sıkışınca, artık yapacakları bir şeyleri kalmayınca, putlarından da yardım göremeyince, karşı karşıya bulundukları şiddet, bela, sıkıntı ve felaketlerden kurtulabil-

mek için, kendilerince kutsal gördükleri her varlıktan, yaratıktan umutlarını kesince, hemen asli fitratlarına, asıl özlerine dönerlerdi. Artık dua ettikleri tüm putları, değer verdikleri şeyleri gözlerinden düşer ve sadece Allah'a, samimiyetle, içtenlikle ve ihlas ile dua edip yakarırlardı. Dini sadece Allah için tahsis ederler, herhangi bir puta, bir heykele tapmazlar, bir kahine, büyücüye, bir medyuma gitmezlerdi. İşte bu samimi halleri, o anki ihlas ile yaptıkları dualarına yüce Allah icabet buyurur, dualarını kabul ederdi. İstersen yüce Allah'ın şu kavlini bir oku:

“Sizi karada ve denizde gezdiren O’dur. Hatta siz gemilerde bulunduğunuz, o gemiler de içindekileri tatlı bir rüzgârla alıp götürdükleri ve (yolcular) bu yüzden neşelendikleri zaman, o gemiye şiddetli bir fırtına gelip çatar, her yerden onlara dalgalar hücum eder ve onlar çepeçevre kuşatıldıklarını anlarlar da dini yalnız Allah’a halis kılarak: “Andolsun eğer bizi bundan kurtarırsan mutlaka şükredenlerden olacağız” diye Allah’a yalvarırlar. Fakat Allah onları kurtarıncı bir de bakarsın ki onlar, yine haksız yere taşkınlık ediyorlar.” (10, Yunus, 22-23)

2- Dua eden kimse, mutlaka duasının kabul olunacağına yani duaya icabet olunacağına kesin olarak inanmalıdır. Bu konuda, Allah'ın duasına icabet edeceğinden tereddüt göstermesi veya şüphe ile olaya yaklaşması caiz-doğru olmaz. Çünkü burada yapılacak olan duanın kabul edilip edilmeyeceğinde şüpheye düşmek, tereddüt içinde olmak veya ihtimal anlamına gelebilecek bir ifade içerisinde bulunmak gibi şeyler, duanın etkisini ortadan kaldırır. Oysa Allah Resulü (sav) şöyle buyurmuştur:

“Allah’a dua ederken, duanıza kesin olarak icabet olunacağına inanarak dua edin.”

Müslüman erkeğin de, Müslüman kadının da işin bu noktasını, yani duayı ve duanın mutlaka kabul olunacağını, duaya icabet olunacağını kesin olarak anlamaları gerekir, vacip olur. Çünkü bu,

ilâhî bir kanundur ve kanun gereği ne ise o olacaktır. Kur'an bu durumu şöyle açıklıyor:

“Rabbiniz şöyle buyurdu: Bana dua edin, kabul edeyim.”

(40, Mûmin/Ğafır, 60)

“Kullarım sana benden sorduklarında, de ki onlara: “Ben onlara gerçekten çok yakıным. Bana dua edip çağırduğında dua edenin çağrısına cevap veririm.” (2, Bakara, 186)

3- Duada ısrarcı olmalı ve yakarışı, duayı bırakmamalıdır. Yaptığı duasından haz ve lezzet duymalı, Allah'a yakararak, Onun katında zayıf bir kul olduğunu, elinden bir şey gelmediğini ve gelmeyeceğinin bilincinde olarak Allah'a yakarmalı. Yaptığı dua ile, hemen duanın peşinden meyvesini devşireyim gibi bir düşüncede olunmamalıdır. Aksine hep dua etmeli, dua etmelidir. Duanın kabulünü yani verilen dilekçenin kabul görmesini, icabetini de her şeyi düzene koyan zata, Allah'a bırakmalıdır.

Biz çoğu zaman şunu hep görür ve yaşarız. Tedavi için aldığımız bir ilacın etkisi anında görülmez, üzerinden kısa veya uzun bir müddet geçtikten sonra tesirini görebiliriz. Bu itibarla mutlaka hastanın sabırlı olması ve ilaçları verilen doz uyarınca yeri ve zamanı geldikçe almalıdır. Kısaca mademki onu tavsiye eden güvenilir bir doktordur. O halde o nasıl tavsiye ettiyse onun reçetesi aynen uygulanmalıdır.

Hz. Peygamber (sav), duamızın hemen kabulü konusunda aceleci davranmaktan bizi uyarıyor ve bu konuya dikkatimizi çekiyor, diyor ki: **“Kul, acele etmedikçe, kulun duasına icabet olunur.”** Sahabe, “ey Allah'ın Resulü! Nasıl acele olunur ki?” diye sorduklarında Allah Resulü (sav) şöyle buyurur: **“Kul, ben dua ettim de, benim duama icabet olunmadı, duam kabul olunmadı, der. Bundan dolayı umudunu keser ve artık dua etmeyi de bırakır.”**

İNSAN KOPYALAMAK CAİZ OLUR MU?

Sayın Hocam! Allah sizleri muhafaza buyursun.

Soru: -Mutlaka siz de okumuş ve duymuşsunuzdur. Tüm dünya haber ajanslarının bildirdiklerine ve yayınladıklarına göre şu büyük olaya siz de böylece şahit olmuşsunuzdur. İnsanlar hemen her yerde sabah ve akşam hep bu olaydan söz ediyorlar. Doli adını verdikleri şu kopyalanmış koyundan söz ediyoruz. Yani doli tamamen kopyalanmış olan koyunun tıpkısı olarak meydana getirilmiştir. Kopyalanan dolinin aslıyla bir farkı hiç yoktur. Ondan ayırt edilecek bir yanı da bulunmamaktadır. Tıpa tıp aslıdır.

Şimdilerde insanları bir korku almış bulunmaktadır. Bu korku ve endişeleri, acaba insanı da kopyalarlar mı? meselesidir. Yani tıpkı hayvanlarda olduğu gibi, bunu insanlar üzerinde de deneyecekler mi? İşte bu konu bizim ve bizim gibi bir çok insanların kendi kendilerine sordukları şeydir? Yani dinin ve İslâm şeriatının buna diyeceği şey nedir? İslam açısından bu, nasıl değerlendirilir?

Daha açık bir ifadeyle, hayvanların kopyalanması gibi, insan kopyalamak din açısından caiz olur mu?

Allah sizin ilminizden halkı yararlandırınsın, Allah size ve Müslümanlara hayır ile muamelede bulunsun.

Amerika Birleşik Devletlerinde Biyoloji öğrenimi gören gençler.

Cevap: Allah'a hamd ile söze başlamak isterim. Şair şöyle der:

Geceler zaman açısından çok şeylere gebedir

Doğum öylesine yakın ki, şaşılacak şeyler doğuracaklar.

Modern Bilimin Sıçrayışları:

Mademki geçmiş zamanlara ait geceler şaşılacak çok şeyler dünyaya getirdiler. Bu gibi olaylar bizim içinde bulunduğumuz çağda hem daha çok ve hem de daha hızlı olarak şaşırtıcı, garip doğumlar yapacak. Yani insan aklına gelmeyecek ve insanın hayal edemeyeceği çok şaşırtıcı doğumlara sahne olacaktır. Hatta geçmiş çağlarda soyut olarak bir insanın rüyasında bile göremediği gerçeklere, hayret uyandıran, şaşkınlık meydana getiren olaylara ya da doğumlara sahne olacaktır.

Bütün bu baş döndürücü olayların tamamı, Allah'ın insan oğluna öğrettiği ilimde ilerlemenin verdiği imkanlar sebebiyle olabilmektedir. Çünkü Allah şöyle buyurmaktadır:

“İnsanlara bilmediklerini öğretendir.” (96, Alak, 5)

Artık neredeyse insan, uzayın tüm derinliklerini yarıp geçmiş, aya ayak basmıştır. Nihayet oradan da çok daha uzak olan diğer gezegenlere gitmenin yollarını elde etmeye çabalamaktadır.

Allah, henüz biz hayatta iken bu şaşırtıcı olayların çoğunu, bize göstermeyi takdir buyurmuştur. Önce Radyo, arkasından televizyon, sonra Kompitürler ve daha sonra uzay çalışmaları. Nihayet internet yoluyla iletişim, korkunç denecek manada biyolojik manada patlamalar, genetik mühendisliği dalında patlamalar... Kısaca bütün bu korkunç derecede ilerlemeler bitkiler dünyasında ve daha sonra da şimdilik dar bir alanda da olsa canlılar alanında olan gelişmeler... Daha sonra korkulur ki bu, insanlar alemine de girecek gibidir, oraya da el atacak gibidir.

Artık bu yüzden insanların çoğu, bilimin böylesine baş döndürecek manada sıçramalar kaydetmesi, eğer bu noktada kendini imandan ve ahlâktan bağımsız olarak kabul ederse, büyük korkulara neden olabilir. Çünkü artık sadece bitkiler ve canlılar açısından değil, insanların geleceği açısından da onlar için çok büyük bir tehlikeye dönüşür. Evet, ilim bu gibi hizmetleriyle bir nimet olmaktan çıkar, bir tehlike halini almış olur.

Yıllardan beri Katar Üniversitesi ve Bilimler Fakültesinde bir ilim meclisi toplanır. Bu meclise Libya'dan İslâmî Eğitim, Kültür ve Bilimler Örgütü ve İslâm davet cemiyeti de katılır. Bunların işledikleri konu, genetik mühendisliği karşısında din, ahlâk ve yasanın konumu olmaktadır. Bu bilimsel konsey ya da meclis, bilimin dini, ahlâkî değerler ile insan haklarını çiğneyecek veya alt-üst edecek konulardan uzak durmasını öneren birkaç maddelik tavsiyelerle son bulmuştu. Bilimin bu, amacından sapan, halkın bir kesiminin diğer bir kesim üzerinde baskı uygulayacak, hakimiyet kuracak şekle sokan, yüce Allah'ın insanları yaratmış olduğu fitrat üzerinde oynayarak onu amacının dışına itecek tehlikeli oyunlardan uzak kalmalarını öngören tavsiyelerle bitmişti. Allah'ın yarattığını değiştirmeye çalışma gibi ilim ile asla bağdaşmayacak konulardan uzak kalmalarını öneriyorlardı. Çünkü bu, ancak şeytanın yapacağı bir iştir.

KOPYALAMA VE TEHLİKELERİ

Genetik mühendisliğinin baş döndürücü mahiyetteki hızlı gelişmesi karşısında artık insanlar korkmaya başladılar. Bugün kopyalama adıyla karşımıza çıkan bu olay, canlılar aleminde karşımıza koyun doli olarak çıkmış bulunmaktadır. Doli adı verilen bu kopya koyun, bir erkekle bir dişinin birleşmelerinden veya bir koç ile bir koyunun birleşmesinden meydana gelmemiştir. Ya da bu doli, erkeğin sperminin alınıp dişisinin yumurtasıyla aşılınmak suretiyle meydana gelmiş değildir. Yani yüce Allah'ın canlılar ve insan için koyduğu ilâhî yasa gereği bir erkek ile bir dişinin çiftleşmeleri sonucu meydana gelmiş de değildir.

Ancak bunların yaptıkları şey; belli bir koyundan bir yumurta alıyorlar ve onlar bu yumurtayı çekirdeğinden-özden veya hücre-sinden ayırıyorlar. Yani tamamen bunu hücreden ayırmaktadırlar. Daha sonra da koyunun bir başka canlı hücre-sini alıp, o hücreyi çe-

kirdeğin yerine-öze yerleştiriyorlar. Bu hücre burada bölünerek çoğalıyor, Tıpkı aşılanmış bir yumurta örneğinde olduğu gibi buda bir koyunun rahmine yerleştirilerek bu şekilde gelişmesi sağlanmış oluyor. Bu yoldan normal olarak ceninin gelişimi tamamlanmış oluyor. Yani tıpkı tek yumurta ikizlerinde olduğu gibi bu da onun benzersiz ikizi gibi oluyor.

İşte bu yoldan, kendisinden yumurta alınmış olan koyunun tıpkısı olduğu gibi kopyalanmış oluyor.

Bu şekilde koyunların kopyalanmalarının mümkün olması veya başka birinin değiştirilmesi, öylesine bir mutabakat ve benzerlik meydana getiriyor ki, bu benzerlik şekli o hayvanın yünü, cismi, hacmi, şekli, türü gibi tüm özelliklerinde benzerlik göstermektedir.

Hayvanlar dünyasından mademki kopyalama imkanı doğmuştur, buna göre insanlar aleminde de bu manada kopyalama imkanı doğmuş oldu demektir. Yarın bu iş, dünyanın hemen her yerinde bir çok insanlar için korkunç bir tehlike olacaktır. Çünkü kimileri bunu kabul ederken, kimileri red edeceklerdir. Hatta bunu kabul etmeyenlerin kimisi de bizzat bilim adamlarının kendileri olacaktır. Bunun karşısında yer alanların çoğu ise daha çok dine, ahlâka, insanlığa önem verenler ve beşeriyetin geleceği için bunu tehlikeli olarak görenlerdir.

Bir kısım insanlar diyorlar ki: Bu gün bu işle uğraşanlar aslında, bunu insanlar üzerinde de deniyorlar ve fakat işi gizli tutuyorlar. Şimdilik topluma duyurulmasını istemiyorlar. Hatta bu çabalarını bitirdikleri ve bunu başardıkları gün, onu da açıklayıp ilan edeceklerdir.

KOPYALAMA VE İSLÂM

İşte bunun içindir ki, İslam dünyasından Müslümanlar, bu gibi bir durum karşısında bizim konumumuz ve durumumuz ne olmalı-

dır, diye sormaktadırlar. Hem de çok dikkatlice ve titiz bir şekilde, bu yeni durum karşısında dinimiz ne diyor? Şeriatımız bu işe nasıl bakıyor? Şeriatımız bu olayı mutlak manada kayıtsız ve şartsız olarak kabul ediyor mu? Yoksa mutlak olarak kayıtsız ve şartsız haram mı kılıyor veya bazı kayıt ve şartlara bağlı olarak caiz mi görüyor? İşte Müslümanlar bu ve benzeri soruları çok açık ve net olarak sormaktadırlar.

Ben burada bu soruya şöyle cevap vermek istiyorum. Aslında İslâm, genel manasıyla tüm ilimlere ve bütün bilimsel araştırmalara açıktır. İslâmî bilimsel çalışma ve araştırmaları İslâm ümmeti için farzı kifaye bir görev kabul eder. Yani hemen her ilim dalında ilerleme ve üstünlük sağlamalarını, özellikle de ümmetin ihtiyaç duyduğu şeyler alanında çalışmalarını ister. Örneğin dinleri veya dünyaları ile ilgili alanlarda çalışmalar yapmalarını ister. Öyle bir çalışma yapmalı ki, bunlar arasında tekâmül ve gelişmeler sağlayabilsinler, hemen hemen her ilim dalında ve ilimlerin kendi aralarında branşlaşma konularında ve bunları uygulamada kendilerini kanıtlasınlar. Bununla da kalmayıp kendi uzmanlıkları içerisinde bile farklı şekilde uzmanlaşma imkan ve yollarını da araştırıp geliştirmeliler ki, böylece Müslümanlar başkalarına yük olmasınlar.

Ancak İslâm açısından ilim ya da bilim tıpkı amel-iş, iktisat-ekonomi, siyaset ve savaş gibidir. Bu açıdan mutlaka din ve ahlâk ile kayıtlı yani bağımlı olması gerekir. Dinin ve ahlâkın dışına çıkmaması icabeder. Çünkü İslâm, bu işlerle din ve ahlâk konularının farklı olarak birbiriden ayrı bir şekilde değerlendirme fikrine ve düşüncesine karşıdır.

Örneğin adam çıkıyor ve diyor ki; Bilimi kendi başına özgürce bırakın, dilediğini yapsın, ekonomiyi de bırakın, özgür olsun, keza siyaseti ve savaşı da bırakın hepsi özgürce kalsınlar, biri ötekisine karışmasın. Hele hele din ve ahlâk gibi hususları asla bunlara karıştırmayın. Eğer din ve ahlâkı işin içine karıştırırsanız, bunların alanlarını daraltmış olursunuz. Böylece bunların gelişmelerini,

hızlıca hareket etmelerini ve patlama noktasına gelişini engellemiş olursunuz.

Doğrusu İslâm, bu bozuk ve yanlış görüşü kesin olarak reddeder. Çünkü bu düşünce İslâm'a göre hem bilimi, hem ekonomiyi veya iktisadı, hem de siyaseti rayından çıkarır. İslam, hayattaki her şeyin dinin yönlendirmesine, din esasına boyun eğmesini ister. Dinin kelimesi demek, Allah'ın kelimesi demektir. Allah'ın kelimesi ise en yücedir. Mantıksal açıdan, insanın kendisi gibi yaratılmış olan kelimesi, hüküm ve kanunları, her şeyden münezze olan ve her şeyi yaratan yüce Allah'ın kelimesine boyun eğmek durumundadır. Allah'ın kelimesi ebedidir, O hak olan, hayır olan, adalet ve güzellik olan kelimedir.

HAYVAN KOPYALAMASI ŞARTLI OLARAK CAİZDİR

Eğer bizler şu kopyalama meselesine bakacak olursak, bu olayı bir takım şartlarla olmak kaydıyla hayvanlar alemi için caiz ve uygun görebiliriz.

Birincisi: Bu kopyalama işinde, insanlık için gerçek manada bir faydanın veya maslahatın var olması gerekir. Yoksa bir takım kimselerin vehmettikleri, kendilerince düşünüp var saydıkları soyut bir takım maslahatlar için olmamalıdır.

İkincisi: Getireceği kazanımdan, maslahattan daha çok zarar ve kötülük getirme nedeni olmamalıdır. Şu anda insanlar açısından ve özellikle de bunlar arasında ilim sahibi olan kimseler açısından aşılama veya hormon ile üretilen bitkilerin zararları yararlarından çok daha büyüktür. Nitekim hemen dünyanın dört bir yanında bu şekilde üretilen sebze ve meyvelerin zararları, sebep olduğu rahatsızlıklardan söz edilmektedir.

Üçüncüsü: Bu şekilde özellikle üzerlerinde çalışma yapılan hayvanlara eziyet olunmamalı veya onlar zarara uğratılmamalıdır. Hatta bu, ilk anda görülmesi de ileriki dönemlerde hayvanlar üzerinde zarar verici bir etkiye neden olmamalıdır. Çünkü bu dilsiz hayvanlara eziyet vermek, Allah'ın dininde haram kılınmış olan bir şeydir.

İNSAN KOPYALAMAK CAİZ OLMAZ

Mademki bizler, bu olayın koyun ve koçlar aleminde, genel manasıyla hayvanlar aleminde olabildiğini öğrendiğimize göre, o halde, insanlar aleminde bunu uygulamanın yani kopyalamanın hükmü nedir? Tıpkı Koyun dolinin kopyalanması yöntemiyle veya bu manadaki bir klonlama yöntemiyle, bir tek kişiden onlarca, yüzlercesi klonlama yapılarak, arada bir ebeveyne yani anne ve babaya ihtiyaç duyulmaksızın, bir evlilik olmaksızın, bir aile söz konusu olmaksızın insan kopyalanmış veya klonlanmış olarak meydana getirilmiş olacaktır. Hatta şöyle de diyebiliriz. Bize erkek veya dişiden, iki cinsten birinin olması yeterli olacaktır. Böylece bir tek cinsle, diğerine gerek duyulmaksızın işimiz kolaylaşmış olacaktır. Böylece insanlık, akılcı zeki, bedence güçlü, hastalıklardan tümüyle arınmış bir çok sayıda kimseleri dilediği gibi kopyalama yöntemiyle meydana getirebilir. Bu yöntem sayesinde aptal, bunak, zayıf ve güçsüz kimselerden kurtulmuş olabilir. Evet acaba bütün bunları başarabilecek midir?

Burada diyeceğimiz o ki; İslam şariat mantığı –mutlak olan nasslarıyla, külli olan kurallarıyla ve genel amaçlarıyla–, bu tarzda bir kopyalama yönteminin insanlık dünyasına girmesini engeller ve buna karşıdır. Çünkü bu yöntemin sonunda, altundan hiç kalkılamayacak derecede büyük tehlikelerle karşı karşıya kalabiliriz.

Şöyle ki:

KOPYALAMA ÇEŞİTLİLİĞE ENGELDİR:

İlk olarak: Şüphesiz yüce Allah bu kainatı çeşitlilik kaidesine dayalı olarak yaratmıştır. Bu bakımdan Kuran’da, varlıkların ya da eşyanın yaratılmasından söz ederken ve bunlarla kullarına lütuf ve ihsanda bulunurken şu, “Renkleri değişik” ifadelerinin çokça tekrar olunduğunu görmekteyiz. Renklerin değişik ve farklı farklı oluşları, aslında çeşitliliğin ve türlerin bir gerçeğidir. Bunun için yüce Allah’ın şu kavlini okumamız bize yeter:

“Görmedin mi Allah gökten su indirdi. Onunla renkleri çeşit çeşit meyveler çıkardık. Dağlardan geçen beyaz, kırmızı, değişik renklerde ve simsiyah yollar yaptık. İnsanlardan, hayvanlardan ve davarlardan da yine böyle türlü renkte olanlar var. Kulları içinden ancak âlimler, Allah’tan gereğince korkar.” (35, Fâtır, 27-28)

Kopyalama olayı işte bu çeşitlilikle çelişki oluşturmaktadır. Çünkü kopyalamada bir tek nüshadan, bir tek şahsın mükerrer ya da çoğaltılmış nüshasının yaratılmasıdır. Bu ise, aslında insanlık hayatında ve sosyal hayatta bir çok sıkıntılara, büyük yanlışlara ve tehlikelere yol açar. Biz bu sıkıntı ve yanlışların kimilerini hemen anlama imkanını bulabiliriz, kavrayabiliriz, kimisini de aradan bir müddet geçtikten sonra öğrenebiliriz.

Şimdi bir özel öğrenci sınıfı düşünün. Bu sınıf tümüyle üstün zekalı bir kimseden kopyalanmışlar. Öyle var sayalım. Şimdi öğretmen bu öğrencileri birbirinden nasıl ayırt edebilecektir? Örneğin Ali ile Hasan ve Mehmet’i birbirinden nasıl fark edebilecek? Çünkü hepsi de birbirinin tıpkısı gibi.

Aynı şekilde suç işlemiş olan bir kimse hakkında bir tahkikat yapmakta olan kimse, acaba kopyalanmış olan kimseler arasından suçlu olan ile olmayanı birbirinden nasıl ayırabilecek? Çünkü hep-

sinin yüzleri aynı, hepsinin boyları aynı ve hepsinin de baskıları aynıdır. Bu işi araştıran bunun içinden nasıl çıkabilecek söyleyebilir misiniz?

Aksine işin daha kötüsü bu şekilde tıpkı basım olan kopyalar arasından adam hanımını nasıl tanıyabilecek? Çünkü kadınların hepsi de birbirinin aynısı. Bunun aksi de varittir. Eğer koca bu anlamda birkaç kopyadan biri ise, kadın kocasını bu kopyalar arasından nasıl tanıyacak? Çünkü diğer kopyalar da kocasının tıpkısı... Ne olacak söyler misiniz?

Böylece hayat tamamen baştan sona bir çıkmaza girecektir. Her şey alt üst olacak, değerler alaşağı olunacaktır. Çünkü ortada bir farklılık ve çeşitlilik yoksa, birini diğerinden ayıran özellik yoksa, eşler birbirlerini nasıl tanıyacaklar? Yani çeşitlilik gerçeği ve farklı renk durumu ortadan kalkarsa dünyanın halini bir düşün hele... Oysa Allah, insanları bu şekilde farklı renk ve özelliklerde yaratmıştır.

ASIL NÜSHA İLE KOPYASI ARASINDAKİ İLİŞKİ NEDİR?

Şimdi burada karşımıza şöyle bir soru daha çıkmaktadır. Bu, şaşkınlık ve hayret oluşturan bir sorudur. Bu soru şudur. Acaba asıl nüsha olan ile, bundan kopya edilen arasındaki ilişki nasıl bir ilişkidir. Yani bu kopya asıl nüshanın tıpkısı mıdır, diyeceğiz? Yoksa ne söylememiz gerekecek, kopya edilen şey, aslın çocuğu mu oluyor. Yani asıl, kopya edilenin babası mı, annesi mi, çocuğu mu veya kardeşi mi olacak? Buna ne ad vereceğiz ve nasıl değerlendireceğiz.? Çünkü bu mesele bu haliyle karma karışık bir meseledir.

Hiç kuşkunuz olmasın ki, bu kopya aslının kendisi değil, ondan başka olan bir yaratıktır. Bu kopya –gerçi aslın bedensel olarak, akıl ve ruhsal olarak tüm niteliklerini taşımış olsa bile– yine

aslın kendisi değildir. Çünkü bu kopya, kesin olarak asıldan daha sonra meydana gelmiştir. Belki aslın bir takım temel niteliklerini taşıyabilir, bu, mümkündür ve doğaldır. Ama buna rağmen yine de çevrenin, eğitim ortamının bu kopya üzerinde etkileri olacaktır. Alacağı kültürün tesirleri görülecektir. Kopyanın alacağı bu yeni özellikleri nedeniyle de bu, onu akidede yani inançta, hayatı kavramada, gidişatında, alacağı bilgilerde başka bir insan kılacaktır. Çünkü Kopyalanan kimse sonradan doğal olarak bunları da edinecektir. O sadece kalıtım yoluyla veya genler sebebiyle aktarılanlarla kalacak değildir.

O halde bu kopya buna rağmen aslının veya asıl nüshanın ta kendisi olmayacaktır. Fakat buna rağmen kopya ile asıl nüsha arasındaki alaka nasıl bir alaka olacak veya olmalı? Bu, bir baba çocuk ilişkisi mi olarak, yoksa bir anne kardeş mi veya tamamen başka, yabancı ve yepyeni bir sıfatla mı tanıtılacak? Buna nasıl bir çözüm bulunacaktır? Gerçekten bu, içinden çıkılmaz bir durumdur.

Gerçi bazıları diyorlar ki:bu kopya, onun çocuğu olacaktır. Çünkü bu, ondan bir parçadır. Bu, aslında kabul gören bir görüştür. Çünkü bu kadının rahmine atıldıktan ya da yerleştirildikten sonra, kadın onu karnında taşıyacak ve nihayet günü gelince de onu doğuracaktır. Nitekim yüce Allah da şöyle buyurmaktadır:

“Onların anaları, ancak kendilerini doğuran kadınlardır.”

(58, Mücadele, 2)

Bunun anlamı şudur, onu doğuran kadın, onun annesidir ama, doğan yavrunun babası yoktur.

Bazıları da şöyle diyorlar: Kopya, aslında kendisinden kopya edilenin yani aslın ikiz kardeşidir. Bu, adeta yaratılan tek yumurta ikizi mesabesindedir. Ancak kardeş olabilme meselesi de, ortada bir anne ile bir babanın olmasını gerektirmektedir. Oysa burada bu yoktur. Eğer ortada asıl yoksa, onun fer'i yani ondan meydana gelen şey, nasıl ondan imiş gibi kabul edilsin veya sabit olsun ki? Çünkü ortada bir baba yok ki, böyle denmiş olsun?

İşte bütün bunlar bize, bu işi temelden inkar etmemizi ve buna karşı çıkmamızı gerektirmektedir. Çünkü buna dayalı sıkıntılar, bir çok kötülükler, ahlâksızlıklar meydana gelecektir. Gerçi bu sıkıntıların bir kısmı şimdiden görülmüştür ve ileride görülecek olanlara da, zaman zaten bunlara gebedir.

OLASI BAŞKACA TEHLİKELER

Diğer taraftan kopyalama olayı, kopyalanan şeyin salgın hastalıklara karşı daha fazla açık olduğu ve hastalığın bu şekilde aşırı olarak yayılmasına neden olduğu da bir gerçektir. Hatta kimi zamanlar bu salgınlar öldürücü de olabilmektedir. Yani bu kopyalananlardan biri hastalanınca, böylece ne kadar kopyalanmış varlık varsa hemen çok hızlı bir şekilde hastalık onlar arasında yayılabilmektedir. Hepsisi de aynı hastalığa yakalanabiliyorlar. Hatta bu, bazen bir tek defa ile bile hepsini sarmaktadır. Çünkü kopyalanmış olan varlıkların tümü, sayıca fazla olsalar bile, aslında tek kişi hükmündedir. Dolayısıyla bir mikrobu kaptı mı aynı anda hepsi de kapabilmektedir. Konuya bir başka açıdan bakıldığında, bu kopyalama işinin kötü amaçlı olarak kullanılmayacağından kimse emin değildir. Bu da tıpkı nükleer silahların kötü amaçlar için kullanılması gibi kullanılabilir. Bunun bu amaçla kullanılmayacağına kim garanti verebilir? Bilindiği üzere nükleer silahlar neslin ve toplumların, ekinlerin yok olması için kullanılmıştır.

Peki o halde bazı büyük güçlerin bunu kullanmayacaklarına veya onları izleyenlerin bunun yani kopyalamanın bu yöntemini kullanarak, bu yoldan büyük kopya ordular, dev ordular oluşturarak bu yoldan başka toplulukları ortadan kaldırmaya girişmeyeceklerinin garantisini kim bize verebilir?

Aynı şekilde bazı büyük güçler ve devletler bu kopyalama hakkının sadece kendilerine ait olduğunu, bu yoldan istediklerini yapabileceklerini ve fakat kendilerinden başka hiçbir toplumun ve-

ya başka bir devletin buna hakkı yoktur demeyeceklerinin garantisini bize kim verecektir? Nitekim nükleer silah kullanımı meselesinde de durum aynen böyle olmadı mı? sözüm ona süper güçler bunun kullanım hakkının kendilerine ait olduğunu ve kendileri dışında bir başka gücün bunu kullanamayacaklarına ilişkin ağırlıklarını sergilemediler mi?

KOPYALAMA MESELESİ EVLİLİK KURUMUNU YIKAR

Kopyalama meselesi, öğrendiğimiz ve uzmanlarından elde ettiğimiz bilgiler çerçevesinde ve uzmanların açıklamalarının da ışığında bu mesele, aslında içinde yaşamımızı sürdürdüğümüz bu dünyada evlilik kurumuna aykırıdır.

Oysa Allah insanları, erkek ve kadın olmak üzere çift olarak yaratmıştır. Nitekim hayvanlar, kuşlar, sürüngenler ve haşereler de bu kanuna tabidirler. Allah onları da böyle yaratmıştır. Hatta tümüyle bitkileri de...

Dahası modern bilim bize göstermiştir ki, bu çift olarak yaratılmış olma olayı, cansız varlıklar için de geçerli olduğunu ortaya koymuştur. Nitekim elektriği buna örnek olarak verebiliriz. Elektrikğin artı ve eksi kutupları bunun örneğidir. Hatta atomun kendisi bile böyledir. Çünkü atomun bile bu kainattaki tüm özellikleri tamamen kapmaktadır. Tümüyle elektron ve proton üzerinde durmaktadır.

Yani bunun bir kısmı artı elektrik yüklüdür, bir kısmı da eksi elektrik yüklüdür. Daha sonra da çekirdek gelmektedir.

Kur'an-ı Kerim bu gerçeğe şu ayetlerle işaret etmektedir: “Sizi çiftler çiftler yarattık.” (78, Nebe, 8)

Yine Allah buyuruyor: “Şurası muhakkak ki rahme atıldı-

ğında nutfeden, erkek ve diğiden ibaret olan iki çifti O yarattı.”
(53, *Necm*, 45-46)

İşte bir başka ayet, Rabbimiz şöyle buyuruyor: “Yerin bitirdiklerinden, insanların kendilerinden ve henüz mahiyetini bilmedikleri şeylerden bütün çiftleri yaratan Allah’ı tespih ve takdis ederim.” (36, *Yasin*, 36)

Şimdi de bir başka ayet, Allah buyuruyor: “Her şeyden de çift çift yarattık ki, düşünüp öğüt alasınız.” (51, *Zariyat*, 49)

Ancak kopyalama olayı iki cinsten birine ihtiyaç duyulmaksızın meydana getirilen bir şeydir. Yani ortada bir tek numune vardır. Kopyalama olayı o numunedan meydana gelmektedir. Tek bir cins ile yetinilmektedir. Hatta bunun içindir ki Amerikalı bir bayan şöyle demiştir: “Bundan böyle bu yıldız sadece kadınlar için parlacaktır.”

Aslında bu, yüce Allah’ın insanları üzerinde yaratmış olduğu fitrata, yaratılışa aykırıdır. Bunda hiçbir durumda insanların maslahatı veya çıkarı söz konusu değildir.

Çünkü insan fıtrat ve doğası itibariyle karşı cinse ihtiyaç duyar. Yoksa sadece nesil üretmek amacı da burada söz konusu değildir. Aksine bunlardan her biri diğerini tamamlamak ve mükemmelleştirmek için yaratılmışlardır. Nitekim yüce Allah şöyle buyurmaktadır:

“Hep birbirinizdensiniz.” (3, *Al-i İmran*, 195)

Böylece bu ikisi yani erkek ile kadın birbirlerinden faydalansınlar diye Allah yaratmıştır. Nitekim yüce Allah, evlilik ilişkisini tasvir ederken şöyle buyurmaktadır:

“Eşleriniz sizin için birer elbise, siz de onlar için birer elbisesiniz.” (2, *Bakara*, 187)

İşte bunun içindir ki yüce Allah, Hz. Adem’i yaratıp onu cennete yerleştirdiğinde, orada bile onu tek başına yalnız olarak bırakma-

miştir. Ona şöyle buyurmuştur: “Sen ve eşin cennette yerleşin.” (2, Bakara, 35)

Mademki erkek ve kadından her biri birbirlerine muhtaçtırlar, sükunet bulmaları için mademki bu gereklidir, aralarında sevgi ve merhamet duygularının gelişmesi mademki buna bağlıdır, o halde bu iki cinsin çocukları veya yavruları da, anne ve babaya fazlasıyla muhtaçtırlar. Yani mutlaka çocuklar için bir aile ortamının olması zarureti vardır. O çocukları şefkat ve merhametle bağrına basacak bir anneye, onlara aile içerisinde aile değerlerini öğretebilecek ve onları koruyup gözetecek bir babaya muhtaçtırlar. O yavrulara iyilikle muâşeret kurallarını öğretecek, onlara öğüt verecek, onlar için karşılıklı fedakarlık örneklerini sunacak, onları iyilik ve takvada yani Allah’ın emirlerini uygulama ve yasaklarından kaçınma konusunda itina ile birbirleriyle yardımlaşmada yardımcı olacak bir ebeveyne muhtaçtırlar.

Bütün insanlar bilirler ki, varlıklar arasında en uzun çocukluk süresi devam eden varlık, insandır. İnsanların çocuklukları yıllarca sürer. Bu uzun zaman zarfında çocukların maddi ve manevi bakımlarından ebeveyne, bir aileye, bir yuvaya muhtaçtırlar. Çocukların eğitimi, büyütülüp yetiştirilmeleri öyle basit ve kolay değildir. Mutlaka bir anne ve babanın himayesinde, onların şefkatli kolları arasında, onları seven ve merhametle kucaklayan bir anne ve babanın denetiminde mümkündür. Kısaca ebeveyn o yavrular için ucuz-pahalı ne varsa, onlar gelişene dek, onlar için harcamada bulunmak zorundalar. Hem anne ve baba bu uğurda masraf yaparken, seve seve harcamada bulunur, bunlar için hiç de şikayetçi olmaz. Yaptıklarını omuzlarında bir yük ve bir sıkıntı olarak değerlendirmez.

Oysa kopyalama olayında eşlerden her birinin ötekisine yakınlık hissetmesini, birinin diğeriyle sükun ve huzur bulmasını gerçekleştiremez. Nitekim bir çocuğun da, gölgelerinde ve himayelerinde yaşamaya muhtaç olduğu, gelişmesini ve yetişmesini onların gözetim ve sorumluluğu altında geçirecek olan bir aileye kavuşmadıkça, o aile de bunu gerçekleştiremez. Çünkü ister baba olsun, is-

ter anne olsun her biri ailede birer çobandılar ve emri altındakileri yönetmekten sorumludurlar.

KOPYALAMANIN TEDAVİDE KULANILMASI

Burada şimdi bir soru kalıyor. O soruyu da insanlar hep sorup durmaktadırlar. Acaba bu kopyalama olayında insanların hastalıklarının tedavisinde yararlanma imkanı olabilir mi? Ben tamamen bundan amacın ne olduğunu bilmiyor değilim. Eğer bu kopyalama olayında amaç, bir insanın, bir çocuğun veya bir ceninin kopyalanmasından sonra bunların sağlam organlarından ve benzeri şeylerinden yararlanmak ise, bu organların bu kopyalardan alınarak diğer hastalara nakletme amacı güdülüyorsa, bu, hiçbir şekilde caiz olmaz. Çünkü bunlar da insanlık hayatını kazanmış olan yaratılmış varlıklardır. Bunlar sonuçta kopyalanma ile dünyaya getirilmiş olsalar da, netice de onlar da canlıdır ve onlar da hayat taşıyan insanlardır. Bu itibarla kesinlikle bunların parçalarıyla, organlarıyla oynamak caiz olmaz. Hatta bu olay, yani kopyalanan şey, henüz cenin merhalesinde olsa bile asla caiz olamaz. Çünkü o da bu haliyle bir canlı olarak dokunulmazlık kazanmış bulunmaktadır. Üzerinde oynamamaz.

Ancak eğer bedende var olan organlardan herhangi birini, örneğin kalp, ciğer ve böbrek gibi bir organı ya da bezeri herhangi bir organı bu yöntemle çoğaltma ve elde etme imkanı varsa, hastaların tedavilerinde bundan yararlanılacaksa, gerçekten bunlara ihtiyaç duyuluyorsa, dinin buna karşı çıkması söz konusu değildir. Din böyle bir şeyi teşvik eder. Yeter ki, bunlar tamamen ayrı olarak üretilmiş olsun, bunların bu durumda sakıncaları yoktur. Hatta yüce Allah bundan ötürü bunu başaranlara da sevap verir. Çünkü bu şekilde bir hizmette halkın yararı bulunmaktadır. Yapılan işlemde de

başka herhangi bir canlıya zarar verilmemekte veya birinin saygınlığını, dokunulmazlığını hiçe saymamak gibi bir durum göstermemektedir.

İşte bu türden olan her çalışma ve hizmet meşrudur. Hatta özellikle istenen ve aranan bir şeydir. Bu arayış bazen müstahap anlamındadır yani zorunluluk olamayabilir. Bazen ise vacip-farz anlamında bir istek olabilir. Çünkü o anda kesin olarak o organa ihtiyaç vardır ve onsuz yaşam mümkün değildir. Kısaca ihtiyaç duyulduğu oranca ve buna güç yetirildiği ölçüde bunlar meşrudur.

ÖNEMLİ İKİ NOKTA

Ben burada, bu kopyalama meselesiyle alakalı olarak, iki önemli noktaya işaret etmek istiyorum.

Bu iki önemli noktadan ilki şudur: Kopyalama meselesi, aslında bazılarının düşündüğü veya vehmettiği gibi, bir yeni hayatı yaratmak değildir. Bu ancak, yüce Allah'ın yarattığı hayata bir hizmettir. Çünkü içinden çekirdeği çıkarılmış yumurta, aslında yüce Allah'ın bir yaratığıdır. Yumurtadan çıkarılıp ayrılan çekirdeğin yerine yerleştirilen canlı hücre de yine yüce Allah'ın bir yarattığıdır. Her ikisi de, bu dünyada şu varlık aleminin üzerinde hareket ettiği yol içerisinde Allah'ın kanunlarına uygun olarak görevini yapar.

İkinci önemli nokta da şudur: Kopyalama fikri, dini inanç bakımından çok önemli bir esası aydınlatmada ve anlatımda, önemli hizmetler yapmaktadır. Bu olay, bir defa öldükten sonra yeniden dirilme gerçeğine inanmayı kolaylaştırmakta ve bu inanca hizmet etmektedir. İnsanların hesaba çekilmeleri ve ahiret hayatında ceza görmeleri için, öldükten sonra yeniden dirilecekleri gerçeğine de hizmet etmektedir. Çünkü eskiden beri müşrikler ve günü-

müzde de maddeciler, öldükten sonra yeniden dirilme olayını uzak bir olasılık olarak görüyorlar. Bizzat insanın kendisinin yeniden hayata dönmesini kabul etmiyorlar.

İşte bu kopyalama meselesi, bu gerçeğe inanmayı kolaylaştırmıştır. Çünkü yumurta ve hücrenin belli bir şekilde aşılınmasıyla insan yeniden hayata kopya olarak eğer dönebiliyorsa, bu, bir gerçek ise ve insanın kendisi eğer böyle bir şeyi başarabiliyorsa, o halde yüce Allah'ın yarattığı bu varlıkları yeniden hayata döndürmesi çok mu zor bir olay? Nitekim hadiste ifade olunduğu gibi “**Acbuzzeneb**” denen “**Kuyruk sokumu**” insanda yok olmayacak, ölmeyecek bir organ olarak kalacak ve Allah insanı bunun vasıtasıyla yeniden yaratacaktır ya da bizim bildiğimiz veya bilemediğimiz bir başka şeyle yaratacaktır. Çünkü O şöyle buyuruyor:

“Bütün hayatı yoktan var eden, sonra onu yeniden var edecek olan Allah'tır. Bu, Allah için pek kolaydır.” (30, Rum. 27)

GEN HARİTASI MESELESİ VE İSLÂM

Sayın Prof. Dr. Yusuf Kardavi;

Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi üzerinize olsun. Soracağım mesele şudur:

Mutlaka sizler de, geçen günlerde bütün dünyayı meşgul eden bilimsel haberi izlemiştinizdir. Tüm haber ajansları, radyo istasyonları, televizyon kanalları hep bu olaydan haber veriyorlardı. Kaldı ki aynı haber, tüm dünya gazetelerinde baş sayfadan ve manşetten verildi. Bu haberin önemi nedeniyle, dini görüşü de bu konudan çok daha az önemli değildir.

İslam dünyası, sizin, İslam'a ve Müslümanlara yönelik hayırlı ve sürekli hizmetlerinizden dolayı samimi, değerli gayret ve çaba-

larınız için sizinle iftihar ediyor, övünüyor. Allah, sizi hayrın her çeşidiyle ödüllendirsin ve Allah, size hayırlı ve uzun ömürler versin, sizi sağlık, sıhhat, afiyet, güç ve mutlulukta daim eylesin.

Zatı âlinize bir soru yönelteceğiz ve temennimiz bu sorumuzu cevaplamanızdır. Çünkü bu konu manşet oylarak hemen hemen tüm önemli ve hatırı sayılır gazetelerde ve dergilerde yer aldı.

Sizce devrim niteliğindeki bu önemli bilimsel buluş için, özellikle genetik mühendisliği açısından gen haritasının çözümünün insanlığa faydası nedir? Böyle bir devrim hakkında sizin görüşünüz olarak buna nasıl bir fetva verilebilir?

Bir batı buluşu olan ve bilim adamlarının çok önemli kabul ettikleri, hatta Penisilin buluşundan, aya ayak basıştan ve Kristof Kolomb'un keşiflerinden daha önemli kabul ettikleri bu buluşun İslâm şeriatı açısından önemi nedir, kısaca İslâm şeriatının bu konudaki görüşü nedir?

İtidal el-Bekri

Cevap: Allah'a hamd ve Resulullah'a salat ve selam olsun.

İslam'ın değerlerinden, üstünlük ve erdemlerinden biri de bilimsel ilerlemeler ve buluşlar karşısında bir sıkıntı ve bir gönül rahatsızlığını meydana getirmemesidir. Sadece bununla değil, aklın varabildiği en son noktaya kadar hizmet alanını geniş tutmasında da bir sıkıntıya meydan vermemesidir. Bilim dünyasında, gelişen teknolojik ilerlemeler ve icatlar karşısında hiçbir rahatsızlığa meydan vermemesidir.

Bizim tarihi mirasımızda ve kültürel tarihimizde ilim ile din arasında bir çatışmanın varlığından söz edilemez. Çünkü tarihimizde bu manada bilinen bir olay yoktur. Oysa diğer dinlerin tarihlerinde bu örnekleri yani din ile bilimin çatıştığını görmek mümkündür. Evet diğer dinlerde bilim ile din hep karşı karşıya gelmişlerdir, nakil hep fiille çatışmıştır. Din adamları veya kilise adamları, hep

bilim ve fikir adamlarıyla mücadele içinde olmuşlardır. Özellikle de yeni düşünce alanlarını açanlar, modern gelişmeler karşısında hep bilim adamlarıyla ve düşünürlerle çatışmışlardır. Ki bu ilim adamları ve düşünürler için izleme mahkemeleri kurulmuş, sürekli denetim ve gözetim altında tutulmuşlar, kimi zaman haklarında idam cezaları uygulanmış, kimi zaman da hapislerde tutuklu olarak cezalandırılmışlardır.

Diğer dinlerin aksine bizim kültürümüzde din, ilmin kendisidir. Yine bize göre ilim ya da bilim dinin kendisidir. Çünkü hemen her ilim, insanların gerek ahiretleri açısından ve gerekse bu dünya açısından ihtiyaç duydukları bir gerçektir. Tıp, mühendislik ve benzeri bilim alanları hep böyledir. Bunların öğrenilmesi ve üzerinde titizlikle durularak en güzel bir şekilde öğretilmesi ve korunması, bütün ümmet için farzı kifayedir. Çünkü bunun böyle kabul edilmiş olması, hemen her bir bilim dalında bir takım bilim adamlarının ve deneyimli uzmanların hemen tüm bilim dallarında ve uygulama alanlarında yeterli sayıda bilim adamlarının yetiştirilmesini öngörmektedir. Bu şekilde elemanlar yetiştirilmeli ve yetişmeliler ki, bu sayede ümmet geleceklerinin güvenceleri olan çocuklarını bunlar sayesinde yeterli bir eğitimden geçirmiş olabilsinler. Kendi kendilerine yetsinler ki dışlardan, başka ülkelerden ilim adamı ithal etmekten kurtulabilsinler. Kendi bilim adamlarını maddi ve manevi olarak ne gibi gereksinimleri varsa, bunları kendi ilim adamlarından dünyalarıyla ve ahiretleriyle alakalı olarak öğrenmiş olsunlar.

Kur'an, yüce Allah'ın insanlara tabiatın ya da doğanın tüm kilitlerini açabilme gücünü ve buna bağlı akli yetenekleri verdiğini bize açıklamaktadır. Aynı şekilde kainat kanunlarını tanıma, bilinmeyenleri keşfetme imkanlarını da verdiğini açıklıyor. Çünkü insan yeryüzünde Allah'ın halifesi, hükümlerini uygulamakla yetkili kıldığı yegane varlıktır. Gökleriyle, yerleriyle, güneşi ve ayıyla, kısaca her şeyiyle kainatı insanın emrine vermiştir. Bakınız yüce Allah şöyle buyuruyor:

“Allah'ın, göklerde ve yerdeki nice varlık ve imkânları si-

zin emrinize verdiğini, nimetlerini açık ve gizli olarak size bolca ihsan ettiğini görmediniz mi? Yine de, insanlar içinde, -bilgisi, rehberi ve aydınlatıcı bir kitabı yokken- Allah hakkında tartışan kimseler vardır.” (31, Lokman, 20)

Yüce Allah buyuruyor: “O, yerde ne varsa tümünü sizin için yarattı. Sonra da zâtına mahsus bir tarzda semaya yöneldi. Böylece onu yedi kat sema-gök halinde tanzim edip yarattı. Ve O her şeyi detaylarıyla bilendir.” (2, Bakara, 29)

Yüce Mevla şöyle buyuruyor: “O, göklerde ve yerde ne varsa hepsini, kendi katından bir lütfu olmak üzere size boyun eğdirmiştir. Elbette bunda düşünen bir toplum için ibretler vardır.” (45, Casiye, 13)

Yüce Rabbimiz yine şöyle buyuruyor: “O, geceyi, gündüzü, güneşi ve ayı sizin hizmetinize verdi. Yıldızlar da Allah’ın emri ile hareket ederler. Şüphesiz ki bunlarda aklını kullananlar için pek çok deliller vardır.” (16, Nahl, 12)

Mademki bu kâinat Kur’an açısından insanların menfaatine sunulmuş ve bunun için yaratılmıştır, insanlara hizmet maksadıyla var edilmiştir. O halde gün be gün bu kainatı arayıp keşfetmesi, bilinmeyenleri meydana çıkarması, görmediklerini ve bilmediklerini bulması için çalışmasında ve keşifler yapmasında herhangi bir günah, bir vebal ve sakınca yoktur. Özellikle de küçük kainat denen şu insanı keşfetmesinde elbette bir sakınca yoktur. Nitekim yüce Allah şöyle buyuruyor:

“Kesin olarak inananlar için yeryüzünde âyetler vardır. Kendi nefislerinizde de öyle. Görmüyor musunuz?” (51, Zariyat, 20-21)

Dindar kesimden hiçbir kimse, bu tür buluşları Allah’a karşı, Onunla yarışmak gibi bir anlam vermeye veya yüklemeye çalışmasın. Ya da bu, Allah’ın mülkünde Onunla tartışmaya kalkışmaktır, gibisinden yorumlamaya yeltenmesin. Gerçek şu ki, bu, yüce Allah’ın sebepleri insanlara kolaylaştırmak için bir lütfu ve ihsanını

tamamlamaktan ibaret bir görevdir. Kaldı ki Kur'an-ı Kerim'in ilk inen ayetlerinde bu gerçek dile getirilmiştir. Allah şöyle buyuruyor:

“Yaratan Rabbinin adıyla oku! O, insanı bir aşılannmış yu-murtadan yarattı. Oku! Rabbin, en büyük kerem sahibidir. O Rab ki kalemle yazmayı öğretti. İnsana bilmedikleri şeyi öğret-ti.” (96, *Alak*, 1-5)

Keza Allah şöyle buyuruyor: **“Allah şu anda bilemeyeceği-niz daha nice (nakil vasıtaları) yaratır.”** (16, *Nahl*, 8)

Tüm bu buluş ve keşifler yüce Allah'ın şu ayetlerinin içerisin-de yer alır.

“Ve şöyle de: Hamd Allah'a mahsustur. O, âyetlerini size gösterecek, siz de onları görüp tanıyacaksınız.” (27, *Neml*, 93)

Yüce Allah şöyle buyuruyor: **“İnsanlara ufuklarda ve kendi nefislerinde âyetlerimizi göstereceğiz ki onun (Kuran'ın) ger-çek olduğu, onlara iyice belli olsun.”** (41, *Fussilet*, 53)

Evet yüce Rabbimiz tâ böyle buyurduğu andan itibaren tüm bu buluşlar bunun içerisinde yer alıyordu.

Biz de dinimizden öğrendiğimiz kadarıyla ilim, çok derin ve dopdolu bir denizdir. Ne sahili görülebilir ve ne de ucu bucağı, bir yerde karar kılmış olması... İlim işte böyle bir deryadır. İnsan oğlu ne kadar bilmediklerini keşfederse, bilinmezleri o oranda ve fazla-sıyla katlanarak artacaktır. Bunun içindir ki Allah Teala şöyle bu-yuruyor:

“Size ancak az bir bilgi verilmiştir.” (17, *İsra*, 85)

Yüce Allah Resulüne şöyle buyuruyor: **“Ve de ki: Rabbim, benim ilmimi artır.”** (20, *Ta Ha*, 114)

İşte bu ayetler her türlü yararlı olan ilmi ya da bilgiyi, bilimi içermektedir. Bu ilimler ister dünya ile alakalı olsunlar, ister din ile ilgili ilimler olsunlar, ayetler bütün bunların hepsini kapsamaktadır. Yeter ki faydalı ilimler türünden olmuş olsun.

İnsanın ufku, görüş alanı genişledikçe ilimden öğrenmek istediklerini, inanç esaslarıyla ve ahlâksal değerlerle irtibatlandırmalıdır. Yoksa başıboş, denetimsiz salıvermemeli, yani bilimsel veya ilmi çalışmalarında kendi başına buyruk, tamamen özgür olarak kendisini görmemelidir. Kısaca kendini herhangi bir din, inanç veya ahlâki değerden, kamu yararına veya insanlığa faydalı olmaktan tamamen soyutlanmış görmemelidir. Bilimsel çalışmalarda mutlaka bu değerler göz önünde tutulmalıdır. Bilimsel çalışma yapıyorum diye, insanlığı helâke götürecektir buluşlara ve çalışmalara da kalkışmamalıdır.

Bilime hizmet noktasında Kur'an bize iki örnek sunmaktadır. Fakat Kur'an bunları bize sunarken bu çalışmaları ya da hizmetleri imandan yani inançtan ayrı olarak değerlendirmiyor. Aksine ilimi her iki halde de imanın kucağında veya içinde değerlendirmektedir.

Bu örneklerden ilki Hz. Süleyman (as)'ın Sebe Kraliçesi Belkis'in tahtıyla ilgili kıssasıdır. Bilindiği gibi Hz. Süleyman'ın yanında bulunan bir kimse, katında kitaptan-ilimden bir bilgi olması hasebiyle Sebe Kraliçesi Belkis'in tahtını, henüz göz açıp kapamadan Hz. Süleyman'ın huzuruna getirivermişti. Hz. Süleyman'ın önde gelen adamlarından biri olan bu kişi, ta Yemen'den Filistin'e, göz açıp kapamak kadar bir zaman zarfında tahtı Hz. Süleyman'a getirivermişti.

Ancak burada önemli olan nokta şudur. Kendisine tüm bu sebepler ve yollar kolaylaştırılmış olan Hz. Süleyman, bütün bunlardan dolayı herhangi bir gurura kapılmadığı gibi, kendini beğenmek gibi bir durum da sergilememiştir. Allah'ın kendisine sunduğu imkanlar sebebiyle, şırmamayı, fitneye düşmedi, yanlışla kapılmadı. Aksine o müminlere yakışır bir edeple şöyle diyordu:

“Kitaptan Allah tarafından verilmiş bir ilmi olan kimse ise: Gözünü açıp kapamadan ben onu sana getiririm, dedi. Süleyman onu melikenin tahtını yanı başına yerleşmiş olarak görünce: Bu, dedi, şükür mü edeceğim, yoksa nankörlük mü edece-

ğim diye beni sınamak üzere Rabbimin gösterdiği lütfundandır. Şükreden ancak kendisi için şükretmiş olur, nankörlük edene gelince, o bilsin ki, Rabbimin hiçbir şeye ihtiyacı yoktur, çok kerem sahibidir.” (27, Neml, 40)

İkinci örnek de Zülkarneyn kıssasıdır. Zülkarneyn büyük bir set inşa eder. Böylece yeryüzünde sürekli huzursuzluğa ve rahatsızlığa neden olan, toplumu bozan Yecuc ve Mecuc kabilelerinin seddin gerisinde tutulmasını, oraya hapsedilmesini sağlar. Kur'an'da şöyle buyuruluyor:

“Bu sebeple onu ne aşmaya muktedir oldular ne de onu delebildiler.” (18, Kehf, 97)

“Zülkarneyn: Bu, Rabbimden bir rahmettir. Fakat Rabbimin vâdi gelince, O, bunu yerle bir eder. Rabbimin vâdi haktır, dedi.” (18, Kehf, 98)

Biz Müslümanlar çok yüksek bir uygarlık ortaya koyduk. Bu uygarlık din ile medeniyeti, iman ile ilmi-bilimi, ruhi-moral üstünlük ile maddi üstünlüğü bünyesinde topladı. Bize göre ilim, iman ile ahlâka hizmet etmenin emrindedir.

Ancak batı toplumu uygarlığının problemi şuradadır. Batılılar, ilmi veya bilimi dinden tamamen bağımsız olarak ve ondan tümüyle uzak, kendi başına buyruk kabul ederler. Onlar ilmi veya bilimin iman ve ahlâki değerlerden tamamen bağımsız, her istediğini istediği gibi yapabilen başıboş, kayırlardan tamamen azade bir alan olarak kabul etmektedirler. Dini düşünceden, onun istediği manada hizmet vermektен ve onun istediği duygu ve düşünceler çerçevesinde hizmet vermektен kendini tamamen uzak ve bağımsız kabul eder. Buna da şaşmamak gerekir. Çünkü batı bilim düşüncesinde veya temelinde yatan şey, nesli ve ekini yok etmek, toplumu kötülüğe ve heâke sürüklemektir. Nitekim işin bu yönünü yüce Allah şöyle açıklamaktadır:

“O işbaşına geçince ya da sana sırtını dönüp gidince yeryüzünde fesat çıkarmaya-bozgunculuk ederek anarşi doğurma-

ya, ekinleri, ürünleri tahrip ederek nesilleri de bozmaya çaba harcar. Oysa Allah fesadı, bozgunculuk ve anarşiyi sevmez.” (2. Bakara, 205)

Biz Müslümanlar bu yeni ve büyük buluşu çok coşkuyla ve sevinçle karşılarız. Yani **Gen Haritasının bulunması** olayını sevinçle karşılarız. Ki insanlara ait bu gen haritasının keşfi, çeşitli çağlarda yapılan buluşların içerisinde en büyük buluş olarak değerlendirilmektedir. Ki bütün bu buluşlar çok büyük sıkıntılar ve zorluklar çekildikten, uzun araştırmalar yapıldıktan sonra kazanılmıştır. Kaldı ki bu buluşların çoğunu da –üzülerek söylenmesi gerekirse– hepsi de batılılarcı bulunmuştur. Bunun içindir ki, bu buluş penisilinin buluşundan, insanın aya ayak basmasından, ... dan, ... dan... daha büyük buluştur, demektedirler.

Bizim bunlardan beklentimiz ve umudumuz o ki, tüm bu buluşların insanlığın hizmetinde ve onlara yarar işlerde kullanılmasıdır. Ki bunları gerçekleştirenler o toplumlardaki akıl sahibi kimse­lerdir. Kuşkusuz burada öyle alanlar vardır ki, o alanlar hakkında i­ki kişinin bile farklı bir görüş ortaya koyacakları sanılmaz. Bu da, söz konusu bu gibi buluşların kalıtsal hastalıkların tedavisinde veya hizmetinde kullanılması umududur. Yani genler yoluyla ırsi veya kalıtsal manada olan hastalıkların tedavilerinin yapılabilirliği konusudur, bu tür hastalıkların etmeni nedir, gerçeğinin bulunabilmesi meselesidir. Haliyle bu da imkan oranında insanın karşılaştığı zarar­ı tedaviye uygun olarak... Keza hepsinin de kesin şer’i-dini kural­lara uygun olarak, Hz. Peygamber (sav)’in hadislerinden ve Kur’an’ın bir çok ayetlerinden yardım alarak, bunlara uygun bir şekilde uygulama yapılmalıdır. Bu kural ise, “**Ne zarar görme, ne de karşılığında başkasına zarar verme**” olmaksızın yapılmalıdır. Nitekim bir zarar meydana geldiğinde, o zarar ortadan kaldırılır, gi­bi kurallar mutlaka göz önünde tutulmalıdır. İşte bu bakımdan mut­laka zarar meydana gelmeden önce mümkün olduğunca onu orta­dan kaldırmak gerekir. Zira sağlıklı bir şeyi korumak, onu tedavi etmekten daha hayırlıdır. Alimler de şöyle demişlerdir:

“Mefsedeti, kötülüğü ortadan kaldırmak, maslahatı celbetmekten önce gelir.”

Burada şunu söylemek isterim: Biz burada bu konuda çok detaylı ve etraflı bir şekilde, şu caizdir, bu değildir, anlamında bir fetva verebilecek durumda değiliz. Çünkü biz bu olayın gerçek manada bilimsel olarak nasıl olduğunu tüm yönleriyle bilemiyoruz. Şeriat ilimleri açısından da, bir konuda bilgi sahibi olunmadan, o işin mahiyetini bilemeden konuşmaya kalkışmak, şık ve güzel olmaz. Çünkü her ilmin veya bilimin kendisince bir ehil olanları, o işin uzmanları vardır. Nitekim Allah Teala şöyle buyuruyor:

“Bu gerçeği sana, her şeyden haberi olan gibi hiç kimse haber veremez.” (35, *Fatır*, 14)

“Bunu bir bilene sor.” (25, *Furkan*, 59)

Ancak biz bu konuya bize sorulan miktar ölçüsünde cevap verebiliriz. Eğer bu konuda işin uzmanları tarafından hükmün üzerinden bina edileceği ölçü aktarılırsa veya açıklanırsa, biz de o zaman gayet etraflı olarak işin tüm yönlerini ele alarak fetva verebiliriz.

Nitekim tüm fıkhi toplantılarda, tıp ile alakalı konularda, ya da bilimsel, ekonomik konularda konular tartışılırken gelenek olarak, o alanda uzman olan deneyimli ve tanınmış kimselerden yardım ve görüş istenir. Yani tıp alanında, herhangi bir bilim dalında, ekonomide veya başka herhangi bir dalda ehil ve uzman olan kişilere başvurulur. Önce onlardan konu hakkında bilgi alınır, onlar dinlenir, açıklamaları derinlemesine alınır. Bütün bunlar yerine getirildikten sonra o şey caizdir, değildir diye detaylarıyla hangi yönden olursa caiz olur, hangi şekilde olursa caiz olmaz, hükümleri bu görüşmelerden sonra ortaya konur.

Burada ütünüyle bizim üzerinde basa basa durduğumuz ve bundan önce söylediğimiz şey, genetik harita mühendisliği konusunda aşırılığa ve taşkınlığa gidilmemesidir. Ya da insan kopyala-

ma meselesinde de aynı şeye dikkat edilmesidir. Burada diyeceğimiz şey şudur.

İlim ehli mutlaka işin erbabı hikmet sahibi bilge kimseleri, dinlemeliler ve onlara kulak vermeliler. Bu bilimsel çalışmalarda aşırılığa kaçmasınlar. Allah'ın insanları yaratmış olduğu fitrat ile oynamaya kalkışmasınlar. Bunu da güya, “İnsan türünü tüm rahatsızlıklardan arındırarak en üstün insan örneğini oluşturacağız” yaveleriyle yapmaya kalkışmasınlar. Ya da “Yeni bir insan yaratacağız” gayretiyle ortaya atılmasınlar. Örneğin, “Süper men” ve benzeri masallar gibi.

Biz fitratı, Allah'ın insanlar üzerinde yaratmış olduğu fitratı olduğu gibi bırakalım. O işlevini yapsın. Çünkü fitratın dışına çıkılması halinde çoğu zaman vahim sonuçlarla karşı karşıya kalabiliriz. Nitekim biz bu durumu “Deli Dana hastalığı” örneğinde yaşadık. Çünkü insanlar lokmalarını, kazançlarını artırmak için, ot ile beslenen bu hayvanın bir an önce semizleşmesi amacıyla, doğal olan ot yiyeceğini bırakıp, bu hayvanları aşırı protein ihtiva eden yapay yem üretimiyle yedirip beslemeye başladılar. Dolayısıyla aradan pek uzun bir zaman geçmeden görüldüğü ve duyulduğu gibi bu korkunç hastalık, deli dana hastalığı ortaya çıkmış oldu. Hatta bu konuda şunlar bile söylendi: “Eğer bir kimse bu etlerden yerse, bu, insanlar için de büyük tehlikedir.”

Ancak gen haritası sebebiyle bir takım kalıtsal veya irsi manada olan hastalıkların ve kusurların tedavisi kolaylaşabilir. Bundan bu konuda yararlanma imkanı doğabilir. Ya da ana rahmindeki cenin rahatsızlıkları henüz dünyaya gelmeden çaresi mümkün olabilir. Çünkü sakat olarak dünyaya gelecek bir çocuk bir ömür boyu hem o aile için ve hem de anne için çok yorucu ve büyük sıkıntılara neden olmaktadır. İşte bunların tedavilerinden gen haritasından yararlanma imkanı doğabilir. Ya da buna benzer zaruretler kısmına giren veya insanların ihtiyaç duydukları türden benzeri şeyler olabilir.

Ancak bu işin uygarlıkların israfa kaçılmasında kullanılması, bu işin servet ve güç sahibi odakların çıkarları doğrultusunda kullanılması, bunların hizmetine verilmesi halinde, kısaca kendilerini her zaman halkın üzerinde gören ve kabul eden sözüm ona seçkin kimselerin, mal, zeka, güzellik, sağlık ve güç gibi kendilerini halktan ayrı gören güçlerin elinde oyuncak olmamalı, onların hizmetine verilmemelidir. İlmin bu tip insanların elinde bir oyun ve eğlence haline sokulmaması gerekir. İşte bu bakımdan bunu düşünmek bile doğru değildir. Yani bilimin bütün insanlar için aynı şekilde bir korku ve tehlike unsuru haline getirilmemesi gerekir.

Aksine olması gereken şey, tüm bu buluşlardan amaç zayıf, fakir ve güçsüzlere yardım olmalıdır. İşte ancak bu sayede ilim veya bilim zekatını ödemiş, görevini yerine getirmiş olabilir. Dolayısıyla bu buluşları yapanlar, yeryüzünde ellerinden hiçbir şey gelmeyen bu zavallıların dualarını alma hakkını kazanmış olurlar. Ki, bugün insanlar, eğer bir rızık yiyorlarsa, bir yardım görüyorlarsa, işte bu zavallıların duaları bereketiyledir. Onlar barış zamanında üretimin, savaş zamanında da savaşın azığı veya ham maddesidirler. Kısaca barış zamanında bu yoksullardan hizmet ve iş bakımından yararlanırsınız, savaş zamanında da onları savaş meydanlarına sürerek faydalanırsınız..

Başarı ve muvaffakiyet Allah'tandır.

ON BİRİNCİ BÖLÜM
AZINLIKLARIN HAKLARI

“NAMAZINDAN HIRSIZLIK YAPAN” HADİSİ

Vilyem Octobercir tarafından, (Bir Müslüman)

Soru: Duyduğum kadarıyla, “kıldığı namazdan hırsızlık yapan” diye bir hadis varmış. Bu hadis nedir? ve namazından hırsızlık yapmak ne demektir?

Cevap: Namazdan yapılan hırsızlıktan söz eden hadisi, Allah Resulü (sav)’ünden bir çok sahabe rivayet etmişlerdir.

İşte bunlardan biri Ebu Katade’nin rivayetidir.

Dediğine göre Allah Resulü (sav) şöyle buyurmuşlardır: **“İnsanlar arasında hırsızların en kötüsü namazından hırsızlık edendir.”**

Bunun üzerine sahabe:

“Ey Allah’ın Resulü! Namazdan nasıl hırsızlık yapılır?” diye sorarlar.

Allah Resulü (sav) de şöyle buyurmuş:

“Namazını kılarken istendiği gibi rüku ve secdelerini tam anlamıyla yerine getirmez.” Ya da şöyle buyurmuş: **“Rüku ve secdelerinde belini istendiği gibi doğrultmaz.”** Bu hadisi Ahmed İbn Hambel, Taberani ve Sahih adlı eserinde İbn Huzeyme rivayet

etmişler. Ayrıca Hakim de rivayet etmiş ve Buhari ile Müslim'in şartlarına göre sahih olduğunu belirtmiştir. ⁽⁸⁾

Bunlardan biri de Ebu Hureyre tarafından rivayet olunan benzer bir hadistir.

Aynı şekilde Sahih adlı eserinde İbn Hibban, Müstedrek isimli eserinde Hakim de rivayet etmiş ve sahih olduğunu belirtmiştir. Beyhaki de Sünen adlı eserinde rivayet etmiş, bunlardan önce de Taberani, "el-Kebir ve el-Evsat" adlı eserlerinde zikretmiştir. ⁽⁹⁾

Yine bu hadisi sahabeden Ebu Said Hudri de rivayet etmiştir. Hadisi Ahmed İbn Hambel, Müsned'inde, Bezzar ve Ebu Ya'la da rivayet etmişlerdir. ⁽¹⁰⁾

Nitekim Taberani de Mucem adlı eserlerinde bu hadisi Abdullah İbn Muğaffel'den rivayet etmiştir. ⁽¹¹⁾

(8) Ahmed İbn Hambel, Müsned, 5/310. Taberani, el-Kebir ve el-Vasit eserlerinde zikretmiş, nitekim Heysemi de, Mecmau'z-Zevaid, 2/120 de böyle söylemiştir. Ricali ise sahihin ricalidir. İbn Huzeyme de Sahih adlı eserinde "663" zikretmiş, Hakim de el-Müstedrek eserinde, 1/229 da zikretmiştir. Hakim de bunu Buhari ve Müslim'in şartlarına göre sahih kabul etmiştir. Zehebi de buna katılmıştır. Beyhaki de "es-Sünen" adlı eserinde rivayet etmiştir, 2/3850

(9) İbn Hibban rivayet etmiş, nitekim el-İhsan adlı eserde de böyledir, 1888. Hakim de rivayet etmiş, sahih olduğunu belirtmiş ve bu noktada Zehebi de ona katılmıştır, 1/229. Beyhaki, Sünen; 2/386. Taberani agk. Zikretmiş, nitekim, el-Mecma'da da böyledir: 2/120. demiş ki; Bu hadisin ravileri arasında Abdülhamit Bin Habib var. Bu raviyi Ahmed İbn Hambel, Ebu Hatim ve İbn Hibban güvenilir kabul ettikleri halde, Duhaym bunu zayıf olarak göstermiştir. Nesai de: "Bu ravi kuvvetli biri değil, ancak bunun dışındaki raviler güvenilirdir" demiştir.

(10) Ahmed İbn Hambel, Müsned; 3/56. Heysemi, el-Mecma', 2/120. Heysemi bunu Ahmed İbn Hambel'e, Bezzar ve Ebu Ya'la'ya nispet etmiştir. Hadisi Ali İbn Zeyd İbn Ced'an yüzünden illetli göstermiştir.

(11) Heysemi, agk. 2/120 ve heysemi bu hadisi Taberani'ye ait üç Muceme nispet etmiştir, diyor ki: Hadisin ravileri sika-güvenilirdir. Münzir de, et-Terğib ve't-Terhib adlı eserinde, isnadı ceyyid-sahihtir, demiştir.

Hadis, senetleri itibariyle sahih olan bir hadistir. Manasına gelince, bu da uzağı görebilen, öngörü-basiret sahibi herkes tarafından açıkça bilinir ki, bu, din açısından böyledir. Yani, hırsızlıktâ insanların en kötü hırsızıdır. Çünkü aslında hırsız olan kişi, başkasına ait olan bir şeyi çalar, oysa bu kimse kendi nefsinden, canından çalıp hırsızlık etmektedir.

Bir de bu adam, hiçbir şekilde hırsızlık yapması doğru olmayan bir şeyden çalışıyor. Namazının ruhunu, özünü çalışıyor. Bu ise namazda huşudur, namazda gönül huzurudur. Namazın rüku ve secdelerini tam ve eksiksiz olarak yapmaktır. Yoksa bunlar bir namazda yoksa, o namazın anlamı da yoktur, demektir. Çünkü yüce Allah şöyle buyurmuştur:

“Gerçekten müminler kurtuluşa ermiştir. Onlar ki namazlarında huşû içindedirler.” (25, *Müminun*, 1-2)

DİNLER ARASI YAKINLAŞMA CAİZ MİDİR

Soru: Dinler arası yakınlaşma mümkün müdür? Örneğin İslâm dini ile Hristiyanlık dini arasında bir yakınlaşma ve yaklaştırma olabilir mi? Bu gibi bir konuya halkı davet etmek caiz midir? Duyduğumuz kadarıyla bazı Ezher hocaları bu düşüncüyü paylaşıyorlarmış, ne dersiniz?

S. F. Abdurrahman

Cevap: Bu sorunun cevabına önce Allah’a hamdetmek suretiyle başlamak isterim.

Dinler arası yakınlaşma veya yaklaştırma yani, “**Takrib**” kelimesi, aslında mutlak veya yuvarlak bir ifadedir. Bu kelime ile bir çok mana kasdolunabilir, ya da bu bir kavramdır. Bu kavramın bir kısmını hiç akla getirmek bile doğru değildir, yani ret olunması gerekir, bir kısmı da kabul olunabilir. Yahut da kabul edilmesinde bir sakınca görülemeyebilir.

Dinler arası yakınlaşma veya yaklaştırma yani takrib kelimesinin kabul edilmeyecek ve ret olunacak olan manası veya kavramı şudur. Eğer bu ifade ile söylenmek istenen şey, öz olan ve asla vazgeçilmesi imkanı olmayan asıl farklılıkların dinler arasında eriyip yok olması ise, biri diğerinin içerisinde kaybolacaksa, örneğin İslâm dininin temeli olan Tevhit inancının, Hristiyanlıktaki teslis yani üçleme inancı içerisinde eriyip yok olması ise, Yahut da İslâm inancına göre tenzih akidesinin Yahudilikteki teşbih-benzetme akidesi, içerisinde kaybolması ise bunun kabul edilecek bir yanı yoktur. Başta da ifade olunduğu gibi, bunların kesinlikle reddi gerekir.

Çünkü bunların neticesinde, Müslümanlar ile Hristiyanlar arasında var olan Hz. İsa (as)'ya farklı bakış açıları bulunmaktadır. Çünkü Hristiyanlara –farklı oluşlarına ve farklı mezheplere bağlı olmalarına – göre bunlar, yine de Hz. İsa'yı ilâh veya Allah'ın oğlu veya üç ilâhtan biri olarak kabul etmektedirler. Ya da üç ortaklıktan ibaret olan ilâhlardan biri, bir üyesi, organı kabul olunmaktadır.

Oysa Müslümanların Hz. İsa (as)'ya bakış açıları tamamen farklıdır. Müslüman, Hz. İsa peygamberi **Ululazm** peygamberlerden bir peygamber olarak kabul eder ve inanırlar. Dolayısıyla Allah tarafından kendisine İncil indirilmiştir. Bu kitapta da hidayet, nur ve takva sahiplerine öğüt yer almaktadır. Allah ona mucizeler vermiş ve onu Ruhul Kudüs denen Cibrail (as) ile desteklemiştir. Allah ona kitabı ve hikmeti öğretmiş, kendisine, başka bir peygambere vermediği kevnî ve hissi mucizeler vermiştir. Bu arada Kur'an Hz. İsa ile alakalı olarak bir takım mucizelerden, ayetlerden söz etmektedir ki, bunlar İncil'de yer almamaktadır. Örneğin Hz. İsa'nın çamurdan kuş şeklinde bazı şekiller yapıp, sonra da bunlara üfle-mekle, bunların da Allah'ın izniyle uçan kuş olmaları gibi. Gökten sofrayı indirilmesi gibi ki Kur'an'da bu isimde bir sure bile vardır. Maide-sofra suresi diye.

Bütün bunlarla birlikte Mesih İsa (as) bir insandır ve peygamber olan bir insan, Allah'ın çocuğu değil, Allah'ın kulu olan bir peygamber. Kendisi halkı Allah'a kulluğa davet etmiştir, yoksa on-

ları kendisine kul olmaya ve kendisine tapmaya çağırmamıştır.

Nitekim Allah Teala şöyle buyurmaktadır: “Mesih İsa Allah’a kul olmaktan kaçınacak kadar asla gurura kapılmadığı gibi Allah’a en yakın büyük melekler de Allah’a kul olmaktan hiçbir zaman kaçınıp gurura kapılmadılar.” (4, Nisa, 172)

Her şeyden münezze olan Allah şöyle buyurmaktadır: “Meryem oğlu Mesih İsa beşer olan bir peygamberden başkası değildir. Nitekim ondan önce de bir çok peygamberler gelip geçmiştir. Annesi de söylediklerinde çok doğru ve dürüst olan bir kadındır. Meryem’in kendisi de oğlu İsa da öteki insanlar gibi yemek yerlerdi.” (5, Maide, 75)

Eğer bir kimse yemek yiyorsa, o zorunlu olarak yediklerini çıkarma ihtiyacını da duyacaktır. Şimdi böyle biri nasıl olur da ilâh olabilir ki?

İşte bu noktada Kur’an Hristiyanlara şöyle seslenmektedir: “Ey Kitap ehli Yahudi ve Hristiyanlar! Dininizde haddi aşmayın. Allah hakkında da gerçekten başkasını söylemeyin. Meryem oğlu İsa Mesih ancak Allah’ın resulü/elçisi ve Allah’ın Cebrail aracılığıyla Meryem’e “ol” emriyle ulaştırdığı kelimesinin bir eseridir. O’ndan bir ruhtur. Öyleyse Allah’a ve peygamberlerine iman edin. Sakın, “İlahlar üçtür” demeyin. Böyle söylemekten vazgeçin. Çünkü vazgeçmeniz sizin için daha hayırlıdır. Allah ancak bir tek Allah’tır, Asla O’nun ortağı yoktur. O çocuğu olmaktan da münezzehtir, uzaktır. Göklerde ve yerde var olan her şey Allah’ındır. Yarattıklarını koruyan ve işlerini düzenleyen olarak Allah yeter.” (4, Nisa, 171)

Ayrıca Müslümanlar ile kitap ehli arasında bir çok temel farklar var ki, bunlardan asla vazgeçilemez. Öncelikle Müslümanların yani bizim Kitabımız Kur’an, her türlü tağyir, tebdil ve tahriften, değiştirilip bozulmaktan korunmuş olan bir kitaptır. O Allah’ın garantisindedir. Çünkü bu garantiyi Allah vermiş ve O asla sözünden caymaz. O şöyle buyuruyor:

“Kur’an’ı kesinlikle Biz indirdik; elbette onu yine Biz koyacağız.” (15, Hicr, 9)

Bunun için hiç şaşmamak gerekir. Kur’an’ın dünyanın dört bir yanındaki on binlerce Müslüman tarafından kolayca ezberlenmesinin sırrı buradadır. Hatta Arap asıllı olmayan Müslümanlar bile onun bir tek harfini de atlamaksızın ve hiçbir yanlışla sapmaksızın ezberleyebiliyorlar. Hatta bunların bir çokları da ezberledikleri kelimelerin anlamlarının ne olduğunu bile bilmeden bunu ezberlemektedirler.

Oysa Tevrat ve İncil böyle mi? Çünkü bu her iki kitabın tahrif olup değiştirildiği tüm delillerle ortaya konup kanıtlanmıştır. Kimi yerlerinde eklemeler, kimisinde ise çıkarmalar yapılmıştır. Üzerinde değişikliklere gidilmiştir. Bunun böyle olduğunu ileri sürenler sadece Müslüman ilim adamları değiller. Aksine içinde yaşadığımız bu çağda bu gerçeği ileri sürenlerin bir çoğu da bizzat batılı bilim adamlarıdır. Yani Yahudi ve Hristiyan din adamları bunu söylemektedirler. Dinleri ayrı ve farklı olmalarına rağmen bunu dillendirenler onların bizzat kendileridir.

İşte bu tağyir ve tahrif yani değiştirme ve bozma olayı öyle bir noktaya varırılmıştır ki, Yahudi ve Hristiyanların her ikisinin de inandıkları Tevrat’ta iş, uluhiyetin vasıfları bile değiştirilmeye gidilmiştir. Öyle ki Allah’ı, ona layık olmayan ve onun kemaline yakışmayan sıfatlarla nitelemektedirler. Örneğin Allah’ın -haşacahilliği, acizliği, hasedetmesi, pişmanlık duyması gibi nitelikler. Bunların hiçbiri Allah için asla caiz olmayan nitelemelerdir.

Bu gerçekler, Tevrat’ın beş kitabından bir kitabı olan Tekvin bölümünde yer almaktadır. İşte bu gerçek, bizimle Yahudiler ve Hristiyanlar arasında farklı olan en belirgin ve en ayırıcı özelliktir. Çünkü bizler, yüce Allah’ı bütünüyle kemal sıfatlarıyla tanır ve böyle inanırız. Onu her türlü eksiklik ve noksanlıktan da tenzih ederiz, uzak kılırız. Oysa Yahudi ve Hristiyanlar beşere ait olan noksan sıfatlarla yüce Allah’ı nitelemeye aldırılmazlar ve diledikleri gibi nitelerler.

Bu tahrif olayı, işi ta bir surenin değiştirilmesine kadar götürmüştür. Bu sure, “**Hidayete erdiren peygamberlik suresidir.**” Burada saygın ve o yüce peygamberlere hiç yaraşmayacak sıfatlarla, onları anıyorlar. Oysa Allah onları, risaletini ve hidayetini insanlara taşısınlar diye hazırlamıştır. Çünkü Kur’an’da şöyle buyurulmaktadır: “Allah risalet görevini kime vereceğini çok daha iyi bilir.” (6, En’am, 124)

İşte bunun içindir ki biz Müslümanlar, peygamberlerin **masum** olduklarına, onların ismet sıfatlarına sahip olduklarına inanırız. Peygamberler hatadan ve ayak sürçmesinden, dil sürçmelerinden korunmuşlardır. Çünkü böyle bir durum onların beşeriyeti hidayete çağırımlarına aykırıdır, halkın onlardan bu yüzden kaçmalarına neden olabilir. Bu gibi durumlar, peygamberlerin halk nazarında tenkitlere hedef olan kimseler olmasını meydana getirir. İşte bu bakımdan peygamberler masum insanlardır. Çünkü Allah şöyle buyuruyor: “**Ey bilginler! Sizler Kitabı-Tevrat ve Kur’an’ı okuduğunuz halde halka iyiliği emredip kendinizi unutuyor musunuz-bunun dışında mı tutuyorsunuz?**” (2, Bakara, 44)

İşte bu açıdan bir takım zoraki ve boş çabalarla dinleri birbirlerine yaklaşturma, ya da yakınlaşturma adı altında, asıl dini özleri bu arada onlar içerisinde eritme gayretlerini biz asla kabul edecek değiliz. Doğal olarak onlar da bizimkilerini kabullenecek değildirlere.

İşte bunun içindir ki bizler bu manada, öze taalluk eden kimi temel esaslardan vazgeçilmesini öngören her davet ve çağrını ret ederiz ve şeriat açısından kabul edilir görmeyiz. Vazgeçilmesi istenen temel ölçüler ister akide ile alakalı olsun, ister ibadetle ilgili olsun ya da helal ve haram ile bağlı bulunsun, hiçbirisini kabul etmemiz söz konusu olmaz. İşte bu ve benzeri ister bireyi ilgilendiren, ister aileyi ve ister bütün olarak toplumu ilgilendiren temel ölçülerden ve esaslardan vazgeçmemiz asla olamaz. Biz bütün bunları din açısından red ederiz.

KARŞILIKLI YAKINLAŞMANIN EN YOĞUN MANASI

Bu konuda yani yaklaştırma veya yakınlaşma konusunda kabul edilebilir kavram, özellikle de dinler arası bu yakınlaşmada semavi olan dinler bakımından bunun kavramı şudur. Bu, aşağıda sıralayacağımız gerçek ölçüler içerisinde bu dinlere mensup kimsele-
rin birbirlerine yaklaşımları, yakınlaşımları veya yaklaştırılmalarıdır. Şöyle ki:

EN GÜZEL ŞEKLİYLE BUNLARLA GÖRÜŞMEK

1- En güzel olan şekilde konuşmak, biz Müslümanlar, hem Rabbimiz tarafından ve hem de Kur'an'daki nasslarla bize emredildiği üzere, bizler, bize karşı olanlarla en güzel bir şekilde görüşüp konuşmalıyız. Tartışmamızı en güzel bir şekilde sürdürmeliyiz. Çünkü bu, Kur'an'ın emrettiği ve davet yani çağrı için öngördüğü en güzel yol ve metoddur. Yüce Allah şöyle buyurmaktadır:

**“Ey Resûlüm! Sen, Rabbinin yoluna hikmet ve güzel öğüt-
le çağır ve onlarla en güzel şekilde mücadele et!”** (16, Nahl, 125)

Dolayısıyla din bakımından sana uygun olanlar yani muvafakat edenleri hikmet ile ve güzel öğütlerle yani onların akıllarını ikna edebileceğin bir şekilde davet edersin. Onların isteklerini tahrik edebilecek ve merhamet duygularını harekete geçirecek bir biçimde davet edebilirsin.

Ancak buna karşı gelenler, muhalif olanlarla mücadelede, en güzel olan mücadele şekliyle mücadele edilmelidir. Bunun manası şudur; eğer bir yerde iki görüşme ve tartışma yolu varsa, bunlardan biri güzel, biri ise çok daha güzel bir yol ise, Müslüman bir kimse bu iki yoldan en güzel olan ve en ideal olan yoldan mücadele etmelidir. Kur'an-ı Kerim, muvafakat edenlerle yapılacak görüşme ve

davetin güzel öğütlerle olmasını yeterli görüyor. Ancak karşı olanlarla yapılacak olan görüşmelerde ve davette ise, en güzel mücadele yoluyla mücadele edilmesini öngörmektedir.

Hatta Kur'an bu konuda kitap ehli olanlarla alakalı olarak özellikle şu nassı bize gösteriyor. Yüce Allah burada şöyle buyurmaktadır:

“İçlerinden zulmedenleri bir yana, ehli kitapla ancak en güzel yoldan mücadele edin.” (29, Ankebut, 46)

İşte bundan dolayıdır ki, bu şekildeki görüşmelere verilecek olan isim, “Dinler arası yakınlaşma veya yaklaştırma” olmanın yerine, “Dinler arası görüşme” olmalıdır. Çünkü bu ifade, hataları ve yanlışları akla getirir ve ortak noktalarda buluşmayı sağlar.

ORTAK NOKTALARDA BULUŞMA

2- Bizimle kitap ehli arasında ortak olan noktalarda buluşup anlaşmamız gerekir. Nitekim biraz önce geçen ayetin tamamlayıcısı ve devamı mahiyetinde olan bu ayette, Kitap ehli ile mücadele hakkında şöyle buyurulmaktadır:

“ve deyin ki: Bize indirilene de, size indirilene de iman ettik. Bizim ilâhımız da sizin ilâhınız da birdir ve biz Ona teslim olmuşuzdur.” (29, Ankebut, 46)

Bu takrib yani yakınlaşma veya yaklaştırma ve en güzel şekilde konuşup görüşme sırasında, mutlaka gündeme ittifak noktaları taşımak gerekir. Yoksa anlaşmazlık ve ihtilaf noktaları gündeme getirilmemelidir.

Ancak öyle şiddet ve katılık taraftarı Müslümanlar da var ki bunlara göre, bizimle Yahudi ve Hristiyanlar arasında buluşabileceğimiz ortak bir noktamız yoktur. Mademki biz onlara kafirdir, diyoruz ve bu hükmü vermeye de devam ediyoruz. Ki bunlar aynı za-

manda Allah'ın kelamını değiştirip bozdular. Bu bakımdan aramızda ortak bir buluşma noktamız yoktur, demektedirler.

Bu tür bir yaklaşım, Müslümanlar açısından oldukça yanlış ve hatalı bir yaklaşımdır. O halde onları tümüyle red edeceksek, o zaman neden yüce Allah onların kestiklerini ve yiyeceklerini yiyebileceğimizi, onların kadınlarıyla evlenebileceğimizi neden mubah kıldı ki? Onlarla akrabalık tesis etmesine niye izin verdi ki? O halde bir Müslüman için, eşinin, evinin hanımefendisinin, çocuklarını annesinin bir kitap ehli kadın olmasını nasıl caiz görebilir ki? Oysa kitap ehlinden bir kadınla evlenmenin gereği, onlardan çocuklarımızın dedelerinin, ninelerinin, dayı ve teyzelerinin ve bunların kitap ehlinden çocuklarının olmasını gerektirmeyecek mi? Bütün bu sayılanların kendilerince yakın akraba olmaları nedeniyle bir takım hakları doğmuyor mu?

Öyleyse ateşe tapan İranlılar Hristiyanlara karşı üstünlük elde edip zafer kazandıklarında, Müslümanların üzülmeye sebebi neydi? Birisi Ateşe tapan putçu bir toplum, diğeri kitap ehli olan Hristiyan bir toplum. Müslümanlar neden üzülsünler ki? Demek ki mesele o kadar basit değildir. Hatta bu konuda yüce Allah tarafından ayet indirilmiş ve yakın bir gelecekte yine iki toplum arasında çıkacak olan savaşta Hristiyanların zafer kazanacakları müjdelenmiştir. Ayette şöyle buyurulmaktadır:

“O gün müminler de Allah'ın yardımıyla sevineceklerdir.”

(30, Rum, 4-5)

Bu ifadeler Rum suresinin baş tarafında yer almaktadır.

İşte bütün bunlar, her ne kadar kitap ehli olanlar Hz. Muhammed (sav)'in risaletini ve peygamberliğini kabul etmeseler, inkar etmiş olsalar da, diğer inkarcılara, puta tapanlara göre kitap ehlinin Müslümanlara, onlardan daha yakın olduğunu göstermektedir.

DİĞER DÜŞMANLARA KARŞI ORTAK HAREKET ETME

3- Müslümanlar, kitap ehliyle ortaklaşa hareket ederek dinsizliğe ve her şeyi mubah sayan, sınırsız bir özgürlük isteyen düşmanlara karşı müştereken hareket edebilirler. Hepsi beraberce din ve iman düşmanlarının karşısında, dinsizlik akımı karşısında ve bir de her şeyde sınırsız bir özgürlük isteyen, inançsız kimselere karşı ortak olarak durabilirler. Örneğin maddeciler ya da materyalistlere karşı, çıplaklığı savunanlara karşı, cinsel ilişkilerde sınır tanımama, nikahı reddetme durumunda olanlara karşı, erkeklerin erkeklerle, kadınların kadınlarla evlenmeleri gibi düşünceleri savunanlara karşı bu türden tüm ahlâksızlıklara karşı ortaklaşa bir cephe oluşturup bunlarla mücadele edebilirler.

Kitap ehliyle birlikte hareket ederek, batıl ve sapık çağrılarıyla insanlığı yok etmek isteyen, yanlış yollarıyla toplumları uçurumlara yuvarlayan ve insanlığı en yüksek insanlık değerlerinden uzaklaştırıp hayvanlaştırmaya yönelik çaba ve gayret gösterenlere karşı, birlikte hareket etmemize herhangi bir engel ya da mani yoktur. Bakınız bu sapık ve aşağılık kimseler için Rabbimiz ne buyuruyor:

“Kötü duygularını kendisine tanıran edinen kimseyi gördün mü? Sen Resûlüm! ona koruyucu olabilir misin? Yoksa sen, onların çoğunun gerçekten söz dinleyeceğini yahut düşünceğini mi sanıyorsun? Hayır, onlar hayvanlar gibidir, hatta onlar yolca daha da sapıktırlar.” (25. Furkan, 43-44)

Nitekim Ezher Üniversitesi hocaları, Rabıtu’l-Alemi’il-İslamiye yani Dünya İslâm birliği ile Vatikan’ın 1994 yılında Kahire’de ortaklaşa oluşturdukları bir kongrede ve 1995 yılında Pekin’de toplanan kadınlar kongresinde, birlikte şu sınırsız özgürlük taraftarı olanlara karşı, birlikte aynı safta savaşmak için hareket etmişlerdir. Bu gibi birlikteliklerde herhangi bir sakınca yoktur.

ZAYIF VE GÜÇSÜZ HALKLARA YARDIM

4- Yine Kitap ehliyle birlikte adaletle çalışma yapılması ve herkese adil davranılması konusunda karşılıklı yardımlaşma, zayıf, güçsüz ve ezilen kimseleri, mazlumları, bütün dünyada bu konumda olan insan ve toplumları savunmak için ortak hareket etmekte bir sakınca yoktur. Bu da mümkündür. Örneğin Filistin meselesi, Bosna-Hersek meselesi, Kosova, Keşmir gibi meseleler gündeme getirilir ve bunlar için yapılması gerekenler konusunda ortak hareket olunabilir. Amerika Birleşik Devletlerinde ve benzeri ülkelerdeki siyahilerin, farklı renklerde olan toplumların sırf renkleri yüzünden gördükleri baskı ve zulmün bertaraf edilmesi çalışmaları yapılabilir. Bunlara da yardım eli uzatılabilir. Müslümanlar ve Kitap ehli olanlar bu konularda ortak hareket edebilirler.

Kısaca ezilen halkların, insanların, zalim ve müstekbirlerin, kendilerini güçlü sanan ve haksız yere insanları ezen ve bundan zevk duyanlara karşı bir dayanışma içine girilebilir ve birlikte bu zalim ve acımasız güçlere karşı mücadele olunabilir. Çünkü bu zalim ve güçlü güçler Allah'ın kullarını kendilerine kul etmek istiyorlar.

İslâm zulme karşı koyar ve mazluma yani ezilenlere de yardım eder. Bu ezilenler hangi toplumdan, hangi halktan olurlarsa olsunlar, hangi cinsten ve hangi dinden olurlarsa olsunlar, eğer ezilen bir kitle iseler, mutlaka onların yanında yer almalıyız, alınmalıdır. İşte bu konularda kitap ehliyle ortaklaşa hareket olunabilir.

Hz. Peygamber (sav), cahiliye döneminde yani henüz İslâm peygamberi olmazdan önce gençliğinde Hilfu'l-Fudul denen, haksızlıklara karşı koyma meclisi diyebileceğimiz bir tür meclise katılmıştı. Bu meclis ezilen ve haksızlığa uğrayan kimselerin, zavallıların haklarını koruyor, onlara yardımcı oluyordu. Hatta bunların hakları eğer, toplumun saygın ve ileri gelen kişiler üzerinde ise bile, gidip onlardan da bu insanların haklarını isteyebiliyorlardı. Hatta bu konuda Allah Resulü (sav) şöyle buyurmuştur:

“Eğer bunun gibi bir mecliste görev almam için İslâm’da da çağırılıyordım, mutlaka bu davete katılırdım.” (12)

TAASSUBUN DEĞİL HOŞGÖRÜ RUHUNUN YAYILMASI

5- Böyle bir davetin esası taassup üzerinde değil, müsamaha ve hoşgörü üzerinde kurulmalıdır. Dinler arası dayanışmada merhamet, yumuşaklık muameleleri öne alınmalı, ölçü bunlar olmalıdır. Yoksa taassub, katılık ve asık suratlılık üzerinde bir araya gelinmemelidir.

Çünkü yüce Allah; Resulü Hz. Muhammed (sav)’e şu kavliyle hitap buyurmuşlardır: **“Resulüm! Biz seni ancak alemlere rahmet olarak gönderdik.”** (21, Enbiya, 107)

Hz. Peygamber (sav) de kendisi hakkında şöyle buyurmaktadır: **“Ben, ancak hidayet yolunu gösteren bir rahmet peygamberi olarak gönderildim.”** (13)

---

(12) Bunu İbn İshak Siret adlı eserinde rivayet etmiştir. Nitekim İbn Hişam, 1/29’da da böyle geçmektedir. İbn Zeyd İbn Muhacir Kunfuz et-Teymi de bunu, Talha Bin Abdullah Bin Avf ez-Zühri’den dinlemiş, bu zat demiş ki, Allah Resulü (sav) şöyle buyurdu: Ve söz konusu hadisi zikretmiş. Ben de derim ki: Keşke Mürsel olmamış olsaydı, bu senet sahih bir senettir. Ancak bunu takviye eden başkaca şahitler de vardır. Humeydi de bunu yine mürsel olarak farklı bir isnat ile rivayet ediyor. Bak. el-Bidaye; 2/29. İmam Ahmed İbn Hambel de bunu 1655 ve 1676 rakamıyla Abdurrahman İbn Avf’tan merfu olarak tahricetmiştir. Ancak bu rivayette: “Eğer İslâm’da da böyle bir yere davet olunsaydım, mutlaka icabet ederdim” ifadesi yoktur. Senedi sahihtir.

(13) Ebu Hureyre’den Hakim, Müstedrek adlı eserinde, 1/35’te rivayet etmiş ve sahih olduğunu belirtmiştir ki, Zehebi de bu konuda ona muvafakat etmiştir. Bak. İbn Kesir, Tefsir, 3/201-202

Yüce Allah şu kavliyle de İsrail oğullarını yermiştir: “Verdik-leri kesin sözlerinden caymaları sebebiyle biz kendilerini rahmetimizden uzaklaştırarak lânetledik. Kâlpplerini de hiçbir öğüdü dinlemeyecek ve yumuşamayacak şekilde katılaştırdık.” (5, Maide, 13)

Bir diğer yerde ise Allah bu topluma seslenirken şöyle buyuruyor: “Fakat bundan sonra yine kâlppleriniz katılaştı, adeta taş kesildi. Hatta daha da katı, kaskatı kesildi.” (2, Bakara, 74)

Hiz. Peygamber (sav)’in eşi ve annemiz Hiz. Aişe’ye şöyle buyurmuştu: “Şüphesiz Allah, her şeyde yumuşaklık ve kolaylık ister.” (Buhari ve Müslim, ittifakla. Bak, el-Lü’lüü ve’l-Mercan;2796. Hiz. Aişe’den)

“Hangi şeye-işe kolaylık ve yumuşaklık girerse, sadece onu sūsler. Hangi şeyden kolaylık ve yumuşaklık çıkarılırsa, o şey de lekelenir. Onu da kötüler, kirlendir.”

“Şüphesiz Allah yumuşaklık ve kolaylığı sever. Dolayısıyla sertlik için vermediği şeyi bunun için verir.” (Bak. Darimi;Sünen, 2796) Abdullah İbn Muğaffel’den.)

Bu gibi konularda Kitap ehli ile ortak hareket etmek, müsamahaya, hoşgörüye, merhamet ve yumuşaklığa, kolaylığa gölge düşürmez, bir aykırılık meydana getirmez. Yani Kitap ehlinin İslâm dinin kabul etmemeleri, bunu inkar etmiş olmaları ve onların dalâlet ve sapıklık içinde bulunmuş olmaları, bizim onlarla bu türden ortak hareketlerimize bir engel oluşturmaz. Çünkü ortada daha başka unsurlar vardır. İşte o unsurlar bu konuda Müslüman’ın düşüncesini ve vicdanını biraz hafifletir, rahatlatır. Şöyle ki:

1- Müslüman öncelikle şunu bilir ve buna iman eder. Allah’ın insanları farklı dinlere mensup olarak yaratması, Allah’ın dilemesine, meşietine bağlıdır ve bu, Onun hikmetinin bir gereğidir. Nitekim yüce Allah şöyle buyurur:

“Rabbın dileyeydi bütün insanları bir tek millet yapardı.

Fakat onlar ihtilafa düşmeye devam edecekler. Ancak Rabbinin merhamet ettikleri müstesnadır. Zaten Rabbin onları bunun için yarattı.” (11, Hud, 118-119)

2- Asıl hesap, sapıkların sapıklığı üzerinedir, kafirlerin küfrü ve inkarı ile alakalıdır. Bu da, bu dünyada verilecek değildir. Onların bu hesabı ahirete bırakılmıştır. Dolayısıyla bunun sorumluluğu veya bunun hesabının sorulması bize bırakılmış değildir. Ancak bu hesap konusu Allah'ın hükmüne ve adaletine, her şeyden haberdar olan ve Latif olana bırakılmıştır. Nitekim Allah Teala Resulüne şöyle buyurmaktadır:

“İşte onun için sen tevhide dâvet et ve emrolunduğun gibi dosdoğru ol. Onların heveslerine uyma ve de ki: Ben Allah'ın indirdiği Kitab'a inandım ve aranızda adaleti gerçekleştirmekle emrolundum. Allah bizim de Rabbimiz, sizin de Rabbinizdir. Bizim işlediklerimiz bize, sizin işledikleriniz de sizedir. Aramızda tartışılabilecek bir konu yoktur. Allah hepimizi bir araya toplar, dönüş de Onadır.” (42, Şura, 15)

3- Müslüman, insana, sırf insan olması hasebiyle saygı gösterilmeye değer olduğunu bilir ve buna inanır. Nitekim bu konuda İmam Buhari tarafından Hz. Cabir'den yapılan bir rivayet bulunmaktadır. Rivayete göre, Hz. Peygamber (sav) bir yerde oturduğu bir sırada, oradan bir cenaze götürülür. Cenaze geçerken, Allah Resulü (sav) ayağa kalkarlar ve cenaze geçene dek ayakta beklerler. Bunun üzerine sahabe tarafından Allah Resulüne, “Ey Allah'ın Resulü (sav) bu cenaze, bir Yahudi'nin cenazesidir!” demeleri üzerine, Allah Resulü (sav) de: “O bir can, insan değil mi?” diye karşılık verir.

Evet bu ne büyük bir değer ve bu ne ince bir gerekçe ve hasasiyet!

4- Müslüman, inancı gereği, Allah'ın adaletinin tüm kulları için geçerli olduğunu bilir. İster Müslüman, ister gayri Müslim kim olursa olsun, Allah hepsine de adaletiyle hükmeder. Nitekim yüce Allah şöyle buyurmaktadır:

“Bir topluluğa karşı olan kin ve nefretiniz, sizi onlara karşı adaletsizliğe ve şahitlikten sapmaya sevk etmesin. Herkese karşı adaletli davranın. Adaletli davranmanız, Allah’ın emirlerine bağlı kalmanız takvaya en uygun bir harekettir.” (5, Maide, 8)

İşte bütün bu nedenlerden ötürü bir Müslüman, sevdiklerine karşı, haksız olarak bir hakkı vermez, vermeyi kabul etmez. Sevmediklerine karşı da, ona yazık etmez, haksızlıkta bulunmaz. Aksine Müslüman, ister Müslüman olsun, ister olmasın, hak sahibi kimse, ona hakkını verir. İster arkadaşı, ister düşmanı olsun, hakka ehil olan kimse, hakkı ona teslim eder.

CAMİ-MESCİT İÇİNDE KIBLE YÖNÜNÜ TAYİN

Soru: Birkaç yıldan bu yana dini bir cemaat, namazlarını kılabilmek, dini öğrenimlerini yapabilmek ve bu şehirde bulunan aynı ülke insanların birlikte kimi faaliyetlerini yerine getirmek maksadıyla, bir salon kiraladılar. Hemen acele ile değişik pusulalar yöntemiyle kible yönünün tespiti çalışmalarına başlandı ve bitirildi. Tespit edilen kible yönüne doğru namazlar kılınmaya başlandı. Bu durum yaklaşık bir hafta kadar sürdü. Ancak tespit edilen kible yönü, kirayla tutulan binanın duvarı ile aynı doğrultuda değildi. Bayağı biraz eğiklik bulunuyordu. Nitekim aşağıda verilen örnek çizimde bu durum gösterilmiştir.

Ancak cemaatin imamı olan kişi –ki kendisi aynı zamanda Şeriat Fak. Mezunudur– buna fetva verdi. Onun bu fetvasında cami idaresi de kendisiyle beraber hareket etti. Yani, kible istikameti tam olarak isabet etmemiş olsa da bunun caiz olabileceğini veya bu şekilde düzgün bir safin teşkili için kibleden sapılabileceğinin efdal olduğunu ileri sürdüler. Yani camideki cemaatin safları cami duvarıyla eşit şekilde dengelenerek safların bozulmaması açısından, salonun duvarının da oldukça uzun olması nedeniyle bunun mümkün ve daha iyi olacağını ileri sürdüler, fetva verdiler.

Oysa salonun düzgün olan duvarı ile kible istikameti-yönü arasında en az 30 derecelik bir sapma bulunmaktadır, hatta daha da fazladır. Bunun için de delil olarak aşağıdaki nasslara dayanmaktadırlar. Şöyle ki:

1- “Doğu da Allah’ındır, batı da. Artık hangi tarafa dönerseniz Allah’ın yüzü-zatı oradadır.” (2, Bakara, 115)

2- Hz. Peygamber (sav)’in şu hadisi: “Doğu ile batı arası kibledir.”

3- İlk saffın daha çok sayıda kişiyi alma-bulundurma zaruretinin var olmuş olması.

İşte bu gerekçelerle kiblenin asıl istikametine dönmeksizin namazlarını öylece, safların duvarla paralellik oluşturacak şekilde cemaate namaz kıldırıyorlar.

Böylece kiblenin değiştirilmiş olması fiilen gerçekleşmiştir. Saflar, duvar ile paralellik oluşturulacak şekilde cemaat için safa durulma çizgileri çizildi ve bu durum halen şu ana kadar böylece aynen devam etmektedir.

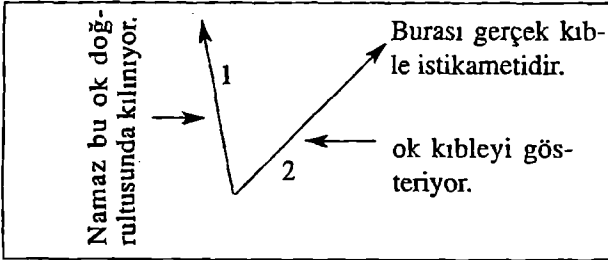
Ne zaman biri sesini yükseltip bu konuda bir itirazda bulunmuş ise, hemen o kişiyi susturup, bu konuda verilmiş fetva var, denilerek kimseyi konuşturmuyorlar. Bir de, itiraza kalkışanlara da, sizler böyle cemaat huzurunda bu durumu gündeme getirerek, cemaatı ve özellikle bu mescide ilk defa gelmiş olanların kafalarını

bulandırıyor ve fitne çıkarmaya neden oluyorsunuz, denilerek de, insanlar susturulmak istenmektedir.

Şimdi mesele şudur. Bizim bu şekilde namaz kılmamızın hükmü nedir? Ne yapı biliriz? Lütfen bize yardımcı olun.

Şimdi aşağıdaki çizime baktığınızda çok daha rahat bir şekilde konu anlaşılmış olacaktır.

Mescit duvarı, namaz buraya göre kılınıyor.

1- İlk ok istikameti ve duvara paralel doğrultuda namaz kılınıyor. Bu doğrultu yanlış olan saf düzenidir.

2- Doğru olan kible istikameti, bu okun gösterdiği sapma doğrultudur. Asıl kible istikameti burasıdır.

Almanya-Manhaym şehrinde kalmakta olan Müslüman cemaatten bir grup Müslüman.

Cevap: Kibleye yani Beytul Haram da denilen Kabe'ye doğru durum namaz kılmak, namazın farzlarından bir farzdır. Bu durum bütün mezheplerin icması ve ümmetin de ittifakıyla böyledir. Bu konuda asıl dayanılacak olan kesin delil yüce Allah'ın şu kavlidir:

“Nereden ve hangi araçla yola çıkarsan çık, namazda mutlaka yüzünü Mescid-i Haram’a - kibleye doğru çevir! Çünkü bu, Rabbin tarafından sana gelen gerçek emirdir.” (2, Bakara, 149)

Müslümanlar öteden beri kible yönünü tespit ve tahdit konu-

sunu hep önem vermişler, bu konuya titizlikle eğilmişlerdir. Bunun için bir takım alametler, işaretler belirlemişler ve çağımızda da pusula icadıyla ve değişik saatlerle bunu tespit etmektedirler. İnsan her an eline bir pusula alarak dünyanın neresinde olursa olsun kible cihetini tayin edip tespit etmektedir.

Mademki Müslümanlar çok dikkat ve titizlikle kible yönünü belirleyip tespit ve tahdit edebiliyor. Bu durumda elinde herhangi meşru bir mazereti olmaksızın bilerek kibleden yan dönmek, cihete yönelmemek bir Müslüman için asla caiz olamaz. Özellikle de bu, mescitlerde hiç caiz olmaz. Çünkü mescitlerde kible belli ve sürekli. İşte sırf bu amaçla Müslümanlar kible yönünü cami ya da mescitler için tespit ederlerken bu noktaya çok hassas olarak itina göstermişlerdir. Evet bunun için öylesine itina göstermişler ki, kible yönünde herhangi bir hata ve yanlış olmamasını istemişlerdir. Çünkü bir mescitte namaz kılacak olanların herhangi bir şekilde kiblelerinin yönünü kaybetmemeleri, yanlışla sapmamaları istenmiştir.

Gördüğüm kadarıyla Müslümanlar bulundukları yerlerde, özellikle de devlet dairelerinde veya salonlarda, tren istasyonlarında ya da okullarda ve benzeri yerlerde eğer namaz kılacaklarsa, kendilerine bir odayı bu amaçla tahsis etmişler ve burada namazlarını kılıyorlar. Yani aslında mescit olmayan bu yerlerde sonra bu amaçla buraları ayrılmış ve insanlar yani Müslümanlar buralarda namazlarını kılıyorlar. Ancak doğal olarak buraları temelde mescit olarak inşa edilmediklerinden, kible yönü de tam duvarın şekline uygun düşemeyebiliyor.

İşte bu gibi yerlerde namaz kılmak durumunda kaldığım zaman, bakıyorum ki, bir takım hatlar, çizgiler koyarak veya o doğrultuda bir ip çekerek kible yönünü göstermişler. Bu yön, tam tamına duvarla aynı hizaya değilse veya paralellik göstermiyorsa, bunu kesin olarak bu şekilde tespit etmektedirler. Nitekim Amerika ve Avrupa'daki Müslüman kardeşlerimi gördüğüm kadarıyla hep böyle yapmışlardır. Örneğin eğer mescit olarak bir kilise satın almışlar-

sa, bu durumda kible yönünü göstermek için bazı hatlar çizmişler ve böylece kibleyi belirlemişlerdir.

İşte bu yüzden sizin sözünü ettiğiniz mescitteki kardeşlerimizin uygulamalarını garipsedim, yadırgadım. Çünkü kible ciheti kesin tespit olunduğu halde, bunun da en az duvar ile arasında 30 derecelik bir sapma mevcut ise, burası da tek bir kişiye ait değilse, her Müslüman gelip burada namaz kılacaksa, süreklilik arz ediyorsa, bu doğru değildir. Ve o kardeşimizin delil olarak sunduğu kanıtlar da merduttur, ret olunmuştur, bunda direnmeye değmez, tenkide değer bulunmaz. Yani yüce Allah'ın:

“Doğu da Allah’ındır, batı da. Artık hangi tarafa dönerse-niz Allah’ın yüzü-zatı oradadır.” (2, Bakara, 115) mealindeki bu ayet, hicretten sonra nazil olmuştur. Bu da sırf yüce Allah’ın Resulünü ve onun ashabını teselli içindir. Çünkü hem Hz. Peygamber (sav) ve hem de ashabı Mekke’den çıkarılmışlardı. Böylece hem mescitlerinden ve hem namazgahlarından olmuşlardı. Nitekim bu konuyu İbn Kesir de tefsirinde zikretmektedir. Başkalarının görüşlerine göre de bu ayet, henüz Kabe’ye yani Beytullah’a doğru namaz kılmanın farz olmadığı sırada nazil olmuştur. Daha sonra yine aynı surede tekrarlanan ayetlerle Mescid-i Haram’a doğru namaz kılınması farz kılınmış ve bu ayet neshedilmiş yani hükmü yürürlükten kaldırılmıştır.

Yine bazılarının görüşüne göre de bu ayetin nüzul sebebi, Allah tarafından bir izindir. Yani yolcu olan bir Müslüman eğer nafile namaz kılmak isterse, biniti üzerinde, nafile namazını kılabilir. Biniti hangi tarafa doğru yol alırsa alsın, ister doğuya, ister batıya yol alsın, bu şekilde nafile namazlarını yani farz olmayan namazlarını kılabilir. Bir de doğrudan savaş halinde ise ve gerçekten savaş şiddetlenip korku da varsa, bu durumda bu şekilde kılabilir. Evet bazıları da böyle bir gerekçe belirtmişlerdi.

Başkaları da demişler ki, aksine bu ayet, kible konusunda şüpheye düşen, kible yönünü tespitle kararsız kalan kimseler hakkında

inmiştir. Örneğin adam yolcudur. Hava da bulutludur. Kendisine kible yönünü gösterecek bir kimse de veya bir delil de bulunamamaktadır. İşte bu durumda kalan bir Müslüman, kendisinin verebileceği kesine yakın bir tahminle namazını tahmin ettiği yöne doğru kılar. Nitekim sahabe de bazı durumlarda böyle yapmışlardır. İşte böylelerine şöyle denilmektedir:

“Artık hangi tarafa dönerseniz Allah’ın yüzü-zatı oradadır.” (2, Bakara, 115)

Bir de, **“Doğu ile batı arası kibledir”** hadisine gelince, eğer bu, gerçekten sahih bir hadis ise, bununla ancak insan çölde bulunuyorsa, herhangi bir sahrada ise veya bulunulan yerde kible yönü kesin olarak ve dikkatlice tespit olunamayacaksa, bu hadis, bu gibi yerlerde amel olunur.

Hadis aslında Medinelilerle o istikamette kalanlar için zikrolunmuştur. Çünkü bunlara göre kible güney doğrultusundadır. Oysa Yemenliler ise Medinelilerin tam aksi istikamette dirler. Bunlara göre kible kuzey istikametindedir.

Kaldı ki bu hadis, sahih bir yoldan gelmediği gibi, hakkında söz söylenmemiş bir hadis de değildir. Bu hadisin sahih olduğunu ileri sürenler, sadece geliş-rivayet yollarının çokluğu sebebiyledir. Eğer hadisin geldiği her yol, tarik ya da rivayet yolu aynı şekilde ise, bu hadis hüccet yani delil ve kanıt olarak alınmaz. ⁽¹⁴⁾

Bir de üçüncü olarak ileri sürdüğü delile gelince, yani ilk safta yer alan cemaatin sayılarının çok fazla olacağı gerekçesine gelince, böyle bir gerekçeyi hiçbir kimse söylemiş değildir. Bir safta daha çok kişi olması sözü de makul bir söz ve ifade değildir. Belki bu sözden kasıt, Müslümanların mescit ve camileri enlemesine geniş olmalı ve fakat uzunlamasına olmamalıdır, olabilir. Ancak bu du-

(14) Hadis, Tirmizi, Salat; 139. Nesai, Sıyam; 43. İbn Mace, İkame, 56 “1011”. İmam Malik, Muvatta, Kible; 8. ve Hakim tarafından rivayet olunmuş. Bak. Elbani; İrvau’l-Ğalil; 292

rum da, biz eğer herhangi bir yerde bir mescit veya cami inşa edeceksek, böyledir. Fakat biz eğer daha önce herhangi yapılmış bir yeri mescide dönüştüreceksek, o yerin durumu nasıl olmasını gerektiriyorsa, onu aynen öyle kullanmak zorunda kalınız ve ona göre hüküm veriniz.

Biz, hiç bir fakihin ya da müçtehit olan bir kimsenin, kible yönünün dikkat ve titizlikle tespiti ve tahdit edilmesi gerektiğini bildiği halde ve tüm namazların oraya doğru ve devamlı bir şekilde öyle kılınmasının farz olduğunu bildiği halde, kasten ve bilerek kibleden inhiraf etmenin, yani kible istikametinden yan çizmenin, uzak düşmenin caiz gördüğünü bilmiyoruz.

Ancak bu durum, bazı kimseler için bazı hallerde, bazı mazeretler nedeniyle kimi zaman caiz görülebilir. Özellikle de eğer bu kibleden inhiraf, yan çizme, o yönden biraz uzaklaşma az ise, caiz olabilir.

Oysa burada sizin sözünü ettiğiniz olay, mescit yani cami içerisinde cereyan etmektedir. Burada kible yönü kesin olarak yanlış olduğu bilindiği halde, bile bile ve ortada herhangi bir mazeret de olmaksızın olmaktadır ki, işte bu, hiçbir şekilde caiz olmaz. Hatta bizler ara sıra halkın değer verdiği bazı imamlar arkasında namaz kılarken, bu imamlar arkalarında namaz kılmakta olan cemaatlerini, kible konusunda uyarıyorlar. Örneğin, kible hafif sağa doğrudur veya sola doğrudur, gibi. Bu uyarıda bulunma nedenleri ise, bu farzın, yani kibleye doğru namaz kılma farzının, namazın sıhhat şartlarının olması ve bu konuya titizlik göstermelerindendir.

Allah, hakkı söyler ve doğru yola yönlendiren de Odur.

ZEVALDEN ÖNCE VE İKİNDİDEN SONRA CUMA NAMAZINI KILMA MESELESİ

Soru: Zeval vaktinden önce Cuma namazını kılmanın hükmü nedir? Ya da İkinci vaktinden sonra Cuma kılmanın hükmünü açık-

lar mısınız? Bunun sebebi, bazı ülkelerde özellikle kış mevsimi sebebiyle, öğle vaktinde hutbenin ve namazın çok zaman almış olması ve vaktin darlığı yüzünden bu yollara gidilmektedir. Ya da adam okulda eğitim görmekte veya işyerinde çalışmaktadır. Bu itibarla ya çok erkenden kılması veya vaktinden geriye ertelemesi gerekir. Bütün bunların hükmü nedir?

Cevap: Fukahanın cumhuruına göre Cuma namazının vakti, öğle namazının vaktidir. Yani güneşin zeval bulmasından itibaren, zeval vakti hariç, her şeyin gölgesi kendisinin bir misli olana kadarki vakittir. Dolayısıyla Cuma namazını bu vakitten önce olsun veya bu vakitten sonra olsun kılmak caiz olmaz.

HAMBELİLERE GÖRE VAKTİN HEMEN BAŞINDA CUMA KILINABİLİR

Ancak Hambeliler, Cuma namazını vaktin başından ve ilk anından yani bidayetden itibaren kılınabileceğini caiz görmektedirler. Hatta bunların bazıları da, Cuma namazının vaktinin bayram namazı vakti olduğunu bile söylemişlerdir. Yani güneşin yükselmelerinden-doğmasından on dakika sonrasında veya çeyrek saat sonrasında itibaren kılınmaya başlanabilir, bu ta öğle namazı vakti sona erene kadar sürer. Yani güneş doğduktan çeyrek saat sonrasında itibaren öğle vakti sona erene dek olan zaman içerisinde Cuma namazını kılmak caizdir. Bazıları da Cuma vaktini saat altıdan itibaren kabul ediyorlar ki, bu saat zevalden önceki vakittir. Bunu savunanların kendilerince delilleri de vardır. Bu delilleri de Hz. Peygamber (sav)’in hadis ve bir sahabenin amelidir.

“el-Mubdi” adlı kitapta diyor ki: “Cuma namazının ilk vakti, bayram namazının vaktidir. Ahmed İbn Hambel buna nass da getirmiştir. Bunu Kadiy ve arkadaşları söylemiştir. Bu da Abdullah Bin Seydan’ın kavlinden alınmıştır. Demiş ki: Ebu

Bekir'le birlikte Cuma namazına şahit oldum. Ebu Bekir'in hutbesi ve namazı gündüzün ortasında-yarisında idi. Daha sonra yine Cuma namazını Ömer ile beraber kıldım. Onun namazı ve hutbesi, ben, "gün yarıyı buldu" dememe kadar, sürdü. Sonra yine Osman ile birlikte Cuma namazını kıldım. Onun namazı ve hutbesi, ben, "Gündüz zeval vaktine erdi" diyene kadar sürdü. Ancak buna rağmen hiçbir kimsenin bunu kınadığını ve böyle olmaz dediğini görmedim." Bunu Dare Kutni ve Ahmed İbn Hambel rivayet etmişler ve Ahmed bunu hüccet-kanıt olarak göstermiştir. ⁽¹⁵⁾

İbn Kudame de, "el-Muğni" adlı eserinde, Harki'nin sözünü açıklarken şöyle demiş: "Eğer saat altıdan itibaren zevalden önce Cuma namazını kılarılsa, bu onlara kafi gelir." (Burada sözü edilen altıncı saat ya da saat altıdan itibaren ifadesinden çıkarılan mana, zeval vaktinden önceki zamandır. Eğer sadece öğle namazı vaktinde ise bu, vakit saat on ikidir. -Bu, Alaturka saate göre. Altıncı saat ise, saat onbirden itibaren başlayan saat veya vakit demektir."

İbn Kudame diyor ki: "Bazı nüshalarda bu ifade, saat beşten itibaren, diye geçmektedir. Ancak sahih ve doğru olanı, saat altıdan itibaren. Zaten Harki'nin sözünden de çıkan mana şudur. Cuma namazı, saat altıdan önce caiz olmaz. İbn Mes'ud'dan, Cabir, Said ve Muaviye'den rivayete göre, bunlar Cuma namazını zeval vaktinden önce kılarılarmış. Kadi ve arkadaşları da şöyle demişler: "Cuma namazını, bayram namazı vaktinde kılmak caiz olur." Bunu Ahmed İbn Hambel'in oğlu Abdullah babasından rivayet etmiştir.

(15) İbn Muflih, "el-Mubdi' fi şerhi'il-Mukni", 2/147-148. İbn Seydan tarafından rivayet olunan hadise gelince, el-Feth 2/321 adlı eserinde, Hafız diyor ki bu hadisin ricali yani ravileri sika-güvenilirdir. Ancak Abdullah İbn Seydan büyük bir Tabiidir, fakat adil olup olmadığı yani adamın adalet yönü bilinmemektedir. İbn Adiy, kendisi hakkında, "bu kişi meçhule yani bilinip tanınmayana benzer gibidir" diyor. Buhârî ise, "Bunun hadisiyle hareket olunamaz, aksine bu, kendisinden daha kuvvetli olanlar ile çelişmektedir."

Demiş ki: “Biz Cuma namazına giderken, sanki bayram namazı imiş gibi giderdik.”

Mücahid diyor ki, her toplumun bayramı, günün başından itibaren başlar.

Ata ise şöyle diyor: Her bayram, kuşluk vaktinden itibaren başlar. Örneğin Cuma, kurban bayramı ve Ramazan bayramı gibi. Çünkü İbn Mes’ud’dan rivayete göre demiş ki: Herhangi bir bayram, ancak gündüzün başından itibaren başlar. Çünkü Allah Resulü (sav) bize, Cuma namazını Hatim denilen yerin gölgesinde kıldırırdı. İbn Buhteri bunu, Emali adlı eserinde kendi isnadıyla rivayet etmiştir. ⁽¹⁶⁾

İbn Mes’ud ve Muaviye’den rivayet olunduğuna göre her ikisi de Cuma namazını kuşluk vaktinde kılarlar-kıldırırlar ve: “Sizin sıcaktan bunalacağınız endişesiyle, acele ettik” derlerdi.

Esrem de İbn Mes’ud’un hadisini rivayet etmiştir. Çünkü Cuma günü bayramdır. Bu bakımdan da Cuma namazının bayram namazı vaktinde kılınması caizdir. Tıpkı Ramazan ve Kurban bayramları gibi.

Cuma gününün bayram olduğu konusundaki delil ise, Hz. Peygamber (sav)’in ifadeleridir. O (sav) şöyle buyurmuş:

“Şüphesiz bugün var ya, Allah bunu, Müslümanlar için bayram kılmıştır.” ⁽¹⁷⁾

“Doğrusu Allah, sizin bu gününüzde, sizin için iki bayramı bir araya toplamıştır.” ⁽¹⁸⁾

(16) Hatim, Mekke’de makam ile kapı arasındaki yerin adıdır veya Rük’n ile Makam, zemzem ve Hicr arasında olan yerin adıdır. Bak. Muce-mu’l-Buldan, 2/290

(17) İbn Mace, İkametussalat “Cuma ve Ziynet bahsi”, 1/349. İmam Malik, Muvatta; Taharet, Misvak bahsi, 1/65. İ. Malik bunu Mürsel olarak rivayet etmiştir.

(18) Bak, Ebu Davud, Namaz; 1073. Ebu Davud bunu Ebu Hureyre’den rivayet etmiştir. İbn Mace, 1311

İlim ehlinde birçokları ise, şöyle demişlerdir: “Cuma namazının vakti, öğle namazının vaktidir. Ancak acele edilmesi halinde, bu yani Cuma namazı günün başında da kılınabilir, bu, müstahaptır. Çünkü bu konuda Seleme İbn Ekva’nın söylediği bir söz vardır. O diyor ki; *“Biz, Allah Resulü (sav) ile birlikte Cuma namazını, güneş zevale erdiğinde kılarıydık. Sonra da döner, gölgelenmek için yer arardık.”* (Buhari ve Müslim ittifakla rivayet etmişler. Müslim;1947 “860/31”)

Enes de diyor ki: *“Resulüllah (sav), güneş meyledince Cuma namazını kılarıydı.”* Hadis Buhari tarafından rivayet olunmuştur. Çünkü Cuma namazı ile öğle namazının her ikisi de bir tek vaktin namazıdır. Bu itibarla her ikisinin de vakti birdir. Tıpkı maksure ve Tam olarak yani kısaltılarak kılınan namaz ile, tam olarak kılınan namaz gibi. Çünkü her biri diğerinin yerine geçmektedir ve her biri ötekisinin yerine kaimdir. Böylece bunu, söz konusu asla yani esas olana benzetmektedir. Çünkü bu her iki namazın da son vakitleri tektir, böyle olunca bunun başı da tek olur. Tıpkı hazaardaki yani mukim iken kılınan namaz ile, seferdeki namaz gibi.

İbn Kudame ise diyor ki: “Bizim elimizde Cuma namazının altıncı saatten itibaren kılınacağına, caiz olduğuna ilişkin Sünnet ve icma delilimiz vardır.

Sünnetten olan delil şudur: “Cabir İbn Abdullah rivayet etmiş, demiş ki Resulüllah (sav) Cuma namazını kılar, sonra da bizler de-velerimizin yanına gider ve orada güneş zeval vaktine erece de-kinlenirdik.” Hadisi Müslim, tahrictmiştir.

Sehl İbn Sa’d’dan rivayete göre demiş ki: *“Bizler, Allah Resulü (sav) döneminde ancak Cuma namazından sonra kaylule yapar-dinlenmeye çekilir ve sabah kahvaltımızı yapardık.”* (Buhari ve Müslim, ittifakla rivayet etmişler.1946, “859/30”)

İbn Kuteybe de diyor ki: “Zeval vaktinden sonra yenene yeme-ğ e gıda-kahvaltı adı verilmeyeceği gibi, bu vakitten sonra olan din-lenmeye de kaylule adı verilmez.”

Seleme de şöyle diyor: “Biz, Allah Resulü (sav) ile birlikte namaz kılardık, sonra da ayrılır giderdik ve fakat dibinde gölgele-
neceğimiz duvarların yanında bir gölgelik olmazdı.” (Ebu Davud riva-
yet etmiş.)

İcma deliline gelince, İmam Ahmed İbn Hambel, Veki’den ve Cafer İbn Burkan’dan rivayet ediyor... burada Abdullah İbn Sey-
dan’ın verdiğimiz hadisini zikrediyor. Bu hadiste şu ifadeler yer
alıyor: “Bunu ayıplayan bir kimseyi görmediğim gibi, buna karşı
çıkan birini de görmedim.”

Diyor ki: “Aynı şekilde İbn Mes’ud, Cabir, Said ve Muavi-
ye’den de rivayet olunmuştur. Bunlar da Cuma namazını zeval vak-
tinden önce kılarlardı.”

İşte bunların hadisleri gösteriyor ki, Hz. Peygamber (sav) de
çoğu zaman Cuma namazını zeval vaktinden sonra kılardı. Dolayı-
sıyla zeval vaktinden sonra Cuma namazının kılınmasının caiz olu-
şu hakkında her hangi bir ihtilaf yoktur. Çünkü efdal ve evla olanı
budur. Ancak bizim burada verdiğimiz hadisler, Cuma namazının,
zeval vaktinden önce de kılınmasının caiz olduğunu gösteriyor.
Dolayısıyla zevalden önce kılınması ile zevalden sonra kılınması
arasında herhangi bir çelişki yoktur.

Günün başında kılınması meselesine gelince, bu konuda sahih
olan görüş, bunun caiz olmayacağıdır. Çünkü ilim ehlinin çoğunun
anlattıklarına göre gerçek budur. Çünkü bir konuda vakit tespit et-
mek veya belirlemek, ancak delil ile olabilir. Bu delil de ya bir nass
olmalı veya nass yerine geçebilen bir şey olmalıdır. Oysa ister Hz.
Peygamber (sav)’den olsun, ister halifelerinden olsun, hiçbirisinin
Cuma namazını günün başında kıldıkları sabit olmamıştır. Çünkü
delil gereği, Cuma namazının vaktinin öğle namazının vakti olması
gerekir. Ancak yukarıda sunduğumuz deliller ışığında, Cuma na-
mazının öğle namazı vaktinden önce de kılınabileceğini, caiz oldu-
ğunu gösteriyor. Bu vakit ise, ancak saat altıdan itibaren. Saat al-
tıdan yani onbirden önce kılınması caiz değildir. Yine de Allah en
iyisini bilir.

Çünkü Cuma namazı eğer günün hemen ilk saatlerinde yani başında kılınacak olunursa, kesinlikle namaz kılan çoğu kimseler bu namazı kaçırmırlardı. Çünkü adet doğal olarak, insanların Cuma için ancak zeval vaktinde toplanmalarını gerektirir. Kuşluk vaktinde ise tektük insanlar gelir, çok az sayıda insanlar toplanır. Nitekim İbn Mes'ud'dan gelen rivayete göre, kendisi Cuma namazına gelmiş ve bakmış ki, kendisinden önce dört kişi bulunmaktadır. Bunun üzerine, dördün dördüncüsü, o dördün dördüncüsü de pek uzak değildir, demiş. *(Bak. İbn Kudame; el-Muğni. Tahkik: Dr. Abdullah Türki ve Dr. Abdulfettah el-Hulv)*

İşte bu bilgiler çerçevesinde, eğer herhangi bir belde halk Cuma namazı vakti konusunda ittifak ederlerse, bu, ilan da edilirse, kimse kaçırmayacaksa ve hiçbir kimseye bir sıkıntı ve zorluk meydana getirmeyecekse bu, olabilir. Çünkü onlar yani halk uygun kabul ettikleri vakitte Cuma namazına gitmeye koşacaklardır.

Ancak bizler, zaruret söz konusu olmadan veya zaruret yerine geçebilecek bir ihtiyaç söz konusu olmadan Cuma namazını günün ilk saatinde kılınmasını caiz görmüyoruz. Eğer bir zaruret varsa veya zaruret yerinde kabul edilen bir ihtiyaç varsa, bu takdirde onunla yetinilir ve ona göre gereken şey takdir olunur.

MALİKİLERE GÖRE CUMA SON VAKTE KADARDIR

Malikilere gelince, bunlar Cuma namazının vaktini bir başka yönden en son vakte kadar, vaktin nihayetine dek geniş tutuyorlar. Bazıları Cuma vaktini akşam vaktine kadar sürdürmekte-devam ettirmektedirler. Ya da akşam vaktinden biraz öncesine kadar devam ettiriyorlar. Ancak akşam vaktinden az önceki zamanın tahdidi ve tespiti konusunda ihtilaf edilmiştir.

İbn Kasım diyor ki: "Güneş batmadığı müddetçe, o vakte kadar Cuma namazı kılınabilir. Hatta bu açıdan ikindi namazının bir

kısmına erişilmese ve ancak güneş battıktan sonra erişilse de, Cuma namazı kılınabilir.”

Sahnun ise diyor ki: “Güneş batmazdan önce bir hutbe okunacak, Cuma kılınacak ve ikindi namazı da eda olunacak kadar bir zaman varsa, işte bu zamana kadar Cuma ertelenir ve bu kadarlık bir zaman içerisinde kılınabilir. Kimisi de şöyle demektedir: Güneşin sararmasından itibaren...” (Bak. Karafî, *el-Zahire*;2/331-332)

İşte verdiğimiz bu bilgiler ışığında, bu iki mezhebin yani Hambeli ile Maliki mezheplerini görüşleri çerçevesinde bizim ruhsatlardan yani bu kolaylıktan yararlanmamız mümkündür.

Eğer gerçekten bu iki görüşe muhtaç olan Müslümanlar var ise, Müslümanların Cuma namazından olmamaları için, Darul İslâm denilen İslâm ülkesi dışında kalan Müslümanların bundan yararlanmaları mümkündür. Çünkü Cuma ve benzeri şeyler, önemli olan işlerden olup, Müslümanların da bunu aşırı bir istekle yerine getirmeleri vacip olur, gerekir. Buna sıkı sıkıya bağlı kalmaları icabeder. Çünkü Cuma namazını kılmada, Müslümanlar arasında bağların güçlenmesini, dine ve dini esaslara olan güveninin sağlamlaştırılmasını elde eder, bu imkan ve fırsatı kazanır. Müslümanlar değerlerini unuttuklarında bu onlar için bir hatırlatma, güçlerini yitirdiklerinde bu onlar için bir güç ve moral kazanma, bir takviye olur ve aralarındaki kardeşlik bağlarının sağlamlaşmasına hizmet eder.

Eğer bizler, üzerinde Müslümanların anlaşıp ittifak ettikleri bir vakitte Cuma namazlarını kılma imkanını elde edersek –ki bu vakit zevalden sonra ikindi namazı vaktine kadar devam eden bir vakittir-, işte en iyi ve ihtiyata en uygun olanı da budur.

Bugün idareci ve öncü Müslüman düşünürlere ve görevlilere düşen görev, vacip olan görev, mutlaka üzerinde tartışılan noktaları bırakıp hakkında ittifak edilen hususlarda her zaman bir araya gelmeye aşırı gayret ve hassasiyet göstermeliler. Elbette eğer buna bir yol ve imkan bulabilirlerse, mutlaka ve öncelikle bunun üzerinde hassasiyetle durmalılar.

Ancak bazı ülkelerde veya vakitlerde var olan problemler, oradaki Müslümanların içinde bulundukları şartlar sebebiyle, bazı hallerde bu şekilde bir takım çelişkiler ve tartışmalar var ise, bu durumda yerine göre Hambeli mezhebiyle amel ederek, Cuma namazını erkenden yani zeval vaktinden önce kılabilirler. Hatta bu vakit zaruret halinde bayram namazı vakti olsa da, Cuma namazı bu vakitte kılınabilir. Çünkü zaruretlerin de kendilerine göre uyulması gereken hükümleri vardır.

Aynı şekilde Maliki mezhebine göre de amel etmek caizdir. Çünkü bu mezhebe göre de Cuma namazını, ikindi namazı sonrasına kadar ertelemek caizdir. Bunlar da doğal olarak ihtiyaç duyulması ve tüm bu dini maslahatların-faydaların sağlanıp gerçekleşmesi amacıyla yapılır, yerine getirilir.

Ancak bu vakitler önceden Müslümanlara ilan yoluyla bildirilmeli ve kendilerine gereken bilgiler verilip öğretilmeli ve tanıtılmalıdır. Bunun üzerinde ittifak olunmalıdır. Bunlar yapılmalı ki, cemaat bu konuda toplanıp biraraya gelmiş olsunlar ve haftalık ibadetlerini beraberce yerine getirmiş olsunlar. Tıpkı Allah ve Resulünün emrettikleri gibi ibadetlerini yapmış olsunlar.

YAZ MEVSİMİNDE AKŞAM VE YATSI NAMAZLARINI BİRLEŞTİRMEK

Soru: Yaz mevsiminde akşam namazı ile yatsı namazlarını birleştirerek kılmanın yani cem etmenin hükmü nedir? Bazı ülkelerde olduğu gibi yatsı namazının çok geç olması, hatta neredeyse bazı ülke ve yerlerde bu zaman gece yarısına kadar sürmektedir veya daha da geçmektedir veya şeriatın yatsı namazının vakti için öngördüğü alametlerin görülmemesi, vaktin girmemesi yüzünden yatsı namazını akşam namazıyla birleştirerek ikisini beraberce akşam vaktinde kılmanın hükmü nedir?

Cevap: Namaz ibadeti, vakitleri belli olan bir ibadettir. Çünkü Allah Teala şöyle buyurmaktadır: “Çünkü namaz, müminler üzerinde vakitleri belli olan bir farzdır.” (4, Nisa, 103)

Beş namazın vakitleri, bizzat Hz. Peygamber (sav)’in ameli sünnetiyle bilinmektedir. Dünyanın dört bir tarafındaki, doğu ve batıdaki Müslümanlar arasında tevatür yoluyla bilinmektedir. Beş namazdan her bir namazın kendisi için belirlenmiş bir vakti bulunmaktadır. Bu vakitlerden önce bu namazların kılınması yani edası hiçbir şekilde caiz olmaz. Özürsüz olarak da bu namazlar ertelenemezler. Eğer özürsüz olarak bir kimse bunu ertelerse, o kimse günahkar olur.

Ancak bu dinin bir kolaylığı ve gerçekliği olarak şu durum vardır. Dinimizde iki namazı birleştirip beraberce bir arada kılınması meşru kılınmıştır. Yani cem etmek meşrudur. Bu namazlar öğle namazı ile ikindi namazı ve akşam namazı ile de yatsı namazıdır. İşte bu namazlar, bazı sebeplerden ötürü takdim ve tehir yoluyla yani öne alınmak veya ertelemek suretiyle birleştirilerek kılınabilir. Örneğin yolculuk yapmak gibi. Nitekim bu durum Hz. Peygamber (sav)’in sünnetiyle de sabittir.

Birleştirme olayında öğle namazı ile ikindi namazı birleştirilerek kılınabilir, akşam namazı da yatsı namazıyla birleştirilerek kılınabilir. Başka türlü birleştirme olmaz. Sabah namazı tek olarak kılınır. Eğer öğle ile ikindi namazı birleştirilip öğle namazı vaktinde kılınırsa buna takdim yani öne alınarak kılınma denir. Eğer öğle namazı geciktirilip ikindi namazıyla birleştirilerek kılınırsa buna tehir, erteleme ile kılma denir. Yani ilkinde cemi takdim, ikincisine de cemi tehir denir. Nitekim akşam ile yatsı namazları da aynen böyledir. Eğer yatsı öne alınır akşam namazı ile birleştirilirse buna cemi takdim, akşam namazı geciktirilip yatsıyla kılınırsa buna da cemi tehir denir.

Cemi yani iki namazı birleştirerek kılınmayı gerekli kılan sebepler şunlardır: Yağmur yağması, aşırı çamur ve balçık olması,

kâr yağışı ve şiddetli şekilde rüzgar esmesi gibi. İşte bu ve benzeri doğa olayları nedeniyle namazlar birleştirilerek kılınabilir. Çünkü tüm bu sayılan şeylerde, eğer namazları vaktinde kılmak söz konusu olursa, cemaate sıkıntı, zorluk ve meşakkat getirecektir. Zira cemaat camiden dağılıp gidecekler, sonra diğer vakitte tekrara gelecekler. Bu ise, söz konusu durumlarda sıkıntıya neden olacağından namazlar birleştirilerek kılınır ve cemaat de bu sayede sıkıntıdan ve meşakkatten kurtulmuş ve kolaylık sağlanmış olur.

Bu mazeretlerden biri de kişinin herhangi bir ihtiyacının veya bir mazeretinin bulunmuş olmasıdır. Adam seferde yani yolculukta değil ama, ortada bir korku, yağmur da yoktur. Aksine bir sıkıntı ve bir meşakkat bulunmaktadır. İşte ümmetin omuzlarındaki sıkıntı ve meşakkati kaldırmak için yine namazlar birleştirilerek kılınabilir. Nitekim İbn Abbas'ın aşağıda gelecek olan hadisi bunu açıklamaktadır.

Bu dinin yani İslâm dinin icazlarından biri de, Müslüman'ın kendi dininde kendisine kolaylık yolunu açan nassları bulabilmesidir. Çağın getirdiği bir takım zorluklar sebebiyle, insanların daha önce hiç karşılaşmadıkları ve böyle bir beklenti içinde de olmadıkları durumlarla karşılaşınca, onların problemlerine çözüm sağlayan nassların dinde var olmasıdır.

Biz bunu İmam Müslim'in Sahih adlı eserinde İbn Abbas'tan rivayet ettiği hadiste bulabilmekteyiz. Demiş ki: *"Allah Resulü (sav) öğle namazı ile ikindi namazını birleştirerek yani cem ederek kıldı. Aynı şekilde akşam namazı ile de yatsı namazını birleştirerek kıldı. Hem de herhangi bir korku ve sefer durumu yok iken böyle kıldı."*

Başka bir rivayette de şöyle diyor: "Allah Resulü (sav), Medine'de öğle namazı ile ikindi namazını, akşam namazı ile de yatsı namazını cem etti, birleştirerek kıldı. Hem de ortada korkulacak ve yağmur yağması gibi hiçbir durum yok iken bu şekilde kıldı. İbn Abbas'a: "Allah Resulü bu şekilde namazları birleştirerek kılmakla

ne yapmak istedi? diye sorulması üzerine o da: “Ümmetine bir zorluk olmasın için” diye cevaplamıştır.

Abdullah İbn Şakik’in rivayetine göre demiş ki: “Bize İbn Abbas bir gün ikindi vaktinden sonra güneş batana dek hutbe okudu, bu yıldız gözükeneye kadar sürdü. Bu arada halk: “Namaza namaza, diye konuşuyorlardı.” Ravi devamla diyor ki, nihayet Temim oğullarından pervasız ve sözünü esirgemeyen bir adam gelerek, “Namaza, namaza!” diye konuştu. Bu adamın bu şekildeki müdahalesi üzerine İbn Abbas: “Bana sünneti sen mi öğreteceksin? Behey annesiz kalası adam!” dedi ve sözlerine şöyle devamla: “Allah Resulü (sav)’nın öğle namazı ile ikindi namazını ve akşam ile de yatsı namazını cem ettiğini, birleştirdiğini görmüşümdür” dedi. Abdullah İbn Şakik diyor ki: “Söylenen bu sözlerden doğrusu kalbime bir şüphe doğdu. Hemen Ebu Hureyre’nin yanına vardım ve ona bunları sordum. O da İbn Abbas’ın sözlerini doğruladı.”⁽¹⁹⁾

Bir ihtiyaç halinde namazların birleştirilebileceği yani cemin meşruiyeti konusundaki hadis gayet açık ve net olarak ortadadır. Aynı zamanda bunu Ebu Davud, Nesai ve Tirmizi de Sünenlerinde rivayet etmişlerdir.

İmam Ebu Süleyman Hattabi, “Mealimu’s-Sünen” adlı eserinde diyor ki: “Bu hadisi, fakihlerin bir çoğu delil olarak almıyorlar...”

İbn Münzir de şöyle diyor: “Hadis ashabının bir çoklarından bu hikaye edilmiştir. Nitekim Ebu Bekir el-Kaffal’ın bunu İshak el-Mervezi’den rivayet ettiğini dinledim.” İbn Münzir diyor ki. “Burada, konuyu herhangi bir mazeret sebebine yorumlamanın bir manası yoktur. Çünkü İbn Abbas, buradaki illeti yani gerekçeyi haber vermiştir. Bu gerekçe de, “Ümmetine bir sıkıntı ve zorluk vermemeyi istemesidir.”

İbn Sirin'den hikaye olunduğuna göre, kendisi, bir ihtiyaç olması veya bir durum ortaya çıkması halinde, bunu adet edinmediği müddetçe, iki namazı cem etmede yani birleştirerek kılmada bir sakınca görmezdi. (20)

Aynı şekilde el-Muğni kitabında İbn Kudame, İbn Şubrume'den rivayet etmiştir. Bu da tıpkı İbn Sirin'in dediklerini söylemiştir. (Bak. el-Muğni, 3/173. *Endişem o ki, burada geçen İbn Şubrume belki de İbn Sirin yerine yanlışlıkla yazılmış olabilir.*)

Hafız İbn Hacer de "el-Feth" eserinde diyor ki: "Müçtehit imamlardan bazıları, bu hadisin zahiriyle amel etme görüşünü seçtiler. Dolayısıyla bu hadise dayanarak hazarda da yani misafirlikte ve yolcu değilken bile ihtiyaç halinde yani gerektiğinde mutlak manada söz konusu namazların cem edilmelerini caiz görmüşlerdir. Ancak yeter ki bunu bir adet haline getirip devamlı yapmamış olsunlar, şartını getirmişlerdir."

Yukarıdaki paragrafta yer alan bu görüşü savunanlar İbn Sirin, Rebia, Eşheb, İbn Münzir ve Büyük Kaffal gibi zatlardır. Hattabi de bunu ehli hadisten olan bir cemaatten hikaye etmiş, anlatmıştır. (Bak. Fethul Bari, Tuhfetul Ahvazi, 1/558. 187 no'lu hadisin açıklaması)

Her halükârda bize göre hadis sahihtir, hadiste sıhhat açısından ta'n edilecek bir nokta yoktur. Hadisi İbn Abbas rivayet etmiş, Ebu Hureyre de doğruluğunu ikrar etmiştir. Ayrıca İbn Abbas bu hadisi ameli olarak yani pratikte de uygulamıştır. Akşam namazını erteliyor diye karşı çıkanlara da, verdiği ret cevabıyla buna şahit getirmektedir. Ve aynı zamanda göstermiş olduğu gerekçe ile gerekçesini ortaya koymuştur.

İşte bütün bunlar bize, sorulan soruya vereceğimiz cevapta yol göstermekte ve fayda sağlamaktadır. O da yaz mevsimlerinde Avrupa'da, yatsı namazının vakti geciktiğinde, gece yarısına kadar

(20) Bak. Münziri, Muhtasarı Süneni Ebi Davud, Hattabi'nin adı geçen Mealim... kitabıyla birlikte. Ayrıca bak. İbnu'l Kayyım, Tehzibussünen, 2/55

veya bunu bile geçtiğinde, akşam namazı ile yatsı namazını birleştirerek ikisini beraberce akşam namazı vaktinde kılmak caizdir.

Çünkü insanlar sabah erkenden işlerine gitmek zorundalar. Böyle olunca, biz şimdi onlara nasıl olur da, yatsı namazını vaktinde kılmak için o saate kadar bekleyip uykusuz ve yorgun kalmalarını nasıl isteyebiliriz. Onlardan böyle bir şeyi beklemek, onları zora sokmaktır, sıkıntı meydana getirmektir. Oysa Kur'an nassıyla da sabit olduğu gibi bu ümmetten Allah zorluğu kaldırmış, kolaylık sağlamıştır. Hazarda da iki namaz cem edilebilir diye bu rivayeti yapan da İbn Abbas'tır. Allah her ikisinden de razı olsun.

Aksine kış mevsiminde tüm bu beldelerde veya ülkelerde aynı şekilde namazı cem etmek caiz olur. Çünkü kışın günler oldukça kısadır ve çalışanlar açısından da tüm namazlarını vaktinde kılmaları oldukça zor ve sıkıntılıdır. Çünkü çalıştıkları müesseseler onlardan vaktinde ve ara vermeden çalışmalarını istemektedirler. Böyle bir ortamda namazlarını kılmaları yani vaktinde kılmaları bir zorluk ve sıkıntı getirmektedir. Oysa Allah bu ümmetten zorluğu kaldırmıştır.

HAYIR KURUMLARI ARACILIĞIYLA ZEKAT TOPLAMAK

Soru: Bu soruyu soran kişi, İslam Yardımlaşma kurumundan Bilgiler edinme bölümü Müdürü Mustafa Osman'dır.

Zatı alinizden aşağıdaki soruları cevaplandırmanızı bekliyoruz. Sorularımızın cevaplarını alalım ki bizler de, özellikle batı ülkelerinde bulunan ve oralarda çalışan, iş yapan Müslümanlara geçeceği açıklama fırsatını bulabilelim.

Sorularımız şunlardır: Hükümetler dışında, kurulmuş olan hayır kurumları aracılığıyla zekat mallarını veya paralarını toplayıp

şeriatta öngörülen harcama yerlerine harcanmak üzere, bu malları toplamamızın hükmü nedir?

Bu kurumların zekat olarak toplamış odlukları bu mal varlığından bir kısmını kurumun idari harcamaları için harcama yapılabilir mi? Çünkü ilgili yerlere yani ihtiyaç sahiplerine ihtiyaçlarının ulaşabilmesi için mutlaka bir harcama yapmamız gerekmektedir. Çünkü öyle kimseler var ki, onlar toplanan bu zekat malından idari ve hizmet işlerinde kullanılmasının caiz olmadığını söylemektedirler. Buna gerekçe olarak da İslâm hilafetinin bugün var olmadığını, çünkü gerçek sarf sahipleri yani bu konuda yetkili ve hak sahibi olan tek kurumdur. O da olmayınca, sizin bundan kurum adına bazı harcamalarda bulunmanız caiz olmaz, diyorlar.

Cevap: Zekat farzı veya şartı ya da rükünü, İslami rükünlerin yani şartların üçüncüsüdür. Bu da işin mali yönünü ve sosyal tarafını gündeme getirmektedir. Bu yoldan fakir ve yoksul bulunan, borç yükü altında ezilen kimselerin dertlerine deva olunur. Evsiz-barksız kalmış, yurtlarından olmuş kimselere bu yoldan yardım sağlanır ve tedavileri yapılabilir.

Aynı zamanda İslâm daveti, Allah yolunda İslâm kelimesinin yücelmesi için bundan harcama yapılır ve ihtiyaç sahibi olan Müslümanlara buradan verilir. Aynı zamanda bu fondan burada çalışarak vakitlerini Müslümanlara yardıma adayan kimselere de maaşları ve hizmetleri karşılığı harcama yapılır. Allah yolunda cihad edenlere de yine buradan verilir.

Kur'an ve Sünnet ölçüsünde Zekat ibadeti ya da farzı Namaz ibadetinin yani farzının diğer yarısıdır, öz kardeşidir. Çünkü namaz ile birlikte zekat Kur'an'da tam 18 yerde geçtiği gibi Sünnette ise bir çok hadislerde yine namazla beraber geçmektedir.

İşte bunun içindir ki, Hz. Enes şöyle demiş: "Allah Ebu Bekir'e rahmet eylesin! Ne kadar da çok uzağı görebiliyormuş. Çünkü o, namaz ile zekata farklı bir gözle bakanlara, bunun ikisinin birbirinden ayrı olmadığını ve ayrılamayacağını, zekatı vermemek

isteyenlere karşı savaş ilan edeceğini söylemekle ortaya koymuştu. Çünkü Hz. Peygamber (sav)'in vefatı üzerine bazı kimseler, "Biz namazımızı kılarız, ama, artık Muhammed (sav) öldüğüne göre zekat vermeyiz" demişlerdi. Hz. Ebu Bekir de bunun üzerine: "Allah'a yemin ederim ki farz olan namaz ibadeti ile farz olan zekat ibadetini birbirinden ayıranlara karşı savaşırım" diye buyurmuştu.

Mademki namaz her yer ve zamanda kılınması farz olan bir ibadettir, halife olsun veya olmasın mutlaka yerine getirilmesi gerekmektedir. İşte Zekat ibadeti de kesin olarak verilmesi gerekli olan, edası farz olan bir ibadettir. Bu da tıpkı namaz gibi her yerde ve her zaman verilmesi gereken farz bir ibadettir.

Bu farz için üç koruyucu-bekçi vardır:

Bunların ilki, Sultanın veya üstün gücün bunu korumasıdır ki, bunlar ellerinde devlet gücü olması bakımından Müslüman zenginlerden alırlar ve onlardan aldıklarını yine onların aralarında bulunan fakir ve yoksullarına dağıtırlar.

İkinci koruyucu: Müslüman ümmetin sosyal vicdanının getirdiği kontroldür. Bu da dini nasihat ve öğütten, iyilikleri emretme ve kötülüklerden menetmekten geçer.

Üçüncüsü de, Müslüman kimsenin kalbinde olan iman bekçisidir. Eğer ilk koruyucu yani idare ortadan kalkarsa, geriye iki tane koruyucu vardır. Eğer birincisi ile ikincisi de ortadan kalkarsa, geriye sadece imanın bekçiliği ve koruyuculuğu kalır. İşte müminin kalbinde yer eden ve var olan bu güç, mümin olan kimseyi, kendisine farz olan zekatını eda etmesi, vermesi görevini yükler ve bunu ona hatırlatır. Ortada biri gelip kendisinden böyle bir isteyen olmasa da, o imanlı zengin Müslüman'ın kendisi bunu imanı gereği istenmeden çıkarıp verir.

Eğer ümmetin başında bir halifesi yoksa ve şer'i-dini manada bölgesel bir güç veya otorite de yoksa bu durumda ilk madde için

devreye Müslüman cemaat ya da örgüt devreye girer. Bu cemaat veya örgütler güçleri yettiği oranda gereken düzenlemeyi yapar ve mal ve varlık sahiplerinden zekatı tahsil eder. Topladığı zekatı da ayette işaret edilen sekiz sınıf arasında paylaştırır. Yahut da bu sekiz sınıftan var olanlar arasında paylaştırır, dağıtımını gerçekleştirir. Eğer özgürlüklerini satın almak, hürriyetlerine kavuşmak için çaba gösteren köleler yoksa, biz de bu takdirde diğer yedi sınıf insan arasında bunun dağıtımını gerçekleştirmeye çalışırız. Eğer bu sınıf içerisinde yer alan ve zekat toplamakla görevli **amil** yani memur kimseler yoksa veya kalpleri İslâm'a ısındırılanlar sınıfı yoksa biz de kalan sınıflar arasında bunu paylaştırmayı veya dağıtmayı gerçekleştiririz. Çünkü her şeyin bir hacmi ve bir ihtiyacı vardır, bu da ona göre değerlendirilir. Kaldı ki fakihlerin cumhuru-nun ya da çoğunluğunun görüşü de böyledir.

H. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: “Eğer üç kişi olursanız, birini başınıza emir kabul edin.” (21)

Bu, bir yolculuğa, sefere çıkıldığı zaman böyledir. Dolayısıyla yolculuk için bile böyle bir şeyi öngören İslâm, her işte düzen ve intizama önem vermesi sebebiyle buna işaret etmektedir. Böyle yapılmalıdır ki işlerde bir anarşi ve başı boşluk doğmasın istiyor.

Halife ortaya çıkıncaya kadar zekat toplamasını ve onu düzenli bir şekilde dağıtılmasını sağlamayı terketmek, toplamamak gibi bir dava ve gerekçe, fakir, yoksul ve ihtiyaç sahiplerini açlıktan dolayı ölüme terketmek demektir. Kaldı ki “halife çıkana veya gele-ne dek” meselesi de dayanaksız ve delilden yoksun kuru bir davadan ibaret bulunmaktadır. Ortaya hiçbir delil ve beyyine koymaksızın eda edilmesi gereken bir farzı ortadan kaldırmak demektir. Oysa Allah Teala şöyle buyuruyor:

(21) İbn Mes'ud'dan Taberani rivayet etmiştir “8915”, Heysemi de, Mecmauzevaid eserinde, bunun ricalinin yani ravilerinin sahihin ricali olduğunu söylemiştir. 5/256. Bak. Keşfu'l-Hafa; 1/267. Taberani Hasen bir isnad ile rivayet etmiştir.

“O halde gücünüz yettiğince Allah’ın emir ve yasaklarına uyun!” (64, *Teğabün*, 16)

Hz. Peygamber (sav) de: *“Size bir şey emrettiğim zaman onu gücünüz yettiğince hemen yerine getirin”* diye buyurmaktadır. (*Buhari ve Müslim ittifakla rivayet etmişler*)

Şayet yeniden hilafeti getirmeye gücümüz yetmiyorsa, o halde, biz de bize düşen ve bizim yapabileceğimiz, gücümüzün yettiği farzları yaparız. Bizim görevimiz bu farzları yapmak, yerine getirip uygulamaktır. Allah ve Resulü nasıl emretmişlerse, onların gereğini yapmaktır. Ancak mazeretlerimiz sebebiyle bizden bir takım görevler de düşmüş olabilir. Fakat mazeretler nedeniyle bazı vacip-farz görevleri yapamıyoruz diye, hepsini terketmemiz veya düşürmemiz için bir sebep oluşturmaz.

Oysa Müslümanlar Mekke döneminde mallarının zekatlarını veriyorlardı ki yüce Allah, Mekki surelerde belirttiği gibi bu şekilde hareket eden müminleri **Muhsinler** diye nitelemektedir. Bu durum ise, henüz İslâm’ın ve Müslümanların bir devleti kurulmadan önce idi ve gereken de yapılıyordu.

Şimdi de Allah Teala’nın Neml suresindeki şu kavlini bir okuyalım. Rabbimiz şöyle buyuruyor: **“İman eden müminler için bir hidayet rehberi ve bir müjdedir. Onlar ki, namazı kılarlar, zekâtı verirler ve ahirete de kesin olarak inanırlar.”** (27, *Neml*, 3-4)

Lokman suresinde de şöyle buyuruyor: **“Güzel davrananlar için bir hidayet rehberi ve rahmet olmak üzere indirilmiştir. O kimseler, namazı kılarlar, zekâtı verirler; onlar ahirete de kesin olarak iman ederler.”** (31, *Lokman*, 3-4)

Gerçi burada sözü edilen zekat, mutlak manada olan zekattır. Burada miktar ve nisap, yıl tahdit edilmiş değildir. Aksine verilmesi istenen şey, tamamen Müslüman kimsenin imanına, davetin ihtiyacına ve Müslüman bireylere bırakılmıştır.

Hatta biz, Mekke’de inen Kur’an ayetlerinde şu noktanın dik-

katimizi çektiğini görüyoruz. Fakir ve yoksulları doyurmamaktan, buna teşvikte bulunmamaktan ötürü, inananlara şiddetli bir uyarı ve ikaz yer alıyor. Bunun yanı yardım etmenin ve buna özendirme- nin uzağında durmanın kafirlerin vasfı olduğu, insanı cehennem ateşine sokanın yardımdan uzak durmanın olduğunu görmekteyiz. Nitekim Sakar adlı cehenneme giren mücrimlerin, suçlu ve günah- karların durumlarını yüce Allah, yine o mücrimlerin dilinden Kur'an'da şöyle anlatıyor.

“Onlar şöyle cevap verirler: Biz namaz kılanlardan değildik,

Yoksulu doyurmuyorduk.” (74, Müddessir, 43-44)

**“Dini yalanlayanı gördün mü? İşte o, yetimi itip ka-
kar;Yoksulu doyurmaya teşvik etmez.”** (107, Maun, 1-3)

Yine Mekke döneminde inen bir başka sureden, bu surede şe- kavet ehli, katı yürekli ve acımasız kimselerin kitaplarının kıyamet gününde sollarından verilecek olanları bildiriyor. Kıyamet gününde ilâhi hükmün böylece meydana geleceğini kitapta belirtiliyor.

“Onu yakalayın da, (ellerini boynuna) bağlayın; Sonra alevli ateşe atın onu! Sonra da onu yetmiş arşın uzunluğunda bir zincir içinde oraya sokun! Çünkü o, ulu Allah’a iman et- mezdi, Yoksulu doyurmaya teşvik etmezdi.” (69, Hakka, 30-34)

Yüce Allah cahiliye toplumundan söz ederken de şöyle buyu- ruyor:

“Hayır! Doğrusu siz yetime ikram etmiyorsunuz, Yoksulu yedirmeye birbirinizi teşvik etmiyorsunuz.” (89, Fecr, 17-18)

Yani kiminiz kiminizi fakirleri doyurmaya ve onların ihtiyaç- larını karşılamaya teşvikte bulunmuyorsunuz.

Şeyh Muhammed Abduh hoca diyor ki: “İşte bu ayet, salih ve dürüst fakir ve yoksul kimselerin ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla bir takım hayır kurumlarının kurulmasına, bunların meşruiyetine bir delildir.”

ŞARAPTAN ELDE OLUNAN SİRKENİN HÜKMÜ

Soru: Şaraptan elde olunan sirkenin hükmü nedir?

Soru Almanya-Frankfurt'tan.

Cevap: Eğer şarap kendiliğinden sirkeye dönüşürse bu, helâldir ve icma ile temizdir. Fakat böyle değil de, herhangi bir yöntemle veya bir işlem ile, örneğin içine tuz katmakla veya ekmek katmak suretiyle, yahut soğan, sirke ya da bilinen kimyevi bir madde konulmak suretiyle sirkeye dönüştürülmüş ise, bu konuda fakihler farklı görüşler ortaya koymuşlardır. Buna göre kimileri bu türden bir işlem sonucu sirkeye dönüşen şarap, sirkeye dönüştüğü için temizdir ve bundan yararlanılması da helaldir. Çünkü şarabın kendisi şarap özelliğini yitirmiş ve akıli gideren vasfı da ortadan kalkmıştır, diyorlar.

Bazıları da bu, temiz değildir. Bundan faydalanmak da helâl olmaz. Çünkü bizler, bu gibi şeylerden uzak durmakla emrolunduk. Zira Allah, “Ondan kaçın, uzak durun!” (5, Maide, 90) diye buyurmuştur. Dolâyısıyla bu gibi bir yöntemle şarabı sirkeye dönüştürmek suretiyle helallaşmasını sağlamak, harama yaklaşmak anlamına gelir ki bu, caiz olmaz.

Bu konuya ilişkin olarak Enes tarafından rivayet olunan ve Ebu Davud'un Sünen'inde yer alan bir hadis gelmiştir. Bu hadise göre, Ebu Talha, kendilerine miras olarak şarap kalan yetimlerle alakalı olarak Allah Resulü (sav)'ne sormuş ve Allah Resulü (sav) de: “Onu dök” buyurmuştur. Bunun üzerine Ebu Talha: “Onu sirke yapsak olmaz mı?” diye sormuş, Hz. Peygamber (sav) de: “Hayır” diye buyurmuştur. ⁽²²⁾

(22) Ebu Davud, Eşribe; 3672. Nevevi, el-Mecmu'; 2/576. Bu sahih bir hadistir ve Müslim de muhtasar olarak Eşribe bölümünde rivayet etmiştir, 1983

İşte bu hadis, bu şekildeki bir işlem ile şarabın sirkeye dönüştürülerek kullanılmasının caiz olmadığına bir delildir. Çünkü böyle bir işlem ile sirkeye dönüştürülen şarabın kullanılması caiz olmuş olsaydı, mutlaka yetimlerin durumlarını düzeltilmesi, çıkarları için buna izin verilir ve bunu caiz görürdü. Nitekim Hz. Ömer'den gelen rivayet de bunu göstermektedir. Çünkü: "Sonradan sirkeye dönüştürülen ve aslında akı bozan sirkeleşmiş şaraptan yeme-içme takı, Allah onu kendiliğinden sirkeye dönüştürmüş olsun. Bunun böyle olması ise, sirkenin bu şekilde temiz ve helal olacağından ötürüdür."

Bunun böyle olması yani helal olması, sirkenin temiz olması durumunda böyledir.

Ancak herhangi bir kimsenin yani Müslüman'ın eline, kitap ehlinde sirke düşmüş ise, onun bu sirkeyi satmasında herhangi bir sakınca yoktur. Yeter ki o sirkenin herhangi bir işlem sonucu şaraptan sirkeleştirilen bir madde olmamış olsun. (Bak. Ebu Ubeyd; el-Emval.153. Eser/hadis;288)

"Bima BedeAllahu bifesadihi" demek, yani kendiliğinden dura dura şaraplıktan dönüp sirkeleşen demektir ki bu, üzerinde herhangi bir işlem yapılmadan sirkeleşendir ve helaldir.

Bunun sebebi şudur. Şirazi'nin "el-Mühezzep" adlı eserde geçen ifadesine göre, şarabın içerisine bir miktar sirke katılmış olsa, bu defa oraya katılan sirke de necis yani murdar olmuş olur. Eğer şaraplık ortadan kalkmış olsa bile, geride sirkenin kendisi necis ve murdar olarak kalır. Temizlenmiş olamaz."

İmam Nevevi de, "el-Mecmu" adlı eserinde şöyle diyor: Eğer şarabın kendisi, dura dura kendiliğinden sirkeleşirse, cumhuru ulemaya göre temiz olur."

Maliki mezhebinden de Kadı Abdolvahhab da bu konuda icma bulunduğunu naklediyor. Başkalarının Sahnun'dan anlattıkları-na göre, o şarap, sirkeleşmekle temiz olmaz.

Fakat bunun içerisine eğer başka bir şey katılarak sirkeleşmesi sağlanırsa, bize yani mezhebimize göre bu temiz olmaz. Ahmed İbn Hambel ve bir çokları da bu görüşe sahip olmuşlardır. Ancak Ebu Hanife, Evzai ve Leys ise temiz olur demişlerdir.

İmam Malik'ten bu konuya ilişkin olarak üç rivayet bulunmaktadır. Bunlar arasında en sahih olanı, şarabı sirkeleştirmek haramdır. Eğer kendiliğinden sirkeleşirse temiz olur. İkinci görüşü ise, haramdır, temiz olmaz. Üçüncü görüşü ise, helaldir ve temiz olur, görüşüdür.

Maliki mezhebi kitaplarında racih olan yani tercih edilen görüş, şarabın sirkeleştirileceğinin caiz olduğu görüştür. ⁽²³⁾

İmam Hattabi, "Maalimu's-Sünen" adlı eserinde şunu zikrediyor: "Ata İbn Ebu Rebah, Ömer İbn Abdülaziz şarabın sirkeleştirilmesine ruhsat-izin vermişlerdir. Ebu Hanife de bu görüştedir."

Ancak Süfyan Sevri ve Abdullah İbn Mübarek bunu mekruh saymışlardır. (Bak. Maalimussünen;5/261)

Ebu Ubeyd de, "el-Emval" adlı eserinde, kendi senediyle Ata'dan rivayetle şöyle diyor: "Kendisine miras olarak şarap kalmış olan bir adam için, bunu ne yapmalı, diye sorduklarında, demiş ki: "O şarabı döker" Bu defa, peki ya buna su ilave edip de, bunun da sirkeye dönüşmesine ne dersin? Sorusu üzerine, demiş ki: "Eğer sirkeye dönüşürse, o zaman onu satsın." (Bk. Agk. M. Halil Harras tahki-ki. S:152. Eser:285)

Yine Ebu Ubeyd kendi senediyle Müsenna b. Sait'ten rivayet ediyor. Müsenna demiş ki: "Ömer İbn Abdülaziz, Kufe valisi Abdülhamit İbn Abdurrahman'a: "Bir köyden bir başka köye şaraplar taşınmalı, eğer bunlardan gemilerde ele geçirilenler de varsa, hep-

(23) Bak. el-Mecmu': 2/578-579. Yine bak: Bidayetu'l-Muctehid: 1/461. Haşiyetuddesuki: 1/52. eş-Şerhu's-Sağir bi tahkik vasfı: 1/48. er-Rav-da: 4/72. Fethu'l-Kadir: 8/166-167. Haşiyetu İbn Abidin: 1/209 ve Keşşafu'l-Kına: 1/187

sini birlikte hemen sirkeye dönüştür!” diye yazar. Bunun üzerine Abdülhamit de, Vasıt şehrin de bulunan valisi Muhammed el-Müntaşir’e bu durumu yazarak bildirir. O da gemileri getirir ve gemideki bütün şarap fıçılarına su ve tuz katar ve böylece o şarabı sirkeye dönüştürür.”

Ebu Ubeyd diyor ki: “Ömer İbn Abdülaziz onlarla bunu içme konusunda aralarına girmede. Çünkü anlaşmaları böyle idi. Sadece onlarla bunun ticaretini yapma noktasında aralarına girdi, engel oldu. Çünkü bu, onlar için şart olarak ileri sürülmüş değildi Ancak bizim gördüğümüz şey, Ömer İbn Abdülaziz, bu şarabın sirkeye dönüştürülmesi emrini verdiğidir. Eğer bu, bir Müslüman’a ait olmuş olsaydı, bu şekilde bir emir vermez ve sadece o şarabın bulunduğu yerde dökülmesini emrederdi.” (Bak. el-Emval;s:149, Eser;280)

Ebu Ubeyd; Mübarek b. Fudale yoluyla Hasan Basri’den rivayet ediyor. Hasan Basri’den gelen rivayete göre, adamın birisine miras olarak şarap kalıyor, bu adam bunu sirke yapabilir mi? diye sorulması üzerine, o bunun mekruh olacağını söylemiştir. (Bak. agk:s:151.Eser:284)

Yani bunu yapması tenzihen mekruhtur. Çünkü bu şüphelerden uzak durup kaçınmak isteyen takva ve vera sahibi bir kimsenin yapacağı bir iş değildir. Nitekim Hattabi de bunu Süfyan Sevri ve İbn Mübarek’ten bu şekilde zikretmiş- aktarmıştır.

Bana göre burada tercih edilmesi gereken yol; şarap sirkeye dönüşünce, temiz olur ve yararlanılması da helal olur. Çünkü şarap, şarap olma asli özelliğini değiştirmiş, bir başka şeyin kendisi olmuştur. Böylece niteliği değişmiştir. Niteliği değiştiğine göre hükmünün de değişmesi gerekir. Nitekim biz bu durumu, değişikliğe uğrayabilen necis yani pis ve murdar olan her şey için söylüyor ve kabul ediyoruz. O necis yani şeriat açısından pis ve murdar olan şeyin değişikliğe uğraması, ister durduğu yerde kendiliğinden bir başka maddeye dönüşmüş olsun, ister herhangi bir kimsenin müdahalesi, üzerinde bir takım işlemler yapması suretiyle olmuş olsun, bu, bir şey değiştirmez.

Aslında şarabın kendisi üzümünden veya bunun dışında bir başka üründen elde olunan helal bir ayndır, bir maddenin kendisidir. Fakat ne zaman ki bu helal olan madde sarhoşluk veren bir maddeye dönüşür veya dönüştürülürse, işte haramlık bundan dolayıdır. Ancak değiştiği ve sarhoşluk veren özelliği yok edildikten sonra ise, bu durumda haramlığı ortadan kalkar ve böylece asli olan helallik vasfını yeniden kazanmış olur.

Dolayısıyla burada söz konusu toplumun bile bile kendi elleriyle şaraplarını sirkeye dönüştürmeleri uzak bir ihtimaldir. Çünkü Müslüman olmayanlara göre şarap hem çok önemli ve hem de sirke-den fiyat bakımından çok pahalı bir maddedir. Böyle olunca da bunların durup dururken ellerindeki şarabı sirkeye dönüştürerek daha az bir fiyata düşürmeleri ve kendileri için bir zarar olan böyle bir şeyi yapmaları düşünülemez. Çünkü zaten bu adamlar, bunu imal etmekle, bundan kendileri için maddi bir kazanç beklentisi içindeler. Nasıl olur da kendi elleriyle kendilerini zarara soksunlar ki?

Hanefilerin ve onlara muvafakat edenlerin mantıkları daha kuvvetlidir. Çünkü şarabı sirkeleştirmek, tıpkı kendiliğinden sirkeye dönüşmek gibidir. Zira bu, akılsız ifsat eden vasfı ya da niteliği ortadan kaldırıyor. Akılsız ifsat eden bu özellik ise, sarhoşluk vermesidir. Şarabın sirkeleştirilmesi ise, bunun artık kullanılabilir özelliğini kazanmasıdır. Çünkü bunda yani sirkeleşmede gıda ve tedavi ve daha başka faydalı şeyler bulunmaktadır. Bir şeyin necis yani pis ve murdar olması, haram olması illeti ya da sebebi, o şeyin sarhoşluk vermesi sebebiyledir. Bu özellik ise, bir takım işlemler sonunda şaraptan giderilmiştir. Dolayısıyla hüküm, illetiyle beraber var olur veya ortadan kalkar. Yani sarhoşluk veren illet varsa haramdır. Sarhoşluk veren illet yoksa haram değildir.

İmam Tahavi, “Şerhu Müşkili’l-Asar” adlı eserinde Hanefilerin görüşlerini teyid mahiyetinde şöyle diyor: “Çünkü bize göre helal olan bir şıra, eğer başka bir yoldan şaraba dönüştürülse, bu da aynı şekilde ona eşit olur. Yani o da haram olmuş olur. Çünkü bunun haram olmasının sebebi, onda meydana getirilen bir illet yani

sebeup yüzündendir. Çünkü bu onun zatında-aslında var olanı ayırmadığı gibi, bu, herhangi bir kimsenin ondaki bir fiili sebebiyle meydana gelen işlemi de değiştirmez. İşte Şarap da böyledir. Eğer elde bir şarap varsa, daha sonra bu, sirkeye dönüşmüş ise, bu da bu konuda diğeriyle aynen eşittir. Aralarında bir fark yoktur. Yani o şarabın durduğu yerde kendi kendine sirkeleşmesi ile, başka bir kimsenin ona bir işlem yapması sonucunda sirkeleşmesi arasında bir fark yoktur ve bunun bir anlamı da yoktur.

Çünkü sonuçta bu, sirke özelliğini kazanmış, bunu kazanmakla da, sirke hükmünü almış bulunmaktadır. Bu da, bunun helal olmasını gerektirir. Bundaki şaraplık hükmünü ortadan kaldırır ki, zaten haram olması da bu yüzdendi. Böylece haramlık vasfı da kalkmış olur.

Nitekim leş derisini debagat yoluyla, üzerinde herhangi bir işlem yapmak suretiyle debagatlanması nasıl ki onu helal kılıyorsa, aynı şekilde bu tür hayvan leşinden elde edilen bir deriyi güneşte kurumaya ve üzerinden rüzgar esmesine terkedip toz toprağa bulaşması da, onu helal kılar. Çünkü bütün bu olanlar, o deri üzerinde leşin kir ve pasının, pisliğinin yok olmasına sebep oluşturlar. Sonuçta bu deri de tıpkı kendi cinsinden olan ve kesilen hayvanların derilerinin hükmünü kazanmış olur. (Bak. Şerhu Müşkil' il-Asar, Thk. Şu-ayyıp Arnau;8/407)

Çünkü şarabı sirkeye dönüştürmek, sonuçta bir ıslahtır, iyileştirmedir. Bu da tıpkı necis olan bir derinin debagatlanmasıyla temiz olmasına kıyas edilerek bunun da sirkeleşmiş olası ve kullanılabilirliği caiz olur. Çünkü hadiste sahih olması şu ifade gelmiştir: **“Deri debagatlandığında temiz olur.”** (24)

Nitekim bu konuyu Hz. Peygamber (sav)’in şu kavli destekle-

(24) İbn Abbas’tan Müslim, Hayız bahsinde rivayet etmiştir, 366. Ebu Davud, Libas bahsinde zikretmiş; 4123. Ayrıca Tirmizi, 1728. İbn Mace; 3609 ve Nesai de rivayet etmişler.

mehtedir. Allah Resulü (sav) şöyle buyurmuş: “Katık olarak sirke ne güzeldir.”⁽²⁵⁾

Hız. Peygamber (sav)’in bu hadisinde geçen “Sirke” ifadesi mutlak olarak geçmektedir. Burada normal sirke ile sonradan herhangi bir şekilde sirkeye dönüştürülen arasında bir ayırıp yapmamış ve hiçbir kimse de, bunun aslı nedir diye bunu araştıran manada bir şey istememiştir.

Ebu Ubeyd’in Hz. Ali’den rivayetına göre: “Hz. Ali, şarap sirkesini katık edinirdi, ekmeğini bu sirkeye banarak yerdı.”

İbn Avn da şöyle diyor: “İbn Sirin, şaraptan yapılan sirkeye, şarap sirkesi adını vermez, ona üzüm sirkesi derdi ve onu yerdı.” (Bak. el-Emval, 155. Esre:291-292)

Bizim asrımızda ise, herhangi bir sirke satın alındığında, önce bilimsel araştırma merkezlerinde ele alınır ve bu tahlil laboratuvarlarında tahlil olunur. Burada içinde var olan maddeler nelerdir, bunlar araştırılır ve içindeki mevcut maddelere göre bunun hükmü belirlir. Yani bu tespitler sonucunda ihtiva ettiğı maddelere göre verilmesi icabeden hüküm ne ise o verilir. Yoksa burada bunun aslı ne idi, ne değildi, diye bakılmaz.

Hız. Enes hadisine ve Ebu Talha’nın sorusun, Hız. Peygamber (sav)’in buna karşı katı ve sert tavır koymasına meselesine gelince; Bu şunu göstermektedir. Henüz işin başında olunması, yani şarap ve içki yasağının yeni olması sebebiyle böyle bir şiddet gösterdiği görülmektedir ki, Müslümanlar tümüyle şaraptan kesilsinler, bunu içmekten uzak kalsınlar diyedir. Böylece bu içkiden mücerret manada uzaklaşma sağlanmış olsun. Velez ki bu, ıslah için olmuş olsun.

Hatta Tirmizi tarafından rivayet olunan hadis de bunu gösteri-

---

(25) Ahmed İbn Hambel, Müslim ve Sünen sahipleri Cabir’den rivayet etmişler. Müslim ile Tirmizi de Hız. Aişe’den rivayet etmiş. Bak. Sahihu’l-Camii’s-Sağır, 6768

yor. Tirmizi'nin Enes'ten rivayet ettiği hadisi, İmam Şafii, Ahmed İbn Hambel ve bunlara muvafakat edenler hüccet göstermişlerdir. Tirmizi bu hadisi Enes'ten, bu da Ebu Talha'dan rivayet ediyor. Ebu Talha Hz. Peygamber (sav)'e demiş ki: "Ey Allah'ın Nebisi! Ben, yanımda kalan yetimler için şarap satın aldım." Hz. Peygamber (sav) de: "Şarabı dök ve fiçileri-testileri de kır" diye buyurmuştur. " (26)

Şarabın dökülmesi meselesine gelince; bu, isteten bir durumdur. Dökülsün ki, kimse ondan yararlanmasın. Fakat neden fiçiler ya da testiler veya şarap kapları kırılsın ki? Çünkü bunların yıkanmaları suretiyle temizlenmesi gayet kolaydır. Kaldı ki, bunlar da aslında maldır, eşyadır. Bu gibi bir malı veya eşyayı zayi etmek ise yasaklanmıştır.

Buna verilecek cevap şöyledir: Bu konuda şiddetli davranılmış olması, henüz yasaklanma olayı yeni olduğundan, katı ve titiz davranılmalı, şiddet gösterilmelidir ki, Müslümanlar bundan uzak dursunlar. Hiçbir zaman ve hiçbir şekilde bu işi basit gibi görmesinler, diyerir.

Ancak durum iyice anlaşılıp, Müslümanlar şarap ve içki konusunda yasağın ne demek olduğunu anladıktan sonra, artık bundan böyle yapılması gereken şey, şarabın dökülmesi ve içinde şarap saklanılan kapların ya da fiçilerin ise kırılmaması gerektiğidir. Bu kapların korunmaları artık icabeder. Çünkü bu da beş zaruri maddeden biridir. Hatta dahası, eğer şarabın sirkeye dönüştürülerek bundan yararlanılma imkanı varsa, bunu sirkeye dönüştürmek daha iyi olur. Böylece bu mal da Müslümanlar aleyhine zayi edilmemiş, Müslümanların lehine bu şekilde sokulmuş olur.

Nitekim İmam Kurtubi için bu yönünü, yani şarabın sirkeye dönüştürülmesini yasaklama yönünü bu manada ele alarak anlatı-

(26) Tirmizi, K. Büyü, 1293. İsnattaki rical sikadırlar. Nitekim Neylu'l-Evtar adlı eserde de böyle geçer, 5/154

yor ve diyor ki: "İhtimaldir ki şarabın sirkeye dönüştürülme ameliyesinin İslâm'ın ilk zamanlarında, şarabın haram oluşu hakkında nazil olan hükümler sebebiyledir. Çünkü şarap hakkında yasaklama yani haramlık emrinin gelmesi üzerine, henüz bu yasak üzerinden uzun bir zaman geçmediğinden, Müslümanların işin başında şarabı evlerinde bekletmemeleri, böylece onların haramdan ve şarap içmekten kurtulmaları istendiğinden, onları şarap içmekten bir an önce kurtarmak ve kollamak maksadıyla böyle bir tedbire ve yola başvurulmuştur. Durum böyle olunca da, sakıncanın ortadan kalkmasıyla, artık şarabın sirkeleştirilmesi için bir işlem yapılmasında herhangi bir sakınca ve yasak yoktur. Aynı şekilde şarabın dökülmesi için de bir gerekçe kalmamıştır. Çünkü yasağın temeli buraya yani yeniden içebilirler noktasına dayanmaktadır. Kaldı ki şarabın sirkeleştirilmesiyle de, yenmesin de bir engelleyici husus da yoktur. (Bak. Kurtubi, Tefsir:6/90)

Ben de derim ki: "Kurtubi (rh)'nin, ihtimaldir ya da olasıdır ki, diye zikrettiği husus, yani tefsirinde, şarabın sirkeye dönüştürülmesinin yasaklığı konusunda ele aldığı gerekçe, bizim de tercih ettiğimiz bir yoldur. Hatta biz, Allah'ın izniyle bunu kesin bir ifade ile söylemekteyiz. Çünkü bu nokta, İslam'ın tedricilikte veya peyderpey ya da yavaş yavaş ele alarak, eğitmek ve alıştırmak suretiyle şeriata uygun olarak yerine getirdiği bir yöntemdir. İşin başında iken meseleyi sıkı tutmuş ki, daha baştan itibaren Müslümanlar yanlışa sapmasınlar. Bu işin durumu, önem ve ciddiyeti Müslümanlar tarafından anlaşıncı, sakıncalar da genel olarak ortadan kalkınca, artık şarabın sirkeleştirilmesi konusundaki yasak da ortadan kaldırılmış ve bundan bu şekilde yararlanılmasına izin verilmiştir.

Hz. Ömer'in şaraptan elde edilen sirkeyi yasaklaması ve şarap kendi kendine sirkeleşmedikçe onu kullanmayı menetmesine gelince; bazıları bunu, Hz. Ömer'in veraina yani aşırı takvasına yorumlamışlardır.

Fakat bu konuda bizim anladığımız ise, Hz. Ömer'in bu davranışı, ümmeti bir tür eğitme yoludur ve tebaasıyla yani vatandaşla-

nyla ilişkilerinde güttüğü siyasette onlar için bir tazir, caydırıcı bir unsur olmasıdır. Örneğin Hz. Ömer, su karıştırılmış sütü de döktürdü. Maksat, halkın bundan uzak durmalarını sağlamaktır. Hatta Ruveyşid es-Sakafî'ye uyguladığı ceza da bu türden bir uygulamadır. Çünkü Hz. Ömer bu şahsın evinde şarap bulur. Bunun üzerine evinin yakılması için emir verir ve evini yaktırır. (Bak. *el-Emval*;152. *Eser*:287)

Bu gibi durumların Hz. Ömer döneminde uygulanmaya konma sebebi, Hz. Ömer'in bu konuklardaki aşırı titizliği ve hassasiyetidir ki, toplumun bu tür işlere bulaşmaması için uyguladığı zecri tedbir ve uygulamalardır. Bu sayede insanlar münker olan, yasaklanan şeylere yaklaşmasınlar, istediğindendir. Yoksa bu, sürekli ve hep uygulanması gerekli ve lazım olan bir şey değildir. Kaldı ki bu tür uygulamaları sebebiyle fukahanın bir çoğu Hz. Ömer'e muhalefet etmişlerdir.

Biz de, kötülük işleyen, hep yaptıkları şeyler münker işler olan kimseler hakkındaki siyasi uygulamanın, aslında Hz. Ömer'in bu uygulaması gibi bir uygulamadan yanayız ve böyle bir uygulama olsun istemekteyiz. Çünkü ümmetin haramdan korunmaları, içki ve şarap içmekten, bunları üretmekten, ticaretini yapmaktan ve herhangi bir şekilde bu gibi işlere yakın bulunmaktan uzak durmalarının sağlanması için Hz. Ömer gibi zecri ve kesin tedbirlerin uygulanmaya konmasıyla mümkün olabilir. Çünkü bir hadiste bu işte hizmetleri geçen veya parmakları olan on kimseye lânet okunmuştur. Bunların Allah'ın rahmet ve merhametlerinden uzak kalmaları istenmiştir.

Ancak herhangi bir şekilde, Müslüman'ın mülkünde olan şey, fakat elinde olmayan bir nedenle elindeki madde şaraplaşmışsa, örneğin şıra durduğu yerde şaraba dönüşmüş ise veya miras yoluyla bir Müslüman'a şarap gelmişse ya da bir şekilde eline ya da mülküne şarap geçmişse, burada eğer o Müslüman'ı zarara düşmekten kurtaracak bir yol var ise bu durumda bizim, Müslüman'a ait olan bir malı zayi etme hakkımız yoktur, olmaması gerekir.

Aynı şekilde olur ki elimize bir miktar sirke geçmiş, mülkümüze girmiş olabilir ve olur ki bu sirke aslında kendiliğinden, durduğu yerde sirkeleşen değil de, şarap üzerinde bir takım işlemler yapılmak suretiyle sirkeleşmiş bir sirke de olabilir. Burada aşırı takva yani vera gereği bizim bundan uzak durmamız daha yerinde bir davranış olur. Fakat biz kalkıp, buna haramdır, diyemeyiz. Nitekim bizim tercih ettiğimiz görüş de zaten budur. Kaldı ki eldeki deliller de bunu göstermektedir.

Allah'a sonsuz hamd olsun.

Enes hadisine gelince bu, sadece bir mesele, bir konu ile alakalı olarak gelmiştir. Bunun genelleme ile alakası yoktur. Oysa aslolan umum olanları uygulamaya sokmaktır.

Bir de tuzun ve başka şeylerin necis olan şarap ile bulaşması veya karışması halinde necisleştiği, kirlenip pislendiği konusu vardır. Bu doğru kabul edilemez. Çünkü tuzun kendisi aslında, değiştirme olayını meydana getiren asıl unsurdur, asıl maddedir ve özelliği değiştirendir. Dolayısıyla herhangi bir şeyin veya maddenin tüm vasfını değiştiren bir madde onun hükmünü de değiştirir.

Bir de işin bir başka yönü bulunmaktadır. Çünkü konuyu iyice inceleyip araştırdığımız zaman ve seleften kimilerinin söyledikleri gibi, **“şarabın necisliği, manevi olan bir necisliktir, maddi bir necislik değildir”** görüşü üzerine konuyu oturttuğumuzda yukarıdaki gerekçenin de bir geçerliliği kalmaz, o gerekçe ya da illet düşer. Örneğin müşriklerin necis olmaları, maddi değil manevidir. Nitekim Kur'an'da yüce Allah şöyle buyurmaktadır:

“Ey iman edenler! Allah'a ortak koşanlar, müşrikler bir pislik içindedirler, necistirler. Artık bu yıldan sonra onlar herhangi bir maksatla Mescid'i Haram'a yaklaşmasınlar, onları Harem sınırları içine sokmayın.” (9, Tevbe, 28)

İşte bu görüş ya da mezhep kuvvetli bir görüştür, bir mezheptir. İmam Kurtubi bu görüşü tefsirinde, İmam Malik'in hocası Re-

bia'dan, Leys İbn Sa'd'dan ve İmam Şafii'nin arkadaşı-ashabı Müzeni'den rivayet ediyor. Bağdatlı bazı müteahhirin alimlerinden aktarıyor. Bunların hepsi de, şarabın temiz olduğu görüşünü savunuyorlar ve haram olan, sadece şarabın içilmesidir, çünkü bir şeyin haram olması demek, mutlaka o şeyin necis yani pis ve murdar olması demek değildir. Nice haram olan şeyler var ki, o şeyler şeriat açısından necis değildir, diyorlar. (Bak. Kurtubi, Tefsir:6/188-189)

Dolayısıyla şarabın yani hamrın necis olduğuna ilişkin sarih, net, ve açık sahih bir delil bulunmamaktadır. Nitekim İmam Şevkani de, "es-Seylu'l-Cerrar" adlı eserinde şöyle diyor: "Doğrusu, sarhoşluk veren şeyin necisliği hakkında, tutunabileceğimiz ve delillerle desteklenen bir kanıt yoktur." (Bak. Şevkani, agk.1/35-37)

TADDUDİ ZEVCAT VE HÜKMÜ

Soru: Ben burada şunu öğrenmek istiyorum. Neden İslâm dinî, bir erkeğin dört kadınla evlenmesini caiz görüyor? Çünkü bu hak, kimi erkekler tarafından kötüye kullanılmaktadır. Buna rağmen neden buna cevaz verilmiştir?

Neden Allah Resulü (sav)'nın kendisine dokuz kadınla evlenmesine cevaz verilmiş de, ümmetine dörtten fazlasına neden cevaz verilmemiştir?

Cevap: Dört kadınla evlenmeye izin verilmesi veya ruhsat tanınması ve bunun kötüye kullanılmak istenmesi meselesine gelince;

İslam'dan önce insanlar, herhangi bir kayda ve şarta bağlı kalmaksızın diledikleri kadar kadınla evlenebiliyorlardı. Hatta söylenildiğine göre Hz. Davud (as)'un eş ve odalık olarak 300 kadar eşi varmış. Hz. Süleyman (as)'ın ise 700 kadar hanımı varmış.

İslam'ın gelmesiyle bu sayıya bir sınırlama getirildi ve birden

fazla kadınla evlenebilmek için de bazı kayıt ve şartlar getirildi.

Buna getirilen sınırlamaya gelince, İslam hiçbir zaman dördü geçmemek üzere bunu dört sayısı ile sınırlamış oldu. Yüce Allah şöyle buyurmaktadır:

“Beğendiğiniz/size helal olan kadınlardan ikişer, üçer ve dörder olmak üzere evlenin.” (4, Nisa, 3)

Sakif kabilesinden Müslüman olan bir kişinin on kadın ile evli bulunmuş olması üzerine, Allah Resulü (sav) kendisinden “bu kadınlardan dört tanesini tercih edip, kalanını boşamasını istedi.” İşte sınırlama bu ayetle bu şekilde belirlenmiş ve Hz. Peygamber de bunu, görüldüğü gibi uygulamıştır.

Bunun için öngörülen ve ileri sürülen şart ise, kişinin eşleri arasında adaletle davranacağına dair kendisine güveni olması gerekir. Aksi halde bu erkeğin bir başka kadınla evlenmesi haram olur. Çünkü Allah şöyle buyuruyor:

“Şayet adalet yapamayacağınızdan, haksızlık yapmaktan korkarsanız o takdirde ya bir tane ile... yetinin.” (4, Nisa, 3)

İşte bu, evlilik için beraberinde daha başka şartların da cevazını çağırştırmaktadır. Örneğin evlendiği eşlere bakabilme gücüne sahip olması, namuslu ve iffetli olmaya kadir olması gibi.

İslam, birden fazla kadınla evlenmeyi mubah saymıştır. Çünkü İslâm dini gerçekçi bir dindir. O rüyalar dünyasında, hayal aleminde gezen bir din değildir. Bu açıdan hayatın problemlerine çözüm getirmeden, ona tedavi önermeden, onları başıboş olarak bırakmaz.

Erkeğin ikinci bir evlilik yapması şu sebeplerden olabilir. Adamın hanımı kırsırdır, çocuk yapmamaktadır. Ya da hayız yani aybaşı hali uzun sürmektedir. Kendisi de şehvet ve cinsel arzu bakımından güçlüdür. Bu bakımdan evlenme ihtiyacı olabilir. Ya da eşi hastadır ve bu hastalığı sürekli, eşlik görevini gereği gibi yerine getirememektedir. Fakat kocası buna rağmen onu boşamak is-

tememektedir, işte bu ve benzeri durumlardan ötürü ikinci bir evlilik caizdir.

Bazen de olur ki dul bir kadın vardır. Kadının kocası ölmüştür. Buna rağmen bekar bir gençle evlenmek istemektedir. Bu durumda olan bir kadının problemini çözmek gerekmiştir. Bundan dolayı bununla evlenmiştir.

Ya da kadın, eşinden boşanmıştır. Fakat henüz genç yaştadır. Özellikle de bir veya daha fazla çocukları da varsa, bunun problemini çözmek ve ona yardımcı olmak için evlenilmiş olabilir. Bunların hepsi de caizdir.

Ya da tüm toplumun karşı karşıya kaldığı bir problemin çözülmesi gereği duyulabilir. Örneğin salih ve namuslu, iffetli kadınların sayıları artmış olabilir. Bu toplumsal bir probleme dönüşebilir. Bu arada bu tür namus ve iffet sahibi kadınlarla evlenebilecek güçte, ihtiyaçlarını karşılayabilecek erkekler de olabilir. Bu da caizdir. Çünkü bu durum her zaman vardır ve özellikle savaşlar ve benzeri nedenlerle artarak devam etmektedir.

Şimdi böyle bir durum ortaya çıkınca, bekar veya dul kadınların sayıları gün geçtikçe artıyorsa ne yapacağız? Burada karşımıza şu üç noktadan biri çıkmaktadır:

1- Ya bu kadın tüm hayatını evlilikten ve anne olmaktan mahrum kalarak geçirecektir. Bu ise, o kadınlara bir zulüm ve haksızlık yapmak demektir.

2- Ya da tamamen din ve ahlâk dışı bir yol seçecek ve o yoldan kendisin tatmin etmeye çalışacaktır. Bu da o kadınların kaybı ve yok olması demektir.

3- Ya da evli erkek, onun nafakasını ve ihtiyaçlarını karşılayabilecek, namusunu ve iffetine sahip çıkacak, eşler arasında adalet sağlayacağına güven duyulan bir erkekle bir evlilik yapacaktır. Ki bu, en uygun olan çözüm yoludur.

Ancak bu rıhsatın veya iznin ya da hakkın kötüye kullanıla-

cağı meselesine gelince; söyler misiniz nice haklar var ki, acaba o haklar kötüye kullanılmıyor mu? Amacından saptırılmıyor mu? Fakat böyle olmasına rağmen o haklar tamamen kaldırılmıyor ve yasaklanmıyor. Hatta düşün bir kez, ilk evlilik bile kötüye kullanılmıyor mu? Şimdi böyle oluyor diye evlenme müessesesini kaldıralım mı?

Nitekim özgürlük meselesini ele alalım. Özgürlükleri kötüye kullananlar olmuyor mu? Şimdi böyle yapılıyor diye, özgürlükleri tamamen kaldırmamız mı gerekecek? Ya da seçimle iş başına getirilen ve görev verilen kimseler var. Bunlardan kimileri göreve geldiklerinde görevlerini kötüye kullanıyorlar. Şimdi böyle oluyor diye bütünüyle bunu yasaklamak mı gerekir? Bu manada devlet erkânını göreve atamamak mı lazım? Hangi şey yok ki kötüye kullanılasın. Şimdi böyle yapılıyor diye bütün bunları yasaklayalım mı veya ortadan mı kaldıralım? Yani hayatı anarşi ve kargaşaya mı teslim edelim?

Bizim burada yapmamız gereken şey, bu hakları ortadan kaldırmayı istemek yerine, bunları çiğnemeyecek, yerli yerince ve mümkün olduğunca uygulamaya sokacak kurallar getirmeliyiz. Buna rağmen bunu çiğneyenleri, kötüye kullananları da gücümüz yettiğince cezalandırmalıyız.

HZ. PEYGEMBER'E AYRICALIK TANINMASI

Şimdi, neden dolayı Allah Resulü (sav)'ne dokuz kadına kadar izin verilmiş ve onun zimmetinde dokuz kadının kalmasına müsamaha ile bakılmış ve bu müsamaha Müslümanlara niye tanınmamış ve onlar için bu, dört ile sınırlı tutulmuştur? Ki bu dört kadınla evlilik en son sınırdır. Hatta Hz. Peygamber (sav)'in kendisi de on kadınla evli birinin Müslüman olması üzerine, ona, dört tane-

sini tercih etmesini ve kalanlarını ise boşaması emrini vermiş ve onları ayırmıştı. Şimdi buna ne diyorsunuz?

Bizim buna diyeceğimiz şudur; yüce Allah'ın peygamberi Hz. Muhammed (sav)'e sadece bunu has kılmasının bir takım bilinen sebepleri ve hikmetleri vardır. Bu bilinen sebep ve hikmetler de şöyledir:

Hz. Peygamber (sav)'in hanımlarının sadece ona has kılınmasının bir takım hükümler ve özel nedenlere bağlıdır ki bu durum diğer kadınlar için söz konusu değildir. Sadece Hz. Peygamber (sav)'in hanımlarına özgü olan bu özel hükümlerden bazıları şöyledir. Allah Resulü (sav)'nün vefatından sonra eşlerinin herhangi bir kimseyle evlenmelerinin haram olması. Nitekim yüce Allah şöyle buyurmaktadır:

“Sizin Allah'ın Resûlünü üzmeniz ve kendisinden sonra onun hanımlarını nikâhlanmanız asla caiz olamaz.” (33, Ahzab, 53)

Oysa kocasından boşanan her kadının bundan sonra herhangi bir Müslüman ile evlenmesi o kadına helal olur.

Ancak yüce Allah'ın onlara bir ikramı sebebiyle, Allah onları sadece peygamberine eş olarak kalmalarını tahsis etmiş, bu ayrıcalığı peygamber eşleri yani annelerimiz için getirmiş, onlardan başka diğer kadınlar için böyle bir hak tanımamıştır. Bu itibarla onlardan başkasıyla evlenmesi caiz, helal olmaz veya onların yerine başkalarını alması da caiz, helal olmaz. Sayı olduğu gibi ne ise, aynen öyle bırakılmıştır. Nitekim bu konuda yüce Allah, peygamberine şöyle buyuruyor:

“Bundan sonra artık başka kadınlarla evlenmen, elinin altında bulunan cariyeler hariç, güzellikleri hoşuna gitse bile, bunların yerine başka hanımlar alman sana helâl değildir. Allah her şeyi gözetler.” (33, Ahzab, 52)

Ayrıca yüce Allah, peygamberine, hanımlarına bildirmesi için şu emri vermiştir. Çünkü Hz. Peygamberin hanımları yani anneleri-

miz, Hz. Peygamber (sav)'den nafakalarının arttırılmasını ve durumlarını iyileştirilmesini istemişlerdi. Allah da Resulüne, "hanımlarının Allah, Resulü ve ahiret yurdu ile dünyalık ve dünyalığın şatafatı arasında bir tercih yapmalarını, bu tercih sonucu onları güzellikle boşayarak önlere serbest bırakması ve güzellikle boşaması noktasında, tercihi onlara bırakmıştı." Ancak onlar Allah'ı Resulünü ve ahiret yurdunu seçmişlerdi. İşte yüce Allah bu konuyu şöyle açıklamaktadır:

"Ey Peygamber! Eşlerine şöyle söyle: Eğer dünya dirliğini ve süsünü, refahını istiyorsanız, gelin size boşanma bedellerinizi vereyim de, sizi güzellikle salıvereyim. Eğer Allah'ı, Peygamberini ve ahiret yurdunu diliyorsanız, bilin ki, Allah, içinizden güzel davrananlar için büyük bir mükâfat hazırlamıştır." (33, Ahzab, 28-29)

Böylece hepsi de Allah'ı, Resulünü ve ahiret yurdunu tercih ettiler ve Hz. Peygamber (sav) ile birlikte kanaatle hayat geçirmeyi ve o zühd hayatını sürdürmeyi seçtiler. Bunlardan birisinin Hz. Peygamber (sav)'den ayrılmaları hiç olabilir mi? Onlardan bir tanesinin ayrılması demek, onun elim bir azap ve çekilmeyecek bir ceza olarak değerlendirilirdi. O halde böyle bir sonuç doğuracak bir yolu niye seçsin ve neden müminlerin annesi olma şansını ve değerini yitirsin ki?

İşte bu sebepten ötürü yani bu dokuz kadının, annelerimizin Hz. Peygamber (sav) ile birlikte hayat sürdürme yolunu tercih etmelerinden dolayı onlara lütufta bulundu, ikram ve ihsanda bulundu. Evet Hz. Peygamberin çektiği sıkıntıya ve fazla mal varlığının olmamasına rağmen onunla kalmayı tercihleri sebebiyle Allah kendilerine ikramda bulunmuştur. Öyle ki bazen üzerinden aylar geçirdi de, Hz. Peygamber (sav)'in hanımlarının yani annelerimizin evlerinde bir ateşin yakıldığı görülmezdi. Günler ve aylar geçirdi de, evlerinde yiyecek olarak iki şey bulunurdu. Biri hurma, diğeri de su.

HZ. PEYGAMBER'İN BİRDEN FAZLA EVLENME HİKMETİ

Hz. Peygamber (sav) efendimizin birden fazla kadınla evlenmesinin hikmeti, aslında araştıran herkes tarafından bilinen bir gerçektir. Hz. Peygamber'in kendisiyle evlendiği her kadının bir sebebi ve hikmeti, bunu anlatan bir hikayesi ya da kıssası vardır.

Peki Hz. Peygamber (sav)'in bu kadar kadın ile evlendiği bir dönemde kaç kadın ile evlenmek caiz olabiliyordu?

Aslında burada bunun detaylarına girmek için bu sayfalar buna yetmez. Ama biz burada sadece konuya ilişkin olan noktalara değinmekle yetineceğiz.

Bilindiği gibi Hz. Peygamber (sav) gençlik ve olgunluk çağını bir tek kadınla evlenmekle geçirmiştir ki bu, hemen hemen elli yaşına gelene dek böyle olmuştur. Bu yaşa gelene dek hayatını birleştirdiği kadın kendisinden 15 yaş büyük olan dul bir kadın ile geçirmiştir. Kendisi Hz. Peygamberle evlenmezden önce başından iki evlilik geçirmiş ve o eşlerinden de çocukları olmuş olan dul bir kadındır... Hz. Hatice annemiz. Ama bütün bunlara rağmen Hz. Peygamber (sav) hayatını bu kadınla, eşlerin en mutlusu olarak geçirmiştir. Hz. Peygamber (sav) Hz. Hatice annemize karşı olan sevgisini ölümünden sonra bile ona karşı sürdürmüş ve onu hep hayırla anmıştır. Onu hatırlatan her şeyden dolayı hep onun iyiliklerini ve güzelliklerini sevinç ve mutlulukla anardı. Hatta Hz. Aişe annemiz, Hz. Peygamber (sav)'in en genç hanımı olduğu halde, kabrinde yatan Hz. Hatice annemizi sırf bu yüzden kabrinde bile kıskanırdı.

Allah Resulü (sav), Hz. Hatice annemizin vefatından sonra evlendiği ilk kadın, Zem'a kızı Zeynep olmuştur. Bu hanım oldukça yaşlı bir kadın idi. Hz. Peygamber onunla evlenirken, ne bir gençliği vardı, ne de güzelliği. Oldukça yaşlı ilerlemiş olan bir kadındı.

Daha sonra Hz. Peygamber (sav), kendisine en yakın olan as-

habıyla akrabalık kurmak istedi –ki Hz. Ebu Bekir bunun başında yer alırdı–. Dolayısıyla Resulullah (sav) yaşının küçüklüğüne rağmen Hz. Ebu Bekir'in kızı Hz. Aişe annemizle evlendi. Çünkü Arap toplumunun o günkü gelenek ve inancına göre kavmin önde geleninin kızıyla evlenmek, Araplarca bir tür saygı ve değer verme anlamını taşırdı. Hz. Peygamber, Hz. Aişe henüz evlenme çağına gelmemişken, onu babasından istedi ve nişanlandı. Ancak evlilikleri yani beraberlikleri yıllar sonra gerçekleşti.

Hz. Peygamber (sav) aynı duygu ve gerekçe ile Hz. Ömer'in kızı Hz. Hafsa annemizle evlenmişti. Çünkü Hz. Ömer, Hz. Ebu Bekir'den sonra yakınlıkta Hz. Peygamber (sav)'in ikinci adamıydı. Hz. Ömer kızıyla evlenmesi için yakın arkadaşları olan Hz. Ebu Bekir ile Hz. Osman'a teklifte bulunmuş ve fakat her ikisi de bu konuda Hz. Ömer'e olumlu veya olumsuz bir cevap vermemişlerdi. Hz. Peygamber (sav) Hz. Ömer'i onurlandırmak, değerini takdir ettiğini belirtmek için Hz. Hafsa ile evlenmiştir. Nitekim Hz. Ebu Bekir ile de bu duygularla akrabalık kurmuştu.

İşte bu şekilde Hz. Peygamber (sav), kendisine en yakın olan dört arkadaşı ile akrabalık ve hısımlık kurmuştu. Yani demek istediğim şudur. Hz. Ebu Bekir ile Hz. Ömer'i ve Hz. Osman ile Hz. Ali'yi kastediyorum. Çünkü Hz. Peygamber (sav) bu zatlardan ilk ikisinin kızlarıyla evlenerek akrabalık bağını kurduğu gibi, Hz. Osman ile Hz. Ali'ye kızlarını vererek onları da kendine akraba kılmıştır. *-Allah hepsinden de razı olsun.-*

Hz. Peygamber (sav), Uhud savaşında kocası şehit düşen Ümmü Seleme ile evlenmiştir. Bu kadın Allah yolunda yurdunu terkedip gelen muhacir kadınlardan idi. Dolayısıyla bu kadınlar bu uğurda çok sıkıntılar çekmişler, büyük zorluklara katlanmışlardı. İşte bu maksatla Hz. Peygamber (sav) onu da eşleri arasına almakla, ona bir değer kazandırmak istedi. Hz. Peygamber (sav) kendisiyle evlenmek istediğinde, yaşının ileri olması ve çocuklarına bakmak zorunda olduğunu söylemekle evlenemeyeceğine ilişkin mazeret beyan etmişti. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sav) de ona: “Senin

başına gelen yaşlılık benim de başımdadır, çocuklarına gelince onlar da benim çocuklarımdır” diye buyurmuştu.

Huyey kızı Safiye. Babası Huyey b. Ahtab, tanınmış Yahudi liderlerindendi. Hemen her savaşta Hz. Peygamber (sav)’in karşısına çıkan, azılı bir İslâm düşmanıydı. Babası ölmüş ve ailesi de yok olmuştu. İşte bu yüzden Hz. Peygamber (sav) onu, ashabından birine bırakmayı istemedi. Aksine ona bir ikram olsun, onun saygınlığına gölge düşmesin diye, Allah Resulü (sav) onu kendine eş olarak aldı ki, karşı karşıya bulunduğu musibeti, üzüntüsü ve hüznü yok olsun, acılarını bu sayede unutmuş olsun istedi.

Ümmü Habibe; Ebu Süfyan b. Harb’ın kızı Remle’dir. Ebu Süfyan Kureyş toplumunun lideri ve Uhud, Ahzab ve benzeri savaşlarda Hz. Peygamber (sav)’e karşı, onların komutanları olan bir kişidir. Ümmü Habibe İslâm dinin kabul etmiş ve eşiyle beraber inançları uğrunda Habeşistan’a hicret etmişti. Daha sonra kocası İslâm dinin bırakıp irtidat eder, dinden döner –Böyle bir duruma düşmekten Allah’a sığınırım-. Bunun üzerine Ümmü Habibe kadın başına Habeşistan’da kalır. İşte bu yüzden Allah Resulü (sav) onun üzüntüsünü ortadan kaldırmak, kocasının onu terketmesi sebebiyle de, yalnız olmadığını göstermek için, onunla evlenmiştir. Allah Resulü (sav) Habeş Necaşisini, Ümmü Habibe’yi kendisi adına istemek ve dünürücü olmak, kendisiyle evlendirmek üzere onu vekil olarak tayin etti. Çünkü Habeşistan ile aralarında çok uzak bir mesafe bulunuyordu. Bu nedenle Necaşi’yi vekil tayin etti. Bu durum, yani Hz. Muhammed (sav)’in, onun kızı Ümmü Habibe ile evlendiği haberi babası Ebu Süfyan’a ulaştırıldığında, Ebu Süfyan böyle bir akrabalıktan şeref duyduğunu belirtmek maksadıyla şöyle konuşmuştur: “Nihayet o erkek adamdır, kimseyi küçük düşürmez.”

Cahş kızı Zeynep, Allah bunun kıssasını ve ayrıca evlenme olayını Kur’an’da anlatıyor. Çünkü Hz. Zeynep’in önceki evliliği Araplar arasında yaygın olan batıl bir inancı yıkmak için olmuştu. Arapların cahiliye dönemi inancına göre, bir kimsenin evlatlık oğulluk edindiği kimsenin hanımıyla evlenmesi haramdı. İşte evlat-

lık konusundaki bu batıl inanç kalıntısı halen devam ediyordu. Haliyle bunun yıkılması gerekiyordu. Çünkü yüce Allah şu ayeti indirmişti:

“Onları (evlât edindiklerinizi) babalarına nisbet ederek çağırın. Allah yanında en doğrusu budur.” (33, Ahzab, 5)

Hiz. Peygamber (sav) bu ayet inmeden yani henüz İslâm gelmeden önce, kölesi Zeyd'i evlatlık edinmişti. Bu ayette çocukların babalarının adıyla çağırılması istenince, gereken yapılmış oldu. Çünkü yüce Allah yukarıdaki ayetle, çok önemli olan bir meseleyi bizzat peygamberinden çözmesini, hem de bunu kendi şahsında tatbik ederek göstermesini emrediyordu.

Bu istek, daha önce kendisini oğul edindiği Zeyd'in hanımı Zeynep ile, onun boşaması sonucu evlenmesini içeriyordu. Doğal olarak böyle bir evliliği, evlatlığının boşanmış olan eşiyle evlenmesini kendi adına çok ağır bir şey olarak görüyordu. Zira toplumun baskısı ve şiddetli kınaması vardı. Yüce Allah şöyle buyuruyordu:

“Ey Resûlüm! Hani Allah'ın kendisine İslâm ile nimet verdiği, senin de kendisine özgürlüğüne kavuşturmakla iyilik ettiğin kimseye, : Eşini yanında tut, Allah'tan kork! diyordun. Allah'ın açığa vuracağı şeyi, insanlardan çekinerek içinde gizliydun. Oysa asıl korkmana lâayık olan Allah'tır. Zeyd, o kadından ilişkisini kesince biz onu sana nikâhladık ki evlatlıkları, karılarıyla ilişkilerini kestiklerinde, o kadınlarla evlenmek isterlerse müminlere bir güçlük olmasın. Allah'ın emri yerine getirilmiştir.” (33, Ahzab, 37)

Nitekim diğer hanımlarıyla olan evlilikleri de böyledir. Yani Allah Resulünün evlendiği bu kadınların her biriyle evlenme konusunda bir sebebi ve bir kıssası vardır. Bunlarla evlenmesinde birer hikmet bulunmaktadır.

Bu sebeplerden biri, evlilik yoluyla akrabalık kurmak suretiyle Arap kabileleriyle olan bağları pekiştirmek istemesidir. Hiz. Aişe

annemiz dışında, Hz. Peygamberin kendileriyle evlendiği tüm bu kadınlar, dul kadınlar idi. Öyle belirgin bir özellikleri ve güzelliği yoktu. Eğer Hz. Peygamber (sav) isteseydi, Araplardan bekar nice güzel kızlar vardı, onlarla evlenebilirdi. Onlar böyle bir istek karşısında ona yakın olmak için can atarlardı. Fakat Allah Resulü (sav) bu evliliklerinin her biriyle İslâmî manada bir problemi çözmüş veya bir yarayı tedavi etmiştir.

MÜSLÜMAN OLAN KİMSE ESKİ ADINI ALABİLİR Mİ?

Soru: Çift isimle anılmanın şariat-din açısından bir sakıncası ve itiraz var mı? Örneğin Sare Kerime, Fatıma Berta gibi. Yani yeni Müslüman olmuş bir erkek veya kadın, önceki adını devam ettirmesinde, örneğin “Berta” denmesinde ve bu isme ayrıca bir İslâmî isim eklemek olabilir mi?

Cevap: Çift veya daha fazla isimle anılmanın şariat-din açısından bir sakıncası yoktur. Örneğin adam, Müslüman olmadan önceki adını, Müslüman olduktan sonra da devam ettirebilir. Müslüman olduktan sonra aldığı yeni isme bunu ekleyerek de devam ettirebilir. Örneğin adam Muhammed, Ahmed, Abdullah, Abdurrahman, Ömer veya Ali isimlerini alabilir, buna ek olarak eski adını da devam ettirebilir. Aynı şekilde kadın da eski adını devam ettirebilir ve bu eski adına İslâmî bir isim ekleyebilir. Örneğin Hatice, Fatıma, Aişe, Rukiye veya buna benzer bir isim gibi.

Öteden beri Araplar arasında gelenek olarak gelen bir şey vardır. O da bir şahsın, özellikle de toplumda bir yeri ve konumu olan kimselerin bir adı, bir künyesi ve bir lakabı olabilmektedir ki, bunların tümü aslında isimdirler ve onlar bu isimlerle çağırılmaktalar. Örneğin Abdullah, Ebu Bekir ve Sıddiyyk gibi. Bu her üç isim de bir tek şahsa, Hz. Ebu Bekir’e ait isimlerdir. Nitekim Hz. Ömer de böyledir. Ona ayrıca Ebu Hafs ve Faruk adları da verilmiştir.

Çoğunlukla bir adamın çift ismi olabilmektedir. Bu adlardan biri nüfusta kayıtlı tescil edilmiş olan isim, biri de halk arasında yaygın olan ve resmiyette hiç bilinmeyen isim olabilmektedir. Bu asıl isme, şöhret bulan yani yaygınlaşan isim geçerli olabilmektedir.

Ayrıca ister erkek olsun, ister kadın, bir kimsenin iki isim taşımasında ve bu iki isimle anılmasında herhangi bir sakınca yoktur. Özellikle de adam daha önce Müslüman değildir, bir adı vardır. Müslüman olunca da o adıyla birlikte Müslüman bir isim de almıştır. Bunda bir sakınca yoktur.

Yeter ki Müslüman olmazdan önceki adı İslâm açısından sakıncalı bir isim olmamış olsun. Örneğin Abdulmesih yani İsa'nın oğlu gibi olmasın. Ya da buna benzer bir isim olmamış olsun. Ya da sadece Hristiyanlara özgü bir ad olmamış olsun. Yani Hristiyanlık dinin çağrıştıran manada bir ad olmamış olsun. Örneğin Cercis, Patris, Yuhanna, Metta ve bunun gibi isimler olmamış olsun. Bu gibi isimler olursa, değiştirilmelidir. Özellikle de Arapların... Çünkü bu gibi isimlerle bir Müslüman'ın isim alması, özellikleri itibariyle gayri Müslimlere benzeme olarak değerlendirilir. Bu ise caiz olmaz. Kaldı ki bu gibi isimlerin alınmasında bir de kuşku ve vehim uyandırma durumu vardır. Çünkü böyle bir isimle biriyle karşılaştığımızda bu adam acaba Müslüman mı değil mi gibi bir şüphe içimize doğar. Mesela Müslüman olmayan bir kimseye Muhammed, Ahmed, Ebu Bekir, Ömer, ali ve benzeri isimlerden birinin verilmesi durumunda, bu isimlerin Müslümanlara ait isimler olması açısından, gayri Müslimler de, bu isimlerle anılan bir gayri Müslim hakkında, acaba Müslüman mı diye bundan kuşku duyarlar ve ilk akla gelen de bu olur.

İşte bu gibi sakıncalar sebebiyle sakınca doğuracak isimlerden bir Müslüman'ın uzak durması gerekir. Şeriat yani din açısından makbul olan bir isimle değiştirilmelidir. Bu gibi sakıncalı isimler dışındaki isimlerini dilerlerse Müslüman olduktan sonra da yeni isimleriyle beraber taşıyabilirler. Nitekim ashaptan da, Müslüman

olmalarından sonra, cahiliye dönemindeki isimlerini aynen taşıyanlar ve değiştirmeyenler olmuştur Gerçi en uygun ve yerinde olan şey, kişinin girdiği yeni dinin, İslam dininin makbul isimlerinden birini alması daha güzel bir davranış olur. Öyle bir isim olmalı ki, girdiği yeni dini başkalarına sevdiren, başkalarını da ona çağrıştıran bir güzel isim olabilsin.

Hız. Peygamber (sav), güzel manalar içeren, güzel çağrışımlar yaptıran, hayır ve güzellik getiren, uğur sayılan isimlerle isimlendirilmeyi severdi. Fakat zıt olan, yanlış çağrışımları hatırlatan isimlerden hoşlanmazdı. Allah Resulü bu tür rahatsız edici isimleri daha güzel olanlarıyla değiştirdi. Örneğin Allah Resulü (sav) bir kadının Asiye (Asi, isyankar, karşı çıkan manasında olan) adını, Cemile (Güzel) olarak değiştirmiştir.

Allah Resulü (sav) şöyle buyurmuştur: *“Allah’ın en sevdiği isimler ya da Allah katında en sevimli isimler, Abdullah, Abdurrahman adlarıdır. En doğru-güzel isimler de Haris ve Hemmam isimleridir. Allah katında isimlerin en çirkini de, Harp (Savaş) ve Murre (Acı) adlarıdır.”*

İşte bu da gösteriyor ki, Hız. Peygamber (sav) savaşı değil, barışı seviyor ve savaşa buğz ediyor, ondan nefret ediyor. Hatta savaş adından bile nefret ediyor. Fakat Allah Resulü eğer bir yerde savaşmaya mecbur kalırsa, o konuda da hiç çekinmeden cesur bir şekilde ona da dalar.

KADININ SAÇLARINI KISALTMASI

Soru: Bir kadın, saçlarını kısaltmak istediğinde bunun için kocasından izin alması gerekir mi?

Cevap: Erkeğin hissetmeyecekleri manada kadınların mutat

olduğu üzere bazen saçlarını kısalttıkları görülmektedir. Bunun da nedeni saçlarının çok aşırı şekilde uzamasını önlemek içindir. Zira bu, gerçekten kadına taranmasında olsun bu ve benzeri nedenlerle kadına zorluk ve sıkıntı verebilir. Ki bu durum hemen hemen doğal olarak bütün kadınlarda olan bir şeydir. Kadının bu gibi bir durumda saçını birazcık kısaltmasında, kocasından izin almasına ihtiyacı yoktur.

Ancak bir işin bir başka yönü vardır. Kadın saçını öylesine kısaltıyor ki, kocasının önünde, onun bir kadın olduğu şeklini ve izlenimini kaybettiriyor. Oysa kocası, belli bir müddet için o şekle, o saça ve o surete alışmış, ona ünsiyet peyda etmiştir. Fakat kadının kocasının karşısına saçlarını kesmiş yepyeni bir suret ve şekilde çıkması, ansızın alışık olmadığı bir durumla karşı karşıya kalması, sanki eski hanımı değil de yeni bir kadın imiş gibi gelivermesi olayı, aslında erkek açısından alışılmadık yeni bir eksiklik ve kusur türüdür. Çünkü eşine danışmadan böyle bir işe kendi başına girişmiş olması yanlıştır. Bunu yapmadan önce eşler arasında karşılıklı anlayış ve anlaşılma ile olmalıdır. Bu olmalıdır ki, karı ile koca arasındaki sevgi ve saygı, bağlılık devam edebilsin.

Aslında Müslüman bir kadın için gerekli olan şey, saçını-başını yolda ve sokakta açmamasıdır. Özellikle de yabancı erkekler karşısında açmamalıdır. Ancak mahremleri olması halinde, kadının mahremleri yanında, yabancı olmamak kaydıyla saçını açmasında bir sakınca yoktur. Çünkü hanımından ilk yararlanacak olan kişi ve ondan faydalanma hakkı olan şahıs, bizzat o kadının kocasıdır. Kocasının eşinin saçının güzelliğinden ve hoşluğundan faydalanacaktır, yabancı olanlar değil. Kocasını, o saça bakarken, ona olan içten sevgi ve bağlılıkla bakacaktır.

Akıllı olan bir eş yani hanım, kendisiyle kocası arasında sevgi ve saygılarını arttıracak, geliştirecek ve kalıcılığını sağlayacak olan güzel davranışlara özen gösterir. Çünkü ancak bu sayede sağlıklı toplumların ve sosyal çevrelerin, ailelerin oluşması sağlanabilir.

DOĞUM SONRASI NEKAHET DÖNEMİ VE MİSAFİRLERE İKRAM MESELESİ

Soru: Bir kadının, doğum yapmasından sonraki nekahet ve dinlenme döneminde, yani lohusalık döneminde gelen konuklara ikramda bulunmak ve hizmet etmek zorunda mıdır? Doğum tebriki veya bebeği görmek için gelenlere hizmet için kalkıp onlara hizmet etme zorunluluğu var mıdır?

Cevap: Allah da bilmektedir ki doğum olayında da çocuk dünyaya getirme meselesi kadını epeyce zorlamakta ve yormaktadır. Çünkü kadın, o çocuğunu doğurana dek çok büyük sıkıntılara, zorluklara, zahmetlere, iniltilere ve rahatsızlıklara katlanıyor. Nitekim yüce Allah şöyle buyuruyor:

“Annesi onu zahmetle taşıdı ve zahmetle doğurdu.” (46. Ahkaf, 15)

Kuşkusuz Allah bile, kadının doğum yapmasından sonra lohusalık döneminde, İslam'ın temel rükünlerinden ve direklerinden olan namaz ile orucu onlardan affetmekte, istememektedir. Gerçi namaz ile oruç arasında fark var ama, yine de Allah bu durumda kadından bunları istememektedir. Allah kadının bu durumda iken geçirmiş olduğu yani kılamadığı namazlarını, sonradan kaza etmesini ondan istemiyor, fakat bu dönemde tutamadığı oruçlarını daha sonra kaza etmesini istemektedir.

Bundan murat ise, doğum ve lohusa sebebiyle gelen kanama hüküm itibarıyla tıpkı hayız yani aybaşı haline benzemesi itibarıyledir. Çünkü hayız ile lohusanın hükümleri aynıdır.

İşte bu durumda Hikmet sahibi olan Şari yani yüce Allah, lohusa halinde olan bir kadından bu görevin hafifletilmesi gereğine işaretle, Allah'tan bir rahmet olarak kolaylık sağlanmaktadır. Çünkü bir bakıma bu durumdaki bir kadına adeta hasta imiş gibi muamele olunmaktadır.

Doğal olarak kadının doğum sonrasında loğusalık döneminde aşırı bir şekilde yorulmaması, iş yapmaması gerekir. Bu halde iken ona ağır gelebilecek işler ve yükler yükletilmemelidir. Kaldı ki İslâm ülkelerinde güzel bir gelenek olarak devam eden bir şey vardır. O da, lohusa halinde olan bir kadına iş yaptırılmaktan, hizmete koşulmaktan öte, bizzat ona hizmet edilir, bu halde iken ona bakılır, zor ve ağır yükler, onun omuzundan kaldırılır. Bu dönemde daha bir titizlikle ona bakılır. Bu hal, kadın normal sağlığına kavuşana dek böyle sürer.

Ancak eğer kadın gurbette ise, bakacak başka kimsesi de yoksa, kendine ve çocuklarına, evine ve işlerine bu halde iken bakmak zorunda ise, bu durumda kadının yapabildiği kadarıyla yapması gerekir. Fazla bir yük ve ağırlık yükletilmemesi icabeder. Gelen ziyaretçi ve konukların o kadına yük olmaniaları, ona bir külfet ve zorluk getirmemeleri ya da yüklememeleri gerekir. Kadının altından kalkamayacağı zor şeylere onu mecbur bırakmamalılar. Gücünün üzerinde ve gerçekten yapamayacağı şeylere zorlanmamalı. Çünkü Allah bile, bir kimseye gücünün üzerinde bir yük yüklememektedir. Bu itibarla erkekler hanımını lohusa döneminde ağır işler yapmaya zorlamaya, üzerinde baskı kurmaya hakkı yoktur. Zira yüce Allah şöyle buyurmaktadır:

“Allah sizin için kolaylık diler, size zorluk dilemez.” (2, Bakara, 185)

Hız. Peygamber (sav) de bir hadislerinde şöyle buyuruyor: **“Kolaylaştırın, güçleştirmeyin. Müjdeleyip sevindirsin ama ürkütüp kaçırmayın.”** (Enes’ten Buhari ve Müslim ittifakla rivayet etmişlerdir.)

Allah Resulü (sav) yine şöyle buyuruyor: **“Sizler ancak kolaylaştırıcılar olarak gönderildiniz, yoksa zorlaştırıcılar olarak gönderilmediniz.”** (Buhari ve başkaları Ebu Hureyre’den rivayet etmişler.)

Aslında bu şeyler var ya, gerçekten güzel zevk sahibi olan, üs-

tün ahlâki yeteneklere ve özelliklere sahip bulunan kimseler yaparlar.

EVİNE BELLİ BİR BAYANIN GELMESİNİ İSTEMEMEK

Soru: Bir koca, hanımından belli bir kadının, örneğin Hristiyan bir kadının gelmemesini, ziyaret etmemesini hanımından isteyebilir mi?

Cevap: İster Müslüman bir kadın olsun, ister gayri Müslim yani Müslüman olmayan bir kadın olsun, koca hanımından tanıdığı herhangi bir kadının evine gelmemesini, hanımını ziyaret etmemesini isteyebilir ve bunun için yasak koyabilir. Meğer ki bunun geri planından doğabilecek bir korku ve endişesi olmuş olsun. Yani koca, böyle bir kadının evine gelip gitmesi durumunda evinin huzurunu bozabilecek, huzursuzluk doğuracak, karısını, çocuklarını ayartacak, baştan çıkaracak veya evliliklerine bir zarar getirecek bir durumu sezmesi veya böyle bir endişeye sahip olması halinde, eşinden bunu isteyebilir ve yasak koyabilir.

Çünkü erkek ailenin temel direğidir ve o ailenin bekçisi ve koruyucusudur. Bu itibarla görevi gereği, ailesinin karşı karşıya kalacağı tüm tehlikelerden, onları koruması kendisine vacip ve farz olur. Hatta böyle bir durum galip zannına göre de olsa, koca bunu yapma hakkına sahiptir. Nitekim bilinen şer'i-dini kuraldır. *"Bir mefsedeti, kötülüğü önlemek, ortadan kaldırmak, bir maslahatı ve faydayı sağlamaktan önce gelir."*

Ben Almanya'dan bir dost tanırım. Bu dostumuz sevdiği bir kadınla orada evlenir. Kadın Müslüman olur ve tam yirmi yıl beraber yaşarlar. Daha sonra, kadının bir bayan yakını onu ziyarete gelir. Bu arada üç tane de çocukları vardır, hepsi de büyümüşlerdir. İşte ziyarete gelen bu yakın bayan, bu evli kadının hayatını değiştire-

rir. Fikirleri, eğilimleri üzerinde çok açık bir şekilde etkili olur. Nihayet bir gün koca işinden evine geldiğinde –ki, kendisi gerçekten başarılı bir hekimdir, bir doktordur–, evde ne eşini, ne çocuklarını ve ne de mobilyalarını bulamaz, ev boşaltılıp aile çekip gitmiş.

Bir başka örnek, adamın biri hanımından, evlerine gelip gitmekte olan bir kadından uzak durmasını, ona gidip gelmemesini, onunla oturup kalkmamasını ister. Fakat hanımı her şeye rağmen kocasının tavsiyelerini pek dinlemez ve o sakıncalı kadınla ilişkilerini devam ettirir. Ancak adamın tek endişesi, bu kadının kendisine sahip olmak için bir şeyler peşinde olduğudur. Nihayet sonuçta, bu dost ve arkadaş diye kadının evine aldığı, beraber arkadaşlık kurmayı istediği kadın dostu, elinden bunun kocasını kapar. Sonuçta kadını kocasından boşatır, kocası ile çocuklarını birbirinden ayırır.

Bütün bunlardan sonra bizim tavsiye edeceğimiz şey şudur:

Erkek bu gibi konularda, doğru olandan şaşmamalı, yanlışla sapmamalıdır. Şüphe doğurmaya neden olabilecek yerlerden uzak durmalı ve sebepsiz yere de kuşkuya kapılmamalıdır. Koca hanımına bir hapishane hayatı da yaşatmamalıdır ve böyle bir şeye mecbur bırakmamalıdır. Yani hapishaneye benzer bir uzlet hayatını yaşatmamalıdır. Onu yani hanımını, bildiği ve tanıdığı her arkadaşıyla buluşmaktan menetmemeli, bundan mahrum bırakmamalıdır. Kısaca sui zan besleyerek ve bilmeden bir takım varsayımlarla hareket ederek hanımının hayatını zindana çevirmemelidir. Çünkü yüce Allah şöyle buyuruyor:

“Ey iman edenler! Zannın çoğundan kaçının. Çünkü zannın bir kısmı günahdır.” (49, Hucurat, 12)

Allah Resulü (sav) de şöyle buyuruyor: **“Zandan sakınmanızı size emrediyorum. Çünkü, zan, sözlerin en yalan olanıdır.”** (Ebu Hureyre’den Buhari ve Müslim ittifakla rivayet etmişler.)

İslam dini, Müslüman erkeğe olsun, kadına olsun, hiçbir zaman bütün insanlarla olan bağlarınızı koparın, diye emretmemiştir..

Hatta bu insanlar ister gayri Müslim erkekler olsun, ister kadınlar olsun, hiçbiriyle bağları tamamen koparmayı emretmemiştir. Özellikle de Kitap ehlinde olanlarla bağları kesin, diye bu manada bir emir vermemiştir. Nasıl bağları kesebilirsin ki?! Çünkü İslâm, Kitap ehli olan kadınlarla evlenmemizi caiz görmüştür. Nitekim Aziz ve Celil olan Allah şöyle buyuruyor:

“Allah, sizinle din uğrunda savaşmayan ve sizi yurtlarınızdan çıkarmayanlara iyilik yapmanızı ve onlara âdil davranmanızı yasaklamaz. Çünkü Allah, adaletli olanları sever.” (60, *Mümtehine*, 8)

Yüce Allah kitap ehline iyilikte bulunmaktan, onlara karşı adil davranmaktan bizi yasaklamıyor. Ayette adalet diye geçen ifade “Kıst” kelimesiyle ifade olunmuştur. İyilik olarak verdiğimiz kelime de, “Birr” kelimesiyle ifade edilmiştir. Birr yani iyilik ihsan demektir ki bu, adaletten daha üstün olan bir şeydir. Dolayısıyla, insanlar arası ilişkide şeriat, en kutsal alaka ya da ilişki olması sebebiyle, bu durumu bu kelime ile yani ihsan manasına gelen **Birr** kelimesiyle zikretmiştir ki bu alaka veya ilişki çocukların ana ve babalarıyla olan alakalarıdır, işte bu da **Birr** demektir.

HANIMINI ANA-BABASINI ZİYARETTEN MENETMEK

Soru: Müslüman bir koca İslâm dinini kabul etmiş olan hanımını, Hristiyan olan anne ve babasını ziyaretten mutlak manada yasaklayabilir mi? Yoksa ara sıra ziyaretlerine izin verebilir mi? İslam dini, bu dini kabul eden veya bu dine giren bir kimse için, onun ailesiyle ilişkilerini sıkıcı ve üzücü bir düzeye getirmesini ister mi ve aile bağlarının koparılmasını arzu eder mi?

Cevap: Bir Müslüman’ın İslâm dinini kabul eden hanımını, Hristiyan olan anne ve babasını ziyaret etmekten menedemez. Çünkü İslâm dinini kabul eden bu kadın, kabul etmiş olduğu dinin

emirleri gereği, anne ve babasına iyilikte bulunmakla, onlara yardımcı olmakla emrolunmuştur. Hatta bu öyle bir emirdir ki, yüce Allah'ın birliğine yani tevhid inancına bağlı olmanın hemen ardından yüce Allah anne ve baya iyilikte bulunma emrini getiriyor ve şöyle buyuruyor:

“Rabbin, sadece kendisine kulluk etmenizi, ana-babanıza da iyi davranmanızı kesin bir şekilde emretti.” (17, İsra, 23)

Çünkü her şeyden münezzeh olan yüce Allah'ın hakkından sonra kullara ait hakların en büyüğü ve en başta geleni, anne ve babaya ait olan haktır. Hatta İslâm dini, müşrik olan anne ve babaya iyilikte bulunmaktan insanları yani onların çocuklarını men etmiştir. Aksine müşrik anne ve baba, çocukları üzerinde, onların şirke dönmeleri için, İslâm'ı terk etmeleri konusunda baskı uygulasalar bile, yine de onlar iyilikte bulunmaktan çocuklarını men etmiştir. Kur'an-ı Kerim onların çocuklarını yeniden şirke döndürmek için uyguladıkları baskıyı cihad kelimesiyle bizlere anlatmaktadır. Yüce Allah şöyle buyurmaktadır:

“Biz insana, ana-babasına iyi davranmasını tavsiye etmişizdir. Çünkü anası onu nice sıkıntılara katlanarak taşımıştır. Sütten ayrılması da iki yıl içinde olur. İşte bunun için önce bana, sonra da ana-babana şükret diye tavsiyede bulunmuşuzdur. Dönüş ancak banadır. Eğer onlar seni, hakkında bilgin olmayan bir şeyi körü körüne bana ortak koşman için zorlarsa, onlara itaat etme. Onlarla dünyada iyi geçin.” (31, Lokman, 14-15)

Allah (c.c.) burada, onların çocuklarını şirke davet etmeleri durumunda, çocuklarının onlara karşı gelmelerini emrettiği gibi, dünyada onlarla iyi geçinmelerini ve onlara iyilikte bulunmalarını da emretmiştir. Bir gün Hz. Ebu Bekir'in kızı ve Peygamberimiz (sav)'in baldızı Esma Hudeybiye savaşından sonra, Allah Resulü (sav)'ne gelir ve ondan fetva ister ve der ki: “Ey Allah'ın Resulü! Benim, annem müşrik bir kadındır, yanıma gelmiştir, onu göreyim mi, onunla irtibat kurabilir miyim? Ona yardımcı olabilir, bir şeyler

verebilir miyim?" Hz. Peygamber (sav) de: "Evet, annene yardımcı ol" diye buyurur.

Nitekim aşağıdaki ayetin bu gibi bir konu için nail olduğu söylenmiştir. Yüce Allah şöyle buyuruyor:

"Allah, sizinle din uğrunda savaşmayan ve sizi yurtlarınızdan çıkarmayanlara iyilik yapmanızı ve onlara âdil davranmanızı yasaklamaz. Çünkü Allah, adaletli olanları sever." (60, *Mümtehine*, 8)

İslam dini, gayri Müslim olan anne ve baba için mal vasiyetinde bulunulmasını öngörmüş, farz kılmıştır. Çünkü yüce Allah'ın şu ayetinden açık olarak anlaşılan hüküm budur. Allah şöyle buyuruyor:

"Herhangi birinize ölüm yaklaştığında eğer geride bir varlık bırakacaksa anaya, babaya ve yakınlarla maruf-uygun bir şekilde vasiyette bulunmak size farz kılındı. Bu, Allah'ın emir ve yasakları karşısında titizlikle davranıp sakınanlar için bir borçtur." (2, *Bakara*, 180)

Bilindiği gibi maruf yani uygun bir şekilde vasiyet, Müslüman olan anne ve baba için caiz olmaz. Çünkü Müslüman anne ve baba zaten mirasçılardır. Dolayısıyla mirasçı olan için vasiyet yoktur.

Burada bu ayetle kasd olunan ise, gayri Müslim olan anne ve baba ile yine gayri Müslim olan akrabalar demektir. Çünkü anne ve babanın Müslüman olmamaları, onların anne ve babalık haklarını ortadan kaldıramaz. Aynı şekilde kişinin akrabasının yani yakınlarının Müslüman olmamaları, onların akrabalıktan doğan haklarını ortadan kaldıramaz. Çünkü bunların akrabalıktan doğan yani rahm hakları vardır. Zira yüce Allah şöyle buyurmaktadır:

"Kendisi adına birbirinizden dilekte bulunduğunuz Allah'ın emir ve yasaklarına karşı koymaktan ve akrabalık bağlarını koparmaktan sakının." (4, *Nisa*, 1)

Aynı şekilde İslâm, insanlar arasında musahare yoluyla yani evlilik suretiyle oluşan akrabalık bağlarını da, iki doğal bağdan biri olarak kabul eder. Çünkü bağlardan biri ise kan yani soy veya nesep bağıdır. Yüce Allah şöyle buyuruyor:

“Sudan (meniden) bir insan yaratıp onu *nesep ve sıhriyet* (kan ve evlilik bağından doğan) *yakınlığa dönüştüren O’ dur.* Rabbinin her şeye gücü yeter.” (25, Furkan, 54)

Bu fitri yani doğal ve yaratılışa bağlı olan bağı reddetmek, kabul etmek ve ihmale kalkışmak caiz olmaz, doğru değildir. Burada kocaya düşen görev, hanımının yakınlarına ve özellikle de hanımının ana ve babasına karşı olan ilişkilerinde güzel davranmalı, iyilikte bulunmalıdır. Onları sevmeli, onlara yardımcı olmalı, yardımda bulunmalıdır ki, bu sayede onlar da İslâm’ı ve Müslümanları sevebilsinler. Müslümanların güzel ahlâkı ve yakınlıkları, muameleleri ve başkalarına karşı olan iyi ve güzel tavırları sebebiyle dünyada İslâm yayılmış olsun.

Kocanın hanımını, anne ve babasına yanı kayınana ve kayın babasına iyilikte bulunmasına, yardımcı olmasına engel olma ve onu menetme hakkı yoktur, bu, caiz olmaz. Hatta buna teşvikte bulunmaya ve birlikte hanımının ailesini, anne ve babasını ziyarete gitmeye mani olması caiz değildir. Onları kendi evlerinden kendilerini ziyaret etmesine de mani olma hakkı yoktur. Çünkü bu, yüce Allah’ın şeriatında öngördüğü bir hükümdür. Bunlar, çocuklarının dedeleri ve nineleridir. Bu kadının kardeşleri de, çocuklarının dayılarıdır, kız kardeşleri ise çocuklarının teyzeleridirler. Bu itibarla hepsinin de kadın tarafından yakın akraba olmaları sebebiyle, akrabalık hakları vardır.

Avrupa’da yaşamakta olan bazı değerli dostlarım bana anlattılar. Bunların bana anlattıklarına göre, evlilik suretiyle aralarında akrabalık oluşan kimi batılı gayri Müslimler, birbirlerini ziyaret sonucu, Müslümanların bu ziyarette onlara yakın ilgi ve alaka göstermeleri, güzel davranmaları sonucu, onların İslâm dinini seçmeleri-

ne neden olmuştur. Evet Müslümanların hem onlara, hem eşlerine karşı gösterdikleri güzel muamelenin neticesinde bunlar Müslüman olmuşlardır.

Bir de bu işin bir başka yönünü de bu kardeşlerim bana anlatmışlardı. Hanımları tarafından aralarında akrabalık bağı oluşan bu gayri Müslimlerin bazıları nerede ise Müslüman oldu, olacaklar noktasına gelmişler, bazıları da İslâm dinine girmemiş olsalar bile, gittikleri her yerde İslâm'dan, İslam ahlâkından ve onun güzelliğinden söz ederek öve öve bitiremiyorlarmış. Böylece bir hizmet oluşturunuyorlar.

Yine bazı dostlarımdan öğrenmiştim. Bir takım öyle kötü ahlâklı ve geçimsiz karakterli Müslümanlar da varmış ki, eşlerine karşı katı ve asık suratlı davranırlarmış, hatta istediklerinde döver, haksızlık ederlermiş, çocukları bile bundan rahatsızlık duyar, uzaklaşırlarmış. Hatta bazı çocuklar da babalarının bu zalimce davranışları sebebiyle annelerine, *"eğer büyürsem, ben bu babamı mutlaka öldüreceğim, çünkü babam seni aşağılıyor, haksız yere sana eza ve cefada bulunuyor. Onun için ondan senin öcünü alacağım"* diye konuşurlarmış. Daha sonra bu kadın böylesi zalim adam, ona vereceğini verdikten sonra ayrılır. Allah bunun yerine bu kadının karşısına tertemiz ve gerçek bir Müslüman eş çıkarır. Koca kadına karşı en güzel bir şekilde muamelede bulunur ve onun çocuklarını da tıpkı kendi öz çocukları imiş gibi kabul eder. Adam kadının çocuklarına karşı öylesine bir şefkat, sevgi ve yakınlık gösterir ki, çocuklar ona tam bir baba imiş gibi bağlanır kalırlar ve bu sayede İslâm dinini severler, aynı şekilde kadının ailesi de İslâm dinini sever bir konuma gelirler.

Birkaç aydan bu yana Japonya'da bulunuyordum, burada iken sözü edilen o katı, kaba-saba, uygarlıktan habersiz, tabiri caizse yontulmamış olan bir adam, yani sözde bir Müslüman tanıdım. Eşi-ne karşı öylesine sert, öylesine haşın davranırmış ki, kadının gidip babasını ziyaret etmesine bile izin vermezmiş. Oysa kadıncağızın babası da hasta imiş. Daha sonra babanın rahatsızlığı iyice artmış.

kadın da babasını görmek için izin isteğini tekrarlamış, kadın bu istekte bulundukça, o da her defasında red edermiş. Ancak kadın, kocasının bu davranışı yüzünden artık umutlarını yitirince tekrar İslâm'dan döndüğünü, irtidat ettiğini ilan etmiş –böyle bir durumdan Allah'a sığınırız–.

Doğrusu iyi ve güzel muamele insanların İslâm dinini sevmelerine neden olacağı kadar onların İslâm dinine guruplar halinde girmelerini sağlayacağı gibi, kötü muamelede bulunmak, ahlâksızca bir hayat yaşamak ise halkı İslâm'dan kaçirtır, uzaklaştırır ve öyle bir duruma getirir ki, Müslüman olduklarına pişman ettirir ve İslâm'dan çıkmalarına sebep olabilirler. Bundan kaçınmak gerekir.

La Havle vela kuvvete İlla Billah.

KADININ İSLÂMÎ ÇALIŞMALARA KATILMASI

Soru: Bir koca hanımını kadınlar arası İslami çalışmalara, sohbetlere ve hizmetlere katılmaktan menedebilir mi? Kocanın böyle bir hakkı var mıdır?

Cevap: Bu durum Müslümanların bir çoğunda irsilik yoluyla geçen bir tehlikedir. Çünkü bu adamlar kendi mizaç ve karakterlerini, yönelimlerini, kişisel düşüncelerini İslâm'dan önde tutmaktadırlar. Eğer bir kimse katı yürekli, sert mizaçlı, çevresindekilere karşı ve özellikle de kendi ailesine ve çocuklarına karşı böylesine sert tavır takınır, asık bir surat ve çehre ile onlara karşı muamelede bulunursa, sonra da işte İslâm budur diye ortaya çıkıyorsa, bu durum gerçekten vahim bir durumdur.

Düşünün bir adamın eğer ufku dar ise, uzağı göremiyorsa, kıt bir anlayış sahibiyse, tabir caizse burnundan kıl aldırıyorsa ve böyle bir ruh haleti ile ortaya çıkıyorsa, sonra da çıkıp işte İslâm budur, diye iddiaya kalkışıyorsa, bu, kabul edilecek bir şey değildir.

İşte kimi erkekler var ki, onlar kadınlara böyle bir bakış açısıyla bakarlar. Bu öyle bir bakış tarzıdır ki, bunda şiddet var, tahakküm var, kadın üzerinde baskı kurmak var, suizan var ve çoğu zaman da kadını aşağılamak var. Bu tipler aslında, kadınları aşağılayan ve onları erkeklere hizmet için yaratılmış mahluklar olarak gören veya kendisinden yararlanılan bir varlık gibi kabul eden bir aile ortamından gelmişlerdir. Gerçi bu tipler, İslami bazı kitaplar okumuş olsalar da yine de bunların bakış açıları değişmez. Hatta bulundukları ortamdan daha farklı ve olgun bir ortama taşınırsalar da yine bunlar değişmezler. Dahası bunlar bedevilik ortamından, çöl hayatından uygarlık ve medeniyet ortamına taşınırsalar bile, sadece kalıp olarak taşınmışlar ve fakat o katı ve yanlış görüşlerinde hiçbir değişiklik görülmez. Akılları, düşünce tarzları ve kapasiteleri çıktıkları köy ve çöl ortamında, bedevilik hayatında ne idiye, onu da beraberlerinde aynen taşımışlardır. Hatta kimi zaman bunlar arasında değişik bilim dallarında, örneğin mühendislik, ekonomi, idare ve daha başka dallarda mastır eğitimini yapmış, doktorasını bitirmiş uzmanlar da olabilir ama, adamlar yine de kerestedirler. Durum ve tutumlarında, davranışlarında hiçbir değişiklik göremezsin. Onlar eski huylarını, inanç ve düşüncelerini aynen korumaktadırlar, hiçbir hareket ve tavır değişikliği kendilerinde görülemez. O bedevilik, o sertlik tarafları hep aynı kalmıştır.

Aslında İslâm dininin kadına vermiş olduğu değer ve üstünlük kadar başka hiçbir dinde bu manada bir kadına değer verildiği görülemez, görülmemiştir. Çünkü İslâm dini kadına da bir insan olarak bakar ve ona bu manada bir değer ve üstünlük verir. Ayrıca İslâm yine ona bir kadın olarak değer verir, bir kız olarak değer verir, bir eş olarak önem verir ve ona bir anne olarak değer verir ve daha İslâm ona toplum hayatının bir değerli üyesi olarak değer verir. Nitekim İslâm'ın kadına ne kadar değer verdiği konusunda yüce Allah'ın şu kavli yeter. Rabbimiz şöyle buyurmaktadır:

“Bunun üzerine Rableri onların dualarına şöyle karşılık verdi: “Ben, erkek olsun kadın olsun içinizden salih/güzel

amel/iş işleyenlerin amelini/işini karşılıksız bırakıp boşa çıkar-mam. Hepiniz erkek ve kadın sevap ve ceza bakımından eşitsi-niz, bundan dolayı birbirinizden bir üstünlüğünüz yoktur.” (3, Ali İmran, 195)

Ayette geçen, “Ba’dukum min ba’din” cümlesi, “Bazınız bazınızdansınız, hepiniz birbirinizden siniz, hepiniz erkek ve kadın sevap ve ceza bakımından eşitsiniz” demek, “erkek ka-dından değildir, kadın da erkekten, biri diğerini tamamlayan, biri olmadan diğerinin bir manasının olamayacağı” anlamında-dır.

İşte işin bu noktasında kadın ile erkeğin sorumluluk ve yü-kümlülük taşımada, mükellefiyette müşterek oldukları, ortak bu-lundukları gerçeğine dikkat çekiliyor. Nitekim Kur’an’da şöyle geçmektedir: “Müslüman erkekler, Müslüman kadınlar, inanan erkekler, inanan kadınlar, taate devam eden erkekler, taate de-vam eden kadınlar...” (33, Ahzab, 35) diye devam eden ve her iki cinsi de birlikte zikreden bu ayette de görüldüğü gibi İslâm’ın kadı-nı farklı bir konumda, erkekten düşük bir düzeyde görmediğini gösteren ayetlerden sadece biri iki tanesidir. Kaldı ki, İslam kadın ile erkeğin her ikisini de içtimai yani sosyal hayattaki en önemli sorumluluklarında müşterek olarak değerlendirmektedir. Örneğin iyilikleri emretme ve kötülüklerden yasaklama sorumluluğu gibi. Bakın yüce Allah bu konuda şöyle buyurmaktadır:

“Mümin erkekler ile mümin kadınlara gelince, bunlar da birbirlerinin velileri ve destekleyenleridirler. Marufu/iyiliği, şe-riat tarafından istenen her şeyi emrederler, münkeri/kötülüğü, şeriatın karşı çıktığı her şeyi de yasaklarlar.” (9, Tevbe, 71)

Hz. Peygamber (sav) de hadislerinde şöyle buyurmuştur: **“Evet, kadınlar erkeklerin parçasıdır, diğer yarısıdır, benzeri-dir.”** (Bak. Ebu Davud; Taharet, 236. Darimi, Abdest;770. Hz. Aişe’den Ahmed İbn Hambel. Bak. Elbani, Sahihu’l-Cami;1979)

Başka bir hadislerinde de Allah Resulü (sav) şöyle buyuruyor:

“Allah’ın cariyelerini, kadın kullarını Allah’ın camilerinden menetmeyin.” (Buhari ve Müslim ittifakla rivayet etmişler.)

Mescidler, Hz. Peygamber (sav) asrında yani döneminde Müslüman kadınlara bilgi edinme fırsatını veren yegane yerlerdi. Kadınlar o dönemde mescidlerde dinleri hakkında bilgi edinme fırsatını elde ediyor ve o dönemde kadın bu amaçla cumalara ve cemaatlara katılıyordu. Bu sayede salih ve dürüst, iyi Müslüman hanım kardeşleriyle tanışma fırsatını bulabiliyordu.

Çağımızda ise, tıpkı mescidler gibi bu görevi yerine getiren yerler, kadınlar arası bu tür ilişkilerde ve toplantı, buluşma yerlerinde mümkün olabiliyor. Kadın ancak bu manadaki toplantılara, seminerlere, konferanslara, sohbetlere katılarak İslâmî gerçekler hakkında bilgi sahibi olabiliyor. Nitekim bu türden yapılan İslâmî çalışmalara ve hizmetlere katılarak kadınlar bilgi edinebiliyorlar.

Yani İslâm ihya hareketlerine, İslami uyanış çalışması hizmetlerine katılarak, Müslümanların üzerinde ve hayatlarında etkin bir bilgiye kavuşabiliyorlar. Bu arada bu tür hizmetlerde çalışan ve bu alanlarda hizmet gören hanımlarla tanışma, iyilik ve takva konusunda yardımlaşma, Allah’ın emirlerini öğrenme ve öğretmede, yasaklarından uzak durmadaki hizmetlerde yardımlaşarak hizmet etme imkanını kazanıyorlar. Kaldı ki bu, islami açıdan farz olan bir görevdir. Bu görev her erkek ve kadın Müslüman için gereken farz bir vazifedir. Mümkün olduğunca aralarında görev ayırımı yapma fırsatını kazanırlar ve güçleri yettiğince de bunu yaparlar. Aksi takdirde İslâm kaybolur, İslâm ümmeti de varlığını yitirir ve sancakları da bundan böyle yükseklerde dalgalanamaz olur.

Bu görevi, daha bir gerekli hale getiren ve vacip ya da farz öneminde bir değer kazandıran bir husus da şu noktanın çok iyi bilinmesidir. İslam karşıtı olan güçler yani düşman kuvvetler, İslam’a ve Müslümanlara karşı var güçleriyle çalışmaktadırlar. Bu alana kadınlarını da değişik alanlarda bilgi silahıyla güçlendirerek toplum arasına salıyorlar. Kendi amaçları için kadınları bu gibi hiz-

metlerde görevlendiriyorlar. Nitekim laikler de, dinsizler yani ateistler de, Marksistler de, kısaca İslâm'a ve Müslümanlara karşı olan tüm güçler, için bu noktada kadınları devreye sokuyorlar. İslam düşmanlarının hizmetinde olan bu kadınlar hiç durmaksızın gece ve gündüz İslâm ülkelerinde dolaşüyor ve halkı dinlerinden uzaklaştırmak için her yolu deniyorlar. Bu arada bir takım yeni yeni fikir ve düşünce akımlarına revaç kazandırarak toplum tarafından bu fikir ve düşüncelerin kabul görmesi için çaba gösteriyorlar. İslam davetine karşı koymak için güya reformcu, ıslahatçı, yenilikçi pozisyonlarla toplum arasına sokuluyorlar.

Nitekim Cezayir'de, Mısır'da ve bir çok İslâm ülkelerindeki birçok hanım kardeşlerimden şikayetler ve yakınmalar dinledim. Hepsi de hizmet noktasında birer kıvılcım halindeler, bu davada hizmet aşkıyla yanıp tutuşuyorlar. Hepsi de öğrencidirler. Fakat daha sonra bu kızlarımız İslâmî alanda hizmet veren bazı kardeşlerimizle evleniyorlar. Artık bu evlenmelerinden sonra hayatları olduğu yerde dona kalıyor. Çünkü eşleri onları hizmetlerden alıkoyuyor ve evlerinde oturup kalmaya mecbur bırakıyor. Eşleri tarafından öyle bir baskı uygulanıyor ki, İslami hiçbir etkinliğe katılamamaları için her şey yapılıyor. Oysa tam da erkeklerden daha çok kadınlara ihtiyaç duyulduğu ve onların hizmet vermeleri istendiği bir sırada bu yapılıyor.

Ancak kadınların bu hizmetlerini, onların evlenmeleri ve çocuk sahibi olmaları adına ve böyle bir hesabın peşinde olarak değerlendirmemelidir. Böyle değerlendirmek de caiz olmaz. Adalete uygun olanı, ve iyilik gereği yani maruf olanı her hak sahibine layık olduğu hakkını vermektir. Evlendi diye kadını görev alanından çekmek ve üzerinde baskı uygulamak caiz olmaz.

Eğer kocanın aile üzerinde, aile reisi olarak bir koruyucu ve gözetleyici hakkı varsa, bu hakkında aşırıya gitmemesi ve haksızlıkta bulunmaması da gereklidir. Ancak bir zarar söz konusu olursa bu, müstesnadır. Çünkü İslam'a göre ne kendin zarar görmelisin, ne de zarara mukabil bir başkasına zarar vereceksin. İslâm'da bu

yoktur. Yani kendin de zarar görmeyeceksin ve başkasına da bir zarar vermeyeceksin.

ERKEĞİN EŞİNİN DOĞUMUNDA YANINDA OLMASI

Soru: Bir kadının doğumu sırasında, kocasının yanında hazır bulunmasının hükmü nedir?

Cevap: Şeriat yani din bakımından bir kadın doğum yaparken, kocasının bu sırada yanında hazır bulunmasına bir mani ve engel yoktur. Kocasının eğer bunu diler ve bunda bir yarar görüyorsa, doğum sırasında eşinin yanında hazır bulunabilir. Örneğin eğer orada olması halinde sıkıntılarında bir hafifleme olması ve onun duygularına ortak olması için dua eder ve rukye- psikolojik manada tedavi yapması gibi bir şeyler yapacaksa, bir mani yoktur.

Avrupa'da bulunan bazı kardeşlerim, eşlerinin doğumlarında bulunduklarını ve bunun etkisini eşlerinin nefes alışlarında bile hissettiklerini anlattılar. Aynı şekilde bu esnada hanımlarının çektiği sıkıntı ve ıstırapı, acılarını da açıkça gördüklerini aktardılar. Dolayısıyla bu sayede anneliğin ne kadar önemli olduğunu ve anne değerinin ne olduğunu öğrenmiş olduklarını söylediler. Annenin çocuğu için ne tür sıkıntılara katlandığını gördüklerini de anlattılar. Böylece gördüklerini çocuklarına anlatarak, bundan böyle annelerinin çocukları üzerinde ne kadar büyük haklara sahip olduğunu öğrenmeleri için bunu onlara da anlattıklarını söylediler.

Gerçi bu durum her halükârda caiz olan bir şeydir. Vacip ve gerekli olan, müstahap olan, haram veya mekruh olan bir şey değildir. Meğerki bundan dolayı maddi veya manevi bir zarar terettüp etmiş olsun, bu, müstesna.

Bazı hastaneler, doğum sırasında kadınların eşlerinin yanında olmasını istememekte ve buna mani olmaktadırlar.

Kimi zaman ise bazı kimseler, doğum sırasında koca, hanımının cinsel organını görebilir diye, bunu, sırf bu nedenle yasaklamakta ve bunun için zorluk çıkarmaktadırlar. Kimisi de bunu mekruh saymaktadırlar. Bazen de bu maksatla bu durumu yasaklayan veya bundan nefret ettiren ya da kaçırılan hadisler ileri sürmektedirler.

Bu konuda gerçek olan şu ki, ileri sürülen bu türden hadisler sahih değildir, hatta tam bunların aksi sahih hadisler vardır. Örneğin Allah Resulü (sav) efendimizin bazı eşleriyle beraber yıkandığında o ve eşi birlikte aynı kapta-leğende yıkanmışlar. İşte bu nass, kesin olarak bu konu ile alakalı tartışmalara son noktayı koyan sahih bir rivayettir. Tüm tartışmalara son vermektedir.

Muvaffakiyet Allah'tandır.

EVİLİK HAYATININ PROBLEMLERİ

Soru: Bir takım gelenekler sebebiyle eşler arasında çıkan problemler konusunda eş yani kadın nasıl bir tasarrufta bulunmalıdır?

Cevap: Evlilik kutsal bir bağıdır. Kur'an'ın da ifade ettiği ve isimlendirdiği gibi, kolay kolay koparılmaması gereken güçlü bir bağıdır, bir sözleşmedir. Çünkü evlilik hayatının da kendisine göre bir takım esasları ve direkleri var ki, işte evlilik bu temeller üzerinde kurulur. Kur'an bu gerçeğe şu ayetiyle işaret buyurmaktadır:

“Kaynaşmanız için size kendi cinsinizden eşler yaratıp aranızda sevgi ve merhamet peyda etmesi de Onun varlığının delillerindendir.” (30, Rum, 21)

Eşlerin birbirleriyle psikolojik olarak kaynaşmaları, gönülden birbirlerini sevmeleri ve yaratılıştaki merhamet ve sevgi, Kur'an'da öngörüldüğü gibi evlilik hayatının temel unsurlarıdır.

İşte bu, eşlerden her ikisinin de anlamaları ve kavramaları ge-

reken bir husustur. Böylece her ikisi de birlikte o yuvada kaynaşma, karşılıklı sevgi ve merhamet duygularını oluşturmaya yardımcı olacaklar ve olmalılar. Çünkü bu, ikisinin ortak hayatı için gereklidir. Biri diğerinin hayat arkadaşıdır. Bu itibarla aralarında anlaşamadıkları noktalar varsa, bu konuda birbirlerine katlanıp sabretmelidirler. Yoksa evlilik hayatlarında duygusallığa, gelip geçici heveslere kapılarak birbirlerinin hayatlarını zehir etmemeliler. Aralarındaki ilişki mutlak manada iyilik üzerinde sürdürülmelidir.

İşte bu, Kur'an'ın tavsiyesidir, Kur'an'ın emridir ve bu, Kur'an'ın teyid ettiği bir noktadır. Kur'an erkeklere, duygularına hakim olmalarını, bunlara yenilmemelerini emrediyor. Yoksa erkekler eşlerinde hoşlarına gitmeyen veya rahatsızlık veren bir yanlış gördüklerinde bu durumu hemen eşlerine karşı bir koz olarak kullanmaya kalkışıp karşılık vermemeliler. Aksine bu durumu tam bir akıl süzgecinden geçirmeli, doğru olan ile yanlış olan arasında bir karşılaştırma yapmalı, şimdiki durum ile gelecekteki durum arasında olabilecekler açısından bir karşılaştırma yapmalı ve kendisini bu manada bir hesaba çekmelidir. Çünkü bu gibi ailevi problemlerde çok aceleci davranmanın sonunda büyük pişmanlıklar doğabilmektedir. Onun için bu nokta asla göz ardı olunmamalıdır. Yüce Allah şöyle buyuruyor:

“Onlarla güzellikle geçinin. Onlarda gördüğünüz bir başka sebepten dolayı eğer kendilerinden hoşlanmazsanız, sabredin. Biliniz ki, hoşlanmamış olduğunuz bir şeyi, Allah, hakkınızda daha çok hayırlı kılmış olabilir.” (4, Nisa, 19)

Gerçi bu ayet görünürde ve zahiri manasıyla erkeklere sesleniyor ise de, gerçek anlamda değerlendirildiğinde bu uyarı aynı zamanda kadınlara da yöneliktir. Çünkü kadın da mutlaka kocasına karşı sabırlı olmalı, onun katı ve sert oluşuna sabretmelidir. Bir takım örf ve gelenekler yüzünden eğer bazı problemler ortaya çıkıyorsa ve bunların da bir anda değiştirilmesi kolay değilse, kadın buna sabretmelidir, tahammül etmelidir. Çünkü kişi nasıl bir ortamda büyüüp gelişmişse, o damga ile varlığını sürdürür.

Madem ki sen, ona eş yani hanım olmaya razı olmuşsun. O halde gücün yettiği ve elinden geldiği kadarıyla buna tahammül göstermelisin. Bu arada her iki eş de, ellerinden geldiğince bazı prensiplerinden veya yanlışlarından vazgeçmeye gayret gösterebilirler. Ortak bir noktada buluşabilmenin yolunu öğrensinler. Evlilik hayatlarını devam ettirmede kararlılık göstermelidirler. Bu konuda bu evliliği sürdürmek isteyen ve bunda ısrarlı olan taraf, mutlaka diğerine göre çok daha sabırlı olmalı ve daha yumuşak davranmalı, meseleleri hep alttan alta almalıdır. Ateşin üzerine benzinle gidilmemelidir.

Çünkü nerede yumuşaklık varsa, orada güzellik ve huzur vardır. Nerede bir sıkıntı varsa, orada da bir huzursuzluk var demektir.

Ancak bu konuda meseleyi hemen çözebilmek için elimizde sihirli bir değnek yoktur. Bu gibi durumlar ancak karşılıklı anlayışla, yumuşaklıkla, sabretmekle ve Allah'tan yardım beklemekle olur ki bu da ancak sabır ve namaz ile mümkündür. Çünkü Aziz ve Celil olan Rabbimiz şöyle buyurmaktadır:

“Ey iman edenler! Sabır göstererek ve namazı vesile kılarak Allah'tan yardım isteyin. Şüphesiz Allah sabır gösterenlerle beraberdir.” (2, Bakara, 153)

BABA VE KÜÇÜKLERİN PROBLEMLERİ

Soru: Kocaya yani babaya, öğrenim döneminde küçük çocukların inatçı manadaki problemlerini çözmede bu işe katılması gerekir mi?

Cevap: Şer'i yani dini bakımdan bir babanın bebeğin bu manadaki çocukluk dönemlerine ilişkin problemlerini çözmede buna ortak olması gerekmez. Çünkü bu dönemler, neredeyse öyle hemen bitecek dönemler değildir. Bakarsın bir zamanlar bebek ya da çocuk bir inat edinmiş ve bu bir dönem böyle sürer gider. Bir başka zaman bakarsın

ki, bir konuşma problemi karşına çıkar, bir üçüncüsünde bakarsın ki yürümesinde yine bir problem karşınıza çıkar, bir dördüncüsü bakarsın ki, karşında bu defa küçük abdest problemi doğar. Bu problemler böylece, beşinci, altıncı.... onuncu diye sürüp gider.

Burada her baba ile anneye düşen görev, her ikisinin de çocuklarının problemleriyle ilgili olarak birlikte ve ortaklaşa çözmeye çalışmalarıdır. Birini veya bir kaçını çözme noktasında eğer mümkün ise beraberce çözmeye gayret gösterebilirler veya okuma yoluyla ya da konu hakkında bilgilendirmek suretiyle yaklaşsınlar. Yahut konferanslar ve seminerlere götürerek, burada onlara yönelik bilgileri vermeye, dinlemelerini sağlamaya çalışılmalıdır. Radyo ve televizyonların çocuklara yönelik programlarını dinletip izleterek, ya da daha önce geçmiş olan deneyimli anne ve babaların deneyimlerinden yararlanmak suretiyle gereken yapılmalıdır. Anne ve baba ortaklaşarak ve birbirlerine yardımcı olarak çocuklarının güzel bir terbiye edinmelerini sağlamalıdır. Çünkü çocuklar anne ve babaların boyunlarında onlara birer emanettirler. Çünkü Aziz ve Celil olan Allah şöyle buyuruyor:

“Ey inananlar! Kendinizi ve ailenizi, yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten koruyun.” (66, *Tahrim*, 6)

Allah Resulü (sav) de şöyle buyurmuştur: “Hepiniz çobansınız ve hepiniz güttüğünden, sorumluluğu altında bulunan şeylerden sorumlusunuz. Erkek, evinde ailesi bireylerinin çobanıdır ve o onları gözetmekten sorumludur. Kadın da, kocasının evinin çobanıdır, o da onu korumaktan sorumludur.” (İbn Ömer’den Buhari ve Müslim ittifakla rivayet etmişler.)

KADININ KOCASINA VE MİSAFİRLERİNE HİZMETİ

Soru: Kadın hastalanıp bu sebeple kocasından bir süre eve ziyaretçi getirmemesini isterse, buna rağmen kocası, hanımını misa-

firlerine ikramda bulunması için onu zorlayabilir mi? Kadının bu hizmeti yapması gerekir mi?

Cevap: Dört mezhepçe de bilinen en meşhur görüşe göre, Müslüman olan her eşin, kocasına hizmet etmesi gerekmez. Ancak kendiliğinden hizmet için yaparsa, bu onun ahlâk üstünlüğünden ileri gelir. Ancak Hanefi mezhebi gibi bazı mezhepler ise, kadının diyaneten yani dini açıdan hizmet etmesi gerekir ama, bu kazaen yani hüküm olarak gerekmez. Kısaca kadın, dindarlığının ve Müslüman oluşunun bir gereği olarak kocasına hizmet etmeli ama, bu hüküm itibariyle mutlaka hizmet etmeli demek değildir. Çünkü Hz. Peygamber (sav), Hz. Ali ile Hz. Fatıma arasında iş bölümü yapmış ve Hz. Fatıma'ya ev işlerini, içerideki işleri yapmasını görev olarak vermiş, Hz. Ali'ye de ev dışındaki iş ve çalışma görevini yüklemiştir.

Ancak Maliki mezhebi gibi mezhepler de, eğer kadın saygın ve değer sahibi bir aileye mensup ise, bu kadının, kocasına hizmet etmesi gerekmez. Fakat bunlar dışındaki kadınlara bu gerekli olur. Yine diyorlar ki: "Bilindiği kadarıyla ve ölçüler çerçevesinde bir kadının kocasının misafirlerine hizmet etmesi de gerekmez."

Eğer bir koca hanımını, bu görüş ve mezhebe bağlı olan şer'i bir mahkemeye şikayet etmiş olsa, kadın, kocasına hizmete zorlanamaz ya da mahkeme kadını buna zorlayamaz.

Böyle bir durum koca açısından kesin olarak anlaşıldığına göre, dolayısıyla bu kadının kocasının misafirlerine hizmete zorlanmaması ve onlara ikramda bulunmaya zorlanmaması, elbette daha evladır ve daha yerinde bir hükümdür. Özellikle de eğer bu kadın hasta ise, daha da bu hizmeti görememeye ve ikramda bulunmama ya hak kazanmış olmaktadır.

Burada bizi tatmin eden en uygun görüş ve kendisiyle fetva verebileceğimiz görüş, kadının evinde kocasına ve çocuklarına hizmet etmesi ve onlara bakmasıdır. Çünkü bu, muaşeret gereği de böyledir. Zira Allah'ın her iki taraf içinde hak ve ödevlerin yerine

getirilmesi ve dağıtılması hususunda emrettiği maruf yani iyilikleri emretme ve iyilikte bulunma, adalet ölçüleri içerisinde hareket etme esası da budur. Allah şöyle buyurmaktadır:

“Erkeklerin kadınları üzerinde hakları olduğu gibi, kadınların da kocaları üzerinde belli hakları vardır. Ancak erkeklerin, kadınlara göre hakları bir derece daha fazladır.” (2, Bakara, 228)

Erkek evin dışında çalışır, yorulur, sıkıntılara katlanır ki ailesini rahat ettirebilsin. Kadın da evinde ev işleriyle ve aileye hizmet etmekle gayret gösterir. Bu konuda örnek olarak Hz. Peygamber (sav)’in kızı bize yeter. Allah Resulünün kızı ve dünya kadınlarının hanımefendisi evinde hizmet ediyor, ev işlerini görüyor, örneğin evini süpürüyor, buğday öğütüp un yapıyor ve hamur yoğuruyor...

Her halükârda kadının diyaneten veya kazaen kocasına hizmet etmesini öngören veya sadece bazı kadınlar için bunu öngören mezhepler, kadının sağlıklı iken bile kocasının misafirlerine hizmet etmesini öngörmüyorlar, buna mecburdur, demiyorlar. O halde nasıl olur da kadın hasta iken bunu gerekli kılacaklar? Eğer kadın da tıpkı erkek gibi evin dışında çalışıyorsa, bu durumda adil olan çözüm, erkeğin yani kocanın eşine bir hizmetçi tutmak suretiyle ona yardımcı olması veya bizzat kendisinin gücü yettiğince yardımcı olmasıdır. Özellikle de eğer kadın bir anne ise yani evde çocuklar da var ise, çok daha adil olmayı gerektirmektedir.

Bu arada erkeğin, evine sık sık misafir getirerek hanımına yük olmaması, bir ağırlık getirmemesi de gerekir. Bilhassa da kadının hasta olduğu zamanlarda buna fazlasıyla özen göstermesi icab eder. Çünkü İslâm şeriatı çoğu zaman hastalığı hafifletici bir sebep olarak görmektedir. Bunun için de hasta olan kimseyi cihada gitmesi gerektiği ve farz olduğu halde onu cihada gitmekten muaf tutuyor. Allah şöyle buyuruyor:

“Köre vebal yoktur, topala da vebal yoktur, hastaya da ve-

bal yoktur. (Bunlar savaşa katılmak zorunda değildirler.)” (48, Fetih, 17)

Nitekim Ramazan ayında, oruç tutmaması için hasta olan kimseye ruhsat ve kolaylık tanınmıştır. Hasta olanlar, Ramazan ayında oruç tutamayabilirler ve daha sonra, iyileştiklerinde Ramazan ayında tutamadıkları oruç sayısınca oruçlarını kaza ederler. Allah şöyle buyuruyor:

“Kim de hasta olur veya bir yolculukta bulunursa tutamadığı günler sayısınca diğer günlerde oruç tutsun. Allah sizin için kolaylık diler, size zorluk dilemez.” (2, Bakara, 185)

Yine hasta olan kimse için, namazını nasıl kılabilme gücüne sahipse öyle kılmasını caiz görüyor. Bu itibarla hasta olan bir kimse, dilerse ayakta, oturarak veya yanı üzeri yatarak namazını kılabilir. Kaldı ki şeriat-din, imamlık yapanlardan, namaz kaldırırken, cemaat halinde namazı uzatmamalarını, hafif tutmalarını imamlardan istemektedir. Çünkü Hz. Peygamber (sav) cemaate imamlık yapanlar için: Arkalarında zayıf, hasta ve ihtiyaç sahibi kimselerin olabileceğini düşünerek namazları uzatmamalarını istemiştir.

Genelde doğulu Müslümanlara ve özelde de batılı Müslümanlara düşen bir görev vardır. O da şudur. Batılı bir eşi olan bir koca, genel olarak hanımının konumuna ve şartlarına özen göstermelidir. Çünkü batılı bir hanım, babasının evinde olsun, hayatında olsun, Arapların ve onların benzeri doğu toplumlarının alışık oldukları gibi fazla misafir gelmesine ve getirilmesine alışık değildir. İşte batılı bir hanımla evlenmiş olan bir erkeğin buna dikkat etmesi gerekir. Aynı şekilde batılı bir kadın Müslüman bir erkekle eğer evlenmiş ise ve İslâm dinine de girmiş ise, bu kadın da kocasının şartlarına ve durumuna özen göstermeli, ondan gelebilecek ve doğacak olan şeylere önem vermelidir. Durumunu bu çerçevede değerlendirerek davranmalıdır. Çünkü İslâm ahlâkı açısından önemli olan bir husus, erkeğin, gelen misafirlerine ikramda bulunmasıdır. Zira hadiste şöyle buyurulmaktadır:

“Allah’a ve ahiret gününe iman eden bir kimse, misafirlerine ikramda bulunsun.” (*Ebu Hureyre’den Buhari ve Müslim ittifakla rivayet etmişler.*)

KADININ ERKEKLERLE KONUŞMASI

Soru: Bir çok hanımlara, evlerine gelen erkek ziyaretçilerle görüşme konusunda veya genelde erkeklerle konuşmalarına kocaları tarafından izin verilmemektedir. Oysa bir erkeğin herhangi bir kadınla konuşmasına müsamaha ile bakılırken, hoş görü ile yaklaşılırken veya izin verilirken, acaba şeriat, kadının erkeklerle konuşmasını yasaklıyor mu?

Cevap: Hz. Peygamber (sav)’den rivayet olunan bir sahih hadiste şöyle buyurulmuştur: *“Haya imandandır... Hayadan sadece hayır meydana gelir-doğar.”*

İşte bu manadaki bir haya erkek olsun, kadın olsun hepsi için gerçekten oldukça güzel bir şeydir. Fakat haya olayı kadınlarda daha çok övgüye değer bir özelliktir. Çünkü kadın olması hasebiyle, ona layık olanı da aslında budur. İşte bu özelliktir ki kadının genelde yabancı erkeklerle konuşmasına engel olur. Gerçi zaman zaman haya üzerinde bir takım etkiler olabilir. Örneğin taklitçilik, örf ve gelenekler gibi. Ancak bütün bunlar ülkelere ve beldelere göre farklılık gösterirler, hatta zamanla da bir takım farklılaşmalar olabilmektedir.

Burada asıl önemli olan nokta şudur; şeriat veya din, kadının erkekle konuşmasını engellemediği gibi, erkeğin de kadınla konuşmasını engellemez. Eğer böyle bir ihtiyaç olursa, İslam buna mani değildir. Ancak görüşme ve konuşmalar şeriatın öngördüğü edep sınırları ve kuralları içerisinde olmalıdır. Çünkü yüce Allah, müminlerin anneleri olan peygamberimizin hanımlarına şöyle seslenmiştir:

“Ey Peygamber hanımları! Siz, kadınlardan herhangi biri gibi değilsiniz. Eğer Allah’tan korkuyorsanız, yabancı erkeklere karşı çekici bir eda ile konuşmayın; sonra kalbinde hastalık bulunan kimse ümide kapılır. Güzel söz söyleyin.” (33, Ahzab, 32)

Görüldüğü gibi Hz. Peygamber (sav)’in hanımlarına ait özel bir yer ve konum bulunuyorken ve sadece onlara ait öngörülen hükümler varken, dikkat edilirse başka kadınlar hakkında öngörülme-
yen manadaki ağırlık peygamber hanımları üzerinde daha bir ağır hüküm ifade etmektedir. Ama böyle olmakla beraber, mücerret ya-
ni soyut anlamda onlara konuşma yasağı getirilmemektedir. Ancak onlara getirilen yasak, konuşmalarında ölçüye dikkat etmeleri ve ölçüyü kaçırmamaları meselesidir. Çünkü bu açıdan ayette; **“er-
keklere karşı çekici bir eda ile konuşmayın”** uyarısı yapılmıştır. Zira, **“Hudu’ bil kavl”** demek, “yani konuşmada ölçüyü kaçırmak, kırıtarak konuşmak, erkeklere karşı çekici bir tavır ve eda ile ko-
nuşmak” demektir. Ki şehvet sahibi kimseler bu ifadelerden kadın-
da bir şeyler arayan ve dünyevi meyiller peşinde koşturanlar için bir yanlışa yol açabilir. Nitekim Kur’an bu gerçeği de; **“sonra kal-
binde hastalık bulunan kimse”** ifadesiyle formüle edip ortaya koymaktadır. İşte bu, şiddetli şehvet veya aşırı cinsel duygu de-
mektir.

Yalnız, **“güzel söz söyleme”** edep sınırları içerisinde ve meşru ölçülerle konuşulmasına gelince bu da: **“Güzel söz söyleyin.”** İfa-
desiyle perçinleştirilmiştir.

Kaldı ki, erkeklerin kadınlara ve kadınların da erkeklere se-
lam vermelerinin meşru olduğu hususu sahih hadislerde açıkça zik-
redilmiştir. Aynı şekilde erkeklerin hasta kadınları ziyaret etmeleri
ve kadınların da hasta erkeklerin ziyaretlerine gitmeleri de meşru-
dur. Bizim bu konuda verdiğimiz iki fetvamız bulunmaktadır. Biz
bu fetvaları bundan önce yayınladığımız Çağdaş meselelere fetva-
lar adlı eserimizde yer vermiştik. İsteyenler oraya bakabilirler.
(Bak. Çağdaş Meselelere Fervalar, 4/225-227)

Ancak bu, şu demek değildir. Kadının her önüne gelen erkek-le veya erkeğin önüne gelen her kadınla konuşması için kapılar ar-dına kadar açıktır, demek değildir. Çünkü bu, şeriat tarafından doğ-ru kabul edilmezden önce, mantık ve zevk açısından da kabul olu-nacak bir şey değildir.

Ancak, kadının erkekle konuşması, eğer erkek kadının bir ya-kını, bir akrabası, hısımlı, hocası, komşusu veya çalıştığı iş yerinde-ki şefleri veya buna benzer biri ise, hayat şartları da ve insanlar arası anlaşmazlıklarda ve ilişkilerde böyle bir durumun olmasını gerekli kılıyorsa ve özellikle de içinde yaşadığımız bu çağda kesin bir güven ortamı varsa, fitne korku ve endişesi de yoksa, normal ortamlarda bunlar cereyan ediyorsa, bu takdirde kadın ve erkek arasında birbirleriyle görüşmelerinde bir engel yoktur.

Kaldı ki biz Müslüman erkeklerle Müslüman kadınların Aşığı Mısır'da kadınlı ve erkekli olarak karşılıklı selamlaştıklarını, bulu-şup görüştiklerini, konuştuklarını görüyoruz.

Ya da, "Kavl-i Maruf" yani güzel söz söyleme meselesi ile demek istenen durum şu olabilir. Kocalarının, babalarının veya kar-deşlerinin rızaları ve uygun görmeleri üzerine önemli gördükleri bir takım şeyleri görüşüp konuşmaları manasında olabilir. Ki bu durumu bizim ilim adamlarımızdan herhangi birisi de yadırgıyor değildir.

Ben öyle sanıyorum ki, Mısır'daki köy, kasaba ve benzeri yer-lerde durum nasılsa, Hicaz'da, Irak'ta, Şam ve Mağrip ülkelerinde ve daha başka yerlerde bundan farklı değildir.

Ancak biz burada kimi şehirlerde, belde ve merkezlerde, ka-dınlara oranla bu tür taklide ve geleneğe dayalı şeylerin, çok daha şiddetli, daha ağır ve daha baskıcı bir durumda olabileceklerini in-kar etmiyoruz. Neredeyse bu yanlış davranışların ve geleneklerin sonucu kadın adeta evine hapsedilmekte ve ölene dek hakkında müebbet hapis uygulanmaktadır. Hatta kimi ilim adamlarından bu tür durumları teyid eden ifadelerle de karşılaşmaktayız.

Ancak sahih ve sağlam olan ve aynı zamanda konuya delaletleri açık, net, sarîh ve sabit olması bakımından elde var olan şer'î-dini deliller, bu kimselerin söyledikleriyle çelişmektedirler. Bırakın şeriatın maksatlarını ve halkın maslahatlarını, bırakın zamanın ve insanların değişmesini bir tarafa, onların söyledikleri sahih ve kesin sabit delillerle de zaten çelişkilidir.

Muvaffakiyet Allah'tandır.

EŞLER ARASINDAKİ ANLAŞMAZLIKLARDA BATIDA KİM ARABULUCULUK YAPACAK?

Soru: Almanya'da ve genelde batıda, Müslümanlığı kabul etmiş olan bir kadın ile eşi arasında meydana gelen aile içi huzursuzlukta kadın bu problemini çözmek için kime sığınmalı, eşiyle olan bu ihtilafını nasıl çözmeli?

Cevap: Aslında İslâm toplumu, bir biriyle kenetlenmiş olan bir toplumdur. Bütün işlerinde böyledirler. Mutlaka biri diğerrinin elinden tutar. Güçlü olanı zayıf olana yardıma koşar. Bileni, alimi, bilmeyenini, cahilini bilgilendirir. Mazlumun ve ezilenin yardımına koşar. Zalimin ve ezenin elinden tutar ve onun elini mazlumun yakasından çeker, zalime engel olur. Allah Resulü (sav) şöyle buyurmaktadır:

"Kardeşin zalim-ezen de olsa, mazlum-ezilen de olsa ona yardım et." Bunun üzerine sahabe: *"Ey Allah'ın Resulü (sav), tamam, mazluma-ezilene yardım etmeyi anladık ama, peki ya zalime-ezene nasıl yardım edeceğiz?"* diye sormaları üzerine Allah Resulü (sav) de: *"O zalimin de zulmüne engel olman suretiyledir. İşte bunu yapman, ona yardım etmen, demektir"* buyurur. (Buhari ve Müslim ittifakla rivayet etmişler.)

Aile içi anlaşmazlıklarda, kavgalarda ve tartışmalarda iş dayatılmaz bir noktaya gelince ve eşler kendi aralarında artık problem-

lerini karşılıklı anlayış ve hoşgörü içerisinde çözemez duruma geldiklerinde ne yapılmalıdır?

İşte bu noktada İslâm toplumuna bir görev düşmektedir. Olaya bir aile mahkemesi kurarak müdahil olmak, işin içine girmek gerekir. Bu mahkeme, iki kişilik bir hakem heyetinden oluşturulmalı ve bunlar da aklı başında, görüş sahibi, yeri ve konumu olan, böyle bir işte hüküm verebilecek, meseleyi enine boyuna düşünüp taşınacak olgun kimselerden oluşturulmalıdır. Eğer gerçekten eşlerin anlaşabilecekleri bir çözüm yolunu bulabilirlerse önce bunu yapmalılar, bunun üzerinde tüm çaba ve gayretlerini sarfetmelidirler. Şayet bundan bir sonuç alınamayacağı kanaatine varırlarsa, ikisini de birbirinden ayırırlar ve bunu da kazaen yerine getirmiş olurlar. Nitekim bu gibi durumlar Hz. Peygamber (sav) döneminde bazı sahabe arasında da meydana gelmiştir. Bunun içindir ki yüce Allah Müslüman cemaate şöyle seslenmektedir:

“Eğer karı ile kocanın aralarındaki anlaşmazlığın devam etmesinden korkarsanız, kocanın ailesinden bir hakem ve kadının ailesinden de bir hakem kendilerine gönderin. Taraflardan eşler veya hakemler aralarının düzelmesi hususunda anlaşmak isterlerse, Allah, eşleri veya hakemleri bu anlaşmaya muvaffak kılar.” (4, Nisa, 35)

Biz şimdi bize sorulan asıl konuya gelelim. Bize sorulan mesele, eşler gayri Müslim bir toplumda yani Müslüman olmayan bir toplum arasında yaşamaktadırlar. Esasen bu gibi durumlar hakkında Müslümanlardan beklenen şey, her şehirde bulunan Müslümanlar çok açık olarak orada ağırlıklarını ortaya koymalıdır. Örneğin kendilerine ait bir hakem heyeti veya bir arabulucu bir hakem meclisini oluşturmaları. Örneğin bu meclis en az üç kişiden oluşturulmalıdır. Buraya alınacak kimseler Müslümanlar arasında olgun, uzağı görebilen, aklı başında, kültürlü ve kendilerine güven duyulan, insanların sırlarını başkalarına açıklamayacak olan kimselerden oluşturulmalıdır. Hemen herkes tarafından sağ görüşlü olarak

bilinen, ahlâkı herkesçe teslim edilen, dindar ve halkın kendilerinden hoşnut kaldıkları insanlardan oluşturulmalılar.

Bu üç kişiden birinin şeriat hükümlerini bilen, kendisini ağıra satmayan ve bilgiçlik taslamayan biri olmamalıdır. Önüne gelen meseleyi baştan savma gibi bir tavır takınan kimse olmamalıdır. Çünkü önüne bu gibi bir mesele veya problem geldiğinde konuyu enine boyuna inceleyebilsin ve elinden geldiğince eşlerin aralarını bulmaya çaba gösterebilir. Bunun için de bir takım kurallar koymuş olsun ve konulan bu kurallar her iki taraf için de bağlayıcılık oluşturabilsin. Bu arada hepsine düşen görev, bu konuda onlara yardımcı olmaları gereğidir. Bu olmalı ki, Müslüman cemaatin işleri dürüst olarak ve doğru bir şekilde devam edebilsin. Çünkü hadiste şöyle buyurulmuştur:

“Allah’ın eli cemaatle beraberdir. Kim cemaatten ayrılırsa, şüphesiz cehennem yoluna ayrılır.” (Bak. Tirmizi, Fiten, 712255. Ayrıca başkaları da bu hadisi rivayet etmişler.)

Eğer bu heyet eşler arasında anlaşabilecekleri ortak bir nokta bulamazlarsa, tüm çaba ve gayretlerine, iyi niyetlerine rağmen buna muvaffak olamazlarsa, tek çare olarak ayrılmak görülmüşse, bu durumda yapacakları tek şey vardır. Bu eşlere iyilikle birbirinden ayrılmaları ve Allah’ın emrettiği gibi önünü serbest bırakması için öğüt vermeli, nasihatte bulunmalılar. Nitekim şöyle denmiştir: Eğer aralarında bir uyum ve anlaşma yoksa, netice ayrılıktır, buna karar verilmelidir.

Kaldı ki Allah katında en sevilmeyen helal, buğzedilen helal, boşanmaktır ama, bu bazen bir zaruret veya zorunluluk haline gelebilir. Çünkü en son tedavi yolu eğer dağlamak kalmışsa, o hastalık dağlanır. Yani son çare boşanmaksa, bu da uygulanır.

Güç, kuvvet ve kudret sadece Allah’ındır. Onun gücü, kuvvet ve kudreti üzerinde asla bir güç ve kuvvet yoktur.

KADININ BİSİKLETE BİNMESİ

Soru: Kadının bisiklete binmesi caiz midir? Özellikle de eğer henüz evlenmemiş bakire kız ise, bunlar bisiklete binebilirler mi? Çünkü Olabilir ki kızlık zararına bir zarar gelebilir. Ne dersiniz?

Cevap: Taşıt araçlarından herhangi birisine örneğin bisiklet, otomobil veya benzeri herhangi bir araca binmek aslında meşru olan bir şeydir. Caiz olmaması gibi bir durum yoktur. Bilindiği gibi cahiliye döneminde yani henüz İslâm gelmezden önce olsun, İslam döneminde olsun Arap kadını deveye biniyordu. Nitekim Allah Resulü (sav) bir hadislerinde şöyle buyurmuşlardır:

“Deveye binen kadınların en hayırlıları Kureyş kadınlarıdır. Çocuğa bakımda en titiz olanı ve elindeki işi konusunda kocasının malını en fazla gözeteneğidir.” (Buhari ve Müslim ittifakla rivayet etmişler. Bak. el-Lü'lûü ve'l-Mercan;1643. Müslim; 2527/201. Buhari;5365)

Bu ise, ancak kadının veya kızın bisiklete binerken mutlaka şer'i-dini edebe uyması gerekir. Bu şarta uymalıdır. Yani giyim ve kuşamı hususunda titiz olmalıdır. Ancak bisiklete binerken mahremi olmayan bir erkeğin arkasına binmemeli veya arkasına mahremi olmayan bir erkeği almamalıdır. Çünkü bu gibi durumlarda şeriat açısından sakıncalı ve haram olan temas ve dokunma söz konusudur.

Fakat bisiklete binecek olan kızın, kızlık zararını kaybetmesi olasılığı olma konusuna gelince, mutlaka önce bu meselenin çok iyi araştırılması gerekir ve bu olasılığın kaçta kaç olduğu noktasının bilinmesi gerekir. Eğer bu, oldukça az rastlanan bir durum ise, şeriat kurallarına göre, nadir olan yani oldukça az rastlanan bir olay aslında yok hükmündedir, bunun bir değeri ve önemi yoktur. Çünkü İslâm dini açısından hükümler, çok fazla olmasına veya genel olmasına göredir. Nadir olanlara göre değildir.

Eğer bu manadaki durumlar çoklukla meydana gelebiliyorsa ve şu ya da bu sebepten ötürü bunun önü alınamıyorsa, bu durumda Müslüman olan kızların bu gibi bir vasıtaya binmesi yasaklanmalıdır ki, ileride evleneceği zaman, kendisine kötü bir gözle bakılmamış olsun, hakkında suizan yapılmamış olsun. Başından öylesi kötü bir iş geçmediği halde, kendisi açısından sıkıntı doğurabilecek bir durum meydana gelmemiş olsun.

Böyle bir durum yoksa veya bazı durumlar olabiliyorsa bu takdirde iki durumdan zaruri olanı hangisi ise kız hakkında ona hüküm ve karar verilmelidir. Örneğin kızcağız okuluna veya ihtiyaç duyduğu işine gidip gelmek için bisiklete biniyorsa ya da bu ve benzeri amaçlarla biniyorsa, bu durumda zaruretler sakıncaları, yasakları mubah kılar, kuralına göre kadının yani kızın bisiklete binmesinde bir sakınca yoktur. Nitekim yüce Allah da şöyle buyuruyor:

“Her kim de bundan yemek zorunda kalırsa, bir başkasının hakkına saldırmadan ve haddini aşmadan yemesinde herhangi bir günah yoktur. Kuşkusuz Allah pek çok bağışlayan ve pek çok esirgeyendir.” (2, Bakara, 173)

KIZLIK ZARININ KAYBI YÜZÜNDEN BOŞANMA

Soru: Henüz yeni evlenmiş bir erkeğin, evlendiği eşinin bekarlık yani kızlık zarının kaybolduğunu görmesi halinde ve kızın da Allah adına yemin edip Kur'an'a da el basarak, böyle bir olayın spor oynarken başına geldiğini ve asla zina etmediğini söylemiş olmasına rağmen, bu kızı boşamak caiz midir?

Cevap: Allah katında helal olan şeylerin en hoşaya gitmeyi, seilmeyeni ve ya en fazla buğzedileni, boşanmaktır, boşamaktır. Bir Müslüman'ın en basit bir nedenle hemen boşanmaya koşması veya kalkışması caiz olmaz, doğru da değildir. Çünkü bu olay hep

kadının kalbini kırar ve hem o aileyi parçalamak, bir Müslüman yuvayı yıkmak demektir. Hem de ortada öyle boşanmayı gerekli kılan önemli bir durum bulunmazken bunu yapmak, özellikle de henüz evliliğe ilk adım atılmış olduğu bir sırada böyle yapmak asla doğru bir iş olamaz. Çünkü kadına karşı böyle bir suçlama ile onu boşamak, kadına en büyük kötülüğü yapmaktır. Çünkü bu durum kadının çevresine, onun aile çevresine yayılacak, kötü sözler ve dedi kodular alıp yürüyecektir.

Eğer gerçekten kadının ileri sürdüğü sözler makul ise ve doğru olarak kabul olunabilecek bir durum ortada var ise, ki kadın zaten kendisine bunun sebebinin sorulması üzerine, spor oynarken belli bir yaşta kızlık zarını kaybettiğini söylemektedir. Özellikle de tam anlamıyla korunamaması ve gereken manada dikkat edememesi yüzünden başına böyle bir şeyin geldiğini söylemektedir. O halde onun bu söylediklerini de gözden uzak tutmamak icab eder. Çünkü kızlar gerçekten bu konuda oldukça farklı farklıdır.

Mademki bu kadıncağız asla zina etmediğine yüce Allah adına yemin etmektedir, hayatında asla böyle bir fiil işlemediğini söylemektedir. O halde bu durumda aslolan ve yapılması gereken şey, eğer dediklerini anlatıldığı gibi yemin ile de destekliyorsa, onun doğru söylediğini kabullenmektir.

Kaldı ki şer'i-dini kural da şöyle der: *"Beyyine yani delil sunmak, iddiayı ortaya atan, davacı olan kimseye aittir. İnkâr edene ise, sadece yemin etmek düşer."*

Burada kadının kocası, eşi aleyhine bir olayı ortaya atıyor, bir dava ileri sürüyor ve fakat bunu da ispata gücü yetmiyor. Burada kadının beyyine yani delil sunması gerekmez, ona böyle bir görev düşmemektedir. Burada ondan sadece istenen şey, yemin etmektir. Başkaca yapacağı bir şey de yoktur.

Kaldı ki şeriat esaslarına göre yapılması gereken muamele, insanlar hakkında hüsnü zanda bulunmak, suizan yapmamaktır. Çünkü öyle zanlar var ki, bunların bir kısmı günahdır, vebaldır. Böyle

bir durumda gereken şey ister Müslüman erkeğin durumu olsun, ister Müslüman kadının hali olsun, bunu iyiye yorumlamaktır yanlış-
tan uzak durmaktır. Mümkün olduğunca yapılması ve olması gere-
ken budur, bu olmalıdır. Çünkü sahih hadiste şöyle buyurulmakta-
dır:

“Sizi, zandan uzak durmanız konusunda uyarıyorum. Çünkü zan ile hareket etmek, sözlerin en yalan olanıdır.” (Buhari ve Müslim ittifakla rivayet etmişler. Bak. ellü’ lüü ve’l-Mercan, 1660)

Var sayalım ki bu kızcağız geçmişte böyle bir yanlış yapmış, sonra da tevbe etmiş ve yolunu da düzeltmiştir. Şüphesiz Allah onu bağışlar. Çünkü tevbe, önceden işlenmiş olan günahları yıkar, siler, yok eder. Çünkü günahından tevbe eden bir kimse, hiç günah ilememiş gibidir. Kaldı ki yüce Allah tevbe edenleri ve temizlenenleri sever. Bize yaraşanı, yüce Allah’ın ahlâkıyla ahlâklanmamız ve hata işleyenleri bağışlayıp affetmemizdir. Çünkü her Adem oğlu mutlaka hata işler, hata işleyenler içerisinde en hayırlı olanları ise, çok çok tevbe edenlerdir.

DANS OYUNLARINDA KADINLARIN ÇOCUKLARLA DANS KATILMALARI

Soru: Kadınların, erkek çocukların toplu halde oynadıkları ki-mi oyunlarına, örneğin raks-danslarına katılmaları caiz olur mu? Çünkü erkek çocuklar, daire şeklinde oynadıkları veya halay çektikleri bir sırada şarkı ve türküler eşliğinde el ele tutuşarak bu oyunları oynamaktadırlar. Buna ne dersiniz?

Cevap: Eğer bu şekilde oynanan bir oyun, karşı cinsler arasında şehvi duyguları kamçılar gibi bir durumu varsa, şehvi arzu ve istekleri kabartıyorsa, kadınların böyle bir oyun ve eğlenceye katılmaları caiz olmaz ve uygun da değildir. Özellikle de eğer bu oyunlar yabancı erkekler önünde sergilenip oynanıyorsa ve kadınlı-

ğın ne olup olmadığını anlayan çocuklar-delikanlılarla bu tür oyunlar sergileniyorsa, caiz olmaz.

Ancak böyle bir durum söz konusu değilse, oynanan oyunlar çocukların davranış ve hareketlerine uygun bir takım soyut hareketlerden ibaret bulunuyorsa, kadınların onlara katılmaları, o çocuk yaştakileri coşturmak ise, çocukların mutlu olmaları, sevinmelerini sağlamak ise bunda bir sakınca yoktur. Aynı şekilde bu, o çocukları, bir takım sportif hareketlere alıştırmak ve hazırlamak amacı güdülüyorsa, bedenlerinin gelişmesi ve kuvvetlenmesi için yapıyorsa, özellikle de toplu halde oynanan ve çocukların bedensel ve ruhsal gelişimi üzerinde bir yarar sağlayan türden ise sakıncası yoktur. Çünkü çocuklara daha küçüklükten itibaren karşılıklı yardımlaşmayı sevdirmek ve onlarda cemaat ruhunu geliştirmek bakımından bunun önemi büyüktür. Bu çerçevede olmak kaydıyla caizdir. Fakat başta belirttiğimiz gibi olması halinde bu, caiz olmaz.

YENİ MÜSLÜMAN OLAN KADIN VE ÖRTÜNME

Soru: Bir kadın Müslüman olur da, ancak İslâm'ın emrettiği şekilde başını örtmede sıkıntı ve zahmet çekse yani örtmek istemese, bu kadını, başını örtmesi için zorlayabilir miyiz ve üzerinde bir baskı uygulayabilir miyiz? Baskı uygulamamız halinde, sonuçta İslâm'dan uzaklaşabileceği söz konusudur. Ne yapmamız gerekir?

Cevap: Burada bizim yapmamız gereken şey, Müslüman bir kadının başını örtmesinin din açısından bir farz olduğuna onu kesin olarak ikna etmemizdir. Bunun hem Allah'ın ve hem de Resulünün emri olduğuna ve ümmetin de bu konuda icmalarının olduğuna onu inandırmamız gerekir. Allah Teala şöyle buyuruyor:

“Mümin kadınlara da söyle: Gözlerini harama bakmaktan korusunlar; namus ve iffetlerini esirgesinler. Görünen kı-

sımları müstesna olmak üzere, ziynetlerini teşhir etmesinler. Baş örtülerini, yakalarının üzerine kadar örtsünler.” (24, Nur, 31).

Yine her şeyden münezzeh olan Allah şöyle buyuruyor: **“Ey Peygamber! Hanımlarına, kızlarına ve müminlerin kadınlarına (bir ihtiyaç için dışarı çıktıkları zaman) dış örtülerini üstlerine almalarını söyle. Onların tanınması ve incitilmemesi için en elverişli olan budur.”** (33, Ahzab, 59)

Allah Müslüman kadınlara bu örtünmeyi ve kapanmayı, tesettürü farz kılmuş ki, Müslüman olan kadın ile Müslüman olmayan kadın birbirinden ayırt olunabilsin. Dinine bağlı olan olmayan bilinsin. Çünkü kadının sadece örtünmesi bile, ona, diğer kadınlara göre bir farklılık ve ayrıcalık getirir. Bu, onun oldukça ciddi bir kadın olduğunu, oynanacak, kendisiyle eğlenilecek, dil veya herhangi bir hareket ve davranışla eziyet olunacak türden bir kadın olmadığını gösterir. Bunun bir simgesidir. Dolayısıyla kalbinde ve beyninde şehvet hastalığı olanların onlara yanlış bir gözle bakmamalarını sağlayan bir şeydir.

Burada bizim yapmamız gereken şey, bu tür hanımların çevresini dürüst, salih ve örtülü hanım kardeşlerimizle genişletmek olmalıdır. Ona böyle bir çevre sağlanmalıdır ki, o da bu tertemiz hanımları kendisine örnek edinebilsin ve örtünme emrinin gereğini anlayabilsin. Bu arada bizim de ona karşı sert tavır içinde olmamamız, kötü muamelede bulunmamamız gerekir. Çünkü bilindiği gibi, Allah'ın yumuşak muamele sayesinde verip kazandırdıklarını, Allah zor ve baskı ile vermez.

Kaldı ki başına örtü almak, ya da başını örtmek veya günümüzde söylendiği gibi hicap yani örtünme meselesi, Müslüman kadın için farz olan bir hükümdür. Ancak yine de dinin fer'i yani ikinci türden bir mesele olarak devam etmektedir. Eğer kadının kapanması ve başını örtmesi için baskı yapılması, sırf bunun için kendisine karşı kötü muamelede bulunulması onu tamamen dinden uzaklaştıracaksa, büsbütün dini terk etmeye kadar götürecekse, bu

durumda, ortada bir asıl yani temel varken, onu ikinci derecedeki bir mesele için kaybetmemiz şeriat açısından doğru değildir. Eğer ortada bir de asılların aslı, temellerin temeli İslâm'ın kendisi varsa, sırf böyle bir sebepten dolayı onun dinden çıkmasına sebep olmak dini bakımdan doğru değildir.

Kaldı ki denge fıkıhı veya hukuku açısından da bizim yapmamız gereken şey, bu konuyu ona baskıyla, zorla ve hemen değil, meseleyi zamana yayarak tedrici bir şekilde tedavi etmelidir. Çünkü çok daha büyük bir yanlışta, dinden çıkma yanlışına girmesinden, onun bu hatasına ve yanlışına razı olmalı ve konuyu da zamana yaymalıyız. Burada bize düşen ve yapmamız gereken budur. Ki zaten bu nokta da şer'an ya da dinen bilinen ve kesin olan bir prensiptir.

Bununla beraber böyle bir yanlış karşısında sessiz kalmamız, bizi, bu Müslüman kadının doğru yola dönmesi konusunda umutsuzluğa sevk etmesin. Biz her şeye rağmen Allah'tan onun için hidayet isteyeceğiz, tevbe etmesini bekleyeceğiz. Bunu da ona karşı göstereceğimiz iyi ve güzel bir muamele sonucunda beklemeliyiz.

KADININ KENDİ MALINDAN EVE HARCAMA YAPMASI

Soru: Bir kadının kendi kazancından ve gelirinden kendine özel bir hesap açması caiz ya da uygun olur mu? Yoksa bu kadın yani eş, kazandıklarını ve gelirlerini kocasının geliriyle birlikte bir kaptı ya da hesapta bulundurmaya zorlanır mı, buna mecbur edilebilir mi? Böylece her ikisi de ortak birikimlerinden harcama yapmış olsunlar. Bu, olabilir mi?

Cevap: Teslim edilmesi gereken hakikatlerden ve gerçeklerden olan bir şey var ki o da, İslam dininin kadını farklı cahiliye

baskı ve zulümlerinden kurtarmış olduğudur. İslam kadına, başka birinin ondan herhangi bir şey talep etmemesi kaydıyla haklarını vermiştir. İşte kadınların bu haklarından biri de onların mali haklarıdır. Bunların da başında, kadının bu mallarına sahiplenme yani temlik hakkı gelir. Kadın mülkünde olan akarlarında ve taşınır mallarında tamamen bağımsız bir şekilde bunlarda hak sahibidir, tasarruf yetkisine sahiptir ve bu tamamen onun hakkıdır. Çünkü İslâm kadına babasından ve kocasından bağımsız olarak mali bir zimmet vermiştir. Bu itibarla kadın da tıpkı erkek gibi kendi mülkünde ve zimmetinde bulunan bu mal varlıkları hakkında dilediği gibi onları sahiplenme ve dilediği gibi de kullanma ve harcama yetkisine sahiptir. Dilerse satar, dilerse satın alır, dilerse bağış yapar ve isterse sadaka yani yardım olarak dağıtabilir. Bütün bunlar onun doğal hakkıdır. O da tıpkı reşit ve olgun olan bir insan gibi bu şeyleri yapabilir. Bu konuda kadına ne bir zorluk çıkarma olabilir, ne de onu hacr altına almak olabilir. Çünkü Allah Teala şöyle buyuruyor:

“Erkekler için kendi kazandıklarından bir payları var, kadınların da kendi kazandıklarından bir payları var.” (4, Nisa, 32)

Burada şunu söylemek isteriz: Kadının yani eşin bir bankada kendi adına özel bir hesap açması onun en doğal hakkıdır. O bu hesabına gelirlerini ve birikimlerini yatırabilir. Bu gelirleri ister kazancından olsun, ister miras yoluyla eline geçenden olsun, ister babası, annesi veya başka herhangi birinin kendisine yaptığı bağıştan olsun, o tüm bu birikimlerini ve gelirlerini kendi adına bir bankada açtığı hesabına yatırabilir. Bu, onun doğal hakkıdır, buna kimse mani olamaz.

Kadının kocasının, kadın üzerinde bu konuda herhangi bir hakkı yoktur. Yani, koca kadının-eşinin mal varlığını kendi adına değil de, kocasının adına olan bir hesaba veya bir kaba-havuza, kocasının gelirleriyle birlikte ortak olarak bulundurmalarının bir anlamı yoktur. Koca bu konuda eşine baskı yapamaz, onu buna mecbur edemez. Yani karı ve koca birikimlerini ve kazançlarını açacakları ortak bir hesapta toplayıp, aileye yapacakları harcamaları buradan

ortaklaşa yapmaları gerekir diye bir durum yoktur. Çünkü kadının böyle bir mecburiyeti yoktur.

Kaldı ki şurası bilinen bir gerçektir. Şeriat açısından aileye bakma görevi erkeğe aittir ve bu, vacip yani farzdır. Çünkü Allah şöyle buyuruyor: “Erkekler kadınlar üzerinde koruyucu, gözetici ve yöneticidirler. Bu, Allah’ın bir kısmını diğerlerinden üstün kılması ve erkeklerin mallarından kadınlara harcama yapmalarından dolayı böyledir.” (4, Nisa, 32)

Ancak kadın, istemesi halinde evin harcamalarında kocasına yardımcı olabilir. Kadının böyle bir yardımda bulunması tamamen bir teberra yani bir tür fedakarlık yapmasıdır ve onun ahlâk üstünlüğünün bir gereğidir. Yoksa böyle bir harcamayı yapması, o eş yani kadın için gerekli yani vacip veya farz olmasından dolayı veya buna mecbur bırakılması sebebiyledir, demek değildir. Çünkü kadının böyle bir mecburiyeti yoktur. Hatta bu kadın yani eş miras ve kazanma yoluyla zengin bir kadın olsa bile yine de böyle bir mecburiyeti yoktur. Evine bakmak, evi için gereken harcamayı yapmak tamamen kocaya aittir.

Müçtehit imamlardan hiçbiri zengin olan kadına, fakir olan kocası için malından harcama yapmasını, ona infakta bulunmasını gerekli görmemiştir. Sadece İbn Hazm diye bilinen Zahiriye mezhebi imamı bunu gerekli görmüştür.

Ancak biz burada çalışan bir kadının evin harcamalarına katılmasının ve buna ortak olmasının iyi olacağını düşünüyor ve bunu güzel buluyoruz. Özellikle de eğer kadın dışarıda çalışıyorsa ve ev işlerine bakmak için bir hizmetçi ya da çocukların bakımı için bir dadı veya mürebbiye tutulmuşsa, ya da, kadının iş için çıkıp gitmesi, giyim ve kuşamı, ulaşım hizmetleri açısından bu ve benzeri ek masraflar gerekiyorsa, kadının böyle bir harcamaya katılması güzel olur, iyi ve uygun olur.

Burada olabilecek en uygun yol ve çözüm, evin harcamalarında katkı konusunda olması gereken, kadın bu harcamaların üçte bi-

rini erkek de kalan üçte ikisini karşılamalıdır. Uygun olanı budur. Yani nasıl ki erkek terekeden yani mirastan İslâm hukukuna göre i-ki hak alıyorsa, kadın bir alıyorsa, burada evin harcamalarında da, bu esas alınmalıdır. Nafakanın üçte ikisini de yine koca karşılamalıdır.

Biz, eşlerden her birinin sadece kendilerine özgü olarak banka hesaplarının olması yönünü destekliyoruz. Böyle olmalıdır ki, bazı kocalar eşlerinin mallarına gözlerini dikmesinler. Ancak kadının da zaman içerisinde olabilecekleri göz önünde bulundurarak, eşlerin değişmesi yani ayrılıklar sonucunda olacakları düşünerek ihtiyatlı davranması gerekir, ilerisi ne getirir, neleri götürür, bu açıdan ihtiyatı elden bırakmamalıdır. Kadının kendine ait özel bir hesap açması halinde kocasının buna kızma ve darılma hakkı da yoktur. Meğerki ortada kötü bir niyetin varlığı görülebilsin. Bu, müstesna. Çünkü hak olan şey, hakka uyulmasıdır, ona tabi olunmasıdır.

Bizler nasıl ki her iki eşin birikimlerini, gelir ve kazançlarını karı ile kocanın ortak olacakları müşterek bir sandıkta veya hesapta bulunmasını güzel ve uygun bulamıyorsak, aynı şekilde kadının da mutlak manada birikimlerini ve kazanımlarını kocasının hesabına yatırmasını öncelikle uygun bulmuyoruz. Her şey ve mülkün ya da mal varlığının tamamen kocanın adına olmasını da evleviyetle bu manada yerinde bulmuyoruz. Kaldı ki kocanın hanımından böyle bir istekte bulunması da caiz değildir. Çünkü her insanın kendi malı üzerinde tasarruf hakkı vardır.

Hatta öyle hanımlar tanıdık ki, görevli olarak herhangi bir işte çalışıyorlar. Tüm maaşlarını, kazançlarını ve gelirlerini getirip kocalarının kendi adına açtığı hesaba yatırıyorlar. Yazık ki aradan bir zaman geçtikten sonra –zamanın kısa veya uzun olması önemli değil-, evet bir zaman sonra kocasının hanımı hakkındaki tutum ve davranışları değişiyor ve bir başka kadını sevmeye başlıyor. Bu defa eski eşinin tüm birikimlerini, kendi adına açılan hesapta olması sebebiyle bu yeni kadın uğruna harcıyor ve onunla evlilik yapıyor. Eski eş de hem birikimlerinden ve hem de kocasından oluyor. Her

iki bakımdan da zarara uğruyor ve yıkılıyor. Çünkü her şeyini kaybediyor. Öteden beri hep söylenen bir ata sözü vardır: “Sahipsiz malı hırsız bilir.”

HANIMIN MALINI YEMEK

Soru: Bir koca tüm kazancını kendi ülkesinde bulunan yakınlarına ve akrabasına gönderebilir mi, bu caiz olur mu? Adamın kendisi Almanya’da bulunuyor ve eşinin yani hanımının kazancından yiyor. Adam kendi kazancının hepsini ülkesindeki akrabasına gönderiyor, kendisi de karısının kazancıyla geçiniyor. Bu, olabilir mi, caiz midir? Yani ev kirasını, evin yeme içme ve giyim-kuşam giderleri .... gibi. Buna ne dersiniz?

Cevap: Bir erkeğin, evin nafakasını, ev ihtiyacıyla ilgili harcamaları için, hanımını buna mecbur bırakıp, kendisi hiçbir katkıda bulunmaksızın kadının üzerinde bir yük olarak yaşaması ve hayat geçirmesi caiz olmaz. Yani evin yeme, içme, giyinme, barınma ve yaşam için gerekli olan diğer konulardaki tüm harcamaları kadına yüklemesi, hanımından bunu istemesi bir erkek için olacak şey değildir, doğru olmadığı gibi caiz de olmaz. Böyle olunca o erkeğin aile reisi olmaya hiç hakkı olur mu? O ailede ailenin temel direği, hakimi olması hakkı var mı? Oysa Allah şöyle buyurmaktadır:

“Erkekler kadınlar üzerinde koruyucu, gözetici ve yöneticidirler. Bu, Allah’ın bir kısmını diğerlerinden üstün kılması ve erkeklerin mallarından kadınlara harcama yapmalarından dolayı böyledir.” (4. Nisa, 32)

Bilindiği gibi ev harcamaları ya da masrafları kadına ait değildir. Hatta kadın kendi adına olacak olan harcamaları konusunda da buna mecbur değildir. Bütün bunlara harcamada mecbur olan kişi kadının kocası yani evin reisidir. Kadın zengin bile olsa, kendi malından harcamak zorunda değil, böyle bir mecburiyeti de yoktur.

Buna rağmen kendisinin olsun, çocuklarına ait olsun, evin tüm harcamaları evin erkeğine aittir. Nitekim işin bu yönü şeriat açısından da sabittir ve kesin olarak belirtilmiştir. Meğerki kadın kendi arzu ve isteğiyle, içinden geldiği gibi gönül huzuruyla kendi malından teberru yani yardım kabilinden harcamada bulunursa, buna bir diyecek yoktur. Yani kadın buna mecbur kalarak veya çevresinden utancından dolayı kadın kendi mal varlığından harcamak mecburiyetinde kalmamak kaydıyla bir yardımda bulunuyorsa buna bir şey denemez. Çünkü çok eskiden beri söylenen bir ata sözü vardır: **“Haya ve ar kılıcıyla alınan şey haramdır.”** Yani kadın zorda kalıyor, kocası da yardımcı olmuyor ve nihayet kadın çevreden utancından dolayı başından belayı savmak anlamında kendi malından istemeye istemeye harcamada bulunuyorsa, bu, bir tür güç ve zor kullanarak almak demektir ki, bu manasıyla haramdır. Zira hadiste de şöyle buyrulmaktadır:

“Bir Müslüman kimse içinden geldiği gibi kendi isteğiyle vermedikçe Müslüman’ın malı helal olmaz.” (*Hanife Rakkaşi’den E-bu Davud rivayet etmiş. Bak. Sahihu’l-Cami;7539*)

Ben kendi adıma, Müslüman bir erkeğin bir kadının omuzlarında – o kadın bunu gönlünde verse ve yapsa da- bir yük olarak hayat sürmesini uygun bulamam. Özellikle de erkek gerçekten iş yapabilecek, kazanabilecek bir durumda ve güce sahipse bu, uygun görülecek bir şey değildir. Sorulan bu soru çerçevesinde şu durumumuza bakalım, görülen o ki bundan öyle temiz kokular çıkmamaktadır. Yani ne demek oluyor ki adam kazanç ve gelirini tümüyle ülkesindeki yakınlarına ve akrabasına gönderiyor da, kendisi hanımı üzerinde yük olarak onun gelir ve kazancıyla hayatını sürdürüyor. Ve bu adam aile reisliği sorumluluğunu taşıyor, Allah ve Resulünün meşru kıldığı gibi hareket etmiyor. Hanımın kazancıyla hayatını devam ettiriyor. Oysa Allah Resulü (sav) şöyle buyuruyor:

“Adam da evi ve ailesi bireyleri içerisinde onlar üzerinde çobandır, sorumludur ve o emri altındakilerden, güttüklerinden sorumludur.” (*İbn Ömer’den Buhari ve Müslim ittifakla rivayet etmişler.*)

Böylesi adama söylenecek olan söz şairin şu ifadesidir, ona ancak böyle demek yakışıır:

**Bırak, sen kim, güzel ahlak kim, konuşma ondan
Otur, oturduğun yerde çünkü kendin aç ve çıplaksın**

MÜSLÜMANIN BİR MEZHEBE BAĞLI KALMASI

Soru: Bir Alman kadın veya genel ifadesiyle batılı bir kadın Müslüman olunca, mutlaka bilinen belli mezhepten birine bağlanması gerekir mi? Örneğin Hanefi, Maliki, Şafii veya Hambeli olması icab eder mi, bu dört mezhepten birine bağlanmaması zorunluluğu var mıdır? Diyelim ki bu kadın söz konusu fikhî mezheplerden bir mezhebe girmeyi tercih etmek istediğinde, dilediği bir mezhebi tercih hakkı var mıdır? Yoksa kendisiyle evlendiği eşinin mezhebinin seçmek zorunda mıdır?

Cevap: Fikhî mezheplerden herhangi birine –yani dört veya sekiz mezhepten birine– tabi olması veya uyması meselesine gelince, bu durum şeriat aşısından ne gereklidir ve ne de vaciptir. Böyle bir şey yoktur. Çünkü asıl vacip yani farz ve gerekli olan şey, biz zat yüce Allah'ın ve Resulü'nün vacip kıldığıdır. Allah ve Resulü'nün (sav) İmam Ebu Hanife'ye veya İmam Malik'e veya bunlar dışında diğer mezheplerden herhangi birine tabi olunmasını, uyunmasını vacip ve gerekli kılmış değildir. Fakat yüce Allah'ın ve Resulü'nün vacip yani farz kıldıkları şey, Kitab'a yani Kur'an'a ve bir de Resulü'nün Sunnetine uyulmasıdır. Bizden uymamız istenen işte bu iki kaynaktır. Çünkü bu her iki kaynak da masum olan, yanlıştan uzak bulunan, insanı saptırmayan ve yanlışla götürmeyen iki temel kaynaktır. Bu itibarla bu kaynaklardan sonra herkesin sözü gerektiğinde alınabilir ve gerektiğinde ise terk olunabilir.

Kaldı ki bizzat kendilerine tabi olunan mütehit imamların

kendileri, kendilerinin taklit olunmasını nehyetmişler, bunu istememişlerdir.

Bir de fakihler tarafından tespit olunan ve kararlaştırılan bir şey vardır. O tespit olunan kural veya kaide de şudur: **“Ami olan yani bilgisi olmayan, sıradan Müslüman kimsenin mezhebi yoktur. Onun mezhebi, kendisinden fetva aldığı zatın mezhebidir.”**

Burada geçen, “Ami” kelimesinden kasıt: Kendisinin bizzat hükümlere ilişkin delillere ulaşabilme ve onları değerlendirme gücü olmayan, bu manada bir ilme sahip bulunmayan, deliller arasında bir muvazene oluşturma, denge kurma imkanı olmayan, kuvvetli olan delil ile zayıf olan delil hangisidir, aralarında bir tespit ve ayırım yapabilecek durumda olmayan kimse demektir.

İşte bu durumda olan bir kimse, aslında mezhebi olmayan yani mezhepsiz olan kimsedir. Çünkü bir mezhebi tercih etmek veya seçmek demek, yani bir mezhebin usul ve esaslarını diğer bir mezhebin usul ve esaslarına tercih etmek, öyle herkesin kârı değil, herkesin yapabileceği bir şey değildir. Çünkü bu tercihi yapabilmek ancak gerçekten sağlam bir bilgi birikimine sahip olmaktan, kısaca konuları araştırıp inceleyebilecek bir ilmi güce sahip olmaktan ve bunlar arasında tercih yapabilecek konumda olmaktan geçer. İşte bu özelliklerin dışında kalan, kendilerinde bu anlamda bir ilmi güç bulunmayan kimselere “Ami” denir. Ki bunlar için de şöyle derler: “Ami olan kimsenin mezhebi, kendisinden fetva aldığı alimler kimse, o fetvayı verenlerin mezhebi ne ise, işte o Aminin de mezhebi odur. Çünkü bu kimseler, ne zamanki hükmünü bilemedikleri bir problem veya mesele ile karşı karşıya kalırlarsa, bununla ilgili hükmü şeriatın muteber, saygın olan alimlerinden herhangi birine başvurup o mesele hakkında bilgi ister. O alimde sorulan mesele hakkındaki hükmü, eğer kendisi müçtehit durumunda bir ilim adamıysa, kendi içtihadı doğrultusunda ilgiliye fetvasını verir, müçtehit değilse, mukallit ise, bu durumda kendi mezhebine uygun ola-

rak bir fetva verir. Burada soruyu sorana düşen görev, kendisine fetvayı veren kimsenin fetvasını almalı ve o konuda verilen cevap doğrultusunda ona tabi olmalıdır. Çünkü Rabbimiz şöyle buyuruyor:

“Eğer bilmiyorsanız, bilenlere sorun!” (16, Nahl, 43)

Soylu Peygamber (sav) de bir topluluk hakkında şöyle buyurmaktadır: *“Şayet bilemiyorlar idiyse, sorsalardı ya! Çünkü bilememenin şifası sorup öğrenmektir.”* (Ebu Davud, Taharet, 336-337. İbn Mace; Taharet, bab:93, Hadis:572)

Eğer Ami olan bir Müslüman, hemen hemen alimlerinin tamamı bilinen bir mezhebe mensup olan bir beldede bulunuyorsa, Örneğin Mağrip yani Libya Tunus ve Cezayir, Mağrip/Fas ve Moritanya gibi Maliki mezhebine mensup ülkelerde yetişmiş iseler, keza Türkiye, Hindistan, Pakistan, Bangladeş ve Afganistan gibi Ebu Hanife mezhebine bağlı ülkelerde yetişmişlerse, yahut da Somali, Malezya, Endonezya gibi Şafii mezhebine mensup bir beldede yetişenlerden iseler veya Suudi Arabistan gibi Hambeli mezhebine mensup bir beldede yetişen kimseler iseler, bu durumda kendi ülkesinde hakim olan mezhebi tercih etmesinde veya ona tabi olmasında bir mani ve sakınca yoktur. Çünkü böyle yapmakla aslında o, kendi ülkesindeki alimlere tabi oluyor, demektir. İşte onların mezhepleri de oradaki alimlerin mezhebi olmuş olur.

Ancak burada dikkat olunması gereken ve vacip olan şey, kişinin kendi mezhebi hakkında taassup sahibi olmamasıdır. Diğer mezhepleri küçümseyici bir tavır takınmamalıdır. Eğer kendi mezhebinde herhangi bir konuda bir zayıflık gördüğünde ve o meselelerin herhangi birisinde deliller açısından bir zayıflık sezdiğinde, o konuda diğer mezhebin görüş ve delillerinin daha kuvvetli olduğunu fark ettiğinde, o zaman yapması gereken, o mezhebi o meselede delil açısından zayıf görmesi sebebiyle terkedip, o konuda daha kuvvetli olan ve tercih edilmesi gereken mezhebi ve görüşü almalıdır, ona uymalıdır. Çünkü gerçek Müslüman, eldeki hak olan delilin esiridir. Nerede olursa olsun, ona tabi olur. İmam Ebu

Hanife'den şöyle bir söz rivayet olunmuştur: *"Kim bize daha güzel ve kuvvetli bir delil getirir sunarsa, biz onu kabul ederiz."*

İmam Malik de: *"Gerektiğinde herkesin sözü alınabilir de, terk olunabilir de."* Mescidi Nebevide bulunan Hz. Peygamber (sav)'in kabrini işaret ederek: *"Ancak şu kabrin sahibinin sözü asla terk olunamaz"* diye söylemiştir. İmam Şafii merhum da: *"Eğer elinizde sahih bir hadis bulunuyorsa, hemen o hadisi alın, onunla amel edin ve benim sözümü de alıp duvara çarpın"* diye buyurmuştur.

Her Müslüman'ın, kendince daha evla ve daha uygun olarak gördüğü mezhebi seçmesinde bir sakınca yoktur, bu konuda özgürdür ve serbesttir. Yani mezhep seçiminde mutlaka oğlu babasına tabi olacaktır veya kadın kocasına uyarak onun mezhebini seçecektir, diye bir şey yoktur. Aksine burada bizim tercihimiz ve yeni Müslüman olanlar için uygun bulduğumuz husus, muayyen manada herhangi bir mezhebe bağlı kalmamalarıdır. Çünkü muayyen yani belli bir mezhebe bağlanıp kalması, o kimsenin, Allah'ın kendisi için gayet geniş kıldığı alanı kimi zaman olur ki daraltması demektir. Aslında bizim onlara gayet dar sınır ve çerçevelerde sıkışıp kalan mezhepçiliği ön görmemiz, bir mezhebe bağlı kalmalarını istememiz onlara karşı bir iyilik anlamına gelmez. Onlar için kafi gelecek olan nasslarıyla ve amaçlarıyla tamamen çok geniş bir alan olan İslâm'a girmeleri yani Müslüman olmaları kafi gelir. Çünkü bazen bir mezhebin onlar için daralttığı bir alanı diğeri genişletmiş olabilir, bir mezhebin onlar için zorlaştırdığı bir şeyi diğeri mezhep kolaylaştırmış olabilir. Oysa bizler kolaylaştırmakla emrolunmuşuz ve zorlaştırmaktan da men olunmuşuz. Bize müjdelememiz emredilmiş ve fakat kaçırmamız yani nefret ettirmemiz, ürkütmemiz ise yasaklanmıştır. Özellikle de yeni olarak yüce Allah'ın dinine girenler hakkında bu noktaya çok dikkat etmemiz gerekmektedir.

Özetlemek gerekirse deriz ki, henüz yeni Müslüman olmuş bir kadının mutlaka bir mezhebe girmesi veya bağlanması gerekli değildir. Eğer şu veya bu sebeple herhangi bir mezhebe bağlanmak

istiyorsa, bunun için de mutlaka kocasının mezhebine girmesi de gerekmez.

Allah en iyisini bilendir.

MÜSLÜMAN KADINI ÖRTÜNMEKTEN MEN ETMEK

Soru: Bilindiği gibi Fransa'daki okullarda bir örtünme yasağı yaşanmaktadır. Müslüman kız öğrencilerin başlarını örtmeleri yasaklanmıştır. Oysa örtünmek Allah'ın onlara farz kılmış olduğu bir emirdir. Buna ne dersiniz?

Allah'a hamd, Allah'ın Resulüne, onun ehli beytine, ashabına ve onun getirdiği doğru yola uyanlara salat ve selam ile konuya girmek isterim. Şimdi meselenize geçebiliriz.

Cevap: Avrupa'da bulunan Fetva ve Araştırma Meclisi ki bu, meclis İngiltere'de 29. Mart. 1997 yılında toplandı. Bu meclise ayrıca batıda bulunan azınlık durumundaki Müslümanların meseleleriyle ilgilenen ve fetva veren ilim adamlarından da katılanlar oldu. Aynı şekilde yine bu toplantıya Arap ve İslâm ülkeleri ilim adamlarından da katılanlar oldu. Bu toplantının öncelikli olarak ele aldığı mesele, genel olarak tüm Avrupa'da yaşayan Müslümanları ve özelde de Fransa'daki Müslümanları meşgul eden en büyük mesele olarak bu örtünme olayını araştırmak ve ele almak olmuştur. Ki bu konu dünyanın doğusuyla batısıyla tüm Müslümanları meşgul eden bir mesele haline gelmiştir. İşte bu mesele veya problem hicab denilen kadınların başlarını örtmeleri meselesidir. Fransa'daki okullarda bu, yasaklanmış bulunmaktadır. Müslüman kız öğrencilerin başlarını örtmeleri yasaklanmaktadır. Oysa başlarını örtmelerini onlardan dinleri bir farz olarak istemektedir. Oysa bu farzı işlememeleri yani başlarını örtmemeleri için Fransa'da bu kızlarımıza baskı uygulanıyor. Şer'an yani din bakımından farz olan bu görevi yapmamaları ve başlarını açmaları için koşulsuz onlara teslim ol-

malarını istiyorlar. Oysa böyle bir hüküm yani Allah'ın hükmü ve emri karşısında bir Müslüman kadının demesi gereken şey, **“Rabbimiz, duyduk ve itaat ettik”** olmalıdır. Ama Fransızlar bu hükmü onlara çiğnettirmek istiyorlar yani uygulamalarını istemiyorlar. Kayıtsız ve şartsız kendilerine itaat olunmasını istiyorlar. Oysa yüce Allah şöyle buyurmaktadır:

“Allah ve Resûlü bir işe hüküm verdiği zaman, inanmış bir erkek ve kadına o işi kendi isteklerine göre seçme hakkı yoktur. Her kim Allah ve Resûlüne karşı gelirse, apaçık bir sapıklığa düşmüş olur.” (33, Ahzab, 36)

Aslında hicap yani örtünme emri ki bu, Müslüman bir kadının yüzü, elleri - ve bazı mezheplere göre de ayakları- dışında tüm bedenini örtmesi anlamındadır ki bu, İslam dininde farz olan bir hükmüdür. Örtünmenin farz olduğu konusunda hiçbir ihtilaf ve farklı görüş de yoktur. Bunun farz olduğu muhkem olan Kur'an ayetleriyle, Sahih Sünnetle ve Ümmetin icmasıyla sabittir. Değişik mezhepleriyle ve okullarıyla olsun hepsi de bu konuda müttefiktirler. Hiçbir mezhep bu konuda ayrılık göstermemiş ve buna hiçbir fakih de karşı çıkmamıştır. Kaldı ki bu uygulama 13 (14) asırdan bu yana pratik hayatta da aynen uygulanarak günümüze kadar devam ederek gelmiştir.

Ne zaman ki Müslüman ülkeler sömürgeleştirildi, ne zaman ki emperyalistler Müslüman ülkeleri istila etti, işte o zaman ithal bir takım sakat düşünceler, fikirler ve kavramlar yayılmaya başladı, değişmeler ve bozulmalar meydana geldi. Onların üzerinde ve düşünce hayatlarında batı taklitçiliği etkisini gösterdi. Bunun sonucu olarak hayatlarında ve düşünce tarzlarından değişiklikler ve farklılaşmalar oluştu.

Ancak İslâm uyanış döneminde, özellikle İslâm'ın yayılamaya başladığı bu uyanış döneminde, Müslümanların yeniden kendilerine ve dinlerine güvenleri artmaya başladı. Böylece gençler kendi arzu, istek ve seçimleriyle İslâm'a dönüşü, genç kızlarımız ve

kadınlarımız da kendi arzu ve istekleriyle bu dönüşle birlikte örtünmeyi de seçtiler. Evet Müslüman genç kızlarımız ve kadınlarımız tarafında yapılan tercih bu öze dönüş oldu.

Avrupa fetva kurulunun veya meclisinin bu konuda aldığı karar ve teyidettiği husus şu olmuştur: Akıl ve baliğ olan her Müslüman kadının şeriat-din açısından mutlaka örtünmesi farzdır. Zaten bu konuda yeterli delil olarak yüce Allah'ın şu kavli kafi gelir. Rabbimiz şöyle buyurmaktadır:

“Mümin kadınlara da söyle: Gözlerini harama bakmaktan korusunlar; namus ve iffetlerini esirgesinler. Görünen kısımları müstesna olmak üzere, ziynetlerini teşhir etmesinler. Baş örtülerini, yakalarının üzerine kadar örtsünler.” (24, Nur, 31)

Yine her şeyden münezzeh olan Allah şöyle buyuruyor: **“Ey Peygamber! Hanımlarına, kızlarına ve müminlerin kadınlarına (bir ihtiyaç için dışarı çıktıkları zaman) dış örtülerini üstlerine almalarını söyle. Onların tanınması ve incitilmemesi için en elverişli olan budur.”** (33, Ahzabi59)

Madem ki bu örtünme meselesi Müslüman bir kadın için farz ise, o halde bunun din, ahlâk, örf, kanun ve bir anayasa mantığı ölçülerine göre yasaklanması caiz olamaz, doğru da değildir. Akidesine yani inancına ve vicdanına zıt olarak üzerinde bir baskı uygulanmak suretiyle başını açmaya zorlanması asla uygun bir davranış değildir.

Eğer böyle bir baskı herhangi bir ülkede olmuş olsa belki biraz uygun karşılanabilir, ama Fransa gibi yapmış olduğu ihtilal ile ve kurmuş olduğu cumhuriyetle yasalarının temelini hürriyet-özgürlük, kardeşlik, eşitlik ve insan haklarına riayet esaslarına dayandıran ve bunu tüm dünyaya ilan eden bir ülkede olmaması gerekir. Öncelikle onların buna karşı çıkmaları lazım gelirdi.

Kaldı ki her insanın doğal olarak hakkı, kendi dini inançlarını yaşaması ve yapması gereken farzları da yerine getirmesidir. Onun bu hakkına karşı bir engelin çıkarılmamasıdır. İsteddiği gibi Rabbini

memnun etmek ve Onun rızasını kazanması, emirleri doğrultusunda görevini yerine getirmelidir. Bunu özgürce yapabilmelidir. Hiçbir kimsenin onu, sırf inançları nedeniyle maddi ve manevi baskı altına alarak inançlarından uzaklaştırma ve inançlarını yaşamasını yasaklama hakkı yoktur. Onu bu amaçla baskı altında tutamaz, tutmamalıdır.

Bilindiği gibi bu, bir bakıma da din özgürlüğü hakkı içinde değerlendirilir, diğer bir yönden de o kişinin kişisel özgürlüğü gereği bu, onun hakkıdır. Gerek din özgürlüğü olsun, gerekse kişi özgürlüğü olsun, bunun her ikisi de insanların iki temel hakkıdır. Ki sırf bu maksatla kanunlar, yasalar ve yeni yeni anayasalar çıkarılmıştır. Devletler bu konuda güvenceler veren yasalar çıkarmışlar ve insan hakları bildirgesi yayımlanmıştır.

Herkesin bildiği gibi liberalizme dayalı laiklik, dine karşı düşmanca bir tavır takınmaz, ama onu desteklemez de. Laikliğin din karşısındaki tutumu tarafsızlıktır. Nasıl bir kimse mini etek giyerken veya mikro veya benzeri manada bir giysiyi giyerken kimse buna karşı çıkıp menedemiyor ve yasaklamıyorsa, dolayısıyla örtünen bayanları da kimsenin bu giyimlerine karışmamaları ve yasaklamamaları gerekir. Kimsenin bunu yasaklaması gerekmez ve bu, yakışık da olmaz. Aksi takdirde batı medeniyeti ve uygarlığı bizim karşımıza iki ölçüyle çıkmış ve farklı iki dil konuşmuş olur. Yani karşımızda iki yüzlü bir batı uygarlığını görmüş oluruz.

Dinsizliğe dayalı bir laiklik ise, dine karşı savaş açan tek sistem ve rejimdir. Çünkü dinsizliği savunan laiklik açısından din afyondur. Milletleri uyuşturur.

Bazı Fransızların, “Hicap-örtünme” dini bir simgedir, tarındaki iddia ve yaklaşımlarına gelince bir defa bu, baştan doğru değildir, yanlıştır. Kaldı ki bizzat simgenin kendisi bile, aynı zamanda bir şiardır, bir ilan ve duyurudur, bir propaganda aracıdır. Örneğin Yahudilere göre Davud Yıldızı veya başlarındaki takke de aynen bir simgedir, başka bir şey değil. İşte bu, Yahudilere göre ne ise, Müslümanlara göre örtünme de aynen böyledir. Aynı şekilde

Hristiyanların göğüslerinde taşıdıkları haç işareti de bir simgedir ve öyledir. Hicaba yani örtünmeye gelince, bu da bilinen bir görevdir, bir vazifedir. Bu görev ya da vazife ise, Müslüman bir hanımın bedenini örtmesidir.

Müslüman hanımlar için böyle bir yasak getirilirken Yahudilerin takke giymeleri yasaklanmıyor, Hristiyanların boyunlarına haç asmalarına mani olunmuyor. Ya da bir Sih mensubu sarığını giymekten men edilmiyor. Bütün bunlara izin verilirken ve hoşgörüyle bakılırken, neden sadece Müslüman bir kadının veya kızın örtünmesine yasak getiriliyor?!

Doğrusu biz, kendisini özgürlükler ülkesi ve anası ilan eden ve öyle gören Fransa'dan şunu istiyoruz. Dünyanın dört bir yanındaki Müslümanların akidelerine ve dini kurallarına saygılı olsunlar. Kendi toplumları içerisinde kültürel ve dini çeşitliliği kabullensinler. Yani tıpkı İslam medeniyetinin onlara tanıdığı haklar gibi.. Çünkü İslâm dini, bünyesinde farklı dinleri, kültürleri, ırkları barındırıyor ve onlara herhangi bir kısıtlama ve bir yasak getirmiyor. İslam'ın tarih sayfalarında kayıtlı olduğu ve tescil olduğu gibi bu gerçekleri orada görmek mümkündür.

Ayrıca biz burada İslâm alimlerine, fetva ehli zatlara, bilimsel kurum ve kuruluşlara, dini müesseselere ve muteber olan şer'i mercilere ve kaynaklara, İslam dünyasının neresinde bulunurlarsa bulunsunlar, hepsine sesleniyoruz, diyoruz ki: Müslüman kadının örtünmesiyle ilgili olarak, şeriat açısından hicabın yani örtünmenin hükmü nedir, ne değildir konusunu çok açık ve net bir şekilde görüş olarak açıklasınlar. Mutlaka genelde Avrupa'da ve özelde de Fransa'da yaşayan kardeşlerinin ve oğullarının yanında yer alsınlar, onların problemlerini ve meselelerini gündeme getsinler. Şu uygar aleme seslensinler, kızlarımıza ve kadınlarımıza karşı uyguladıkları yasaklara karşı dursunlar, o hanımlarımızı desteklesinler.

Allah hakkı söyler ve doğru yola yönlendiren de O' dur.

SIRF İKİNCİ EVLİLİK İÇİN, SÖZDE RESMEN BOŞANMA

Sayın Prof. Dr. Yusuf Kardavi;

Allah'tan size sağlık ve afiyet vermesini, sizi korumasını dilerim. Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi üzerinize olsun.

Ben on yıldan fazladır bu ülkede kalıyorum. Kalmakta olduğum bu ülkede, İngiliz bir Müslüman bayanla evlendim. Halen de birlikte normal hayatımızı devam ettirmekteyiz. Allah'ıma hamd olsun bir de çocuğumuz var.

Ancak eşim birkaç yıldan beri kötü bir hastalığa yakalandı ve doktorlar bu yüzden rahmini almak zorunda kaldılar. Allah'ıma hamd olsun şu an sağlığına kavuşmuş durumdadır. Fakat artık doğum yapamadığı gibi cinsel ilişkiye de fazlasıyla yanaşmamakta ve arzu etmemektedir.

Sizde biliyorsunuz ki bu ülkelerdeki yasalara göre ikinci bir eşle resmen evlenmek yasaktır. Şu anda yaşamakta olduğum ülke kanunları da böyledir.

Sizden sormak istediğim soru şudur: "İkinci bir eş alabilmem için, ben eşimle beraberce mahkemeye gidip, orada biz boşandık diye, resmen boşansak ve mahkemeden boşanmışlardır diye bir ilam belgesi alsak, bu, caiz olabilir mi, doğru mudur? Ancak burada ben ilk eşimi aslında boşamak istemiyorum. Sadece bir formalite olarak bunu yapmak zorunda kaldığımız için yapıyorum. Eşim de buna rıza göstermektedir, ikinci bir eş almam için bir şey dememektedir. Sadece beraberce mahkemeye gidip biz boşandık diyeceğiz. Bunun hükmü nedir? Eğer bu caiz ise, bu şekildeki bir boşanma durumu talak yani boşanma sayılır mı? Ben bu eski eşime dönmekten yani beraber olmazdan önce eşimin ne kadar süre beklemesi gerekir? Yani iddet süresi nedir?

Allah sizi ve bizi hayırla mükafatlandırsın, bize bir fetva verin.

Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi üzerinize olsun.

Cevap: Allah'a hamd, Allah'ın Resulüne de salat ve selam olsun. Şimdi sorunuza geçelim.

İslam'a göre bir Müslüman'ın, eğer buna ihtiyacı varsa, buna gücü yetiyorsa ve eşler arasında adaletli davranacağına güveniyorsa ikinci bir evlilik yapması caizdir.

Eğer bu kardeşimizin yaşadığı ülke kanunları herhangi bir şekilde ikinci bir evlilik yapmasına izin vermiyorsa, tıpkı Avrupa ve batı ülkelerinde olduğu gibi yasak ise, koca da, soruyu soran kardeşimizin durumunda olduğu gibi, böyle bir ikinci evlilik yapma ihtiyacında ve zorunda ise, yani eşi gerçekten önemli bir hastalığa yakalanmış, rahmi alınmış, artık bu yüzden çocuk doğuramayacak hale gelmiş ve cinsel ilişki arzusunu da neredeyse yitirmiş ise, buna rağmen her iki eş de birbirleriyle yaşamlarını beraberce sürdürme arzusunu cidden taşıyorlarsa, şer'i yani dini açıdan bu adamın hanımını, resmiyette sözde boşamasında herhangi bir sakınca yoktur, bu, caizdir. Çünkü ikinci bir eşle evlenebilmesi için bundan başka çıkış yolu da yoktur. Koca ikinci bir eşle meşru olarak evlenmeli ki, kendisini haram yollardan koruyup kollayabilsin. Olur ya belki bu ikinci eşten de Allah kendilerine çocuklar verir ve ilk eş de buna zaten muvafakat etmektedir. Bunda bir sakınca yoktur.

Gelelim sorunun ikinci kısmına, yani resmiyette sözde boşadığın ilk eşinin iddet beklemesi meselesine. Bu konuda kadının iddet beklemesine hiç gerek yoktur. İsteddiği anda onunla beraber olabilir. Hatta boşandıkları aynı günde bile. Ya da isterse birkaç gün sonra beraber olabilir. Yahut da iddet süresi zarfında, yani bu surenin uzunluğu müddeti içerisinde beraber olabilir. Buna mani bir durum yoktur. Bu süre ise, eğer kadın halen hayız gören yani aybaşı gören bir kadın ise bu süre üç hayız süresidir. Eğer hayızdan kesilme yaşına gelmiş ise, bu süre kadın için üç aylık bir süredir. Eğer bu süreyi aşarsa, bu süre içerisinde hanımıyla beraber olmazsa, süre aş-

tıktan sonra beraber olmaya giderse, mutlaka yeni bir nikah akdi gerekir ve yeniden mehir görüşülmesi icabeder.

Batı ülkeleri kanunlarına göre, bir erkeğin başka bir kadınla, aralarında herhangi bir evlilik akdi yapmaksızın beraber olmayı yasaklamıyor. Bu konuda ne koca için bir sıkıntı ne de boşanan kadın için bir sıkıntı var. Her ikisi de aynen beraberliklerini bu şekilde devam ettirebilirler. Çünkü o eski eşi Allah da biliyor ki, kendisiyle Allah arasında bilindiği gibi onun eşidir. Kanuni yani yasal açıdan her ne kadar bu kadın kocasını eşi olarak görülüyor ise de, Allah katında bu kadının o erkeğin eşi olduğu bilinmektedir. Bu itibarla herhangi bir sakınca yoktur.

Burada geriye şu kalıyor. Kocanın sözde resmiyette boşadığı bu kadının haklarını korumasıdır. Çünkü kocanın ölümü halinde, kadın yasal olarak boşanmış gözüktüğünden, kocasının mirasından mahrum kalacak ve resmiyette hiçbir hakkı olmayacaktır. Buna mutlaka uyulması gerekir. Erkek yani koca ölüm durumu olmadan önce mutlaka bu konuyu vasiyet hükümleri uyarınca yerine getirmelidir. Vasiyetinde o eşine düşecek olan gerçek payı ne ise, mirasından o payı mutlaka vasiyet suretiyle tespit etmelidir. Böylece her hak sahibi de hakkını almış olur.

Alemlerin Rabbi Allah'a hamd olsun.

KADIN MÜSLÜMAN OLSA DA KOCASI OLMASA BİRİBİRLERİNDEN AYRILMALARI GEREKİR Mİ?

Soru: Bilindiği gibi bugün batıda erkeklerden daha çok kadınlar Müslüman olmaya can atıyorlar ve İslâm dinini en çok kabul edenler arasından kadınlar yer almaktadır. Bu, bir vakıadır, bir gerçektir. Müslüman olan bir kadın eğer evli değilse, zaten bir problem yoktur. Sadece onun Müslüman bir erkekle evlenme ihtiyacı vardır.

Asıl burada zorluk ve sıkıntı, Müslüman olan kadın eğer evli ise, kocası da henüz Müslüman olmamış ise veya kocasına rağmen

Müslüman olmuşsa, her iki eş de birbirlerini seviyorlarsa, aralarında mutlu bir yaşantıları da varsa, hatta çocukları da bulunuyorsa, işte asıl mesele ya da problem burada başlıyor. Ne yapılmalı? Kadının ne yapacak? Çünkü kadın gerçekten samimi olarak İslâm'ı yaşamak ve Müslüman olarak hayatını devam ettirmek istiyor. Ama bu arada kocasını da seviyor, çocuklarına ve evine de oldukça düşkün. Ne olacak?

Genel olarak fetva veren tüm fetva ehli kişiler, mutlaka bu kadının kocasından ayrılması gerektiğini veya o eski kocasından olan iddet süresinin bitiminde kocasıyla bağlarını koparması gerektiğini söylüyor ve bu yönde fetva veriyorlar. Böyle bir durum henüz İslâm'a yeni girmiş bir kadın için oldukça zor ve ağır gelmektedir. Eşini ve ailesini kaybetmek, feda etmek ona ağır geliyor.

Bazı kadınlar fiilen İslâm'a girmeyi arzu etmektedirler. Ancak onların önünde tek engel kocalarından ayrılma olayıdır. Bu olay karşılıklarına çıkınca, orada duraklıyorlar.

Acaba Kitap ve Sünnet ışığında şeriatın amaçları doğrultusunda bu oldukça zor olan problemin çözümü için bir çıkış yolu var mıdır, bir çözümü bulunuyor mu?

Bizi aydınlatın ve bize faydalı olun. Allah sizi muvaffak kılsın. Allah sizi ve tüm Müslümanları, Müslüman olmaları sebebiyle hayırla ödüllendirsin.

Cevap: Allah'a hamd olsun. İmamımız, liderimiz ve önderimiz, sevgilimiz, bizim örnek önderimiz Allah Resulü Hz. Muhammed'e, onun ehli beytine, ashabına ve onu veli edinenlere salat ve selam olsun.

Asıl sorunuza gelince; ben yıllardan beri, bu soruyu soran kişinin ifade ettiği gibi söz konusu alimlerin bu konuda fetva verdikleri gibi fetva verir dururum. Yani mesele şu, bir kadın Müslüman oluyor. Kadın İslâm dinini kabul eder etmez hemen kocasından ayrılmalı mı, yoksa iddet yani dini açıdan beklemesi gereken süreyi bitirdikten sonra mı ayrılmalı?

Oysa kadın Müslüman olmakla, kocasıyla arasında olan bağlar kopmuştur. Müslüman bir kadının artık kafir olan bir erkeğin ismetinde kalması söz konusu değildir. Kaldı ki bu şekilde Müslüman olan bir kadının zaten ta baştan beri gayri Müslim bir erkekle evlenmesi de caiz değildir. Aynı şekilde onunla beraber kalıp bu evliliği sürdürmesi de caiz değildir.

İşte bu konuda en kabul gören ve en yaygın olan görüş, genelde tüm halk tarafından ve özelde de aliler arsında bilinen görüş budur. Ben çeyrek asırdan beri bunu anlatıyorum. Biz Amerika'da bulunuyorduk. Orada Müslüman Talebeler Birliği kongresine katıldık. Orada böyle bir meseleyi gündeme getirdim. Dr. Hasan Turabi de orada idi. Kendisi bunda bir sakınca görmedi. Yani Müslüman olan bir kadın, Müslüman olmamış olan kocasıyla beraber evlilik hayatını sürdürmelerinde bir sakıncanın olmadığını söyledi. İşte bunun üzerine fırtına koptu. Orada bulunan şeriat-İslam alimlerinden kimileri –ki ben de onlardan biri idim- Hasan Turabi'ye cevap verdiler. Karşı çıkanların ve Turabi'ye bu konuda ret cevabı verenlerin dayandıkları temel esas şu idi: *"Efendim kesinleşmiş olan bir icma varken ve buna göre de amel olunurken, bu durum, icmayı dışlamak ve onu tanımamak olur."*

Konu Hakkında İbnu'l- Kayyım'ın zikrettiği dokuz görüş:

Bir de işin şu yönü var. Bir Müslüman beşikten mezara kadar hep ilim tahsil etmelidir. Dünyada tüm ilimleri bilen bir kimse yoktur, olamaz da. Çünkü yüce Allah Resulüne şöyle buyurmuştur:

"Ve de ki: 'Rabbim, benim ilmimi artır.'" (20, Ta Ha, 114)

Yine yüce Allah şöyle buyuruyor:

"Size ancak az bir bilgi verilmiştir." (17, İsra, 85)

Aslında bu önemli mesele ile alakalı olarak İbnu'l-Kayyım'ın anlattıklarında şaşılacak bir şey yoktur. O, bu konuyu, **"Ahkamu ehli'z-Zimme"** adını verdiği kitabında anlatıyor. Burada sahabeye

ve muteber müçtehit imamlara ait olarak dokuz görüşe yer verilmiş ve hepsini de zikretmiştir. Bunlardan altıncısını seçmiş, zaten bu altıncısını hocası İbn Teymiye de aynı zamanda tercih etmiştir.

Allame İbnu'l-Kayyım meseleyi zikrediyor ve sonra şöyle diyor: “Bu konuda selef olsun, halef olsun yani önce geçenler olsun, sonradan gelen ilim adamları olsun konu üzerinde çok tartışmışlar, farklı görüşler ileri sürmüşlerdir.”

Birinci görüş: Bu görüş, kişinin mücerret manada Müslümanlığı kabul etmesiyle, nikahının feshedileceği, eski nikahının bir anlamının olmayacağıdır. Karı ve kocanın artık beraber kalamayacakları görüşüdür.

Bir gurup diyor ki: Kadın ne zaman İslâm dinini kabul ederse, o andan itibaren kadının eski kocasıyla olan nikahı feshedilir. Kadın ister kitap ehli olsun, ister olmasın fark etmez. Aynı şekilde kadının kocası göz açıp kapayacak kadar bir zaman dilimi içerisinde olsa bile ister kadından önce Müslüman olsun ister sonra olsun, her şeye rağmen yine de nikahları fesh olunur. Erkeğin kadından sonra Müslüman olması, nikahlarının devam edebilmesi için bir yol yoktur. Kesin olarak ayrılırlar. Meğer ki her ikisinin de aynı anda Müslüman olmaları gerçekleşmiş olsun. Bu takdirde nikahlarının feshine gerek yoktur. Eğer kocası karısından önce Müslüman olmuş olsa, kocasının İslâm dinini kabul ettiği andan itibaren kadının nikahı feshedilir, ya da kadın kocasından göz açıp kapayacak kadar geçecek bir zaman sonrasında Müslüman olsa, yine de nikahları feshedilir. ⁽²⁷⁾

(27) Müşrik olan kadın eş hakkındaki ifade, yani Mekke döneminde veya Arap yarım adasındaki halkın İslâm'ın zuhur ettiği sırada olduğu gibi, bu durumda olan müşrik eş yani kadınla alakalıdır. Ehli kitaptan olan bir eş yani kadın ise, öyle değildir. Çünkü ehli kitap olan bir kadının kocası İslâm'ı kabul edip kadın etmese de evlilikleri devam edebilir. Bunun kadın açısından bir zararı yoktur. Çünkü Müslüman bir erkeğin ehli kitaptan olan bir kadınla evlenmesi zaten caizdir. Bu itibarla ehli kitap olan bir kadının İslâm'ı kabul eden kocasıyla beraber evliliğini sürdürmesinde bir sakınca ve sıkıntı yoktur.

Bu görüş Tabiun'dan bir cemaat ile Zahiri mezhebinden olan bir cemaatin görüşüdür.

Bu görüşü Ebu Muhammed İbn Hazm, Ömer İbn Hattab'tan, Cabir b. Abdullah, Abdullah b. Abbas, Hammad b. Zeyd, Hakem b. Uyeyne, Said b. Cubeyr, Ömer b. Abdülaziz, Hasan Basri, Adiy b. Adiy, Katade ve Şa'bi'den hikaye ediyor.

İbnu'l- Kayyım diyor ki, ben de diyorum ki: "Bunun Hz. Ömer'den hikaye edilmesi veya rivayeti bir galattır, bir yanlıştır. Biz yakında Hz. Ömer'in eserlerinin yani sözlerinin bunun aksi olduğunu anlatacağız ki bunu da Ebu Muhammed ve başkalarından rivayetle aktaracağız." İşte bu, *birinci* görüştür.

İkinci görüş: Eğer kadının kocası Müslüman olmaktan kaçınırsa, bu takdirde Müslüman olan hanımıyla nikahının feshedilmesi görüşüdür.

İmam Ebu Hanife şöyle diyor: "Eşlerden hangisi önce İslâm dinini kabul ederse, eğer bunlar İslâm ülkesinde yani Daru'l-İslâm'da iseler, Müslüman olmayandan İslâm'ı kabul etmesi istenir. Eğer Müslüman olursa bu takdirde nikahları aynen geçerli olur ve evliliklerini devam ettirirler. Şayet kabul etmezse, bu takdirde ayrılık gerçekleşir. Müslüman olan eş ötekisinden ayrılır. Burada iddet süresi gözetilmez." İşte bu da *ikinci* görüştür.

Üçüncü görüş: Medhulun biha olan yani kendisiyle cinsel ilişki gerçekleşmiş olan kadınla, evlilik ilişkisinin iddetin bitimiyle sona ermesidir.

İmam Malik diyor ki: "Eğer kadın Müslüman olur ve fakat kocası Müslüman olmazsa, şayet bu durum kocası hanımıyla henüz beraber olmamış yani aralarında cinsel ilişki gerçekleşmeden önce olmuşsa, kadın hemen o kocadan ayrılmış olur, kısaca ayrılma gerçekleşmiştir, demektir. Eğer kadının Müslüman olması, kocasıyla beraber olmasından sonra gerçekleşmişse ve bu arada da kadının kocası iddet süresi içerisinde Müslüman olursa, bu takdirde her iki-

sinin de nikahı geçerlidir. Eğer kadının kocası, kadının iddeti bittikten sonra Müslüman olursa, kadın kocasından bain talak ile boşanmış olur. Eğer kadının kocası Müslüman olmuş ve fakat kadın İslâm dinin kabul etmemişse, bu takdirde kadının İslâm'ı kabul etmesi için ona İslâm anlatılır ve Müslüman olması teklif olunur. Eğer kadın Müslüman olursa nikahları yani evlilikleri aynen devam eder. Fakat buna rağmen kadın Müslüman olmayı ret ederse, İslam dinini kabul etmekten kaçınırsa, bu takdirde kadının Müslüman olmayı reddettiği andan itibaren nikahları fesh olunur, geçersiz sayılır. Bu durum ister duhulden-cinsel ilişkiden önce olsun, ister duhulden-cinsel ilişkiden sonra olsun farketmez." İşte bu da *üçüncü* görüştür.

Dördüncü görüş: Bu görüş tamamen üçüncü görüşün aksi olan görüştür.

İbn Şübrüme, bu, şunun aksidir, diyor. Yani eğer kadın, kocasından önce Müslüman olursa, kadın İslâm dinini kabul ettiği andan itibaren kocasıyla aralarında ayrılık gerçekleşmiş olur. Ayrılması gerekir. Eğer koca hanımından önce Müslüman olur da, kadın da iddet süresi içerisinde İslâm dinini kabul ederse, bu kadın kocasının eşi olur, olmakta devam eder. Eğer iddet süresi bittikten sonra kadın Müslüman olursa, iddetin bitimiyle karı kocası arasında ayrılık gerçekleşmiş olur. İşte bu da *dördüncü* görüştür.

Beşinci görüş: Hem erkek ve hem de kadın açısından iddet süresinin dikkate alınmasıdır.

İmam Evzai, Zühri, Leys, İmam Ahmed İbn Hambel, Şafii ve İshak b. Rahuye diyorlar ki: "Şayet eşlerden bir diğerine göre daha önce Müslüman olsa, eğer Müslüman olması duhulden önce ise, nikah yani evlilik fesh olunur yani bozular. Şayet eşlerden birisinin Müslüman olası duhulden yani cinsel ilişkiden sonra ise, Müslüman olmayan da iddet süresi içerisinde daha sonra İslâm'ı kabul ederse, bu durumda eşler arasındaki nikah yani evlilik akdi geçerlidir. Eğer birinin İslâm dinini kabul etmesi, iddet süresi bitiminden

sonra olursa, nikah fesh olunur, geçersiz sayılır. İşte bu görüş de *beşinci* bir görüştür.

Altıncı görüş: Kadın aradan yıllar geçse de, eğer isterse, tercihi o yönde olursa aradan yıllar da geçse bile, kocasının Müslüman olması için bekler.

Hammad b. Seleme Eyyub Sahtiyani'den ve Katade'den rivayetle, bu ikisi de Muhammed b. Sirin yoluyla Abdullah b. Yezid Hatmi'den rivayetle diyor ki: *"Bir Hristiyan'ın hanımı Müslüman oldu. Hz. Ömer b. Hattab onu muhayyer bıraktı, dilerse kocasından ayrılabilceğini ve dilerse onunla beraber kalabileceğini söyledi."* Burada adı geçen Abdullah b. Yezid Hatmi sahabidir.

İbnu'l-Kayyim diyor ki: "Bunun anlamı, "kadının kocası Hristiyan olduğu halde, onunla beraber aynı evi paylaşmak ve birlikte kalmak demek değildir. Aksine bu, kadın onun Müslüman olmasını bekler durur. Kocasını ne zaman Müslüman olursa, artık o kadının onun karısıdır. Hatta bunun için yıllarca beklese de, durum böyledir" demektir. İşte bu da *altıncı* bir görüştür.

Ve bu görüş bu konuda görüşlerin en sahih olanıdır. İlerideki sayfalarda açıklanacağı üzere Sünnet de buna delalet etmektedir. Bu görüş, aynı zamanda Şeyhul İslâm İbn Teymiye'nin de tercihi-
dir."

Yedinci görüş: Kadın, bulunduğu şehirden, kasabasından ayrılmadığı sürece kocasıyla evliliğini sürdürmeye daha hak sahibidir.

Hammad b. seleme, Katade'den ve Said b. Müseyyeb'ten rivayetle diyor ki: *"Hz. Ali, kafır olan iki eşten birinin Müslüman olması halinde onlar hakkında şöyle demiştir. "O, kadın onun evinde, hicret ettiği evde kaldığı müddetçe, ondan faydalanma hakkı kocasına aittir, o buna fazlasıyla hak sahibidir."* Süfyan İbn Uyeyne de, Mutarrıf İbn Tarif yoluyla Şa'bi'den, o da Hz. Ali'den rivayetle diyor ki: *"Kadının kocası karısı o şehirde kaldığı müddetçe, karısıyla*

beraber kalmaya ve ondan faydalanmaya daha layıktır.” İşte bu da yedinci görüştür.

Sekizinci görüş: İlgili devlet yetkilisi onları ayırmadıkça, ikisinin de nikahları yani evlilikleri geçerlidir.

İbn Ebu Şeybe diyor ki: *“Bize Mu'temir b. Süleyman Zühri'den rivayetle anlattı: “Eğer kadın Müslüman olsa da, kocası Müslüman olmasa, sultan yani yetkili kişi onları birbirinden ayırmadıkça, nikahları geçerlidir.” İşte bu da sekizinci bir görüştür.*

Dokuzuncu görüş: Kadın kocasının yanında kalır fakat aralarında cinsel ilişki yasaklanır.

Davud b. Ali diyor ki: *“Eğer zimmi olan bir kişinin karısı Müslüman olursa, fakat kocası Müslüman olmazsa, , kadın kocasının yanında kalır ve fakat, kocasının kendisiyle cinsel ilişkide bulunması yasaklanır.”* Şu'be diyor ki: *“Bize Hammad b. Ebu Süleyman İbrahim Nehai'den rivayetle, bir zimmi ile evli olan bir zimmi kadının Müslüman olması ile alakalı olarak dedi ki: “Kocasının yanında kalır.” Hammad b. Ebu Süleyman da buna göre fetva verdi.”*

İbnu'l-Kayyim da şöyle diyor, ben de derim ki: *“Onların bundan muratları şudur. Kadının ismeti bakidir. Bu itibarla kocasının ona bakması, barınağını sağlaması görevi gereği vacip olur. Fakat Müslüman olmayan bu kocanın, Müslüman olan hanımıyla cinsel ilişkisine imkan yoktur. Tıpkı cumhurun, zimmi bir çocuğun ümmü veledi olan bir kadının Müslüman olması hakkında dedikleri gibi aynıdır.”* İşte bu da dokuzuncu görüştür.

MESELE HAKKINDA İBNU'L-KAYYIM'IN TAHKİKİ

İbnu'l-Kayyim mesele hakkında şöyle diyor: *“Biz bu görüşlerin kaynaklarını sunduğumuz gibi, bunlardan hangileri zayıf ve*

hangileri kuvvetli ve en doğru olarak kabul edilmesi gerekeni hangisidir, onları da anlattık.

Birinci görüşün sahipleri, –ki bunlar mücerret Müslüman olmakla yani İslâm dinini kabul etmekle, ayrılmalarını öngören görüşün sahipleridirler–. Ancak biz, sahabeden bu görüşü kesin olarak söyleyenlerin olup olmadıklarını bilemiyoruz. Ebu Muhammed İbn Hazm'ın, Ömer, Cabir, İbn Abbas'tan hikaye ettiğine gelince, bu, onun mutlak olarak onlardan yapılan rivayetlerden kendince vardığı bir sonuçtur. Biz de onu zikredeceğiz. Şube diyor ki: “Bana Ebu İshak Şeybani haber verdi, dedi ki: Ben, Yezid b. Alkame'nin şöyle söylediğini duydum: “Bunun dedesi ve ninesi Hristiyan imişler. Nihayet ninesi Müslüman olmuş. Bunun üzerine Hz. Ömer de, bunları birbirinden ayırmış.”

Bu sunulan delilde, sadece Müslüman olmakla, mutlak manada hemen onları alelacele birbirinden ayırdığı gibi bir mana anlaşılamamaktadır. Belki kadınla duhul vaki olmamıştır. Bu yüzden onları ayırmıştır veya iddet süresi bittikten sonra ayırmış olabilir. Belki de kadının kendisi, kocasının Müslüman olmasını beklemeden ayrılma yolunu tercih etmiş olabilir. Ya da bu görüş, sultan, onlar arasındaki nikahı feshedene dek karı ile koca arasındaki nikah bakidir, diyenlerin görüşü olabilir. Bütün bunlar ihtimal dahilindedir ve olasıdır.

Bu konuda Hz. Ömer'den bir takım eserler-haberler rivayet olunmakta ve bu rivayetlerin birbiriyle çeliştikleri sanılmaktadır. Oysa aralarında herhangi bir çelişki yoktur. Aksine bunlar Sünnete uygun rivayetlerdir. İşte bu rivayetlerden biri budur. Biri ise, hikayesi daha önce geçmişti. O rivayete Hz. Ömer Müslüman olan bir kadını kocasıyla beraber kalıp kalmama konusunda muhayyer bıraktığı idi. Kadın dilediği takdirde kocasının yanında kalabilir, isterse ayrılabilceği görüşü idi. Yine bu görüşlerden biri İbn Ebu Şeybe tarafından Ubade b. el-Avam, Ebu İshak Şeybani'den ve Yezid b. Alkame'den olan rivayettir. Bu rivayete göre, Ubade İbn Numan et-Tağlebi, Beni Temim kabilesinden bir kadınla evliymiş. Bu

kadın İslâm dinini kabul etmiş. Bunun üzerine Hz. Ömer, kocasına yani Ubade'ye ya Müslüman olursun ya da eşini senden ayıracağız, der. Fakat Ubade bunu kabul etmedi, Hz. Ömer de onu karısından ayırdı. İşte buna dayanarak ikinciye, yani Müslüman olmamış olan kimseye İslâm'ı arz etme görüşünde dayandıkları delil budur. Şayet İslâm'ı kabul etmekten kaçınırsa, eşleri birbirinden ayrılır. İşte bu ikinci görüş de, Ebu Hanife'nin görüşü olmaktadır.

İbnu'l-Kayyim der ki: "Müminlerin emiri Hz. Ömer'den gelen bu eser-haberler, birbiriyle çelişkili değildir. Çünkü daha önce nikah lazım yani gerekliken İslâm sebebiyle caiz olur. İmamın yani devlet başkanının veya yetkilisinin caiz görmesi halinde, eşleri birbirinden ayırmada acele davranabilir. İmamın bu yetkisi vardır. Aynı zamanda İmam yani devlet başkanı ya da yetkilisi, ikinciye yani eşlerden İslâm'ı kabul etmemiş olanına İslâm dinini arz eder, bu da onun için caizdir. İmam dilerse bunu iddet süresinin bitimine kadar erteleyebilir. Ayrıca Müslüman olan kadının kocası da İslâm dinini kabul edinceye kadar dilerse yıllar yılı bekleyebilir, bu da kadın için caiz olan bir husustur.

Evet tüm bu şıkların hepsi de caizdir, bunların hiçbirisinde herhangi bir sakınca yoktur.

Nikah için üç hal yani durum bulunmaktadır.

Bunlardan biri lüzum halidir yani gereklidir.

Biri haram ve fesih halidir ki, adam Müslüman olmuştur, fakat nikahı altında daha baştan itibaren kendisiyle evlenme akdi caiz olmayan bir evlilik yapmıştır.

Biri de cevaz ve fakat durup bekleme halidir. Bu durum ise iki mertebe arasında olan bir mertebedir. Bu itibarla bu durumda olanlar için ne, nikahları gereklidir diye hüküm verilebiliyor ve ne de tamamen bu nikah bağı ortadan kalkmıştır, diye hüküm olunabiliyor. İşte bu durumda kadın kocasından bir bakıma bain talak ile boştur, bir bakıma da değil.

Nitekim Hz. Peygamber (sav)'ın damadı ve Hz. Zeyneb'in kocası Abul As Bin Rebi ateşkes döneminde Medine'ye gelmişti fakat o sırada henüz kendisi müşrik idi, Müslüman olmuş değildi. Kendisi, eşi ve Hz. Peygamber (sav)'ın kızı Zeyneb'e, "evinde kalıp kalamayacağını sorar." Durumun Hz. Peygamber (sav)'e sorulması üzerine, Allah Resulü (sav) kızına şöyle der: *"O senin eşindir, fakat sana yaklaşmasın."*

Bu süre zarfında nikahın geçersizliğine, butlanına hüküm verilmemiş gibi, her bakımdan yeniden bir nikah gerektiğine ve bekasına da hüküm verilmemiştir. İşte bu açıdan müminlerin emiri Hz. Ömer bir uygulamasında kadını muhayyer bırakırken, bir başka kadın hakkındaki bir uygulamasında ise onu kocasından ayırmıştır, yine farklı bir diğer uygulamasında da İslâm'ı kabul etmeye, Müslüman olması için teklif sunulmuş, İslam ona tanıtılmış, karşıdaki şahıs İslâm'ı kabul etmeyince de eşleri birbirinden ayırmıştır. Burada bir çelişki yoktur.

Hz. Peygamber (sav) ise, biri diğerinden önce Müslüman olan karı ile kocadan birini diğerinden aslında ayırmış değildir. Böyle bir şey yapmamıştır ne de bir yerde olanları...

İmam Malik diyor ki: "İbn Şihab şöyle dedi; Safvan İbn Ümeyye'nin Müslüman olması ile karısı Velid b. Muğire'nin kızının Müslüman olması arasında geçen zaman tam bir aydır. Karısı kocasından önce Mekke'nin fethi sırasında İslâm'a girmiştir. Safvan kafir olarak kalmış, Huneyn ve Taif savaşlarına katılmış, fakat bu sırada kendisi hâlâ kafirdi. Daha sonra Müslüman oluyor. Hz. Peygamber (sav) bu ikisini birbirinden ayırmamış ve karısını kocası o halde iken kocasının yanında aynı nikahla bırakmıştır."

İbn Abdülberr diyor ki: "Bu hadisin şöhreti yani yaygınlık kazanmış olması, isnadından daha kuvvetlidir."

Zühri ise şöyle diyor: "Ümmü Hakim Mekke'nin fethi gününde Müslüman olmuş ve fakat kocası İkrime ise kaçıp Yemen'e gitmiş. Bunun üzerine karısı Yemen'e göç ediyor, orada kocasının ya-

nına varıyor, kocasını İslam'a davet ediyor ve o da Müslüman oluyor. Sonra kalkıp Hz. Peygamber (sav)'in yanına geliyor ve Allah Resulüne biat ediyor. Allah Resulü (sav) de karı ile kocasını eski nikahları üzere bırakıyor.”

İbn Şübrüme de diyor ki: “Hz. Peygamber (sav) döneminde yani saadet asrında insanlar İslâm dinine giriyorlardı. Bazen karısından önce kocası, bazen de kocasından önce karısı Müslüman olabiliyordu. Böyle bir durumda eşlerden hangisi iddet yani kadının bekleme süresi bitmeden önce İslâm dinini kabul ederse, artık kadın kocasıyla beraber evlilik hayatını onun eşi olarak devam ettiriyordu. Fakat eşlerden biri iddet süresi bittikten sonra Müslüman olursa, onlar arasında nikah akdi kalmıyordu. Evlilikleri bitiyordu.”

Nitekim Ebu Süfyan da, Hz. Peygamber (sav) henüz Mekke'ye girmeden önce Müslüman olmuştu. Ancak karısı Hind, Mekke fethedilene kadar Müslüman olmamıştı. Mekke'nin fethiyle onun da Müslüman olması üzerine her ikisi de nikahları üzere kalıp evliliklerini devam ettirdiler. ---

Ebu Süfyan Bin Haris ve Abdullah Bin Ümeyye Mekke'den çıkıp, Mekke'nin fethi yılında, Ebva denilen yerde Hz. Peygamber (sav) ile karşılaşmışlardı. Her ikisi de hanımlarından önce burada Müslüman olmuşlardı.

Hz. Peygamber (sav)'den sabit olduğu üzere, kızı Zeyneb'i damadı Abul As'a tekrar vermiştir. Oysa Abul As eşi Zeynep'ten tam altı yıl sonra Müslüman olmuştu. Resulüllah (sav) yeniden bir nikah kıymaya gerek duymaksızın, eski nikahların geçerli sayarak kızı Zeyneb'i, ondan tam altı yıl sonra İslâm dinini kabul eden kocasına göndermişti.

Ebu Davud diyor ki: “Bize Abdullah b. Muhammed Nufeyli anlattı, o da diyor ki bize Muhammed b. Seleme, Muhammed b. İshak'tan, Davud b. Husayn, İkrime ve İbn Abbas'tan rivayetle anlattı. Buna göre Resulüllah (sav) kızı Zeyneb'i daha önce kıyılmış olan ilk nikahla kocası Abul As'a geri verdi. Herhangi bir durum

söz konusu olmadı, yani yeniden mehir falan istenmedi. Yine bir lafza göre de, altı yıl sonra, diğer bir lafza göre de iki yıl sonra.. diye rivayet olunmaktadır.” (Bak. Ebu Davud, 2240)

İbn Teymiye diyor ki, işte ilim ehlince hadis ile sabit olan gerçek budur. Ayrıca, Hz. Zeynep yeniden kocası abul As ile bir araya geldiklerinde nikahları yenilenmiştir, rivayeti ise zayıf bir rivayettir.

Diyor ki: “İşte durum böyledir. Eğer kadın Müslüman olur da, ondan sonra da kocası Müslüman olursa, nikahları olduğu gibi aynen geçerlidir ve öylece devam eder. Her hangi bir şey yapmaya gerek yoktur. Tıpkı Hz. Peygamber (sav)’ın amcası Abbas’ın karısı Ümmül Fadl gibi. Ümmül Fadl kocası Abbas’tan bir müddet önce Müslüman olmuştu. Oğlu Abdullah İbn Abbas bu konuda diyor ki: “Ben ve annem, Allah’ın mazur kabul ettiği, mustazaf diye nitelediği kimselerden idik. Çünkü Allah şöyle buyuruyor:

“Erkeklerden, kadınlardan ve çocuklardan çaresiz kalarak gerçekten bir çıkış yolu ve çare bulamayan zavallı, aciz ve güçsüz olanlar bu hükmün dışındadırlar.” (4, Nisa, 98)

Mekke Hz. Peygamber (sav) tarafından fethedilince, serbest bırakılan kadınlar Müslüman olmuşlardı. Bu kadınlar Mekke fethi gününde acaba başlarına ne gelecek diye, üzüлүp dururlarken ve sıkıntı içinde kıvranırlarken, Allah Resulü (sav) onlara özgürlüklerini bağışlamış ve onların önlerini serbest bırakmıştı. Bunun için de: “Gidin, bugün siz serbestsiniz, size bir şey yapılmayacak” diye serbest bıraktığı bu kadınlar Müslüman olmuşlardı. Fakat bunların eşleri yani kocaları ise henüz Müslüman olmamışlardı. Örneğin Safvan b. Ümeyye, İkrime b. Ebu Cehil ve daha başkaları gibi. Ki bunlar eşlerinden iki, üç ay sonra veya daha uzun bir müddet sonra Müslüman olmuşlardı. Hz. Peygamber (sav) iddeti bitmeden önce ve bittikten sonra diye aralarında bir ayırımı gitmeksizin, bu kadınların kendilerinden çok sonra Müslüman olan kocalarıyla eski nikahları üzere evliliklerini sürdüreceкlerini aynen onaylamıştır.

Hiz. Ali de, “zaman uzasa da kadın kocasına döner” diye fetva vermiştir.”

Ebu Cehil’in oğlu İkrime de, Hiz. Peygamber (sav)’in Taif muhasarasından döndükten ve Huneyn ganimetlerinin bölüştürülmesini yaptıktan sonra Medine’ye Zilkade ayında Hiz. Peygamber’in huzuruna gelmişti Mekke’nin fethi Ramazan ayında meydana gelmişti. Bu da yaklaşık üç aylık kadar bir süredir. Bu zaman zarfında veya bundan daha az bir sürede kadının iddet süresinin bitmiş olması zaten mümkündür. Hiz. Peygamber (sav) İkrime’yi nikahı üzere bıraktı, yani yeniden bir nikaha gerek görmediği gibi onun hanımına da: “Senin iddet süren sona erdi mi, ermedi mi” diye de sormadı. Kaldı ki Allah Resulü (sav) bu durumu hiçbir kadına bile sormuş değildir. Oysa Müslüman olan bir çok kadınların, bu zaman zarfında, iddet süreleri bitenler mutlaka var olmuştur. Buna rağmen Hiz. Peygamber (sav) sormamıştır.

Safvan b. Ümeyye, Hiz. Peygamber (sav) ile Huneyn savaşında bulunmuş ve fakat Safvan o sırada henüz müşrikti. Aynı şekilde Hiz. Peygamber (sav) ile birlikte Taif muhasarasında da bulunmuştu, yine müşrikti. Bu durum ta Mekke’nin fethinden yaklaşık iki ay sonra Huneyn ganimetleri bölüştürüldüğü zamana kadar devam etmişti. O zaman Müslüman olmuştu. Bilindiği gibi Mekke’nin fethi, Ramazan ayının bitimine on gün kala gerçekleşmişti. Huneyn gazasında elde olunan ganimetlerin paylaşımı da zilkade ayında gerçekleşmişti. İşte bu kadarlık bir zaman zarfında kadınların iddetlerinin sona ermesi caiz olabilir.

Devamla diyor ki: “Kısaca belirtmek gerekirse, kadının eski kocasına dönmesini, iddet bitimiyle sınırlandırmaya gelince, eğer bu durum, şeriatın getirdiği ve ön gördüğü bir şey olmuş olsaydı, mutlaka bu durumun, iş gelip böyle bir noktayla karşılaşana dek ertelenmez, bunun halka yani Müslümanlara açıklanması vacip yani farz olurdu. Çünkü insanlar böyle bir açıklamaya fazlasıyla gerçekten muhtaç idiler. Hiz. Zeynep ile alakalı durum da dahil olmak üzere işte bütün bunlar, şuna delalet ediyor ve şunu gösteriyor:

Bir kadın Müslüman olunca ve kocası da Müslüman olmaktan kaçınıncı, geri durunca, bu durumda o kadın kocasını bir gün belki Müslüman olur diye bekleyebilir. Bunda bir sakınca yoktur. Eğer kadın, kocasının Müslüman olacağı umuduyla kalıp beklerse, kocası Müslüman olunca da, onunla beraber ikamet eder ve bu, o kadının hakkıdır. Nitekim Hz. Peygamber (sav) döneminde kocalarından önce Müslüman olan kadınlar böyle beklemişlerdi. Örneğin Hz. Peygamber (sav)'in kızı Zeynep ve daha başkaları gibi. Ancak bu durumda kocalarıyla cinsel ilişki kuramazlar. Bu arada kocasının karısı üzerinde herhangi bir hükmü geçerli olmadığı gibi, ayrıca onun nafakasını karşılaması veya ona gün ayırması da söz konusu değildir. Tüm bu hususlarda asıl söz kadının elindedir, kocasının değil. Çünkü böyle bir durumda, eski kocası henüz Müslüman olmadığı için kocası, hanımının ismetine her bakımdan sahip olan durumda bir koca değildir. Kocanın Müslüman olması halinde ise, ilk evlenmede olduğu gibi yeniden bir evlilik akdine ve şahitlerle mehire de gerek yoktur. Aksine sadece kocanın Müslüman olmuş olması, onun nikahı yani evliliği kabul etmesi demektir. Karısının da kendisini beklemesi ise, icap yerine geçer.

Bu meselenin sırrı şuradadır. Böyle bir süre içerisinde akit yapılması caizdir fakat lazım yani gerekli değildir ve bunda herhangi bir sakınca da yoktur. Kaldı ki bunda kadına da bir zarar gelmiş değildir. Yani kadın bunun yüzünden herhangi bir zarara da uğratılmamaktadır. Diğer taraftan bunun böyle uygulanmış olmasında, şeriat kuralları açısından da bir çelişki doğurmamaktadır.

Erkeğe gelince, erkek İslâm'ı kabul ettiği takdirde, müşrik olan karısı Müslüman olmaktan geri durursa, böyle bir durumda kocanın, karısının Müslüman olması için beklemesi halinde, koca bundan zarar görecektir. Bu açıdan kocanın hanımını belki bir gün Müslüman olacak diye beklemesinde bir maslahat ve yarar yoktur. Eğer koca, layık olduğu şekilde ona karşı yapılması gerekeni yerine getirmezse, koca zalim olur. Çünkü yüce Allah şöyle buyuruyor: **“Kafir kadınları nikahınızda tutmayın.”** (60. Mümtehine, 10)

İşte yüce Allah bu ayette, Müslüman erkeklerin kafir kadınlarla evlendirmeyi sürdürmelerini yasaklıyor. Erkek Müslümanlığı kabul edince, karısına da Müslüman olması için emreder. Eğer Müslümanlığı kabul etmezse, ikisi birbirinden ayrılır. Araları tefrik olunur.” (28)

HEMEN AYRILMALARI GERÇEKLEŞTİRİLMELİ DİYENLERİN DELİLLERİ

Allame İbnu'l-Kayyım, Müslüman olan kadının kocası eğer, İslam'ı kabul etmiyorsa, derhal hanımının kocasından ayrılması sağlanır diyenlerin delillerini de zikrediyor. Bunlar diyorlar ki, yüce Allah şöyle buyurmaktadır:

“Ey iman edenler! Mümin kadınlar hicret ederek size geldiği zaman, onları, imtihan edin. Allah onların imanlarını daha iyi bilir. Eğer siz de onların inanmış kadınlar olduklarını öğrenirseniz onları kâfirlere geri göndermeyin. Bunlar onlara helâl değildir. Onlar da bunlara helâl olmazlar. Onların kocalarının sarfettiklerini yani mehirleri geri verin. Mehirlerini kendilerine verdiğiniz zaman onlarla evlenmeniz size bir günah yoktur. Kâfir kadınları nikâhınızda tutmayın, sarfettiğinizi isteyin. Onlar da sarfettiklerini istesinler. Allah'ın hükmü budur. Aranızda O hükmeder. Allah bilendir, hikmet sahibidir.” (60, Mümte-hine, 10)

Diyorlar ki: “İşte Allah'ın hükmü budur. Hiçbir kimsenin bu hükmün dışına çıkması helal olmaz. Allah burada, mümine yani İslâm dinini kabul etmiş bir kadının bir kafire dönmesine izin vermiyor, bunu haram kılmıştır. Ayrıca bu şekilde inanarak gelen kadınlarla nikah kıyılacağını, evlenilebileceğini sarahatle açık ve net ola-

(28) Bk. İbnu'l-Kayyım; Ahkamı Ehli'z-Zimmeti, 1/31326. Tahkik Dr. Subhi Salih

rak belirtiyor. Eğer inanıp da gelen bu kadınların kocaları kadının iddet yani bekleme süresi içerisinde veya sonrasında Müslüman oluncaya kadar, kafir kocalarının nikahında olmaları söz konusu olmuş olsaydı, bu durumda bunların nikahlanması yani bunlarla evlenilmesi caiz olmazdı. Özellikle de hicret ederek gelen bir kadın, tek bir hayız ile istibra olunur. Zaten bu durum gayet açık olarak, ismetin sona erdiği yani kadının eski kafir kocasının nikahında artık olmayacağı gerçeği, onun hicret etmiş olmasıyla sona ermiş, bu iş, hicretle kesilmiştir. Çünkü, **“Kâfir kadınları nikâhınızda tutmayın.”** Kavli bu konuda sarîh, açık ve nettir. Bir şüpheye yer bırakmamaktadır. Yani bu hükme göre bir Müslüman kimsenin kafir olan bir kadını, o kadın İslâm dinini kabul etmedikçe onu nikahında tutmayacağını ortaya koymaktadır. Böylece durum şunu gösteriyor. Erkeğin Müslüman olması halinde, onun Müslüman olduğu andan itibaren, artık kadının onun nikahında kalması da sona eriyor. Çünkü ayette şu hükme yer veriliyor: **“Bunlar onlara helâl değildir. Onlar da bunlara helâl olmazlar.”** İşte bu hükümle birinin ötekisine böyle bir durumda her zaman haram olduğu ve olacağı sarahatle anlatılmış oluyor.

İşte ayette geçen bu dört delil bizim bu gelen munkatı, Mürsel ve farklı olarak gelen eser-haber rivayetlerini terk etmemizi gerektirmektedir. Çünkü şifa ve ismet yani masumluk sadece Allah'ın Kitabı Kur'an'da vardır.

FARKLI GÖRÜŞTEKİLERİN CEVABI

Farklı görüşte olanlar ise şöyle diyorlar: Allah'ın Kitabı baş, göz üstüne, hoş geldi safa geldi. Biz Rabbimizin kavlini duyduk, dinledik ve itaat ettik. Fakat siz, ayeti hiç ilgisi olmayan bir yorumla yorumluyorsunuz. Onu alakası olmayan bir konuda bir yerde değerlendiriyorsunuz. Sizin anladığınız ve yorumladığınız gibi bu ayette, eşlerden biri diğerinden önce Müslüman olursa, derhal ara-

larında ayrılma gerçekleşir ve ayrılmaları icab eder. Oysa ne Allah Resulü (sav)'nın ashabından biri ve ne de Tabiundan herhangi biri ayeti böyle anlamış ve ayetten böyle bir mana çıkarmış değiller. Kaldı ki, sizin esas olarak vardığınız sonuca delalet eden bir durumda burada yoktur.

Ancak yüce Allah'ın, *“onları (Müslüman olup da size gelen kadınları) kâfirlere geri göndermeyin.”* kavli, sadece, inançları uğrunda hicret ederek Allah'a ve Resulüne gelen bu kadınları tekrar o kâfirlere göndermeyin, demektedir. Ayet buna delalet etmektedir. Şimdi ayetin bu kısmından böyle sizin anladığınız gibi bir manayı gerektiren bir durum nerede gösterebilir misiniz? Yani kadın Müslüman olup geldiğinde, yeniden kocasıyla beraber olması için, kocası da Müslüman olup Allah'a ve Resulüne hicret edip dönünceye kadar, beklemesin, bekleyemez, diye hani bir mana var mı? Böyle bir şeye ayet delalet ediyor mu? Doğrusu ayette sağlıklı bir şekilde böyle bir anlayışa veya mana çıkarmaya delalet eden, gösteren hiçbir şey yoktur. Ayet bütün ileri sürdüğünüz bu yorumlardan tamamen uzaktır.

Aynı şekilde, *“Bunlar onlara helâl değildir. Onlar da bunlara helâl olmazlar.”* kavli de şu gerçeği ortaya koymaktadır. Burada var olan hüküm sadece Müslümanlar ile kafirler arasındaki evliliğin haram olduğu hükmünü ispat ediyor. Ancak Müslüman kimse-ler kâfirlere, kafirler de Müslüman olanlara helal olmaz, demektedir. Yoksa burada, eşlerden biri İslâm dinin kabul edince, diğer eşi de Müslümanlığı kabul edip bu suretle ona helal oluncaya kadar, bekleyemez veya beklemesin, diye bir mana ve hüküm yoktur ki, böyle sonuç çıkmış olsun.

Bir de: *“Mehirlerini kendilerine verdiğiniz zaman onlarla evlenmeniz size bir günah yoktur.”* kavline gelince, bu hitap Müslümanlara yapılmıştır ve onlardan sıkıntıyı kaldırmak, zor bir durumu önlemek içindir. Yani eğer kadınlar Müslüman olmaları sebebiyle hicret edip size gelirlerse, kafir kocalarından da bاین durumu düşerler ve onlarla tüm bağları kesilmiş ise, bunların mehirleri-

ni vermek suretiyle, Müslümanların bu durumda olan kadınlarla evlenebilecekleri belirtilmiştir.

Bu durum ise, ancak gelen kadının iddet süresini bitirmesinden sonra mümkün olabilir. Kadın iddet yani bekleme süresini bitirince, bu durumda muhayyer bırakılır. Kadın kendi adına isterse bir Müslüman ile evlenebilir. İsterse kocasının Müslüman olmasını bekler ve gelinceye kadar durur, kocası Müslüman olursa, onunla evliliğini aynen devam ettirir. Kadın, bu durumda Müslüman olan eski kocasına daha önce de belirttiğimiz gibi ya ilk akitle dönebilir veya eski akit, mücerret manada iddetin bitimiyle geçersiz hale gelmiştir, fesh olunmuştur, diyenlerin görüşü doğrultusunda yeniden bir evlenme akdi yapılır. Zaten burada kadına bir muhayyerlik getiriliyor. Olay bundan ibarettir.

Eğer biz: *“Kadın kocası üzerinde kayıtlıdır, ilk kocasının eşi olarak evlilikleri devam etmektedir. Kadının iddet süresi bitse de, bu durumda kadın evlenmeyi ister istesin, ister istemesin yine de başka biriyle onu evlendirmemiz mümkün değildir”* demiş olsak, ayet bizim aleyhimizde bir hüccet ve delil olurdu. Oysa biz böyle bir şey demediğimiz gibi, bizim dışımızda Müslüman olanlardan kimse de böyle dememiştir. Tam aksine kadın böyle bir durumda kendi kendini evlendirmede serbesttir. Dilerse biriyle evlenir, dilerse eski kocasını bekler.

Yüce Allah'ın, *“Kâfir kadınları nikâhınızda tutmayın.”* kavline gelince, bu, nehyi yani yasaklamayı içermektedir. Burada müşrik olan ve İslâm dinini kabul etmemiş olan bir kadınla, kocasının Müslüman olması halinde, artık onunla evliliğini sürdüremeyeceğini, o müşrik ve kafir kaldığı sürece, ona eş olamayacağını, dolayısıyla, onun bırakılması gerektiği hükmünü ortaya koymaktadır. Yoksa burada, Müslüman olan koca, müşrik ve kafir olan hanımı Müslüman oluncaya kadar, onu beklesin de, sonra onunla evliliğini sürdürsün, diye bir *mana* ve hüküm yoktur.

Eğer, “Kadının, kocasının Müslüman olması için beklemesin-

de, onu, o kocanın nikahında tutmak durumu vardır” diye bir soru yöneltilirse, biz de şöyle deriz: “Hayır, öyle değil. Aksine burada artık yetki kadındadır. Kadın, iddet süresinin bitiminden sonra, eski eşinden ayrılabilir ve bir başkasıyla evlilik yapabilir. Eğer nikah konusundaki yetki, kafir kocanın elinde olsaydı, böyle bir imkan olamazdı.”

Yine ayet şuna da delalet ediyor. Eğer Koca Müslüman olur da, karısı Müslüman olmazsa, bu durumda koca, kadını nikahında tutamaz, aksine ondan ayrılır, ayrılması gerekir. Ancak kadın, kocasından sonra Müslüman olursa, bu durumda kocasının dilemesi halinde onu nikahında tutabilir. Çünkü bu durumda erkek, Müslüman olan bir kadının ismetini, nikahını elinde bulunduruyor, yoksa kafir yani müşrik, putperest olan bir kadının nikahını tutuyor değildir.

Diğer taraftan müşrik yani putperest olan kadınların mümin erkeklere haram olmaları bu ayetle değildir. Bu ayet, bunun delili değildir. Aksine bu haramlık, bundan önce Rabbimizin şu kavliyle sabittir.

“İman etmedikçe putperest kadınlarla evlenmeyin.” (2, Bakara, 221)

İşte bu ayetin hükmü gereği, yüce Allah müminlerle kafirleri birbirinden ayırıyor. Bu ayete göre irtidat edip yani dinden dönerek kafirlere giden kadınlarla, Müslüman olup da inançları uğrunda hicret edip Müslümanlara gelen kadınlara ilişkin hükmü ortaya koymaktadır. Aslında bu şart da zaten gerçekleşmiştir. Yani kadınlardan Allah’ın Resulü’nün dinine ve onun garantisi ve emanı altına girmek isteyenler, gelip girmişlerdir. Kureyş’in inancı ve himayesi altına girmek isteyenler de, onların himayesi altına sığınmışlardır. Bu arada kimi kadınlar İslâm dinini tercih ederek, bu uğurda hicret edip Allah Resulüne gelmişler ve kimi kadınlar da dinden dönerek yani irtidat ederek şirki yani putperestliği seçmişlerdir.

Bu ayette her iki gurupla alakalı olarak verilen hüküm, Allah’ın en güzel hükmüdür. Çünkü bu ayette Allah, Müslümanları,

küfrü ve şirki yani putperestliği tercih eden kadınları nikahları altında tutmaktan men ediyor. Çünkü bu durum, o kadın Müslüman bir erkeğin nikahı altında kaldığı sürece diledikleri kimse ile evlenmelerine engel olmak anlamına gelir. Oysa yapılan anlaşma gereği, Müslümanlardan ister erkek, ister kadın olsun, kafirlerin himayesinde kalmayı isteyerek kafirlere sığınanlara, bunun verilmesini gerekli kılmaktadır. Fakat kafirlerden Müslümanlara gelip sığınanlar ise, tekrar onlara iade olunacaktır. Bir kafir gelip Müslümanlara sığınır, artık bu kadının nikahı yani önceki kocasıyla olan evliliği geçersizdir. Bu durumda bu kadınla Müslümanların evlenmeleri mubah olur.

Eğer Müslümanlardan bir kadın kafirlere giderse, kaçarsa, bu kadın eğer onun nikahında kalır ve evlenmesi mümkün değilse, bu durumda kadın bundan zarar görmüş olacaktır. Eğer kadın, onun yani kocasının nikahında olduğu halde kadının evlenmesi mümkün ise bundan dolayı erkek zarar görecektir. İşte bu noktada Allah'ın hükmü adaleti gerektirmektedir ki, bundan daha güzel hüküm de yoktur ve olamaz. Allah'ın bu konudaki hükmü, irtidat eden veya küfre giren ve kafirlerin yanında kalmakta olan bir kadın ile kocasını birbirinden ayırmakta acele edilmesidir ki bu sayede evlenme imkanları doğabilsin. Nitekim bir Müslüman kadının da hicret etmesi halinde, onun da evlenmesi mümkün olabilmektedir. İşte bu, ayetin gereğidir.

Yoksa ayet şunu gerektirmemektedir. Bir kadın Müslüman olur olmaz, sadece İslâm'ı kabul etmesiyle kafir olan kocası ile kendisi arasındaki evlilik bağı tümüyle sona erer ve ikisi birbirinden ayrılırlar. Hatta daha sonra kocası İslâm'ı kabuk etmiş olsa da, artık o kocanın o kadın üzerinde bir hakkı yoktur. Bu durumda nassların ve Sünnetin kadının hakkını vermesi gerekir. İşte ayet böyle bir manayı veya hükmü gerektiriyor değildir.

Hiçbir şekilde ayette anlatılan ile Sünnette ifade olunan arasında herhangi bir çelişki yoktur. Çünkü hepsi de aynı kaynaktan gelmektedirler ve hepsi de birbirini doğruluyorlar.

Şeyhul İslâm diyor ki: “Müşrik yani putperest olan eşlerden birinin sadece Müslüman olmakla, ister aralarında duhul yani cinsel ilişki gerçekleşmiş olsun, ister olmasın, ayrılık meydana gelmiş olur” kavline ya da görüşüne gelince, bu görüş oldukça zayıf olan bir görüştür. Çünkü bu, mütevatir manada İslâm şeriatında bilinenin aksine bir şeydir. Kesin olarak bilindiği üzere Müslümanlar İslâm’a girdiklerinde, bunlardan bazıları şehadet kelimesini söyleyerek bazılarının daha önce Müslüman olmuşlardır. Bazen erkek kadından önce Müslüman olmuş ve karısı bir müddet eski inancı üzere kalmış ve daha sonra Müslüman olmuştur. Tıpkı Kureyş kadınlarının ve daha başka kadınların erkeklerden yani eşlerinden önce Müslüman olmaları gibi.

Rivayete göre, Ebu Talha’nın hanımı Ümmü Süleym, kocası Ebu Talha’dan önce Müslüman olmuştu. Bazen de erkekler hanımlarından önce Müslüman olmuşlar, hanımları ise kocalarının Müslüman olmasından kısa veya uzun bir zaman sonra Müslüman olmuşlardı.

Burada biri çıkıp şöyle diyemez, “Efendim bu durum, henüz müşriklerle yani putperest olanlarla evlenme yasağı gelmezden önce idi.” Evet böyle bir gerekçeyi iki yönden söylemesi doğru değildir.

Bunlardan biri şudur, eğer bunun takaddümü ya da önceliği takdir olunsaydı, bu durumda iddia sahibinin iddiasına göre bu hükmün mensuh yani yürürlükten kaldırılmış olması gerekirdi. Bu da delil ister. Delilsiz bir şeye hüküm vermek olamaz.

İkincisine gelince; o da şu görüşün söylenmesidir ki, o da doğru olamaz. Bu görüş de şudur: İnsanların, müşrik yani putperest kadınlarla evlenmelerinin haramlığı hakkındaki hükmün inmesinden ve kafir kadınları nikah altında tutmakla alakalı olarak yasağın gelmiş olmasından sonra Müslüman olup, Allah’ın dinine gruplar halinde girdiler.

Çünkü Mekke’de serbest ve özgür bırakılan bir çok kimseler

Müslüman olmuşlardır. Taif halkı da -ki bunlar bir şehir halkı idiler- aynı şekilde Müslüman oldular. Taif halkının Müslüman olmaları, Hz. Peygamber (sav)'in onları muhasara altına almasından yani kuşatmasından ve mancınıkla ateş altında tutmasından sonra olmuştu. Yani henüz orasını feth etmemişti. Hz. Peygamber (sav) daha sonra Huneyn savaşında kazanılan ganimetleri Ci'rane denilen yerde paylaştırdı. Ci'rane umresini yaptıktan sonra Müslümanlarla beraber Medine'ye geri döndü. İşte bundan sonra Taif heyeti Medine'ye gelip Müslüman oldular, fakat bunların eşleri Taif'te idi ve Müslüman olmamışlardı. Daha sonra Taif heyeti yurtlarına döndüler, bunların hanımları da böylece eşlerinden sonra Müslümanlığı kabul ettiler.

Eğer bir kimse; “Efendim, eşlerden birinin Müslüman olmasıyla, ister aralarında duhul yani cinsel ilişki gerçekleşsin, ister olmasın, hemen eşlerin acilen ayrılmalarını gerekli kılar” derse, onun bu görüşü kesin olarak hatalıdır. Çünkü Hz. Peygamber (sav), Müslüman olan herhangi bir kimseden, “**Sen eşinle beraber oldun mu, aranızda cinsel ilişki oldu mu, olmadı mı?**” diye sormamıştır. Aksine İslâm dinini kabul eden her erkek, ve ondan sonra İslâm dinini kabul eden her kadın, aralarında yeni bir nikaha ve akde gerek kalmaksızın evliliklerini devam ettirmişlerdir.

Bir de Hz. Peygamber (sav)'e Arap kabileleri adına heyetler geliyordu ve bunlar geldiklerinde Müslümanlığı kabul edip öyle dönüyorlardı. Daha sonra ailelerine dönüyorlardı. Oysa bunlar ailelerine dönünceye kadar, eşleri Müslümanlığı kabul etmiş değillerdi. Ancak kocalarının Müslümanlar olarak ailelerine dönmesinden sonra, eşleri onlar vasıtasıyla İslâm'a giriyorlardı.

Hz. Peygamber (sav), Hz. Ali'yi, Muaz b. Cebel'i ve Ebu Musa Eş'ari'yi Yemen'e göndermişti. Allah bunlar sebebiyle sayısız manada yani sayısını sadece Allah'ın bildiği erkek ve kadın insanların Müslüman olmalarını sağladı. Çünkü kesin olarak bilinen bir gerçek vardır. O da şudur. Görevli olarak Yemen'e giden bu kimse-lerin yanına bazen erkekler geliyor ve hemen onların huzurunda

orada eşlerinden önce İslâm'ı kabul ediyorlardı. Bazen de bu zatların huzuruna kadın geliyor ve o da henüz eşi Müslüman olmazdan önce, kendisi İslâm dinine girmiş oluyordu. Bu zatlar, Müslüman olmak için kendilerine gelenlere hiçbir zaman, "sizin her ikinizin Müslüman olması aynı anda olmalıdır, aksi takdirde nikahınız geçersizdir, evliliğiniz biter" dememişler ve eşiyle beraber İslâm'a giren ile girmeyenleri asla birbirinden ayırmamışlar, evliliklerine son verdirmemişlerdir. Ayrıca bunun için üç hayız veya temizlik süresi gibi bir süre de tayin edip bundan sonra evliliklerini sona erdirmiş de değiller.

Aksine Hz. Ali gerek Hz. Peygamber (sav) ile beraber olduğunda olsun, gerekse onun gıyabında olsun bizzat kendisi doğrudan bu işe karar vermiş ve şöyle demiştir: **"Kadının eski kocası Müslüman olmasa da, kadın kendi bulunduğu şehirden ya da kasabasından çıkmadıkça, karısının onunla beraber kalmasına daha çok hak sahibidir."** Hz. Ali'den bir rivayete göre de: **"O kadının hicret ettiği evden çıkmadığı müddetçe, onun eski kocası ona daha layıktır."** Hz. Ali bunu derken, hemen onları ayırın, çünkü eşi Müslüman değildir, diye bir acelecilik edip ayırma cihetine gitmemiş ve bunu üç hayız veya temizlik süresiyle de belirlememiştir. Kaldı ki, Hz. Peygamber (sav)'in kızı Zeynep olayında bu konuda gönüllere su serpecek açıklık ve netlik bulunmaktadır.

Hz. Peygamber (sav)'in sünneti yani uygulamasına göre O (sav), eşlerden birinin diğerinden önce Müslüman olması halinde, eğer her ikisi de evliliklerini devam ettirmek ister ve buna rıza gösterirlerse, onları ayırmazdı, ikisini de bir araya getirirdi. Aralarında yeni bir evlenme akdine de gerek duymazdı.

Eğer kadın kocasından önce Müslümanlığı kabul ederse, dilemesi halinde kocasının Müslüman olmasını bekler ve onun Müslümanlığı kabul etmesiyle de, yine onun karısı olarak evliliklerini devam ettirirler.

Ancak eğer önce erkek Müslüman olmayı kabul eder ve Müs-

lûman olursa, erkeğin Müslüman olmayan kafir yani putperest kadını kendisi için nikahında bekletme hakkı yoktur. Kocası Müslüman olması için ona baskı da uygulamaz, buna da hakkı yoktur, onu, kendisinin olsun diye de nikahında tutamaz. Ne dinini seçme konusunda ve ne de kendisiyle evliliği devam ettirmesi için kocası o kadına zulmedemez, haksızlık yapamaz. Aksine eğer kadın İslâm dinini kabul etmişse, kocası Müslüman değilse, kadın onun Müslüman olacağı zamana kadar isterse, kocasını bekleyebilir. Bu arada sürenin kısa veya uzun olmasının bir manası yoktur. Eğer kadın, iddet süresinin bitiminden sonra başka biriyle evlenmek isterse, kadının bu hakkı da vardır, isterse başkasıyla süre bitiminde evlenebilir.

Burada kadının iddeti yani süre beklemesi meselesine gelince, sırf ilk kocasından çocuğu var mı yok mu? yani hamile mi değil mi? Ortaya çıkması içindir. İddet süresi içerisinde veya sonrasında eşlerden hangisi Müslüman olmayı kabul ederse, nikahları yani evlilikleri aynen devam eder. Bunda bir sorun yoktur. Ancak erkek isterse Hz. Ömer'in yaptığı gibi eşini boşama yolunu seçebilir. Çünkü Hz. Ömer de, aşağıda mealini okuyacağımız ayetin inmesi üzerine iki müşrik yani putperest hanımını boşamıştı. Allah şöyle buyuruyor:

“Kâfir kadınları nikâhınızda tutmayın.” (60, *Mümtehine*, 10)

Yahut kadın istibradan sonra yani hamile olup olmadığı belli olduktan sonra evlenmek isterse, bu, onun hakkıdır, evlenebilir.

Ayrıca böyle bir durumun İslâm'da yer alması halinde, Müslüman olmak isteyenleri ürkütür ve Müslüman olmaktan kaçarlar. Çünkü Müslüman olmak isteyen kadın veya kocası, sadece İslâm dinini kabul etmekle, bu, onun eşinden ayrılma sebebi olacaksa, aralarındaki evlilik sona erecekse ve sevdiğinden ayrılmak zorunda olacaksa, kocasıyla tekrar evliliğini devam ettirmesi için yeniden kadının rızası, velisinin rızası ve yeni, bir mehir gerekecekse bu takdirde Müslüman olmak istemez. Çünkü bütün bunları öğrenen bir kimse İslâm'a girmekten kaçır. Oysa eğer eşler, ne zaman Müs-

lûman olurlarsa olsunlar, nikahlarının yani evliliklerinin aynen devam edeceğini, aralarında bir ayrılmanın söz konusu olmayacağını, sadece kocanın ayrılmayı istemesi hali dışında, böyle bir durumun ve sıkıntının olmayacağını bilmeleri halinde, Müslüman olmalarında bir sıkıntıları kalmaz. Çünkü böyle bir durumda İslâm'a teşvik vardır, onu sevmek vardır. Yani İslâm'a davet noktasında en uygun yol vardır.

Yine yukarıda geçtiği gibi, cinsel ilişki olabilir veya olamaz yönü söz konusu olmaksızın mücerret akdin kalıcılığı caizdir, la-zım yani gerekli değildir. Bunun böyle olması da aslında hayrın ta kendisidir ve içinde bir mefsedet, yanlışlık ve bozukluk söz konusu olmaksızın maslahatın ta kendisidir. Çünkü mefsedet yani bir takım sıkıntı ve bozulmaların olabilmesi ya ta işin başından itibaren kafirlerin Müslüman kadınları ele geçirmeleri, istila etmeleri ile olabilir. Bu ise, ta baştan itibaren bir kafiri Müslüman bir kadınla evlendirmek gibi olur ki –burada herhangi bir şekilde bir cinsel ilişki olmasa da– bu, caiz olamaz. Yani köle olarak da ele geçirmesi nasıl ki caiz değilse bu da caiz olmaz.

Ya da Müslüman olduktan sonra vatı yoluyla yani cinsel ilişkiyle olabilir. Bu da yine caiz olamaz. Böyle olunca da nikahın yani evliliğin devamı caiz olabilir. Bu da eğer her iki eşi için din açısından tercih sebebi olan bir maslahat varsa, herhangi bir mefsedete yol açmayacaksa caiz olur. Mademki durum böyledir, buna göre şeriat bununla alakalı olarak bir haramlık getirmez.” (Bak. İbnu'l-Kayyim, *Ahkamu'z-Zimme*;2/338-344)

İMAM İBNU'L-KAYYİM'İN TAHKİKİ ÜZERİNE BİR YORUM

İbnu'l-Kayyim'in anlattıkları adeta bir çağ açmak veya bir çığır açmak oldu. Çünkü İbnu'l-Kayyim'in bu mesele ile alakalı olarak anlattıkları hakkında pek fazla bir şey bilinemiyor, dolayısıyla

bu meseleyi, hakkında icma olan meselelerden biri olarak hep hesaplıyorduk. Hatta dahası biz bu meseleyi nazari anlamda fıkıh mezhebi imamları tarafından pratikteki uygulama ile birlikte yani ameli olarak bir icma olduğunu değerlendiriyorduk. Yani bunu İslâm ümmeti açısından böyle yaptıklarını kabul ediyorduk. Çünkü icma eğer, amel ile yani uygulama ile birlikte olursa, sadece teoride kalmazsa daha çok kuvvet kazanır ve daha bir sağlam olur.

Daha sonra anladım ki bu icma, daha baştan itibaren Müslüman bir kadını gayri Müslim bir erkekle evlendirmenin kesin olarak haramlığı hem sabitmiş, yani varmış ve hem de sahihmiş. Hiçbir kimse bunun haram olmadığını söylememiştir. Bunu ne dört mezhep imamı ne de sekiz mezhep imamı veya bu mezheplerin dışında kalan başkaca mezhep imamları, Evet bunlardan hiçbirisi böyle bir şey söylememiştir. İşte bu durum hem nazarı manada yani teoride ve hem de ameli anlamda yani pratikte olarak her iki durumunda beraberce bulunduğu bir icmadır. Sabittir ve yakın olarak yani kesin bir şekilde de bilinmektedir.

Ancak burada muhakkik İbnu'l-Kayyim'in anlattığına gelince, bunda farklı görüşler bulunmaktadır, ihtilaf vardır. Yani Eğer gayri Müslim olan bir kadın ta baştan beri yani Müslüman olmadan önce gayri Müslim bir erkekle evli ise, daha sonra Allah bu kadının gönlünü İslâm'a açmış ve Müslüman olmuş, fakat kendisi Müslümanlığı kabul ettiği halde kocası kabul etmemişse, işte asıl üzerinde tartışma yapılan ve hakkında ihtilaf var olan mesele de zaten budur. İşte bunun için İbnu'l-Kayyim bu dokuz meseleyi zikretmiştir.

İşte aslında bu meselede beni İbnu'l-Kayyim'in kendisinden yararlanıp bu görüşleri aldığı temel kaynaklara inmeye iten sebep de budur. Ki bu temel kaynaklar ve tasnif olunan eserler ya da Müssannaflar, sahabenin ve onların yolunda güzel bir şekilde yürüyen Tabiunun ve ümmetin selefinde bunlara öğrencilik yapmış olanların görüşlerini aktarmaya itina göstermişlerdir. Ki bunlar en hayırlı çağın değerli ilim adamlarıdır. Allah Resulü (sav)'nın hadislerle-

riyle de belirtildiği gibi en üstün olanlarıdır. Çünkü bunlar hakkında Allah Resulü (sav) şöyle buyurmuşlar:

“Çağların en hayırlısı, içinde benim yaşadığım çağdır, sonra onları izleyen ve sonra da bu ikincileri izleyenlerin çağıdır.”

Bu temel eserler de örneğin şunlardır: Abdurrezzak San'ani (v.211/826)'nin Musannaf adlı eseri, İbn Ebu Şeybe (v.235/849)'nin aynı şekilde Musannaf adlı eseri. Ebu Cafer Tahavi (v.321/835)'nin Müellefeatı ve Beyhaki (v.456/1063)'nin es-Süne-nu'l-Kübra adlı eseridir. Peki bu kaynaklar ne diyor?

MEZHEPLERDEN BAĞIMSIZ OLARAK SAHABE VE TABİUN FETVALARINA DÖNÜŞ

İbn Ebu Şeybe Musannaf adlı eserinde Hz. Ali'den rivayetle Müslümanlığı kabul eden Yahudi veya Hristiyan bir kadının durumu hakkında rivayet ediyor. Hz. Ali, bununla alakalı olarak, *“Kocası ondan yararlanmaya daha çok hak sahibidir. Çünkü ne de olsa, o kocanın eşiyle bir evlilik anlaşmaları vardır”* demiştir. (Bak. İbn Ebu Şeybe, Musannaf;18301. Tahkik, Muhtar Nedvi. Bombay)

Yine İbn Ebu Şeybe'nin bir başka rivayeti var. O da Hz. Ali'den yapılan bir rivayettir. Burada da: *“Kocası, kadın hicret ettiği evden çıkmadığı müddetçe, ona sahiplenmeye daha çok hak sahibidir.”* (İbn Ebu Şeybe, agk.18302. Tahavi, Şerhu Meani'l-Asar;3/260. Ancak buradaki lafız şöyledir: *“Müslüman olan kadının nikahına, kadın hicret ettiği evinde olduğu müddetçe gayri Müslim kocası daha çok hak sahibidir.”*)

Abdurrezzak kendi senediyle Hz. Ali'den rivayet ediyor, Hz. Ali şöyle demiş: *“Müslümanlığı kabul eden kadın, kendi şehrinden çıkmadıkça, ona sahiplenmede kocası daha hak sahibidir.”* (Bak. A.Rezzak, Musannaf, Eser:10084. Tahkik Habiburrahman Azami)

Yine kendi senediyle Hakem'den rivayet ediyor. Rivayete göre Hristiyan olan Hani b. Şeybani, dört kadınla evliydi. Dördü

Müslüman oldular. Hz. Ömer onlara, **“kocasının yanında kalabileceklerini yazdı.”** (Bak. İbn Ebu Şeybe, agk. 18306)

Bu da açık olarak gösteriyor ki, Hz. Ömer, kadının Müslüman olmayan kocasının yanında kalabileceğine cevaz veriyor.

Yine kendi senediyle Abdullah b. Yezid Hatmi'den rivayetine göre, Hz. Ömer, o kadınlara, kocasının yanında kalıp kalmamakta muhayyer olduklarını yazmıştır. (Bak. Agk.18303)

Bu kıssayı Abdürrezzak Hatmi'den rivayet ediyor. Demiştir ki: **“Hiyre halkından bir kadın Müslümanlığı kabul etti. Ancak kocası Müslüman olmamıştı. Bu konuda Hz. Ömer, Müslüman olan kadına, onu muhayyer bıraktığını, dilerse kocasından ayrılabilceğini, dilerse onun yanında kalabilceğini yazmıştı.”** (Abdürrezzak, Musannaf; Eser:10083)

Bunun manası, Hz. Ömer, kadınlara konu hakkında karar onların kendi tercihlerine bıraktı. Kadın dilerse kocasının yanında kalabilir, dilerse ondan ayrılır.

Bunun bir benzeri de yine İbn Ebu Şeybe'nin kendi senediyle Hasan'dan yaptığı rivayettir. Bu rivayete göre Hristiyan bir kadın Müslüman olmuş, kocası da Hristiyan'dı. Bunun üzerine onu kocasından ayırmak istediler, durumu Hz. Ömer'e bildirip konu hakkında hükmünü, kararını sordular. Hz. Ömer ise, bu konuda kadını muhayyer bıraktı. (İ. A. Şeybe, agk.18307)

Yine senediyle İbn Ebu Şeybe İbrahim Nehai'den rivayet ediyor. Demiştir ki. **“Eşlerin her ikisi de yani Müslüman olan eş ile, olmayan aynen nikahlarını, evliliklerini sürdürürler.”** (Önceki k.18305)

Yine Abdürrezzak senediyle İbrahim Nehai'den rivayet ediyor, demiştir ki:

“Müslüman olan kadın, hicret ettiği evden çıkmadıkça, kocası ona sahip olmada daha hak sahibidir.” (Abdürrezzak, agk.Es:10085)

Aslında bu rivayet, Hz. Ali'den yapılan rivayetin kendisidir.

Şa'bi'den rivayete göre demiş ki: "Kadın kendi şehrinde bulunduğ müddetçe, kocası ona daha hak sahibidir." (*İ.A. Şeybe; agk.:18304*)

Bu, Hz. Ali'nin kavlidir. Onun bu görüşünde bir ihtilaf, farklı bir yaklaşım olmamıştır. Buna göre Kitap ehlinde olan Yahudi veya Hristiyan bir adamın karısı eğer Müslüman olursa, kocası olarak, kadın bulunduğu şehirden çıkmadıkça veya hicret ettiği evden, yurttan çıkmadıkça bu kadına sahiplenmede o, fazlasıyla hak sahibidir. Çünkü onun ahdi yani zimmet ahdi, sözleşmesi vardır.

Hz. Ali'nin kavlini, Tabiun imamlarından Şa'bi ve İbrahim Nehai'den gelen rivayetler de tekit ediyor. Hz. Ömer'in kavli, bir çok rivayetlerinde: "Kadın kocasının yanında kalır veya kocasının yanında kalabileceği gibi, onu bırakıp ayrılabilir arasında muhayyer bıraktığı noktasındadır.

Bu kavillere ya da görüşlere, Tağleb kabilesinden bir adamın kıssasıyla alakalı olarak gelen rivayetin dışında farklı bir rivayet gelmemiştir. Bu rivayete göre ise, bu adama Müslüman olması teklifi yapılmış, İslam kendisine sunulmuş fakat adam Müslüman olmaktan kaçınmış, bunun üzerine karısının ondan ayrılması sağlanmıştır. Bazı rivayetlerde ise, bu adam Hz. Ömer'e demiş ki: "Ben aslında, Müslüman olmaktan çekinmiyorum, Araplardan utancım-dan çekiniyorum. Çünkü onların benim için, bir kadının eteğine sığınmak için Müslüman olmayı kabul etti, demelerinden çekiniyorum. Hz. Ömer de bunun üzerine onları ayırdı. (*Bak. Tahavi, Şerhu Me-ani'l-Asar, 3/259*)

Belki de Hz. Ömer'den gelen bu uygulama şunu göstermek içindir. Devlet başkanı veya Kadı bu konuda nikahı yani evliliği sona erdirebilirler. Onların ellerinde böyle bir yetki de vardır, konusunu bize göstermek için olabilir. Dilerse Müslüman olan kadının kocasıyla beraber kalmalarını da isteyebilir veya kadını bu konuda serbest bırakabilir, kararı ona bırakır ya da bir maslahat görürse ikisini birbirinden ayırabilir de, bütün bu yetkileri devlet baş-

kanı veya kadı kullanabilir. Özellikle de kendilerine bu gibi bir konuda dava gelirse, bu olayda olduğu gibi, nasıl uygun görürse onu uygulayabilir.

Belki de Hz. Ömer'in bu uygulaması aynı zamanda İbnu'l-Kayyim'in İbn Şihabuzzuhri'den zikrettiği, "Sultan yani yetkili kişi onları birbirinden ayırmadıkça, her ikisi de nikahları üzeredirler" kavlini de teyid etmektedir.

İBNU'L-KAYYIM'IN GÜNDEME GETİRDİĞİ KONU ÜZERİNDE BİR DEĞERLENDİRME

Muhakkik İbnu'l-Kayyim (rh) sunduğu görüşler veya bu dokuz mezheple alakalı olarak vaadettiği ve, bu görüşler arasında kuvvetli olan ile zayıf olanını belirteceğini ileri sürdüğü vaadini yerine getirmemiştir, bu konuda sözünde durmamıştır. Tüm kavgileri veya görüşleri değerlendirmeye almamış, aksine altıncı görüşte takılıp kalmıştır ki, zaten hocası Şeyhu'l-İslam İbn Teymiye de o görüşü uygun bulmuştur. Bu altıncı kavle ya da görüşe göre, kadın Müslüman olmamış olan kocasıyla beraber aynı evde kalabilir, yıllar geçse de onun Müslüman olmasını bekler. Bu görüşü teyid etmek için de sözü uzatıp durmuştur. Kadın, kocası Müslüman olmadığı müddetçe onunla aynı evde yıllarca beraber kalmış olsalar da, kocasının onunla beraber olmasına imkan yoktur. Bunu savunurken sanki diğer üç görüşü unutmuş gözüküyor gibidir.

İbnu'l-Kayyim ve hocası İbn Teymiye'nin tercihinin bir önemi, bir amacı ve delilleri vardır ama, bunda pratik bakımından yani ameli olarak bir problem ve sıkıntı devam etmektedir. O problemde şudur. Kadın kocasıyla birlikte aynı evde kalacaklar ve kadın kocasının Müslüman olmasını bekleyecektir. Hatta bu durum yıllarca sürmüş olsa da, hüküm budur. Ancak buna rağmen kocası İslam dinini kabul etmiş olan hanımından beraber olma noktasında yani cinsel ilişki konusunda faydalanamayacaktır, çünkü bu, Müslüman ol-

mayan koca için mümkün olmaz. İşte pratikte işin zor olan noktası da burasıdır. Acaba taraflardan yani eşlerden her ikisi de böyle bir şeye sabredip dayanabilecekler mi? Çünkü aynı çatı altında, aynı evde yıllarca birlikte yaşayacaklar, buna biri diğerine yaklaşılmayacak bu, mümkün olabilecek mi? Özellikle de eğer her ikisi de genç iseler ne olacak?

Ben burada Allame İbnu'l-Kayyim'a, Hz. Ali'nin görüşünü arz etmeyi istiyorum. Çünkü Hz. Ali'nin bu kavlini kendisi de ondan zikretmiştir. Hz. Ali'nin bu görüşü şöyle idi: *"Eğer kadın kocasından önce Müslüman olursa ve kadın hicret ettiği yurtta bulunduğu müddetçe, geldiği evde kaldığı sürece, ondan yani hanımından cinsel yönden yararlanacak olan yine de Müslüman olmayan kocasıdır." Bir diğer rivayetinde ise: "Müslüman olan kadın bulunduğu şehirden çıkmadığı müddetçe ona sahip olmada asıl hak sahibi olan Müslüman olmayan kocasıdır"* tarzındadır.

Hz. Ali (rd)'yi, Allah Resulü (sav) tarafından Yemen'e gönderilmişti. Aynı zamanda Hz. Ali, Hz. Osman'dan sonra halifelik görevini üstlenen sahabidir. Mutlaka bizzat kendisi bu konu ile doğrudan karşılaşmıştır. Onun bu meseledeki hükmü ise aynı zamanda hem fetva yerindedir ve hem de kaza yani yargı manası bulunmaktadır. Kısaca bu meseledeki hükümde fetva ve devlet başkanının veya hakimın kararı birlikte gerçekleşmiştir.

Ben kendi adıma burada Hz. Ali'nin bu şekilde hüküm vermiş olmasını Mümtetine suresindeki ayete dayandığı gibi bir izlenim ediniyorum. Çünkü bu ayette yüce Allah şöyle buyuruyor:

"Ey iman edenler! Mümin kadınlar hicret ederek size geldiği zaman, onları, imtihan edin. Allah onların imanlarını daha iyi bilir. Eğer siz de onların inanmış kadınlar olduklarını öğrenirseniz onları kâfirlere geri göndermeyin. Bunlar onlara helâl değildir. Onlar da bunlara helâl olmazlar." (60, Mümtetine, 10)

Bu ayete göre müminler, kadınların iman ederek hicret edip kendilerine gelmeleri durumunda ve bu kadınların imanlarında

doğru ve samimi olduklarını bildiklerinde ya da anladıklarında, müminlerin kendilerine gelen bu kadınları kafirlere göndermemele-ri gerekir Çünkü geri gönderilmeleri halinde, o kadınları dinleri açısından fitneye maruz bırakmak, fitne tehlikesiyle karşı karşıya getirmektir, demektir. Ancak böyle değil de, eğer Müslüman olan kadınlar, Müslüman olduktan sonra yer ve yurtlarından ayrılmayıp kendi evinde ya da yurdunda kalırlarsa, İslam ülkesine gitmezlerse, kocasıyla beraber aynı evde oturmayı sürdürürse, bu takdirde ka-
dın, Müslüman olsa da, kocasının hanımıdır ve ondan faydalanması da onun hakkıdır.

Sanki bu mesele hakkında Hz. Ali bu ayete dayanıyormuş gi-
bidir.

Benim bu konudaki görüşüm ise, doğrusu bu kavil ya da gö-
rüş çok yerinde ve oldukça güzel bir görüş olarak görmüş olmam-
dır. Dolayısıyla yeni Müslüman olan kadınlardan, İslam ülkesi ol-
mayan kendi ülkelerinde kocalarıyla beraber kalmaları konusunda
ve özellikle de eğer kocalarının da Müslüman olabilecekleri umu-
dunu da taşıyorlarsa, bu kadınların kendi ülkelerinde gayri Müslim
eşleriyle kalmaları konusunda tercih olunacak olan bir görüştür ve
bir yoldur. Ayrıca bir de çocukları varsa ve bu çocukların elden
çıkmaları, bu sebepten ötürü dağılmaları söz konusu ise, işte bütün
bu sebepler çerçevesinde kendi kocalarıyla beraber kalmayı tercih
edebilirler ve Hz. Ali'nin bu kaviine göre hareket edebilirler.

Burada anlatacağımız husus, İbnu'l-Kayyım ve hocası İbn
Teymiye'nin bu konuda dayandıkları şey, Hz. Ömer'den gelen ri-
vayettir. Bu rivayetin zahirine baktığımızda yani rivayetin görünür-
deki durumuna baktığımızda, rivayet onları desteklememektedir.
Çünkü Abdullah b. Yezid Hatmi'nin rivayeti şöyledir: "Bir Hristi-
yan kadın Müslüman olur. Hz. Ömer de bu kadını muhayyer bıra-
kır. Dilerse eski kocasından ayrılabilceğini, dilerse eski kocasıyla
beraber kalabileceğini söylemiştir.

Bu rivayete bakıldığında, rivayet, kadının kocasıyla beraber

ikamet etmesinin caiz olduğunu ortaya koymaktadır. Çünkü bu rivayete baktığımızda, hemen ilk göze çarpan ve akla gelen şey, kocasıyla beraber kadının her bakımdan ilişkilerini sürdürebileceğinin caizliğini gösteriyor. Çünkü bu da doğaldır. Kocasıyla beraber kalmanın gereği de zaten bundan başkası değildir.

Oysa İmam İbnu'l-Kayyım, Daha ilk bakışta bu şekilde anlaşılan bu rivayeti kendisince yorumu tabi tutuyor ve: "Bunun manası, kadın, Hristiyan olan kocasıyla beraber aynı evde kalır ve onunla da beraber olur demek değildir. Aksine beraber kalsalar da, ilişki de bulunamazlar, kadın burada yıllar yılı beklemiş olsa da..." diyor.

Eğer müçtehit olmuş olsaydı, Hz. Ömer'in sözünün zahirini alabilirdi. Bundan ötürü de kendisi için bir sıkıntı ve zorluk olmazdı.

Kaldı ki Hz. Ömer'den gelen başkaca rivayetler de bu rivayeti desteklemektedir. Bu rivayetlerin kimisinde, kadının kocasıyla beraber kalabileceğini kesin ifade ediyor. Kimisi de Hz. Ömer'in bu konuda kadını muhayyer bıraktığı şeklindedir. Örneğin Hatmi'nin Hz. Ömer'den gelen rivayeti gibi.

Ayrıca bu görüşü, İbnu'l-Kayyım'ın Zühri'den aktardığı -ki bu ikinci kavi, görüştür-rivayet de bunu teyid ediyor. Demiş ki: *"Kadın Müslüman oldu, fakat kocası Müslüman olmadı. Buna rağmen, sultan, devlet yetkilisi onları ayırmadığı müddetçe, her ikisinin de nikahları yani evlilikleri geçerlidir."*

Doğrusu bu, ilim ehlinde bir çoklarına ağır da gelse, hoşlarına gitmese de, yeni Müslüman olan kadınlar için büyük bir kolaylıktır. Çünkü burada ilim ehlinin bugüne kadar alışageldiklerinin tam tersi bir durum ve uygulama yer almaktadır. Ancak kesin olan ve bilinen bir gerçek var ki, *"o kimse, başta bağışlanmadığı bir şeyden, sonunda bağışlanır"* kuralıdır. Bu kural, fıkhıta bilinen kesin bir kuraldır ve bunun furuata ait uygulamalarda örnekleri bir hayli vardır. Bu da şudur:

"İşin başı ile sonunu ayırt edebilmektir. Bunun daha işin ba-

şında olaya müsamaha ve hoş görü ile bakılmazken, beka ve sonuç açısından yani kalıcılık ve sona erdirmе bakımında olaya müsamaha ve hoşgörü ile bakılır."

Biz Müslümanlar daha baştan itibaren kafir bir erkekle Müslüman bir kadını evlendirmekten men edilmişizdir. Bu konuda bize yasak vardır ve bu kesindir. Çünkü yüce Allah şöyle buyuruyor:

"İman etmedikleri müddetçe kafir ve putperest erkeklerle de kızlarınızı evlendirmeyin. Hoşunuza gitse de kafir ve putperest bir erkekten iman etmiş bir köle elbette daha hayırlıdır."
(2; Bakara, 221)

İşte bu konu, asla basite alınacak veya önemsenmeyecek olan bir konu değildir ve caiz de değildir. Daha baştan itibaren Müslüman bir kadını veya kızı gayri Müslim bir erkekle evlendirmeyiz., evlendiremeyiz.

Fakat şimdi bizim meselemizde veya bize sorulan olayda, biz o kadını ilk defa evlendiriyor değiliz. Biz, kadın daha dinimize girmeden önce evlenmiş onu evli olarak karşımızda bulmuşuz. Burada bizim şeriatımız onun hakkında hüküm veriyor. Dolayısıyla konu, daha baştan itibaren aslı üzere kalması noktasında, ayette ifade olunandan başkadır.

BU KONUDA MUTEBER ÜÇ GÖRÜŞ VAR

Öyleyse bu konuda elimizde muteber üç görüş, üç kavil bulunmaktadır. Fetva ehli kimselerin bu konuya bir çare bulmaları için, bu görüşlere dayanmaları mümkün olabilir. Çünkü gerçekten bu mesele, yeni Müslüman olacak kadınların önünde büyük bir engel gibi durmakta ve yollarını tıkamaktadır.

Birinci kavil ya da görüş: Bu görüş efendimiz Hz. Ali *kerremallahu veche hu'nin* görüşüdür. Bu görüşe göre, kadın bulundu-

ğü şehrinde çıkmadığı müddetçe, kocası ona fazlasıyla hak sahibidir. Yani kocasıyla beraber aynı evi paylaşırlar ve her bakımdan birbirlerinden yararlanırlar, manasında olan görüştür.

Şimdi bizim meselemizde de kadını, kendi vatanında ve şehrinde, kasabasında kaldığını görmekteyiz. Kadın bulunduğu yerden veya kasabasından ne İslâm diyarına, ne de bir başka yere hicret etmemiştir.

Hız. Ali'nin kavline gelince, onun tarafından söylendiğı sabit bulunmaktadır. Bu görüşün ondan gelip gelmediğı konusunda bir ihtilaf, bir tartışma da vaki değildir. Kaldı ki Tabiun imamlarından ikisi, Şa'bi ile İbrahim Nehai de buna muvafakat etmişler, doğru olduğunu ifade etmişlerdir.

İkinci kavil veya görüş: Bu da Efendimiz Hız. Ömer'den rivayet olunan kavildir. Hız. Ömer kocaları Müslüman olmayan ve fakat kendileri Müslüman olan bazı kadınların, kocalarının yanında kalabileceklerini belirtmiş olması ve bunu uygulamasıdır ya da o kadınları bu konuda muhayyer bıraktığıdır. Nitekim bu durumun böyle olduğu bir çok kaynaklar tarafından da rivayet olunmuştur. Aynı şekilde Hız. Ömer'den gelen bu rivayet konusunda da sadece biri dışında, diğerleri için ihtilaf eden olmamıştır. Bu bir tek rivayet hakkında da bir takım özel durumlar bulunmaktadır.

Böyle bir durumda biz, ya çoğunluğun rivayetlerini tercih edecek ve ona göre amel edeceğiz veya şunu söyleyeceğiz, diyeceğiz ki bu konuda yetki İmamın yani devlet başkanının veya kadı yani hakimindir. Onlar bu konuda geniş yetkiye sahiptirler. Bunlar ya kadını bu konuda muhayyer bırakabilir, yahut da karı ile kocayı birbirinden ayırabilirler. Kısaca hangi şeyde maslahat ve fayda görüyorlarsa, bu konuda onu uygulayabilirler. Bu ise, durumlara göre değişebilir.

Üçüncü kavil veya görüş: Bu da İmam Zühri'nin kavlidir. Buna göre karı ve kocadan her ikisini sultan, yetkili kişi ayırmadığı

müddetçe nikahları aynen devam eder. Yani karı ile kocanın ayrılmaları, mahkeme kararı ile istenmedikçe, evlilikleri sürer.

SAHABE VE TABİÜN KAVLI İLE FETVA CAİZDİR

Bazı alimler –özellikle de daha çok taklitçiliğin ve mezhebi taassubun egemen olduğu çağlardaki alimler, - “Herhangi bir alimin sahabe veya Tabiun sözleriyle fetva vermeleri caiz olmaz” görüşünü savundular ve bunu egemen kıldılar. Hatta bu sahabiler Raşit halifelerden olsalar bile. Örneğin Hz. Ömer ve Hz. Ali gibilerinin sözleriyle fetva verilemeyeceğini ileri sürdüler. Yine bu alimler sahabenin de fakihlerinden herhangi birinin kavliyle de fetva verilmesini caiz görmediler. Örneğin İbn Mes’ud, İbn Ömer, İbn Abbas ve daha başka sahabiler gibi.. bunların bile kavilleriyle fetva verilemeyeceğini ileri sürdüler.

Bunu caiz görmemeleri gerekçeleri de şöyle olmaktadır. İddialarına göre sahabe ve benzerlerinin kavilleri mutlak olarak gelmiştir. Mukayyet değildir yani herhangi bir kayda bağlı değildir. Bunlar mücmeldir, mufassal yani detaylı değildir. İşte bu yüzden bunların kavilleri veya görüşleri fetvaya kaynaklık oluşturmazlar. Oysa bunu söyleyenler, böyle bir gerekçeye sığınanların imamlarından gelen bir çok kaviller mutlak ve mücmeldir. Buna bir şey demiyorlar.

İmam İbnu’l-Kayyim, “İ’lamu’Muvakkiiyn” adlı eserinde, sahabe ve Tabiun kavilleriyle fetva verilebileceğinin temelini atmış, esaslarını belirlemiştir. O bu eserinde diyor ki:

“Selefi olanların eserleriyle yani söz ve görüşleriyle, Sahabe-nin fetvalarıyla fetva vermenin caiz oluşu, aslında müteahhirin yani daha sonradan gelen ilim adamlarının görüş ve fetvalarıyla fetva verilmesinden daha evladır, daha uygun ve yerinde bir davranıştır. Çünkü Sahabe ve Selef, müteahhirin alimlerine göre saadet asrına

çok daha yakındırlar. Saadet asrına daha yakın olanların fetvaları berikilere göre isabet açısından daha çok isabetlidir. Kaldı ki saha-benin fetvaları, Tabiun'un fetvalarından daha evla ve daha yerindedir, daha önceliklidir. Tabiun'un fetvaları da Etbauttabiunun fetvalarından evladır, önceliklidir. Nihayet bu silsile ve değerlendirme ilim nesli itibariyle birinden ötekine bu şekilde devam eder. Her zaman öncekiler sonrakilere göre fazlasıyla isabetlidirler.

İnsanlar saadet asrına, Hz. Peygamber (sav)'in altın dönemine ne kadar yakın iseler, verdikleri fetvalar bakımından veya ileri sür-dükleri kavil ve görüşler açısından o oranda doğruya yakındır. Bu hüküm veya yargı, cins itibariyledir, yoksa tüm meselelerin birey-selliği veya tekliği bazında değildir. Nitekim Tabiun asrı da, kendi-lerinden sonra gelen ve Etbauttabiün denilenlerin asrına göre daha üstündürler. Fakat onların bu üstünlükleri cins yani geneli bakımın-dandır. Yoksa her şahıs bazında demek değildir. Ama önceki asırda olanların sonraki asırda gelenlerden üstünlüğü daha çoktur.

İşte nasıl ki bunlar silsile itibariyle önceliklerine göre sonra gelenlerden daha değerli ve üstün iseler, görüş ve kavilleri itibari-yle de önce geçenlerin onlardan sonra gelenlere oranla doğruya isa-bet açısından çok daha fazladır. Çünkü daha önce geçen ve kendi-lerine mütekaddimin denilenlerin ilmi manadaki bilgilerinin farklı-lığı ile daha sonra gelenlerin ilim bakımından olan üstünlükleri adeta öncekilerin fazilet ve dini yaşama bakımından kendilerinden sonrakilere olan üstünlüğü gibi farklılıklar vardır. Bu bakımdan ge-nelde birbirleriyle bu manada kıyaslanamazlar.

Olur ki müftü ve hakim olan kimselerin, kendi imamlarının birer mukallidi ya da taklitçileri konumunda olan müteahhirin alimlerinden filan ve falan kimselerin görüşlerine göre fetvalarını, görüş ve tercihlerini alıp, Buhari, İshak b. Rahuye. Ali b. Medini, Muhammed b. Nasr el-Mervezi ve benzerlerinin görüşlerini terket-meleri, hatta İbn Mübarek'in, Evzai'nin, Süfyan b. Uyeyne'nin, Hammad b. Zeyd'in, Hammad b. Seleme'nin ve benzerlerinin ka-villerini terkedip mukallit konumunda olan kişilerin taklit ettikleri

imamların kavillerine göre fetva vermeleri Allah katında caiz olmaz.

Keza İbn Ebu Zi'b'in, Zühri'nin, Leys b. Sa'd ve benzerlerinin kavillerine iltifat etmeyip, hatta Said b. Müseyyeb'in, Hasan Basri'nin, Kasım'ın, Ata, Tavus, Cabir b. Zeyd, Şureyh, Ebu Vail, Cafer b. Muhammed ve benzerleri gibi kavillerinin alınmasının caiz olduğu zatların kavillerini hiçe sayıp taklitçisi oldukları imamlarının görüş ve düşünceleri doğrultusunda fetva vermeleri onlar için Allah katında doğru bir davranış olmaz.

Hatta dahası bunlar, taklitçisi oldukları ve peşinden gittikleri müteahhirin alimlerinin kavillerini, Hz. Ebu Bekir Sıddık, Hz. Ömer, Hz. Osman, Hz. Ali, İbn Mes'ud, Übeyy b. Ka'b, Ebu Derda, Zeyd b. Sabit, Abdullah b. Abbas, Abdullah b. Ömer, Abdullah b. Zübeyr, Ubade b. Samit, Ebu Musa Eş'ari ve benzerlerinin kavillerine takdim ederler, bunların görüşlerinden daha önemli olarak kabul ederler. Ama bunun Allah katında uygun olmayacağını bilmezler.

Doğrusu yarın bunların Allah katında mazeretleri ne olacak bilinemez. Çünkü bu taklitçiler kalkıp taklitçisi oldukları imamlarının görüş ve fetvalarını, isimlerini saydığımız bu zevatın görüş ve fetvalarıyla eşdeğer kabul ediyorlar. Bir de imamlarının görüş ve fetvalarını bunlarınkine tercih ettiklerine göre acaba halleri nice olacak? Bir de bunların görüş ve hükümlerine göre uygulamaya gidilip, o kabul edilince acaba hüküm ve fetva olarak ortaya koydukları açısından durumları ne olacak? Çünkü ortada sahabenin sözü, görüşü varken, bunlarla amel edilmesini yasaklıyor, kalkıp bu konularda müteahhirine muhalefet edenlerin cezalandırmasını istemektedir. Sahabenin görüş ve kavillerini gündeme getirenleri de bidat ehli, sapık kimseler, ilim ehline karşı çıkmak, muhalefet etmek, İslam'a tuzak kurmak gibi vasıflarla niteliyorlar. O halde söyleyin bakalım, bunlar işledikleri tüm bu veballer karşısında Allah katında

ne yapacaklar? Ne diyecekler?

Allah adına yemin olsun ki, şu meşhur atasözünde geçtiği gibi onlar yakalanacaklar, cezalandırılacaklar. “Zavallı hastalıktan dö-külüp kalmakta, ancak hastalığının farkında değil, beni gör-mektedir hasta.”

Bunların bir çoğu bağırıp çağırıyor, haykırıyor, konuşuyor ve şöyle ilana kalkışıyorlar ve: “Tüm ümmet için vacip yani farz olan husus, kendilerinden taklit yoluyla dinimizi öğrendiğimiz kimseler-dir. Yoksa sahabeden Hz. Ebu Bekir’in, Ömer’in, Osman’ın, Al-i’nin ve başkalarının kavilleriyle amel etmek caiz olmaz” diyorlar.

İşte bu, bu taklitçilerin kavillerini aldıkları ve taklit ettikleri imamları adına söyledikleri söz budur. Allah, onları havale etmek istediği yere havale buyursun. Kıyamet gününde de onlara verilme-si en uygun ceza ne ise, onu versin. Bizim Allah’ın dininden din olarak kabul ettiğimiz şey, bu taklitçilerin söyledikleri sözler değil-dir. Biz onların söylediklerinin zıddını söylüyoruz. (Bak. İbnu’l-Kayyım, İ’lamu’l-Mıvakkıyn, 4/95-96)

Allah’ım! Bize Hakkı hak olarak göster ve ona uymamızı sağ-la! Bize batılı ve yanlış da batıl ve yanlış olarak göster, ondan da uzak kalmamızı sağla! Amiiin...

ZİNA İLE GEBE KALAN KADININ İDDETİ

Soru: Adamın biri gayri meşru olarak bir kadınla yaşıyor. Da-ha sonra bu adam İslâm merkezine geliyor ve bu kadınla evlenmek istiyor. Bunu isteme sebebi de artık haram işlemek istemediğinden, helal bir hayat sürdürme arzusundan doğmaktadır.

Fakat kendisi bazı kimselerden, bu kadınla evlenmesi için, ka-dından belli bir süre uzak durması ve kadının iddetini yani bekleme süresini bitirmesinden sonra evlenebileceklerini söylemişler. Eğer

bu kadın bu adamdan gebe kalmışsa, bu konu hakkında şer'i-dini hüküm nedir?

Frankfurt-Almanya

Cevap: Zina yapan erkek ile zina yapan kadın, eğer Allah'a tevbe ederlerse ve haram yolu bırakıp helal yolu seçerlerse, çirkin hayattan kurtulup tertemiz bir hayata kavuşmak isterlerse –ki soruyu soran arkadaşın sorusundan anlaşılan da budur. Çünkü taraflar zina ile yaşadıkları haram yaşantıyı terketmeyi ve helal olarak bir yaşam sürdürmelerini istiyorlar–, bu ikisinin de evlenmesi bil icma sahihtir, uygundur. İslam merkezinin bu kişilere kolaylık göstermeleri, onları cesaretlendirmeleri gerekir. Aralarında şer'i-dini mana da yapılması gereken akdi bir an önce yerine getirmeleri için üzerlerine düşeni yapmalılar. Ayrıca bunu sadece dini nikahla bırakmayıp, işi resmi yoldan da gerçekleştirip resmiyette de evliliklerini yapsınlar. Çünkü bunun yapılması her iki tarafın haklarının hukuk açısından korunması için gereklidir. İleride bir anlaşmazlık veya karşılıklı restleşmelerin olması durumunda, bu, ellerinde bir dayanak olabilsin.

Fukahanın cumhuruna göre, zina yapan bir kadınla evlenme konusunda tevbe etme şartını ön görmüyorlar. Nitekim rivayete göre Hz. Ömer (rd), zina etmiş olmaları sebebiyle bir erkekle kadına had cezası uyguladı ve bu ikisini birbiriyle evlendirmek için aşırı önem gösterdi. (*Bk. Bedaiu's-Sanai':2/269. İbn Abidin;2/291-292. el-Muğni, 601-603 ve Keşşafu'l-Kına';5/82-83*)

Ancak Hambeli mezhebine göre, onların tevbe etmesini şart koşuyorlar. Çünkü yüce Allah şöyle buyuruyor: **“Zina eden erkek, zina eden veya müşrik-putperest olan bir kadından başkası ile evlenmez. Zina eden kadınla da ancak zina eden veya müşrik olan erkek evlenir. Bu, müminlere haram kılınmıştır.”** (24, Nur, 3)

Bizim bu meselemizde açık ve net olan bir gerçek vardır. Görüldüğü kadarıyla erkek de , kadın da bundan dolayı tevbe etmişlerdir. Bizim onlara bakış açımız bu olmalıdır, öyle bakmamız da

gerekir. Çünkü biz, Müslüman'ın durumunu iyiye yormakla, onlar hakkında hüsnü zanda bulunmakla yükümlüyüz. Zaten nikah için gelmiş olmaları da bunun göstergesidir. Karineler bunu göstermektedir.

İddet yani kadının beklemesi meselesine gelince; Zina eden bir kadın için iddet beklemesi vacip gerekli olur mu olmaz mı konusu fakihler arasında tartışmalı bir konudur.

Burada benim tercihim Hanefilerin, Şafiilerin ve Sevri'nin kabul ettiği görüştür. Buna göre zina eden bir kadın için iddet yoktur. Hatta kadın zina fiilinden ötürü gebe kalmış olsa bile, üç halife sahabiden yani Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer ve Hz. Ali'den gelen rivayete göre; iddet beklemesi gerekmez. Bunun için de delil olarak Buhari ve Müslim tarafından ittifakla rivayet olunan hadisi göstermişlerdir. Buna göre:

“Çocuk, kadınla yatağı paylaşan erkeğindir. Zina eden kadına da taş vardır.” (Hz. Aişe'den, Müslim;1457-1458 “36-37” ve imam Buhari;2218 rivayet etmişler.)

Çünkü iddetin şart olarak ileri sürülmesi, nesebi yani soyu korumak ve rahimde gebelik olup olmadığını anlamak içindir. Zinada ise nesebin tespiti olayı söz konusu değildir. Bu açıdan da iddet beklemesi gerekmez.

Eğer bir adam, zina sebebiyle başka birinden gebe olan bir kadınla evlenirse, Ebu Hanife ile talebesi İmam Muhammed'e göre bu evlilik sahihtir. Hanefi mezhebine göre fetvada buna göredir. Ancak kadın doğum yapıncaya kadar kocasının onunla cinsel ilişkiye girmesi caiz olmaz. Çünkü bu konuda gelen hadis şöyledir:

“Allah'a ve ahiret gününe iman etmiş olan bir kişinin erlik suyunu başkasının tarlasına ekmesi helal olmaz.” (Ruveyfî b. Sabit'ten Ebu Davud; 2158. Tirmizi, 1131. Tirmizi hadisin Hasen olduğunu belirtmiştir.)

Yukarıdaki hüküm eğer kadın bir başkasından zina yoluyla gebe ise haramdır. Eğer burada geçen soruda olduğu gibi kadın, za-

ten onunla evlenmek isteyen erkekten gebe kalmışsa, bunların nikahları Hanefi imamlarının ittifakıyla caiz olduğu gibi, bu evliliği ya da nikahı caiz gören imamlara göre de caizdir. Bunların hepsine göre, bu kimsenin kendisinden gebe kalan bu kadınla evlenmeleri durumunda gebe iken de cinsel ilişkide bulunması helal olur. Çünkü tarla zaten kendi tarlasıdır, kadın da zaten ondan gebe kalmıştır. (Bk. *Fethu'l-Kadir*; 3/241. *İbn Abidin*, 2/291. *Ravdatu't-Talibin*; 8/375. *Haşiyetu'd-Desuki*; 2/471. *el- Muğni meaş-Şerhi'l-Kebir*, 9/79-80. *Sübulüsselam*, 3/207. *el-Mubdi'*.)

EV SATIN ALMAK İÇİN FAİZLE BORÇLANMAK

Soru: Ben batı ülkelerinde çalışan ve orada ikamet eden bir Müslüman'ım. Ne kendimin, ne de ailemin kalabileceğimiz bir eve sahip değiliz. Aksine ben oturmak için kiraladığım bir evde kalıyorum ki, bu da bana oldukça ağır bir yük getiriyor. Zira yürek yakan pahada bir kira ödemek zorunda kalıyorum. Üstelik bu yetmiyor-muş gibi, bir de ev sahibinin şartlarına boyun eğmek zorunda kalıyoruz. Çünkü ev sahipleri altından kalkamayacağımız ve yapamayacağımız şartlar getiriyor. Örneğin ev sahipleri ikiden fazla çocuğumuzun olmamasını şart koşuyorlar. Sizin de bildiğiniz üzere biz Müslümanların çocuk sayısı, onların şartlarına göre oldukça fazladır. Ayrıca eve fazla misafir almamamızı da kontratlara ekliyorlar.

Şu anda önümde bir fırsat bulunmaktadır. Faizle borç para almak suretiyle bir ev sahibi olabileceğim. Çünkü faizli kredi veren banka çok basit taksitlerle, beni zorlamayacak şartlarda ve oldukça uzun vadeli olarak bir imkan tanımaktadır.

Şimdi benim sorum şudur. İçinde oturabilmem için faizle borçlanmak yani kredi almak suretiyle bir ev satın almam şer'an yani dini bakımdan caiz olur mu?

Cevap: Bu soruyu soran kardeşime, Avrupa Fetva konseyinin

–ki başkanlığını yapmakla şeref duymaktayım-, yayınladığı bir fetva ile cevap vermek isterim. Bu meclis, olağan dördüncü kongresinin son toplantısındaki sonuç bildirisinde açıkladı. Bu meclis 18-22. Recep.1420 hicri ve31. Ekim.1999 miladi senesinde toplanmıştı. Açıklama şöyledir:

Fetva meclisi, tüm Avrupa ve batı ülkelerinde genel bir gereksinim ya da ihtiyaç haline gelen bir meseleyi görüştü. Görüşülen mesele, adet olduğu üzere aracı bankalar yoluyla faizli kredi ile borçlanarak ev satın alma konusuyla alakalı olan meseledir.

Bu meclise, olumlu ve olumsuz yani bu meseleye olumlu bakanlar ile olumsuz bakanlar tarafından bir takım görüşler sunuldu. Sunulan tüm görüşler tek tek okunup meclis tarafından ele alındı. Daha sonra da mecliste bulunan tüm üyeler bu görüşler çerçevesinde çok yararlı tartışmalar yaptı. Tüm bu tartışmaların ve görüşlerin sonunda meclis çoğunluğuyla aşağıdaki sonuçlar ortaya kondu:

1- Meclis, faizin haram olduğu hakkında ümmetin üzerinde icmada bulunduğu bir konuyu aynen teyid etmiş, haram olduğunu meclis de belirtmiş ve bunun, insanı tehlikeye ve uçuruma yuvarlayan yedi tehlikeden, fiilden biri olduğunu zikretmiştir. Faiz meselesi, Allah ve Resulüne karşı savaş ilan etmek olan büyük günahlardandır.

Meclis ayrıca İslâm Fıkıh cemiyetlerinin tespit edip kararlaştırdığı, bankaların kazançları tamamen haram olan riba yani faize dayanır, görüşlerini de aynen destekleyip teyid etmiştir.

2- Meclis batıda çalışmakta olan tüm Müslümanlara şöyle bir çağrıda bulunuyor, diyor ki, Avrupa’da veya batıda çalışmakta olan Müslümanlar mutlaka kendi aralarında bu hizmetleri onlar adına yürütebilecek bir kurum ve kuruluş oluştursunlar. Çünkü böyle bir kurum mutlaka onlar için gereklidir. Güçleri yettiğinde böyle bir yolu açmak için gayret gösterebilirler. Örneğin **Murabaha** yoluyla **satım** gibi. Ki bunun öncülüğünü İslâm bankaları yapmaktadır. Aynı şekilde mutlaka İslami şirketler ya da ortaklıklar kursunlar. Bu

şirketler de tıpkı bu bankalar gibi çok kolay şartlarla Müslümanların hemen hepsine hizmet verebilen kurumlar olabilsinler. İşte bu ve benzeri müesseseler, kurumlar oluşturulabilir. Bunu güçleri yettiğince mutlaka yapsınlar.

3- Avrupa'da nasıl ki İslâmî manada cemaatleşmeye çağırıyor, örneğin tıpkı Avrupa'da olduğu gibi geleneksel manadaki bankacılık konularında da ön çalışmalar ve görüşmeler yapmaya da onları davet ediyor. Yani istenen tarzda şeriat bakımından kabul edilebilir muameleler yapabilecek ve hizmet sunacak kurumları oluşturmaya çağırıyor. Örneğin taksit yoluyla satış gibi. Bu tür satışlarda sürenin uzunluk veya kısalık durumuna göre satılacak malda yapılacak artırım oranlarını belirleyip bu şekilde hizmet sunulabilsin. Çünkü bu şekildeki bir çalışma prensibi, Müslümanları da böyle uygun bir yol nedeniyle onlarla alış veriş yapmaya yöneltecek ve Müslüman müşterilerin sayıları her gün artış gösterecektir. Çünkü bu yöntemle bazı Avrupa bölgelerinde hizmetlerin verildiği bilinmektedir. Nitekim bazı Avrupa ülkelerinde gördüğümüz üzere bir takım büyük bankalar, bizim ülkelerimizde, Arap ülkelerinde kendi bankalarının şubelerini açmışlardır. Bunlar buralarda kendi ölçülerine göre değil, İslâm şeriatının ön gördüğü ölçülere göre çalışmalarını sürdürüyorlar. Örneğin Bahreyn ve benzeri ülkelerde gibi...

Bu arada fetva meclisi, bu konuda ilgililere yardımcı olabilmek için söz konusu bankalara çağrıda bulunmak amacıyla bir takım girişimlerde bulunabilir, buralara yazılar yazıp mektuplar gönderebilir. Bunların Müslümanlara hizmet vermede İslâmî usulleri gözetmeleri istenebilir.

4- Bunlardan herhangi bir girişim şayet netice vermezse, bu durumda meclis eldeki deliller ve kurallar çerçevesinde, şeriat ölçülerini dikkate alarak, ev... satın almak amacıyla bu gibi kurumlara veya bankalara mecbur kalması halinde, bunda herhangi bir sakınca görmemektedir.

Yani bu mesele, Müslüman aileleriyle birlikte içinde oturmak

için ihtiyaç duydukları bir evi, mesken veya barınağı faizli borç kredisiyle almaları meselesi şu şartla olabilir. Kendisine ait bu eve ihtiyaç duyurmayacak anlamda başka bir evi olmayacak. Bu, onun kendi evi olacak, evi satın alabilmek için elinde bu yol dışında fazla bir malı bulunmayacaktır.

Fetva meclisi bu konuda verdiği fetvada iki ana temele dayanmıştır:

Birinci ana temel: *“Zaruretler, yasakları mubah kılar”* kuralıdır. Bu kural, üzerinde ittifak kurulan bir kuraldır. Çünkü bu, Kur'an'da beş yerde geçen Kur'an nasslarından alınmıştır. Bu nasslardan biri En'am suresindeki şu ayettir:

“Kaldı ki Allah, size haram kıldığı etleri gayet detaylı bir şekilde açıklamıştır. Ancak mecbur kalıp da zaruret miktarı yemeniz bunun dışındadır.” (6, En'am, 119)

Yine aynı surede haram yiyecekler anlatıldıktan sonra geçen Rabbimizin şu kavli: **“Yine kim de kaçınılmaz bir ihtiyaç ile karşı karşıya kalırsa, başkasının hakkına zarar vermemek, bir de zaruret sınırını aşmamak suretiyle bunlardan yiyebilir. Zira rabbin, çok bağışlayan ve çok merhamet edendir.”** (6, En'am, 145)

Burada fukahanın kararlaştırdığı ve kesin olarak tespit ettiği husus, ihtiyaç artık bir zaruret veya zorunluluk halini almış olmalıdır. İster özel manada bir zaruret olsun, ister genel manada bir zaruret olsun, böyle bir ihtiyaç olması halinde yapabilir.

O halde ihtiyaç nedir? İhtiyaç veya hacet, yerine getirilmediği veya yapılmadığı zaman, onsuz yaşama imkanı olabilse de Müslüman'ı sıkıntıya ve zora sokan şey ihtiyaçtır, hacettir. Ancak onsuz yaşama imkanı asla olmayan zaruretler bu tanımın dışındadır. Çünkü yüce Allah bu ümmetten sıkıntı ve zorluğu kaldırmıştır. Bu da Kur'an nasslarıyla sabittir. Yüce Allah Hac suresinde şöyle buyurmaktadır:

“Ve sizin üzerinize dinde hiçbir güçlük kılmadı.” (22, Hac, 78)

Maide suresinde de şöyle buyurmaktadır: “Allah Teâlâ sizin üzerinize bir sıkıntı vermek istemez.” (5, Maide, 6)

Mesken ya da barınak; Müslüman’ı sıkıntı ve zorluklardan uzaklaştıran olup, o da yerinde ve kişiye çevresiyle beraber uygun olan bir barınak olanıdır. Çünkü gerçek bir mesken veya barınak ancak bu özelliği taşıyan bir barınaktır.

Meclis bu konuda zaruret veya ihtiyacı zaruret manasında değerlendirme kuralı üzerinde durup buna dayandığına göre, bu durumda diğer bir kuralı unutmadı. O kural da bu birincisi destekleyen ve tamamlayan bir kuraldır ve şöyledir: “Zaruret gereği mubah olan bir şey, ancak değeriyle ölçülüp takdir olunur.” Bu itibarla evleri ticaret veya benzeri amaçlarla satın alıp onlara bu manada sahip olmak caiz olmaz.

Mesken ya da ev veya yurt, yahut da barınak şüphesiz Müslüman bir kimse için ve Müslüman bir aile için bir zarurettir. Nitekim yüce Allah aşağıdaki ayetteki ifadesinde işbu lütfuna ve ikramına işaret buyurmuştur. Yüce Allah şöyle buyuruyor:

“Ve Allah sizin için evlerinizden birer mesken kıldı.” (16, Nahl, 80)

Hz. Peygamber (sav) de geniş evi, dört veya üç mutluluk unsurlarından biri olarak değerlendirmişti. Kira ile kalınan bir ev, bir Müslüman’ın bütün ihtiyaçlarını karşılamaz. Kiracı olan bir Müslüman hiçbir zaman kendisini güvende kabul etmez. Eğer bir Müslüman kazandıklarını sürekli olarak gayri Müslimlere verip duruyorsa ve bu durum yıllar yılı hep böyle devam ediyorsa, hep kiracı ve hep kira ödüyorsa, buna rağmen bir tek taş veya odacığa bile sahip olamıyorsa, bir de bunun yanında Müslüman, ailesi bireyleri çoktur, gelen gideni fazladır diye hep evden atılacağı korku ve endişesini taşıyıp duruyorsa, bir de yaşlandığını veya gelirinin düşük olduğunu ya da işten çıkarılıp yolun ortasına bırakıldığını dü-

şünmek gerekirse, bu takdir bir Müslüman için ve Müslüman bir aile için mutlaka kendilerinin rahat edebilecekleri bir yuvalarının olması şarttır ve zarurettir.

Evet işte yukarıda sayılan tüm sebepler ve tasalar çerçevesinde, Müslüman'ın bir ev sahibi olması için bunlar yeter sebeptir. Nitekim bu kişi elbette evinin İslâm merkezine ve camiye, islami bir okula yakın olmasını da ister. Bunların tamamı ihtiyaçtır. O halde Müslüman topluluğa böyle bir fırsatı hazırlamak ve evlerinin mümkün olduğunca birbirine yakın olmasını ve büyük bir şehirde hiç olmazsa kendilerini toplanıp bir araya gelebilecekleri bir mahalleleri, küçük de olsa bir yerleşim merkezleri bulunsun, bulunmalıdır da. Böylece bu ortam içerisine çoluk çocukları birbirleriyle tanışıp kaynaşabilirler, aralarındaki bağlar daha da güçlenir. İslami anlayış ve düşünce çerçevesinde ve bütün değerler altında birbirleriyle yardımlaşma ve dayanışma imkanlarını bulabilirler.

Hatta dahası, eğer Müslüman böyle bir yere ve yurda sahip olursa, dilediği takdirde bu evini İslâmî ve dini hizmetler, eğitim ve sosyal ihtiyaçları için de verebilir. Böyle bir imkan da olabilir.

Burada her Müslüman'ın bireysel olarak ihtiyacının yanında bir de genel manasıyla Müslümanların toplumsal olarak da ihtiyaçları bulunmaktadır. Çünkü Müslüman azınlıklar olarak İslâm ülkeleri dışında yaşamak zorunda olan bu kardeşlerimizin maişet ve geçimleri bakımından durumlarını düzeltmeleri gerekir ki, ekonomik seviyeleri yükselmiş olsun ve böylece, insanlar için ortaya çıkarılmış en hayırlı ümmet olma gelişmesini gösterebilsinler. Gayri Müslim toplumlarının yanında İslam'ın geleceği için aydınlık bir profil çizsinler.

Aynı zamanda ekonomik baskılarında kalmadan özgürce yaşayabilsinler, davet görevlerini yerine getirsinler ve genel manada içinde bulundukları toplum binasında paylarına düşeni yerine getirebilsinler. İşte bunu yapabilmeleri de, Müslümanların bir ömür çalışıp yorulmaktan kurtulmaları, sırf evin kirasını ödemek ve bir de

sorumlusu bulunduğu aile bireylerinin nafakalarını sağlamak için bir ömür tüketmemelidir. İçinde bulunduğu kendi toplumuna hizmet fırsatını ve davasını yayma imkanını bulamaz olmasın. İşte asıl durum bunu gerektirmektedir.

İkinci ana temel: Bu da birinci ana temeli tamamlayan ikinci ana temeldir. Bu görüş de Ebu Hanife ile talebesi İmam Muhammed b. Hasan Şeybani –ki kendisi Hanefi mezhebinde fetva ehlidir. Fetvasıyla amel olunan bir zattır-’nin görüşüdür. Aynı şekilde Süfyan Sevri, İbrahim Nehai’nin de mezhebidir ve bu, Ahmed İbn Hambel’in de bir rivayeti, görüşüdür. Yani Müslümanlarla gayri Müslimler arasında gayri Müslim ülkelerde cereyan eden faizli muamele ve bunun dışında diğer fasit akitlerle ilgili muamelelerin bazı Hambeli alimlerin de caizliği meselesi, aynı zamanda İbn Teymiye’nin de tercih ettiği görüştür.

Bu mezhebe göre amel etmek birkaç bakımdan tercih sebebidir. Şöyle ki:

1- Aslında, İslâm dinine inanmayan bir toplum arasında yaşayan ve onlar arasında ikamet eden bir Müslüman, sosyal hayata, mali, siyasi ve buna benzer kamu düzenine taalluk eden hususlarda şeriat hükümlerini uygulamakla mükellef değildir. Çünkü böyle bir durum, onun gücünü aşan bir durumdur. Kaldı ki Allah bile, insana gücünün yetmediği bir şeyi yüklemez.

Faizin haramlığı ise, toplumun sosyal hayatını ilgilendiren bu hükümler arasındadır ve bu bir devlet felsefesidir, onların sosyal ve ekonomik ölçülerine göredir.

Ancak burada Müslüman’dan sadece bireysel olarak kendisinin yapabilecekleri şeyler kendisinden istenir. Örneğin ibadetlerle, yiyecek, içecek, giyecek, evlilik, boşanma, ric’at, iddet, miras ve benzeri sadece bireyin kişisel durumlarını ilgilendiren konularla alakalı hükümlerden sorumlu tutulurlar. Öyle ki eğer bir Müslüman bu konularda, bireysel olarak üzerine düşenleri yerine getirip getirmeme konusunda, bir bunalıma girerse, büyük bir zorlama ve baskı

olursa ve bu durumda da dinini, bulunduğu yer veya ülkede herhangi bir şekilde yaşayamaz olursa işte böyle bir durumda Müslüman'a bulunduğu yerden hicret etmesi, Allah'ın bu geniş yurdunda inancını yaşayabileceği bir yere, bulması halinde göçüp gitmesi vacip, farz olur.

3- Doğrusu Müslüman söz konusu fasit akitlerle –ki faiz akdi de bu muamelelerdendir- bulunduğu kavmin ülkesinde muamelede bulunmadığı zaman, bu durum o Müslüman'ı İslâm'a olan bağlılığı sebebiyle ekonomik açıdan zayıflamaya götürecektir. Mali açıdan büyük zararlar görecektir.

Oysa İslâm'da öngörülen husus, İslam'ın Müslüman'ı zayıflatmak değil güçlendirdiğidir. Onu fakirleştirmek, mali gücünü azaltmak değil, zenginleştirip ona güç ve kuvvet kazandırmaktır. Onu zarara sokmak değil, ona fayda ve kâr sağlamaktır. İslam, Müslümanlar için bunu öngörmektedir.

Nitekim bazı Selef alimleri Müslüman kimsenin gayri Müslim yani Müslüman olmayan yakınına mirasçı olabileceğine ilişkin olarak şu hadisi hüccet ve delil olarak göstermişlerdir:

“İslam, Müslüman'ı yoksullaştırmaz, zenginleştirip güçlendirir.” Bunun benzeri bir hadis de şöyledir: *“İslam yücedir, onun üzerine bir başka şey asla yüceltilmez.”* (Buhari, Cenazeler;79)

O halde eğer Müslümanlar bu fasit akitlerle onlarla aralarında hoşnutlukla kabul ettikleri bir şekilde muamelede bulunmadıkları zaman, bu takdirde Müslüman karşı taraf ne isterse, onu vermek zorunda kalacaktır ve buna rağmen verdiğinin de karşılığını alamayacaktır. Çünkü o kimse bu kanun ve akitleri yani sözleşmeleri, Müslüman üzerinde olan alacağını fazlasıyla almak için derhal uygulamaya koyacaktır. Fakat Müslüman'ın karşıdakinde olan haklarını veya ganimetlerini uygulamaya koyamayacaktır. Dolayısıyla Müslüman hep borç yükü altında ezilecek, kaymaktan hiç yararlanamayacaktır. İşin kaymağını hep karşı taraf yiyecektir.

Böyle bir durumun sonunda Müslüman, mali açıdan hep zul-

me uğrayan, haksızlık edilen ve ezilen olacaktır. Sebebi de İslâm'ın emirlerine olan bağlılığı olacaktır. Halbuki İslâm, hiçbir zaman, bir Müslüman'ın İslâm'a bağlılığı yüzünden onun zulme uğramasını, ezilmesini asla istemez ve yine İslâm, bir Müslüman'ı gayri Müslim bir ülkede onların insafına terketmez. Onların Müslüman'ı ke-ne gibi emmesini, sömürmelerini ve ondan hep yararlanmalarını istemez. Öyle bir zamanda ki, uygulana gelen akitler ışığında ve gayri Müslimlerce de kabul edilen kurallar çerçevesinde bir Müslüman'ın söz konusu akitlerle muamelede bulunup bundan faydalanmasını haram kılacak, yasaklayacaksınız ve fakat, onlar ise bu yüzden hep kazananlar, Müslümanlar da kaybedenler olacaktır.

Diğer taraftan İmam Azam Ebu Hanife'nin mezhebi, "Gayri Müslimlerden faiz alınır ve fakat onlara faiz verilmez" diye söylenen ve böylece faizli muameleye cevaz veriyor söylentisine gelince, çünkü faiz verilmesinde Müslüman için bir fayda, bir getiri yoktur. Bundan dolayıdır. Hanefiler de fasit akitlerle yapılacak olan muameleyi iki şarta bağlı olarak caiz görüyorlar. Bu şartlardan ilki, bunda mutlaka Müslümanlar için bir fayda ve çıkarın olması gerekir. İkincisi de, böyle bir fasit akitte bir özür olmamalı ve gayri Müslimlere ihanet olunmamalıdır. Oysa burada Müslüman için bir menfaat ve çıkar gerçekleşmemektedir. Buna ne dersiniz?

Bunun cevabı şöyledir: Bu söylediğiniz şey doğru değildir. Çünkü Muhammed b. Hasan Şeybani'nin "Siyerul Kebir" adlı eserinde yer alan kavli bunu göstermektedir. Bu, bu mezhebin mütekaddim alimlerinden gelen mutlak bir ifadedir. Kaldı ki burada bir Müslüman karşıya bir fayda yani faiz veriyorsa da, yine bundan faydalanan ve istifade eden Müslüman'ın kendisidir. Çünkü Müslüman her ne kadar burada bir faiz ödüyorsa da, sonunda bir ev sahibi oluyor ve huzur buluyor.

Bugün bu ülkelerde yaşayan Müslümanlardan doğrudan dinleyip duyduklarımız ve mektuplaşmalarla kendilerinden öğrendiğimizde de anlattıkları şeyler şu gerçeği doğrulamakta ve tekidetmektedir. Anlattıklarına göre bankalara yatırdıkları taksit değeri,

kiraladıkları ev sahiplerine aylık olarak ödedikleri kira miktarı kadarmış, hatta bazen daha da az olabiliyormuş.

Bunun anlamı şu demektir. Eğer bizler burada faiz olayını göz önünde tutarak bu bankalara ödenen faiz sebebiyle bu fasit muameleyi haram kılsak, bu durumda Müslümanları ve ailelerini bir ev sahibi olmaktan yoksun ve mahrum bırakmış oluruz. Oysa bir ev sahibi olunması, fakihlerinde söyledikleri gibi, Müslümanların asli olan ihtiyaçlarındandır. Oysa Müslümanlar öyle oluyor ki, yıllar yılı, yirmi yıl veya otuz yıl aylık veya yıllık olarak kira ödeyip duruyorlar ve fakat buna rağmen ev sahibi olanlar oldukça az kimselerdir. Neden bir Müslüman bu sıkıntılarla yüz yüze bırakılsın ki?

Eğer Hanefi mezhebi ve buna muvafakat eden mezheplere göre bu muamele caiz görülmeseydi, yine de bu muamele hepsinin katında sırf zaruret haline gelen bu ihtiyaç sebebiyle yine de caiz olurdu. Çünkü bir yerde zaruret varsa, orada yasak ortadan kalkar, sakıncaya yer kalmaz.

Özellikle de burada Müslüman'ın yaptığı şey faiz yediriyor, kendisi yemiyor yani faiz veren konumunda olan kişi Müslüman'dır, yoksa alan konumunda değildir. Haramlık veya haram oluşta aslolan ise, faiz yemektir. Nitekim Kur'an ayetleri de bunu söylemektedir. Ancak faiz yemenin haram oluş sebebi **seddi zerayi** açısındandır yani sırf kötülüğe yol açan kapıları kapatmak, ona araç olarak kullanılan şeyleri yasaklamak içindir. Nitekim bu işlemi yazıya geçirmenin ve buna şahitlik yapmanın haram oluşu da sırf haramı giden tüm yolları tıkamaktır. Yoksa makasıdı yani amaçları haram kılmak veya yasaklamak değildir.

Bilindiği gibi haram olan faizi yemek hiçbir şekilde caiz olmaz. Ancak yedirmeye yani nemasını vermeye gelince, işte bu, ihtiyaç sebebiyle caiz olur. Nitekim fakihler buna ilişkin nasslar ortaya koymuşlardır. Yine fakihler sırf ihtiyaç sebebiyle ve kişinin yüzüne helal yollardan kapılar kapandığında, bunun dışında yapabile-

cekleri bir şey yoksa, faizle borçlanmayı caiz görmüşlerdir.

Bilindiği gibi çok yaygın olan bir kural vardır, “Lizatihi yani aslında ve haddi zatında haram olan bir şey, zaruret olmadıkça mubah olamaz. Sırf seddi zeria amacıyla yani haramın önünü almak maksadıyla haram kılınan bir şey de, ihtiyaç halinde mubah kılınır.”

Muvaffakiyet Allah'tandır.

FAİZDEN KURTULUŞ NASIL OLABİLİR

Soru: Sizin de bildiğiniz gibi İngiltere’de İslâmî bankalar bulunmamaktadır. Burada bir bankada hesap açmak için Müslümanların önünde iki yol bulunuyor. Ya bankada cari vadesiz bir hesap açacaktır. Bu hesap için banka hesap sahibine çok cüzi miktarda bir faiz tahakkuk ettirmektedir. Bu, zorunludur. Hesap sahibi bu konuda bir talepte bulunsun veya bulunmasın, açtığı cari vadesiz hesap için ne kadar yatırmışsa, en alt limitinden zorunlu olarak faiz tahakkuk ettiriliyor.

İkinci yol ise, yüksek miktarda faiz ödenen hesaplar -ki bu tür hesaplar da vadeli hesaplardır- bankaya hesap açanın isteği üzerine olmaktadır. Banka bu gibilerine oldukça yüksek bir faiz ödüyor. Burada sormak istediğim durum şudur:

Hayır kuruluşlarının Müslümanlardan, vadesiz hesaplarını -ki bu hesaba ödenen faiz miktarı oldukça azdır-, daha fazla getirisi olan hesaba yani vadeliye dönüştürüp bu hesaptan yüksek faizli gelir almalarını isteyebilir mi ve alınan bu yüksek faiz gelirlerinin hayır kurumlarına harcanması uygun olabilir mi? Yani banka, Müslümanların vadesiz hesaplarına az miktarda faiz uygulayıp kâr ederken, Müslümanlar bu hesaplarını yüksek faiz getirisi üzerinden açıp yani vadeliye dönüştürüp gelen yüksek faiz gelirini hayır kurumlarına verip, belli hizmetier için harcanması mümkün olabilir

mi? Bu maksatla az getirisi olan hesapların yüksek faiz getirisi yani vadeli hesap için hesap açmalarını bu hayır kurumları, Müslümanlardan isteyebilirler mi?

Bu arada bu hayır kurumlarının, Müslümanlardan elde ettikleri bu faiz gelirlerini, fakir Müslümanların hizmetleri ve onlara yardım etmeleri için talepte bulunmaları caiz olur mu? Aynı şekilde faiz yoluyla kazanılan bu paralarla fakirleri doyurmak caiz midir?

Kimi zamanlar bu hayır kurumlarının banka hesaplarında tهربru olarak bir çok mal, para toplanıyor. Toplanan bu paraların değişik İslâm ülkelerindeki fakirlere dağıtılması amacıyla, bu paralar, bu hayır kuruluşlarının ilgili bankalardaki hesaplarında birikiyor ve doğal olarak bir süre burada bekliyor. Acaba biz gelen bu paraları, daha düşük miktardaki faiz getirisi olan vadesiz hesaba yatırabilir miyiz? Az bir süre de olsa kalan bu paraya az da olsa bir faiz tahakkuk ettirilmektedir. Acaba faizden olan gelirlerini bu hayır kurumlarına gönderenlerle, bu faizlerini bankalara bırakıp bankanın bunda dilediği gibi tasarrufta bulunmasına sebep olanlar ecir de eşit midirler?

Cevap: Avrupa ve benzeri ülkelerde gezip dolaşan, bir tür göçebe bir hayat yaşayan Müslümanların böyle bir ortamda ve Çağdaş İslami uyanışın gölgesinde hayatlarını sürdüren Müslümanlar artık dini, kültürel, sosyal, ahlâki vb. manada hüviyetlerini hissetmeye başladılar. Müslümanlar için çok önemli olan bu türden konular, mali konulardaki işleri yürütmede gösterilen acziyeti, başarısızlıkları görmeye başladılar. Helal dairesinde meşru bir anlamda işlerini yürütebilecekleri, kendileriyle mali manadaki muameleleri yapabilecekleri bir kurumlarının olamayışının nihayet farkına varır gibi oldular.

Fetva verecek olan bir ilim adamı, İslâm'a ve onun maksatlarına ya da amaçlarına tek bir gözlükten veya açıdan bakması, çağdaş problemler ve sıkıntılar karşısında ise farklı bir gözle değerlendirmesi uygun olmaz. Müftü olan kimse bu gerçekleri bilmeli ve

bunları göz ardı etmemelidir. Çünkü zamanın, mekanın, örfün ve durumun değişmesiyle mutlaka fetvanın da değişebileceğinin gereğine, vacipliğine inanan bir müftü olayları tek bir gözlükle değerlendirmemelidir.

Böyle bir durumda fetva verecek olan kimse, bu önemli soruyu yönelten kardeşlerimizin içinde bulundukları ortamları çok iyi takdir etmeleri ve değerlendirmeleri gerekmektedir. Bugün bu Müslümanların özellikle karşı karşıya bulundukları sıkıntıları ve çektikleri zorlukları bilmeleri ve çok iyi değerlendirmeleri gerekiyor. Geçmişte kendilerine bir çok yardımlarda bulunan ve oldukça gelir sahibi olan bu kimselerin bugün nasıl bir sıkıntı içinde oldukları ve ne kadar yardım işlerini kısıttıkları ve kısma nedenlerini de mutlaka bilmeliler. Hatta bugün bir çok kapılar bunların yüzlerine kapatılmıştır. Oysa bir zamanlar yüz milyonlara varan yardımlar akarken şimdi bu ve benzeri yardım kuruluşlarına yüz milyonlarla belalar yağıyor. Fetva ehli bütün bu gerçekleri gözler önünde bulundurmalıdır.

Kaldı ki bizler bu katı durumların ve ihtiyaç duyulan şeylerin ışığında sadece bu konuların caiz olduğu konusunda kimi hayır kurumlarına fetva vermeyi yeterli ve uygun bulmuyoruz. Yani İslâmî hayır kurumlarının paralarını çok az bir faiz getirisiyle bankalara yatırma yerine, Müslümanlardan bunu daha yüksek bir faiz getirisiyle bankalarda hesap açmalarını ve bu hesaplarda biriken faizi de söz konusu hayır kurumlarına aktarmalarını ve bu yoldan bu paraların ihtiyaç sahiplerine ulaştırılmasını istemeleri ve bunun caiz olup olmadığı hususunda fetva talep istemeleri, bu gelirin bankalara bırakılması yerine bu tür hizmetlere sunulmasını istemeleri ve bunun caiz olup olmadığını araştırmaları ışığında durumu tüm yönleriyle irdelemek suretiyle bunların sonucunda edinilen bilgileri ışığında fetva vermeliyiz.

BU GÖRÜŞLERİMİZİ DESTEKLEYEN HUSUSLAR

1- Müslümanların zorunlu ihtiyaçlarının mutlaka bilinmesi gerekir. Çünkü ihtiyaçlar bazen ya özel manada veya genel olarak zaruret durumuna gelebilir.

2- Müslümanların söz konusu mali konularda üretim imkanlarından ve ihtiyaçları olan şeyleri karşılamaktan bizzat aciz olmaları.

3- Dışarıdan gelecek yardımların zayıf oluşu, hatta dahası kimi yerlerde ise tamamen bu gelir kaynaklarının kurumuş olması, bunlardan yoksun bulunmaları.

4- İslâm'a karşı olan güçlerin üstünlüğü, maddi güçleri ve gelir kaynaklarının oldukça çok olması...

İşte tüm bu gerekçeler ışığında İslâm ülkeleri dışında gayri Müslim ülkelerde yaşayan ve İslâmî bir toplumdaki oldukça uzakta yaşayan bu Müslümanlar için mutlaka bir kolaylık ve bir hafiflik getirilmesi artık bir zaruret veya zorunluluk halini almıştır. Buna ek olarak ve konuyu tekit babında şunu da belirtmek gerekir. Bilindiği gibi, bazı fıkhi mezhepler, İslâm ülkeleri dışında yaşayan yani gayri Müslim ülkelerde hayatlarını sürdürmek zorunda olan Müslümanların fasit akitler türünden olan akitlerle muamele yapmalarını caiz görmektedirler. Biz bunları söylerken bütün bu hususlarda şu noktaya dikkat çekiyoruz ve şu noktada odaklanıyoruz:

“Burada bu faiz gelirlerinden veya getirisinden yararlanması gereken yerler mutlaka hayır kurumları olmalı ve bizzat o malın sahipleri olmamalıdır.”

Nitekim İslâmî hayır kurumlarının Müslümanlardan, bankalardaki hesaplarında biriken faiz gelirlerinin, fakir ve yoksul Müslümanların değişik ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla bağışta bulunmalarını istemeleri caiz olduğu gibi, ilgili ihtiyaç sahiplerine sarf olunması da caizdir. Çünkü faiz geliri haram olan bir gelirdir.

Bunun harcama alanları da fakir ve yoksul kimselerle, hayır işleri ve Müslümanların maslahatına olan hizmetlerde kullanılmasıdır.

Kaldı ki bu faiz getirisinden fakirleri doyurmak caiz olduğu gibi, onların ihtiyaçları olan giysiler satın almak, ilaçlarını temin etmek, hastalarını tedavi etmek ve buna benzer hizmetleri bu para ile yapmak da caizdir.

Burada şöyle bir itiraz olamaz ve denemez ki: “Efendim bir Müslüman’ın kendisi için istemediği ve uygun görmediği bir şeyi, haram bir parayı fakir ve yoksul bir Müslüman için nasıl uygun görebilir? Oysa kendisi bu şekilde kirlenmiş bir maldan faydalanmayı kabul etmemektedir. Öyleyse fakirin bu paradan veya maldan yararlanmasını nasıl kabul edebilir ki?”

Bizim buna söyleyeceğimiz söz şudur: “Mal, onu bankaya koyan sahibi açısından haramdır. Çünkü bankaya parasını yatıran kendisidir, bu itibarla faiz getirisi de mevcut sistem açısından onun hakkıdır ve fakat haramdır. Ancak ona haram olan bu mal, fakir ve yoksul için değildir. Çünkü bankada parası olan ve faizini alan fakirin kendisi değildir. Aksine bu malın şer’an ona ve onun ihtiyaçlarına harcanmasıdır. Bunda da herhangi bir ihtilafın ve farklı görüşün olmaması gerekir. Kaldı ki bir aslında kendisi kirli ve pis ya da murdar değildir. Bir malın kirli kabul edilmesi, bilinen belli bir kişiye, parasını bankaya yatırana göredir. Çünkü parasını faize yatıran kişi, bu faiz getirisini İslâm açısından meşru olmayan bir yoldan kazanmıştır. Sahibine göre kirli olan bu, başkasına nispetle temizdir ve caizdir.

Bir de bu mal, parasını bankaya yatıran kişi açısından bir sadaka da değildir ki, “Allah, haram kazançtan verilen sadakayı kabul etmez” denilmiş olsun.

Çünkü bizim burada söylediğimiz şudur: “Bu faiz parası, o kişinin verdiği bir sadaka değildir. Çünkü bu, haram olan bir maldır. Haram olan şey ise, mülk olarak kabul olunamaz, ona sahiplenilmez. Burada yapılan şey, bankada parası olan kişinin faiz getirisini

bir hayır işine yatırılmasında aracılık etmesidir. O bu şekilde kazandığı malı veya parayı fakir Müslümanlara ve onların hizmetinde olan hayır kurumlarına aktarmış oluyor. Yaptığı şey gayri Müslimlerin kanun ve yasalarından yararlanmak suretiyle üreyen ya da artan bu malı, faiz yoluyla da kazanılmış olsa, beri tarafa aktarıyor. Bunu da zaruret hükmünce yapmak zorunda kalıyor. Yani parasının getirisi olan faizi tümüyle veya bir kısmını onlara bırakmaktansa, böyle bir hizmete sunmak zaruret gereği caizdir. Yoksa kendileri yani parasını bankaya yatıranlar zaten bundan yararlanmıyorlar. Bundan yararlananlar başkalarıdır, fakirlerdir, ihtiyaç sahipleridir.

İslâmî hayır kurum ve kuruluşlarının Müslümanlardan düşük faizli vadesiz hesaplarını, daha yüksek faizli vadeli hesaplara dönüştürmelerini ve bu faiz gelirlerini de söz konusu hayır kurum ve kuruluşlarına havale etmelerini istemelerini caiz gördüğümüz gibi, aynı şekilde bu hayır kurumlarının kurumlarına ait malları da bu türden yüksek faiz getirisi olan vadeli hesaplara yatırmalarını da caiz görüyoruz.

FAİZİ BANKAYA BIRAKMAK

Bankaya yatırdığı parasının faizini eğer almaz da, o parayı bankaya bırakırsa, bu, caiz olmaz. Çünkü bir faiz kurumu olan bankaya parayı bırakmak demek, fakirleri ve hayır cemiyetlerini, derneklerini kesin olan bir gelirden yoksun bırakmak ve onların haklarını zayi etmek anlamına gelir. Bundan Müslümanlar değil de başkalarının faydalanması sağlanmış olunur. Bu durumun böyle olduğu Avrupa, Amerika ve benzeri diğer ülke bankalarının işlemlerinde görülen kesin bir gerçektir.

Adı geçen bu bankalar, alınmayan faizlerden biriken paraları Hristiyanlara ve Yahudilere ait yardım kuruluşlarına bağışlıyorlar. Kısaca bu bankalar, alınmayan faiz paralarını Hristiyanlaştırma faaliyetlerini yürüten Misyoner teşkilatlarına veya Siyonist uşakları-

na destek sağlayan cemaatlere veriyorlar. Bunun manası nedir biliyor musunuz?

Bunun manası şudur: Müslümanların mal varlıkları böylece onların düşmanlarının elinde kendileriyle savaşılması için kendilerine dönen bir silah olacaktır. Bu silahlar gizli veya açık olarak onların sinelerine ve ciğerlerine doğrultulacaktır. Dolayısıyla paralarının faizlerini bu bankalara bırakan Müslümanların sanmıyoruz iyi bir iş yapmış olsunlar da, bundan ötürü bir ecir kazanmış olsunlar. Bu, mümkün değildir. Aksine parasının faizini bankaya bırakanlar günah kazanmış olurlar ve vebal altına girmiş olurlar. Meğerki Allah kendilerini bağışlamış olsun veya cehaleti, bilgisizliği sebebiyle onu mazur görsün. Kaldı ki Darul İslam'da cehalet yani bilmemek bir mazeret kabul edilmez. Çünkü bu gibi bir durumda eğer bir hükmü bilemiyorsa, o hükmü sorup öğrenmesi farzdır.

Ancak bu tür getirilerini yani faizlerini hayır kurum ve kuruluşlara veya benzeri derneklere havale edenlere gelince, öyle inanıyoruz ki Allah'ın izniyle bunlar iki yönden ecir kazanmış olurlar:

Birincisi: Haram mal yemekten kendisini korumakla ve böyle haram bir malın mülküne dahil edilmesinden kaçınmakla, sırf Allah'tan korktuğu ve Allah'ın rızasını kazanmak istediği için bir ecir kazanacaktır. Ama kimi insanlar bundan pek kaçınmıyorlar.

İkincisi: Bu şekildeki faizden gelen parasını söz konusu hayır kurumlarına gönderen bir kimse, faizden sağlanan bu paranın veya malın oralara ulaştırılmasında sadece bir aracılık yapmış olur. Oysa bunun kaybolması ve Müslümanların bundan yararlanmaması da olabilir. İşte o bunu engelledi, Müslümanlara bir yarar sağlamış oldu. Çünkü yüce Allah şöyle buyurmaktadır:

“Kim zerre miktarı-ağırlığınca hayır yapmışsa onu görür.” (99, Zilzal, 7)

Her şeyden münezzeh olan yüce Allah yine şöyle buyuruyor: **“Şüphesiz Allah, zerre ağırlığınca da olsa hiçbir kimseye hak-**

sızlık etmez.. Eğer bir kötülük işlemiş ise bunun cezasını zerre ağırlığınca artırmaz. Eğer zerre ağırlığınca işlediği bir iyilik ise onu kat kat arttırır ve katından pek büyük bir ecir verir.” (4, Nisa, 40)

Ancak bu ana malın veya paranın sahibi olan kimse, bazı kimselerin anladığı gibi, hayır kurumuna vermiş olduğu bu faiz parasından sadaka sevabını alamaz. Çünkü Allah haram olan maldan sadaka kabul etmez. Nitekim bu durum sahih hadiste de şöyle geçmektedir:

“Allah, ganimetten aşırılan bir malı sadaka olarak kabul etmez.” (Müslim, Taharet, Hadis:224. Ayrıca bak. Sünen kitapları Taharet-temizlik bahsi.)

Zaten biz, faiz yoluyla kazanılan şeylerin sadaka olmadığını açıklamıştık. Çünkü bu, şariat-din açısından edinilen bir mülk değildir.

İslâmî hayır cemiyetlerinin bu getirilerden ve gelirlerden elde edecekleri imkanları, İslâmî cemaatlerin dürüst ve salih olarak çalışanlarına hizmet için kullanabileceklerine izin ve ruhsat vermemiz yanında bir de bu cemaatlere tavsiyemiz olacaktır. O da şudur.

Bu hayır cemiyetleri ve cemaatleri mutlaka bir araya gelip güçleri yettiğinde bu manada ekonomi ve mali konulara ilişkin İslâmî bir müessese kursunlar. Kuracakları bu müessese veya müesseseler her türlü şaibeden uzak bulunmalı, burada Müslümanlar mal varlıklarını, deneyimlerini ve gayretlerini ortaklaşa olmak üzere ortaya koymak suretiyle açmaya çalışsınlar.

İşin başında bu müesseseni küçük çapta bir müessese olmasında bir sakınca yoktur. Başta küçük çapta başlar ama, giderek büyüyüp gelişebilir. Zayıfken güçlenir, işin başında sınırlı bir sayıda iken, giderek yaygınlaşabilir. Doğrusu gayret eden, çaba gösteren mutlaka karşılığını bulur. Patika yoldan başta yürüse de sonuçta hedefine ulaşır. Her çalışanın ve çaba gösterenin bir payı ve nasibi ya

da hissesi vardır. Çünkü herkes neye niyet ettiyse onu elde edecektir. Çünkü bir yerde şariat ölçü ve hükümlerine göre hareket eden İslâmî bir mali kurum varsa, bütün Müslümanların güçleri yettiğince o kurumu desteklemeleri, faizli işler yürüten diğer kuruluşları ve bankaları bırakıp buraya yönelmeleri vacip-farz olur. Çünkü Allah şöyle buyuruyor:

“Kim Allah’tan korkarsa, Allah ona bir çıkış yolu gösterir ve onu beklemediği yerden rızık verir. Kim Allah’a dayanıp güvenirse, Allah ona yeter. Şüphesiz Allah, emrini yerine getirendir. Allah her şey için bir ölçü koymuştur.” (65, *Talak*, 2-3)

BANKALARIN KREDİ KARTLARI

Sorun: Bazı bankalar piyasalara Visa kart adı altında birtakım kredi kartları sürüyorlar. Bu kartlar sayesinde kişiler çarşı ve pazarlardan istediği gibi, yanında nakit olmadığı halde alışveriş yapmaktadırlar. Nihayet ay sonunda ilgili banka kart sahibine Visa kart ile ne kadar alışveriş yaptığını gösteren bir belge-ekstre gönderiyor. Burada elli gün boyunca yapmış olduğu harcamaların bir listesi yer almaktadır. Kişi bu kredi kartları sayesinde ne kadar meblağlık bir harcamada bulunduyorsa, bu elli günü geçmemek kaydıyla, bankaya yaptığı harcamanın aynısını ödüyor, Buna ek olarak herhangi bir fazla ödeme faiz veya herhangi bir ad altında bir ödeme yapmamaktadır.

Ancak elli günü geçirmesi halinde, banka, ilgili şahıs ne kadarlık süre veya gün gecikme yapmışsa, ondan o nispette faiz alıyor. Müslümanların büyük bir çoğunluğu bugün batı ülkelerinde yaşıyorlar. Çoğu da üzerlerinde taşıdıkları ve sahip oldukları bu kredi kartları sayesinde alışverişlerini yapıyorlar. Bu arada kendilerine tanınan elli günlük süreyi geçirmeksizin yaptıkları harcamalara ait nakdi ilgili bankaya yatırıyor ve böylece borçlarını kapatıyor-

lar. Dolayısıyla da gecikmeksizin yatırdıkları için de herhangi bir faiz ödemesi yapmıyorlar.

Burada bu kredi kartının faydası ve işin olumlu yanı üzerinde nakit para taşıma riskinin olmamasıdır. Çünkü nakit taşınması halinde her zaman ya ikamet ettiği yerde veya yolculuk yaptığı bir yerde kaybolma veya çalınma gibi bir risk olabilir. Çünkü bu visa kartlar hemen birçok ülkede yaygın olarak kullanılmakta ve kişi, bunu taşıması halinde nereye giderse gitsin, bu sayede bir nakit sıkıntısı çekmemektedir. Ayrıca gidip döviz bozdurma vb gibi bir zorlukla da karşılaşmamaktadır. Kısaca belirtmek gerekirse bu para sadece elli günlük bir süre için bir karzı Hasen türüdür.

Burada Visa kartını veren banka açısından işin olumlu yönü şudur. Banka, kişinin, bu visa kart sayesinde alışveriş yaptığı mağaza ya da marketten satın aldığı miktar oranında, satıcı firmadan %2 bir şey alıyor. Ancak elli günlük süreyi aşan kredi kartı sahiplerinden de, aştıkları bu süre miktarınca bir faiz tahakkuk ettiriyorlar.

Ancak burada bir hususa dikkat çekmek istiyorum. Bulduğumuz yerde bir hayır derneği bulunmaktadır. Bankalardan biri bu dernek adına bir visa kart adıyla bir kredi kartı piyasa çıkarmak istiyor. Yani visa kartın üzerine ilgili banka yerine tamamen bu derneğin adı yazılı olacaktır. Burada bankanın görevi sadece böyle bir kartı çıkarmada aracı olmak, buna vasıta olmaktır. İdari sorumluluk açısından, banka maddi manada bu derneğe hiçbir külfet yüklememektedir. Tamamını kendisi karşılayacaktır. Kısaca konuya ilişkin tüm sorumlulukları banka sürdürecektir.

Bu işin derneğe veya hayır kuruluşuna katkısı veya olumlu yanı, dernek burada, bu visa kartını taşıyıp kullanan herkesten tıpkı bankanın aldığı gibi bir kâr oranını alacaktır. Bu hizmet karşılığında ne hayır kurumu ve ne de kart sahibi herhangi bir ek harcama sorumluluğunda olmayacaklardır.

Ancak bütün bunlara karşılık hayır kurumundan istenen şey, bu visa kartını alabilecek kimselerin hayır kuruluşu adına çıkarılan

bu karttan almalarını sağlamak ve bu banka aracılığıyla bu işlerini yürütmeleri olacaktır. Bundan gelen kazanç ise, derneğe teberra adı altında bu hizmet verileceğinden, banka da burada müşteri sahibi olacağından, kazancı bu olacaktır. Dolayısıyla bu şekilde kartı alacak olanların sayısını artırmak olacaktır. Çünkü bu kart üzerinden mademki hayır kurumuna teberra sağlanacak, dolayısıyla bu, bir tercih ve teşvik nedeni olmaktadır.

Burada getirilen bir kolaylık da şudur. Bilindiği gibi her ay, posta aracılığıyla bankadan dernek ilgililerine, üyelerine ve kartı taşıyanlara gönderiler gitmektedir. Doğal olarak bu da derneğe ve ya hayır kurumuna posta ücretleri açısından büyük bir yük getirmektedir. Burada getirilen kolaylık şudur.

Visa kart hamili veya sahibi kimse ile banka bir sözleşme yapıyor. Bu sözleşme maddelerinden birinde şu ifade yer alıyor: “Bu Visa kart adındaki kredi kartını kullanan kişi, eğer kendilerine tanınan elli günlük süre zarfında ilgili borcunu, yani yaptığı harcamalara ilişkin borcunu ödeyemezse, süreyi geçerse, zamanında ödemediği bu borcu sebebiyle tahakkuk ettirilecek faizi kendisi ödemek zorundadır.

Şimdi asıl sormak istediğimiz şudur: Bu hayır kurumunun bankaya vekaleten kendi adına çıkarılan bu visa kartını pazarlayabilir mi? Bu ise söz konusu bankada bu hayır kurumunun hizmetleri ve hedeflerini gerçekleştirmek için bir fırsat ve destek olabilmektedir.

Cevap: Bazı İslâm ülkelerinde de İslâm Bankaları da Visa kart adı ile piyasaya meşru manada kredi kartları sunuyorlar. Bunlarda herhangi bir şekilde şüphe ve kuşkuyla meydan verecek bir durum yoktur. Faiz ve benzeri ihtimallerden de tamamen uzak bir sistemdir. Örneğin; “Kuveyt İslâm Bankası, Katar İslâm Bankası, Katar Devleti İslâm Bankası, Suudi Racihi şirketi ve bunlara benzer mali kurumlar gibi.

Şayet söz konusu bu tür bankalara Fetva kurulu cevaz veri-

yorsa, bunları kullanmakta herhangi bir sakınca ve zorluk yoktur.

Ancak burada sizin sözünü ettiğiniz banka İslâm dünyasının dışında, İslam bankalarının bulunmadığı ülkelerde olan bir olaydır ki, işte bu bankanın ya da bankaların visa kartlarının hükmü nedir?

Bu konuda çağımız alimlerinin bir çokları tarafından verilen fetva bildiğimiz kadarıyla bunun caiz olabileceğidir. Yeter ki bu konuda böyle bir ihtiyaç olmuş olsun ve kartı alan kişinin de bu hesaplarını zamanında, faize bulaşmaksızın gidip borçlarını ödemiş ve bunun gereğini kavramış olsun. Süreyi aşmakla faiz ödeyecek bir duruma düşmemiş olsun. Çünkü bu gibi bir durumda faiz yiyen kimsenin alacağı günahı alanlar arasına bu da girer.

Zaten batı ülkelerinde yaşayan Müslümanlar muamelelerini ve işlerini hep bu vasıta ile sürdürmektedirler. Kaldı ki buna güvenen hiç bir kimse tarafından da bu, hiç de yadırganmamaktadır.

Mademki güvenilen fetvaya göre kişiler bu gibi visa kartlarını taşıyabilirler ve bu, caiz olabilmektedir. O halde bankaya vekaleten söz konusu visa kartlarını, İslami hayır kurumları tarafından pazarlanmasında bir sakınca yoktur. Eğer gerçekten ortada bundan dolayı bir sorumluluk taşıyamayacaklarsa, kendilerine mali bir külfet getirmiyorsa bu, caizdir

Bu kurum da bankadan, visa kart sahipleri sayesinde bir yüzdelik kâr elde edeceklerse bir sakınca bulunmamaktadır.

Çünkü banka, aslında kendi adına kazançlıdır ve bu arada banka kendi kazancından cüzi bir kısmını da hayır kurumuna bir kâr olarak vermektedir. Burada ancak şöyle bir şart getirilmelidir. Eğer bankada kendi özel hesaplarında, alacakları malı nakit olarak karşılayacak bir imkanları yoksa, bankadan fazla para çekmeye kalkışmasınlar ki, yarın haram olan faiz ödeme durumuna düşmesinler.

Allah en iyisini bilendir.

İSLAMİ KESİM MESELESİ

Soru: Yeni Zelanda'da kesilip Danimarka'ya getirilen hayvanların hükmü nedir?

Değerli kardeşim Muhammet Tüylü, Allah sizleri korusun.

Söze Allah'a hamd, Resulüne, onun ehli beytine ve ashabına salat ve selam ile başlarım.

Seni ve yanındakileri İslâm'ın selâmı olan Müslüman selâmıyla selamlamak isterim. Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi üzerine olsun. Şimdi asıl sorunuza gelince;

Cevap: Yeni Zelanada'da kesilip Danimarka'ya getirilen hayvanların hükmü hakkındaki sorularınızı ve aranızda buna benzer farklı görüşleri içeren mektubunuzu aldım. Senin sorunla birlikte kardeşimiz veteriner hekimin de bu konudaki tanıklığını da okudum. Kısaca mektubu çok dikkatlice ele alıp inceledim.

Ben burada, sizin bulunduğunuz yerdeki ilim adamı kardeşlerimin isimlerinden söz etmeyi istemiyorum. Bunu istemememin sebebi taraflarda herhangi bir rahatsızlık doğmaması konusuna olan hassasiyetim nedeniyledir. Bununla beraber Allah'ın izni ve muvaffakatiyle şöyle diyorum:

Senin, koyun ve kuzuların kesimi hakkında sormuş olduğun soruda açıkladığın gibi Yeni Zelanda'da kesilen kuzu ve koyunların kesimi şeriat yani din açısından sahih ve uygun bir kesimdir. Çünkü şer'i-dini kesimde kesim için aranan tüm şartlar ve rükünler tam olarak yerine getirilmiş olmaktadır. Örneğin kesici aletin çok keskin olması, hayvanın boğazından boğazlanmış olması, gırtlığın, yemek borusunun, şahdamarının ya da can damarının kesilmiş olması, kesimi yapan kişinin Müslüman olması, kesim sırasında Besmele çekilmiş olması gibi. İşte tüm bu şartlar ve rükünler Allah'a hamdolsun yerine getirilmiştir. Bu durumda ortada sağlıklı kesim yapıldı mı, yapılan kesim sahih mi değil mi şüphesine yer bırakma-

dığı gibi helal mı değil mi konusuna da yer kalmamıştır. Kesim tamamen İslami şartlara uygundur.

Ancak kesim işinin bitiminden sonra, Yeni Zelanda kanunlarının gereği olarak sağlık nedenlerinden ötürü yemek burusun bağlanması şart olması, bunun kesimden birkaç saniye sonra devreye sokulmuş olması, dört metre mesafeden olması yani kanın şiddetle akmasının kesilmesinden sonra olması, kısaca veteriner hekimin de belirttiği gibi olmuş olması konusuna gelince, sorudan da anlaşılacağı gibi, bu şeylerde, kesilen hayvanın asıl ölüm nedeni olduğunu gösteren bir husus yoktur. Yani kesilmenin dışında hayvanın ölüm nedeni kesilme değil de budur, diye ortada kesin bir durum yoktur. Örneğin hayvanın yemek borusunun bağlanması nedeniyle boğulup ölmesi gibi. Evet böyle bir şey yoktur. Çünkü hayvanın ölüm sebebi açık olarak bellidir. Bu da, şer'i manada yapılan kesimdir ki tam olarak, İslâm'a uygun bir şekilde kesim yapılmıştır.

Bu hayvanın bir başka nedenle ölmüş olması varit değildir ve buna yer de yoktur. Kaldı ki kardeşimiz veteriner hekim Dr. Cemal Zahiri'nin fetvaya uygun olan görüşü ve buna tanıklığı da bunu göstermektedir.

Yani bu konuda meseleyi destekleyen veya tekit eden şey, kuzu veya koyunların kesilmiş olmasından sonra artık hayatta kalmaları zaten mümkün değildir. İşte Veteriner hekim kardeşimizin bu tanıklığı kesimin İslâm'a uygun olduğunun ve bu konuda tatmin olmak için yeterlidir. Kaldı ki burada uzman veteriner hekimin konuya tanıklık etmesi, fakih olan kimsenin vereceği fetvadan da önceliklidir. Özellikle de mesele, uygulamaya dayalı bilimsel bir mesele olmasının yanında sadece fıkhi bir mesele de değildir. Yani bu meselenin sadece fıkhi olarak değerlendirilmesi yanlıştır. Burada aslolan konunun uzmanı kişilerin vereceği bilgiler çerçevesinde verilmesi gereken fetvadır. Yoksa mücerret manada fetva değildir.

Buraya ayrıca önemli bir şeyi de eklemek isterim. İnsan olsun veya hayvan olsun bir canlının yemek borusunun bağlanması tek başına boğulma nedeni olamayabilir. Sonuç ölümle neticelenemeyebilir. Ölümün gerçek olarak meydana gelmesi için mutlaka kişinin tümüyle nefes alabileceği unsurlarının ortadan kaldırmakla gerçekleşir. Yani canlının hiçbir şekilde az da olsa nefes alınmasına izin verilmezse, işte boğulma o zaman gerçekleşir. Gerçi bunun bizim bu konumuzla bir ilgisi yoktur. Çünkü burada böyle bir durum bulunmamaktadır. Burada bağlanan şey yemek borusudur. Bu da hazımla ilgili organdır. Burada yemek borusunun bağlanması hayvanın içkembesinde var olan şeylerin geri çıkmaması, bir pislik bulaşmasına mani olunması amacına yöneliktir.

Şimdi bu konu anlaşıldığına göre, ben bu hususta, kesim alanında bir şüphenin var olduğunu göremediğimi gibi, soruda açıklanan şekilde kesilen hayvanın etinin yenmesinin mubahlığı konusunda da herhangi bir şüphe ve kuşku yoktur.

Burada değerli kardeşimiz Berazi'ye düşen bir görev bulunmaktadır. O da, kendisi bu konuyu bir daha gözden geçirsin. O zaman kendisi de, gerçekten burada şüphe duyulacak bir durumun var olmadığını Allah'ın izniyle görebilecektir.

Hz. Ömer (rd) yargı konusundaki o meşhur mektubunda şöyle diyordu: "Dün verdiğin bir karar seni bugün, o karardan dönüp hakka ve gerçeğe yönelmene bir mani ve engel oluşturmaz. Çünkü hak eskidir, batılda ısrar edip ona devam etmekten se, hakka dönmen daha hayırlıdır."

Allah herkesi, kendisinin sevip razı olduğu şeye muvaffak kılsın. Bu konuda içtihad edip isabet edene iki ecir, yanılana da bir ecir versin. Salat ve selam efendimiz, imamımız ve önderimiz Hz. Muhammed (sav)'e, onun ehli beytine ve ashabına olsun...

GAYRİ MÜSLİM ÜLKEDE GAYRİ MÜSLİM KOMŞULARLA İLİŞKİ

Soru: Ben, ilim tahsili yapan bir öğrenciyim ve öğrenimimi Fransa’da yapmaktayım. Fransa’da İslâmî öğretim yapan dört yıllık bir fakültenin dördüncü sınıf öğrencisiyim. Bize, “Müslüman olmayan bir ülkede Müslüman olmayan komşularla muamele nasıl olmalı?” diye bir tez verildi. Eğer Allah izin verirse bu benim fakülteyi bitirme tezim olacaktır.

Ancak bir konu hakkında biraz duraklamak zorunda kaldım. Zatı alinizden bu konuda bana yardımcı olmanızı istiyorum. Takıldığım nokta şudur. Eğer gayri Müslim yani Müslüman olmayan bir komşu, Müslüman olan komşusunu davet eder ve sofrada da içki ile donatılmış tavuk yemeği varsa:

1- Bu davete katılmak vacip midir?

2- Bu durum acaba Hz. Peygamber (sav)’in: “**Allah’a ve ahiret gününe iman eden bir kimse, üzerinde içki dolaştırılan bir sofraya oturmasın**” hadisinin manası içerisinde değerlendirilir mi? (Hadis için bak. Tirmizi ve Ahmed b. Hambel. Hakim bu hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.)

3- Bu sofraya Müslüman gidip oturabilir mi?

4- Belki de bu durumun komşunun davetinden sonra böyle olabileceği sanılmış olabilir. Böyle olması halinde bu kimsenin komşusuna, böyle bir harama düşmemek için durumu sorması caiz olur mu? Yoksa meseleyi komşunun evine gitmesine kadar erteleyip gidince de durumu görmesiyle orayı terketmesi mi gerekir?

5- Acaba bunun dışında bu gibi yerlerde oturmanın caiz olabilecek durumlar var mıdır?

6- Acaba böyle cevaz olabilecek haller varsa, bunun içerisinde davet sebebini de sokabilir miyiz? Yani ben şunu söylemek istiyorum: Aslında o davete katılan ya da katılacak olan Müslüman’ın

tek amacı var, bu komşusunu İslam'a davet etmektir. En azından İslam'a girebileceği manada sempatisini kazanmak ve İslam'a meylini sağlamaktır. Eğer böyle bir durum varsa ve Müslüman komşu gayri Müslim komşusunun İslam'a davet niyetini taşıyorsa aşağıdaki kural gereği acaba onlarla içkili içkili sofralarına oturabilir mi? Bu mümkün mü? Kural şudur:

“Daha büyük bir münkeri ortadan kaldırmak –ki bu komşunun küfrüdür- amacıyla ondan daha hafif olan işlenebilir.” Evet bu kurala göre hareket etmesi mümkün mü?

Sizden dileğim yüce Allah'ın sizi ilimle faydalandırdığı gibi, siz de bundan bizi yararlandırır mısınız? Konuyu delillerine dayalı olarak bize açıkla mısınız?

*Oğlunuz
Ömer Rifi*

Sevgili uyanık, dikkatli öğrenci oğlum Ömer Rifi -*Allah seni muhafaza buyursun*, hatalarını düzeltsin, Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi üzerine olsun-

Senin ve tüm kardeşlerin için temennim hepinizin din ve dünyanız açısından afiyette olmanızdır. Allah size muvaffakiyetler versin ve sizi katındaki bir ruh ve güç ile desteklesin. Şimdi sorunuza gelince;

Allah'ın izniyle, sorduklarınız sorularla alakalı olarak diyorum ki:

İlk olarak şu iyi bilinmelidir: İslâm dini komşu haklarına çok titizlikle riayet etmiş ve bu mesele üzerinde hassasiyetle durmuştur. Komşularımız ister Müslüman, ister gayri Müslim olsunlar, bu konuda hiçbir ayırım gözetmemiştir. Çünkü yüce Allah'ın şu kavli de bu gerçeğe işaret etmektedir. Rabbimiz şöyle buyuruyor:

“...yakın komşuya, uzak komşuya...” (4, Nisa, 36)

Ayette “**uzak komşu**” diye Türkçeleştirdiğimiz Kur’ani ifade, “**el-Caru’l-Cunub**” ifadesidir. Bu ifade ister soy bakımından, ister

din bakımından veya ev-yurt bakımlarından olsun, uzak komşu demektir.

Abdullah b. Ömer kölesine ya da çocuğuna, kestiği bir kurbandan komşuları olan Yahudi'yi unutmamaları uyarısında bulunur. Hatta bu konudaki tavsiyesini ve vasiyetini pekiştire, pekiştire, üzerinde titizlikle durarak ona söyler. Hatta oğlu veya kölesi İbn Ömer'in bu konu üzerinde bu kadar titizlikle durmasının sırrını ve sebebini sorar. O da der ki; Allah Resulü (sav) şöyle buyurdular: **"Cebrail öylesine aralıksız bana komşu hakları üzerinde tavsiye edip durdu ki, nerede ise, komşunun mirasçı kılınacağı kanaatine varacaktım."**

İkinci olarak:Eğer bir Müslüman'ın, çağırılıp davet olunduğu yerde bir münkerin, bir yasak ve haramın işlendiğini bilir ve bunu değiştirmeye de gücü yetmiyorsa, o davete icabet etmesi gerekmez, vacip olmaz. Eğer bu gibi bir durumda o münkeri ortadan kaldıracak imkanı yoksa, bu takdirde kendisi oraya gitmesin.

İşte bu, herhangi bir velime yani düğün ziyafetine davet edilip de orada bir takım haramların işlendiğini bilen kimse hakkında fakihlerin nassa dayalı olarak verdikleri hükümdür. Hatta bu, velime yani evlenme ziyafetine katılmak vaciptir görüşünde olanların bu konuda söyledikleri bir hükümdür. Gerçi bu arada böyle bir davete icabet vacip değil, müstahaptır, diyenler de vardır.

Ancak velime yani evlenme davetinin dışındaki davetler için davete icabet etmek icma ile vacip değildir. Sadece aradaki kardeşlik, akrabalık ve dostluk bağların kuvvetlenmesi için ve insanlar arası sevgi hislerinin canlı kalması açısından müstahaptır. Özellikle de eğer davet eden taraf ile edilen taraf arasında çok özel ilişkiler ve kuvvetli bağlar bulunuyorsa, örneğin akrabalık, komşuluk, arkadaşlık ve dostluk gibi... bu daha da bir önem kazanmaktadır.

Üçüncü olarak: Aslında burada belki de sorulacak en önemli soru şu olabilir: Gerçi böyle bir davete katılmak her ne kadar vacip değilse de, Acaba bu kimsenin bu davete gitmesi caiz olur mu?

Cevap: Bu konuda asıl olan şey, bunun caiz olmadığıdır. Çünkü soruyu soran kardeşimizin örnek olarak verdiği hadis bu hükmü gerektirmektedir. Bu hadis Hz. Peygamber (sav)'in şu ifadeleri idi:

“Allah’a ve ahiret gününe iman eden bir kimse, üzerinde şarap-içki dolandırılan bir sofraya oturmasın.”

Çünkü İslâm'ın kurallarından biri de şöyledir: Masiyetin, günah ve haram olan bir şeyin mutlaka dört bir taraftan kuşatmaya alınmasıdır. Kuşatma altına alınmalı ki, kökleri kurusun da yeşermesin. İşte bu bakımdan sonuçta harama götüren veya harama yol açılmasına yardımcı olan her şey de bu manada haram kılınmıştır. Nitekim soylu Peygamberimiz Hz. Muhammed (sav) işte sırf bu maksatla içkiyle alakası olan on zümreyi, on çeşit insanı lanetlemiştir. Yani herhangi bir şekilde bunun içilmesine, üretilmesine ve benzeri şeylerine kim yardımcı olursa, hadis bütün bunların tamamını kapsamaktadır.

Nitekim Allah Resulü (sav) faiz yiyene, yedirene, faizli muamele yapana, bunu yazarak kayda geçirene ve buna şahitlik edene de lânet okumuşlardır.

Bu durumda içki meclisinde hazır bulunan bir Müslüman, kendisi ondan içmemiş olsa bile günahkar olur. Çünkü mücerret olarak böylesi bir mecliste hazır bulunmak bile, bir bakıma içki içenleri benimsemiş, onların tavır ve hareketlerine güç kazandırmış oluyor.

Gelen bilgilere göre Ömer b. Abdülaziz'in halifeliği döneminde içki içen bir gurup yakalanır ve bunlar halifenin huzuruna getirilir ki haklarında had yani sopa cezası uygulansın. Bu içkicileri yakalayıp getirenler, müminlerin emiri Ömer b. Abdülaziz'e: “Ey müminlerin emiri! Bunların içlerinde içki içmeyen ve hatta oruçlu olan biri de vardır, demeleri üzerine Ömer b. Abdulaziz de: “Had cezasını uygulamaya önce ondan başlayın” diye buyurur ve derki yüce Allah Teala da şöyle buyurmaktadır:

“Ey açıkça iman ettiklerini söyleyenler! Allah Kur’an’da size şöyle indirip bildirmiştir ki: “Allah’ın ayetlerinin inkar edildiğini ve alaya alındığını işittiğiniz zaman, o inkarcılar ve alaycılar bir başka konuya geçip bu tutumlarından vazgeçene kadar onlarla beraber aynı yer ve mecliste oturmayın/bulunmayın ve aralarına katılmayın. Eğer buna rağmen onlarla oturmayı sürdürürseniz, siz de küfür ve günahta onlar gibi olursunuz.” (4, Nisa, 140)

Dikkat edilirse Kur’an-ı Kerim, kafir ve alaycılarla beraber oturmayı günah ve vebalde onlar gibi değerlendirmektedir. Yani günah kazanmada asıl ne ise, o insanlarda tıpkı o kafirler gibi olmuş olurlar.

Burada davete katılmamakla herhangi bir günah ve vebal yoktur. Meğerki davete katılmadığı takdirde önü alınamayacak mana da her taraftan kendisini kuşatan bir tehlike ile karşı karşıya kalabilsin. Dolayısıyla böyle bir tehlikeyi önlemek amacıyla davette hazır bulunup iki zarardan en hafifini işleyebilsin, iki şerden en ehvenine boyun eğmek zorunda olsun. Çünkü şeriatın kesin kurallarından biri de: **“En ağır ve kötü bir zararı, en hafifini kabullenmekle önlemek”** kuralıdır.

Yine buna yakın bir durum da şudur. Daveti kabul etmekle, bunun sonucunda büyük bir maslahatın var olduğunun umudunun bulunmasıdır. Örneğin, bu komşunun davetini sırf onun Müslüman olabileceği umudunu taşıyor olması ve önceden de bu komşusunun İslâm dinine karşı bir meylinin var olduğunu sezmesi, davete katılmamakla adamın gönlünde kendilerine ve İslâm’a karşı bir olumsuz durumun oluşabileceği, böyle bir fırsatı kaçırmaması halinde olumlu bir sonucun alınamayacağı endişesinin olması, aksi takdirde İslâm dinin kabulden kaçınacağı gibi hususların söz konusu olması gerekir. İşte bütün bu varsayımlar içtihadta veya karar vermede etkilidir ve bunların hepsi de olasıdır.

Şimdi asıl soruya gelince, davet sahibinin eğer sofrasında şa-

rap-içki, domuz veya buna benzer İslâm tarafından kesin olarak haram kılınmış şeyler varsa, ki öncelikle bilinmesi gereken şey budur. Daveti yapan kimse de Müslümanların içki içmediklerini, domuz eti yemediklerini... vb. gibi biliyorsa..çünkü gayri Müslimlerle beraber bir arada komşuluk yapan Müslümanlar çoğu zaman bu gibi durumlarla hep karşılaşır ve gayri Müslimler, Müslümanlardan, onların içki içmediklerini domuz eti yemediklerini, içkili ve haram sofralara oturmadıklarını öğrenmişlerdir, öğreniyorlar. Bundan ötürü de Müslüman komşularını ve arkadaşlarını onları zaten bu yönleriyle biliyor ve tanıyorlar. Müslümanları evlerine davet ettiklerinde onlara değerleri ve prensipleri, inançları nedeniyle saygılı oluyorlar. Bu sayıları nedeniyle de onların bulunduğu sofraya o gün için haram olan bir şeyi koyup onlara takdim etmiyorlar.

İşte bu durum meseleyi muamma bir şekilde acaba ne olacak veya ne olmayacak gibisinden oluruna terketmekten daha yerinde bir hareket olur. Yani oraya gidip hiç hesapta olmayan bir durumla karşılaşmaktan, kendisini davet edenin kendisi için bir sıkıntıya girmesinden sonra ve davete katılacağı beklentisi vermektense, baştan itibaren açık olarak bu nedenlerle katılamayacağını söyleyip özür beyan etmek daha yerinde olur.

Allah muvaffakiyetler versin.

YABANCI BİR ÜLKENİN KANUNLARINA SAYGILI OLMA

Soru: Müslümanların gayri Müslim unsurlarla yaptıkları vaad ve sözleşmelere bağlı kalmanın önemi nedir? Arada herhangi bir durum ve ihtiyaç yokken bu sözleri ihlal etmek caiz olur mu?

Allah'a hamd, Allah'ın resullerine ve onların sonuncusu Abdullah oğlu Muhammed'e, ehli beytine, ashabına ve onun yoluna uyanlara salat ve selam olsun.

Şimdi sorunuza gelince;

Cevap: Aslında Müslüman, bağlı bulunduğu İslâm şeriatı hükümlerine göre, yabancı ülkelerin herhangi bir ziyaret amacıyla veya orada ikametleri için kendi ülkelerinde yolculuk etmeleri, kendi kanunları çerçevesinde kendilerine verdikleri izni, buraya giden Müslümanlar için bağlayıcı bir hüküm kılar. Çünkü bir Müslüman gayri Müslim bir ülkeye giderken veya girerken bu şart ve kurallara göre girerler. Bu itibarla bu kuralları uymaları gerekir ve onları ihlal etmemeleri icabeder. Çünkü Hz. Peygamber (sav) hadislerinde şöyle buyuruyorlar:

“Müslümanlar şartlarına bağlıdırlar.” (Tirmizi rivayet etmiş ve Hadis Hasen Sahihtir, demiştir. Tirmizi, Ahkam:17. Hadis:1366. Buhari, İcare, 14. Hadis:2273)

Çünkü Müslüman'ın ağzından bir söz çıkar veya bir vaatte bulunur ya da bir söz verirse, yahut da bir konuda yemin ederse, mutlaka onu kesin olarak yerine getirmesini, dini kendisinden verilmiş bir borç olarak ister. Çünkü hadis şu hususları dile getirmektedir: “Bir Müslüman konuşunca doğru söyler, verdiği sözü tutar, vadettiğini de yerine getirir ve yemin ettiği zaman ise mutlaka yemininin gereğini yapar.” Evet mümin bir kimse bunları yapıp yerine getirmeli ki, yüce Allah'ın şu ayette vasıflarını tanıttığı, özelliklerini dile getirdiği kimselerden olmuş olsun. Çünkü Allah şöyle buyuruyor:

“Ve o müminler ki, onlar, emanetlerine ve ahitlerine riayet edenlerdir.” (23, Müminun, 8)

Mümin bu istenilenleri yapmalıdır ki, yüce Allah'ın Kitabındaki şu emrine icabet etmiş olsun. Rabbimiz şöyle buyuruyor:

“Ve antlaşma yaptığınız zaman da Allah'ın ahdini yerine getiriniz ve yeminleri pekiştirdikten sonra bozmayınız. Halbuki, Allah Teâlâ'yı üzerinize kefil kılmışsınızdır. Şüphe yok ki, Allah Teâlâ yapacağınız şeyi tamamen bilir.” (16, Nahl, 91)

Yine yüce Allah şöyle buyuruyor: **“Ve verdiğiniz sözü de yeri-
ne getirin. Çünkü verilen söz sorumluluğu gerektirir.”** (17, *İsra*, 34)

Yine yüce Rabbimiz şöyle buyurmaktadır: **“Ey imân eden-
ler! Allah Teâlâ’dan korkunuz ve doğrular ile beraber olunuz.”**
(9, *Tevbe*, 119)

Bu manada Kur’an’da bir hayli ayet bulunmaktadır.

Kur’an ve Sünnetin emrettiği bu ahlâki kuralları her kim çiğ-
nerse, o kimseler sözleriyle davranışları bir olmayan münafıklar
zümresine dahil olmuş olurlar ve gidişatları da imanlarıyla zıtlık
oluşturmuş olur. Çünkü yüce Allah şöyle buyurmuştur:

**“Ey îman etmiş olanlar... Yapmayacağınız şeyi ne için söy-
lersiniz. Yapmayacağınız şeyi söylemeniz, Allah katında büyük
bir nefretle karşılaşır.”** (61, *Saff*, 2-3)

Yüce Allah münafıkları yerme babında şöyle buyuruyor:

**“Onların kalplerinde bir hastalık vardır. Allah hastalıklar-
rını daha da artırmıştır. Israrlı yalanları sebebiyle onlar için
acıklı bir azap vardır.”** (2, *Bakara*, 10)

Hatta bunlar Allah’ın azabını, lanetini ve gazabını kazanmış
olurlar. Çünkü her şeyden münezze olan yüce Allah şöyle buyuru-
yor:

**“...sonra topluca lanetlenmek için dua ederek kimler yalan
söylüyorsa, Allah’tan o yalancıları helâk etmelerini dileyelim.”**
(3, *Ali İmran*, 61)

Aziz ve Celil olan Allah şöyle buyuruyor: **“Allah’a karşı
verdikleri sözü ve yeminlerini basit/önemsiz bir bedel karşılı-
ğında değiştirenlerin ahirette asla bir nasipleri yoktur. Allah,
onlarla kıyamet gününde güzellikle konuşmayacak, onlara rah-
met gözüyle bakmayacak ve onları temize de çıkarmayacaktır.
İşte onlar için acıklı bir azap vardır.”** (3, *Ali İmran*, 77)

Dolayısıyla bu kimseler İslâm Peygamberinin haklarında:

“Münafık kimsenin alameti üçtür; konuşunca yalan söyler, söz verince sözünde durmaz ve kendisine bir şey emanet edilince, emanete ihanet eder” (Ebu Hureyre'den Buhari ve Müslim ittifakla rivayet etmişler. Bak: ellü'lüü ve'l-Mercan...,38) buyurduğu kimselerden olur. Yahut da haklarında: **“Dört huy vardır ki, onlar kimde bulunursa, o kimseler katıksız münafık olurlar; kim de bu huylardan biri varsa, o kimse onu bırakana dek, bu özelliklerden biri vardır, demektir. Konuşunca yalan söyler, kendisine bir şey emanet edilince, ihanet eder, söz verdiği zaman sözünde durmaz, kavga ederse baştan çıkar”** (Bak. Müslim, iman; 58/106. Buhari, İman;33) buyurduğu kimselerden olur.

Dinine bağlı bir Müslüman'ın –ki bu kimse sıradan bir Müslüman da olsa, kendi adına bir söz verecek, sonra da verdiği sözü ve ahdi bozacak, bu, olacak bir şey değildir. Çünkü böyle davranması halinde o Müslüman, aşağıdaki ayet ile benzeri ayetlerde çok ağır bir şekilde yerilen ve kendisine iyi olarak bakılmayan kimselerden olmuş olur. Allah şöyle buyurmaktadır:

“Ve o kimseler ki, Allah'a verdikleri sözü pekiştirdikten sonra bozarlar ve Allah'ın gözetilmesini emrettiği şeyi terkederek ve yeryüzünde fesat çıkarırlar. İşte lânet onlarıdır. Yurdun kötüsü de onlarıdır.” (13, Ra'd, 25)

O halde söz veren kişi Müslümanların liderliğini yürüten ve parmakla gösterilen, halkın kendisinden İslâm'ın en üstün değerlerini ve iman ahlâkını öğrendikleri örnek bir Müslüman ise, mesela kardeşimiz Musa Ebu Merzuk gibi biri ise –ki ben onu Müslüman bir kişiliğe sahip, Rabbinden korkan, onun rızasını kazanmada oldukça hassas ve titiz olan, dininin üç paralık bir dünyalık için satmayan biri olarak tanırım- evet eğer böyle biri ise, onun böyle bir yanlışa imza atacağını, İslami konularda yanlış yapacağını hiç düşünür müsünüz?

Bu gibi konularda Müslüman ile gayri Müslimler arasındaki muameleler eşittir. Müslüman açısından ise ahlâk parçalanma ve

bölünme kabul etmez, İslami ahlâkta çelişki, tenakuz olamaz ve zıddiyet olamaz.

Bizim Sünnet ve Siyer kitaplarından öğrendiğimiz kadarıyla Huzeyfe b. Yeman ve babası, Allah Resulü (sav) ile birlikte Bedir savaşına-gazasına katılmak için yola çıkarlar, ancak Kureyş müşrikleri tarafından yakalanırlar. Ancak Allah Resulünün yanında kendilerine karşı savaşmamak şartıyla kendilerini serbest bırakırlar. Baba ve oğul soylu Peygamber (sav)’ın yanına gelir ve başlarına gelenleri, olanı, biteni anlatırlar. Bu arada her ikisi de savaşa katılmak ve Allah Resulünün saflarında düşmana karşı savaşmak isterler. Ancak Hz. Peygamber (sav), o ikisinin savaşa katılmalarına izin vermedi ve onlara şöyle buyurdu:

“İkiniz de gidin, savaşa katılmayın, onlara karşı verdiğiniz sözünüzü tutun. Biz ise, onlara karşı Allah’ın yardımını isteyeceğiz.” (Ahmed b. Hambel, Müslim ve başkaları tarafından rivayet olunmuştur. Ayrıca bak. Feydu’l-Kadir;6/283. Sahihu’ Camii’s-Sağir ve Ziyadatuhu. Hadis: 6781)

Hudeybiye barışı ve barış sözleşmesinin yazılması sırasında –ki bu antlaşma Allah Resulü (sav) ile Süheyl b. Amr arasında imzalanmıştı– antlaşma maddelerinden bir şöyle idi: “Müşriklerden Allah Resulüne kaçıp sığınan bir kimse, Kureyş kavmine tekrar iade olunacaktır.”

İşte tam bu sırada Süheyl b. Amr’ın öz oğlu Ebu Cendel vurulduğu pranga ve zincirleriyle beraber gelip Allah Resulüne sığındı ve kendisine yapılan işkenceden şikayette bulundu. Allah Resulü(sav)’nden kendisine içinde bulunduğu durumdan kurtarmasını istedi. Ancak antlaşmaya taraf olarak imza koyan baba Süheyl şu itirazda bulundu: “Ey Muhammed! Bu adam (oğlum) sana gelip sığınmadan önce aramızdaki bu sözleşme bitmiş ve maddeleri de kesinleşip yürürlüğe girmiştir.”

Baba Süheyl böylece oğlunu zincire vurulmuş halde oradan aldı, onu çeke çeke Kureyş’e götürdü. Ancak götürülme sırasında

Ebu Cendel, kendisine yapılanlardan ve yapılacaklardan ötürü şöyle feryat ediyordu: “Ey Müslüman topluluğu! Ben, diniz sebebiyle işkence olunayım için mi müşriklere geri veriliyorum?”

İşte tam bu sırada Allah Resulü (sav) şöyle sesleniyordu ona: “Ey Ebu Cendel! Sabret ve Allah’tan bunun mükafatını bekle. Çünkü Aziz ve Celil olan Allah, mutlaka sana ve seninle beraber bu durumda olan mustazaflara yani zayıf ve güçsüz kimselelere bir çıkış yolu, bir kolaylık verecektir. Çünkü biz müşrik Kureyş kavmi ile barış için bir sözleşme imzaladık. Anlaşmamız onlarla böyle olduğundan, seni buna dayanarak verdik, biz Allah adına bir söz verdik. Dolayısıyla onu ilk bozan biz olmak istemeyiz, onlara verdiğimiz sözden durmamazlık etmeyiz.” (Bulassayı İbn İshak Hudeybiye sözleşmesiyle alakalı olarak anlatıyor. Hadis için Bak. Buhari ve Ahmed b. Hambel, Müsned. Ayrıca bak. İbn Kesir; el-Bidaye ve’l-Nihaye, 4/169)

İşte İslâm budur ve İslâm’ın yeri ve konumu da budur.

Allah hakkı söyler ve O doğru yola yönlendirir.

JAPONYA’DAN SORULAR

Soru: Biz bir gurup Japonya’ya göçmen olarak gelen Müslüman kimseleriz. Değişik müessese veya şirketlerde çalışıyoruz. Arkadaşlarımız veya çalışmakta olduğumuz iş yerindeki şeflerimiz ya da kalmakta olduğumuz yerlerdeki komşularımız değişik vesilelerle yaptıkları değişik toplantılarına bizi de çağırıyorlar. Biz de uygun olabilecek şekilde davetlerini kabul ediyoruz. Bununun sebebi de bizimle onlar arasındaki bağlarımız güçlensin, kendilerini bu yoldan İslâm’a davet edebilelim, buna bir hazırlık olsun için, bir de kendileriyle kurabileceğimiz güzel ilişkiler sonucunda bu yoldan onlara İslâm’ı sevdirmemizdir amaç.

Ancak burada hep karşı karşıya olduğumuz bir problemimiz

var. O da bu kimselerin davet ettikleri kimselere şarap-içki sunmalarıdır. Onlar içki sunmayı bir saygı ifadesi olarak değerlendiriyorlar. Gerçi onlar biz Müslümanların içki içmediğimizi biliyorlar, bu sebeple de bize içki sunmuyorlar. Çünkü bizim değerlerimize ve inançlarımıza saygı gösteriyorlar.

Şimdi burada sorumuz şu olacaktır. Acaba çağırılmamız halinde bizim, onların bu gibi toplantılarına katılmamız mümkün olabilir mi? Çünkü bazen masa da içki dağıtılıyor olabiliyor. Evet böyle bir davetin geri planında bir takım faydaların olabileceği inancıyla katılması caiz bir şey midir? Yoksa içki meclislerine katılmak kesinlikle yasak olan bir haram mıdır? Çünkü hadis-i şerifte bunun yasaklığı dile getiriliyor. Allah Resulü (sav) şöyle buyuruyor:

“Allah’a ve ahiret gününe inanan bir kimse, üzerinde içki dolaştırılan-bulunan bir sofraya-masaya oturmasın.” (Tirmizi rivayet etmiş ve Hasen garip hadis olduğunu belirtmiştir. Hn.2801. Darimi, Hn. 2098. Ahmed b. Hambel;3/339)

Bu mesele hakkında bize fetva verin ve Allah’ın size açtığı yoldan bizim de yolumuzu aydınlatın. Allah sizi en üstün hayırlarla ödüllendirsin.

Cevap: Allah’a hamd, Resulullah’a da salat ve selam olsun... sorunuza gelince;

Soruyu soran iyi niyetli kardeşlerimi ve onların hayra yönelik sebeplerini tebrik eder, selamlarımı iletirim. Allah’ın izin vermesi ve beni muvaffak kılmasıyla onların sorularını cevaplayacağım.

İslam’da haramlar çeşit çeşittir: Şöyle ki hiçbir şekilde mubah olmaları imkanı olmayan haramlar, ancak zaruret halinde mubah olan haramlar ve bir de ihtiyaç halinde mubah olan haramlardır.

Hiçbir şekilde mubah olmayan haramlar:

1- Hiçbir şekilde mubah olmayan, ne zaruret durumunda ve ne de bunun dışında hiçbir şekilde mubah olmaları söz konusu olmayan haramlar. Örneğin Nisa suresindeki şu ayette geçenler gibi. Rabbimiz şöyle buyuruyor:

“Analarınız, kızlarınız, kız kardeşleriniz, halalarınız, teyzeleriniz, erkek kardeşlerinizin kızları, kız kardeşlerinizin kızları, sizi emziren süt anneleriniz, süt kız kardeşleriniz, hanımlarınızın anneleri, kendileriyle birleştiğiniz hanımlarınızdan olup evlerinizde bulunan üvey kızlarınız size haram kılındı. Eğer o kızların anneleriyle evlenip henüz birleşmemişseniz, o kızları almanızda/onlarla evlenmenizde bir sakınca yoktur. Sizin soyunuzdan olan öz oğullarınızın hanımları ve iki kız kardeşi birden alıp aynı nikah altında birleştirmeniz size haram kılındı. Ancak geçmişte/cahiliye döneminde olanlar bunun dışındadır. Şüphesiz Allah pek çok bağışlayan ve pek çok esirgeyendir.” (4, Nisa, 23)

İşte burada geçenlerle kesinlikle evlenmek haramdır. Bu haramlar sürekli yani müebbet olan haramlardır. Hiçbir zaman mubah olmaları söz konusu değildir. Ne bir gün ve ne de herhangi bir durumda. Yani bir kimsenin hiçbir zaman bir gün annesiyle veya kızıyla, ya da kız kardeşiyle veya kendisi için evlenmesi yasak-haram olan diğer yakınlarından herhangi biriyle evlenmesi caiz olmaz. Çünkü bu dinde zaruri olarak bu şekilde bilinen ve icma ile kesin olan bir durumdur.

2- Ancak zaruret gereği mubah olan haramlar:

Bu ikinci tür haram ise, ihtiyar yani tercih hakkımız olan bir durumda onu yapmamız haram olur ve zaruret hali olmadıkça helal olmaz. Bu da haram lizatihidir, aslında haram olan şeydir. Örneğin

yiyece Allah'ın şu kavlinde anlatılanlar gibi. Rabbimiz şöyle buyuruyor:

“Allah size ancak ölüyü-leşi, kanı, domuz etini ve Allah'tan başkası adına kesileni haram kıldı. Her kim de bundan yemek zorunda kalırsa, bir başkasının hakkına saldırmadan ve haddini aşmadan yemesinde herhangi bir günah yoktur. Kuşkusuz Allah pek çok bağışlayan ve pek çok esirgeyendir.” (2, Bakara, 173)

İşte bu ayette sözü edilen dört yiyecek maddesi haram lizatili yani aslında haram olan maddelerdir.

Bu manadaki hükümler Kur'an'da dört surede tekrar olunmuştur. Bu surelerden iki tanesi Mekki'dir yani Mekke'de nazil olan surelerdir ve bu sureler de En'am ve Nahl sureleridir. İki sure ise Medeni'dir yani Medine'de inen surelerdendir ve bunlar da Bakara ile Maide sureleridir. Bu dört suredeki her dört ayette haram olan bu maddelerin ancak zaruret halinde yani mecbur kalınması durumunda yenmelerine cevaz verilmiştir.

Zaruret veya Mecburiyet hali: İnsanın, onu yemediği ve terkettiği zaman yaşayamayacağı ve sonunda hayatını kaybedeceği gibi bir tehlike halinde olan duruma zaruret hali denir.

3- İhtiyaç halinde mubah olan haram:

Bu üçüncü tür haram, haramların sonuncu nevi olup, lizatili yani aslında haram olmayan, ancak sadece diğer haramlara düşmemek için –seddi zeria- amacıyla haram kılınandır. Örneğin yabancı yani kendisiyle evlenmesi yasak olan bir kadınla başbaşa yalnız olarak kalmak veya böyle bir kadına şehvet isteğiyle bakmak, açık saçık giysilerin giyilmesi ve benzeri şeyler gibi. Bunlar aslında haram olmamakla birlikte harama düşme tehlikesini, fuhş veya zina-

ya yakalanma hastalığını önlemek maksadıyla haram kılınmıştır ki buna Seddi Zeria denir.

Mesela Nesie ribasının-faizinin önüne geçmek için fadl ribasının haram kılınması gibi. (178/2)

Aynı şekilde faiz akdini ya da sözleşmesini yazmanın ve buna tanıklık etmenin haram oluşu da, bizzat faiz olayının kendisini önlemek amacıyla haram kılınmıştır. Yani seddi zerayi amaçlıdır... Aynı şekilde şarabın, içkinin taşınmasının, dağıtılmasının, alınıp satılmasının ve üzerinde içki bulunan masa veya sofraya oturmanın haram oluşu, hep içilebilir korkusuyla yasaklanmıştır. Amaç yine seddi zerayidir.

İşte sırf seddi zerayi yani harama ve yasak olan bir şeye düşme, onu işleme kaygısıyla bu örneklerde sayılan hususların haram oluşu bu amaçlıdır. Ama bir ihtiyaç halinde bunlardan yararlanmak mubahtır. Çünkü bu, zaruret veya mecburiyetle kıyaslandığında, ona göre oldukça hafiftir. Çünkü zaruret olan bir şeyde, insan onu almadığı zaman yaşayamaz, sonunda ölüm olayı vardır.

Oysa ihtiyaç öyle değildir. İnsan onu almadığı takdirde yaşamını sürdürebilir, işin ucunda ölüm yoktur. Ama buna rağmen ölüm olmasa da büyük bir sıkıntı ve zorluk yaşayabilecektir. İşte bu, ihtiyaçtır. Haramın bu hafif olan çeşidine bakıldığında, şunu

---

(178/2) Riba'l-Fadl veya vadesiz riba yani faiz: Karşılığında herhangi bir şey bulunmaksızın alınan fazlalık demektir. Bu tür bir faizde vade söz konusu değildir. Örneğin, on milyon lira verip bunun karşılığında 15 milyon almak gibi. Kısaca hemen teslim ve tesellüm işini bitirip yani alıp verme olayını anında bitirerek hemen işi kesin olarak sonuçlandırmaktır. "Fazla bilgi için ilgili kaynaklara bak."

Nesie veya Ribe'n-Nesie yani erteleme sebebiyle alınan faiz demektir. Bu tür bir faiz, verilen bir şeyin tayin edilen süre bitiminde verilenin üzerinde bir fazlalığın alınmasıdır. Örneğin bir aylık süreyle on milyon borç olarak verilen bir şeyin, bir ayın bitiminde 12 milyon olarak alınması gibi. İşte alınan bu süre, kullanılan para için beklenen süre karşılığında alınan bir fazlalık oluyor ki, buna Nesie faizi denmektedir. "bilgi için ilgili kaynaklara bak." Çeviren.

görmekteyiz, meşakkat ve zorluğu önlemek veya kaldırmak maksadıyla buna ihtiyaç duyulduğundan cevaz verilmiştir.

İşte bu ölçülere göre soruyu soran kardeşlerimize şöyle deriz: Aslında söylediğiniz gibi zaman zaman yapılan toplantı ve tebrikler sebebiyle olan davetlerde, onlara katılmak amacıyla Müslümanlar da çağrılıyorsa, , donatılan masalara veya sofralara içki servisi yapılıyor ve dağıtılıyorsa bu masa veya sofralara oturulmasının haram oluşu, sırf içilebilir endişesinden ötürü haramın önünü almak için yasaklanmıştır yani seddi zerayi amaçlıdır. Yoksa bu, bizzat şarap ve içkinin içilmesi gibi lizatihi yani aslında haram olan bir şey değildir.

Bu bakımdan içinde bulunulan toplum ile kaynaşmak, onlarla Müslümanlar arasındaki bağları güçlendirmek ve Müslümanları köşesine çekilen ve uzlet hayatı yaşayan bir tutuklu veya mahpus gibi olmaktan çıkarmak için olursa ve böylece kendileri açısından bir buluşma ve orada hazır olma, orada bulunan toplum üzerinde etki oluşturmak amaçlı ise caiz olur.

Burada: “Efendim, maslahattan önce mefsedeti ortadan kaldırmak gerekir” denilemez. Çünkü bu ifade veya kural, hemen olabilen kötülükler, gerçekleşen yanlışlar için söylenen bir kuraldır. Yoksa bu, ileride böyle bir mefsedete yani kötülük ve bataklığa saplanılabilir var sayımından hareketle böyle denemez. Çünkü tahrim ya da haram kılınma olayının gerçekleşmesi, sırf o harama düşmeyi önlemek yani seddi zerayi içindir.

Kaldı ki dinine bağlı bir Müslüman, bu gibi kimselerin meclislerine gittiğinde içki içme hatasına düşmez ve böyle bir yanlışla sapmaz. Özellikle de amacı davet ise, böyle bir ruh ve niyetle oraya gitmişse, amacı kalpleri birbirine yakınlaştırmaksa, oradaki insanlara İslâm’ı sevdirmekse, burada maslahat gereği onun oraya girmesi bir gerçektir, gitmelidir. Bu gibilerinden mefsedet yani kötülüğe düşmeleri, yanlışla sapsmaları uzak bir şeydir.

İşte bu, oldukça önemli olan bir kuraldır. Bir çok problemleri çözmede bu kural gerçekten önemlidir. Yani küfür ülkesinde ikamet etmek ve orada olabilen olaylar açısından gerçekten önemlidir. Gerçi görünürde haram olan bu şeyler, sadece harama veya kötülüğe düşme tehlikesini önlemek, seddi zerayi amaçlıdır. Dolayısıyla bu, gerektiğinde ihtiyaç sebebiyle bazen caiz olabilir.

Ben öyle inanıyorum ki, Japonya'da bir İslâmî topluma ihtiyaç bulunmaktadır. Nasıl ki Avrupa, Amerika ve daha benzeri yerlerde bulunan Müslümanların o toplum insanları üzerinde olumlu etkileri olabiliyorsa, bunun Japonya'da da olması inancındayım. İşte bu ihtiyaç sebebiyledir ki, Müslümanların o ülkelerde, onlar arasında ikamet etmeleri, kalmaları mubah olmaktadır. Yeter ki orada hem kendisi açısından ve hem ailesi bireyleri bakımından, İslami şahsiyetini ve Müslüman kimliğini unutmamış olsun. Böylece oradaki Müslüman kardeşleriyle yardımlaşabilsin.

JAPONLAR ARASINDA İSLAM'İ TEBLİĞ VE DAVET

Soru: Biz birkaç yıldan bu yana Japonya'da yaşayan Müslümanlarız. Biz bulunduğumuz bu ülke insanlarının gerçekten çok önemli değerlere sahip olduklarını görüyoruz. Örneğin çalışmayı sevmeleri yani çalışkanlıklar, sabırları, düzen ve intizama saygıları ve buna bağlılıkları, büyüklere saygılı, küçüklere karşı merhametli oluşları, haya sahibi olmaları gibi bizim de aslında İslam'ın değer verdiği esaslar olarak görüp kabul ettiğimiz değerlerdir. Fakat bütün bu değerlere sahip olmalarına rağmen biz Japonları İslâm dinine davette zorlanıyoruz, başarısız kalıyoruz. Onların bizim bu konudaki davetlerimize bazı sebeplerden dolayı olumlu cevap vermediklerini görüyoruz. Japonya'da halkın İslâm'a girmemesinde etken olarak aşağıdaki sebepleri görmekteyiz. Şöyle ki:

Japonlar din konusuna fazla önem veren bir toplum değiller.

Onların tek düşünceleri bu dünyalardır, yaşantıları ve rahatlıklarını düşünmeleridir. Çünkü Japonlar çok çalışan maddeci bir toplumdur ve onlar bu durumlarından da memnundurlar.

Bir diğer husus ise, Japonların bağlı oldukları dinleri, onlara bir takım yükümlülükler ve sorumluluklar yüklememektedir. Oysa bizim dinimizin bir çok külfetleri, yerine getirilmesi gereken farzları ve kaçınılması icabeden haramları vardır ve bunlar oldukça da fazladır. Japon toplumu ise böyle bir duruma alışık değildir.

Bir de Japonlar çok içkiye düşkün bir millettir. Hepsi şarap ve içki içerler. Hepsi de buna alışıkırlar. İçkiyi bırakmayı neredeyse düşünmezler. Oysa bizim inancımıza göre şarap ve içki şeytanın işi pis ve murdar olan bir şeydir. İşlenen büyük günahlardan biridir ve her kötülüğün de anasıdır. İşte bu durumlar, Japon halkının Müslüman olmasının önünde büyük bir engeldir.

Bu etkenlerden birisi de Müslümanların kötü hal ve hareketleri, davranışlarıdır. Çünkü tutarsızlıkları, işlerine karşı umursamazlıkları, birbirlerinden dağınık halde olmaları, zaafı ve pisliklerin, kötülüklerin bunlar arasında yaygın olması gibi durumlar, Japonlar üzerinde olumsuz etki bırakmaktadır. Çünkü Japonlar gördükleri bu kötülükler ve yanlışlıklar karşısında İslâm'ı kabullenmekten ür-küp kaçıyorlar, uzaklaşıyorlar. Ya da en azından bu durum onları zayıflatıyor, İslâm'a girmemelerine sebep oluşturun.

İşte tüm bu sebepler içimizden bazılarımızı, Japonların Müslüman olamayacakları umutsuzluğuna kaptırıyor ve şöyle dememize neden oluyor:

Bu Japonlardan umut yok. Bunlar Müslüman olmayı kabul etmezler.

Şimdi siz böyle bir durumda bize neyi öğütlersiniz? Aslında bizim kendilerini sevdiğimiz bu Japon halkına İslâm davetini nasıl sunabiliriz? Çünkü biz gerçekten samimi olarak, içtenlikle ve ta gönlümüzden bunların Müslüman olmalarını, Allah'ın bu halkın

gönlünü İslâm'a açmasını ve guruplar halinde İslâm'a girmelerini diliyoruz. Böylece İslâm'a güçlü bir toplumun katılmasını bekliyoruz. Allah sizi muvaffak kılsın.

Sözlerime Allah'a ham ve Resulullah'a salat ve selam ile başlamak isterim. Konuya gelince,

Cevap: Ben, aslında böyle bir davetten umutlarını kesen kardeşlerin aksi bir düşüncedeyim. Japonların İslâm'a girmeleri konusunda onlar gibi umutsuz değilim. Gerekçe olarak ileri sürdükleri hususların ise bilimsel olarak hiçbir öneme haiz değildir. Aslında Japon halkı, diğer milletlere göre İslâm'a en yakın olan bir millettir, bir toplumdur.

Japonların İslâm'a girebileceklerine ilişkin sebepler:

Umutsuzluğa kapılmayı reddetmemizi ve umutvar olmamızı gerektiren sebepler şöyledir:

İlk olarak şu çok iyi bilinmelidir. İslam dini evrensel olan bir davadır. Bu gerçek Kur'an ve Sünnet'in nasslarıyla sabittir, dini bir zarurettir. Nitekim yüce Allah şöyle buyuruyor::

"Ve seni başka değil, bütün âlemlere bir rahmet olmak için gönderdik." (21, *Enbiya*, 107)

"Bütün insanlığa bir uyarı olsun diye kulu Muhammed'e hakkı batıldan ayırıcı bir ölçü indiren Allah, ne yüce, ne cömerttir." (25, *Furkan*, 1)

"De ki: Ey insanlar!. Şüphe yok ki ben hepinize Allah Teâlâ'nın bir elçisiyim." (7, *A'raf*, 158)

Hz. Peygamber (sav) de şöyle buyurmaktadır: **"Önceleri bir peygamber sadece kendi kavmine peygamber olarak gönderirdi. Oysa ben, tüm insanlığa peygamber olarak gönderildim."** (*Buhari* "335" ve *Müslim* "521/3" ittifakla *Cabir*'den rivayet etmişler. Bak. *el-Lü'lüü ve'l-Mercan*;299)

İkinci olarak: Japonlar da nihayet bizim gibi insanlardır. Mutlaka onları da ilgilendiren dini konular ve nihayet varacakları yer hakkında önem verdikleri şeyler vardır. Yani tıpkı her insanı ilgilendirdiği gibi bu konu onları da ilgilendirmektedir. Çünkü din, varlığın veya var olmanın bir sırrıdır. Hayatın ve yaşamın cevheridir, özüdür. Mutlaka her insanın şu soruları kendi kendine sorması gerekir:

Nereden gelmiş? Nereye gidecek? Niçin gelmiş? Ben ve çevremdeki bu alem nereden geldik? Beni ve bu alemi yaratan kimdir? Bu hayatımdan sonra nereye gideceğim? Acaba ölüm denen olay mutlak manada bir yok oluş mudur yoksa bir başka hayata göç etmek midir? Ben bu hayatta neden yaşıyorum? Benim bu hayata gelişim konusunda vermem gereken bana ait bir mesaj var mı? Varsa nedir o mesaj?

Üçüncü olarak: Benim duyduğum kadarıyla Japonlar ve özellikle de bunlardan imkan ve varlık sahibi olanlar, ölümlerinden sonrası için kendi din adamları konumunda olan kahinlerinden isim satın alıyorlarmış. Hatta bu ismi alabilmek için de kahinlere yaklaşık yirmi bin veya üzeri olmak üzere dolar verip satın alırlarmış. Kahinlerden satın aldıkları bu isim onların önlerindeki hayatları için mutluluk sebeplerinden olurmuş.

Şimdi Japonların bu işe önem verdikleri, bunun için kahinlere ödedikleri paranın miktarından anlaşılabilir. Çünkü bu, onların din konusuna ve bundan sonraki hayata ne kadar önem verdiklerinin, bir göstergesidir.

Dördüncü olarak: İslam, aslında Japonya'nın yakın çevresinde komşusu olan ta Çin'e kadar varıp ulaşmıştır. Bu, hemen hemen ta hicretin ilk çağlarından itibaren gerçekleşmiş olan bir olaydır. İslam Malezya'ya, Endonezya'ya çağlardan beri ulaşmış olan bir dindir. O halde Malaya topluluğu ile Endonezyalı, Çinli ve Japon insanı arasında cins bakımından nasıl bir fark var ki, bu onlar için kabul edilemeyecek bir şey olmuş olsun? Acaba sözünü ettiği-

miz toplumlar İslâm'ı kabule yanaşırlarken, Japonların bundan uzak durmalarının sebebi nedir?

Beşince olarak: Aslında Japonlar doğuludurlar. Tıpkı bizim gibi. Dolayısıyla her ikimizin de doğulu olmamız gerçeği bizi bir araya getirecek olan bir bağıdır, bir rabıttır. Çünkü biz Araplar ve doğu ülkelerindeki diğer Müslümanlar Japonların ilerlemelerini onurlu bir durum olarak görüyor ve onlara değer veriyoruz, onların dünyadaki diğer ülkelere olan üstünlükleri ve ilerleyişleri karşısında onlarla bu manada övünüyoruz.

Bizim yeni Arap şiiri ve edebiyatında Japonları öven çok değerli ve önemli şiirler, kasideler ve makaleler yayınlanmaktadır. İşte bütün bunlar bizi onlarla yakınlaştırmaktadır, onları da bize yakın kılmaktadır. Bizimle Japonlar arasında herhangi açılmış bir gedik, bir rahatsızlık verici şey yoktur.

Altıncı olarak: Tarihte bizimle Japonlar arasında herhangi bir çatışma ve kavga olmamıştır. Tarihte böyle bir durum yaşanmadığı gibi şu yakın tarihlerde de böyle bir durum olmuş değildir. Oysa bizimle Hristiyan Avrupa arasında bu tür olaylar yaşanmıştır. İslam, Hristiyan Avrupa dünyasıyla geçmişte yıllarca süren uzun ve kanlı çatışmalara, çarpışmalara sahne olmuştur. Bu savaşlar tarihte Haçlı Savaşları ve Frenklerle Savaş olarak geçer.

Eski çağlarda Hristiyan Avrupa dünyasıyla Müslümanlar arasında bu savaşlar devam ettiği gibi şu anda içinde yaşamakta olduğumuz çağda da aynen bu tür savaşlar bizimle Avrupa Hristiyan dünyası arasında halen cereyan etmektedir. Yani Batılılar İslâm ülkelerini sömürgeleştirmeye başladıkları andan itibaren, örneğin doğudan Endonezya'yı, batıdan da Moritanya'yı sömürgeleri altına almışlardır. Özgürlük ve bağımsızlık için Müslümanlar hâlâ bu zalim güçlerle savaşmaktadırlar. Örneğin Cezayir ihtilali gibi.

Batılılar bu sömürüleriyle de yetinmeyip ta bizim varlığımızın kalbine batılıların zorbalığıyla İsrail Yahudilerini içimize ekmişler-

dir. Sadece onları içimize sokmakla yetinmemişler bir de onlara mali ve silah yardımında bulunmuşlardır, etkin bir güç olmasını sağlamışlar ve halen de bu desteklerini devam ettirmektedirler. Amaçları İsrail burada, kalbimizin ve yüreğimizin ta içerisinde kalıcılığını devam ettirsin, hakim güç olabilsin, vursun, kırsın, dağıtsın, öldürsün ve hep arbede kargaşa meydana getirsin istemişlerdir ve bunu böyle ve devam ettirmektedirler. Oysa Japonlar böyle mi? Bizimle Japonlar arasında bu türden mutlak manada bir şey meydana gelmiş değildir.

Yedinci olarak: Aslında Japonların sahip oldukları çok köklü gelenekleri ve hasletleri vardır. Kaldı ki bizler de bu şeylerin İslâm'ın kendisinde var olan gerçekler olarak değerlendiriyoruz. Örneğin İslâm'daki **haya** gerçeği. Ki biz de bunu Müslüman açısından genel bir ölçü olduğunu görmekteyiz.

Ben, 1997 yılında Japonya'ya yaptığım gezide tespit etmiş-tim. Avrupa ve Amerika'ya yaptığım geziler sırasında gördüğüm ve karşılaştığım çirkin ve hoş olmayan manzaralarla burada pek karşılaşmadım. Örneğin Avrupa ve Amerika gibi ülkelerinde sokak ve caddelerde, tren istasyonlarında, garlarda, parklarda, tren peronlarında ve benzeri yerlerde karşılaştığımız sokak ortasındaki öpüşmeler, sarmaş-dolaş hareketleri bu ülkede rastlamadım. Nitekim Allah Resulü (sav) ve bizim soylu peygamberimizin de buyurdıkları gibi **Haya imandandır**.

Yine Japon halkının çalışkanlıkları, karşılıklı yardımlaşma ruhuna sahip olmaları, kanun ve nizamlara karşı saygılı olmaları, büyüklere karşı saygıyla, küçüklere karşı şefkatle yaklaşmaları gibi özelliklerin, ahlâkın ve değerlerin tamamı, İslâm'ın özellikle davet ettiği, istediği şeylerdir.

İşte tüm bu sebepler ve burada sayamadığımız daha nice sebepler bize şu inancı vermektedir. Bilmeli ve güvenmeliyiz ki, Japonlar İslâm'dan uzak bir toplum değiller ve onlar İslâm'dan ürküp kaçan bir toplum da değiller.

Bizim onları İslam'a yaklaştırmamız, İslam'ı onlara sevdirmemiz mümkün olabilir. Yeter ki bizler onların arasında İslâm'ın istediği şekilde yaşamasını bilelim, onların özelliklerini öğrenip anlayabilelim, onları kendi dinimize çağırırken onlara karşı bunu güzellikle yapabilelim, derdimizi ve amacımızı rahat bir şekilde onlara anlatabilmek ve açıklayabilmek için onların dilleriyle onlarla konuşabilelim.

ÖENMLİ TAVSİYELER

Japonya'da olsun, benzeri başka yerlerde olsun davet ve tebliğ görevini yapanlar için önemli tavsiyelerimiz olacaktır. Bu tavsiyelerimizi birkaç madde halinde şöyle sıralayabiliriz.

1- Japon halkını çok iyi tanımalıyız. Nelere önem verdiklerini ve onların maddi ve ruhi manada nelere ihtiyaç duyduklarını çok iyi bilmeliyiz. Onun gönlünü ve aklını kazanmanın yollarını en iyi bir şekilde tespit edip işin bu yönünü mutlaka öğrenmeliyiz. Öğrenmeliyiz ki, oradan gönlüne girelim ve aklı üzerinde etkili olabilelim. Çünkü yüce Allah şöyle buyurmaktadır:

“Ve biz her Peygamberi ancak kendi kavminin diliyle vahyedilmiş bir mesajla gönderdik ki, hakkı onlara açıklasın.” (14, İbrahim, 4)

İçinde bulunulan topluma, onların konuşup anlaştıkları dil ile konuşup seslenmek şu manaya gelmektedir: Onlar neye değer veriyorlar, neleri benimsiyorlar, işe o kapıdan girelim, onların anlayıp kavrayabilecekleri bir dil ile ve etkilenecekleri bir şekilde anlatmamız istenmektedir.

2- Onlarla görüşmelerimizde ve vereceklerimizde tali olan ikinci derecedeki şeyleri değil, bunlardan önce asıl olanları, cüzi olanlardan önce, külli olanları, yani aslın da aslı, özün özü olan

gerçekleri başta vermeli, bunları öğretmeliyiz. Önceliği bunlara vermeliyiz. Bunların da en başında şunlar gelmektedir: Tevhid (bir tek Allah'a iman etme) inancı, Allah'a iman, Ahiretteki adil ceza ve mükafata iman, yüce Allah'ın razı olacağı, hoşnut kalacağı Salih amel ki bu kavramın içine, yeryüzünü uygar hale getirmek, hayatı geliştirmek gibi hususlar da bulunmaktadır.

3- İslam'a giren bir kimseye, onun altından kalkamayacağı ve gözünde büyüteceği yükleri yüklememeliyiz. Bütün konuyu ve ölçüyü temel olan farzlar üzerinde odaklandırıp yoğunlaştırmalıyız. Nafileleri bir süre için de olsa gündeme getirmemeliyiz. Haramların önemlileri yani büyüklerini anlatmalı, küçüklerini bir kenarda şimdilik kaydıyla bırakmalıyız.

Davet ve tebliğde ölçü ve metot olarak zorlaştırmayı değil, kolaylaştırmayı, ürkütüp kaçırmayı değil, müjdeleyip sevdirmeyi ön plana almalıyız. Çünkü sahih bir hadiste şöyle buyurulmuştur:

“Sizler ancak kolaylaştıran bir ümmet olarak gönderildiniz, zorlaştıran bir ümmet olarak gönderilmediniz.” (Ebu Hureyre'den Buhari, Tirmizi ve Nesai rivayet etmişlerdir.)

“Kolaylaştırın, zorlaştırmayın, müjdeleyip sevindirin, ürkütüp kaçırmayın.” (Enes'ten Buhari ve Müslim ittifakla rivayet etmişler.)

4- Halkı ele alırken hikmet gereği bilge kişinin metodu üzere tedriciliği ön plana alarak basamak basamak işe girişmelidir. Çünkü İslâm da işin başında bu tedriciliği hikmet gereği öne almıştır. Önce işe akideden yani inanç esaslarından başlamış, bunu hükümler izlemiştir. Hükümlerin de uygulanmasında yine tedricilik esas alınmıştır.

Bu hususlar ister farzların farz oluşuyla alakalı olsun, ister haramların haramlığına ilişkin olsun hepsi de eşit olarak bu ölçüye göre sunulmuştur. Örneğin şarap-içkinin haram kılınması veya yasaklanması gibi. Bilindiği üzere teşri tarihinde yani olayı kanunlaş-

turmada tedricilik esas alınmış ve bilinen merhalelerle şarap-içki haram kılınmış ve yasaklanmıştır.

Eğer İslâm, hemen işin başında ve ilk günden itibaren geldiği topluma, “şarap-içki içmeyin” diye işe girişmiş olsaydı, onlar bunu kesinlikle içeceklerdi ve İslâm’a girmekten de uzaklaşacaklardı. Çünkü İslâm’ın geldiği toplum da tıpkı Japonlar gibi şarap ve içkiye düşkün idiler. Belki de onlardan daha fazlasıyla içkiye düşkünlüler.

İşte bunun içindir ki, daha işin başında Japonlarla içki tartışmasına girmemiz, bunu gündeme getirmemiz hikmetli bir davranış olamaz. Öncelikle bu toplumun İslâm’a girmelerinin sağlanmasının gerekli olduğunu bilmeli ve onlarla şarap ya da içki tartışmasına girmekten kaçınmalıyız. Biz her şeyden önce onların Müslüman olmalarını kabullenmeli ve bunun üzerinde durup eğilmeliyiz. Onların imanlarını korumalarını, böylece imanlarının kuvvetlenmesini, yeniden eski haline dönüş yapmamasını sağlamalıyız. Ona, içinde yaşayabileceği bir İslâmî hayat ortamını oluşturmamız ki, İslâm’a bağlı kalması imkanı doğabilsin. Onu Allah’a itaate teşvik etmeli, Allah’a karşı gelmekten sakındırmalıyız. Böylece o, bizzat kendi kendine, kendi irade ve seçimiyle içkiyi bırakana kadar onunla ilgilenmeliyiz. Varsayalım ki adam onu terketmede zayıflık gösteriyor, bırakmıyor, çünkü iyice adam alkolik olmuştur. Onun bu durumu Allah’a kalmıştır. Ancak onun Allah’ın huzuruna bir mümin olarak gitmesi ona yeter.

Gerçi bazı İslâm davetçileri, yeni Müslüman olan kimselere birçok önemsiz detaylar sunup duruyorlar ve hatta bunları verirken de onları korkutup ürkütüyorlar. Yani adamın kafasında, bu din sadece bir takım kayıtlar ve şartlar toplamından ibaret bir din imiş imajını oluşturunuyorlar. Onlar da böyle bir imaj altında hareket etmenin kendilerine ağır geldiğini, gidişatı önünde bir çok sınırlamalar ve sıkıntılar getirdiğini, hayatın temiz ve güzel olan şeylerinden faydalanmasından onu mahrum bıraktığını anlıyor ve kafasında böyle bir düşünce oluşuyor.

Oysa İslâm dininin özelliği ve meziyeti, bu dinin dünya ile

ahiret arasında denge kuran, ruh ile madde arasında bir muvazene oluşturan, gerçek ile ideal olan arasında, Rabbani olan ile insani olan arasında ve bireysel olan ile toplumsal olan arasında dengeyi sağlayan yegane dindir.

Kaldı ki İslâm, insanlar temiz, güzel ve helal olan, mubah olan şeyleri haram kılmadığı, yasaklamadığı gibi, Allah'ın kulları için çıkarıp yarattığı ziyneti de haram kılmamış ve yasaklamamıştır. Allah, yeryüzünü imar etmeyi, uygarlaştırmayı da ibadetten saydığı gibi, ilim öğrenmenin farz olduğunu da bildirmiştir. Doğrusu Allah güzeldir, güzeli sever. İnsanların en hayırlısı, insanlara faydalı olandır. Allah, güzelliği her şey için yazmış, öngörmüştür. Allah, kulunun bir şey yaptığı zaman, onu güzel olarak yapmasını da ister ve sever. Allah'ın eli cemaatledir, birliktedir. İyilik ve takvada, Allah'ın emirlerini yapıp uygulamada, nehiyelerinden ve yasasından uzak durmada birbirleriyle yardımlaşmayı da Allah Müslümanlara farz kılmıştır. Mümin kimsenin mümine karşı konumu tıpkı bir binanın tuğlalarının birbirini pekiştirmesi ve kuvvetlendirmesi gibidir. İnsanların hepsi bir tarağın dişleri gibi eşittirler. Beyazın siyaha bir üstünlüğü yoktur. Üstünlük ancak takva iledir yani Allah'ın emirlerine bağlılık ve Yasaklarından uzak durmaktır. Çünkü Allah şöyle buyuruyor:

“Muhakkak ki Allah yanında en değerli olanınız, Ondan en çok korkanınızdır.” (49, Hucurat, 13)

Yakın bir zamandan bu yana Japonya'da İslâm hakkında yeneden söz edilmeye başlanmış ve gündeme gelmiş bulunmaktadır. Hatta bazı Arap ve Hint gazetelerinde şöyle bir yaygın düşünceden söz edilip yazılmaktadır. Bu yazılara göre Japon halkı, tercih edip kabul edebilecekleri bir din üzerinde araştırmalar yapıyorlarmış. Hatta Japonlar sırf bu amaçla bir dinler kongresi yapacaklarmış.

Gerçi bu haberler bazı ortamlarda yaygınlık kazanmış ise de, haber doğru çıkmadı. Hatta sırf bu amaçla Ezher hocalarından biri, kendi özel bütçesi ve harcamasıyla Japonya'ya gitmiştir. Bu zat

Prof. Ali el-Curcavi idi. Bu ilim adamımız, Mısır'ın Sait bölgesinde bulunan topraklarından bir kısmını satmış. Amacı Japonya'da birkaç ay kalıp gerekli bilgileri ve çalışmaları yapmak için bir izin ve belge satın almaktı. Nitekim gidip orada birkaç ay kalmış ve bununla ilgili olarak da, "Japonya'ya yolculuk" adıyla bir de kitap yazmıştır.

Ama bütün bunlara rağmen Japonya'da İslâm, istenildiği ve gerektiği gibi yayılmadı. Gerçi İslâm dinini binlerle ifade edebileceğimiz manada değerli kimseler İslâm'ı kabul etmişlerse de, bu, genel anlamda bir yayılma ve kabul değildir. İslâm'ı kabul eden o değerli insanlar da aralarında bir takım cemiyetler ve İslâmî merkezler oluşturmuşlar ve dinlerini yayma gayretini sürdürüyorlar. Ben de bunlardan bazılarını tanıyorum, hepsi de hayırlı Müslümanlardır. Allah'tan onları, dinlerinde muvaffak kılması dileğimizeyiz.

Ben öyle görüyorum ki bizler Japonların Müsüman olmasında, İslâm'a davette mutlaka başaracağız. Bunu bizzat Japonların içinden davetçilerin çıktığı gün başaracağız. Çünkü onların içinden çıkacak olan Müslümanlar, kendi kavimlerine bu konuda seslenmeye daha layık ve daha yetkili olacaklardır. Her şeyden önce bizim üzerimize düşen farz bir görev bulunmaktadır. Bizlerin Japonya'da yaşayanlar arasından bu görevleri gerektiği gibi üstlenecek ve yapabilecek, onların dillerini tam anlamıyla bilen ve öğrenmiş olan, onlardan İslâm dinini kabul etmiş olan kadınlarla evlenmiş kimselerden davetçiler yetiştirmek zorundayız.

Oysaki bunu, Japonya'ya gitmiş olan ve Hristiyanlık faaliyetlerini yürüten misyonerler çok iyi yapmaktadırlar. Başta dilin güçlüğünü görmekle beraber, onun zorluğunun ve sıkıntılarının bilincinde olmanın yanında buna katlanmayı bilmişlerdir. Daha sonra da gençlerinden bunu en iyi başaracak olanlarını bu işe, sadece bu göreve kendisini adayan ve en iyi bir şekilde öğrenme gayretinde olanlarını seçmişler, dolayısıyla yarını için de bunlar, onların dillerini onlar arasında adeta onlardan biri imiş gibi konuşan kimseler olmuşlardır. Bu amaca hizmet için Katolik ve Protestan kiliseler

açmışlar, dernekler ve cemaatler oluşturmuşlardır. Bugün de halen bunlar bu hizmetlerini gayet ciddi olarak burada sürdürmektedirler. Bunların halka karşı slogan haline getirdikleri sözleri şu oluyor:

“Sizden tek isteğimiz var. Sadece Hristiyan olduğunuzu, Me-sih’e inandığınızı açıkça söylemeniz. Bundan başka sizden bir şey istemiyoruz. Adlarınızı bizimle yazmanız... işte istediklerimiz. Ya-ni Biz Hristiyan’ız deyin ve bu inancınızı bizimle paylaştığınızı ya-zın yeter. Bundan başka sizden istediğimiz bir şey yok.”

Değerli kardeşimiz Dr. Salih Samrai öteden beri Japonya’da bu İslâm davetine önem veren bir kişidir. Özellikle Japonya üniver-sitesinde öğrenim görmeye başladığı günden bu yana ve burada Doktor unvanını elde edene dek hep bu hizmeti yürüttü. Japon-ya’da öyle küçümsenmeyecek bir süreden beri bulunmaktadır. Şu anda da Tokyo’da İslâm merkezinin idaresini üstlenmiş oluyor. Gerçekten Japon halkının İslâm’a girecekleri konusunda ciddi an-lamda çok büyük umutlar ve emeller taşımaktadır. Kendisi on yıllar sonra Japonların tamamının veya büyük bir kısmının Müslüman olabilecekleri takdir ve değerlendirmesinde bulunuyor.

Aslında bu, Allah için uzak olacak bir şey değildir. Ancak iş-ler temenni ve dileklerle elde olunamıyor. Aksine o konuda çalış-mayı ve çaba gösterilmesini, sabırla ve ciddiyetle buna eğilinmesi-ni istiyor. Yani bu alanda kendini bilime adanmış, bu işin planlama-sını ve düzenlemesi yapabilecek ve üstlenecek kimseleri bekliyor. Bu konuda dinleri alanında uzmanlaşmış, içinde yaşadığı çağı iyi kavramış, onların çevrelerini, ülkelerini oldukça iyi bilen ve tanı-yan uzman kişilerin bu hizmete el atmaları, kendilerini Allah’a ve onun davetini tebliğe adayan insanları bekliyor. Yani şu ayette özellikleri belirtilen kimseleri...

“O peygamberler ki Allah’ın gönderdiği emirleri duyururlar, Allah’tan korkarlar ve Ondan başka kimseden korkmazlar. Hesap görücü olarak Allah herkese yeter.” (33, Ahzab, 39)

SATILAN MALIN PARASINI BANKADAN ALMAK

Soru: Bir tüccar ya da satıcı bir başka tüccara yani alıcıya veya müşteriye ticaret malını satıyor. Ancak müşteri yani malı satın alan diğer kişi, aldığı malın parasını ödeyecek durumda değildir. Fakat bu şahıs bankadan aldığı kredi yoluyla borcunu ödemektedir. Haliyle krediyi de faizle almaktadır. Malın satıcısı da ödemenin bu yoldan olduğunu biliyor. Yani kendisine ödenen paranın bankadan faiz yoluyla alınan para ile ödendiğini bilmektedir. Bu kimseye bu şekilde satış yapması caiz olur mu ve malı bu yoldan satmak caiz midir?

Romanya’da ticaretle uğraşan Müslüman bir tacir.

Cevap: Allah’a hamd ederek sözlerime başlamak isterim.

Halk ile alış veriş hizmetlerinde ve muamelesinde, sattığı malına karşılık ödenen paranın kaynağının ne olduğunu, nereden elde olduğunu veya kazanıldığını araştırması şart değildir ve buna gerek de yoktur. Yani kendisine, sattığı malın karşılığı olarak yapılan ödemenin haram veya helal olduğunu sorup araştırması gerekmez, bu, onun görevi değildir.

Satıcı yani tüccar olan kişi, alıcısını veya müşterisinin kendisine aldığı mala karşılık ödediği paranın bankadan faizle alınan bir para olduğunu herhangi bir durumda öğrenmesi halinde, bu, satıcının o alıcıya malını satmasına engel değildir. Çünkü karşı tarafın borçlandığı meblağ onun mülkü olmuş ve onun tarafından ödenmesi gerekmektedir.

Ancak satıcı eğer bu amaçla karşı tarafa malını bu maksatla satmazsa, karşı tarafı da faizle borç almaktan engellemiş olur. Bu durumda bu şekilde onu faizli ticari bir muameleden alıkoyması, tıpkı o kimseye iyilik ve takvada yardımlaşma ve günah ve düşmanlıkta da yardım etmeme babından olması açısından vacip olur.

ALİŞ VERİŞ SÖZLEŞMESİNE UYMAK

Soru: Bir satıcı veya Tacir diğer bir tacirle sözleşme imzalıyor. İmza olayının gerçekleşmesinden kısa bir süre sonra kâr oranında bir uygunsuz durumun var olduğu ortaya çıkar yani karı az bulur. Çünkü bir başka akitte daha fazla kâr olduğunu görür. Şimdi böyle bir durumda bu kişinin ilk sözleşmeyi bozma hakkı var mı? Çünkü bilindiği kadarıyla, “Müslümanlar sözleşmelerine veya antlaşmalarına uyaralar, bununla bağlıdırlar.” Ne dersiniz?

Allah sizin ecrinizi artırsın.

Romanya’da ticaretle uğraşan Müslüman bir Tacir.

Cevap: Allah’a hamd ile başlamak isterim. Bilindiği gibi akdin veya sözleşmenin imzalanması veya sonuçlanması, hangi safhada olursa olsun, şeriat açısından her iki taraf için de bağlayıcıdır. Taraflardan birinin tek başına kendi isteğiyle akdi bozmaları caiz olmaz. Mutlaka karşı tarafın da rızasının alınması gerekir. Çünkü böyle bir davranış Allah’ın ve Resulü’nün emrine aykırıdır. Kur’an ve Sünnetteki nasslar bunu tekit etmekte, pekiştirmektedir. Yüce Allah şöyle buyuruyor:

“Ey iman edenler! Antlaşmalarınızın gereğini yapıp yerine getirin.” (5, Maide, 1)

Aziz ve Celil olan Allah başka bir ayette de şöyle buyurmaktadır: “Ve verdiğiniz sözü de yerine getirin. Çünkü verilen söz sorumluluğu gerektirir.” (17, İsra, 34)

Yine Rabbimiz buyuruyor: “Ve antlaşma yaptığınız zaman da Allah’ın ahdini yerine getiriniz ve yeminleri pekiştirdikten sonra bozmayınız. Halbuki, Allah Teâlâ’yı üzerinize kefil kılmışsınızdır.” (16, Nahl, 91)

Yaptıkları akit ve sözleşmeleri basite alan, anlaşmayı bitirdikten sonra bozanlar hakkında bir çok ayetlerde haklarında ağır hü-

kümler bulunmaktadır. Kur'an bu konu üzerinde oldukça fazla durmakta ve uyarılar yapmaktadır. Rabbimiz şöyle buyuruyor: "Allah'a karşı verdikleri sözü ve yeminlerini basit/önemsiz bir bedel karşılığında değiştirenlerin ahirette asla bir nasipleri yoktur. Allah, onlarla kıyamet gününde güzellikle konuşmayacak, onlara rahmet gözüyle bakmayacak ve onları temize de çıkarmayacaktır. İşte onlar için acıklı bir azap vardır." (3, Ali İmran, 77)

Hiz. Peygamber (sav) ahdi ve sözleşmeyi bozmayı, münafıklığın bölümlerinden olduğunu belirtmiş ve dört temel nifak alametinden biri olduğunu belirtmiştir. Şöyle ki:

"Dört haslet-huy vardır ki, bu hasletler kimde bulunuyorsa, o kimse katıksız münafıktır. Kimde de bu özelliklerden bir tanesi bulunuyorsa, o kimse o hasleti ya da huyu bırakana dek, onda bir nifak yani münafıklık alameti var demektir..." Daha sonra bu özellikleri Allah Resulü (sav) sayıyor ve bunlardan bir tanesinin de: "Söz verdiği, ahitleştiği zaman ahidini bozar" hasleti olduğunu zikretmiştir. (Bkz. İbn Ömer' den Buhari ve Müslim rivayet etmişler.)

Akdin veya sözleşmenin mutlaka yazıl olması zarureti yoktur. Tarafların mücerret yani soyut anlamda sözlü olarak icap ve kabul-leri varsa yani birinin verdim veya sattım gibi icabeti varsa, diğerinin de aldım ya da kabul ettim demesi, o akdin şer'an kesinleşmesi demektir ve bu akdin geçerliliği için kafidir. Ancak kişinin meclis muhayyerliği vardır. Eğer bu sırada bir başka akit kendisince öğrenilirse ve tarafların her ikisi de halen bulundukları yerde iseler, oturma henüz dağılmamış ise, bu durumda alıcı olan kimse hakkı gereği önceki akitten dönebilir. Çünkü sahih hadiste böyle ifade olunmuştur. Hadis şöyledir:

"Birbirleriyle alış-veriş yapan taraflar, pazarlık meclisinden ayrılmadıkları sürece muhayyerdirler." (Müslim, 3853/1532/47. Buhari, Büyü';2079)

Burada hadis, yapılan pazarlıktan dönme konusunda , hızlı ve

acele hareket eden açısından şüpheye meydan bırakmaksızın vazgeçme için bir fırsat tanımaktadır.

Bunun bir örneği şöyledir. Eğer bir kimse gerçekten göz göre göre aldatılmış veya aldandığının farkına varmışsa yani bir kimse böylesine aldatılamaz denecek şekilde aldanmış ya da aldatılmışsa –ki bazı fakihler aldatılmanın veya aldanmanın ölçüsünü üçte iki olarak takdir etmişler-, bu takdirde aldanan kimsenin aldatılma sebebiyle bir muhayyerliği vardır. Dilediği takdirde akdi bozabilir. Nitekim Maliki, Hambeli ve başka bazı mezheplerde de böyledir.

Örneğin bir Müslüman satıcıdan ikale isteme yani aralarındaki akit sözleşmesi kesinleşip bittikten sonra böyle bir durumun ortaya çıkması halinde akdi feshetme, geçersiz kılma hakkı vardır. Satıcının da alıcının bu isteğine olumlu cevap vermesi müstahap olur ve adamın ikalesini fesih isteğini kabul etmelidir ki belki Allah da kıyamet gününde onun böylesi ikalesine karşılık kulunun isteğini kabul buyurur.

Müslüman bir kimse, eğer bir şey satın alırken alıcıdan anlaşarak sözleşerek akdin kesinleşmesiyle bir şey satın alan kimse, böyle bir durumla karşı karşıya kalmaması için birkaç gün karşı taraftan muhayyerlik tanıma fırsatını isteyebilir. Dolayısıyla istenilen bu muhayyerlik süresinde eğer kişi vazgeçerse, bundan vazgeçebilir. Çünkü başta bu şartı ileri sürmüştür. Yeter ki süresi içinde olmuş olsun. Nitekim Hz. Peygamber (sav) de bir sahabiye böyle yapmasını öğütlemiştir. Sahabi, alışverişte çok fazla yanıldığından Allah Resulüne şikayette bulunup dert yanınca, Allah Resulü (sav) de ona şöyle buyurmuşlar:

“Eğer bir şey satarsan, alışveriş yaparsan şunu söyle: Aldatma yok.” (Bu hadis İbn Ömer’den Buhari ve Müslim ittifakla rivayet etmişler.)

Buhari ile Müslim dışındaki kaynaklarda ise bu ifade: **“Benim için üç gün muhayyerlik vardır”** tarzındadır. Müslümanlar, verdikleri şartlarıyla bağlıdırlar.

Ancak bunun dışındaki şeyler içinse, Müslüman eğer bir şey

söylemişse, mutlaka sözünün arkasında durmalıdır. Verdiği söze saygılı olmalıdır. Çünkü bu, İslam'ın öngördüğü değerlerden biridir. Böyle olmalıdır ki, yapılan muameleler gerçekleşmiş olsun, insanların hayatlarında bir düzen oluşmuş olsun Nitekim Arap Şairi der ki:

**Ben yarın hayır diyeceğim şeye demem bugün evet
Söz ağızdan çıkar, gitse de mal, çocuk ve servet**

Aksine İslâm, kardeşinin satışı üzerine satış yapmayı haram kılar, yasaklar. Yani araya girerek yapılan pazarlığı bozup bir başkasıyla alış veriş yapması için alıcının kalbine şüphe sokması doğru değildir. İslam bunu haram kılmıştır. Çünkü İslâm'da pazarı kızııştırma, piyasayı yükseltme vb. şeyler haramdır. Kaldı ki bu konuda sahih hadis bulunmaktadır. Allah Resulü (sav) şöyle buyurmuştur: “Müslüman bir kimse, kardeşinin satışı üzerine satış yapmasın.”

ÇEK CUMHURİYETİNDEN SORULAR

Prag. 23/Safer/1421 H. 27/Mayıs/2000

Avrupa'da İslâmî araştırma ve fetva kurulundaki kardeşlerime;

Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi üzerinize olsun.

Zorlandığımız bazı konular hakkında size bazı sorularımız olacaktır. Şöyle ki:

1- Elimize bir liste geçti. Bu listede bazı gıda maddeleriyle alakalı olarak bunların içinde bazı enzim maddelerinin veya mayaların bulunduğunu yazmaktadır. Bunlara bir takım isimler ve rakamlar verilmiştir. Buna göre o isim ve rakamın karşısında olan maddenin kemik veya domuz yağı karışımından olduğu belirtilmektedir.

Örneğin; E 153, E 422 ve bunun gibi birçok harfler ve rakamlar yer almaktadır. Sizden ricamız, içinde bu enzimlerin veya

mayaların yer aldığı yahut da bu maddeleri ihtiva eden gıda maddelerini alıp almamamız konusunda bizi bilgilendirmeniz, bunun hükmünün ne olduğunu açıklamanızdır.

2- Bir kızkardeşimiz evlenince aldığı mehri bankaya vadesiz olarak yatırdı. Miktar olarak 2500 ABD dolarıdır. Ancak bundan herhangi bir kar-faiz de almıyor. Acaba sene bitiminde bu hanım kardeşimiz bunun zekatını verecek midir? Bunun zekatını vermesi farz olur mu?

3-Bir kimse ezan ve kamet getirmeksizin namaz kılsa, günahkar olabilir mi? Çünkü bulunduğu şehirde bir tek de olsa cami yoktur ve olsa da bulunduğu yerden oldukça uzaktadır, ezan sesini duymamaktadır.

4- Müslümanlara ait bir mezarlık bulunamayınca Hristiyan mezarlığına Müslüman cenazenin defnedilmesinin hükmü nedir? Ya da Müslümanlara ait bir kabristan var ama, Müslüman ailenin bulunduğu yere çok uzak bir mesafededir ve ailenin her zaman gidip o yakınının kabrini ziyaret imkanı olamamaktadır. Bu açıdan Hristiyan mezarlığına gömülebilir mi?

5- Kimi Çek aileleri çok düzenli bir şekilde hep gidip yakınlarının kabirlerini ziyaret ederler. Bunu sık sık yapıyorlar. Acaba Çek asıllı olup da İslâm dinini kabul etmiş olan hanım kardeşlerimizin -ki bunlar Müslümanlarla evlidirler- İslâm'ı kabul etmemiş olan aile bireyle birlikte kafir olan atalarının ve yakınlarının kabirlerini ziyarete gidebilirler mi? Çünkü ailelerine katılıp onlarla birlikte ziyarete gitmemeleri durumunda, aileleri tarafından kendilerine problem çıkarılmakta ve sıkıntı doğurmaktadır. Bu bacılarımız ailelerinin bu isteklerine katılabilirler mi?

Allah sizi mükafatlandırsın

Çek Cumhuriyeti Müslüman Talebeler Birliği Başkanı
Halid el-Hakimi

DOMUZDAN ELDE EDİLEN ENZİMLERİN HÜKMÜ

Soru: 1- Elimize bir liste geçti. Bu listede bazı gıda maddeleriyle alakalı olarak bunların içinde bazı enzim maddelerinin veya mayaların bulunduğunu yazmaktadır. Bunlara bir takım isimler ve rakamlar verilmiştir. Buna göre o isim ve rakamın karşılığında olan maddenin kemik veya domuz yağı karışımından olduğu belirtilmektedir.

Örneğin; E 153, E 422 ve bunun gibi birçok harfler ve rakamlar yer almaktadır. Sizden ricamız, içinde bu enzimlerin veya mayaların yer aldığı yahut da bu maddeleri ihtiva eden gıda maddelerini alıp almamamız konusunda bizi bilgilendirmeniz, bunun hükmünün ne olduğunu açıklamandır.

Cevap: 1- Asıl maddesi domuz kemiği veya yağı olsa bile, bir çok kimselerin anladıkları veya vehmettikleri gibi, her enzim ya da maya kesin olarak haramdır, demek değildir. Çünkü fakihlerin cumhuruna ya da çoğunluğuna göre necaset yani pislik herhangi bir şekilde değişime uğradığı zaman, onun hükmü de değişir. Örneğin şarabın sirkeye dönüşmesi, necasetin yakılıp kül olması veya kömürleşmesi gibi. Yada tuz içinde kalıp necis olan maddenin tuza dönüşmesi gibi. Yani tuz gölüne necis ve murdar olan bir hayvanın düşerek orada tuza dönüşmesi halinde –ki bu düşen şey ister bir köpek olsun, ister domuz olsun farketmez–, bunların tuz gölünde tamamen tuzlaşmaları halinde yani köpeklikten ve domuzluktan bir eser kalmayınca, varlığından bir iz yoksa, geride sadece tuza dönüşmüş olarak tuz varsa, bunu alıp kullanmakta bir sakınca yoktur. Çünkü niteliği değişmiştir, adı değişmiştir. Hükmü değişmiştir. Bu itibarla bir şeyin hükmü de illetinin varlığı veya yokluğu ile değişiklik gösterir.

Biz bu konuda şimdi şunu diyebiliriz: Biz eşyaya, aslı olan durumuyla hüküm veremeyiz. Çünkü bilindiği gibi şarabın aslı üzümdür. Aynı şekilde şariat açısından mubah olan benzer şeyler

de böyledir. Şimdi şeriat açısından mubah olan bir şey, eğer sekir verici yani sarhoş edici bir maddeye dönüşürse biz de bu durumda onun şaraplaştığına ve böylece haram olduğuna hükmederiz. Eğer şaraplaşan bu madde tekrar değişikliğe uğrar ve sirkeleşirse, biz de bunun helal ve temiz olduğuna hükmederiz.

Bir çok şeyler ya d maddeler var ki, aslı domuzdur ama, değişikliğe uğramıştır. Başka bir anlatımla kimyasal olarak değişime uğramıştır, domuzluktan eser kalmamıştır. Artık bu nedenle o madde rics yani pis ve murdar değildir. Böyle olmayınca da, artık bu yeni maddeye haram olan domuz hükmü verilemez. Tıpkı hayvanların kemiklerinden elde olunan jelatin maddesi gibi. Bu kemikler aynı zamanda domuz kemiği de olabilir. Hiç farketmez. Nitekim bu konunun uzmanı kişiler de bunu tekidetmektedirler. Bu kişilerden biri de kardeşimiz Dr. Muhammed Havari'dir. Bu kardeşimizin söylediğine göre, bu madde artık kimyevi bir maddeye dönüşmüştür.

Örneğin bazı sabun çeşitleri, diş macunları ve benzeri aslı domuz olan maddeler gibi ki artık bunlarda domuzluktan bir eser kalmamıştır. Domuz niteliği kalmamıştır.

İşte bu açıdan bizim ilim adamları kardeşlerimiz ile Dr. Muhammed Havari gibi uzman kişilerden istediğimiz şudur: Avrupa'da bulunan Müslüman kardeşlerimiz için bu şekilde kimyasal bir değişime uğrayan ve bu yüzden de mubah olan maddeleri gösteren bir liste oluştursunlar, bu maddelerin böyle bir değişim sonucunda –ki bu maddelerin aslı domuzdan mamul olmuş olsa bile- helal ve temiz olduğunu açıklayan ifadelerle de destekleyip yayınlasınlar.

Muvaffakiyet Allah'tandır.

KASADA SAKLANAN MEHRİN ZEKATI VAR MI?

Soru: 2- Bir kızkardeşimiz evlenince aldığı mehri bankaya vadesiz olarak yatırdı. Miktar olarak 2500 ABD dolarıdır. Ancak

bundan herhangi bir kar-faiz de almıyor. Acaba sene bitiminde bu hanım kardeşimiz bunun zekatını verecek midir? Bunun zekatını vermesi farz olur mu?

Çek Cumhuriyeti Müslüman Talebeler Birliği

Cevap: 2- Allah'a hamd ederek sözlerime başlıyorum.

Tam olarak nakit manada nisap miktarı mala sahip olan ve bu mal kendisinin asli ihtiyaçlarından artan, fazla olan bir mal ise, bunu azaltmaya neden olacak bir borç yükleri de yoksa, üzerinden yıl geçmişse, şariat-din bakımından bunun zekatını vermesi vacip yani farz olur.

Eğer bu soruyu soran ve 2500 ABD dolarına sahip bulunan bu hanım kardeşimizin bu parası nisaptan kesin olarak fazla ise, -ki nisap miktarı 85 gr. Altındır-, zorunlu bir nafaka için harcama ihtiyacı yoksa -ki kendisinin nafakası kendisiyle evli bulunduğu kocasına ittir-, nisap miktarını aşağılara düşürecek bir borcu da bulunmuyorsa, bu hanım kızımıza farz olan şey, her yıl bu parasının zekatını vermesidir, bu, farzdır.

Burada en uygun olan yol ise şudur. Bu kızımız parasını meşru manada gelir getiren ve İslâmî kurallara göre çalışan bir işe yatırsın. Kasada muattal vaziyette tuttuğu bu parasını işletip gelir sağlasın ki, her yıl vereceği zekat ile bu parası durduğu yerde tükenmemiş olsun. Nitekim hadiste de bu teşvik olunmaktadır. Şöyle ki yetimlere ait mallarla ticaret yapılmalı ki, zekat o malları durduğu yerde bitirip tüketmesin. İşte bu da aynen böyledir.

Muvaffakiyet Allah'tandır.

EZANSIZ VE KAMETSİZ NAMAZ KILMAK

Soru: 3- Bir kimse ezan ve kamet getirmeksizin namaz kılsa, günahkar olabilir mi? Çünkü bulunduğu şehirde bir tek de olsa ca-

mi yoktur ve olsa da bulunduğu yerden oldukça uzaktadır, ezan sesini duymamaktadır.

Cevap: 3- Allah'a hamdolsun..

Eğer bir kimse ezan okumadan ve kamet getirmeden namaz kılacak olursa, bundan dolayı günahkar olmaz. Bu şekilde namaz kılması evla olan duruma aykırı da olsa, günahkar olmaz. Özellikle de kamet getirmeden kılrsa bile yine de günahkar olmaz. Çünkü ezan olsun, kamet olsun her ikisi de Sünneti müekkededirler. Her ikisi de, soruyu soranın da anladığı gibi, camide veya mescitte okunacak diye bir kayda bağlı değildir. Bir Müslüman eğer evinde veya çalıştığı iş yerinde tek başına namazını kılmak istediğinde, ezan da okuyabilir, kamet de getirir. Özellikle de kamet getirebilir. Fakat bunlarsız namazını kılması halinde, namazını, namaz için aranan şartlara ve rükünlere riayet ederek kıldığı sürece namazı sahihtir.

Allah en iyisini bilir...

MÜSLÜMAN'IN HİRİSTİYAN MEZARLIĞINA DEFNİ

Soru: 4- Müslümanlara ait bir mezarlık bulunamayınca Hristiyan mezarlığına Müslüman cenazenin defnedilmesinin hükmü nedir? Ya da Müslümanlara ait bir kabristan var ama, Müslüman ailenin bulunduğu yere çok uzak bir mesafededir ve ailenin her zaman gidip o yakınının kabrini ziyaret imkanı olamamaktadır. Bu açıdan Hristiyan mezarlığına gömülebilir mi?

Cevap: 4- Bir Müslüman ölünce, şeriat ölçülerine göre onunla alakalı şeriat açısından bir takım kesin ve bağlayıcı hükümler bulunmaktadır. Bunları şöylece sıralayabiliriz: Örneğin yıkanması, kefenlenmesi, üzerine cenaze namazının kılınması gibi. İşte bunlardan biri de ölen kimsenin Müslüman kabristanına gömülmesidir. İşte bunun için Müslümanların kendilerine ait bir mezarlıklarının

olması gerekir, ölülerini gömebilecekleri bir yollarının olması icabeder. Kolaylık açısında ve kabirlerin kibleye yönelik olarak yapılması, müşriklerin, varlıklı kimselerin ve benzerlerinin kabirlerine ve durumlarına benzerlik göstermekten uzak kılınması gibi.

Bilindiği gibi her din mensuplarının kendilerine ait mezarlıkları vardır. Örneğin Yahudilerin kendilerine ait mezarlıkları, Hristiyanların kendilerine ait kabirleri, puta tapanların da kendilerine özgü cenazelerini defin yerleri vardır. Öyleyse Müslümanların da kendilerine ait bir kabristanlarının olmasına şaşırmamak lazımdır.

Gayri İslâmî ülkelerde yaşayan Müslüman toplumlarının hepsinin kendi aralarında toplayıp ödeyecekleri bir para ile kendilerine ait bir mezarlık edinmeleri ve cenazelerini buraya defnetmeleri konusunda gayret göstermeleri gerekir. Sadece kendilerine ayrılmış bir mezarlıklarının olması icabeder. Müslümanlar bunun için çaba göstermeliler, ilgili ve sorumlu kişileri bu konuda ikna ederek buna bir çare ve yol bulma gayretine girişsinler.

Eğer Müslümanlar böyle bir şeye imkan bulamazlar ve kendilerine ayrılmış müstakil bir mezarlık edinemezlerse, bu durumda mutlaka sırf Müslümanlara ait olmak üzere Hristiyan mezarlıklarının belli bir bölümünde bir yer ayrılması ve Müslümanların ölülerini buraya defnetmelerinin sağlanması iyi olur.

Eğer bu durumların hiçbirisinin de mümkün olması söz konusu değilse, bu arada bir cenazeleri olursa, o zaman eğer imkanları varsa kendilerine en yakın olan bir şehirdeki veya yerdeki Müslüman mezarlığına onu götürüp defnetmeleridir. Şayet bu da mümkün değilse, bu durumda Hristiyan mezarlığında artık güçleri neye yetiyorsa, orada o şekilde cenazelerini defnedebilirler. Bu da doğal olarak zaruret hükümleri gereği ve buna uygun olarak ifa edilir. Çünkü Allah hiçbir nefse güçlük ve külfet yüklememiştir. Salih bir Müslüman'ın bu gibi bir durumda gayri Müslim mezarlığına defnedilmesi, ona bir zarar vermez. Çünkü Müslüman için faydalı olan ve ona yarayacak olan şeyi, ahireti için olanıdır. Bu da onun bu ko-

nuda yaptığı çalışması, gayreti ve işlediği salih amelidir. Yoksa defnedildiği yer değildir. Çünkü Rabbimiz şöyle buyurmaktadır:

“Ve insana uğrunda çalışıp çaba gösterdiği şey dışında bir şey verilmeyecektir.” (53, Necm, 39)

Geride benim soruyu soran kardeşime söyleyeceğim şey şudur: Mezarlığın cenaze sahibinin ailesinin bulunduğu yerden uzak olması yüzünden, bu cenaze sırf böyle bir amaçla Hristiyan mezarlığına veya herhangi gayri İslâmî bir mezarlığa gömülemez. Çünkü Müslüman bir kimsenin Müslüman mezarlığına gömülmesi bir farizadır ve İslâm alimlerinin bu konuda icmaı vardır.

Ölüyü kabirde ziyaret nafil bir ibadettir. Dolayısıyla nafil bir ibadet için farz olan bir ibadet veya fariza ortadan kaldırılamaz. Ayrıca burada şu noktaya dikkat çekmek isterim. Kabir ziyaretlerinde asıl olan şey, ziyaretçinin maslahatı, bundan öğüt alması ve aklını başına toparlaması içindir. Nitekim bir hadiste şöyle gelmiştir:

“Sizi kabirleri ziyaret etmekten menetmişim. Şimdi dikkat edin! Artık bundan böyle kabirleri ziyaret edebilirsiniz. Çünkü kabirleri ziyaret etmekte gönülleri inceltmek, yumuşatmak, gözlerden yaşların akmasına neden olmak ve bir de ahiret hayatını hatırlatmak vardır.” (Bak. Enes'ten Ahmed b. Hambel ve Hakim rivayet etmişler. Sahihu'l-Camii's-Sağır;4584)

Ölüye gelince, Müslüman dilediği yerde onun için dua edebilir, mağfiret isteyebilir. Ölü için dua ve istiğfarda bulunan kimse nerede olursa olsun Allah'ın izni, fazlı ve keremiyle o dua ve istiğfar gidip ona ulaşır.

GAYRİ MÜSLİM KABİRLERİ ZİYARET CAİZ Mİ

Soru: 5- Kimi Çek aileleri çok düzenli bir şekilde hep gidip yakınlarının kabirlerini ziyaret ederler. Bunu sık sık yapıyorlar. Acaba Çek asıllı olup da İslâm dinini kabul etmiş olan hanım kar-

deşlerimizin –ki bunlar Müslümanlarla evlidirler- İslâm'ı kabul etmemiş olan aile bireyle birlikte kafir olan atalarının ve yakınlarının kabirlerini ziyarete gidebilirler mi? Çünkü ailelerine katılıp onlarla birlikte ziyarete gitmemeleri durumunda, aileleri tarafından kendilerine problem çıkarılmakta ve sıkıntı doğurmaktadır. Bu bacılarımız ailelerinin bu isteklerine katılabilirler mi?

Bize yardımcı olun, Allah da sizin yardımcınız olsun.

Allah sizi mükafatlandırsın

Cevap: 5- Allah hamdederek sözlerime başlarım.

İslam, Müslümanların anne ve babalarına iyilikte bulunmalarını vacip-farz kılmıştır. Onlarla alakalarını kesmemelerini istemiştir. Hatta anne ve babaları Müslüman olmasalar da bu, böyledir. Anne ve babaya iyilikte bulunma, onlara karşı görevlerimizi yerine getirme konusunda şu ayet bize yeter. Allah şöyle buyuruyor:

“Eğer kendisi hakkında hiçbir bilgin olmayan bir şeyi bana ortak koşarsın diye baban ve anan seni zorlarlarsa o vakit onlara itaat etme ve o durumda bile onlara bu dünyada iyilikle davran.” (31, Lokman, 15)

Müslüman bir kimseden gayri Müslim olanlara bile iyilik etmeleri ve onlara ihsanda bulunmaları istenmektedir. Örneğin gayri Müslim olan akrabası ve yakınlarına karşı güzel ahlâk ile davranmasını istemesi gibi. Çünkü bir Müslüman, Müslüman olmayan akrabalarıyla güzel ahlâk içerisinde muamelede bulunursa, onlara İslâm'ı sevdirmiş ve onları hal ve davranışlarıyla İslâm'a teşvik etmiş olur. Oysa bir Müslüman eğer Müslüman olmayan yakınlarına ve akrabalarına karşı sert ve kırıncı tavırlar takınır, katı yüreklilik gösterirse, böyle sert manada bir muamele gösterirse onları kaçıır, ürkütür.

Kaldı ki, Müslüman bir hanım kardeşimizin Müslüman olmayan ailesiyle beraber onların ölülerini ziyarete gitmesinde şer'i-dini manada herhangi bir mani ve engel de yoktur. Özellikle de eğer

Müslüman olmuş bu hanım kardeşimiz, Müslüman olmayan ailesiyle beraber mezarlığa gitmediği takdirde problemlerle karşılaşacaksa ve sıkıntıya düşecekse, ailesiyle arası bozulacaksa, onlara katılmasında dinen bir sakınca yoktur.

Kaldı ki İslâm, kafirlerin kabirlerini ziyaret etmeyi öğüt almak ve ibret alınması açısından meşru kılmıştır, buna izin vermiştir. Yüce Allah, Resulü Hz. Muhammed (sav)'e, annesi Vehb kızı Amine'nin kabrini ziyaret etmesi için izin vermiş ve fakat ona mağfiret dilemesine izin vermemiştir.

Ölümden ders ve öğüt almak sadece Müslümanlara ait bir husus da değildir. Aksine bu, genelde Müslümanları da, Müslümanlar dışında olan başkalarını da kapsamaktadır. Nitekim Buhari'nin Sahih adlı eserinde rivayet olunduğuna göre, bir gün Hz. Peygamber (sav) bir yerde oturuyorken, oradan bir cenaze götürülür. Hz. Peygamber (sav) cenaze geçerken ayağa kalkar ve cenaze geçene dek ayakta bekler. Etrafında bulunanlar: "Ey Allah'ın Resulü! Doğrusu bu, bir Yahudi'nin cenazesidir" dediklerinde, Allah Resulü (sav) de: "O da bir can, bir insan değil mi?" diye karşılık verir.

O halde bu Müslüman olan hanım kardeşimizin akrabasıyla birlikte kabir ziyaretine katılmasına mani bir durum yoktur. Bu hanım kardeşimiz de kabir ziyaretine giderken, bununla öğüt almaya ve kendine ders çıkarmaya niyet eder, ahireti hatırlar. Çünkü zaten kabir ziyaretinden beklenen de budur. Yani kabir ziyaretlerinde asıl maslahat ve bundan ders alma meselesi ziyaretçi açısından, yoksa kabirde yatan ve ziyaretine gidilen açısından değildir. Eğer kabristana veya mezarlığa gidildiğinde Müslüman olmayanlar İslâm şeriatına aykırı bir takım davranışlarda bulunurlarsa bu hanım kardeşimiz onların yaptıklarından kaçınınsın, uzak dursun. Bu durumda onlara uymasın.

Her şeyin başında ve sonunda Allah'a hamdolsun.

ORGAN BAĞIŞINDA BULUNMAK

Avrupa'da görev yapan değerli fetva kurulu üyeleri kardeşlerimiz! Her şeyden önce Allah sizleri korusun, hizmetlerinizi daim etsin. Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi üzerinize olsun.

Alemlerin Rabbi Allah'a hamdolsun. Salatların en üstünü güvenilir efendimiz Muhammed'e, onun ehli beytine, ashabına ve hepsine olsun.

Biz önce sizi bir hususta bilgilendirmek isteriz. İtalya Devleti Cumhuriyetinde yeni bir karar çıktı. Bu karara göre her insana, tıbbi manadaki ölümünden sonra vücut organlarını bağışta bulundurguna ilişkin görüşünü açıklayan bir belge imzalamalarını öngörüyor. Örneğin beyin, kalp ve nabız ölümünün gerçekleşmesi ile kesinleşen ölümü üzerine organlarını bağışlaması istenmektedir.

Yani bu konuda konunun uzmanı doktorlar tarafından kesin ölüm raporu verilince, artık hiçbir şekilde bu kişinin canlanması mümkün olamaz, artık tıbben ölüm olayı gerçekleşmiştir raporundan sonra ölen kimse, sağlığında bu olay gerçekleştiğinde organlarının bağışlandığını gösteren bir belgeyi imzalaması isteniyor.

Bu mesaj veya mektuplar, öncelikli olarak İtalyan vatandaşlarından gönderilmeye başlandı. Bunlardan bir kısmı, burada ikamet eden yabancılara da intikal edecektir. Çünkü ilk çalışma meseleyi tespit ve kararlaştırmak içindir ki bu çalışmanın yeniden ele alınması ihtimali de vardır. Bu ise aslında kişiye, tamamen organlarını bağışlamaya karşı çıkmaya imkan tanımıyor. Çünkü gerektiğinde devlet için, doğrudan ölen kimsenin organlarını alması imkanı vardır.

Şimdi bizim sizden istediğimiz bize bu konudaki görüşlerinizi bildirmenizdir. Biz de bu görüşler çerçevesinde İtalya'da yaşayan Müslümanlara bunu bir genelge olarak duyuralım istiyoruz.

Cevabınızı aşağıda yazılı faks numarasına fakslamanızı diliyoruz.

Allah sizi de, bizi de en güzel bir şekilde ödüllendirsin, hepimizden razı olsun. Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi üzerinize olsun.

*İtalya'da Göçmen Müslümanlar ve Heyetleri Başkanı
Dr. Muhammed Nur Nişan*

Cevap: Müslim tarafından Ebu Hureyre'nin rivayet ettiği hadise göre Allah Resulü (sav) şöyle buyurmuşlar: “Adem oğlu ölünce üçü dışında herkesin amel defteri kapanır. Bunlar da sadakayı cariyeye yani sürekli manevi gelir getiren bir yardımda bulunulması, kendisinden yararlanan, insanlara faydası olan bir ilim ya da bilgi bırakması veya arkasından kendisi için dua edecek salih bir evlat bırakması.”

Sadakayı cariyeye: Sahibine sürekli olarak ecir ve sevap sağlayan sadaka veya yardım demektir ki, bu, adamın ölümünden sonra da olsa, aynen devam eder. Yeter ki yardımdan ilgili kişinin ölümünden sonra da olsa, faydalanılmış olsun. Bu, ölen için bir manevi gelir kaynağıdır. Örneğin hayır amaçlı vakıflar gibi. Bu, vakfın kendisi durur ama, getirdiği ve sağladığı yararlar herhangi bir şekilde hayır hizmetlerine kullanılır. Mesela fakir ve yoksullara dağıtılması, yetimlerin ve dulların ihtiyaçlarının bunlardan karşılanması gibi. Camilere, okullara, vaiz ve öğretmenlere, ilim adamlarına yardımında bulunulması gibi.. İşte bu ve benzeri şeyler sadakayı cariyeye türünden olan şeylerdir. Bunlar kişinin ölümünden sonra da olsa ona hep ecir ve sevap getirirler.

İslam'da sadaka bazen mal ile yapılır ki bu bilinen ve alışla gelenidir.. Bazen de mal dışında bir başka şeyle olabilir. Bunu da Allah Resulü (sav) sünnetinde açıklamışlardır. Şöyle ki:

Yapılan her iyilik sadakadır, hayır adına yapılan her şey sadakadır. İnsanlara bir menfaat sağlayan her şey sadakadır veya onlardan bir zararı önleyen her şey de sadakadır. Nitekim hadiste, yolda, yolcuya eza verecek, sıkıntıya neden olacak şeyi oradan kaldırmak

da sadakadır, diye buyurulduğu gibi, güzel ve tatlı bir söz söylemek, kardeşinin yüzüne karşı gülümsemek de bir sadakadır.

Muteber sadakalar ise; çağımızda insanların bildiği sadakalar demektir. Bu da bir insanın kendi bedeninden bir organını, başkasının faydasına olabilecek ve kendisine de zarar vermeyecek şekilde bağışlaması olayıdır. Örneğin bazı hastanelere veya kan merkezlerine kan vermesi gibi. Ki bu şekilde kan almak zorunda olan veya kanamalı hastalar için gerekli olan kan, anında sağlanmış olabilsin. Burada zorda kalanın imdadına yetişmek, yaşam mücadelesi veren kimsenin derdine derman olmak gibi bir çok faydalar bulunmaktadır.

Yine çağımızın sadakalarından biri de, kişinin kendisine ait olan bir organını, henüz hayatta iken, yaşıyorken bağışlamasıdır. Eğer bir kimse için vereceği organ ile kendisine herhangi bir zarar vermeyecekse, ona gerek duymayacaksa, organının bağışladığı takdirde gözle görülür bir önemli rahatsızlık baş göstermeyecekse, diğer bir hastanın da ona çok acil manada ihtiyacı varsa ve organ nakledildiği takdirde kesin olarak hasta buna olumlu cevap verebilecekse veya verebileceği zannı çok daha fazla ise, işte bu tür bir bağışta bulunmanın türü üzerinde şu anda konuşmaya bile gerek yoktur. Gereken ne ise o yapılmalıdır.

Ancak şu anda bizim üzerine konuşmamız gereken husus şudur. O da soruyu soran kişinin sorusuna cevap verilmesidir. Bu ise, kişinin ölümü halinde bazı organlarını bağışlaması meselesidir. Yani bir kimse çarpma gibi, herhangi bir felaket -sel vb.- gibi bir olayla karşılaşursa ve artık kendisinden kurtuluş umudu da kesilmiş ise, uzman hekimler yani doktorlar da o kişi hakkında artık hastanın beyin açısından öldüğüne kesin karar vermişlerse, buna rağmen halen kalp atar ve toplar damarlara kanı pompalıyor veya pompalayacak konumunda ise, bu halde iken hastanın hemen hastaneye nakli imkanı bulunuyorsa, halen ölmemiş olan kimi organların alınarak bundan ihtiyacı olan başka hastaların yararlanmasına ve bu sayede yeniden yaşama kazandırılmalarına imkan bulunacaksa, böyle bir durumda tehdidi altında bulundukları ölümden bu, bir kurtuluş olacaksa, Allah'ın

yarattığı kulları için koyduğu ilâhi kanuna uygun olarak bu, olabilir ve caizdir. Artık tıbben öldüğü kesinleşen kişinin kalbi, böbreği, ciğeri, kornea ve benzeri organlar alınabilir.

Burada İslâm devletlerinin Fıkıh kongresinin bu konudaki bir kararlarını zikretmek istiyoruz. Amman'da Sekizinci dönem çalışmasında toplanan kongrenin aldığı kararı burada sunmak istiyorum. Yani kesin olarak beyin ölümü gerçekleşmiş ve artık kendisinde hiçbir hayat belirtisi görülmeyen kimsenin organları ile ilgili verdikleri hüküm...

İşte işin bu noktasında bir Müslüman bazı iç organlarını, örneğin kalp, böbrek ve benzeri organlarını bağışlayabilir, bu, caizdir. Yeter ki iskelet bütünüyle sağlam olarak kalmış olsun. Yani İskelet, üzerinde cenaze namazı kılınabilecek bir durumda olmuş olsun ve Müslüman kabristanına defedilmiş olsun.

Eğer bir Müslüman böyle bir şeyi kendi isteğiyle vasiyet ederse, bundan dolayı ecir kazanır ve bu salih yani iyi niyeti sebebiyle de Allah katında ecir kazanır. Çünkü başkasına zarar vermeyeceği şekilde onlara yararlı olmada payına düşeni yerine getirmiş oluyor. Böylece ölmek üzere olan bir insanı yeniden hayata kavuşturmasına sebep oluyor. Çünkü yüce Allah şöyle buyurmuştur:

“Kim herhangi bir canı ölümden kurtarırsa, adeta bütün insanları kurtarmış gibi olur.” (5, Maide, 32)

Bilindiği gibi eğer bu organlar, herhangi birine bağışlanmazsa, o kişinin ölümü halinde zaten o organlar kişinin ölümünden birkaç gün sonra çürümeye başlayacak, kurtlar ve böcekler tarafından yenecektir. Sonuç bu olacağına göre neden ihtiyacı olan birine bağışlanmasın ki? Çürüyüp telef olacağına, neden bu yoldan bir sevap kazanmasın ki?

Ancak işin bu noktasında bazı kimseler şöyle sorabilirler ve diyebilirler ki: “Efendim bir Müslüman’ın organlarından bağışlanması halinde eğer Müslüman olmayan biri yararlanacaksa, bu du-

rumda da Müslüman olan sevap kazanabilir mi? Özellikle de İslâmî olmayan toplumlar arasında yaşayan Müslümanlar için bu soru geçerlidir. Buna ne diyeceksiniz?

Bizim buna diyeceğimiz şudur: Bu durum, yüce Allah'ın kitabında sözünü ettiği ve şariat olarak da öngördüğü hem Müslümanlar için ve hem de gayri Müslimler için geçerli olan şu hükmün kapsamında yer alırlar. Nitekim yüce Allah şöyle buyurmaktadır:

“Allah, sizinle din hususunda savaşta bulunmamış ve sizi yurdunuzdan çıkarmamış kimselere iyilik etmenizden ve onlara adalette bulunmanızdan sizi menetmez. Şüphe yok ki: Allah, adalette bulunanları sever.” (60, *Mümtehine*, 8)

İslam fakihleri genel olarak zekat dışındaki sadakaların gayri Müslimlere verilebileceğini caiz görmektedirler. Nitekim Hz. Peygamber (sav) döneminde Müslümanlar, henüz ihtida edip Müslümanlığı kabul etmemiş olan müşrik yakınlarına yardımlarda bulunuyorlardı, onlar için harcama yapıyorlardı, ancak bazıları da böyle bir yardımda bulunmaktan sıkılıyorlardı, yardım etmek istemiyorlardı. İşte bunun üzerine yüce Allah şu ayeti indirdi:

“Ey Resulüm! Herhangi bir baskı yoluyla insanları zorla doğru yola iletmek senin vazifen değil. Fakat Allah dilediklerini doğru yola iletir. Hayır ve iyilik olarak Allah yolunda neyi harcarsanız o sizin kendi iyiliğinizdir. Kaldı ki siz Allah rızasını gözetmeksizin zaten bir hayır yapmazsınız. Hayır ve iyilik olarak ne harcama yapmışsınız o, size eksiksiz olarak tekrar size döner. Ve siz hiçbir zaman haksızlığa uğratılmayacaksınız.” (2, *Bakara*, 272)

Allah Nisa suresinde de Ebrar denilen iyilik yapanları tanıtırken şöyle buyuruyor: **“Ve yemek yedirirler, onu sevdikleri halde yoksullara ve yetimlere ve esir olanlara. Şüphe yok biz, Allah rızası için yediriyoruz, sizden ne bir mükâfat ve ne de bir teşekkür istemiyoruz -derler-.”** (76, *İnsan/Dehr*, 8-9)

Asrı saadette sözü edilen esirden kasıt, müşrik olanlardır. Yü-

ce Allah bu kimseleri, müşriklere bu yardımları sebebiyle övmektedir.

Hatta Hz. Peygamber (sav)’den sahih olarak rivayet olunan bir hadise göre bir zinakar kadın, susayan bir köpeğe su verir. Allah da bu sebepten dolayı o zinakar kadını bağışlar. Yine bir adam susuzluktan kıvranan bir köpeği sular, Allah bu yüzden o adamın bu tavrına karşılık onu da bağışladı. Sahabe bunu duyunca Allah Resulüne: **“Ey Allah’ın Resulü! Yani bizim hayvanlara bakmamız, onlara iyi davranmamız sebebiyle bize ecir mi var?”** diye sordular. Allah Resulü (sav) de şöyle buyurdular: **“Ciğer taşıyan her canlı için bir ecir vardır.”** (Bak. Müslim, 2244/153 ve 2243/154. Ebu Davud; 2550. İbn Mace, 3686)

Eğer dilsiz hayvanlara iyilikte bulunmanın böylesine eciri olursa, o zaman en değerli varlık olan insana yardım etmeye ne buyurursun?

Hatta bazı İslâm alimleri yani fakihler gayri Müslimlere bile zekat verileceğinin caiz olacağı görüşünü savunmuşlardır. Bu görüş de, Hz. Ömer’den gelen ve Beytulmalda görevli kişiye, Beytulmal-dan yardım yapmasını emrettiği rivayete dayanarak bu fikri savunmuşlardır. Rivayete göre Hz. Ömer, bir Yahudi’nin halktan dilendiğini görür. Bunun üzerine Beyulmal görevlisine emir vererek, buna yetecek kadar ihtiyacının karşılanmasını emreder ve bunun için de delil olarak yüce Allah’ın şu ayetini okur:

“Sadakalar/zekatlar Allah tarafından emredilen kesin bir farz ve hüküm olarak hiçbir varlıkları bulunmayan fakirlere, kıt kanaat geçimlerini sürdürebilen yoksullara/miskinlere, ... aittir.” (9, Tevbe, 60)

İşte bu kimseler de kitap ehlinin miskinleri yani kıt kanaat geçinen kimseleridir, diyerek uyarmıştır.

Biz bu konuyu “İslam’da Zekat” yani “Fıkhu zekat” adlı kitabımızda uzun uzadıya tartıştık. Dileyen oraya baksın.

İşte bunun içindir ki biz, bir Müslüman'ın bazı organlarını gayri Müslim olan birine bağışlamasında herhangi bir sıkıntı ve sakınca görmüyoruz. Hatta bundan dolayı o kimse Allah tarafından ecir kazanır.

Bu görüşü destekleyen husus ise, bütün bunlardan yararlananlar hem Müslümanlardır ve hem gayri Müslimlerdir. Nitekim bazen de onlar organ bağışında bulunurlar ve bundan Müslümanlar yararlanırlar. Hiç kuşkusuz Müslümanların da onlara faydalı olmasında bir sakıncalı taraf yoktur. Kuşkusuz bu, Allah ve Resulü tarafından emredilen işin adalet ve ihsan yönüdür ve bunun bir gereğidir,

Salat ve selam efendimiz Hz. Muhammed'e, onun ehli Beyti-ne ve ashabına oldun.

KİTAP EHLİNİN BAYRAMLARINI KUTLAMAK

Ben Almanya'da Atom üzerinde Doktora öğrenimini yapan Müslüman bir öğrenciyim. Allah'a hamdolsun dinimi de yaşıyorum. Rabbimin farz kıldıklarını yerine getiriyorum. Burada kardeşlerimle birlikte din hizmetinde yardımlaşarak hizmet veriyor ve Müslüman göçmenlerin durumlarını muhafaza etmeleri için de çaba gösteriyorum. Allah'a hamdolsun bu önemli bir görevdir.

Burada asıl karşılaştığımız problem ve zatı alinizden öğrenmek istediğimiz husus şudur: Müslüman olmayan bu toplumlarla değişik münasebetlerle ilişkilerimizde nasıl davranmalıyız, onlarla olan ilişkilerimizde bize haram olan şeyler nelerdir? Örneğin vatanlarıyla alakalı hususlardaki ilişkiler, dini konulardaki ilişkiler ne düzeyde olmalıdır? Bunların en başında geleni de, Hristiyan toplumların Hz. İsa'nın doğumuyla ilgili bayramı veya Krismas diye adlandırdıkları şenlik geliyor. Ki Hristiyanlar buna büyük bir önem vermektedirler. Bu amaçla büyük ihtifaller, şenlikler düzenliyorlar.

Acaba herhangi birimizin okuldaki bir Hristiyan arkadaşını

veya, o işle alakalı idarecisinin, iş arkadaşını, ev komşusunu bu nedenle tebrik edebilir mi? Onun gönlünü hoş tutacak, onu memnun edebilecek alışla gelen sözler söyleyebilir mi?

Bazı kardeşlerimden dinlemiştim. Onlar böyle bir şeyin haram olduğunu söylüyorlardı. Hatta dahası, böyle yapılması halinde Allah katında en büyük bir günah işlemiş olur, demektedirler. Gerekçeleri de onları tebrik etmek, onların sevinçlerine bu manada ortak olmak, bir bakıma onların batıl ve küfür olan inançlarını kabullenmek anlamına gelirmiş. Onları tebrik etmek bir bakıma onların küfürde daha uzun bir süre kalmalarını sağlamak manasında yorumlanmış ve dinleri konusunda onlarla aynı düşünceleri ortaklaşa paylaşıyor olduklarını bir tür ima etmekmiş gibisinden gerekçelerle haram olduğunu söylüyorlar.

Oysa ben kendi adıma söylüyorum, onları herhangi bir güzel sözle tebrik ettiğim veya onlara bir hediye sunduğum zaman, hiçbir vakit benim, onların batıl olan şeylerini kabul ettiğim veya onların küfürlerinde onları uygun bulduğum konusu ne aklıma ne de hatırıma gelir. Böyle bir şeyi düşünmem bile. Oysa benim yaptığım İslâm'ın da emrettiği güzel muamele ve ilişkiden ibaret olan bir şeydir. Çünkü İslâm, insanlarla olan ilişkilerimizde güzel davranmamızı ister. Kaldı ki Hristiyanların kendileri, bizim bu gibi günlerimiz veya bayramlarımız olduğunda hemen bizi tebrike gelirler ve hatta bir de hediye getirirler. Doğrusu ben bir Müslüman'a katılmasını, başkalarına katılmasını istemiyor ve sevmiyorum, bunu onlara yakıştıramıyorum. Yani adamlar bizi sevinçle, mutlu bir tebessümle karşılayacaklar, biz Müslümanlar da asık suratla onlara karşılık vereceğiz, bilmiyorum bu, uygun olmasa gerek. Müslüman onları görmezden, bilmezden gelecek, onları İslâm'dan ve Müslümanlardan kaçırıp uzaklaştıracak, ürkütecek, İslâm'ı onlara kötü tanıttacak, böyle bir imaj bırakacak bir tavır takınmasını İslâm'ın istediğini sanmıyorum. Özellikle de İslâm'a karşı hücumla geçildiği, Müslümanların neredeyse terörist sanıldıkları bir zamanda böyle davranmak nasıl İslâmî olabilir?

Biz bu şekilde sert tavırlarımızla, davranışlarımızla onlara adeta pirim vermiş oluruz. Onlar buna dayanarak hem dinimize ve hem bizim ümmetimize yani biz Müslümanlara karşı tavır alırlar.

Zatı alinizden dileğimiz, bu hassas mesele ile alakalı olarak çağdaş İslâm fıkıhı çerçevesinde ve şeriatın ölçüleri ışığında bizi aydınlatmanızdır. Bu tür meselelerde bizi açıklamalarınıza alıştırdığınız gibi bu konuda da bizi aydınlatmanızı diliyoruz.

Allah'tan dileğimiz, sizin ilminizden ümmeti yararlandırınsın ve Allah sizin gayretinizi ve cihadınızı bereketli kılsın. Amin...

Allah'a hamd ederek probleminize karşılık vermeye çalışacağım.

Kuşkusuz, bu kardeşimizin hakkında soru sorduğu mesele oldukça önemli, hassas olan bir meseledir. Konu onun anlattığı gibidir. Nitekim bana, gittiğim her ülkede, Avrupa, Amerika ve daha başka yerlerdeki erkek ve kız kardeşlerimiz tarafından hep bu soru sorulup durdu. Çünkü bu soruyu soran kardeşlerimiz zaten oralarda yaşıyorlar ve bu, onların sorunu haline gelmiş bulunmaktadır. Hristiyan'ıyla, Müslüman'ıyla hepsi iç içe yaşıyorlar Kendi aralarında ve onlardan bir çokları arasında hayatın şartları gereği bir çok bağlar bulunmaktadır.

Örneğin aynı binada ev komşusudurlar, işyerinde iş arkadaşındırlar, okulda öğrenci ve ders arkadaşındır. Müslüman bir kimse belli durumlar ve şartlar içerisinde onların kendisine karşı iyiliklerini görebilmektedir. Örneğin Müslüman bir öğrenciye gayet samimiyetle yardımcı olan şefi ve idarecisi konumundadır. Samimiyetle bir Müslüman'ı muayene ve tedavi eden bir doktordur. İşte bu ve benzeri bir çok ilişkiler sebebiyle olması gereken ne olmalıdır. Kaldı ki bir söz vardır, denilir ki: **"İnsan, ihsanın yani yapılan iyiliğin esiridir."** Şair de şöyle der:

**İnsanlara iyilik etki kazanasın gönüllerini
Çünkü köle kılar ihsan insanı**

Müslüman, kendileriyle savaş halinde olmayan ve barış içerisinde kendileriyle birlikte bir hayat sürdüren, Müslümanlara karşı bir düşmanlıkları bulunmayan, dinleri konusunda kendileriyle savaşmayan, kendilerini ülkelerinden çıkarmayan ve çıkarana da yardımcı olmayan bu gayri Müslimlere karşı nasıl bir tavır takınmalı, nasıl bir muamelede bulunmalı?

Doğrusu Kur'an-ı Kerim Müslümanlar ile Müslüman olmayanlar arasındaki ilişkiler konusunda Mümtehine suresindeki iki ayetle bu durumu belirleyen kanunu ortaya koymuştur. Bu iki ayet puta tapan müşrikler hakkında nazil olmuştur. Yüce Allah şöyle buyuruyor:

“Allah, sizinle din hususunda savaşta bulunmamış ve sizi yurdundan çıkarmamış kimselere iyilik etmenizden ve onlara adalette bulunmanızdan sizi menetmez. Şüphe yok ki: Allah, adalette bulunanları sever. Allah, yalnız sizinle din uğrunda savaşanları, sizi yurtlarınızdan çıkaranları ve çıkarılmanız için onlara yardım edenleri dost edinmenizi yasaklar. Kim onlara dost olursa işte zalimler onlardır.” (60, Mümtehine, 8-9)

İşte bu iki ayet Müslümanlar ile barış içerisinde olanlarla onlara karşı savaş halinde olanları açıklayıp belirlemektedir.

Birinci kısımda yer alan ve Müslümanlarla barış içerisinde yaşayanlara karşı ayet, onlara iyilikte bulunmayı ve kendilerine karşı adil davranmayı meşru bir görev sayıyor. Ayette adalet anlamına gelen, **“Kıst”** kelimesidir. Yine ayette geçen ve iyilik anlamında olan, **“Birr”** kelimesi de, hem iyilikte bulunmak, ihsan ve fazilet ile davranmak demektir. Bu ise adaletli olmaktan, adil davranmaktan çok daha üstün olan bir iyilik yapmak, güzellikle muamelede bulunmak manasınadır.

Adalet: Başkasında var olan hakkını alman demektir. **Birr** ise; Hakkın olan bazı şeylerden feragat etmek, almamak, affetmek, görmezden gelmek demektir. **Adalet** veya **Kıst:** Başkasına ait olan hakkı, ondan bir şey eksiltmeksizin vermek demektir. **Birr** ise;

Başkasına ait olan hakkı ona öderken bir ihsan ve erdemlik olsun diye, hakkından fazlasını ona vermek demektir.

Kendileriyle ilişki kurulmasının, kendilerinin dost edinmenin yasaklandığı diğer kimselere gelince -ki ikinci ayet bu konuyu ele almaktadır-, işte bunlar Müslümanlara karşı hep düşmanlık içinde olan ve düşmanca davranan, Müslümanlara karşı hep savaşan ve savaş içinde olan, Müslümanları, haksız yere öz vatanlarından çıkarıp kovan ve onları uzaklaştıran kimselerdir. Evet suçları sadece, “bizim Rabbimiz Allah’tır” demek olan masum insanları haksız yere ülkelerinden çıkaran kafirlerdir. Nitekim Kureyş kavmi ve Mekke müşrikleri Allah Resulü ile ashabına bunu yapmışlardır.

Kur’an-ı Kerim, barış içerisinde davranan ve Müslümanlara karşı düşmanca bir tavır sergilemeyenlere karşı uygulama için seçtiği kelime, “Birr” kelimesidir. Çünkü ayette, “En Teberruhum” yani “onlara iyilikte bulunmanızdan, iyilik etmenizden” kelimesini seçmiştir ki bu, Allah’ın hakkından sonra en büyük hak olan kul hakkını belirlemede en önemli bir ifadedir. Çünkü Allah’ın hakkından sonra, “Birru’l-Valideyn” yani “ana ve babaya iyilik” derken, burada kullanılan “Birr” kelimesi, aynen tercih olunmuştur.

Buhari ile Müslim’in rivayetlerine göre, Hz. Ebu Bekir’in kızı Hz. Esmâ, Hz. Peygamber (sav)’e gelerek kendisine: “Ey Allah’ın Resulü! Annem yanıma çıkıp geldi. Kendisi halen müşriğe yani puta tapan bir kadındır. -Hz. Esmâ da, annesiyle görüşmeyi ve ona bir şeyler hediye etmek istiyordu- Ben onunla buluşup görüşebilir miyim?” diye sorar. Allah Resulü (sav) de: “Annemi ziyaret et, onunla görüş” buyurdular.

Şimdi olayı bir kez düşün. Gelen anne putperest bir kadın ama, İslâm buna rağmen ona karşı gereken ilginin gösterilmesini istiyor. Kaldı ki İslâm’ın Kitap ehline karşı verdiği ayrı bir değer vardır. Putperest müşriklere göre kitap ehli olanlar, konum itibariyle daha üst bir durumdadırlar.

Hatta İslâm kitap ehli olanların yiyeceklerinin yenmesinin ve

onlarla hısımlık yani akrabalık kurmanın caiz olduğunu öngörmektedir. Yani kitap ehli Yahudi ve Hristiyanların kestikleri yenir ve onların kadınlarıyla da evlenilebilir. Bunlar caizdir. Nitekim bu husus Maide suresinde şöyle ifade olunmaktadır:

“Kendilerine kitap verilen Yahudi ve Hristiyanların kestikleri ve yiyecekleri sizin için helaldir, sizin de tüm yiyecekleriniz onlar için helaldir. İffetli/Namuslu hür mümin kadınlar ile sizden önce kendilerine kitap verilmiş olan kadınlardan iffetli ve hür olanlarla, mehirlerini vermeniz karşılığında namuslu olmak, zina etmemek, gizi dost edinmemek kaydıyla kendileriyle evlenmeniz size helaldir.” (5, Maide, 5)

Bu evliliğin ve ürünlerinin doğal bir sonucu ve gereği olarak şunların olması icabeder: Eşler arasında mutlaka bir sevgi bağının olması gerekir. Nitekim Allah Teala şöyle buyuruyor:

“Ve Onun İşaretlerinden ve mucizelerinden biri de, kendi cinsinizden sizi cezbeden eşler yaratmış, aranızda sevgiyi ve şefkati yerleştirmiştir.” (30, Rum, 21)

Koca, hanımını nasıl sevmesin ki o, evinin hanım efendisidir, hayat arkadaşıdır. Nitekim eşlerin birbirlerine karşı olan bu bağlılıklara hakkında yüce Allah şöyle buyuruyor:

“Eşleriniz sizin için birer elbise, sizler de onlar için birer elbisesiniz.” (2, Bakara, 187)

Yine bu evliliğin ve ürünlerinin doğal bir sonucu ve gereği olarak şunların olması icabeder: İki aile arasında meydana gelen evlilik akrabalığı ki bu, insanlar arasında doğal olarak iki temel bağdan biridir. Nitekim Kur'an buna şöyle işaret etmektedir:

“Ve insanı işte bu sudan yaratan ve onu soy-sop ve evlilik yoluyla kazanılan yakınlık ve bağlılık duygusuyla donatan O-dur.” (25, Furkan, 54)

Yine bunun doğal gereklerinden biri de anneliktir. Anne olma-

nın da kendine göre hakları bulunmaktadır. Bu haklara İslâm açısından çocukların mutlaka uymaları gerekmektedir. O halde bir evlâdın anne ve babasına karşı iyilikte bulunması, ona iyilik çerçevesinde arkadaşlık yapması, hizmetinde bulunması gerekirken, anneler günü geçip gidecek ve Hristiyan dünyasınca böylesi önemli bir günde çocuğu annesini bundan dolayı tebrik etmeyecek veya kutlamayacak bu, hiç kabul edilebilir bir iş mi?

Peki ya Hristiyan dedesinin, ninesinin, dayı ve teyzelerinin ve bunların çocuklarının durumu ne olacak. Müslüman'ın bu gibi akrabalarına karşı hiç mi bir görev ve sorumluluğu bulunmayacak? Oysaki bu akrabanın da hısımlıkları sebebiyle bizde bir takım hakları bulunmaktadır. Çünkü Allah Teala şöyle buyuruyor:

“Akraba olanlar da Allah'ın kitabında birbirlerine diğer müminlerden ve muhacirlerden daha yakındır.” (33, Ahzab, 6)

Allah Teala şöyle buyuruyor: **“Muhakkak ki, Allah Teâlâ adaleti, iyiliği ve akrabalara -muhtaç oldukları şeyleri- vermeyi emrediyor.”** (16, Nahl, 90)

Madem ki annelik ve akrabalık hakkı Müslüman erkek ve kadına, anne ile ve akrabalarıyla olan bağlarını koparmamalarını, İslâm'ın güzel barış ahlâkının bir gereği olarak açıklayıp ortaya konduğu, buna gönlünü gayet geniş olarak açtığı ve akrabaya karşı olan vefa borcunu yerine getirmenin bir gereği olarak bir farz olmaktadır. Çünkü bunun yanında başkalarına ait haklar da, Müslüman'a bir takım sorumluluk ve görevler yüklemekte, farzlar getirmektedir. Bulunduğu ortamda insanların yanında güzel bir ahlâk sergilemelidir. Nitekim Allah Resulü (sav) Ebu Zer'e şu tavsiyede bulunuyor:

“Nerede olursan ol, yanlış yapmaktan Allah'tan kork. Kötülüğün peşinden hemen iyilik yap ki, kötülüğü yok etsin. İnsanlara karşı da güzel ahlâk ile muamelede bulun!” (Bak. Tirmizi;1988. Tirmizi, hadis için, Hasen hadistir, demiştir. Ayrıca Ahmed b. Hambel de rivayet etmiştir.)

Eğer hadise dikkat edersen Allah Resulü (sav) burada, **“İn-sanlara karşı da güzel muamelede bulun!”** diye buyuruyor. Yok-sa, **“Müslümanlara karşı güzel muamelede bulun”** demiyor.

Hz. Peygamber (sav) gayri Müslimlerle olan ilişkilerde yumu-şak davranmayı teşvikte bulunduğu gibi, aynı zamanda onlara karşı sert tavır takınmaktan da uzak kalınmasını tavsiye buyurmuştur.

Örneğin bazı Yahudiler Hz. Peygamber (sav)’in yanına gelir-ler ve huzura girerlerken, selam sözcüğünü ağızlarında eveleyip geveleyerek, öl, geber anlamına gelen, **“Essamu aleyke Ya Mu-hammed”** yani **“Yaşayamayasica Muhammed!”** diye söylerler. Hz. Aişe onların bu haince ifadelerini duyunca o da: **“Behey Al-lah’ın lanetine uğrayasica Allah düşmanları! Siz geberin”** diye-rek tepkisini ortaya koyar. Hz. Peygamber (sav), eşi Hz. Aişe anne-mizin bu tepkisi üzerine onu ayıplar. Hz. Aişe de: **“Ey Allah’ın Resulü! Sen onların sana selam yerine öl anlamına gelen ifade-lerini duymadın mı?”** diye söyleyince, Hz. Peygamber (sav) de: **“Evet, ne dediklerini duydum ve ben de onlara sadece, Ve aley-küm diye karşılık verdim”** buyurur. Yani ben onlara: **“Ölüm bana geleceği gibi, size de gelecek, siz de öleceksiniz”** diye söyledim, der ve: **“Ey Aişe! Allah her işte ve her şeyde yumuşak sözlü olunmasını, yumuşaklıkla karşılık verilmesini sever”** diye de buyurur. (Hz. Aişe’den Buhari ve Müslim ittifakla rivayet etmişler.)

Onları belli günlerinde ve bayramlarında tebrik etmemiz gerek-tiğini, bunun meşru bir durum olduğunu gösteren bir başka husus da, -soruyu soran arkadaşın sorusunda işaret ettiği gibi- şu husustur. Eğer bunlar Müslümanların İslâmî bayramlarını tebrik ediyorlar ve bunu önemseyerek koşa koşa yapıyorlarsa, biz neden onlara karşılık vermeyelim, niçin bayramlarını kutlamayalım? Kaldı ki bizler, iyili-ğe karşı iyilikle karşılık vermekle emrolunmuşuzdur. Onların verdiği selâmın daha güzeliyle onlara selam ve karşılık vermeliyiz veya en azından onların selâmı kadar olsun selamlamalıyız.

Çünkü yüce Allah şöyle buyuruyor:

“Ey inananlar! Bir selam ile selamlandığınız vakit, siz de o selamdan daha güzeliyle selâmı alın veya aynıyla karşılık verin.” (4, Nisa, 86)

Bir Müslüman kişinin karşısındakinden daha az kerem sahibi olması, daha az ikram sahibi olması uygun değildir ve güzel bir davranış olamaz. Bir Müslüman'ın kendisinden başkasından ahlâk-ça daha düşük bir düzeyde olması, güzel ahlâkın bir gereği olamaz. Oysa Müslüman için farz olan şey, karşısındakine göre daha üstün ve daha ahlâklı, daha dürüst olmalı, ahlâken en üstün bir seviyede bulunmalı. Nitekim bir hadiste şöyle buyurulmuştur:

“İman bakımından müminlerin en mükemmel ve olgun olanı, ahlâken en üstün olan kimsedir.” (Ahmed b. Hambel, Ebu Dâvud, İbn Hibban ve Hakim rivayet etmişler.)

Nitekim yine Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmaktadır: **“Ben en üstün ahlâkı tamamlamak üzere gönderildim.”** (İbn Sa'd, Buhari rivayet etmişler. Bak. Buhari, Edebu'l-Müfred)

Yine rivayete göre bir Mecusi yani ateşe tapan biri, İbn Abbas'a; **“es-Selamu Aleyküm”** diyerek selam verir. İbn Abbas da: **“Ve Aleykümusselam ve Rahmetullahi”** diye selâmını alır. Sahabeden bazıları itiraz kabilinden İbn Abbas'a, **“sen adama (Ve Rahmetullahi-Allah'ın rahmeti üzerine olsun) dedin”** diye söylemeleri üzerine İbn Abbas onlara: **“Bu adam Allah'ın rahmeti sayesinde yaşamıyor mu?”** diye karşılık verir.

Nitekim bizim bu görüşlerimizi destekleyen bir husus da, onları İslâm'a davet etmek ve kendilerini İslâm'a yaklaştırmak, ısındırmak ve sevdirmek istediğimiz zaman kendilerine nasıl davranmamız gerektiği konusudur. Onlara yaklaşmak herhalde katı yüreklilikle, asık suratlılıkla ve abus bir çehreyle olmayacaktır. Bizimle onlar arasında böyle bir durum olmamalı ki birbirimize ısınabilelim.

Hz. Peygamber (sav) güzel ahlâklı idi, herkesle iyi geçinirdi.

Hatta uzun süren Mekke döneminde müşrik düşmanlarıyla bir arada iken bile, onların kendisine karşı eza ve cefa uygulamalarına rağmen o hep iyi davranmıştır. Onun ve sahabesinin üzerine saldırdıkları halde, o aynıyla karşılık vermemiştir. Hatta müşrikler ona karşı her türlü eza ve cefadan geri durmadıkları halde, ona sonsuz güvenleri vardır. Yanlarındaki değerli eşyalarını kaybolmaması için bir yere gideceklerinde ona emanet olarak bırakılırdı. Hatta Hz. Peygamber (sav) hicret ettiği sırada yanlarında birçok emanetler bulunuyordu. Hz. Ali'yi yerine bıraktı ve emanetleri sahiplerine vermesi için onu görevlendirdi. Hz. Ali de bu görevi aynen yerine getirdi.

O halde herhangi bir Müslüman'ın veya İslâm merkezinin böyle bir münasebetle onları tebrik etmesi, bu tebrikini ister sözlü olarak yapmış olsun, ister herhangi bir kartpostal ile yapmış olsun, tebrikte bir engel yoktur. Yeter ki gönderilen tebrik kartında, İslam esaslarına aykırı dini bir sembol veya yazı bulunmamış olsun. Örneğin haç işareti gibi. Çünkü İslâm haç düşüncesini kabul etmez ve bunu temelden ret eder. Çünkü Allah şöyle buyuruyor:

“Onlar İsa'yı öldüremedikleri gibi onu asamadılar da. Ancak öldürdükleri kimse İsa'ya benzetilen bir başka adam idi.”
(4, Nisa, 157)

Bu gibi durumlarda tebrik için genelde geleneksel olarak kullanılan ifadeler, aslında onların dinlerine ait herhangi bir inancı benimsemeyi kapsayan bir durum ve mana yoktur. Ya da orada ifade olunanlara razı olmak, ondan memnun kalıp hoşnut olmak gibi bir durum da yoktur. Bunlar sadece karşı tarafın gönlünü almak, onları memnun etmek için kullanılan bir takım güzel söz ve ifadelerden ibaret şeylerdir. Zaten bütün insanlar da bunun böyle olduğunu bilirler.

Ayrıca onlardan hediye almanın veya ödül kabul etmenin de bir sakıncası bulunmamaktadır. Çünkü Hz. Peygamber (sav) de gayri Müslimlerden gelen hediyeleri kabul etmişlerdir. Örneğin

Mısır'da Kıptilerin lideri Mukavkıs ve daha başkaları tarafından gönderilen hediyeleri kabul buyurmuşlardır. Yeter ki verilen ya da gönderilen hediyeler İslâm'ın haram kıldığı şeyleri kapsamamış olsun. Mesela şarap, içki ve domuz eti gibi...

Ben öyle fakihler biliyor ve tanıyorum ki; mesela Şeyhul İslâm İbn Teymiye gibi, müşriklerin ve kitap ehlinin bayramları ve bu bayramlara katılma konusunda çok katı tutum ve tavır takınmışlar. O bu konuyu değerli eseri, "**İktizau's-Sıratı'l-Müstakim Muhalefete ehli'i-Cahim**" adlı kitabında ele almıştır.

Bununla beraber ben, müşriklerin ve kitap ehlinin bayram ve ihtifallerine karşı mukavemet edilmesi taraftarıyım. Çünkü gördüğümüz kadarıyla bazı Müslümanlar sanki Ramazan veya Kurban Bayramına çıkıyorlarmış gibi bunların krismas bayramlarına katılıyorlar, hatta kendi bayramlarından daha çok bunlara önem veriyorlar. İşte ben böylesi şeylere karşı durulması taraftarıyım. Çünkü bu tarz bir kutlama ve katılım caiz olmaz. Zira bizim kendimize özgü bayramlarımız vardır, biz ona göre gerekeni yaparız, onların da kendilerine göre bayramları vardır, onlar da kendilerine, göre kutlarlar.

Ancak böyle olmakla beraber yine de ben, bunların bayramlarını tebrikte bir sakınca görmüyorum. Yani aralarında arkadaşlık, dostluk, komşuluk, akrabalık veya buna benzer bir takım sosyal ilişkiler bulunuyorsa, bu kimselerin kendi aralarında birbirleriyle tebrikleşmelerinde veya kutlamalarında bir sakınca yoktur. Çünkü bu tür tebrikleşme ve kutlamalar aralarında sevgiyi, ilişkileri ve bağları daha fazlasıyla pekiştirmeye neden olabilir. Ki zaten doğru ve olgun olan gelenekler de bunu ortaya koyar.

Ancak şurası hiçbir zaman geri plana itilmemelidir. Eğer İslâm alimlerinden Şeyhul İslâm İbn Teymiye böyle katı anlamda bir fetva vermiş ise bu, mutlaka onun kendi dönemi açısından değerlendirilmelidir. O dönemin koşulları göz önünde bulundurularak, onların ışığında bir karara varılmalıdır. Eğer kendisi günümüzde

yaşıyor olsaydı -Allah ondan razı olsun-, günümüz toplumlarının ne kadar birbirleriyle iç içe yaşadıklarını ve aralarındaki ilişkileri görebilseydi, dünyanın küçük bir köy halini aldığını, Müslümanların gayri Müslimlerle olan muameleye ne kadar ihtiyaç duyabildiklerini görseydi buna mutlaka cevaz gözüyle bakardır.

Hatta gayri Müslimlerin bir çok bilim ve sanat dallarında Müslümanların hocaları ve yol gösterenleri durumuna geldiklerini görebilseydi, İslam davetini bu topluma ulaştırma konusunda onlara ne kadar yakın olmamız gerektiği konusundaki ihtiyacı görebilseydi mutlaka buna cevaz verirdi. Yine kendisi Müslümanların bunlara karşı katı ve sert bir şekilde yaklaşmaları yerine gayet yumuşak ve tatlılıkla yaklaşmalarını, onları ürkütüp kaçırma yerine sevdirep müjdelememizi isterdi. Yine eğer o aramızda yaşasaydı, mutlaka bir Müslüman'ın Müslüman olmayan komşusunu, arkadaşını, hocasını böyle bir münasebetle tebrik etmesini, kutlamasını isterdi, uygun bulurdu. O, herhangi bir Müslüman'ın bir Hristiyan inancına rıza göstereceği gibi bir mana çıkarmazdı. Ya da bir Müslüman tarafından onun küfrünü kabul eder bir inanca sahip olacağına da ihtimal vermezdi. Aksine o, şu gerçeği görebilirdi. Bizzat "ben Hristiyan'ım diyenlerin" kendileri, bu kutlamalara ve dini bayramlara katılırken, ona inanarak ve bu kutlamanın dini bir görev olduğu ve kişiyi Allah'a yaklaştırdığı manasında bir inanca ve imana sahip olduğu bir inançla katılmadığını görürdü. Çünkü bugün bu tür kutlamalara katılan Hristiyanlar, artık çoğunlukla bu, bir adet ve gelenek halini aldığı için, bir örf haline geldiği için katılıyor, yoksa inandığı için değil. Yani ya vataniyle alakalı, ya kavmiyle ilgili bir örf ve bir adet olduğu için insanlar geleneksel olarak bu anlamda katılıyorlar. Evet İbn Teymiye tüm bunları göz önünde bulundurarak o Müslüman'ın da arkadaşları, dostları arasında böylesine bir tebrikleşmelerinde, haram şeyler olmamak kaydıyla yemelerinde ve içmelerinde, karşılıklı hediyeleşmelerinde bir sakınca görmez ve bundan yararlanılmasına cevaz verirdi.

Eğer İbn Teymiye bizim zamanımızda yaşasaydı ve tüm bu

olan bitenleri görseydi, mutlaka Allah en iyisini bilir ama- görüşünü değiştirirdi. Ya da o eski katı tutumunu gözden geçirir ve bir kolaylık sağlardı. Allah ondan razı olsun, o, fetvalarında hep zamana, mekana ve durumlara göre bakarak ona göre olayları değerlendirip fetva verirdi.

Bu söylediklerimizin tümü dini bayramlar ile alakalıdır. Bir vatan ile ilgili bayramlar vardır. Örneğin bağımsızlık bayramları, birlik bayramları veya sosyal etkinlikler bayramı gibi bayramlar veya günler vardır. Mesela anneler günü, çocuk bayramları, İşçi bayramları, gençlik bayramları ve bunlara benzer bayramlar gibi...

İşte bir Müslüman'ın bu türden adına bayram verilen şenliklere, törenlere katılmasında, tebrik etmesinde veya kutlamasında, aynı ülkeden olma veya o ülkede yaşamış olan, ikamet açısından onların etkinliklerine katılmalarının bir sakıncası yoktur. Yeter ki bütün bu şeylerde haramdan sakınsın ve haram olan bir fiil işlememiş olsun. Çünkü insanlar çoğunlukla bu ve benzeri münasebetlerle haram işleyebiliyorlar. Bunlardan kaçınmak gerekir.

Muvaffakiyet Allah'tandır.

MÜSLÜMAN'IN GAYRİ MÜSLİM'E MİRASÇI OLMASI

Sayın Prof. Yusuf Kardavi Hocam!

Allah seni muhafaza buyursun ve Müslümanları senin ilminden yararlandırınsın.

Ben, Allah'ın kendisine hidayet nasip ettiği bir Müslüman'ım. Müslüman olalı on yılı buldu. Ancak benim ailem Hristiyan bir aile. Aslen İngiltereliyim. Onları İslam'a davet için çok uğraştım, onlara İslâm'ı sevdirmeye çalıştım. Bunu yıllarca yaptım. Ancak Al-

lah, onların gönüllerini İslâm'a açmadı. Hep Hristiyan olarak kaldılar. Birkaç yıl önce annem vefat etti. Benim annemden miras olarak -az da olsa- bir miktar alacağım bulunmaktadır. Ancak ben onu kabul etmedim, bıraktım. Çünkü bir Müslüman'ın bir kafir kimseye mirasçı olamayacağı görüşüne dayanarak almadım. Nitekim bir kafir de bir Müslüman'a mirasçı olamamaktadır.

Şu anda babam da vefat etti. Geride yüklüce bir mal ve büyük tereke bıraktı. Ben ise onun tek varisiyim. Şu andaki kanunlara göre bu terekenin veya mirasın tamamını hak olarak bana veriyor.

Sorum şudur: Ben, bu terekeyi almamayı mı? Ve bu durumda bu oldukça yüklü mirası, gayri Müslimler bundan yararlan-sınlar için onlara mı bırakmalıyım? Bu, kanun olarak benim yasal hakkımdır ve mülkümdür ve benim bu mala da ihtiyacım bulunmaktadır. Bunu hem kendi şahsi ihtiyaçlarım ve hem de Müslüman olan ailem için harcayabilir miyim? Çünkü bir eşim ve çocuklarım var. Bir de bununla ayrıca diğer Müslüman kardeşlerime de fazlasıyla yardım imkanını bulabilirim. Çünkü Müslümanlar böylesi bir yardıma fazlasıyla muhtaçtırlar ve bu terekeden bir kısmını İslam'ın faydalı hizmetlerine istediğim dibi paylaştırayım istiyorum. Çünkü öyleleri var ki, bir şeylere sahip olayın diyorlar, ihtiyaç içinde kıvranıyorlar ama bulamıyorlar.

Bir de işin şu yönü Müslümanların çoğu ekonomik bakımdan sıkıntı içindedirler. Siz de bilirsiniz ki mal, canın yongasıdır. Ekonomik güçlülük günümüzde siyasetin üzerinde bile etkili olmaktadır. Böyle olduğuna göre neden bizler, bu yoldan bir Müslüman'a bir fırsat tanımayalım ki, varsın o da böylece kazanarak bunun ötesinde bir ekonomik güç oluştursun. Mademki böyle bir imkan kapısına gelip dayanmış ve bu, haram yoldan, şüpheli olan bir yoldan da kazanılmış bir mal da değildir?

Sizden istirhamım bu mesele hakkında bir çözüm yolunuz var mı? Kaldı ki bu, sadece benimle ilgili bir mesele de değildir. Benim gibi binlerce ve hatta on binlercesi Müslüman olmuş kardeşle-

rimin de ortak derdidir. Evet Allah'ın gönüllerini İslâm'a açtığı, Allah'a Rab olarak iman etmiş, İslam'ı din olarak kabul etmiş ve Hz. Muhammed (sav)'i de nebi ve Resul olarak kabullenmiş olan on binlercesi benim durumdaki Müslüman'ın ortak derdi...

Allah sizi muvaffak kılsın, hatalarınızı düzeltsin ve sizin ilminizden Müslümanları faydalandırsın.

İngiltere'den Bir Müslüman

Cevap: Allah'a hamd ediyorum ve cevap veriyorum:

Fakihlerin cumhuruna göre, nasıl ki bir kafir bir Müslüman'a mirasçı olamıyorsa, bir Müslüman da bir kafire mirasçı olamaz. Çünkü din ayrılığı, mirasa engeldir. Bu konuda delil olarak dayandıkları hadis de, Buhari ve Müslim tarafından ittifakla rivayet olunan şu hadistir:

"Müslüman kafire, kafir de Müslüman'a mirasçı olamaz."⁽²⁹⁾

Bir başka hadiste ise şöyle buyurulmaktadır: **"farklı iki dine mensup olan kimseler birbirlerine mirasçı olamazlar."**⁽³⁰⁾

Bu görüş aynı zamanda Raşit halifelerden de rivayet olunmuştur. Dört mezhep imamı da bu görüşü benimsemişler ki bu, genel olarak fukahanın umumunun görüşüdür. Uygulama da buna göredir. Nitekim İbn Kudame böyle söylemektedir. Hz. Ömer, Muaz ve Muaviye'den rivayete göre -Allah hepsinden de razı olsun-, bu zatlar, Müslüman olanları kafirlere mirasçı kılarlarmış ama, kafirleri

(29) Buhari, Meğazi ve Feraiz; Üsâme b. Zeyd'den rivayet olunmuştur. Müslim, Feraiz; 1614

(30) Ahmed b. Hambel, Müsned; 2/178, 195. Ebu Davud; 2911 ve 2913. İbn Mace; 2731. Bunların hepsi bu hadisi Abdullah İbn Ömer'den rivayet etmişler. Bak. Sahihu'l-Camii's-Sağır; 7614. Tirmizi de Cabir'den rivayet etmiş; 2109 ve Tirmizi hadisi garip kabul etmiştir.

Müslümanlara mirasçı kabul etmezlermiş. Bu rivayeti Muhammed b. Hanefiye, Ali b. Hüseyin, Said b. Müseyyeb, Mesruk, Abdullah b. Muğaffel, Şa'bi, Yahya b. Ya'mur ve İshak b. Rahuye'den hika-ye olunmuştur. (Bak, el-Muğni;9/154)

Yahya b. Ya'mur'dan rivayet olunduğuna göre, miras konusunda anlaşılamayan bir Yahudi ve diğeri de Müslüman olan iki kişinin ölen kafir kardeşlerini mirası konusunda kendisine başvurmuşlar, davayı kendisine getirmişler. O da Müslüman olanı mirası almaya hak sahibi kılmıştır. Bir Müslüman kimsenin bir kafire varis yani mirasçı olabileceğine gerekçe olarak şu hücceti göstermiştir ve şöyle demiştir:

“Bana Ebu Esved anlattı, ona da bir adam anlatmış, bu anlatıma göre bu kişiye de Muaz b. Cebel anlatmış ve demiş ki, Allah Resulü (sav) şöyle buyurdular: **İslam artış sebebidir, eksiltme sebebi değildir.**” (31)

Yani bu hadiste demek istenen şudur. **İslam, kendi mensuplarına, hayrın ve iyiliğin artmasına bir sebep oluşturur. Yoksa Müslüman olmak, eline geçecek olan imkanlardan mahrum kalmak ve varlığının azalması, durumunun zayıflaması anlamına gelmez ve İslâm bu demek değildir.**

Aynı zamanda burada şu hadisi de zikretmek mümkün olabilir: **“İslam en yücedir, bir başka şey onun üstünde gösterilemez ve yüceltilemez.”** (32)

(31) Ahmed b. Hambel, Müsned; 5/230, 236. Ebu Davud; 2912 ve 2913 ve ayrıca Hakim rivayet etmiş. Hakim'in rivayet zincirinde Muaz'dan bu rivayeti yapan Ebu Esved bulunmaktadır ve Hakim bu hadisin sahih olduğunu belirtmiştir. Bu görüşünde Zehebi de ona katılmıştır. El-Feth adlı kitapta ise şöyle demektedir: Ebu Esved ile Muaz arasında bir inkıta bulunmaktadır, yine de Ebu Esved'in bunu Muaz'dan dinlemiş olması mümkündür. Bak. el-Feydu'l-Kadir, 3/179

(32) Aiz b. Amr'dan Darekutni, Beyhaki, Ruyani ve Ziya rivayet etmişler. Sahihu'l-Camii's-Sağir kitabında bu hadisin sahih olduğu belirtilmiştir. 2778

Nitekim bizler kitap ehlinin kadınlarıyla evlenebiliyoruz ama, onların bizim Müslüman kadınlarımızla evlenmeleri haramdır, caiz değildir. Aynı şekilde biz onlara mirasçı olabiliriz ama onlar bize mirasçı olamazlar.

Şimdi verdiğimiz bu bilgiler ışığında -her ne kadar cumhur bu görüşte olmasa da- ben, bu görüşü tercih ediyorum. Benim görüş ve kanaatim şudur; İslam, Müslüman'ın eline geçecek olan bir hayır veya menfaatin önünde bir engel değildir, olamaz. Çünkü Müslüman eline geçecek olan imkan sayesinde Allah'ın Tevhid inancını devam ettirmesi, tam anlamıyla itaat edebilmesi ve dinine yardım edip hizmet sunması için bir yardım ve bir güç elde etmiş olacaktır. Kaldı ki malda aslanan şey, o malı Allah'a taat olan yolda harcamaktır, yoksa Ona masiyet olan yolda tüketmek değildir. Dolayısıyla insanlar arasında buna en fazla hak sahibi olanlar müminlerdir.

Mademki günün kanun ve yasları bir malı veya terekeyi bir Müslüman'a bırakıyorsa, bizim o kimseyi, bu maldan mahrum bırakıp onu küfür ehline terketmemiz ve bu malı onların bize karşı silah olarak kullanmalarına veya haram olan yerlerde harcamalarına bırakmamız hiç doğru olamaz.

“Müslüman kafirlere, kafirler de Müslümanlara varis-mirasçı olmaz” hadisine gelince, biz bunu, tıpkı Hanefi alimlerinin aşağıdaki şu yorumladıkları gibi yorumlarız. **“Bir kafire karşılık bir Müslüman öldürülemez.”**

İşte bu hadiste sözü edilen **“kafir”** bizzat bize yani Müslümanlara karşı savaş içinde olan, düşmanca bir tavır sergileyen kafirler demektir. Yani **Harbi** olanlar anlamındadır. Bu durumda bizim konumuzdaki hadis de şöyle yorumlanabilir: **“Müslüman bir kimse, harbi olan yani fiilen Müslümanlara karşı savaş içinde olan kafir kimseye mirasçı olmaz.”** Çünkü bunlarla Müslümanlar arasında fiilen bir bağ kalmış değildir.

İbn Teymiye ve İbnu'l-Kayyım'ın tercihleri:

İşte İmam İbnu'l-Kayyım'ın bu mesele yani Müslüman'ın kafir kimseye mirasçı olması hakkındaki sunduğu bilgiler. O, **“Zimmet Ehliyle ilgili Hükümler”** adıyla yazdığı eserinde konuya ilişkin oldukça doyurucu bilgiler vermekte ve bu görüşü tercih etmektedir. Hocası İbn Teymiye'den yetecek manada ve gönüllere şifa verecek tarzda gereken bilgiyi vermektedir. O –Allah kendisine rahmetiyle muamele buyursun- diyor ki:

“ Müslüman bir kimsenin kafir olan birine mirasçı olup olmayaacağı konusuna gelince, bu konuda selef alimleri ihtilaf etmişler, farklı görüşler ileri sürmüşlerdir. Bir çoğu, **“Nasıl ki bir kafir bir Müslüman'ın mirasçısı olamayacaksa, bir Müslüman da bir kafirin mirasçısı olamaz”** görüşünü benimsemişlerdir. Ki, dört büyük imam ve onlara uyanlar tarafından bilinen ve uygulanan budur.

Bunlardan bir gurubu da şöyle demişlerdir: **Hayır, Kafirler Müslümanlara mirasçı olamazlar ama, Müslümanlar kafilere mirasçı olurlar.**

İşte bu görüş; Muaz b. Cebel, Muaviye b. Ebu Süfyan, Muhammed b. Hanefiye, Muhammed b. Ali b. Hüseyin (Ebu Cafer Bakır), Said b. Müseyyeb, Mesruk b. Ecda', Abdullah b. Mukaffel, Yahya b. Ya'mur, İshak b. Rahuye gibi zatların da benimsedikleri görüştür. Bu görüş aynı zamanda Şeyhul İslâm İbn Teymiye'nin de tercihidir.

Bu zatların söyledikleri şudur: **“Nasıl ki biz onların kadınlarıyla evlenebiliyor ve onların bizim kadınlarımızla evlenmeleri caiz değilse, tıpkı bunun gibi bizler onlara mirasçı oluruz ama, onlar bize mirasçı olmazlar.”**

Müslümanların kafilere mirasçı olamayacaklarını söyleyenlerin dayanağı, ittifakla Buhari ve Müslim tarafından rivayet olunan: **“Ne bir Müslüman bir kafire ve ne de bir kafir bir Müslüman'a mirasçı olamaz”** hadisidir.

Bu, zındık olan bir münafık kimseye veya mürtet olan kimseye mirasçı olmayacağı konusunda bir umdedir.

Hocamız İbn Teymiye diyor ki: Mütevatir sünnet ile sabit olduğu ve kanıtlandığı gibi Hz. Peygamber (sav), zındık münafıkları zahiri hükümler açısından uygulamada, onları tıpkı Müslümanlar gibi kabul etmiş ve onlara buna göre muamelede bulunmuştur. Yani bunlar hem mirasçı olmuşlar ve hem de bunlara Müslümanlar mirasçı kılınmışlardır. Münafıkların başı olan Abdullah b. Übeyy b. Selul ve daha başkaları hakkında, Kur'an bunların münafık olduklarına tanıklık ettiği halde, Allah Resulü (sav) de, Abdullah b. Übey'in cenaze namazını kıldırmaktan ve ona mağfiret istemekten men olduğu halde, öldüğünde bu münafıklara Müslümanlar mirasçı oldukları gibi, Müslümanlardan bir yakınlarının ölümü halinde de bu münafıklar onlara mirasçı kılınmışlardır. Nitekim münafıkların lideri İbn Selul ölünce oğlu Abdullah buna mirasçı olmuştur. Hz. Peygamber (sav) münafıklardan hiçbirisinin terekesinden bir şeyi kendileri almamış ve bunu başkaları için bir ganimet olarak da göstermemiştir. Aksine Allah Resulü (sav) bunların terekelerini onların Müslüman mirasçılarına vermiştir. Ki bu da zaten herkesçe kesin olarak bilinen bir gerçektir.

Kaldı ki bilinen bir gerçek vardır. O da mirasın dayandığı temel, görünür manada ve zahiri anlamda durumları bilinenlere maddi anlamda yardım etmektir. Yoksa mirasta gönüllerde var olan imana ve batını olan gizli inanca göre verilmesi demek değildir.

Bu duruma göre münafıklar, her ne kadar içlerindeki kin ve düşmanlık açısından farklı işler yapıyorlar ise de, zahirde yani görünürde İslâm düşmanlarına karşı Müslümanlarla beraber hareket etmekte ve onlara yardım ediyor gibi görünmektedirler. Mirasın da temeli kalplerde veya gönüllerde gizli tutulan şeye göre değil, görünürde sergiledikleri tutum ve davranışlara göre verilmektedir.

Mürted olan yani Müslüman olup da sonradan İslâm'dan dö-

nen, dinini değiştirenlere gelince, Sahabeden gelen ve bilinen duruma göre –ki bunların başında da Abdullah İbn Mes’ud gelir-, bunun da malı aynı şekilde onun Müslüman olan mirasçılarına aittir.⁽³³⁾ Sahabe mürted olanları Hz. Peygamber (sav)’in: “**Müslüman kafire mirasçı olmaz**” kavli içine sokmamışlardır. Sahih olanı da budur.

Zimmet ehline gelince, Muaz b. Cebel ve Muaviye’nin görüşü ile bu ikisine muvafakat edenlerin görüşünü ileri sürenler diyorlar ki: “Hz. Peygamber (sav)’in: “**Müslüman bir kimse kafire mirasçı olmaz**” kavlinde murat, harbi olan yani Müslümanlarla fiilen savaş ve düşmanlık halinde bulunan kafirlerdir. Yoksa bundan murat münafıklardır yahut mürted olanlardır veya zimmilerdir, demek değildir. Çünkü **kafir** sözcüğü, anlam itibariyle her ne kadar genel manada tüm kafirleri ve inkarcıları içermekte ise de, bazen bu **kafir** sözcüğü kullanılır ama, bundan murat bir kısım kafirler demek olur. Tıpkı yüce Allah’ın şu kavlinde olduğu gibi:

“Şüphesiz Allah, hem münafıkları ve hem kafirleri tümüyle cehennemde bir araya getirecektir.” (4, Nisa, 140)

Şimdi bu ayete eğer dikkat olunursa, burada **münafıklar** sözcüğü **kafirler** sözcüğünün içine sokulmamış, ayrı olarak zikredilmiştir. Nitekim **mürted** de böyledir. Fakihler **mürted** sözcüğünü mutlak manada **kafir** sözcüğü içerisinde ele almamaktadırlar. Bu bakımdan şöyle diyorlar:

“Bir kafir kimse ilk defa İslâm dinin kabul edince o, önceden kılmadığı veya geçirdiği namazlarını kaza etmez. Çünkü Müslüman değildi. Fakat mürted olan bir kimse eğer yeniden Müslüman olursa, işte bunun mürtetlik süresince kılmadığı namazlarını kaza

(33) Ancak bunu, Mesailu Ahmed; sayfa: 220 ile karşılaştır. Burada: Bize Ebu Davud hadis olarak anlattı, dedi ki: Ahmed b. Hambel’den, mürted olan kimsenin mirası hakkında, kendisine soru sorulduğunu dinledim. Dedi ki: “Ben bir kez, Müslümanlar ona mirasçı olamazlar, dedim, sonra bundan korktum, vazgeçtim.

edip etmemesi konusunda ihtilaf bulunmaktadır yani iki görüş yer almaktadır.”

Bazı alimler Hz. Peygamber (sav)’in: **“Bir kafire karşılık bir Müslüman öldürülemez”** ⁽³⁴⁾ kavlini, zimmi olana değil, harbi olana yani fiilen Müslümanlara ve İslâm’a karşı savaş halinde olan ve düşmanlık içinde bulunan kimseye yorumlamışlardır.

Hz. Peygamber (sav)’in **“Müslüman bir kimse kafir olan kimseye mirasçı olamaz”** kavlini Harbi olan kimselere yani fiilen Müslümanlara karşı düşmanlık içerisinde olanlara yorumlanması daha yerinde bir yorumlamadır. Çünkü bir Müslüman kimsenin kafir olan bir kimseye mirasçı kılınmasında, zimmi olanlardan Müslüman olmak ve İslâm dinine girmek isteyenler için bir teşvik unsurudur. Zimmi demek, İslam devletinde yaşayan ve fakat Müslüman olmamış olan azınlıklar demektir ki, bunlar Müslümanlara karşı fiilen ne bir düşmanlık içindedirler, ne de Müslümanlara karşı savaş halindeler. Bunlar barış içerisinde olan ve Müslüman olmamış olan azınlıklardır. Çünkü bunlardan bir çokları, Müslüman olma konusunda önlerinde engel ve gerekçe olarak, kafir olan bir yakınlarının ölmesi halinde, eğer geride bıraktıkları malları da varsa, kendileri İslâm’ı kabul etmeleri durumunda onlara mirasçı olamayacaklarsa, bundan ötürü İslâm dinine girmiyorlar. Eğer bir Müslüman, ölen ve fakat Müslüman olmayan akrabasına mirasçı olabiliyorsa, o artık önünde bir engel göremez ve Müslüman olur.

Çünkü sırf bu gerekçe ile birçok kimselerin bizzat kendi ağızlarından bu tür itiraflarını dinlemiştir. Adamlar, biz Müslüman oluruz ama, önümüzde şöyle bir engel var, gayri Müslim yakınlarımızdan birinin ölümü halinde biz ona mirasçı olamayacağız. İşte bunun için İslâm dinine girmek istemiyoruz, demektedirler.

Eğer İslâm dinini kabul etmekle, mirastan mahrum kalmayacağını bilirse, artık önünde İslâm’a gitmek engeli zayıflar ve İslâm

(34) Bunu İbn Arabî’nin Şerhiyle beraber olan Tirmizî’nin Süneniyle, 6/180, Ebu Davud, 4/252, H: 4530 ile karşılaştır.

dinini kabul etmek için daha çok rağbeti artar. İşte başka gerekçeleri bir kenara bırak, sadece bu gerekçe var ya, işte bu gerekçe bile bunu tahsis etmeye, yani harbi olan kafirlerle sınırlı kılmaya yeter bir delildir.

İşte o alimler, umum yani genel bir mana ifade eden sözcüğü, gelecek olan çok fayda sebebiyle genelden daha alt seviyede olan Harbi kafirlerle tahsis ediyorlar. Çünkü böyle bir tahsiste Müslümanlar için açık bir maslahat ve yarar bulunmaktadır ki, şeriat da bir çok tasarruflarında buna önem vermekte ve bunu değerlendirilmektedir, buna tanıklık etmektedir.

Hatta belki de kitap ehlinde olanların kadınlarıyla evlenmekte var olan yarar yani maslahat, berikisinde yani Müslüman'ın kafire mirasçı olmasında var olacak olan maslahat, öncekinden daha büyük ve daha çok olabilir. Kaldı ki, bu usule de aykırı değildir. Çünkü zimmiler Müslümanlardan yardım görüyorlar, gerektiğinde Müslümanlar onları savunuyor ve haklarını koruyorlar. Onların esirlerini fidye verip kurtarıyorlar. Miras ise, yardım ve zaferle hak edilen bir şeydir. İşte bu bakımdan Müslümanlar, zimmilere Müslümanları mirasçı kılıyorlar. Onlar ise Müslümanlara yardımda bulunmuyorlar, bu bakımdan da onlar Müslümanlara mirasçı kılınıyorlar.

Esasen mirasın temeli, gönülden olan dostluk ve sevgi değildir. Eğer gönülde var olana itibar olunsaydı, bu durumda münafıklar Müslümanlara mirasçı olamayacakları gibi, Müslümanlar da onlara mirasçı olamazlardı. Oysa sünnet ölçüsüne göre münafıkların gerçek Müslümanlara mirasçı olduklarını ve Müslümanların da onlara mirasçı olduklarını geçmişteki uygulamalarında ortaya koymuştur.

Mürted olana gelince, bunun ölümü halinde geride bıraktığı bir terekesi varsa, Müslüman ona mirasçı olur. Fakat mürted olanın kendisinin eğer bu zaman zarfında bir Müslüman yakını ölse ve mürted olarak ölse, bu kimse hayatta iken ölen Müslüman akraba-

sına mirasçı olamaz. Çünkü irtidat etmekle Müslüman'a yardım etmiş olamaz. Eğer ölmeden yeniden İslâm'a dönerse ve henüz miras bölüşümü da yapılmamışsa, bu konu, yani mirasçı olup olmayacağı konusu İslâm alimleri arasında tartışmalı bir konudur.

Ahmed b. Hambel'in mezhebinin zahirine göre aslında kafir olan ile mürted olan kimse, miras bölüştürülmeden eğer Müslüman olurlarsa her ikisi de mirasçı olurlar. Nitekim bu görüş, Sahabe ve Tabiun'dan da bir cemaatin görüşüdür. İşte bu da, bu aslı yani temel kuralı teyid etmektedir. Doğrusu bunda İslâm'a teşvik bulunmaktadır. (Bak. *İbnu'l-Kayyim, Ahkamu Ehlizzimme, Thk. Dr. Suphi Salih, s:462-465 vd. s:474. Dımaşk Üniversitesi baskısı*)

Hocamız Şeyhul İslâm İbn Teymiye diyor ki: "Müslüman bir kimse, zimmi olan bir kimseye varis olabilir ama, zimmi olan biri Müslüman kimseye varis olamaz" görüşünü destekleyen şeyde asıl itibar veya değerlendirme, mirasta dayanak burada destek çıkmaya ve kollamaya dayanmaktadır. Burada engel olan şey, karşı tarafın Müslümanlara karşı harbi olması yani fiilen savaş halinde olması veya düşman olmasıdır. Bu bakımdan fakihlerin birçoğları: "Harbi olan bir kimseye mirasçı olunamaz" demişlerdir. Allah Teala da diyet hakkında şöyle buyurmaktadır:

"Eğer öldürülen kimse size düşman bir taraftan ise ve kendisi de mümin bir kimse ise, bu durumda sadece mümin bir köle azadetmesi lazım gelir." (4, Nisa, 92)

Öldürülen kimse eğer bir Müslüman kimse ise, onun diyeti ailesine aittir. Eğer öldürülen kimse, kendileriyle sözleşmeli olan yani misak yapılmış olanlardan ise, onun da diyeti ailesinindir. Eğer öldürülen kimse Müslümanlara düşman olan bir kavimden ise, onun için bir diyet yoktur, ödenmez. Çünkü öldürülenin ailesi Müslümanlara düşman bir topluluktur ve bunlar Müslümanlarla antlaşmalı kimseler de değiller. Bu açıdan bunun için bir diyet ödenmez. Yani Müslümanlar onlara diyet vermezler. Eğer sözleşmeli ya da antlaşmalı bir toplumdan olmuş olsalardı, bu durumda mutlaka di-

yeti onlara ödemeleri gerekirdi. İşte bu açıdan bu kimseler Müslümanlara mirasçı olamazlar. Zira onlarla Müslümanlar arasında ne bir iman yakınlığı var ve ne de bir eman yani güvence ve sözleşme var.

Mirasçı olamaz diyenlere gelince bunlar, kafir olmayı mirasçı olmaya engel olarak kabul etmektedirler. Azat edilen kimse bununla mirasçı olamaz, bu tıpkı öldürme gibidir.

Mirasçı olabilir görüşünde olanlar ise diyorlar ki: Katil olan yani öldüren kimse, ortada var olan töhmet sebebiyle, mirastan mahrum bırakılır. Çünkü karşı tarafın canına kasdetmekle bu yüzden onlar bir cezalandırma olarak, mirastan mahrum kılınır.

Oysa burada mirasın illeti ya da sebebi inam etmek, vermek-tir. Din ayrılığı ise, bir illet yani sebep veya neden olamaz. İşte bu üç mesele şeriatın güzelliklerindendir, bunlar da şunlardır:

a- Miras bölüştürülmeden önce Müslüman olan kimsenin mirasçı kılınması,

b-Kafir olan kölesini azat eden kimsenin vela sebebiyle kölesine mirasçı olması ve

c- Bir Müslüman'ın zimmi olan akrabasına mirasçı olması gibi.

İşte bu üç meseleden ilki yani (a) maddesi sahabe ve Tabiun arasında tartışma konusu olan bir meseledir. Son iki mesele ise yani (b ve c) maddeleri ise, bu ikisi hakkında sahabe arasında bir tartışmanın vaki olduğu bilinmiyor. Aksine onlardan nakledilen şey, bunların mirasçı olabilecekleri yönündedir.

Yine Hocamız İbn Teymiye diyor ki: bu meselelerle ilgili mirasçı olup olmama konusu, şeriat usulüne uygun olması esasına göredir. Çünkü Müslümanların zimmet ehli üzerinde onlara inam ve ikramda bulunmaları sebebiyle hakları vardır. Bu haklar da onların kanlarını akıtmamaları, onları savunmaları, can ve mallarını korumaları, esirlerini fidye karşılığında kurtarmaları gibi haklardır.

Müslümanlar böyle zimmet ehline yardım ediyorlar ve onlara yararlı oluyorlar, gerektiğinde onları savunuyorlar.

İşte bu bakımdan kafirlerden önce bu zimmilere onların Müslüman olan akrabası mirasçı kılınır. Onlar buna daha layıktırlar.

Bir Müslüman bir kafire mirasçı olamaz deyip bunu engelle-yenlere gelince, onlar da gerekçe olarak şöyle diyorlar: Bunun temeli dostluğa ve velayete dayanır. Oysa Müslümanlarla kafirler arasında muvalat yani dostluk yoktur. Caizdir diyenlerin bunlara verdikleri cevap ise şöyledir: Bunun temeli, kişiye ahiret hayatında sevap gerektiren batını manada yani kalpte var olan sevgiye, dostluğa ve muvalata dayanmamaktadır. Temeli bu değildir. Çünkü böyle bir bağ ancak Müslümanların kendi aralarında birbirlerine karşı olabilir ve bir de en büyük düşmanları arasında var olabilir. Bunlar ise yani Müslümanların en büyük düşmanları ise, münafıklardır ki yüce Allah onlar hakkında şöyle buyurmuştur.

“İşte asıl düşman onlardır. Onlardan sakın, uzak dur!”

(63, *Münafikun*, 4)

Gönüllerde var olan velayet ya da dostluk, miras için şart olan bir unsur değildir. Mirasta asıl göz önünde bulundurulması gereken şey, yardım ve destektir. Çünkü Müslümanlar zimmet ehline yardım etmektedirler. İşte bu bakımdan Müslümanlar onlara mirasçı olurlar. Fakat zimmet ehli ise Müslümanlara yardım etmiyorlar, Bu yüzden de onlar Müslümanlara mirasçı olamazlar. Allah en iyisini bilendir.” (Bak. *İbnu'l-Kayyim*, *ağk.*)

Bununla beraber bu mirasın, ölen babasından oğluna yapılan bir vasiyet olarak da kabul edilmesi veya değerlendirilmesi de mümkündür. Çünkü kafir tarafından Müslüman için ve Müslüman'dan da harbi olmayan kafir için hiç şüphe olmayacak bir şekilde vasiyet caizdir. Onlara göre tüm mal varlığını insanlara vasiyet etmek caiz olduğu gibi, hatta köpeğine bile vasiyet onlara göre caizdir. Bu, böyle olunca, eğer mirasçı oğlu ise, oğula vasiyet haydi haydi caiz olur.

Bir de eğer biz cumhurun görüşünü kabul etsek –ki o görüşe göre onlar, bir Müslüman’ın bir gayri Müslim’e mirasçı olmadığını kabul ediyorlar- bile, bu takdirde babası ölen bu Müslüman kardeşimize şöyle dememiz gerekir:

“Sen bu malı al. Çünkü bu mal senin babandan kalan te-reke olduğundan ve mevcut kanunlar ve yasalar da bunu sana verdiklerine göre, sen o malı al. Kendi ihtiyacın kadar olanını, nafakan için ve ailen için harcaman gerekenini al. Kalanını da Müslümanların ihtiyaç duydukları hayır yerlerinde kullan ve değerlendir. Ki, bunlar da öylesine fazladır ki... Senin de mektubunda belirttiğin gibi buna muhtaç olan öylesine çok Müslüman bulunmaktadır ki... sakın bu malı devlete veya hükümete bırakma. Çünkü onlar sana ait olan bu malı Hristiyanlaştırma faaliyetlerini yürüten kurum ve kuruluşlarına ya da benzeri yerlere vereceklerdir.

İşte bu, bizim haram kazanç yoluyla elde edilen mallar hakkında verdiğimiz bir fetvadır. Örneğin banka ve benzeri yerlerden elde olunan faizler gibi. Biz olalım ve benim dışımda başka fıkhi cemaatler olsun hepimizin verdiği fetva, faiz yoluyla elde olunan kazançların bankalara bırakılmaması gerektiğidir. Özellikle de eğer bu bankalar yabancı ülkelerdeki bankalar ise, asla bırakılmamalıdır. Bu haram kazancın buralardan alınma gereği, bundan yararlanmak için değil, aksine bu haram kazancı hayır hizmetlerine ve Müslümanların faydasına sunmak için gerekli ve vaciptir.

Muvaffakiyet Allah’tandır.

RUSYA’DA Kİ TÜM MÜSLÜMANLARA FETVA

Allah’a hamd, Resulullah’a, Ehli Beytine, ashabına ve ona dost olanlara salat ve selam olsun. Şimdi asıl meseleye gelince;

Nerede olurlarsa olsunlar bütün Müslümanlar kardeşirler.

Birbirlerinin dostu ve velisidirler. Onlar bir tek akide ve inanca sahiptirler, onları bir araya getiren bu akideleridir. Çünkü söylediğimiz gibi akideleri tektir, şiarları ve bağlı oldukları prensipler tektir, edepi tektir. Kibleleri tektir ve hepsi de bir tek Rabbe ve bir tek Resule, bir tek Kitaba inanırlar. Allah onları: **“Müminler ancak kardeşlerdir.”** (49, *Hucurat*, 10) diye kitabında tanıtmakta ve öyle nitellemektedir. Allah Resulü (sav) de onları şöyle tanıtıyor: **“Müslüman Müslüman’ın kardeşidir. Ona haksızlık etmez ve onu düşmanlarına teslim etmez.”** (Buhari ve Müslim ittifakla rivayet etmişler)

Yine Allah Resulü (sav) buyuruyor: **“Müminin mümine göre konumu, biri diğerini güçlendiren ve takviye eden bir binanın yapı taşları gibidir.”** Allah Resulü (sav) buyuruyor: **“Müslümanların kanları, kısas ve diyet hususunda eşittir. Müslümanların en sıradan olan biri bile can ve mal güvenliği hakkında garanti verme, sözleşme imzalamaya hakkına sahiptir ve yine en sıradan bir Müslüman kafirlere karşı can ve mal garantisini de verebilir. Savaş alanından en uzak olanına hakkı, savaş alanının en önünde olanı tarafından tam olarak ödenir ve onlar düşmanlarına karşı tek el ve tek yumruk gibidirler (olmalıdırlar).”** (*Ebu Davud*, 2751. *İbn Mace*, 2683-2685)

Soylu Peygamber (sav), birbirini seven, birbirlerini kucaklayan ve birbirlerine merhametli olan Müslümanları bir tek vücuda benzetip tasvir buyurmaktadır: **“O tek vücudun sadece bir tek organı rahatsız olsa, vücudun diğer organları sıtma ve uykusuzlukta ona aynen katılırlar.”** (*Buhari ve Müslim ittifakla rivayet etmişler*)

İşte bu açıdan genel olarak bütün Müslümanlara ve özel olarak da Rusya’da yaşayan Müslümanlara, Çeçen kardeşlerine yardım etmeleri farzdır. Çünkü onlar Allah yolunda yaralanmışlar, eziyete uğramışlar ve haksız yere ülkelerinden çıkarılmışlar, tek suçları, **“Bizim Rabbimiz Allah’tır”** dedikleri için kendilerine her türlü kötülük reva görülen mazlum Müslümanlardır. Onlardan kimileri öldürülmüş, kimileri Allah yolunda yerinden ve yurdundan edil-

miş, evleri ve yurtları tarumar edilmiş, cami, mescit ve okulları yerle bir edilerek hepsi darmadağın edilmişlerdir. Onlara karşı sürdürülen savaş, çok basit ve kabul edilemeyecek bahanelerle, suçlamalarla vahşet boyutlarına ulaşmış bulunmaktadır. Bu suçlamalara göre Çeçenler teröristtirler, top yekün Çeçen milleti teröristtir, erkeğiyle kadınıyla, yaşlısıyla çocuğuyla hepsi, hatta cumhurbaşkanları bile Ruslara göre teröristtir.

Oysa asıl gerçek terörist, en büyük terörist ve en büyük kan dökücü olan, Rusya devlet başkan yardımcısı Viladimir Boşinski'dir. Artık yüzündeki maskesi düşmüştür. Onun gerçekte parçalayıcı vahşi bir canavar olduğu görülmüştür. Suçsuz kimselerin kanlarını döküyor, boş yere şehirleri yakıp yakıyor takıyor, haksız yere insanları öldürüyor, hesapsız cinayetler işliyor. Şimdilerde ise, maddi gücüne, nükleer silah gücüne dayanarak ve Amerika ile işbirliği içine girerek, Batılıların da sessiz kalmasından ve Müslümanların acizliklerinden faydalanarak Grozni'yi dünya haritasından sileceğini ilan ediyor ve kahraman çeçen güçlerini yok edeceğini dünyaya haykırıyor.

Bu son günlerde bazı batılı gazeteciler tarafından Putin ve adamlarının işledikleri cinayetler gün yüzüne çıkarılmış bulunmaktadır. İnsanları barbarca öldürüp hepsini topluca mezarlara gömdüklerini gazetelerinin sayfalarında sergilediler. İnsanları arabaların ve tankların arkasına bağlayıp sokaklarda sürüklediklerini en iğrenç ve en barbarca yöntemlerle işkenceye tabi tuttuklarını gazete sayfalarında teşhir ettiler. Sergilenen bu vahşetler tüm dünyayı ayağa kaldıracak nitelikteydi, Çünkü dünya bir insanlık suçunun işlendiğini, hukukun hiçe sayıldığını görüyordu.

Doğrusu bugün bütün Müslümanlara düşen görev, bu zalim tağut rejimini görmeleridir, ilâhlığını ilana kalkışan bu Firavunlaşmış sistemi görmezden gelmemeliler. Düşmanları olan Putin ve avenelerine karşı ellerinden geleni yapmalılar. Secdelerinde, konutlarında bunların tarumar edilmesi için dua etmeliler, her şeye kadir olan Allah'ın, bunları izzetiyle yakalayıp yok etmesini dilemeliler.

Mücrim ve suçlulara karşı başlarına indirdiği azabını indirmesini istesinler.

Özellikle Rusya Müslümanlarına da bir görev düşmektedir. O da önlerinde gelmekte olan seçimde, onları seçmemekle susturabilirler, onlara fırsat tanımasınlar veya onlardan Müslümanlara en yakın olanlarını seçsinler ki, seslerini duyurabilsinler. Örneğin Primakof gibilerini.. Ya da oylamaya katılmamak ve sandıkları boykot etmekle gerekeni yapsınlar.

İşte biz, Müslümanlardan bunu istiyoruz ki bu da en basit olarak yapmaları gereken görevdir. Eğer Allah'a ve Resulüne ve iman edenlere dost iseler, velayeti bunlardan bekliyorlarsa, bunu mutlaka kanıtlamalıdır. Allah düşmanlarına karşı düşmanlıklarını gösterebilirler. Çünkü imanın en sağlam kulpları ya da tutamakları, Allah için sevmek ve Allah için buğzedip onlara kin gütmektir, Allah için dost olmak ve Allah için düşmanlığı sürdürmektir.

İslam, Müslümanların zalim olmalarını yasakladığı gibi, aynı zamanda onların zalimlere yardımcı olmalarını, arka çıkmalarını ve desteklemelerini de yasaklamıştır. Çünkü zalimlerin yardımcı ve yalakaları, aynı zamanda cehennemin de köpekleridirler. Kim bir zalime destek çıkarsa, o da işlenen günah ve cinayetlerde ona ortak olur. Çünkü yüce Allah şöyle buyuruyor:

“Zulm etmiş olanlara meyletmeyiniz. Yoksa size ateş dokunur ve sizin için Allah Teâlâ'dan başka yardımcılardan - kimse-yoktur. Sonra yardım göremezsiniz.” (11, Hud, 113)

Bu ayette şu noktaya dikkatini çekmek isterim. Sadece mücrim manada “Zalime meyletmek” bile ateşin o kimseye dokunması ve ateş ile azap olunması, velayetten mahrum bırakılması ve Allah'ın yardımından nasipsiz kalması için yeter sebeptir.

Şimdi sadece meyletmenin cezası bu ise, acaba varlığıyla, sesi ve gücüyle zalimin yanında yer alan, onun başarı kazanması için

ona yardımcı olan, onu destekleyen kimselerin hali nice olacak? Onu da siz düşünün.

Yüce Allah şöyle buyuruyor: “Şüphesiz kafirler iflah olmaz.” (6, *En’am*, 21) Oysa berikisi iflah olmayacak olan bu kimselere yardıma koştaktadır. Allah buyuruyor: “Şüphesiz Allah zalimler guruhuna hidayet etmez.” (5, *Maide*, 51) Ve “Şüphesiz Allah zalimleri sevmez.” (3, *Ali İmran*, 57) Şimdi bir kimse eğer oyuyla onu destekliyorsa, dolayısıyla onu sevdiğini ve ona destek verdiğini ilan etmiş olmaktadır.

Çünkü bir Müslüman kimsenin aday olan bir zalime oyu ile destek vermesi, onun doğru olduğunu, salih ve dürüst bir adam olduğunu belirtmesi, emin ve güvenilir olduğunu söylemesi, eğer söz konusu aday zalim, haddi tecavüz eden, kan döken biri ise, ona onay veren kimse de yalancı şahit konumuna düşmüş olur. Ki yalan yere şahitlikte bulunmak da en büyük günahlardandır. Allah bunu, kendisine ortak koşanlarla denk ve eşit tutmuştur. Bunun için şöyle buyurmuştur:

“Artık Allah’ın yasaklamış olduğu her şeyden, ve en çok da inanç ve uygulama olarak puta tapmanın her çeşit adiliğinden uzak durun, asılsız ve yalan olan her sözden kaçının.” (22, *Hac*, 30)

Ey Rusya’daki Müslüman kardeşlerim! Sizin vicdanlarınız böyle bir şeye nasıl izin verebilir ki? Dininiz size nasıl bunu caiz görebilsin ki? Elini kardeşlerinizin kanına bulamaktan hiç çekinmeyen birilerini seçme konusunda Rabbiniz böyle bir şeyi size nasıl meşru kılsın ki? Daha henüz onların kanları kurumamışken nasıl bu canileri destekleyebilirsiniz ki? Hatta onlar hâlâ kardeşlerinizi öldürmeyi sürdürürken, yer ve yurtlarını yakıp yıkarken, bir yarıttandan korkmaz ve bir mahluka merhamet etmezken nasıl böyle birisini oylarınızla destekleyebilirsiniz?

Şüphesiz yüce Allah, kendisinin ayetleriyle alay edenlerle beraber bir arda bulunup oturanlar hakkında, evet sadece oturanlar

hakkında ve o meclisi terketmeyenler hakkında şöyle buyurmaktadır: “Şüphesiz o halde siz de onlar gibisiniz.” (4, Nisa, 140)

Şimdi sadece onlarla beraber oturanlar hakkında böylesine ağır tehdit varken, acaba bu kimseleri ümmetin başına geçsinler diye seçip tercih edenlerin durumu ne olacaktır? Doğrusu bunlar şu ayette ifadesini bulanlardan olurlar:

“Ki onların hepsi ülkelerinde azgınlık ettiler ve oralarda kötülüşü çoğalttılar.” (89, Fecr, 11-12)

Şüphesiz dünyanın her tarafındaki Müslümanlar Çeçen kardeşlerine yardım etmek için dayanışma içerisindeyler. Oysa siz ey Rusya’da bulunanlar! Onlara çok daha yakınsınız. Bu itibarla onlara destek olmanız, onları her bakımdan takviye ederek morallerini yüksek tutmanız, onlara sırtınızı dayamanız, arka çıkmanız haliyle herkesten önce gelir ve bu, öncelikle sizin görevinizdir. Onları arkalarından vurmamanız, en basitinden onların düşmanlarına karşı oy kullanmayarak bari böyle bir görevi yerine getirmenizdir. Onların katillerini, çocuklarını yetim, kadınlarını dul bırakanlarını, ülkelerini yakıp yıkanlarını desteklememeniz icabeder. Aksi takdirde yarın kıyamet gününde, “neden kardeşlerinizi perişan ettirdiniz, neden onların katilleriyle birlikte hareket ettiniz?” diye sorgulanarak Allah katında sorumlu tutulacaksınız.

Kardeşlerim güvenin! Mazlumun yani ezilenin sonu zafere ermek olacaktır. Özellikle de bir hakkı savunuyorsa o elbette zafere erecektir. Mazlumun duası ile Allah arasında bir perde, bir engel yoktur. Sonuçta zalimin akıbeti yok olmaktır. Allah şöyle buyuruyor:

“İşte onlar, onların zulümleri sebebiyle çökmüş olan evleri!” (27, Neml, 52)

“Zalimler de nasıl bir inkılap ile devrileceklerini, nereye dönüp kalacaklarını yakında öğrenirler.” (26, Şuara, 227)

ON İKİNCİ BÖLÜM

DEĞİŞİK KONULAR

AHBAŞ (HABEŞLİLER) CEMAATİ

(Bilgisizce bir tartışma ve edepsizce bir büyülenme)

Konuya Giriş (Hazırlık):

Birkaç yıldan bu yana Lübnan'da bir cemaatin ortaya çıktığını hep duyarım. Bunlar bir takım yanlış görüşlerle, tahrif edilmiş yönlendirmelerle ve tehlikeli sözlerle Müslüman halkı hep rahatsız edip duruyorlar. Bu hatalı ve tehlikeli görüşlerin kimi akide yani inanç, kimi fıkıh ve kimisi de ahlâk ile alakalı bulunmaktadır. Hatta yükler imkanlara ve mal varlıklarına sahip olanlardan zekatı düşürüyorlar. Halkın bugün tedavülde olan ve kullandıkları kağıt ve maddenî banknotları, nakitleri asıl para olarak kabul etmiyorlar. Bunlardan Müslümanların elinde ne kadar bulunursa bulunsun, zekat düşmeyeceğini ileri sürüyorlar. Faizli muameleleri de caiz görüyorlar. Yukarıda da işaret ettiğimiz gibi bu gün tedavülde olan nakit ve kağıt paraları şeriat açısından para olarak kabul etmemektedirler. Gerekçeleri de, şeriatın sadece altın ve gümüş paraları para olarak kabul ettiğini ileri sürüyorlar.

Hatta yine bu cemaate göre eğer bir Müslüman soğan yemiştir veya cebinde bulunduruyorsa, o gün de Cuma ise, Cuma namazına gidemeyebileceğini söylüyorlar. Kadın ve erkek ilişkilerinde sınırsız bir görüşme, konuşma ve beraberliği kabul ediyorlar. Bunu herhangi bir kayda bağlı kılmıyorlar.

Bütün bunlardan daha tehlikeli olanı da, kendi görüşlerine ka-

tılmayan herkesi tekfir etmeleri ve kafir olarak kabul etmeleridir. Tekfir edilenler arasında muhaddisler, eski ilim adamları da olsa, eğer düşünceleri birbirine uymuyorsa, bütün bu kimseleri de kafir kabul ediyorlar. Örneğin Şeyhul İslâm İbn Teymiye, talebesi İmam İbn'ul-Kayyim ve benzerlerini, Muhammed İbn Abdulvehhab ve benzerlerini hep tekfir etmektedirler. Aynı gerekçelerle çağdaş birçok İslâm alimlerini de tekfir ediyorlar. Örneğin Allame Şeyh Abdülaziz b. Baz, İslâm düşünürü şehit Seyyid Kutup ve daha nicelelerini de tekfir ediyorlar. Ben, “İnkarcılık ile Radikalizm arasında İslâmî uyanış” adlı kitabımda bu konuyu anlattım. Doğrusu tekfir uçurumuna düşmek, radikalizmin ve dinde taşkınlığın en uç noktasıdır.

Doğru çizgiden ayrılmış olan bu radikalistler, bu aşırı akımlar itikat açısından kendilerini İmam Ebu Hasan Eş'ari'ye, fıkıh ve amel bakımından da İmam Şafii'ye, tarikat ve süluk açısından da Rufai tarikatına mensup gösteriyorlar. Oysa gerçekte bunlar, düşünce yapısı, edeb yönü ve gidişat bakımından, izledikleri yol açısından asla bu söyledikleri kimselere uymamaktadırlar ve onlardan oldukça uzakta olan kimselerdir.

Bu gurup önce Lübnan'da ortaya çıktı. Halk bunlara “Ahbaş-Habeşliler” adını takmışlar. Çünkü bunun önderliğini yapan kişi ve bunun bayraktarlığını üstlenmiş olan şahıs, Habeşistan'ın Harer bölgesinden çıkıp gelmiştir. Bu yeni akımın öncüsü ve başıdır. Bunların en önem verdikleri konu İslâm toplumunu bölmek, İslâm aleminde kargaşa çıkarmak, Müslüman safları arasına fitne ateşini sokmak, bu din adına yapılan her çalışma ve hizmete mani olmaktır. ⁽³⁵⁾

(35) Bu şahıs, Abdullah b. Muhammed el-Şeybi el-Abderi'dir. Soyu böyle bilinmektedir. Habeşistan'ın Harer bölgesindedir. Burada Arap kabilelerinden biri olan Beni Şeybe kabilesine nispetle Şeybani denmektedir. Burada Arapça'yı, Şafii fıkımı öğrenmiş ve Ticani tarikatından da biat almış bir kişidir. Bir müddet sonra da bu tarikatı bırakıp Rufai tarikatına geçmiştir. Hadis ilmiyle ilgilenmiştir.

Daha sonra halk, kendisini bir çok ihtilaflara ve tartışmalara yol açan, sakat görüşler ortaya atan biri olarak görüp tanımıştır. Aynı şekilde sapık bir imparatorluk olan Hilaslas imparatorluğunun bir yakını olan bir hakimın himayesi altında, onunla yardımlaşarak

Daha sonra halk kendisini bir çok ihtilaflara ve tartışmalara yol açan, sakat görüşler ortaya atan biri olarak görüp tanımıştır. Aynı şekilde sapık bir imparatorluk olan Hilaslas imparatorluğunun bir yakını olan bir hakimın himayesi altında, onunla yardımlaşarak 1940 yılında Kur'an Hıfzetme cemiyetine karşı çıkmış ve onları jurnallemiştir. Ki bu olay, "Külüb" ülkeleri fitnesi adıyla bilinmektedir. Buradaki bir hapisanede İslâm davasına sahip uyanık ve dikkatli bir Müslüman tam 23 yıl tutuklu kalmıştır. İşte bundan dolayı halk ta o günden bu yana, bu adamın adını "Fettan" veya "Şeyhul Fitne" koymuşlardır ki bunun anlamı, aşırı derecede fitneci ve jurnalci, Fitnenin başı demektir. Bu şahsın şerrinden ve kötülüğünden kurtulabilmek amacıyla bir çok samimi, ihlas sahibi dürüst Müslümanlar Mısır ve Suudi Arabistan gibi yerlere kaçmak zorunda kalmışlardır. Bu şahıs daha sonra ülkesinden ayrılıp Suriye'ye hicret etmiş ve fakat burada kaldığı zaman zarfında kimse kendisine iltifatta bulunmamış, kimse gidip ona öğrencilik etmemiş ve sonunda çareyi, Lübnan'a hicret etmekte bulmuştur. Bu durum, Lübnan'da iç savaşların başladığı, gurupçuluğun yükseldiği, ülkedeki iç ve dış çekişmeler, dini ve siyasi çalkantıların arttığı bir döneme rastlamaktadır. İşte tüm bu kargaşalardan yararlanan sözüm ona bu hocanın taraftarları ve tabileri olmuştur. Siyasi çevre ve konum, onun burada istediği gibi taraftar kazanmasını ve hedeflerini gerçekleştirmesini sağlamasına yaramıştır. Artık bundan böyle diğer İslâmî cemaatlere saldırıya geçmiş, Vahhabi adıyla anılanlara hakaretler yağdırmış, Şeyhul İslam İbn Teymiye, İmam İbnu'l-Kayyim, İbn Abdulvehhab, İbn Baz, Seyyid Kutup, Mevdudi ve benzeri daha nice ilim adamlarını ve İslâm davetçilerini tekfir etmiştir.

Bu gurubun verdiği bir çok sakat fetvaları, tehlikeli sözleri ve izledikleri çok tehlikeli ve hatalı yolları bulunmaktadır. En belirgin özellikleri de Müslümanları bölmek, aralarına nifak sokmaktır, fitne ateşini yakmaktır. La Havle ve La kuvvete İlla Billah. Bununla beraber bu Hererili hoca bir çok yanlışları ve sakat görüşleri yanında, kendisinin durumunu bilmeden ve tanımadan yanına bir hayli de taraftar çekebilmiştir. Bilgi için Bak. "el-Harekatu'l-Batınyeti ve'l-Münavecti Li'l-İslam" adlı eser. Dünya Müslüman Gençler Konseyi yayını. Ahbaş Maddesi. S: 430 ve sonrası.

1940 yılında Kur'an Hıfzetme cemiyetine karşı çıkmış ve onları jurnallemiştir. Ki bu olay, "Külüb" ülkeleri fitnesi adıyla bilinmektedir. Buradaki bir hapishanede İslâm davasına sahip uyanık ve dikkatli bir Müslüman tam 23 yıl tutuklu kalmıştır. İşte bundan dolayı halk ta o günden bu yana, bu adamın adını "Fettan" veya "Şeyhul Fitne" koymuşlardır ki bunun anlamı, aşırı derecede fitne-ci ve jurnalcı, Fitnenin başı demektir.

Bu şahsın şerrinden ve kötülüğünden kurtulabilmek amacıyla bir çık samimi, ihlas sahibi dürüst Müslümanlar Mısır ve Suudi Arabistan gibi yerlere kaçmak zorunda kalmışlardır. Bu şahıs daha sonra ülkesinden ayrılıp Suriye'ye hicret etmiş ve fakat burada kaldığı zaman zarfında kimse kendisine iltifatta bulunmamış, kimse gidip ona öğrencilik etmemiş ve sonunda çareyi, Lübnan'a hicret etmekte bulmuştur. Bu, Lübnan'da iç savaşların başladığı, gurupçuluğun yükseldiği, ülkedeki iç ve dış çekişmeler, dini ve siyasi çalkantıların arttığı bir döneme rastlamaktadır. İşte tüm bu kargaşalardan yararlanan sözümler ona bu hocanın taraftarları ve tabileri olmuştur. Siyasi çevre ve konum, onun burada istediği gibi taraftar kazanmasını ve hedeflerini gerçekleştirmesini sağlamasına yardımcıdır. Artık bundan böyle diğer İslâmî cemaatlara saldırıya geçmiş, Vahhabi adıyla anılanlara hakaretler yağdırmış, Şeyhul İslam İbn Teymiye, İmam İbnu'l-Kayyim, İbn Abdulvehhab, İbn Baz, Seyyid Kutup, Mevdudi ve benzeri daha nice ilim adamlarını ve İslâm davetçilerini tekfir etmiştir.

Bu gurubun verdiği bir çok sakat fetvaları, tehlikeli sözleri ve izledikleri çok tehlikeli ve hatalı yolları bulunmaktadır. En belirgin özellikleri de Müslümanları bölmek, aralarına nifak sokmaktır, fitne ateşini yakmaktır. La Havle ve La kuvvete İlla Billah. Bununla beraber bu Hererili hoca bir çok yanlışları ve sakat görüşleri yanında, kendisinin durumunu bilmeden ve tanımadan yanına bir hayli de taraftar çekebilmiştir. (Bilgi için Bak. "el-Harekatu'l-Batıniyyeti ve'l-Münaveeti Li'l-İslam" adlı eser. Dünya Müslüman Gençler Konseyi yayını. Ah-baş Maddesi. S. 430 ve sonrası.)

Ben tertemiz ve hayırlı olan Habeşli kardeşlerimizden ve Habeşlilerin efendisi Hz. Bilal'dan özür diliyorum. Çünkü sözünü ettiğimiz bu kişiler gerçek Habeş ve Ahbaş adına leke sürdüler, kötülük ettiler. Çünkü onlar hiçbir zaman ve hiçbir konuda onlardan değiller. Onların tamamı, şu hiç de hakketmedikleri halde Habeşli adını alanların işledikleri günahlardan ve kötülüklerden tamamen uzaktırlar. Tıpkı, Hz. Yakub'un oğlu Yusuf'un kanına girmekten kurt ne kadar uzak idiye, bunlar da insanlar içerisinde Hz. Bilal'in edebinden ve ahlâkından –Allah ondan razı olsun- o kadar uzaktırlar.

Ben önceleri bunların dedikodusu hakkında pek bir şey söylemek istemiyordum. Çünkü haklarında duyup dinlediklerime inanmak istemiyordum. Dilimi ve kalemimi onlardan menetmişim. Tek bir kelime olsun, bir şey demek istemiyordum. Ta ki gerçek, tarafımdan anlaşılsın ve gözü olan tarafından sabah görülene dek bir şey demedim. Artık bunların ileri sürdükleri davaları, inançları hemen her yerde bilinir ve konuşulur oldu. Bunun için de artık susmam doğru olamazdı Nitekim son yazdığım bazı kitaplarımda şöyle kısaca olarak bir değinip geçmişim. O kitaplarımda konuya şöyle ufaktan ufağa hafifçe temas etmişim. Aynı zamanda kimi konferans ve kongrelerde bu konuda tarafıma sorulan bu cemaatin kimi sakat görüşleri hakkında gereken cevapları vermişim.

Örneğin her ne şekilde olursa olsun mutlak manada tütün ve sigaranın mubah olduğuna ilişkin düşüncelerine, yine hiçbir kayda bağlı olmaksızın kadın ve erkek beraberliğinin mubah olduğuna dair görüşlerine ve daha buna benzer bir takım sakat görüşlerine gereken cevapları vermişim. Bu cevaplarımda onların bu tür içti-hadlarında hata ettiklerini ve yanlışlıklarını söylemişimdir ama, bu cemaatten hiçbirini de küfürle veya fasıklıkla damgalamamışımdır. Çünkü böyle davranmak benim metodum değildir.

İşte ben onlara karşı yönelttiğim bu gayet yumuşak ve alttan alarak yaptığım tenkit onlar üzerinde öldürücü bir darbe yaptı. Onlardan kimileri kendini ve dengesini kaybederek bana saldırmaya

kalkışırken, kimileri de öfkelerinden adeta deliye döndüler. Bunun üzerine hepsi, ellerinde ne var ne yok, onlarla bana saldırıya geçtiler. Atlarıyla, tank ve tüfekleriyle saldırıya geçtiler. Bu şekildeki bir saldırıyı da beklenmeyen bir anda yaptılar. Çünkü amaçları dünyanın her tarafında, doğuda olsun, batıda olsun televizyon kanallarını, özellikle de, bir televizyonda yayınlanan “Şeriat ve Hayat” adlı programı sabote etmeye kalkıştılar. Katar’da yayın yapan el-Cezire kanalında yayımlanan “Şeriat ve Hayat” adlı programı... Hemen her taraftan oklarını buraya doğrulttular. Tek amaç ve istekleri vardı, O çok önemli programları ve onu yöneten kişiyi susturmak.. Ama bunların unuttukları bir şey vardı, o da Şairin şu sözüdür:

Ey değerini düşürmek için dağa toslayan kişi!

Dağa acıma, acıyacaksan eğer, kafana acı!

İşte başlarını dağa toslayıp duranlar bir şey yapamadılar. Tek gördükleri şey, başlarının öne eğildiğini gördüler. Bu kişiler, el-Cezire kanalına adamlarını göndermişler ve kendisinden benimle onlar arasında bir münazara, bir tartışma tertip etmesini istemişler. Eğer ben böyle bir prensibi kabul etmiş olsaydım, mutlaka onları öğrencilerimin öğrencileriyle karşı karşıya getirirdim. Önce tartışmalarını onların önünde yapsınlar isterdim. Ancak bu gibileri münazaranın ne olduğunu, ne olmadığını en az bilen ve en basit olan kimselerdir. Bu kimselerin, kendileriyle münazara yapılabilecek bilimsel manada bir ilmi değerleri ve ağırlıkları yoktur ki muhatap alılabilsinler. Hatta en küçük öğrencilerle bile münazara etmekten uzak bir cemaat...

İlim ehli bazı değerli kardeşlerim bu kişilerin, münazara tertip olunması ile alakalı olarak el-Cezire televizyonuna gönderdikleri yazılarını okumuşlar. Adamlar, eteklerinde ne var ne yok hepsini dökmüşler ortaya.

Güya iddialarına göre ben, Hanif olan Allah dininden uzaklaşmışım, çıkmışım –bundan Allah’a sığınırım.-

Adı geçen bu kardeşlerim bana ricada bulundular, onların, el-

Cezire televizyonuna gönderdikleri yazılarında benim hakkımda olsun, başka konulara ilişkin olsun ileri sürdükleri iddialarına cevap vermemi istediler. Bunu istemekteki dayanakları ise, onların ellerinde bulunan ve iddia olarak ileri sürdükleri şeylerin ve kaynakların en önemli olan konuları temsil etmesi açısından idi. Eğer onların ellerinde delil olarak tuttukları bu şeylere gereken cevap verilir ve iddiaları çürütülürse, bundan böyle tüm savundukları fikir ve düşünceler de çürütülmüş olacaktır ve artık bundan sonra tutunacakları bir dalları kalmayacaktır, ısrarları beni buna sevk etti.

İşte bu sevgili kardeşlerimin aşırı istek ve arzuları üzerine ben bu satırları sırf hakkı ortaya koymak ve batılı yok etmek için yazdım. Suçlu ve mücrimler istemese de yazma amacım bundan başka değil.

Ben bu satırları veya sayfaları yazıyorum ve kendime de şairin şu sözünü örnek kabul ediyorum:

**Eğer ben, bir Haşimi ile denenseydim
Dayı tarafları Abdulmedan oğullarıdır onların
Karşılaşacağım şer bana çok basit gelir, umursamam
Gel gör ki bana bulaşan hiç onar mı bilemem**

Nitekim Arapların ata sözleri var, orada der ki: Onun uğrunda o cinayet işledi. Onlar da kendi canlarına kasdettiler. Hemen her alanda bir savaş ateşi yaktilar, onun için tüm ordularını seferber ettiler, tüm gayretlerini ve imkanlarını oraya topladılar. Allah'ın izniyle onun ateşi yakında onları da yakacak. Çünkü yüce Allah şöyle buyuruyor:

“Oysaki kişi kazdığı kuyuya kendi düşer.” (35, Fatır, 43)

“Ey insanlar! Sizin taşkınlığınız ancak kendi aleyhinizedir.” (10, Yunus, 23)

İlahi kanun gereği, azıp taşkınlık gösterenler için devir döner

dolaşır ve sonunda onun üzerinde kalır. Azgın ve sapkın olanlar çok vahim bir alanda yayılmaya ve otlamaya çalışıyorlar.

Ama ben, Rabbimin izniyle bir tek başıma onlarla savaşıacağım, sonra kalemim ve dilimle onlara karşı çıkacağım ve onların sırlarını ortaya çıkarıp kendilerini rezil edeceğim, perdelerini yüzlerinden kaldıracam. Ancak kötülüğü yine kötülük ortadan kaldırmır. Buna girişen de elbette hasımlarından daha acımasız olacaktır.

*Ben, bir toplum savaşınca benimle, onlarla hep savaşırdım
İşte ben buradayım, Acaba Hemedan'da bir zalim kaldı mı?
Ne zaman keskin ve tavizsiz bir zekaya ve gurura
Sahip olursan sen, karşıtların uzak durur hep birden*

Yüce Allah'a hamdolsun ben keskin bir zekaya sahibim. Gururumu koruyan biriyim. Tavizsiz veya ödünsüz olan da benim kalemimdir. Ki ben bir ömür boyu hakkı savunmak için bile dim ve Allah'ın izniyle o ölüm gelene dek hep böyle hakkı savunmaya devam edip gidecektir.

"De ki: Şüphesiz benim her çeşit namazım, ibadetlerim ve yakınlaşmalarım, hayatımdaki taatlerim ve iyi işlerim, varlığım, üzerinde nefesimi iman ve salih amellerle verdiğim ölümüm halis olarak Alemlerin Rabbi olan Allah içindir. İbadet ve işlerimde asla Allah'tan başkasına ilâhlık tanımaya yer yoktur." (6, *En'am*, 162-163)

İSTEMEYEREK İÇİNE DÜŞTÜĞÜM BİR SAVAŞ

Allah adına yemin ederim ki, ben böyle bir savaşın içine gireyim istemedim. Ben böyle bir savaşın içinde kendimi zoraki bir biçimde buluverdim. Bunun da iki nedeni bulunmaktadır:

Birinci neden: Ben, İslâm ümmetini kökünden kazıyıp silmek

isteyen düşman güçlerle, dünya Siyonizm'iyle, batı haçlısıyla ve doğunun putperest düşüncesiyle fikren, kalben, vakit ve çalışma itibariyle oldukça çok yoğun ve meşgul olan bir kimseyim. Dinsizlik akımlarına, sınırsız özgürlük ve serbestlik taraftarlarına, laisizm savunucularına, kısaca ümmetimizi bekleyip duran tüm şer ve fesat odaklarına karşı çok yoğun bir çalışma ve çaba içerisindeyim. İşte tüm bu sebeplerden dolayı, Müslümanlar yanlışla sapmış olsalar ve hadlerini aşmış bulunsalar bile, benim herhangi bir Müslüman'a düşmanlık besleyecek bir zamanım ve zeminim yoktur.

İkinci neden: İslam bana, karanlığa sövme yerine bir mum yakmamı, batıla sövmem yerine hakkı açıklamamı öğretti. Çünkü her şeyden münezzeh olan yüce Allah şöyle buyurmaktadır:

“Onların Allah’tan başka taparak kullukta bulundukları putlarına hakaret edip sövmeyin ki, onlar da haddi aşarak bilmeksizin Allah’a hakaret edip sövmesinler.” (6, *En’am*, 108)

Benim hayat boyunca metodum hep şu olmuştur: Ben yıkan değil yapanım, ben bölüp parçalayan değil, toplayıp bir araya getirenim. Ben, herkes istediği gibi hareket etsin isterim. Hiçbir kimse-nin benim reyimle ve benim içtihadımla hareket etmesini istemem. Böyle bir isteğim yoktur. Kimsenin de beni illa da kendi görüş ve içtihadına göre hareket etmemi istemeye hakkı yoktur. Çünkü yüce Allah, soylu peygamberine, kafirlere: **“Sizin dininiz size, benim de dinim banadır.”** (109, *Kafirun*, 6) demesini emretmiştir:

O halde ben neden Müslüman kardeşlerime; **“Sizin içtihadınız size, benim de içtihadım banadır, benim amelim bana, sizin de ameliniz size aittir”** demeyeyim ki?

Fakat bu adamlar, benim de bir içtihadımın olmasını istemediler, reddettiler. Oysa Müslüman bir ilim adamı, ancak ilminin ve içtihadının ulaşta bildiği yefe kadar Allah’ın dinini yaşayabilir ve ona bağlı kalabilir. Bu içtihadı ister doğru olsun, ister yanlış olsun, sonuçta neye ulaşmış ise onu yerine getirir. Eğer bu içtihadında o ilim adamı isabetli olmuşsa bundan dolayı iki ecir kazanır, şayet içtiha-

dında yanılmış ve hata etmişse bundan ötürü de bir ecir almış olur. İşte bu durum, bu dinin en güzel yönlerindendir. Kişi, konunun ehli ve uzmanı olduğu müddetçe gerekli araştırma ve çalışmalarını yaptıktan sonra ve yaptığı araştırmalar da yerinde yapılmışsa, buna rağmen de yanılığa düşmüşse, İslam, onun hatasına rağmen ona bir ecir vermektedir.

Burada en çok şaşılacak olan şey, bu gurubun benim televizyon programlarına kafalarını takmış olmalarıdır. Türlü iftiralarla ve yalanlarla, batıl ve yalan-yanlış şeylerle aleyhimde kampanyalar sürdürmektedirler. Nitekim el-Cezire Televizyon kanalında, “Şeriat ve Hayat” adlı programlarıma, Katar’ın uydu yayını yapan kanalında yayımlanmakta olan, “İmanın şubeleri” adlı programa kafalarını takmışlar.

Ben bir kez onların edepsizlikleriyle karşılaştım. İlk Programda beni oldukça uğraştırmışlardı ama, ben onları yumuşak bir dille, sükut ile ve kendilerinden uzak durarak savmaya çalıştım. Tıpkı yüce Allah’ın aşağıdaki ayetinde buyurduğu gibi onlara karşı bir tavır takındım. Rabbimiz şöyle buyuruyor:

“Ve onlar, lüzumsuz bir söz işitince ondan yüz çevirirler ve derler ki: Bizim amellerimiz bize, sizin amelleriniz de size aittir. Üzerinize selâm. Biz cahilleri aramayız.” (28, Kasas, 55)

Fakat benim kendilerine karşı fazla bir şey söylememem onları iyice azıttı, daha da cüretkarca davranmaya başladılar. Benim yumuşak ve hilm ile davranmamı bir zayıflık sandılar. Allah’a yemin olsun ki o bir zayıflıktan dolayı değildi. Ancak benim orada sessiz kalmamın sebebi, Müslümanlar arasında bir ayrılık oluşturmamak bir ateşin kıvılcımını tutuşturmamaya gayreti, vaktimi ve çabalarımı boşa harcamama gereğinden idi. Çünkü Müslümanlar bugün bölünüp parçalanmaktan çok birliğe, beraberliğe ve aralarında ülfete muhtaçtırlar.

Fakat bunların bu işte meseleyi iyice ileriye götürmeleri ve batıl saldırılarında devam etmeleri karşısında, artık kalemimle ol-

sun kendilerine gereken cevabı vermemi, kalemime sarılmamı gerekli kıldı. Böylece bu kimselere hadlerini bildireyim ki çaplarının ne olduğunu bilmiş olsunlar. Bilsinler de inlerine dönsünler. İşte bu, söylediğim gibi, istemeyerek ele almak zorunda bulunduğum bir şeydir. Nitekim yüce Allah da Resulü (sav) ile onun ashabına şöyle buyurmuştu:

“Huşunuza gitmediği halde savaş üzerinize farz kılındı. Ola ki bazen hoşlanmadığınız bir şey sizin için hayırlı olabileceği gibi ve yine ola ki sizin sevip hoşlandığınız bir şey de hakkınızda çok daha kötü olabilir. Doğrusu Allah bilir de siz bilemezsiniz.” (2, Bakara, 216)

Ne garip olaydır ki bu Habeşiler beni Vahhabi olarak ve Vahhabi İmamlarına karşı taassup içerisinde bağlı kalmakla suçlamışlar. Ben genelde sadece İbn Teymiye ve İbnu'l-Kayyim'den ve bunların okulundan söz ederim, diğerlerinden neredeyse hiç söz etmem. Bu Habeşiler ise, adı geçen bu iki alimimizi birtakım meselelerde icmaa aykırı davranmakla töhmet altında tutmaktadırlar. Beni Vahhabilikle suçladıkları bir dönemde Vahhabiler de benim aleyhimde, bana karşı saldırı içeren Cidde, Riyad ve diğer Suudi şehirlerinde bildiri dağıtıyorlardı. Habeşiler bana Vahhabi damgasını vururken, Vahhabiler de aynı dönemde aleyhimde bildiri dağıtmakla meşguldüler. Doğrusu ne onları ve ne de berikileri memnun edemedim. Her ikisi de böylece birbirlerine cevap vermiş oldular. Ben ise, Allah'tan başka hiçbir kimsenin kulu değilim. Böyle olmadığım gibi Kitap ve Sünnet dışında başka hiçbir şeyin de esiri değilim. Ben ilimde derinleşerek bir payeye ermiş olan ümmetin tüm alimlerini severim ve onları takdir ederim, onların hiçbirisini de masum kabul etmem ve onlara kutsallık da atfetmem.

Şunu sevinçle ve tekit ederek belirtmeliyim ki; her iki kesim tarafından bana karşı sistemli bir şekilde yürütülen bu saldırılar, kendi nefsimi adadığım ve ömrüm için bağışladığım, uğrunda düşüncemi, dilimi ve kalemimi koyduğum şey konusunda benim azmimi asla kırmadı. Bu ise, İslam'da orta yolu izlemekle olan me-

todumdur. Ben bu yolu hiçbir vakit terketmedim ve ben bu metoddumdan da asla vazgeçecek de değilim.

Bu metot Usulde katı ve şiddetli davranmak, tali meselelerde kolaylığı benimsemek, fetva konusunda hep kolay olanını seçmek, davet konusunda müjdeleyici olmak olmuştur. Bunun için de Allah'ıma hamdolsun ki, benimle birlikte büyük bir çoğunluk ve Müslümanlardan oldukça büyük bir kitle de bana katıldılar. Özellikle de dünyanın değişik köşelerinden ve bölgelerinden kültürlü ve eğitilmiş olanlar bana katılmaktadırlar. Hamd ve minnet yüce Allah'ımadır.

Bu Habeşiler şumararak benden kendileriyle münazara yapmanı istediler ve bu isteklerinde de hep direnip durdular. Fakat ben onların bu arzularını alıp duvara fırlattım. Çünkü –haksız yere de olsa- isteten her isteğe cevap verilmesi gerekli değildir. Bunların çok şiddetle arzuladıkları bu sözlü görüşmeyi, tartışma ve münazarayla benimle yapmaları konusunda kendilerine bir imkan ve fırsat tanımadım. Bunu tanımamamın da birkaç sebebi bulunmaktadır:

1- Çünkü bu gurup, benimle uydu kanalıyla tartışarak, anladığım kadarıyla kendilerini duyurmak istiyorlardı. Ben ise onlara böyle bir fırsat tanımayacağım, aksine onlara şunu söyleyeceğim: **“Kininizle geberin!”**

2- Şüphesiz bunlar istiyorlar ki, kendilerine kuşku ile bakanlara: **“Bakın, görmediniz mi, biz Kardavi ile bile tartıştık”** demek için bunda ısrarcı olmaktadır.

3-Onlardan duyduğum ve dinlediğim kadarıyla, tartışma sırasında bana yöneltecekleri soruların en başında, benim kitaplarımda ele aldığım şeyler en fazla yer tutacakmış. Oysa bu, münazara ve tartışma yoluyla sonuçlanacak, tedavi olunacak ya da düzeltilecek bir şey değildir. Aksine eğer bir kitapta bir yanlış veya yanlışlar tespit olunmuşsa, bunun yolu yine bir kitap ile cevaplanıp, eğer varsa ilmi güçleri, karşı tarafın tezlerini çürütmek olmalıdır. Bunun yolu münazara değildir.

4- Münazara aslında denk olanlar arasında olabilir. Oysa bunlar benim dengim değiller. Ne yaşta ve ne de bilimsel eserler vermede benim dengim olmayan kimselerdir.

Bir kişi düşünün yetmiş dört yaşına merdiven dayamış, yüzün üzerinde esere imzasını atmış ve birçok eserleri de onlarca baskı yapmış, bunların da büyük bir çoğunluğu farklı yabancı dillere çevrilmiş, İslam dünyasının ve birçok batı dünyasının dillerine çevirileri yapılmış biri olarak onlar benim dengim değiller ki, kendileriyle münazara yapayım.

Eğer bunda bir yararın olacağını bilebilseydim yine de münazarayı kabul edebilirdim. Hatta bu bakımdan şöyle bir imkanım da bulunmaktaydı. Eğer bunda bir yarar olduğunu bilseydim, o takdirde-dilemiş olsaydım- onların benim öğrencelerimin en küçüğü ile münazara yapmalarını isterdim ve o da Allah'ın izniyle bir tek darbeyle onları yere devirebilirdi.

5- Ben münazara usul ve tarzlarını bilen biriyim. Fakat bunlardan bir sonuç alınacağını göremedim. Ben bunu laiklerle dene-dim ve Allah'ıma hamdolsun, onlara karşı zafer kazandım ama onlar, bir kıl kadar olsun bildiklerinden uzaklaşmadılar.

6- Şüphesiz ben onlarla bir başka yoldan münazaraya girişeceğim, bu münazara dil ile olmayacak ve fakat bu, kalemle olacaktır. İşte sırf bu amaçla birkaç sayfa kaleme aldım. Bu sayede onların foyalarını meydana çıkaracağım, katmerli bilgisizliklerini ve cahilliklerini ortaya sereceğim. Onların ne kadar büyük çelişkiler içinde olduklarını ve yalanlarını açıklayacağım.

Ben burada sadece Allah'ın Peygamberi Hz. Şuayb (sav)'ın dediğini söyleyeceğim:

“Ben ancak gücüm yettiği kadar ıslâh isterim ve benim muvaffakiyetim, ancak Allah Teâlâ ile. Yalnız ona dayandım ve ancak ona döneceğim.” (11, Hud, 88)

HABEŞİLERİN EL-CEZİRE'YE MEKTUBU

Ahbaş denen bu gurubun tahrik ve tercihlerine cevap vermeden önce, faks ile el-Cezire Televizyonu Genel müdürüne gönderdikleri mektuplarını okurlarıma sunuyorum. Mektup "İslam Hayır Cemiyeti" mührünü taşıyor, İmza Üsame el-Seyyid adında birine ait bulunmaktadır. Mektubu aynen okurlara sunuyorum.

El-Cezire Televizyonu kanalı Genel Müdürü Sayın saygı değer Üstat Muhammed Casim el-Aliy!

Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi üzerinize olsun. Asıl konuya gelince, ben, karşılaşmaları sağlayan Müdür Üstat Nebil Necmeddin beyle bir konu hakkında görüşmüştüm. O da beni size havale etti. Konu şudur:

Biz, zatı alinizden sizin kanalınızda olmak üzere bizimle Dr. Yusuf Kardavi arasında bir münazara programını sağlamanızı istiyoruz. Çünkü bu adam tertemiz olan Hanif şeriatına karşı yüzlerce meselede muhalefet etmiştir. Biz hakkı ortaya koymak ve batılı da yok etmek istiyoruz. Çünkü biz biliyoruz ki siz karşı tarafın görüşünü takdime daha istekli olacaksınız. Bu açıdan böyle bir münazaraı tertip etmenizi sizden istiyoruz. Şimdi önceden bir takım konulara ilişkin bilginiz olsun diye, münazaranın içeriğinde yer alacak olan bazı noktaları değerli görüşlerinize sunacağım. Şöyle ki:

1- Bu adam radikalistleri överek şunları söylemektedir: Şu, dinleri konusunda samimi ve oldukça gayretli gençleri bu denli bir taşkınlığa ve aşırılığa götüren, yani Müslümanlardan kendileri gibi düşünmeyip muhalefet edenleri tekfire kadar götüren, can ve mallarını bile mubah sayan gençler var ya....

Bir başka yerde de şöyle diyor: İşte bundan dolayı, onların aşırılıklarına ve taşkınlıklarına, doğru olan yoldan sapmış olmalarına rağmen ben onlara kardeşlerimiz demekte ısrar ediyorum...

2- Bizim elimizde, bu şahsın Bahama adalarında kurulmuş

olan “Takva Bankası” kurucularından ve üyelerinden biri olduğuna ilişkin kanıtlar bulunmaktadır. Bu banka dünyadaki Müslüman kardeşler örgütünün önde gelen sorumlularının denetimindedir. Bilindiği gibi bu banka gerçekten ciddi şüpheler taşıyan bir bankadır.

3- Bu şahıs radikalistlerin sembol isimlerini, örneğin Seyit Kutup, Abu'l-A'la el-Mevdudi gibilerini hep övmektedir. Hatta Seyit Kutbu da şehit olarak göstermektedir. Halkı da onun eserlerini okumaya çağırmakta ve teşvik etmektedir. Oysa Seyit Kutbun kendisi bu 20. yüz yılda radikalistlerin ve teröristlerin başıdır.

4- Almanya mahkemeleri tarafından görülen bir boşanma davasına ilişkin olarak sorulan bir soruya verdiği cevapta, böyle bir boşanmanın hüküm itibariyle sahih olduğunu ve uygun bulunduğunu söylemiş ve böyle cevaplamıştır. Oysa bu şekildeki bir fetva icma ile batıldır, geçersizdir.

5- Bir başka yerde de şu iddiada bulunmuş ve: “Öğretmenin veya hocanın öğrencisi üzerindeki hakkı, anne ve babanın haklarından daha büyüktür” demiştir. Oysa bu da aynen batıl bir görüştür.

6- Bu adam kitaplarında Nasır Elbani'yi övmekte ve onu büyük bir muhaddis olarak adlandırmaktadır. Doğrusu Elbani bu çağın en sapık ve en sakat görüşlü adamıdır. Çünkü bu adam, Suudi devletinden Hz. Peygamber (sav) ile iki yakın arkadaşı ve sahabe Ebu Bekir ve Ömer'in kabirlerinin Mescidi Nebeviden çıkarılmasını istemiştir. Yine bu adam, Batı sahillerinde yaşayan Müslüman halkların buralardan hicret etmemeleri sebebiyle küfrüne ve günahkar olduklarına fetva vermiştir ki gerekçesi de şudur: Hz. Peygamber (sav) ile ashabı Mekke'den çıkıp Medine'ye hicret ettikleri gibi, bunlar yerlerinden çıkmamışlar.

7- Yine bu adam boğdurularak öldürülen tavukların etlerinin şer'an yenebileceğini söylemektedir. Oysa bu, çok açık bir şekilde ayeti kerimeye aykırıdır, muhaliftir.

8-Bu adam diyor ki: Bir kişinin bile bile yediği bir dirhem faiz,

36 defa zina yapmış olmaktan daha şiddetli bir vebaldir. Oysa bu söz ve ifade hem nakle, hem akla ve hem icmaa aykındır. Bunu sahih olmayan bir hadise dayandırarak söylemiş olsa da yine hüküm böyledir. Çünkü bilinen gerçek şu ki, sadece sahih olan ile kanıt gösterilir, şahit ortaya konur. Bu kişinin yaptığı ise sahih değildir.

Son olarak şunu söylemek isterim: Bizim şu anda burada anlattığımız ve daha anlatamadığımız yüzlerce mesele onun kitaplarından ve dergilerde çıkan yazılarından ve başka kaynaklardan belge olarak elimizde bulunmaktadır.

Zatı alinizden beklentimiz şudur. Bu münazarada birinci taraf Kardavi ve ikinci taraf da İslâmî Hayır Cemiyetinin Şube başkanı ve Yayınlar Ajansının müdürü... Şeyh Üsâme el-Seyyit olmak üzere teklif ediyoruz.

AHBAŞ'IN ŞÜPHELERİNE CEVAP

İşte size mektuplarını sundum. Burada kendilerince en açık kaynakları ve meseleleri ortaya koymuşlar. Ben kendimi bu sorulan şeylere, aşağıda görüleceği şekilde cevap vermeye zorlayacağım. Allah'tan bana yardım etmesini dileyeceğim.

Radikalistleri savunduğum iddiası:

1- Habeşi, benim şariat noktasından aykırı olarak ortaya koyduğum meselelerin açıklanmasını ve onlar hakkında münazara yapılmasını isteyerek –Allah kendisine hidayet versin- diyor ki:

“Bu adam radikalistleri överek şunları söylemektedir: Şu, dinleri konusunda samimi ve oldukça gayretli gençleri bu denli bir taşkınlığa ve aşırılığa götüren, yani Müslümanlardan ken-

dileri gibi düşünmeyip muhalefet edenleri tekfire kadar götür-
ren, can ve mallarını bile mubah sayan gençler var ya....

Bir başka yerde de şöyle diyor: İşte bundan dolayı, onla-
rın aşırılıklarına ve taşkınlıklarına, doğru olan yoldan sapmış
olmalarına rağmen ben onlara kardeşlerimiz demekte ısrar
ediyorum...”

İşte en önemli ilk mesele ki ben, bu meselede tertemiz olan
Hanif şeriatına ayıkır hareket etmişim, muhalefet etmişim. Bu za-
vallı Habeşi ve onun ardındaki Habeşiler böyle demektedirler. İşte
benim risalemden-kitabımdan alınan ibare: **“Tekfir konusunda
taşkınlık ederek aşırıya kaçmaları gerçeği”** Ki bu ifademi İslâm
dünyasındaki tüm alimler ve İslâm davetçileri tarafından güzel bir
kabul görmüştür, bundan övgüyle söz etmişler, bunu değişik bir
çok dillere çevirmişlerdir. Bundan on binlercesini **“Savtu’l-Hak-
Hakkın Sesi”** dizisi altında yayımlanıp dağıtılmıştır. Bu diziyi de
Kahire’de Ezher üniversitesinde İslâm Cemaati çıkarmaktadır.

Ben, bu kimselerin bu eserde şeriata aykırı olarak gördükleri
şeyin ne olduğunu hâlâ anlamış ve bilmiş değilim ki aslında kendi-
leri şeriatın ne olup ne olmadığını hiç bilmeyen cahil takımdırlar.
**Fakat bunların en büyük yanlışları ve tehlikeli yanlışları, cehalet
ve bilgisizliklerinin katmerli oluşudur. Çünkü bunlar cahildir
ama, cahil olduklarını da bilmeyen cahillerdir. Yani bilmiyor-
lar ve fakat bilmediklerini de bilmeyen kimselerdir.**

Çünkü bu grup herhangi bir dava hissini taşımayan, herhangi
bir terbiye duygusu olmayan, bir babalık hissi taşımayan kimseler-
dir. Çünkü sertlikle hiçbir şey tedavi olunamaz. Sertlik her zaman
muamelelerinde hikmetle, yumuşaklıkla yaklaşılmasına gerek du-
yulan bir rahatsızlıktır. Sertliğin tedavisi sertlik değildir.

Bir Arap ata sözü vardır, **“Burnun güdük de olsa, nihayet o
senin burnundur.”** İşte bu aşırı grup –ki bunların büyük bir kıs-
mını da gençler oluşturmaktadır- bizdendirler yani Müslüman’dır-

lar. Yollarını şaşırırsalar da, doğru yoldan ayrılırsalar da bizdendirler. Bize düşen de mutlaka onları tedavi etmek olmalıdır. Tıpkı bir doktorun hastasını tedavi ettiği gibi bir yaklaşımla tedavi etmek...

Şair der ki:

**Kavmim beynini yardılar kardeşimin
Onlara atarsam okumu, yaralarım kendimi
Bağışlarsam eğer güç kazanmış olurum
Ok atarsam eğer, kemiğimi zayıflatmış olurum**

Ayrıca benim, “bu gençler, doğru yoldan sapmış olsalar da, bizim kardeşlerimizdir” demiş olmamdan beni kınayacak ve ayıplayacak ne gibi bir suç ve yanlış var ki burada? Yoksa bunlar, kendilerinin yaptıkları gibi benim de onları tekfir etmemi, din dışı bir toplum olarak görmemi mi istiyorlar?

Müminlerin Emiri Hz. Ali (R.A ve K.V.), Hariciler onu tekfir ettikleri ve kanını mubah saydıkları yani öldürülmesine ferman çıkardıkları halde o Haricileri tekfir etmemiştir. Oysa kendisi İslam’ın en cengaver adamı ve en önde gelen bayraktarıdır. Hatta Hariciler hakkında, “okun yaydan çıkıp gittiği gibi, onlar da **dinden çıkacaklardır**”⁽³⁶⁾ diye buyurulduğu halde yine de Hz. Ali bunları tekfir etmiş değildir.

Hz. Ali’ye: “Ey Müminlerin emiri! Bunlar kafir midirler?” diye sorulduğunda o şöyle söylemiştir: “Bunlar küfre düşmekten kaçtılar.” Bu defa: “Peki ya bunlar münafık mıdır?” diye sorulunca o şöyle demiş: “Eğer münafık olsalardı, o zaman da Allah’ı çok az zikrederlerdi.” Bunun üzerine: “O halde bunlar kimdir?” diye sorulduğunda Hz. Ali: “Bunlar, dün bizim kardeşlerimizdi, bu günde bize karşı baş kaldıran kimselerdir” diye cevaplamıştır.

Yine onlar hakkında: “**Batılı isteyip de onu elde edenle hakkı arayıp da hata eden aynı değildir.**”

(36) Ahmed b. Hambel, Müsned; 3/33’te rivayet etmiştir.

İşte bu babalık duygusu ve ruhuyla bize düşen ve yapmamız gereken şey, bizim bu gençlere karşı bu manada bir muamele içerisinde olmamız gerekir. İşte bu duygu ve düşüncedir ki benim, onlar hakkında şöyle konuşmama sebep olmuştur: “Doğrusu onlar dinlerinde oldukça samimi ve gayretli kimselerdir ve onlar doğru yoldan sapmış olsalar da bizim kardeşlerimizdir.”

İşte bu, ciddi düşünceden dolayıdır ki yeniden bu tekfir konusu üzerine eğilmemi ve bu konuda bir kitap yazmamı gerektirdi. Çünkü bu akım gerçekten çok büyük bir tehlike oluşturuyor, İslâm için pek bir yarar da getirmiyor. Fakat tüm arzu etmeme rağmen bu kitabımı tamamlayamadım. Ben, “Çağdaş Müslüman” dergisi tarafından yayımlanan araştırmamı yazmıştım. Bu yazım sözkonusu, derginin 9. sayısında 1977 ocak ayında yayımlanmıştı. Yani henüz tekfir hareketi fazla artmamış ve adam kaçırma olaylarını gerçekleştirecek bir konuma ve böylesine yayılmış bir duruma gelmezden, Şeyh Zehebi öldürülmezden –Allah rahmet eylesin- yaklaşık iki ay önce kaleme alınmış idi.

Ben burada, bu araştırmamın girişinde bu meselenin tehlikesini, işi bu boyutlara vardırarak nedenleri ve bunun önlenme ve tedavi yol ve yöntemlerini açıklamıştım. Nitekim burada bir takım şer’i-dini kurallar ve gerçekleri de gösterdim ki, bunlara göre hüküm verilmesi ve gerekenin yapılması gerektiğini de belirtmiştim. Bu kurallar ve gerçekler, Kitap ve Sünnetten alınan muhkem yani sağlam ve güvenilir delillerdi. Orada beklentim şu idi, Hakkı arayan ikna olabilsin ve taassuba dayalı bir düşünceye saplanıp kalmasın. Bununla tek amacım vardı, İslâm’a hizmet etmek ve yollarını şaşırmamaları ve aşırılığın pençesinde yok olmamaları için samimi ve ihlas sahibi çocuklarımızın ve yavrularımızın ellerinden tutmak açısından bir çaba ve gayret idi. Çünkü Hz. Peygamber (sav) de ümmetini aşırılıktan, taşkınlıktan ve radikalizmden uyarıyordu. İbn Abbas tarafından rivayet olunan hadislerinde Allah Resulü (sav) şöyle buyuruyordu:

“Sizi dinde aşırılıktan ve taşkınlıktan menederim. Çünkü

sizden öncekiler, dinlerinde aşırıya kaçmaları ve taşkınlık etmeleri sebebiyle helâk olmuşlardır.”⁽³⁷⁾

İbn Mes’ud’un rivayet ettiği hadiste de Allah Resulü (sav) şöyle buyurmuştur: **“Mutenettiun helâk oldular”** diye bunu üç kez tekrarlamışlardır. Yani: **“Taşkınlar ve aşırı gidenler helâk olmuşlardır, taşkınlar ve aşırı gidenler helâk olmuşlardır, taşkınlar ve aşırı gidenler helâk olmuşlardır”** diye üç defa üst üste bunu tekrarlayıp bunun tehlikesine dikkat çekmiştir.⁽³⁸⁾

Bilindiği gibi Hz. Peygamber (sav) bir konuyu üst üste tekrarlamaz. Ancak bir şey önemli ise ve büyük tehlikeler gösteriyorsa, bunlara dikkat çekmek için sözlerini bu maksatla tekrarlar ve işin önemine ve ne ifade ettiğine dikkat çekerlerdi.

İşte ben de bu risalede bu bağlamda diyorum ki: “Şu, sözü edilen ve dinlerinde gerçekten gayretli ve samimi olan gençlere kadar varan bu taşkınlık ve aşırılık yani kendi düşüncelerinde olmayanları tekfir etmeleri yani kafir olarak kabul etmeleri, bunların canlarını ve mallarını kendi adlarına mubah saymaları meselesi var ya, işte bu, esasta varıp ta eski Haricilerin kendilerine dayanmaktadır. Çünkü onlar da bunun aynısını yapmışlardı ve hatta daha fazlasını bile işlemişlerdi. Çünkü Hariciler, müminlerin emiri Hz. Ali’yi, Hz. Ali’nin kim olduğunu herkes bilir, Allah Resulü (sav)’nın yakını, damadı ve çocuk yaşıta iken ilk Müslüman olan ve Allah Resulü yolunda onunla ilk defa cihada giden insan, işte bu zatın bile kanını yani öldürülmesini mubah saydılar, ferman çıkardılar.”

“Hariciler işledikleri amel ve ibadet ya da Allah’a kulluk etmek bakımından bu gençlerden geri ve eksik değillerdi. Hatta bunlar gündüzleri oruçlu, geceleri ayakta ibadetle geçiren ve hep Kur’an okuyan, hakkı koruma bakımından cesur, atılgan ve Allah yolunda canlarını ortaya koyan kimselerdi. Nitekim onlardan birini

(37) Bak. Nesai; 3057. İbn Mace, 3029

(38) Müslim, 2670

tanıtan Ebu Hamza Şari, onları tanıtırken hiç de akla gelmeyecek ifadelerle anlatıp tanıtmaya çalışmıştır.”

“Ancak onların bu denli ibadet ve amelleri, kendilerini kaybedercesine kullukta bulunmaları, kendilerine bir yarar sağlamıştır. Çünkü gittikleri yol yanlıştı. Yürüdükleri yolda hep hedeften uzaklaşarak gidiyorlardı, bastıkları her toprak parçasında, bıraktıkları her güçte tamamen hedeften ve amaçtan uzaklaşıp gidiyorlardı...”

Haricileri yeren ve uyaran, onlara dikkat çeken bir çok hadis rivayeti bulunmaktadır. İmam Ahmed Hambel’in de ifade ettiği gibi onlarca yönden uyaran hadisler... Bu hadislerden bir kısmı Buhari ile Müslim’de yer almaktadır. Bu rivayetlerin kimisinde: **“Sizden herhangi biriniz onların namazı yanında kendi namazını, onların kıyamı yanında kendi kıyamını ve onların Kur’an okuyuşları yanında kendi okuyuşlarını çok basit görür, beğenmez”** ifadeleri yer alırken buna rağmen Hariciler şu niteleme ile nitelenmişlerdir: **“Yayın oktan çıktığı gibi bunlar da dinden çıkarlar.”** Bu arada onların en belirgin özelliklerini de şöyle açıklamıştır. Bunlar: **“Putperestleri bırakıp Müslümanları öldürürler.”**

Böylece bunların ve benzerlerinin Kur’an’ı anlamada ne kadar yüzeysel düşündüklerini, ne kadar basit kimseler olduklarını, ne kadar anlayışsız ve kapasitesiz kimseler olduklarını göstermekte ve buna işaret etmektedir. Çünkü onlar hakkında şöyle buyurulmuştur: **“Bunlar Kur’an okurlar ama, Kur’an onların boğazlarından gönüllerine inmez, kalplerine etki etmez.”** (39)

Öteden beri benim açıkça söylediğim bir görüşüm vardır ve halen de o görüşümde ısrarlıyım. Şiddet ve baskı, şiddet ve baskı ile asla önlenemez. Bunun en önemli tedavi yol ve yöntemleri, en önemli adımları, bizim bu gençlere yaklaşımımız, bir babanın evladına yaklaşımı ruhu ile olmalıdır. Baskıcı olmaktan, sert ve katılıktan, onlar üzerinde baskı kurmaktan tamamen uzak, bir baba şefka-

(39) Bak. Zahiretu'l-Ğulüvv fit tekfir, s: 8-9

ti ve kucağı ile şefkat gösterip kucaklamak olmalıdır. Onlara hakaret etmemeli ve onları asla aşağılamamalıyız. Onlarla fil dişi kulelerden konuşmamalıyız. Onlardan uzak olduğumuzu, onlarla hiçbir alakamız olmadığını ilan ederek bu manada bir yaklaşım sergilememeliyiz. Yani bizimle onlar arasında geniş uçurumlar meydana getirecek veya derin yaralar açacak bir şey yapmamalıyız. Onların bize karşı olan güvenlerini sarsmamalı ve bizi dinlemezlik edecek bir konuma getirmemeliyiz. Kaldı ki bizler böyle yapmakla onları anlayamayız, onların hayattaki derinliklerini, neyi amaçladıklarını da bilemeyiz. Onların gerçek manada ne gibi bir problemleri var, onları da anlayamayız. O halde yaklaşımımız bu konuda oldukça önemlidir.

Bizim bu gençlere karşı konumumuz hep onları suçlayıcı olmamalı veya suçlama temsilciliği konumunda bulunmamalıdır. Hemen tek amacımız onların hatalarını ortaya çıkarmak, olumsuz yanlarını sergilemek, niyetlerini hep kuşku ile karşılamak, yaptıklarını tenkit olmamalıdır. Bu yaptıklarıyla hemen onlara en onulmadık cezalar vermeye kalkışmamalıyız.

Her şeyden önce bize gerekli olan şey, onlara bir baba gibi, bir kardeş gibi yaklaşmalıyız. Onlara, onların bizden olduklarını, bizim de onlardan olduğumuzu hissettirmeliyiz. Onlar bizim ciğerparelerimizdir, onlar bizim hayatımız ve ümmetimizin geleceğidir. İşte bütün bu sebeplerden ötürü onlara sevgi kapısından yaklaşmalıyız, onlara şefkat göstermeliyiz. Yoksa onlara, suçlama kapısından yaklaşmamalı, hatalarını yüzlerine vurup dışlamamalıyız.

Onların karşısında onların bir hamisi, koruyanı olarak durmalıyız. Yoksa onlara önlerinden, arkalarından, sağlarından ve sollarından haklı ya da haksız olarak kendilerini iyi niyetle veya kötü niyetle oklara hedef kılmamalıyız. Gelen bu okların önünde durmalı, onları korumalıyız.

Eğer bunlara karşı şu veya bu nedenle güzel savunma durumunu sergilemezsek, o halde, bari kendilerine, ortaya delillerini

koyabilecekleri, açıklama getirebilecekleri adil bir yargılama ile kendilerini yargılayarak karşılarında duralım. Yoksa ne savunma tarafına veya ne de davalı tarafın yanında yer almamalıdır. Yani taraftarlıktan ve taraf tutmaktan uzak kalınarak adil bir yargılama ile yargılanmalıdır. Bize gereken de böyle yapmamızdır.

Aslında bizim kusurumuz, biz sosyal meselelerde hüküm verirken aceleci davranmaktayız ve bunu genelleştirmekteyiz. Böylece kesin sonuçlar çıkarıyor ve yargılara varıyoruz. Evet bozma kabul etmeyen ve yeniden ele almaya izin vermeyen kesin yargı ve sonuç... Biz bunu hep yapmaktayız. Hem de zanlı durumunda onları dinlemeksizin, onların kendilerini savunmalarına fırsat tanımaksızın, hasmın da hüccetini yani delilini dinlemeksizin ve görmeksizin karara ve kesin yargıya varıyoruz. Doğrusu bu hiçbir konuda adil bir yargılama ve hüküm verme değildir. Aslında birçokları bu gençler hakkında karar verirken, bir hükme ve yargıya varırken hep onlardan uzakta hüküm vermektedirler. Bunlarla hiçbir araya gelmeksizin ve onları tanımaksızın yargısız infaz yapmaktadırlar. Acaba bunlar nasıl düşünüyorlar, olayları nasıl değerlendiriyorlar, neleri hissediyorlar, nasıl bir yol izliyorlar ve muameleleri ve ilişkileri nasıldır, araştırmaksızın yargısız bir infaz uygulanmaktadır...

Yine bir çoğu, sadece bu gençlerden mahdud sayıdaki insanların işlediklerini göz önünde bulundurarak bütün gençleri aynı kefedede değerlendirmekte ve hepsini aynı şekilde damgalayıp suçlamaktadırlar. Oysa çoğunluk azınlığın işledikleri suçlar nedeniyle suçlanıp cezalandırılmaz ve aleyhlerinde bir hükme ve yargıya varılamaz. İşte bunun içindir ki bizim fakihlerimiz yani İslâm hukukçuları şöyle bir karara varmışlardır: “Ekseriyet için verilecek hüküm, küll yani hepsi için uygulanan hükümdür. Ender olan şeyler ise, bir hükme tabi değildir, onların bir hükmü yoktur veya yok hükmündedirler.”

Kimileri de, bir tek kişi aleyhine olarak ondan çıkan bir tek tasarruf nedeniyle hüküm verip yargıya varıyorlar. Oysa bazen öyle oluyor ki, o kimseyi öyle bir duruma sürükleyen bir takım özel et-

kenler olabilmektedir. Bazen de o kimsenin o konuda kendisince bir yorumu ve tefsiri olabilir ve buna dayanarak o şeyi işlemiş olabilir. Eğer ilgili kişinin işlediği fiili hoş görmeyen ve karşı çıkan kişi, bir de o şahsın kendisini dinlemiş olsalar belki de onlar da o şahsın getirdiği yorumu kabul edebileceklerdir.

Herhangi bir durumun veya fiilin işlenmesi halinde, derhal onu işleyen kimseye, yaptığı veya işlediği bir ya da iki tasarrufu nedeniyle ebedi idam hükmünü vermek caiz olmaz. Ancak kişiler, yaptıkları tüm işleri itibariyle bir değerlendirmeye tabi tutulurlar. Dolayısıyla bir kimsenin tüm işledikleri ve yaptıkları göz önünde bulundurulduktan ve değerlendirildikten sonra, eğer iyilik tarafı kötülük tarafına baskın geliyorsa, demektir ki o kimse hayır ehli-dendir ve iyi kimselerdendir. Nitekim yüce Allah da kullarına böyle muamelede bulunmaktadır ve şöyle buyurmaktadır:

“Artık kimlerin sevap tartıları ağır basarsa, işte asıl bunlar kurtuluşa erenlerdir.” (23, Müminun, 102) ⁽⁴⁰⁾

Eğer Ahbaş denen bu adamlar birazcık insafli davransalardı, söz konusu gençler hakkında söylediklerimi, yazdıkları mektuplarına aynen doğru bir şekilde koymuş olsalardı, konunun akışı içerisinde manayı bozacak bir şekle sokmasalardı, mutlaka bu ifadenin, Allah'ın izniyle doğru ve hakkı gösteren bir gerçek ifade olduğunu görebilir ve öğrenebilirlerdi.

TAKVA BANKASINDAKİ PAY MESELESİ

2- Habeşi, şeriata aykırı olarak sunduğumu iddia ettiği meseleler arasında bu konuyu da saymakta ve şöyle demektedir:

“Bizim elimizde, bu şahsın Bahama adalarında kurulmuş olan “Takva Bankası” kurucularından ve üyelerinden biri oldu-

(40) Bak. “es-Sahvetu'l-İslamiyye Beyne'l-Cuhudi ve't-Tatarrufi; ” adlı kitabımız, s: 135-138

ğuna ilişkin kanıtlar bulunmaktadır. Bu banka dünyadaki Müslüman kardeşler örgütünün önde gelen sorumlularının denetimindedir. Bilindiği gibi bu banka gerçekten ciddi şüpheler taşıyan faaliyetler içinde olduğu ileri sürülen bir bankadır.”

Bu mesele de, zavallı Habeşi'nin saydığı meseleler arasındaki ikinci meseledir. Yani benim, Hanif olan şeriatı aykırı ileri sürdüğüm ikinci mesele.. Ben, İslami bir bankada pay sahibi olmanın ya da orada katılımcı biri olmanın Hanif olan İslâm şeriatının neresine aykırıdır, bilemiyorum ve anlamış da değilim. Ki kuruluş amacı ve tüzüğü faizin haram olduğu temeline dayanmaktadır. İşlemlerinde de İslâm şeriatının hükümlerine bağlı bir bankadır.

Aksine bu bankanın özelliği, bankanın şer'i denetim heyeti diğerlerinden şu özelliğiyle ayrılmaktadır. Banka faaliyete geçmeden önce, bankanın uyacağı temel kurallar üzerinde durulmuş, bunun çalışma esasları incelenmiş, üzerinde değişiklikler ve görüşmeler yapılmış ve böylece şefiat esaslarına ve hükümlerine uyumu sağlanmıştır. İşte bu bankanın farklı bir özelliği de budur.

Doğal olarak Habeşi, İslami bir bankanın zorunluluğuna inanmaz ve buna gerek de duymaz. Çünkü Habeşi denen bu cemaatin temel prensiplerinden biri de, çağdaş paralar kağıt banknota dayanmaktadır. Bu bakımdan bunlarda faiz söz konusu olamaz. Zira bu cemaat faizi bu manasıyla ve sapık ve saptırıcı olan fetvalarıyla helal saymaktadırlar. Nitekim bu cemaat veya topluluk zekat verilmemesini de helal kabul etmektedirler. Şimdi bir cemaat düşünün farz olan zekatın verilmemesinin helal olduğunu savunanlar, hiç bankadaki faiz işlemlerini haram kabul ederler mi? Elbette etmeyecekler ve bu açıdan da İslâm bankalarına karşı çıkacaklardır.

Ben, Mısır, Mekke, Cidde, Hindistan ve daha başka yerlerdeki tanınmış ümmet alimleri ve fıkıh konseyleriyle birlikte şu görüşteyiz. Bankaların gelir olarak verdikleri fazlalık faizdir ve haramdır. İşte bunun içindir ki ben ve benim dışındaki ümmet alimleri şu çağrıda bulunuyoruz ve diyoruz ki: **“Riba yani faiz lanetinden**

kurtulmak bir zaruret halini almıştır. Artık faizli muamelelerle Allah ve Resulüne karşı savaştan uzak durmaları, faizle hiçbir ilişki bulunmayan faizsiz kurumlar kurmaya gayret etmeleri ve her türlü haram muamelelerden uzak durmaları bir zaruret halini almıştır ve biz de buna davet ediyoruz.”

Ne olmuş ki, ben neden Takva bankasını güçlendirmeyecek ve onu cesaretlendirmeyecekmişim? Sebep ne? Ve neden bu bankada pay sahibi olmayacakmışım ki? Kaldı ki benim Katar’da bulunan Katar İslâm Bankasında da, Mısır’da’ki Faysal İslâm Bankasında da ve Kahire’de bulunan İslâm Bankasında da katılım payım bulunmaktadır. Aslında bu tür İslâmî bankaları desteklemek ve oralarda katılımcı olmak, işlemleri bu bankalar aracılığıyla yapmak her Müslüman için gücü yettiğince vacip olan bir görevdir.

Ancak zavallı Habeşi’nin iddiasına gelince, bu bankanın yani Takva bankasının ciddi anlamda bir takım şüpheli faaliyetler içinde olduğu konusuna gelince, artık bizim için yüzündeki perde kalkmış oldu ve bu topluluğun neye ve kime hizmet ettikleri, amaçlarının ne olduğu, kimin hesabına çalıştıkları meydana çıkmış oldu. Yüzlerindeki maskeleri artık düştü.

Çünkü bu son zamanlarda Takva Bankası, Siyonizm, Haçlılar adına çalışan kimilerince çılgınca ve düşmanca bir hedef haline getirilmiş bulunmaktadır. Bunlar bu hareketleriyle banka hakkında kafalarda kuşklar uyandırmak, dürüstlüğüne gölge düşürmek ve halkı da ürkütmek adına böyle bir faaliyetin içine girmiş bulunmaktadırlar. Bu hainlerin ileri sürdükleri dava ve iftiraları şu olmaktadır: Sözüm ona güya bu banka terörü ve teröristleri beslemekteymiş. Gerçekten bu sözler yalan ve iftiradan öteye geçmeyen asılsız sözlerdir.

Kendisini ilim adamı sanan, alim geçinen bu kendini beğenmiş Habeşi’ye sormak isterim: Bu konu bilimsel bir mesele midir ki, bu konuda münazara ve tartışma istiyor?

Şimdi bu sayın Habeşi, benim Takva Bankasının iştirakçile-

rinden bir olmam konusuyla, Hanif olan İslam şeriatına aykırı davranışım ve muhalifliğim bunun neresinde ve hangi yönüyle alakalı bulunmaktadır?

Doğrusu Çok şaşıyorum bunlara... Çünkü Allah ve Resulü tarafından yiyenin, yedirenin, yazanın, şahit olanlarının lanetlendiği bir faizi ve kurumunu destekleyen bunlar, nasıl bunu Hanif olan İslam şeriatıyla uyuşur bulabilirler ki? Oysa iftiraya kalkıştıkları bu kişi hem bilimsel olarak ve hem pratikteki uygulamalarıyla faize savaş açmış, diliyle olsun, kalemle olsun ve çabalarıyla olsun, malıyla olsun faize meydan okumuş ve aynı zamanda İslâm bankalarını hem teoride ve hem uygulamada desteklemiş olan biri nasıl şeriata aykırı ve muhalif davranabilir ki? Faizli uygulamalara fetva vererek faiz kurumlarına arka çıkarak Allah ve Resulüne savaş ilan eden onlar mı şeriata uygun yoksa bunlara ve bu haramlara savaş açan kişi mi? Hangisi söyler misiniz?

Allah rahmet etsin Şair Buhteri ne güzel söylemiş:

İyiliklerim ne zaman günahlarım olarak çıktı karşıma
Söyler misin bana, ben nasıl özür dileyebilirim ki

Seyyid Kutup ve Mevdudi'yi Övmek:

3- Habeşi diyor ki: "Bu şahıs radikalistlerin sembol isimlerini, örneğin Seyit Kutup, Abu'l-A'la el-Mevdudi gibilerini hep övmektedir. Hatta Seyit Kutbu da şehit olarak göstermektedir. Halkı da onun eserlerini okumaya çağırmakta ve teşvik etmektedir. Oysa Seyit Kutbun kendisi bu 20. yüz yılda radikalistlerin ve teröristlerin başıdır."

Kur'an bize bir şey öğretmiştir. Konuştuğumuz zaman, doğru konuşmayı, şahitlik ettiğimiz zaman da doğru şahitlikte bulunmayı emretmiştir. Nitekim yüce Allah En'am suresinde on vasiyeti, tavsiyeyi aktarırken şöyle buyurur: "Herhangi bir görüş

veya hüküm verdiğiniz zaman, en yakın akrababanıza karşı da olsa haksızlık etmeksizin adaletli davranın.” (6, En'am, 152)

Ben, Seyyid Kutub ve Mevdudi hakkında sadece bildiğimi ve inandığımı, onların hak üzere olduklarını dile getirdim. Çünkü her ikisi de Allah'a daveti üstlenmiş olan iki zattır. Her ikisi de hicri 14. asırda ıslahatçı, İslâm'da, İslami asli hüviyetine kavuşturma anlamında yenilikçidirler. Her ikisi de maddi manadaki cehalete, dinsizlik cehaletine ve bunun öncülüğünü yapanlara karşı savaş açan, onlara karşı duran iki ilim adamı! Her şeyin serbest olmasını savunan cahili sistemlerine, İslami çöküş zemin hazırlayan cehalete karşı, laisizm cehaletine karşı durmuş iki değerli ilim adamı.. kısaca birçok cehaletlerin karşısına dikilen, Müslümanların kafalarını bulandırmaya çalışan, onların zihinlerinde garip düşüncelerin oluşmasını sağlayan herkese ve her sisteme karşı duran ve bunun savaşını veren iki mücahit ilim adamı.. Sonradan Müslümanların arasına giren ve onların kafalarında yanlış düşüncelerin oluşmasını sağlayan ayrı otlarıyla, zehirli otlarla mücadele eden iki insan.

İşte bu açıdan bu iki değerli insan, yüce Allah'ın kendilerine verdiği imkan ve fırsatlarla, onlara bahşettiği mevhibelerle, söz konusu düşmanlara karşı hem kalemleriyle, hem dilleriyle, hem davetleri ve eğitimleriyle, hem manevi manada silahlanmakla, hem birliği sağlamakla bu iki insan söz konusu düşman güçlere karşı durdular. Her ikisi de İslâm için yaşadı ve her ikisi de Müslüman olarak öldüler. Seyyid Kutub, inandığı davası uğrunda başını feda etti, akidesi ve inancı yolunda varlığını ortaya koydu. Nihayet verdiği sözde de doğru söyledi: Çünkü o şöyle diyordu:

“Bizim kelimelerimiz ve sözlerimiz sessiz ve sedasız mumsun, güveyler olacaklar, ta ki bizler Onun uğrunda ölene dek hep böyle devam edecek. İçinde ruh-can depreşecek ve ona yeniden hayat gelecek.”

Mevdudi ise Kadiyanilik denen yeni peygamberlik akımına karşı durdu. Bu yüzden hüküm giydi ve hakkında idam kararı çıktı.

Kendilerine Kur'an'ın yardımcıları anlamında Ensarul Kur'an adını veren Sünnet düşmanlarına karşı durarak savaş açtı. Onları yaptığı açıklamalarıyla, ortaya koyduğu delillerle etkisiz hale getirdi. Batılılaşma hareketlerinin karşısına dikildi. Çünkü bu akım, İslam ümmetini akidelerinden, din ve inançlarından, değerlerinden ve mirasından uzaklaştırmak istiyorlardı. Batı uygarlığını bütünüyle, gizlisiyle saklısıyla, iyisiyle kötüsüyle ne varsa Müslümanlara dayatıyorlardı. Yani ne kadar çirkeflikleri varsa, faiziyle, domuzuyla, zalimlikleri, facirlik ve fasıklıklarıyla, tüm ahlâksızlıklarıyla sözüm ona bu değerlerini dayatmaya çalışıyorlardı. İşte Mevdudi bunlara direndi, bunlara savaş açtı.

Mevdudi katı ve kör taklitçiliğin de karşısına dikildi. Kabirlerin, türbelerin kutsal yerler olarak kabul edilmesine, veli denen kimselerin ilâhlaştırılmalarna, akide konusunda yaygınlaştırılmak istenen hurafelere, ibadetlerdeki bidatlara ve tasavvuf ve tarikatlardaki olumsuzluklara hep karşı durdu.

Zalim idarecilere ve tağuti sistemlere karşı mücadele yürüttü. Onların hepsini İslâm devletini hakim kılmaya ve kurmaya çağırdı. Çünkü İslâm devleti yeryüzünde kimseye karşı ne bir üstünlük ve ne de bir bozma hareketini istemeyen tek nizamdır.

Seyyid Kutub'a gelince, o da cahiliyetin her türlüsüne savaş açtı. Akidede, düşüncede ve izlenen ahlâki yolda meydana gelen tüm yıkımlara karşı direndi. Savaşçı laisizme, gaspçı Siyonizm'e ve düşmanca bir tavır içinde olan haçlı zihniyetlerine ve baskıcı dikta rejimlerine karşı da savaş açtı. Doğrusu onun gayet akıcı kalem ve üslubu bu savaş alanında en keskin ve en yakıcı kılıcı ve silahıydı. Nihayet kendisi bu savaş meydanında, inandığı dava uğruna şehit düştü ve o yolda en pahalı kurban olarak kendi hayatını kurban etti. Belki isteseydi yalakalık edebilir ve yumuşak davranabilirdi ama o bunların hiçbirini istemedi, adeta yerinde sabit duran dağlar misali o da davasında sebat etti, tıpkı kahramanlar gibi sabır gösterdi ve daha önce yapıp Rabbine gönderdiği ameliyle gözleri aydın olarak varıp Rabbine kavuştu.

Eğer ben onun için şehit demişsem, o bir mazlum olarak, inancını ve davasını savunma uğruna öldürüldüğü için şehit diyorum. Çünkü o, kimseyi haksız yere öldürmedi, çünkü o, evlilik hayatından sonra zina fiilini işlemedi –zaten hiç evlenmemişti-, çünkü o, İslam’dan sonra küfrü seçmedi ki öldürülmeyi hakketmiş olsun. Onun tek suçu, zalim idarecilerin karşısında hak sözü haykırması oldu. İşte bu yüzden de öldürülme emri verildi. Bir hadiste şöyle buyurulmaktadır:

“Şehitlerin efendisi, Hamza ile zalim bir idareciye karşı durup onu uyan, ona Allah’ın emirlerini hatırlatıp yasaklarından uzak durmasını söyleyip de bu yüzden öldürülendir.” (41)

Kaldı ki Seyyid Kutub da cahiliye dönemlerinde bir takım taşkınlıklar yapmış olabilir ve yapmıştır da, bazı çağdaş İslam toplumlarını tasvir derken bu hatalara düşmüştür. Bazen kimi içtihadlarında, düşüncelerinde veya ifadelerinde bir takım yanlışları olabilir. Kimse onun masum olduğunu ileri sürmüyor. Kaldı ki onun kendisi de kendisinin masum olduğunu söylemiyor ki... Herkesin gerektiğinde sözü alınabilir, gerektiğinde sözü ona iade olunur. Çünkü her müçtehit içinde bulunduğu zamandan, mekandan, içinde yaşadığı koşullardan etkilenir. Nihayet Seyyid Kutub yazacaklarını yazmıştır ve o bunlardan dolayı Abdunnasır’ın zindanlarında haksız yere yatmaktadır. Ama komünistler ve benzerler de kültürel mekanizmaların ve yayım organlarının başlarında halkı diledikleri gibi yönlendirmeye bırakmış görüyor sistem.

Fakat bunun böyle olması yani Seyyid kutub’un hapiste düşmanların ise egemen noktalarda yer almış olması, Seyyid Kutub’un itibarını düşürmez, onun değerini düşürmez, onun konumunu düşük göstermez ve o öneminden hiçbir şey kaybetmez. Adam yani Seyyid Kutub sevenlerinin de sevmeyenlerini de icmaıyla çağımızın kahraman İslâm davetçilerinden bir kahraman olduğunu bilirler.

(41) Hakim, Müstedrek; 3/195. Hakim hadisın sahih olduğunu belirtmiş, Zehebi de ona muvafakat etmiştir. Hadis Cabir’den rivayet olunmuştur.

Bundan memnun kalan memnun kalır, bundan öfke duyan da öfkesini sürdürür. Ama hiçbir kimse Seyyid Kutub'un ihlasından, samimiyetinden ve kendisini Rabbine adadığından asla şüphe etmez. **İşte bu yüzden Seyyid Kutub'un sözleri, tıpkı susuz kalmış olanların boğazından tatlı ve buz gibi suyun aktığı gibi, gönüllere akmıştır, akmaktadır.**

Ben, yazdığı bazı yazıları sebebiyle Üstat Prof Seyyid Kutub'u tenkit etmişimdir. Ben onunla tıpkı ilim adamlarının ve davetçilerin birbirleriyle olan tartışmaları gibi tartışmışımdır. Ama onun değerinden hiçbir şeyi eksiltmeksizin, onun konumunu ve makamını hiç hafife almaksızın veya onun sevgisini reddederek bir yanlışa girmemişimdir. Kişilerin farklı görüşlere sahip bulunmaları bir kaziye olarak sevgiye engel olamaz, sevgiyi ortadan kaldırmaz.

Bu tartışma da, **"İslam ve Uygarlık Problemleri"** adlı eserinde içtihad ve İslâm fıkıhı üzerindeki görüşlerini açıklaması sebebiyle olmuştur.

Ben, her ne kadar Seyyid Kutub'tan hoşlanıyor, onu seviyor, onun kahramanlığını ve ilasını takdir ediyordum isem de, nasıl ki Mevdudi'yi, Hasan el- Benna'yı ve diğer büyük İslâm mücedditlerini kutsallaştırmıyorsam, aynı şekilde onu da kutsallaştırmıyorum. Ben onların en değerli yönlerini alıyor, uygun göremediklerimi ise bırakıyorum. Oysa onlarda gördüğüm değerli taraflar yanlış olan taraflarında, hatalı işlerinden bir hayli fazladır. Bir alim için de, içtihadlarının büyük bir çoğunluğunun doğru olması ise ona yeter ve bu da bir gerçektir. Bu bakımdan Allah'a hamdolsun.

Bu dinin –ki Allah bu dini bize ikram etmiştir– en güzel ve en önemli taraflarından biri de, müçtehit olan kişiyi, içtihadında hata yapmış olsa da, ecirden mahrum bırakmamasıdır.

Ancak bayraklaşmış ilim adamlarının, düştükleri bir takım basit yanlışları sebebiyle değerlerini düşürmeye çalışanlar, aslında insaf sahibi kimseler değildir ve doğru bir iş de yapmış olmuyor-

lar. Çünkü bunlar, aslında masum olmayan kimseler masumluk arıyorlar. Acaba hangi kahraman tökezlemez ve acaba hangi kılıç körelmez ve hangi alim hataya düşmez ki?

Muaz b. Cebel (r.a) şöyle demiştir: “Seni, şeytanın ağzından konuşan bilginin yanıltmalarından uyarıyorum! Sakın onlara uyma! Sakın bu sözler seni yolundan döndürmesin. Olur ki o bilge kişi yanlışından geri döner.” (Bak. Ebu Davud, 4611)

Almanya'daki mahkemenin hükmü:

4- Habeşi dördüncü sorusunda da diyor ki: “Almanya mahkemeleri tarafından görülen bir boşanma davasına ilişkin olarak sorulan bir soruya verdiğim cevapta, böyle bir boşanmanın hüküm itibariyle sahih olduğunu ve uygun bulunduğunu söylemiş ve böyle cevaplamıştır. Oysa bu şekildeki bir fetva icma ile batıldır, geçersizdir.”

Bu zavallı Habeşi her konuda icmanın olduğunu iddia ediyor. Oysa kendisi icmanın ne olduğunu ve ne anlama geldiğini bilmiyor. Bu kişi sözlerini makaslamış ve onu böyle bir kalıba sokarak sunmuştur. Halbuki bizler Avrupa da bulunan İslâmî konularda araştırmalar yapan ve fetva veren bir meclisiz ve biz Avrupa'daki Müslümanlardan evlilik sözleşmelerini ya da akitlerini belgelendirmelerini istiyoruz. Çünkü buralardaki Müslümanlar Mescid ya da camilerde veya İslâm merkezlerinde kıydırmaktalar ve burada nikahlarını akdetmekte. Biz Müslümanlardan bu gibi nikah akitlerini belgelemelerini istiyoruz ki, yarın bir problem ortaya çıktığında resmi devlet kurumları tarafından bu şekilde nikahlarının kıyıldığı belgelenmiş olsun ve evlenen taraflardan hiçbirisinin hakları kaybolmasın. İleride aralarında bir rahatsızlık, bir huzursuzluk ve anlaşmazlık baş gösterdiğinde, mahkeme huzurunda evli oldukları belgelesinler istiyoruz.

Varsayalım ki kadın kocası tarafından rahatsız edilmekte, zarara uğrattılıp mağdur edilmektedir. Ya da kocası tarafından terk

olunmuştur. Yahut da ihtiyaçlarını karşılamamakta ve nafakalarını vermemektedir, yahut da kocası eşinden kaçmaktadır. Neredeyse kadın kocasının nerede olduğunu bilememektedir. Ne mescit veya cami yetkilileri ve ne de İslâm merkezleri buna bir çözüm de bulamamakta ve aralarındaki problemleri halledememektedirler. Kaldı ki bu insanların yaşamış oldukları ülkede, o ülkenin resmi devlet mahkemesi dışında bunu bir çözüme bağlayacak bir başka yer de yoktur. O ülke kanun ve nizamlarına uymak ve ona boyun eğmek zorundalar. İşte bu sebeplerden dolayı eğer o ülke mahkemesi, kadının daha fazla zarar görmemesi için bir karar verirlerse, onların verdikleri bu kararlar hüküm itibariyle sahihtir.

Eğer, “kafirlerin Müslümanlar üzerinde velayet yetkisi yoktur” deniliyorsa, bu hüküm İslâm hükümleriyle idare olunan İslâm devleti sınırları içerisinde geçerlidir. Oysa bu insanlar Darul İslâm’da değil, Darul İslâm olmayan bir ülke sınırları içerisinde yaşıyorlar. Orada böyle bir durum Müslümanların güç sınırları içerisinde değildir, böyle bir imkan yoktur. Kaldı ki yüce Allah da insana gücünün üzerinde bir yük yüklemeyi.

Gerçek olan şudur ki, gayri Müslimlerin ülkesinde yaşayan Müslümanların üzerinde, gayri Müslimlerin bir çok şeylerde velayet yetkisi vardır ve böyle bir hakka kendi kanunları ve sınırları içerisinde sahiptirler. Burada Müslüman kimseye düşen görev, bu hükümlere ve kanunlara uymak ve boyun eğmek düşer. Çünkü sen o insanların ülkesinde yaşıyorsun ve onların genel kanun ve hükümlerine bağlı olan haklara göre orada bulunmaktasın. Bu kişi, ister oranın asıl vatandaşı olsun, ister oranın vatandaşlığına geçmiş biri olsun, farketmez. Yapılacak olan işlem bundan başkası değildir.

Öğretmen ile Babanın hakkı meselesi:

5- Habeşi, alıntılarını sayarken diyor ki: “Bir başka yerde de şu iddiada bulunmuş ve: “Öğretmenin veya hocanın öğrencisi üzerindeki hakkı, anne ve babanın haklarından daha büyüktür” demiştir. Oysa bu da aynen batıl bir görüştür.”

Ben de buna cevap olarak şunu söylemek isterim. Bu gurubun ümmet alimleri hakkında yaptıkları iftira ve yalanlarından biri de budur. Bu, tümüyle bir iftiradır ve yalandır. Bunlar İslâm alimleri hakkında bu türden iftira ve yalanları helal saymaktadırlar.

Abdullah İbn Ömer (r.a) Hz. Peygamber (sav)'den rivayet ediyor. Allah Resulü (sav) şöyle buyurmuşlar: **“Dört şey-huy vardır ki, kimde bu dört huy bulunursa, o kimse halis-katıksız münafık olur. Kimde de bu huylardan bir tanesi varsa, o kimse onu terkedene dek, onda bir nifak yani münafıklık alameti vardır, demektir. Kendisine bir şey emanet edilince, hıyanetlikte bulunur, konuşunca yalan söyler, söz verdiği zaman sözünden döner, kavga edince baştan çıkar.”** (42)

İşte kitaplarım, hitabelerim ve işte konferanslarım.. hepsi de okunmakta, dinlenmekte ve görülmektedir. Bütün bunlar Kur'an'da neler anlatılmış ve hüküm olarak neler bulunuyorsa, benim eserlerim de Kur'an'da olanları teyid ve tekit etmektedir. Kur'an'da, ana ve babanın hakları, yüce Allah'ın hakkından hemen sonra gelmektedir. Anne ve babaya ihsanda bulunmak yani iyilik yapmak hemen tevhid inancından sonra yer almaktadır. Bu durum Nisa, İsra, Lokman ve Kur'an-ı Kerim'in daha birçok surelerinde gayet açık olarak anlatılmaktadır.

Acaba bu iddia sahibi, şu büyük iddiaya nerede rastladı? Acaba benim yayınlanmış olan kitaplarımdan mı, konferanslarımdan mı yoksa kasetlere çekilmiş olan hutbelerimden mi? Nerden almış, eğer doğru ise ortaya koysun.

Belki de bunu, Abudabi'de eğitimle ilgili bir seminer toplantılarından birinde söylediğim bir ifademden alınmış olabilir. Ben böyle bir toplantıda öğretmeninin önemi ve değeri hakkında söylenen bir şeyi hatırlıyorum. Burada hikaye olduğuna göre, büyüklerden

(42) Buhari ve Müslim ittifakla rivayet etmişler. Müslim; 58/106, 122. Buhari; İman, 33. ellü'lüü ve'l-Mercan; 37

bir zat, hocasına yani öğretmenine ana ve babasından daha çok saygı gösterirmiş. Kendisine bunun nedeni sorulduğunda şöyle demiş; “Babam benim şu fani, geçici dünyaya gelmeme sebeptir. Şu maddi bedenimin sebebidir. Oysa hocam benim ebedi hayatımın, ruh ve manevi hayatımın sebebidir.”

İşte o toplantıda bu hikayeyi anlattım. Hatta şairlerden biri de bu manayı şiir halinde dile getirerek şöyle söylemiştir:

İşte ruhumu eğiten zat ki ruh özdür, cevherdir.

Şu da bedenimin sebebidir, beden ise kaptır.

Ben bunu anlattıktan sonra peşinden de dedim ki: “Kimi babalar, atalar var ki, çocuklarının sadece bedeni eğitimine önem vermekle yetinmemektedirler, aynı zamanda çocuklarının beyinleriyle ve ruhlarıyla da ilgilenmektedirler. Böylece gerçek Müslüman kişiler olarak yetişmelerini sağlamaktadırlar.” (43)

Şimdi böyle bir sözü hikaye olarak anlatmak, mutlaka bununla hocanın ya da öğretmenin hakkının ana ve babanın haklarından daha büyük olduğunu gerektirmez ve bu, zaten böyle bir genel mana da ifade etmez.

Nasıruddin Elbani Hocayı övmek:

6- Habeşi, benim Hanif olan İslam şeriatına muhalif davrandığım şeyler arasında saydığı maddelerden biri de şudur: “Bu adam kitaplarında Nasır Elbani’yi övmekte ve onu büyük bir muhaddis olarak adlandırmaktadır. Doğrusu Elbani bu çağın en sapık ve en sakat görüşlü adamıdır. Çünkü bu adam, Suudi devletinden Hz. Peygamber (sav) ile iki yakın arkadaşı ve sahabesi Ebu Bekir ve Ömer’in kabirlerinin Mescidi Nebeviden çıkarılmasını istemiştir. Yine bu adam, Batı sahillerinde yaşayan Müslüman halkların buralardan hicret etmemeleri sebebiyle

(43) Bak. Halkatu’t-Terbiyyeti Fi’l-İslam, Tarih: 18.09.1999

küfrüne ve günahkar olduklarına fetva vermiştir ki gerekçesi de şudur: Hz. Peygamber (sav) ile ashabı Mekke'den çıkıp Medine'ye hicret ettikleri gibi, bunlar yerlerinden çıkmamışlar.”

Ben de derim ki: İslâm dini bizi, kendi aleyhimizde, ana ve babamızın aleyhlerinde veya akrabalarımızın aleyhlerinde bile olsa, Allah için adaleti yerine getiren şahitler olmamızı bize öğretmiştir. Herhangi bir kavme, topluluğa karşı olan kin ve nefretimiz sebebiyle, onlara karşı adaletsizlik etmemeyi bize öğretmiştir. Nitekim bu konuda şöyle buyurulmaktadır:

“Ey iman edenler! Haktan tarafa olup insanlar arasında her işinizde ve her alanda adaleti tüm gücünüzle sürdürüp ayakta tutun! Allah’ın rızasını gözeten şahitler olun! Hatta kendiniz, ana ve babanız, yakın akrabalarınız aleyhinde de olsa adaletten/ doğruluktan ayrılmayın.” (4, Nisa, 135)

Aziz ve Celil olan yüce Rabbimiz şöyle buyuruyor: **“Ey iman edenler! Allah için verdiğiniz sözleri yerine getirerek Allah’ın emir ve yasaklarına saygı gösteren ve herhangi bir sapmaya kaçmaksızın adaletle şahitlikte bulunan kimseler olun! Bir topluluğa karşı olan kin ve nefretiniz, sizi onlara karşı adaletsizliğe ve şahitlikten sapmaya sevk etmesin. Herkese karşı adaletli davranın. Adaletli davranmanız, Allah’ın emirlerine bağlı kalmanız takvaya en uygun bir harekettir. Allah’ın azabından korkarak Allah’ın emir ve yasaklarına uyun. Doğrusu Allah yaptığınız her şeyden haberdardır.”** (5, Maide, 8)

Gerçek bir mümin bir şeye razı olunca, ona batılı karıştırmaz ve kızınca da, öfkesi ve kızgınlığı onu hak yoldan dışarı çıkarmaz. Bir şeye şahitlik ve tanılık ederse, bildiğinden ve gördüğünden başkasını söylemez. Herhangi bir konuda da kınayıcıların kınamasından korkmaz. Gerçekler karşısında suskunluk göstermez.

Ben, Elbani hocanın büyük bir hadis alimi olduğunun şahidiyim, bunda hiçbir şüphe de yoktur. Onun ortaya koyduğu ve sünneti tahkik ve tetkikle alakalı şu kadar eserleri buna şahitlik etmekte

yeter. Onların sahih olanlarını olmayanlarından ayırmış, hadis ilmine en büyük hizmeti yapmıştır. Hizmetleri ve eserleri tanık olarak bunun için fazlasıyla yeter. Kaldı ki onun bu alanda gerçekten takdire değer gayret ve çalışmaları vardır. Örneğin; Mişkату'l-Mesabih eserini tahkiki, Münziri'nin Müslim Muhtasarını tahkiki, İbn Ebu Asım ve başkalarına ait Sünnetle ilgili eserlerini tahkiki gibi.

Tahriç konusunda da eserleri vardır. Örneğin; Silsiletu'l-Ehadisü's-Sahih, Silsiletu'l-Ehadisü'd-Daife, İrvau'l-Ğalil fi Tahriri Ehadisi Menari's-Sebil, Sahihu Ebi Davud, Sahihu't-Tirmizi, Sahihu'n-Nesai, Sahihu İbn Mace, Sahihu Camii's-Sağir ve Ziyadatuhu gibi.

Gerçi hadislerin tariklerinin çok olması sebebiyle, mutlak mada hadisleri sahih sayması, kimi zaman metinlere ve içeriklerine fazla ihtimam göstermemesi konusunda kendisinden farklı da düşünmüş olsam bile, yine de onun büyük bir hadis alimi olduğuna şahitlik ediyorum.

Bununla beraber ben, Elbani hocanın birçok fıkhi istinbatlarına yani bir takım fıkhi sonuçlar çıkarmasına karşı çıkmış olsam, onun gibi düşünmemiş olsam bile, özellikle de tek kaldığı konularda ve benzeri şeylerde aynı düşüncede olmasam da yine onun büyük bir hadis alimi olduğuna tanıklık ederim.

İşte bu nedenle ben, onun kadınlar için altın zincir halka takmalarını haram kılmasını uygun bulmadığım gibi, onun ticaret eşyasında zekat olmaz düşüncesine de katılmıyorum. Ben kendisine bir cevap olmak üzere uzunca bir cevabımı içeren ve bu konuya ilişkin olan "İslam'da en yüce merci **Kitap ve Sünnettir**" adlı kitabımı yazdım. Yine ben ona bir fetvası konusunda yani Batı sahillerindeki halkın ve Gazze şeridindeki insanların Darul harp durumunda olan bu yerlerden Darul İslâm olan beldelere hicret etmeleri vaciptir tarzındaki fetvasına da cevap verdim. Çünkü böyle bir fetva vermekle İsrail devletine en büyük bir hizmeti sunmuş olur. Buradaki halkların kendi öz topraklarını boşaltıp İsraililere terk edil-

mesi anlamına gelen böyle bir fetvaya bu açıdan karşı çıktım. Ancak Elbani'nin bu fetvası sözlü bir fetva olduğundan, yazılı olmadığından ben de kendisine sözlü olarak cevap verdim.

Ayrıca Elbani tarafından Suudi hükümetinden, Hz. Peygamber (sav) ile iki arkadaşı ve ashabı olan Ebu Bekir ve Ömer'in kabirlerinin Mescidi Nebeviden çıkarılma isteğini duymadım. Eğer böyle bir isteğin var olduğunu ve doğru olduğunu gerçekten duymuş olsaydım, önce ona karşı en şiddetli tavrı ve itirazı ben koyardım. O böyle bir şeyi nasıl söyleyebilir ki ve o nasıl sahabe tarafından, Tabiun ve Etbauttabiin tarafından bu şekilde tespit olunup kararlaştırılan, İslam'ın ta ilk çağından günümüze kadar gelen bu duruma hiçbir kimse tarafından itiraz olmamışken, herkes aynen bunu kabul etmişken, nasıl olur da Elbani onlara aykırı böyle bir görüşü ileri sürebilir ki? Acaba böyle bir durumda ümmetin hepsi dalâlet üzerinde mi ittifak ettiler?

Boğularak Kesilen Tavuklar:

7- Habeşi diyor ki: “Yine bu adam boğdurularak öldürülen-kesilen tavukların etlerinin şer'an yenebileceğini söylemektedir. Oysa bu, çok açık bir şekilde ayeti Kerimeye aykırıdır, muhaliftir.”

Yine bu da sözlerimi yerinden tahrif ederek ve çarpıtarak vermekten ibaret olan bir şeydir. O bu yazdıklarıyla İbnu'l-Arabi'nin Kitap ehlinin kesilmiş tavuklarının yenebileceğine, özellikle de kitap ehlinin Hristiyan olanlarının kestikleri tavukların yenebileceğine dair hükmünü kasdetmektedir.

Ben orada cumhurun yani geçmiş İslam alimlerinin hemen tamamının görüşünü anlattım ve bu arada İbnu'l-Arabi ile Maliki mezhebi alimlerinden onun düşüncesine katılanların görüşlerini de zikrettim. Burada üzerinde asıl tartışılan husus şudur: •

Acaba bunların yani kitap ehlinin ve özellikle de Hristiyanla-

rın kestikleri hayvanların tıpkı biz Müslümanlar tarafından kesilen hayvanlar gibi kesilmeleri şart mıdır, değil midir? konusu. Yoksa onlar tarafından kesilmiş olarak kabul olunan kesim tarzları yeterli midir? Çünkü bunlara göre bu şekilde kesilen bir hayvanın etinin yenmesi helaldir. Bilinen gerçek de şu ki, bunlar Mecusilerin ölmüş olan hayvanı yemeleri gibi böyle ölmüş bir hayvanı yani leşi yemezler. Bu da bilinen bir gerçektir.

Cumhurun yani alimlerin tamamına yakın olanlarının görüşü bunun yenmeyeceğidir. İbnu'l-Arabi ve onun görüşünde olanlara göre ise bunun yenilebileceğidir. İbnu'l-Arabi ve onun görüşünde olanlar, bunlar ayetin, boğularak öldürülen hayvanın etinin yenmesinin haramlığını bu konuda ehli kitap dışındakilere yapılan atıfa ve kesilmesi kasdolanmayan hayvana yorumlayarak bu ayeti tahsis cihetine gidiyorlar. İlim adamlarının da bildikleri gibi **Has** olan ile **Amm**-genel olan arasında bir çelişki yoktur.

Nitekim İmam Muhammed Abduh'un da fetvası bu şekildedir ve bu fetvası **Transalya** diye bilinmekte ve bu fetva Menar tefsirinde, Maide suresinin beşinci ayetinin tefsirinde yer almaktadır.

Gördüğümüz kadarıyla selef alimlerinden, üzerinde Allah adı anılmaksızın yani Besmelesiz olarak kitap ehli tarafından kesilen hayvanların etlerinin yenileceğini caiz görenler de bulunmaktadır. Hatta dahası bu alimler Allah'tan başkasının adı anılarak kesilen hayvanın etinin bile yeneceğini caiz görmüşlerdir. Onlar başkasının adı anılarak kesilen bir hayvanın bu şekilde kesilip kesilememesine değil, şu ayete itibar etmişler ve konuyu bu ayet çerçevesinde değerlendirecek caiz görmüşlerdir. Çünkü Allah bu ayette şöyle buyurmaktadır:

“Kendilerine kitap verilen Yahudi ve Hristiyanların kestikleri ve yiyecekleri sizin için helaldir.” (5, Maide, 5)

İşte bu ayet diğer ayetleri ya tahsis etmekte veya onları açıklamış bulunmaktadır.

Abdurrezzak Musannaf adlı eserinde Hz. Ali ve İbn Abbas'tan rivayetle zikretmişti. Bu iki sahabiye sorulmuş ve denmiş ki: **"Doğrusu kitap ehli olan Yahudi ve Hristiyanlar, kestikleri hayvanların üzerine Allah'tan başkasının adını anıyorlar, Allah'tan başkası adına kesiyorlar, ne dersiniz?"** Her ikisi de şöyle söylemişler: **"Şüphesiz Allah, onların kestiklerini bize helal kılmak için, onların kestikleri hayvanları neyin adına kestiklerini keseceklerini bilerek bize helal kılmıştır."** Nitekim bu rivayet aynen Ata tarafından da bu şekilde rivayet olunmuştur.

İbn Mes'ud'dan rivayete göre demiş ki: **"Sizler, orada Müslümanlar tarafından hayvanları kesilmeyen bir toplum üzerine gidiyorsunuz. Onlar Naptilerle Farslardır. Onlardan et satın aldığınız zaman kendilerine bu hayvanların kimler tarafından kesildiğini sorun, eğer bir Yahudi tarafından veya bir Hristiyan tarafından kesilmişse onu yeyin. Çünkü onların yiyecekleri size helaldir."**

Katade de diyor ki: **"Eğer bir Yahudi sana bir yiyecek, et getirirse, ona, getirdiğinden yemesini söyle. Eğer kendisi ondan yerse, sen de ye. Eğer o yemezse, sen de ondan yeme."**

İşte bunun ması şu demektir; Müslüman tarafından, o kişinin getirdiği o yemekten yemesi durumunda, onun dininde bunu yemenin helal olduğuna gönlünün rahatlıkla inanması ve tatmin olması demektir. Bunun içindir ki Katade şöyle demiştir: **"Eğer onun kestigi onun tarafından da bozuk ise, uygun değilse, ondan yeme."** (44)

Şimdi ne diyeceksin? Acaba sen, **"Bu İmamlar da yüce Allah'ın şu kavlindeki Kur'an hükümlerine muhalefet mi etmişler diyeceksin? Söyler misin ne diyeceksin?"** Çünkü yüce Allah şöyle buyuruyor: **"Üzerine Allah'ın adı anılmadan kesilen hayvanların etinden yemeyin."** (6, En'am, 121) ve Rabbimizin **"Sizin için şunlar haram kılınmıştır:..., Allah'tan başkası adına boğazlanan hayvanların etleri, .."** (5, Maide, 3) kavli. Evet, ne diyeceksiniz,

(44) Bak. Abdurrezzak, Musannaf; 6/117-121 eserler-hadisler: 10176 ve 10190

yukarıda kendilerinden söz edilen ve kitap ehlinin kestikleri hayvanların etlerinin yenebileceğini söyleyen kimseler acaba bu ayetlere karşı mı çıktılar? Yoksa onlar bu ayetleri, şu; **Kendilerine kitap verilen Yahudi ve Hristiyanların kestikleri ve yiyecekleri sizin için helaldir.**" (5, Maide, 5) mealindeki ayetle tahsis mi ettiler? Ne diyeceksiniz?

Kaldı ki ben, "**İbnu'l-Arabi'nin görüşü sahihtir veya en sahihtir**" diye bir görüş de açıklamadım. Ben sadece bunu aktarmakla yetindim. Çünkü bazen öyle bir durum olur ki, Müslüman bir kimse ihtiyaç içine düşebilir ve kitap ehline ait olan ve onlar tarafından bu şekilde kesilmiş böylesi bir etten başka bir et de bulamayabilir. Çünkü kendisi öyle bir uç ülkede bulunabilir ki, orada Müslümanlara ait herhangi bir yer ve alışveriş merkezi de bulunamayabilir ya da buna benzer bir durum olabilir. Bu adam ne yapmalı?

Bu kitap her Müslüman tarafından ve her yerdeki Müslümanlar okunsun diye yazılmıştır. Yoksa özel bir kesimine ait yazılmış bir kitap değildir. Eğer biri, genel olarak herkes için bir eser yazacaksa, onun dikkat etmesi gereken şey, orada kolay olanını göstermektir, işi zora koşturmak ve yokuşa sürmemektir. Nitekim bu, bize soylu Peygamberimiz (sav)'in de emridir. O (sav): "**Kolaylaştırın, zorlaştırmayın, müjdeleyip sevindirsin, korkutup ürkütmeyin**" diye buyurmaktadır. ⁽⁴⁵⁾

İşte ben, bu gibi durumlarda, iki denk veya birbirine yakın görüş bulursam, bu ikisinden en kolay olanını veya ihtiyata en uygun olanını hep almışımdır, bu yolu hep seçmişimdir. Çünkü ben, halkın zayıf ve güçsüz olanlarını zora koşturmayı değil, onlara hafif gelecek olanını, dini onlara sevdirecek olanını seçmişimdir. Ki bu, Peygamberimiz Hz. Muhammed (sav)'in niteliklerinden olan bir vasıftır. O ne zaman iki şey arasında muhayyer bırakılmışsa, günah olmadığı sürece o hep kolay olanını seçmiştir.

(45) Enes'ten Buhari ve Müslim, ittifakla rivayet etmişler. Ellü'lü ve'l-Mercan; 1131

Allah'a hamdolsun ki, "**Helal ve Haram**" adlı kitabım, büyük İmam ve Fakih Mahmud Şeltut döneminde Ezher Üniversitesi hocaları tarafından yazmam konusunda bana teklif getirildi. Yine bu eser, İslam Kültürü Genel Dairesinin değerli müdürü ve büyük ilim adamı Prof. Dr. Muhammed el-Behiy denetiminde İngilizce başta olmak üzere kimi dillere çevrildi. Adı geçen kültür idaresi bu kitabı Ezher Üniversitesinde uzman kişiye havale etti. O da gerekli tespitleri yaptı, doğruluğunu açıkça ifade etti ve eseri överek ilgililere sundu. Ezher ilim konseyi de bunu bu şekilde kararlaştırıp kabul etti.

Bu kitap ister Arap dünyasında olsun, ister tüm İslâm dünyasında olsun eşi görülmemiş bir kabul ile kabul gördü. Tanınmış ilim adamları bu esere büyük önem gösterdiler. Hatta büyük üstat Mustafa Zerka kitap hakkındaki görüşlerini şu sözlerle dile getirdi:

"Her Müslüman bir aile için evinde bu kitabı bulundurması bir vacip görevdir, bir farizadır."

Üstat Muhammed Mübarek de şöyle demiştir: "Sahasında en önemli bir kitaptır."

Büyük üstat Ali Tantavi ise bu kitabımı, Mekke'yi Mükerrerme'de Eğitim Fakültesinde öğrencilerine ders kitabı olarak okutmuştur. Tanınmış Muhaddis Nasıruddin Elbani, bu eserimde yer alan hadislerin tahririni yaparak kitaba ne derece önem verdiğini göstermiştir.

Pakistan'da büyük ilim adamı Abul A'la el-Mevdudi, yazmış olduğu özel kitapçığıyla bu kitabın ne kadar büyük bir önem taşıdığını vurgulamış ve buna dikkat çekmiştir. Hatta Pencap ve Karaçi İslâm Üniversitelerinin Akademik bölümlerinde bu kitabıma gereken ihtimam gösterilerek ders kitabı olarak bundan yararlanılmışlardır.

Hatta altmışlı yıllarda güzel bir eğitim çalışması, Dr. Şevket tarafından, daha sonra da Pencap İslâm Üniversitesinde İslâmî eğitim bölümlerinde, İslâm Fıkında yeni bir örnek kitap olarak bu

kitabım üzerinde bir çalışma yapmıştır. Dr. Şevket kitabım üzerinde yaptığı bu çalışmasıyla Mastırını tamamlamıştır. Bu mastır çalışması da Üniversite rektörü Allame Prof. Alaaddin Sıddiki denetiminde sürdürülmüştür. Nitekim bu kitabımla ilgili olarak aynı şekilde daha sonra Karaçi Üniversitesinde bir başka öğrenci tarafından başka bir çalışma daha yapılmıştır.

Benim bu kitabım Arapça olarak en azından kırk baskı yapmıştır. Coğunlukla Kahire’de, Beyrut’ta, Kuveyt, Cezayir, Mağrip ve Amerika olmak üzere bütün buralarda bu kitabımın baskıları yapılmıştır. Bu belirttiklerim sadece bilinen baskılarıdır. Bu sayıya korsan baskılar dahil değildir.

Kaldı ki bu kitabım Arapça dışında İngilizce, Fransızca, Almanca, İspanyolca, İtalyanca, Urduca, Farsça, Türkçe, Malazca, Endonezya’ca ve ayrıca Malabari dillerine, Sahil ülkeleri dillerine çevrildiği gibi, Çince’ye ve Hint dillerine de çevrilmiştir.

Faiz, zinadan daha şiddetli bir günahtır:

8- Habeşi diyor ki: “Bu adam diyor ki: Bir kişinin bile bile yediği bir dirhem faiz, 36 defa zina yapmış olmaktan daha şiddetli bir vebaldir. Oysa bu söz ve ifade hem nakle, hem akla ve hem icmaa aykırıdır. Bunu sahih olmayan bir hadise dayandırarak söylemiş olsa da yine hüküm böyledir. Çünkü bilinen gerçek şu ki, sadece sahih olan ile kanıt gösterilir, şahit ortaya konur. Bu kişinin yaptığı ise sahih değildir.”

Habeşi’nin bu sözleri, onun gerçekten çok büyük bir cahil olduğunu göstermektedir. Hatta dahası onun büyük bir yalancı olduğunu ortaya koyuyor. Doğrusu ben, bu adam kendisini nasıl oluyor da ilim ehlinen sayıyor ve ilim ehline mensup bir kişi olarak tanıtıyor, buna bir mana veremiyorum. Çünkü ilim ondan oldukça uzaktır. Ben bu konuyu tüm delilleriyle tek tek açıklayacağım.

İlk olarak bu adam, güya benim söylemiş olduğum, “Kişinin

yediği bir dirhem faiz...” diye sunduğu ifadeler bana ait değildir. Ben bunu söylemiş değilim. Bu ancak, hadis imamlarınca yani alimleri tarafından ve kitaplarında yer verdikleri bir hadistir, benim bir sözüm değildir. Bu hadis, yine o hadis imamlarının bir kısmınca sika olduğu belirtilmiş ve buna da, “Helal ve Haram” adlı kitabımı kaynak gösterdim. Bunun Allah katında vebalinin ne kadar büyük olduğunu orada belirttim.

Hambeli mezhebi İmamı, İmam Ahmed İbn Hambel, Müsned adlı eserinde; 5/225’te melekler tarafından yıkanmış olan sahabe Abdullah b. Hanzala’dan rivayet ediyor. Rivayete göre Allah Resulü (sav) şöyle buyurmuşlar: “Adamın –bile bile- yediği bir dirhem faiz, Allah katında 36 kez zina fiilini işlemekten daha ağır bir vebal işlemektir.”

Bu hadisin Müsned adlı eserde yer alan senedi yani rivayet zinciri de şöyledir: “Bize Hüseyin b. Muhammed anlattı, bize Cerir (İbn Hazım) Eyüp’ten, o da Ebu Müleyke’den, o da Abdullah b. Hanzala’dan anlattı.”

Elbani bu hadisin senediyle alakalı olarak diyor ki: “Bu, Şeyhaynın yani Buhari ve Müslim’in şartlarına göre sahih bir senettir. Gerçi bu hadis, ravilerinden bir olan Cerir (İbn Hazım)’ın ölümünden bir müddet önce bunadığını söyleyerek senet açısından eleştiriyeye tabi tutulmuş ise de, kimse bu şahıs bunadıktan sonra bu hadisi ondan duymuş değil, ondan bunu rivayet edenler, o henüz bunamadan önce duyup dinlemişlerdir. Nitekim İbn Mehdi de böyle söylemiştir. Kaldı ki Darekutni de bu hadisi aynen bu isnad ile rivayet etmiştir.

Ahmed b. Hambel olsun ve Darekutni olsun hepsi de Abdullah b. Hanzala’dan ve Ka’b’tan onun kavlından rivayet etmişlerdir.

Darekutni diyor ki: Bu rivayet, merfu olan rivayetten daha sahihtir. (Hadis için bak., Darekutni, Sünen; Kitabu’l-Bida’, 3/16. Hadis: 49. Thk. Haşim Abdullah el-Yemani)

Alimler bununla ilgili olarak diyorlar ki: “Buradaki Mevkuf

hadis için verilen hüküm merfu hadis hükmüdür. Çünkü belli bir sayıyla reyî ya da görüşü sınırlandırmanın bir anlamı, bir mecali yoktur.”

Hafız el-Münziri bu hadisi, “**el-Terhib ve'l-Terğib**” kitabında zikretmiş ve şöyle demiştir: “Bunu Ahmed b. Hambel, Taberani de el-Kebir kitabında rivayet etmişler. Ahmed b. Hambel’in ricali/ravileri Sahih’in ricalidir. Hadis:1060. (Bak. *el-Münteka minetterğib vetterhib, adlı kitabımızdan*)

Hafız Nureddin Heysemi bunu, “**Mecmauzzevaid**” adlı eserinde zikretmiş ve Münziri’nin ifadelerinin aynısını zikretmiştir. 4/117.

Allame Münavi de bunu Hafız el-İraki’den nakletmiş ve: “Bu hadisin ricali yani ravileri sika/güvenilir kimselerdir” demiştir. (*Feydu'l-Kadir, 3/524*)

Aynı zamanda İbnu'l-Cevzi’den de alıntı yapıyor ve İbnu'l-Cevzi’nin bu hadisi, “**el-Mevduat**” kitabında bu hadisi mevzu yani uydurma hadisler arasında kaydettiğini belirtiyor. Bunun uydurma kabul edilmesine neden olarak da Hüseyin b. Muhammed’i göstermektedir. İbn Ebu Hatim’den naklölündüğüne göre o demiş ki: “Ben onu gördüm ama, ondan dinlemedim.” Bunun peşinden de İbn Hacer’i veriyor ve o, bu şahsı Buhari ile Müslim hüccet kabul etmişlerdir ve bu ikisinin dışında da onu sika yani güvenilir kabul edenler de vardır, diye belirtmiştir. Bu itibarla hadisin bu manada şahitleri vardır, diye belirtmiştir.” (Bak. *el-Feyd, 3/524*)

Bilindiği gibi İbnu'l-Cevzi kimi zaman, bazı hadislere, mevzu olmamasına rağmen mevzu hükmünü vermede sahayı daha geniş tutarak ele almış, uydurma olmamasına rağmen kimi hadislere uydurma hükmünü vermiştir.

Bizim yaşadığımız çağımızda Elbani hoca bunları tashih etmiş ve bu hadisi, “**Silisletu'l-Ehadis's-Sahih**” eserinde 1033 numara ile vermiştir ki bu hadis bizim, “**el-Helal ve'l-Haram**” adlı ki-

tabımız üzerinde yaptığı ve “Ğayetu’l-Meram” adını verdiği çalışmasında da 272 numarayla vermiştir. Aynı hadisi Elbani, “Sahihu’l-Camii’s-Sağir ve Ziyadatuhu” kitabında 3375 numara ile zikretmiştir.

Ancak ben, birçok hususlarda Elbani hoca ile aynı düşüncede değilim, ondan farklı düşünüyorum. Özellikle de onun Fıkhi istinbatlarında tek kaldığı konularda ona muhalefet etmişimdir. Fakat ben yine de onu reddetmiyorum. Kaldı ki insafılı olan bir kimse de onu hiçbir şekilde dışlamaz ve hiçe saymaz. Onun gerçekten hadis alanında büyük alimlerden olduğunu kabul eder. Gerçi onun sahih kabul ettiği kimi hadisler hakkında benim de her ne kadar farklı düşüncelerim var ise de, ben onun değerini asla inkar edemem. Ayrıca onu tenkit eden başkaca hadis alimleri de bulunmaktadır ama bu, onun hakkında bir sıkıntıya neden değildir ve bu, onun değerini de düşürmez.

İşte bu noktada bu Habeşi’nin cehli mürekkep denen katmerli cehaleti ve bilgisizliği de ortaya çıkmış bulunmaktadır. Çünkü adam bu hadisi, benim söylediğim bir söz olarak sunmakta, oysa bu, benim bir sözüm değildir. Bu, merfu veya mevkuf olan bir hadistir.

İkinci olarak: Bu zavallı Habeşi, “Bu ifadenin ya da sözün, daha doğrusu hadisin nakle, akla ve icmaya aykırı olduğunu savunuyor.”

Bu sözün nakle aykırı olduğunu, bu adam nasıl ileri sürüyor, bilemiyorum. Yani muhalif olduğu veya aykırı düştüğü nakil hangisidir ve nerede? Bu, Kur’an mıdır, yoksa Sünnet midir veya sahabi ya da Tabiundan yahut da müçtehit imamlardan birinin sözüne mi aykırı? Aykırılık bunların hangisinedir?

Biz gördük ki söz konusu bu hadis, İmam Ahmed b. Hambel, Müsned adlı kitabında, Taberani bunu el-Kebir ve el-Evsat adlı kitaplarında, Darekutni Sünen adlı eserinde, İbn Asakir tarihinde rivayet etmişler. Bunu önceki satırlarda vermiştik. Bu zatlardan son-

ra da hadis imamları bunu memnuniyetle rivayet etmişler. Örneğin Münziri, İraki, Heysemi, İbn Hacer, Süyuti ve Münavi gibi hadis alimleri de bunu aynen rivayet etmişlerdir.

İşte bunun gibiler hakkında, onlar nakle muhalefet etmiştir, denemez.

Bir de Habeşi'nin, bu ifadenin akla aykırı olduğu iddiası da vardır. Vah başıma gelenler!.. Acaba bunun gibileri akla aykırılığının manasını kavrayabilecekler mi? Çünkü akla muhalefet veya aykırılık demekle kasdolunan şey, bir şeyin akıl açısından muhal yani olamaz olduğu kasdolununca söylenir. Böyle ulu orta söylenmez. Örneğin birbiriyle çelişkili olan iki şeyin aynı anda var olduğu veya kalktığı gibi ki bu aklen olamaz. Çünkü birbiriyle çelişkili olan iki şeyden birisi varsa diğeri olamaz, diğeri varsa berikisi olamaz. O halde burada akla aykırılık nerede?

Eğer akıldan maksat, Müslüman insanın akli kasdolunuyorsa, dinini gerçekten bilen basiret sahibi bir Müslüman, Allah ve Resulü tarafından nelerin emrolunduğunu ve nelerin de yasaklandığını bilir. Bunu bilince de, bu hadisi kabul etme hususunda herhangi bir kusur bulamaz. Çünkü o Müslüman Kur'an ışığında yürüyüp hareket edeceğinden şu gerçeği görür. Faiz meselesi, Kur'an açısından diğer masiyet ve günahlara göre en büyük masiyet ve en büyük günahdır. Çünkü yüce Allah diğer büyük günahlar hakkında kullanmadığı en ağır ifadeyi Kitabı olan Kur'an'da zikretmiştir ve şöyle buyurmuştur:

“Ey iman edenler! Allah'ın emir ve yasaklarını gereği gibi yerine getirin ve eğer gerçekten iman etmişseniz, var olan faiz alacaklarınızı ve faiz kazancınızı hemen terkedin. Eğer faiz ve faizli muameleden vazgeçmezseniz, Allah ve Resulünden faizle muamele yapanlara karşı açılan savaştan haberdar olun!” (2, Bakara, 278-279)

Riba yani faizin zinadan daha şiddetli ve daha ağır bir günah olması şu bakımdandır. Zina, insanın şehvi isteklerini dindirip yok

eder. Oysa faiz öyle değildir. Çünkü faiz şeytani manada bir iştah kabartıcıdır, tamahkarlıktır. Halkın mallarını batıl yollardan yemektir, zenginlerin lehine fakir ve yoksulları sülük gibi emip sömürmektir. İşte bunun içindir ki Allah Resulü (sav) faizi yedi büyük tehlike, günah arasında sayarken, zina filini saymamıştır. Gerçi zina da büyük günahlardan olmakla beraber bu manada o yedi madde arasında faizi sayarken zina fiilini saymamıştır.

Münavi'nin Tıybi ile Harrani'den yaptığı nakle bir bak. Oraya baktığında faizin ne denli büyük bir tehlike olduğunu görebileceksin. Ki bunun böyle olduğunu, çağımızdaki ekonomistlerin söylediklerine bir bakın. Onların söylediklerine göre faiz, hem ekonomiyi çökertir, hem siyaseti, hem toplumu, hem dini ve ahlâki değerleri, hem de dünya barışını tehdit eden en büyük bir tehlikedir.

Bütün bunlardan daha şaşırtıcı olanı da bu Habeşi'nin; "Bu hadis veya bunun içeriği icmaya aykırı olduğu" tarzındaki iddiasıdır.

Anlaşıyor ki bu zavallı adam daha icmanın ne olduğu hakkında bile bir bilgisi yoktur. Evet ne icmayı ve ne de manasını biliyor, ne de hükmünden anlıyor.

İcma: en açık bir ifade ile şu demektir: "Herhangi bir asırdaki İslâm müçtehitlerinin şer'i-dini bir hüküm üzerinde ittifak etmeleridir."

Şimdi bu hadisin aykırı düştüğü şer'i-dini hüküm burada nerededir? Aykırılığı nerededir? Hatta dört mezhep açısından veya bir tek mezhep açısından olsun aykırılığı nerededir? Seni icmaya muhaliftir, demekten meneder ve uyarır, dikkatini çekerim.

Üzülerek söylemek gerekirse gerçekten bu adamlar, bilmedikleri konulara burunlarını sokuyorlar. Allah hakkında bilmediklerini söyleyip duruyorlar. Doğrusu Şair ne güzel söylemiş:

Cahil olduğunu bilmiyor idiysen sen eğer

Senin cahil olduğunu bileni nereden bulabilirim ki

Üçüncü olarak: Batılda ısrarcı olan bu kendini beğenmişler hakkında söylenecek söz; anlaşılıyor ki bunlar, söyleyecek bir şey bulamadılar ve bunun üzerine anlamsız bir takım şeyler ileri sürerek avlanmaya çabalıyorlar. Sadece konuşmuş olmak için konuşmak gibi.. sırf bir takım sayfaları doldurmuş olmak için görüşmek. Hatta konuşulanlar eften püften meseleler olsa da, batıl davalarıyla ilgili anlamsız konular olsa da konuşmuş olmak için konuşmak.

Bütün dualarımızın sonunda alemlerin Rabbi Allah'a hamdolsun, diyoruz.

DENİZ .....NE ZİYAFET RİVAYETİ (ROMANI)

Soru: Mutlaka siz de okumuş, dinlemiş, görmüş ve izlemiştiniz şu son zamanlardaki ateşli ve şiddetli tartışmayı.. Geniş alanlarda yankısı olan şu roman olayı. Bu roman Suriye uyruklu inanç bakımından Nusayri ve düşünce bakımından da komünist olan şu romancı ve hikayeci Haydar. Haydar adındaki adam tarafından yazılmıştır. Bu Romana, "Deniz ....ne ziyafet" adını vermiş.

Burada yüce Allah'ın zatından, Kur'an'dan, peygamberlikten ve din hükümlerinden alaycı bir dil ve ifade ile söz etmektedir. Bununla yetinmediği gibi bu romanda ayrıca müstehcen ve rezilce manzaraları da canlandırmakta ve bunları pervasız ve iğrenç bir anlatımla gayet açık-saçık olarak sunmaktadır.

Sizin de bildiğiniz gibi bu sert tartışmanın sebebi, Mısır Kültür Bakanlığı tarafından ve onların onayıyla bu romanın yayınlanmış olmasıdır. Gerekçeleri de güya bu eser yönlendirici ve aydınlatıcı bir nitelikte imiş. Nitekim bazı Mısır gazetelerinde örnekler verilerek hakkında tenkit ve eleştiriler çıktı. Örneğin "el-Usbu" ve "el-Şa'b" gazeteleri gibi. Bu gazetelerden "el-Şa'b" gazetesi daha çok İslâmî ağırlıklı olan, Mısır Hizmet Partisinin bir yayın organı niteliğindedir. Bu gazete gerçekten Mısır halkının nabzını çok iyi

tuttu ve yayınlarıyla bir kamu oyu oluşturdu. Özellikle de Camideki görevli hatipler, Ezher Üniversitesi erkek ve kız öğrencilerinin tepkileri hem romanı yazan kişiye ve hem romanın kendisine, özellikle de yayınlayana büyük tepkiler gösterdiler.

Çünkü bu romanı yayınlayan Mısır Kültür bakanlığı gibi bir bakanlık ve bu bakanlıkta görevli bakan da laik kafalı bir adam. Çünkü İslâmî yönlendirmelere karşı çıkıyor ve İslâmî yönlendirme ve uyarıları karanlık, gaybi (bilinemez ve görünemezliğe dayalı), zamanı geçmiş şeyler olarak değerlendiriyor. Ancak ayaklanan ve bu yayına karşı direnenler ise bu romanda açık olarak Allah'ın ve Mesajının inkarı yer alıyor diye tavırlarını ortaya koyuyorlar ve Kültür bakanlığı milletin parasıyla açıkça küfrü yaygınlaştırıyor, demektedirler.

Kültür Bakanlığı edebiyatçılardan ve Edebiyat tenkitçilerinden oluşan bir konsey oluşturmuş, bu konseyin romanı incelemelelerini ve küfrü içeren hususların burada yer alıp almadığını tespit etmelerini istemiş. Bunlar da yaptıkları incelemede verdikleri rapora göre, bu romanda küfrü açık olarak gösteren ifadeler yoktur, ancak bir takım lafızlarda küfür vehmini uyandıran hususlar bulunmaktadır, tarzında bir rapor sunmuşlar. Ancak küfür vehmini uyandıran ifadeler aslında yazarın kendisine ait olmayıp, romandaki kahramanlara aittir.

Kaldı ki edebiyatçının görevi, dilediği gibi kahramanlar ortaya koymaktır. Şimdi bir edebiyatçı yani bir sanatçı bir yapıt ortaya koyarken, bizim din, ahlâk veya başka isimler altında onun alanına müdahale etmemiz, karışmamız doğru bir davranış olamaz.

Evet, romanı inceleme heyetinin verdiği karar böyle. Sayın hocam sizin bununla, bu raporla veya sözle ilgili görüşünüz nedir? Acaba söyledikleri gibi edebiyat ile dini birbirinden ayırmak mı gerekecek? Yoksa dini, kültürden mi ayırmak gerekir? Çünkü kültür bakanlığı böyle söylüyor. Acaba edebiyatçının veya romancının kahramanları, ondan kendilerine Allah'ı, kitaplarını, peygamberleri

ve ahiret günün inkar ettirmesini mi istiyorlar? Acaba Ezher Üniversitesi hocaları, bu konuya ait görüşlerini “İslami Araştırmalar Meclisince” duyurmakla hata mı işledi?

Zatı alinizden bu konu ile alakalı olarak şer’i-dini deliller ışığında görüşlerinizi ortaya koymanızı istiyoruz. Allah, hakkı zafere ulaştırmak, batılı ortadan kaldırmak için, mücrimler ve İslâm düşmanları istemeseler de, kaleminizi ve dilinizi daim ve dürüst kılsın.

Cevap: Evet, olan bitenlerden haberdarım. Ben de bu halkın ve toplumun bu genel tepkisini, olan biteni duydum ve izledim. Çünkü bunun ateşi bütün çevreyi sarmış ve tartışması her alanda sürmektedir ve bu, “Deniz .... ne ziyafet” adlı roman etrafında artarak da devam ediyor. Ben de, Abu Dabi Televizyonu tarafından hazırlanıp sunulan Minber programına uydu kanalıyla bu konuya ilişkin olarak katıldım. Bu konuda benimle röportaj yapan kişi, değerli Mansur el-Minhali idi. Burada böyle bir programa katıldığım gibi ayrıca Katar’daki Hz. Ömer Mescidinde de Cuma hutbesinde konuyla alakalı olarak hitapta bulundum.

Bütün bunlar, istemeyerek de olsa, beni kitabı okumama zorladı. Çünkü konu hakkında doğru ve sağlıklı bir düşünceye sahip olabilmem için bu, gerekiyordu. Yoksa sadece konuşulup yazılanlarla, gazete, dergi ve diğer yayın organlarında yazılıp çizilenlerle, konuşulanlarla yetinmek doğru olamazdı.

Roman yazarını, Nusayri inancı ve komünist ideolojisi açısından, bizzat romanın kendisi ve sundukları bakımından geriliği, basitliği onu başka herhangi bir değerlendirmeye aslında gerek duyurmamaktadır. Çünkü gerçekten sıradan herhangi bir zeki okur bu gerçeğin farkına varır. Zira yazar ne Allah’ı tanıyor, ne de -hangisi olursa olsun- bir dini. Yazar tüm değerleri bir kenara itivermiştir, hiçbir değer tanımamaktadır. Ahirette bir hesap olacaktır, inancını bile hesap etmemektedir.

İşte bu durum, romanın baştan sona değerlendirilmesi açısından gayet açık ve ortada olan bir gerçektir. İster yazarın romanında

yer verdiği kahramanları açısından olsun, ister bu kahramanların birbirleriyle olan konuşmalarında olsun hepsi de aynıdır. Ya da bizzat yazarın kendisinin romanı ortaya koyduğu tarz açısından olsun hepsi de aynı.

Bilindiği gibi yazar bu tür aktarımlarla veya rivayet ve anlatımlarla düşüncelerini, değerlerini ve temel olarak romanını üzerinde oturttuğu kavramlarını romandaki kahramanlar diliyle ortaya koymaktadır. Eğer böyle değil de bizzat kendi düşüncesi olarak ortaya koymuş olsaydı, tüm şüpheleri ortadan kaldıracak şekilde büyük bir tepki ve güçlü bir ret cevabı alırdı. Eseri de bir başka konuşmacının dilinden aynı hikayede veya romanda olmak üzere silinir giderdi.

Üzülerek belirtmek gerekir ki yazar yüce Allah'ın zatından, Allah Resulünün kişiliğinden, Kur'an'dan ve daha başka şeylerden söz ederken, çok adice ifadelerle yer vermiştir. Dini, imanı bir kenara bırak, bu ifadeleri ne akıl, ne örf ve ne de güzel bir zevk kabul eder. Doğrusu kendisine, toplumuna saygısı olan bir yazar böyle bir şey yazamaz. Evet değerlere saygılı bir yazar bu türden edepten yoksun ifadelerle yer vermez. Ama ne yaparsın, her sırça içindekini sızdırır.

Bu, sadece işin dinin kutsal yönleri bakımından olan yanı, bir de romanın bir başka yönü de vardır ki yazar bu yönüyle çok rezil ve alçak bir duruma gelmiştir. Bu, romanda yer alan işin cinsellik ve buna bağlı olarak rezilce yer alan çok düşük seviyede ifadeler tarafıdır. Gerçekten sıradan insanlar bile böylesi ifadeleri ağızlarına almaktan utanç duyarlar. Bu gibi sözleri sadece aşağılık tabakadan kimseler konuşurlar ama, onlar da bunu kendi aralarında konuşurlar, başka yerlerde değil, kamuya ait yerlerde hiç değil.

Gerçek sanatçı ve edip sokakta kullanılan rezilce sözcükler seçmez, genelde insanın haya ve ar damarını rahatsız edecek ifadelerle yer vermez. Gerçek bir sanatçı içinde bulunduğu toplum tarafından kabul görmüş ahlâktan, örften ve zevkten asla dışarı çıkmaz.

Ve eğer amacını mutlaka anlatmak gerekiyorsa, onu farklı bir anlatım tarzıyla ifade eder ve sakıncalı, kötü ifadeler kullanmaktan uzak kalarak amacını ifade edebilir.

Bir de kur'an-ı Kerime bak. Kur'an kıssalarının birinde cinsellik durumu nasıl bir üslup ile ele alınmış.. bu kıssa Hz. Yusuf (as) ile alakalı olan bir kıssadır. Yüce Allah şöyle buyuruyor:

“Evinde bulunduğu kadın, onun nefsinden murat almak istedi, kapıları iyice kapattı ve ‘Haydi gel’ dedi. O da ‘Haşa, Allah’a sığınırım! Çünkü kocanız benim veli nimetimdir, bana güzel davrandı. Gerçek şu ki, zalimler iflah olmaz!’ dedi. Andolsun ki kadın ona meyletti. Eğer Rabbinin işaret ve ikazını görmeseydi o da kadına meyletmişti.” (12, Yusuf, 23-24)

Sen de görüyorsun, eğer velime/ziyafet sahibi şu manzarayı anlayabilseydi, acaba bu konuda ne söyleyecekti?

Belki biri çıkar da şöyle der: “Efendim bu ilâhi bir nassın mucizevi bir anlatımıdır. Biz ise insanız, bu açıdan bizim konuyu bu şekilde bir dil ile anlatmamız, böyle kalıp içinde sunmamız imkansızdır.”

Bizim de buna diyeceğimiz şudur: “Asıl itibar bu metodu anlamaktan geçer. Şüpheli ve sıkıntılı ifadeleri nasıl anlatmamız gerektiğini, kabul edilebilir bir dil ile nasıl ifade etmemiz icabettiğinin, amaca nasıl ulaşmamız gerektiğini bilmemiz lazımdır. Çünkü böyle bir eseri okurken bu, hiçbir okurun şuurunu zedelememelidir. Bunu alıp okuyan kız oğlu bir kız da, okurken sıkıntı çekerek okuyamasın.

İşte bu gibi durumlarda yine karşımızda Kur'an'ı görüyoruz. Kur'an cinsellikle alakalı durumları anlatırken mecazi veya kinaye kelimeleri gayet bir edep ile ve zevk içinde kullanmaktadır. Örneğin Lems, mülamese, mübaşeret, ifda ve refes... vb. gibi kelimelere yer vermektedir ki bunların hepsi cinsellikle ve cinsel ilişkiyle alakalı olarak Kur'an'ın kullandığı mecazi veya kinaye kelimelerdir.

İşte bunun içindir ki Kur'an'ın Tercümanı olan İbn Abbas şöyle der: "Allah Hayydır, Kerimdir. Dilediği şeyi dilediği ile kinaye olarak anlatır."

İşin gerçeği şudur, roman baştan sona hiçbir dini ve ahlâki değer tanımamıştır, hiçbir edebe ve zevke yer vermemiştir, hiçbir taklide ve örfe imkan tanımamıştır. Ben bu kitapta herhangi olumlu bir tarafının okuyucu için amaçlandığını göremedim. Hatta bu roman Cezayir toplumunu ve Cezayir ayaklanmasını, onların cihadlarını aşağılıyor. Olayı sadece iki kadına indirgemektedir. Bu iki kadından biri bir fahişe, diğeri de neredeyse düştü düşecek...

Bundan daha tehlikelisi de, Mısır gibi bir ülkenin kültür bakanlığı böyle adice bir eseri yayınlıyor ve bunun için bütçeden para ayırabiliyor, bütünüyle bunu savunuyor ve büyük İslâm çoğunluğunu ise hiçe sayarak onlara meydan okuyor ve hisleriyle oynuyor, İslâm'ın öfke dolu güçleriyle alay ediyor.

Eğer o demiş olsaydı: "Bu, bir hatadır, yanlışır oldu, bundan böyle bu, tekrarlanmayacaktır." İşte o zaman her şey biterdi. Allah, savaşan müminlere kafi gelir. Fakat bakanlık böyle bir romanı aydınlatıcı bir eser olarak değerlendiriyor ve bununla karanlık düşüncelerin sahiplerine karşı konulduğunu belirtiyor. Ki karanlık düşünceliler diye de kastedtiği kesim, İslam davetini üstlenen ve İslâmî metoda göre hareket edenler olmaktadır ve İslam'ın metodu olmaktadır.

Aslında Mısır'da Mısır kültür bakanlığı oldukça önemli olan bir konuyu göz ardı etmektedir. Gerçek manadaki bir kültür ümmetinin dininden bağımsız olamaz, ona düşmanlıkla bakamaz. Çünkü din bu ümmetin hayatının ruhudur ve ruhunun da hayatıdır. Biri olmadan diğeri olmaz. Ne yazık ki bakanlık konum olarak tam dinin karşısında yer almış bulunmakta ve tavrını dinin karşısında olmakla göstermiş olmaktadır. Bu, asla kabul edilecek bir durum değil ve mutlaka karşı çıkılması gereken bir durumdur.

Bir ülke düşünün ki resmi dini İslâm olacak, asıl anayasa kay-

nağının temeli İslam şeriatına dayanacak ve bu ülke Ezher-i Şerifin ülkesi olacak, uzun çağlardan beri İslam'ın ve Arapların savunuculuğunu ve bayraktarlığını yapacak, tüm dünyadaki Müslümanların ikinci kiblesi olacak ve bu ülkenin kültür bakanı İslâm'a karşı tavır alarak eser yayınlayacak.. işte bu, kabul edilemez. Yani tüm bu değerlerin üzerine, kültür bakanlığının toprak serpmesi, bir adice roman adına, hem de Mısır'da yazılmayan ve Mısır'lı bir yazar tarafından kaleme alınmayan bir kitap için böyle bir yanlışa imza atması doğru olamaz.

Çünkü Mısır çok değerli ve kahraman hikayeci ve romancılarla tanışmıştır. Örneğin Tefvîk el-Hakim, Mahmud Teymur, Taha Hüseyin, Akkad, Necip Mahfuz, İhsan Abdulkuddus, Yusuf İdris, Yusuf el-Sibai, Muhammed Abdulhalim Abdullah, Necip el-Kiylanî ve daha nicelerini gösterebiliriz.

Bunların hepsi de benzer hikayeler ve romanlar yazmışlar ve fakat hiçbirisi bu denli, şu Suriye'li yazarın düştüğü rezillîğe ve batallığa düşmemiştir. Mısır Kültür bakanlığından böyle bir şey kabul görmemiştir, Çünkü kendileri böyle bir kitabı yayınlamakla bir vadide, halk ise bir başka vadidedir.

İşte bu açıdan olsa gerek, bakanlık edebiyatçılardan ve eleştirmenlerden oluşan bir komisyon oluşturdu. Onlardan bu romanı incelemelerini istedi. Komisyon eseri şu açılardan inceleyecekti; romanda yüce Allah'ı inkar ve şeriatını reddetme gibi bir durum var mı yok mu? Ancak bu komisyon eser hakkında şöyle bir rapor çıkardı. Bu romanda küfrü gerektiren bir durum yoktur ve roman her türlü şaibeden uzak bir eserdir. Romanda din ve dini değerler hakkında, İslam şeriatı hakkında aleyhte olabilecek bir durum yoktur. Evet komisyonun verdiği rapor böyle idi.

Ben de burada diyorum ki; aslında bakanlık gerçekten temel ve metot olarak bir hata yapmıştır. O hatası da böyle bir komisyon oluşturmaması ve bu komisyona istediği soruları havale etmiş olması olayıdır. Komisyonda yer alanlar aslında işin uzmanı olmayan

ve kendi uzmanlık alanlarıyla alakası olmayan kimselerdir. Çünkü komisyon üyelerinden hiçbiri kendi alanlarında uzman kişiler değiller ve hiçbirinin de herhangi manada bir uzmanlığı da yoktur.

Eğer bakanlık, bu komisyondan eldeki romanın sanat değerinin var olup olmadığını, gerçekten bu alanda dereceye tabi tutulması halinde pek iyi derece ile mi, yoksa eh kabul edilebilir bir not ile mi yoksa bu kabul edilebilir notdan da düşük bir not ile mi değerlendirirlerdi, bunu sormalı ve bunu istemeliydi. Ya da benzer şekilde bir edebi veya sanatsal değeri var mı yok mu istenmesi gereken bu idi. Eğer böyle bir şey ilgili komisyondan istenseydi bir dereceye kadar makul karşılanabilirdi. Çünkü bu durumda komisyona havale edilen konu yerinde olarak görülürdü.

Ancak böyle bir komisyondan ilgili romanın inanç bakımından değerlendirilmesinin istenmesi baştan itibaren bir hata idi. Çünkü komisyondan istenen şeyler, romanda dine, dini değerlere ve İslâm şeriatına aykırılık var mı yok mu diye soru yöneltiyor ve komisyon bu amaçla bir araya getiriliyor. Oysa bu konu söz konusu komisyonun uzmanlık alanlarına giren bir konu değildir. Bilemiyorum bakanlık böyle bir şeyi nasıl gözden kaçırdı, buna anlam veremiyorum.

Komisyon romanda yazarın dine olan saldırılarını değerlendirirken bunu, yaratıcılıkla değerlendiriyor ve bu, aslında sanatkarın hakkıdır, onun bu konudaki özgürlüğüne karışmamak gerekir, herhangi bir dini, ahlâki nedenle veya gelenekle ya da maslahata aykırıdır gibisinden sebeplerle müdahale etmek haksızlık olur, diyor. Evet sözüm ona komisyon raporunda bunu diyor.

Oysa gerçek olan şu ki, hayatta hiçbir kimse için mutlak ve sınırsız anlamda bir özgürlük, sınırsız manada bir hak yoktur. Çünkü tüm haklar ve özgürlükler başkalarının hak ve özgürlükleriyle kayıtlı ve sınırlıdır. Örneğin herhangi bir insanın hakkı ve özgürlüğü, başka bir insanın hak ve özgürlüklerine geçmemek ve saldırmakla kayıtlıdır. Başkalarının hak ve özgürlüklerini kısıtlamaya-

caktır. Gerçek anlamda hak ve özgürlük denince anlaşılan budur ve bu olmalıdır.

Çünkü her bir toplumun kendine özgü bir takım prensipleri, değerleri vardır ki, o toplum bunları bilir ve bunların gölgesinde varlığını saldırıya maruz kalmaksızın ve rahatsız edilmeksizin devam ettirir. Çünkü bunlar o ümmetin veya milletin değişmez değerleridir. Bu değerleri hiçe saymak veya bunları çiğnemek ya da bunlarla oyun oynamak olmaz. Aksi takdirde ümmet veya millet büyük bir tehlike ile yüz yüze gelir ve bu, onların yuvalarında vurulması, kişiliklerinin yok edilmesi, özerlerini ve değerlerini yitirmesi anlamına gelir.

Şu hayatı ve çevresindeki kainatı düşünen bir insan, hiçbir varlığın mutlak manada özgür ve serbest olduğunu göremez. Aksine göreceği şey, her bir özgürlüğün bir başkasının özgürlük sınırıyla sınırlı olduğunu görecektir. Hepsinin de bir takım kayıt ve şartlara, kurallara bağlandığını görecektir. Örneğin otomobiller geniş caddelerde ve hızlıca hareket ederler, ama hepsi de trafik kurallarına uymak zorundadırlar. Kim trafik kurallarını çiğnerse, çiğnediği oranda cezalandırılır. Çünkü trafik kuralları boşuna konmamıştır. Bu kurallar, hem otomobili kullananın ve hem de başkalarının can ve mal güvenliklerini tehlikelerden ve ölümden korumak ve kollamak için konmuştur.

Büyük gemiler, vapurlar insanların düşündükleri manada okyanuslarda diledikleri gibi hareket edemezler. Aksine deniz ulaşımı için konmuş olan kurallar ve rota çerçevesinde seyrini sürdürür. Eğer bu gemiler ve deniz ulaşım araçları kendileri için çizilen rotada seyretmezlerse, rotanın dışına çıkarlarsa belki de bir yerlere çarpar veya bir takım zorluklarla karşı karşıya kalır, belki de böylece paramparça olabilir, bataabilir.

Nitekim havada uçan uçakların durumları da bellidir. Uçaklar, bazı kimselerin düşündükleri gibi, havada istedikleri gibi uçmakta özgür değiller. Onlar da kendileri için çizilen ve bilinen uçuş rota-

sını izlemeye mahkumdurlar. Uçağın kendi rotasının dışına çıkması veya rotasını şaşırması ya da bilememesi durumunda o da düşmeye, parçalanmaya mahkumdur.

Hatta dahası gökteki gezegenler, yıldızlar, şu geniş uzay boşluğunda öyle başıboş hareket ediyor değiller. Hepsinin de kendilerine özgü hareket ettikleri bir yörüngeleri bulunmaktadır ve onlar o çizilen yörüngenin dışına çıkamazlar. Nitekim yüce Allah şöyle buyurmaktadır:

“... her biri bir yörüngede yüzmektedirler.”

Evet her varlık için tam bir özgürlük bulunamazken, hepsinin de bağlı bulundukları kural ve kanunları varsa, o halde şu edip denen adam nasıl olur da mutlak manada bir serbestliğe, bir özgürlüğe sahip olabilir ki? Nasıl olur da hiçbir kayıt ve şarta bağlı olamaz ki? Yani adam sağdan ve soldan her zehrini ve pisliğini sonsuz özgürlük adına her tarafa saçacak ve fakat kadın ya da erkek kime isabet ederse, ona karşı kimse ses çıkaramayacak, böyle bir özgürlük olabilir mi hiç? Neymiş adam yapıtını oluşturmada özgürmüş!!.. kimsenin onun üzerinde bir sultanı, üstünlüğü olamazmış öyle mi!?

Gerçek sanatçının ve edebiyatçının asıl sultanı, onun kendi öz benliğinde olması gerekir. Yoksa başkalarının sınırlarını çiğnemekle veya kendi öz benliğinin dışına çıkmakla değil. Özellikle de eğer bir adam kendisinin de Müslüman olduğunu iddia ediyorsa, dine saygılı olduğunu ileri sürüyorsa... çünkü romanımızın yazarı da böyle bir iddia ile ortaya çıkıyor da... Müslüman olduğunu söyleyen bir kimsenin eline aldığı taşlarla İslâm'ı ezmesi ve başını parçalaması kabul edilebilir bir şey değildir.

Belki bazıları diyebilirler ki, efendim bizim Arap edebiyatımızda ve şiirimizde bazen böyle insanı utanacak duruma getiren, yüzünü kızartan şeyler vardır, evet böyle diyebilirler.

Ben de diyorum ki: Evet bu söylediğiniz, gerçek ve doğru olabilir ama bu, neredeyse denizde damla misalidir. Bir de o türden

şeyler, belli bir kesim arasında dolaşır durur, örneğin uzman edebiyatçılar arasında gibî. Onlar, bizim asrımızda olduğu gibi, tüm halka genel manada açık olmaz.

EZHER İSLAMİ ARAŞTIRMA MECLİSİNİN AÇIKLAMASI

Bu konu ile alakalı olarak asıl kesin söz söylemesi gereken ve gerçekte başvuru mercii olan yetkili makam konuyu açıklığa kavuşturan gerçek açıklamasını yapmıştır. Yani bir mesele ki, eğer orada din ve İslâm konuları ele alınıyorsa, burada özellikle konuşması ve incelemesi gereken tek başvuru yeri, “Ezher İslâm Araştırmaları meclisidir.” Meclis ya da kurul bu konuda tarihi bir açıklama yapmıştır. Başta kurulun başkanı Prof. Dr. Muhammed Seyyid Tantavi, ilgili romanla alakalı olarak tek tek yaptıkları inceleme sonunda açıklamalarını yaptılar. Artık bundan böyle bu açıklama üzerinde yapılacak bir başka konuşmaya ve söze de gerek kalmadı.

Meclis, söz konusu romanı kendi üyelerinden ikisine incelenmek üzere havale etmiş, onlar tarafından gerektiği gibi incelenmesi istenmiş, onlar da yaptıkları detaylı bir inceleme ve araştırma sonunda raporlarını hazırlayıp meclise sunmuşlardır. Bu incelemede değişmez dini değerlere ne kadar uygundur veya ayıkındır, incelenmiş ve gereken değerlendirme de yapılmıştır. Görevi üstlenen iki üye, istendiği gibi çalışmalarını yapmışlar ve sonunda bir rapor hazırlamışlar, rapor ilgili meclise sunulmuş ve hepsi ittifakla uygunluğuna karar vermişlerdir. Bu meclisten de kitabın değeri hakkında gereken karar çıkmış ve bu, Ezher Üniversitesinin resmi kararı olarak sunulmuştur. Yani şeriat açısından olsun, kanunlar bakımından olsun bu gibi durumlarda şer’i-dini hüküm verme ve görüşünü açıklama görevi, Ezher’in bu resmi organına bağlıdır.

İslam Araştırmaları Meclisinin aldığı kesin karara göre, ilgili

“Velime” romanı semavi olan bütün dinleri aşağılamaktadır. Yüce Allah’ın zatına, Hz. Peygamber (sav)’in kişiliğine ve Kur’an-ı Kerime varana dek genel adap ve ahlâk da dahil olmak üzere hepsine dil uzatmaktadır. Romanın içeriğinde yer alan işin bu yönü, din bakımından bilinmesi zaruri olan hükümler çiğnenmiş ve bilinen gerçeklerin dışına çıkılarak hakarete gidilmiştir. Mukaddes dini değerler aşağılanmış, semavi şariatler küçümsenmiş, genel ahlâk kuralları hiçe sayılmış, yüksek ve üstün değerler bir kenara itilmiş, fitne estirilmiş ve böylece ümmetin birliğinin sarsılması cihetine gidilmiştir....”

Ezher’in bu açıklaması romanı yayınlayan kültür bakanlığının omuzlarına ağır bir sorumluluk düştüğünü belirterek, dini ve sosyal açıdan bunun doğuracağı sonuçları hesaba katmasını istemiştir...

Büyük İmam Ezher Şeyhi Prof. Dr. Muhammed Seyyid Tantavi’ye sorulmuş ve: “bu romanda küfür olarak değerlendirilecek bir yön var mı?” diye... Tantavi de gayet açık ve seçik bir ifade ile şunları söylemiştir:

“Herkesçe de bilindiği gibi dini bakımdan bilinmesi zaruri ya da zorunlu olan gerçeklerin dışına çıkmak küfür sayılır. Düşünün ki biri Allah’a, peygamberlerine ve kitaplarına karşı meydan okuyacak, onları tanımayacak... işte bu durum tartışmasız küfrün ta kendisidir.”

Burada başka hiçbir söz söylememe gerek yoktur. Ben burada Ezher hocalarını, bu kesin ve net açıklamaları sebebiyle tebrik ediyorum ve selamlıyorum. Aynı şekilde Ezher rektörünü de bu açık ve net tutumu sebebiyle kutluyor ve selamlıyorum. İnsaf gereği bizim iyilik yapan ihsan sahibi kimselere diyeceğimiz söz: “Sen gerçekten güzel yaptın” demekten başkası olmayacaktır.

Ezher Üniversitesi uzun bir müddetten beri birçok mesele karşısında hep sessiz kalmıştı. Ancak şimdi bu mesele üzerinde sessizliğini bozdu ve konuşmaya başladı. Çünkü Ezher bu sefer bütünüyle sesini yükseltti, Ezher’in en büyük hocası yani rektörü konuştu,

İslam Araştırmaları meclisi üyeleri konuştu. Üniversitenin müdürü konuştu, mescitlerdeki hatipler konuştu, erkeği ve kızıyla tüm öğrencileri konuştu. Şüphesiz Ezher bu tavrıyla sesini dünyaya duyurdu.

Aslında Ezher'in hep böyle olması gerekir. Sürekli olarak en açık beyanda bulunmak, açıklama yapmak ve tebliğini sumak... evet Ezher'in yapacağı bu.

CEZAYİRLİ KARDEŞLERİME AÇIKLAMA VE HATIRLATMA

Cezayir'deki kimi kardeşlerim benim, Katar'daki el-Cezire televizyonu kanalında yayınlanan Cezayir ile alakalı konuşmam nedeniyle bana kırılmışlar ve üzölmüşler. Öncelikle şunu belirtmeliyim ki, Allah adına yeminle söylüyorum, ben o kardeşlerimi Allah için seviyorum ve onlara canımı veririm. Ben bu konuşmamı 1998 yılı 8 şubatı akşamında yapmıştım. Bu kardeşlerim benim bazı sözlerime takılıp kalmışlar, mevcut sultaya yani devlet idaresine -ki bu idare zalim de olsa- karşı konulması halinde, ilgili idarenin baskı kurmasını caiz görüyormuşum. Konuşmamdan böyle bir anlam çıkarmışlar. Hatta bazıları da benim bu tür bir konumda bulunmamı garipseyip yadırgamışlar.

Çünkü yıllardan beri beni kitaplarımdan, makalelerimden, hutbelerimden ve konferanslarımdan, fetvalarımdan, katıldığım açık oturumlardan, bazı meclis, kongre ve konseylerdeki görüşmelerimden tanıyorlar. Benim, oralardaki konuşma ve görüşmelerimde baskı taraftarı olmadığım, kan dökölmesine karşı olduğum bellidir. Ben bütün buralarda hangi gurup, cemaat ve toplum olursa olsun, hangi ideolojiyi savunursa savunsun, örneğin ister laik olsun, ister kavmiyetçi olsun, ister Hristiyanlar olsun, ister idareciler olsun hepsiyle karşılıklı oturup görüşme yapmaları taraftarı olmuşum, karşılıklı görüşmelerini istemişimdir. Aynı şekilde batılılarla

da dini, fikri ve siyasi düzeyde beraberce görüşmeler yapmalarını arzulamışımdır. Nitekim ben bu konuyu, “İslami Hareketin öncelikleri” adlı kitabımda olsun, başka kitaplarımda olsun açıklamıştım. Acaba ben eski konumumu mu değiştirdim ya da burada hal-kın bilemediği ve Cezayir meselesiyle alakalı ortada anlayamadığım bir takım dolaplar mı dönüyor?

Burada hemen belirtmeliyim ve tekiden söylemeliyim ki Cezayir ile alakalı olarak tavrım ve konumum değişmiş değildir, aynı tavrımı ve konumumu korumaktayım. Dileğim odur ki, inşa Allah bu konumum prensip noktasından asla değişmez. Ben hep kanlı ve baskıcı davranışların karşısında olmuştum. İnancım budur, bu açıdan da karşı çıkıyorum ve böyle bir tutum ve davranışın karşısında yer alıyorum. Çünkü ben böyle bir şeyi davet açısından ve toplumu bu yoldan değiştirme açısından olsun, bunları caiz ve uygun bulmuyorum. Bunu uygun bulmayışımin sebeplerini de şöylece sıralayabilirim:

Benim durumum ve konumum hiç değişmedi:

1- İslam şeriatı kan dökme hususunda bu işe şiddetle karşı çıkmaktadır. Çünkü Kur'an şu gerçeği kesin olarak bildirmektedir:

“Kim öldürme suçunu işlemeyen ve yeryüzünde fesat çıkarmayan herhangi suçsuz bir kimseyi öldürürse, adeta bütün insanları öldürmüş gibi olur.” (5, Maide, 32)

Allah Resulü (sav) de hadislerinde şöyle buyurmuştur: **“Allah katında, haksız yere bir Müslüman'ın öldürülmesi yerine dünyanın ortadan yok olması daha ehven ve daha basittir.” (46)**

2- Zor ve baskı kullanmak halkı İslam'dan uzaklaştırır ve onların ürkmelerine neden olabilir. İslam davetçilerini karşılarında hep kan döken insanlar olarak görmeye başlarlar. Böyle davran-

(46) Abdullah b. Amr'dan Tirmizi rivayet etmiştir. Hadis: 1395

makla hem İslâm'ın ve hem kendilerinin düşmanları olan kimsele-
rin veya ülkelerin ellerine koz vermiş olurlar. Çünkü Müslümanlar
düşmanları tarafından hep terörist olarak suçlanmaktadırlar. Bunun
içindir ki Allah Resulü (sav) hep yumuşaklığı ve yumuşak davran-
mayı teşvik buyurmuş, baskıcı ve zorbacı bir tutum ve tavır takınıl-
masını da ürkütücü bulmuş, bundan dolayı uyarıda bulunmuştur.
Nitekim bir hadiste şöyle buyurulmaktadır:

**“Hangi şeyde yumuşaklık varsa o onu süsler, hangi şeyde
de baskı ve zorbalık varsa, o da onu lekeler.”** ⁽⁴⁷⁾

**“Şüphesiz Allah yumuşak davranmayı sever ve baskıcı ve
zorba tutuma sağlamadığı, vermediği şeyi yumuşaklıkla mu-
ameleye sağlar ve verir.”** ⁽⁴⁸⁾

Hz. Peygamber (sav) Hz. Aişe'ye de şöyle buyurmuş:

**“Şüphesiz Allah her şeyde yumuşaklık ve güzellekle mu-
amele edilmesini sever/ister.”** ⁽⁴⁹⁾

3- Baskı ve zorbalık, sertlik hiçbir vakit bir problemi çöze-
mez. Ne tarihimizden okuduklarımız, ne de çağımızda karşılaştığı-
mız şeylerin hiçbirisi zalim bir idarenin yaptıklarını ortadan kaldı-
ramaz. Baskıcı uygulamaların hiçbirisi bozuk olan bir toplumu salâ-
ha götüremez. Onların bozuk hallerini düzeltmeye yaramaz. Bazı
cemaatler bir takım idarecilerin zalim ve gaddar idareler olduğunu
sandılar ve bu yüzden de onlara suikast girişiminde bulundular, fa-
kat onların ortadan kaldırılmalarından sonra bu defa onlardan çok
daha zalim ve facir olanları yerlerine geçti.

4- Doğrusu İslâm daveti, adeta sabah aydınlığının ışıması gibi
yayılmaya başlar ve kolaylıkla akılları ve gönülleri fetheder. Yu-
muşaklıkla tüm tabakalara uzar gider. O halde, davetçiler neden

(47) Hz. Aişe'den Ahmed b. Hambel; Müsned; 3/241.

(48) Ebu Hureyre'den İbn Mace rivayet etmiştir. Hadis: 3688

(49) Hz. Aişe'den Buhari ve Müslim ittifakla rivayet etmişler. Bak. el-
lü'lüü ve'l-Mercan, 1400. İbn Mace; H: 3689

baskıcı ve sert tavır takınırlar ki? Buna neden gereksinim duyarlar ki? Böyle bir işe girişenler ancak halkın kendilerine yönelmesinden umutlarını kesenlerdir. Ya da onları davet etmekten usananlardır. Çünkü halkın kendilerinden kaçtığını, kendilerine sırt çevirdiklerini görüyorlar.

Biz ise Allah'a hamdolsun ki, her yerde insanların İslâm'a yö-neldiklerini görüyoruz. Ancak bütün bu gerçekler ışığında demek istediğim şey şudur: Ben Cezayir'de olan bitenler sebebiyle üzü-lüyorum, çünkü haksız yere kanlar akıtılıyor, ırzlar çiğneniyor, haramlar mubah sayılıyor ve bütün bunları yapanlar da ne acıdır ki, kendilerinin Müslüman olduğunu söylüyorlar ve ken-dilerini İslâm'a nispet ediyorlar. Oysa İslâm, bunlar sebebiyle iftiraya uğramış bir nizam. Çünkü İslâm, haksız yere hiçbir in-sanın tek bir kan damlasının bile akmasını istemez, buna karşı çıkar.

5- Hakkında asla tartışma olmayan şeyler:

İşte bunun içindir ki ben bir çağrıda bulundum ve bu çağrımı da tekrarladım ve bunu tekiden şu siyâsi konularda mutlaka tartış-mamak gerektiğini söyledim. Şöyle ki:

İlk olarak: Önce şu kanayan yarayı durdurmak gerekir. Çün-kü Cezayir halkı hemen her gün bunu sormaktadırlar. Kaldı ki dev-let idaresinde olanlar, ellerinde bütün güçler olmasına, askeri ve polis gücüne sahip olmalarına rağmen, ellerinde silahlı güçleri ol-masına rağmen şu ana kadar bu kanı durdurabilmiş değiller. Ben, aklı ve kalbi ya da vicdanı olan bir insanın bu kanın böyle devam etmesini isteyeceğini, buna rıza göstereceklerini sanmıyorum, ne yeryüzü halkından gazaba uğramış olanlar ve ne de gök yüzü ehlin-den lanetlenmiş olanlar... hiçbirinin bu kanların akıtılmasının mem-nun kaldıklarını sanmıyorum.

İkinci olarak: Barış görüşmeleri için batılı ve Avrupalı ya da başkalarının devreye girmesi yerine bunun için Arap İslâm güçleri-

ne gereken müsamaha gösterilmeli ve bunlar ilgili hükümetlerle problem yaşayan Müslümanlar arasındaki problemleri çözmede arabulucu olmalılar, İslam'a düşman olanlar devreye girmemeliler. Çünkü yüce Allah şöyle buyurmaktadır:

“Mümin erkekler ile mümin kadınlara gelince, bunlar da birbirlerinin velileri ve destekleyenleridirler.” (9, Tevbe, 71)

Hız. Peygamber (sav) de şöyle buyuruyor: **“Müminlerin birbirlerini sevmede, birbirlerine şefkat göstermede, birbirlerine acıyıp merhamet etmede tek bir vücut halinde olduklarını görürsün. Eğer onun bir organı rahatsızlanırsa, nasıl ki vücudun diğer organları sıtma ve uykusuz kalmakta o organa katılırlarsa, mümin de kardeşine karşı öyle davranır.”** ⁽⁵⁰⁾

Yüce Allah da, eğer aile içinde karı ile koca arasında bir anlaşmazlık olduğunda aralarına müdahale edip, uyuşmazlığı ortadan kaldırmayı emir buyurmaktadır. Allah şöyle buyuruyor:

“Eğer karı ile kocanın aralarındaki anlaşmazlığın devam etmesinden korkarsanız, kocanın ailesinden bir hakem ve kadının ailesinden de bir hakem kendilerine gönderin. Taraflardan eşler veya hakemler aralarının düzelmesi hususunda anlaşmak isterlerse, Allah, eşleri veya hakemleri bu anlaşmaya muvaffak kılar.” (4, Nisa, 35)

Eğer aile arasındaki huzursuzluğun giderilmesinde kendi aralarında bir hakem tayiniyle bu işin çözüme bağlanması emrediliyorsa, Cezayir halkı gibi büyük bir halkın evlatları arasındaki huzursuzlukta neden böyle bir yola başvurulmasın ki? Oysa yüce Allah şöyle buyurmaktadır:

“Ve eğer müminlerden iki gurup, çarpışırlarsa aralarını hemen ıslâh ediniz. Sonra onlardan biri diğeri üzerine tecavüz-

(50) Numan b. Beşir'den Buhari ve Müslim ittifakla rivayet etmişler. El-lü'lüü ve'l-Mercan; 1671

de bulunmuş olursa o tecavüz eden ile Allah'ın emrine dönünceye kadar savaşın. Eğer dönerse artık aralarını adaletle ıslâh ediniz ve adaletli harekette bulunun, şüphe yok ki, Allah -Te-âlâ- adalette bulunanları sever. Müminler, muhakkak ki, kardeşlerdir. Artık kardeşlerinizin arasını düzeltiniz ve Allah'tan korkunuz, tâ ki: Siz rahmete erişesiniz.” (49, Hucurat, 9-10)

Üçüncü olarak:Tüm görüşmelere ve konuşmalara açık olmaya çağırmak. Ülkenin tüm siyasi manadaki güçlerini tamamıyla, hiçbirini diğerinden ayırmaksızın hepsiyle görüşmeye açık olunması gerekir. Ülke çapında bir barışın sağlanması eğer isteniyorsa bu, mutlaka yapılmalıdır. Ben bütün bunları söylerken şunu demek istiyorum. Konuya görüşmelerle yaklaşım gösterenleri işin içine sokmayı yoksa görüşme arzu ve isteklerine silahla karşılık verenleri demek istemiyorum. Çünkü silahlı güçler, kadın, çocuk ve yaşlı demeden, hiçbir ayırım yapmaksızın hepsini öldürüyorlar, hatta acımasızca kesip doğruyorlar, başlarını bedenlerinden baltalarla, satırlarla ayırıyorlar. Örneğin Cezayir halkından intikam almaya kalkışan ve böyle bir amacın peşinde olan Zevabiri Cemaatı ve benzerleri gibi.. Çünkü bu cemaate göre Cezayir halkı münafık bir toplumdur. Oysa Allah Resulü (sav), şu münafıklarla görüşülemez diye bir şey söylemedi. Kaldı ki görüşme akli başında olan kimselerle yapılır. Bu cemaat ise akılsızdırlar.

Onların ileri sürdükleri gibi var sayalım ki Cezayir halkı münafık bir toplumdurlar. Böyledirler diye. Onların yola gelmeleri için o halkı öldürmek mi gerekir yoksa öğretmek, hatırlatmalarda bulunmak ve elinden tutmak mı icabeder?

Doğrusu ben, kendi halkını böylesine aşağılayan, kötüleyen çirkin davranışlar içine giren insanların bu tutum ve davranışlarına hayret ediyorum. Kaldı ki Cezayir halkını yakından tanıyanlar, akıllarına onların münafık olabileceklerine dair en ufak bir şey getirmeleri mümkün değildir. Çünkü Cezayir halkı gerçekten özgür, cesur ve atılgan bir halktır.

Evet ben, tüm Cezayir halkını ülkenin tüm güçleriyle görüşüp konuşmalarını, meselelerini kendi aralarında görüşmekle çözmelerini istedim ve buna çağrı yaptım. Çünkü İslâm din, düşünce veya siyasal anlamda farklı görüşü ve düşüncede olanlarla, muhaliflerle oturup görüşmeyi ve konuşmayı emretmektedir. Hatta İslâm fıkhi-na göre, Devlet başkanı veya şer'i anlamdaki Veliyyul emr denilen yetkilinin, ülke içinde isyana kalkışan guruplar üzerine saldırıya geçmeden önce onlarla oturup görüşmeyi, varsa kuşku duydukları noktalar, onları ortadan kaldırmayı ve neden dolayı böyle bir işe kalkıştıkları açısından karşılıklı meseleleri görüşmelerini vacip yani farz kılmaktadır. Hemen saldırıya geçmeyi değil.

Nitekim Hz. Ali (r.a) amcası oğlu Abdullah İbn Abbas'ı, Haricilerle görüşmek ve çözüm bulabilmek için görüşme vazifesiyle görevlendirmişti. İbn Abbas üç gün boyunca Haricilerle görüşüp tartıştı, ileri sürdükleri gerekçelerini dinledi ve onların haksız olduklarını tüm delilleriyle anlatmaya çalıştı. Nitekim bunun olumlu ürünleri de alında ve bunlardan tam dört bin kişi Haricilerin safından ayrılmış oldu. ⁽⁵¹⁾

Hatta dahası İslam şeriatı, mürtedlerle bile oturup görüşülmesini emretmektedir. Fıkıhta bu konu, “Mürtedlerin Tevbeye davet edilmeleri” başlığıyla ele alınır. Hatta İmam İbrahim Nehai şöyle diyor: “Mürtedler hayatta kaldıkları sürece hep tevbeye davet olunurlar.” Nitekim İmam Süfyan Sevri de böyle demektedir.

İşte bu, benim yaptığımı çağrıdır ve ben bu çağrımı sürdürmekte de ısrarcı olacağım hep. Ben, Cezayir'in en büyük çıkarının bunda olduğuna inanıyorum. Çünkü denge fıkhi açısından çıkarlarla zararlar karşılaştırıldığında, olması gereken ne ise ben ondan yanayım. Çünkü önceliklerle ilgili fıkıh ya da hukuk hep bunu gerekli kılar ve hep buna teşvikte bulunur.

(51) İbn Kudame, el-Muğni, 7/243 vd.

İhtilafın caiz olup olmayacağı yerler:

Sevgili Cezayir’de olan bitenler hakkında bazı kardeşlerimizle aramızda farklı değerlendirmeler oldu. Cezayir olaylarını tahlil ederken ve sebepler üzerinde düşünürken acaba sorumlu olanlar mevcut idare mi yoksa cemaatler mi yahut da her ikisi mi? Yoksa bunların da ötesinde Cezayir halkının istikrar bulmasını ve güçlenmelerini istemedikleri yabancı güçler mi? Cezayir’de İslâm’ın gelişmesini ve yükselmesini arzulamayan perde gerisindeki güçler mi veya bütün bu sayılanların tümü mü? Bütün bunlardan önce Cezayir’de gelişen olaylar hakkında bütün bu sayılan unsurların payı nedir? Ve bu gün durum nedir?

İşte bu konuda görüşler, yorumlar ve akıl yürütmeleri tamamen birbirinden farklıdır. Elbette bu konuda kafa yoran ve işin içerisinde bulunan herkesin ve her kesimin mutlaka bir payı bulunmaktadır. Elbette herkes neyi niyet edip amaçlıyorsa, ona göre karşılığına da bulacaktır.

Ancak burada caiz veya doğru olmayan bir şey varsa ya da iki kişinin tartışmaması veya iki inatlı keçi misali tolaşmamaları gereken şey varsa, bugün suçsuz ve günahsız kimselerin kanlarının akıtıldığını kabul etmeme olayıdır, tertemiz canlara kıyılması meselesidir. Köy ve şehirlerinde güven içerisinde yaşayanların korku ve endişe içerisinde bir hayat yaşamaya mecbur bırakılması olayıdır. Çünkü büyük ve yüce peygamberimiz (sav) şöyle buyurmaktadırlar:

“Bir Müslüman’ın herhangi bir Müslüman’ı korkutup rahatsız etmesi helal olmaz.” (52)

Allah Resulü (sav) alay ve şaka yollu bir Müslüman’ı korkutup huzurunu kaçıranlar hakkında bu hadislerini buyurmuşlar. Başka bir hadislerinde ise şöyle buyuruyorlar:

“Sakın Müslüman kişiyi korkutmayın. Çünkü Müslüman

(52) Abdurrahman b. Ebu Leyla’dan rivayet eden Ebu Davud, H: 5004)

kişiyi korkutmak, en büyük zulüm ve haksızlıktır.”⁽⁵³⁾

Sahih bir hadiste de şöyle buyurulmaktadır: **“Kim bize karşı silah kuşanır ve kullanırsa o bizden değildir.”⁽⁵⁴⁾**

Hz. Peygamber (sav) özellikle kardeşine silah ve kılıç doğrultan kimseye şiddetle karşı çıkmıştır.⁽⁵⁵⁾

Buhari ve Müslim’de şu rivayet yer almaktadır:

“Müslüman’a sövmek, hakaret etmek fasıklıktır ve ona savaş açmak ise küfürdür.”⁽⁵⁶⁾

“Benden sonra kiminiz kiminizin boynunu vurmak üzere kafirler olarak geriye dönmeyin.”⁽⁵⁷⁾

Aslında sevgili Cezayir’de olup bitenler, en büyük günahlardan olan korkunç cinayetler ve suçlardır. Kişiyi helake ve yok oluşa götüren en büyük günahlardan... bu durumu ister dini ölçülerle, ister vatani duygularla ve ister insani değerlerle kıyaslayın, netice budur. Hatta işin acı yanı böyle bir suç işleyenler, yaptıkları bu şeyi cihad olarak veya İslâm’a yardım ve hizmet olarak sanmaktadırlar. Bilindiği gibi öteden beri hep Hariciler halkın mal ve can emniyetini tanımazlar, onların kanlarını ve mallarını mubah sayarlardı. Bunu yaparken bile, bununla Allah’a yaklaştıklarını zannederlerdi. Hariciler hakkında onları yerme ile alakalı olarak ve onlardan, onların kötülerinden uzak kalınması konusunda onlarca yönden sahih olarak rivayet olunan hadisler bulunmaktadır. Hatta bu hadislerden kimi rivayetlerde bunlar tanıtılırken haklarında şu ifadeler de rastlanmakta-

(53) Mecmauzevaid; 6/253. Amir b. Rebia’dan rivayet olunmuştur. Heysemi diyor ki, bu hadisin ravileri arasında Asım b. Abdullah vardır, bu adam zayıftır.

(54) Seleme b. Ekva’dan Müslim rivayet etmiştir. H: 161/98 ve 162/99)

(55) Ebu Hureyre’den Müslim rivayet etmiş. H: 2616/125

(56) Abdullah b. Mes’ud’dan Buhari ve Müslim ittifakla rivayet etmişler. Ellü’lülü ve l-Mercan; 43

(57) Ebu Bekre’den Buhari ve Müslim ittifakla rivayet etmişler. Bak.agk. H: 1043

dır: “Sizden biriniz, onların namazlarına göre kendi namazını, onların kıyamlarına göre kendi kıyamını, onların Kur’an okuyuşları karşısında kendi okumasını küçümser, beğenmez. Onlar Kur’an okurlar ama, Kur’an onların boğazlarından aşağıya kalplerine inmez. Bunlar okun yaydan çıktığı gibi dinden çıkarlar.” Nitekim Hz. Peygamber (sav) bir hadislerinde de onları şöyle tanıtmaktadırlar: “Onlar Müslümanları öldürüyor ve putperestleri ise bırakıyorlar, onlara dokunmuyorlar.” (58)

Yüce Allah da Kur’an’da gayet sarahatle şöyle buyurmaktadır:

“De ki: Size amellerce en çok hüsrana düşmüş olanları haber vereyim mi? Onlar ki, dünya hayatında çalışmaları boşa gitmiştir. Ve halbuki, onlar güzel bir amel yapar olduklarını zannederler.” (18, Kehf, 103-104)

“Ya o kimse ki, ona kötü ameli süslü gösterilmiş de onu güzel görmüştür. -O hiç iyi kimseler gibi olabilir mi?- Muhakkak ki, Allah dilediğini şaşırtır ve dilediğini doğru yola iletir.” (35, Fâtır, 8)

Kardeşlerim, Cezayir’den bana Faks yoluyla beni kınayan bir mektup yazmış ve mektubunda diyorlar: “Bizler senin gibisinden böyle bir şey asla beklemezdik. Çünkü sen Cezayir’deki canlılığı ve şuur düzeyini ve onların uyanışını yaşamıştın. Sen Cezayir’i sevmiştin, Cezayir de seni sevmişti. Cezayir halkı kadınıyla erkeğiyle, genciyle yaşlısıyla senin etrafında toplanmışlardır, senin konferanslarını ve hutbelerini dinliyor, senin makalelerini ve kitaplarını büyük bir arzu ve istekle okuyorlardı Beş yıldan bu yana Cezayir’de olan bitenlere ses çıkarmadın, daha sonra anısızın el-Cezire Televizyonu kanalında ortaya çıkıverdin. Buradaki konuşmanla, her gün haksız yere Cezayir halkını öldürenleri destekleyiverdin.”

Ben de burada be asil kardeşime şunu söylemek isterim. Ce-

(58) Enes b. Malik’ten Hakim rivayet etmiştir. Bak. Müstedrek: 2/174
Hakim bu hadis hakkında bir açıklama yapmamıştır.

zayir beni nasıl seviyorsa ben de aynen Cezayir'i öyle seviyorum. Cezayir meselesini asla unutmus değilim ve hiçbir zaman da ona karşı sessiz kalmış değilim.

Ben, Cezayir halkının yol kesmeyi tercihle alakalı konuyu yarırdırdım, buna karşı çıkımdı. Çünkü bu hareket, bundan sonra olanların ilk nedeni oldu. Gerçi ben, kurtarıma cephesini tümüyle sorumlulukları kabul etmiyor ve yapıtlarını bağışlamıyorum. Çünkü bazılarının açığa "Demokrasi küfürdür" diye karşı çıkmaları ve diğer İslami cemaat ve guruplarla yardımlaşmayı reddetmeleri bağışlanacak bir şey değildir. Kaldı ki ben, 1991 yılında Cezayir'de bulunuyor iken kendi adıma birliği sağlamak için ne kadar uğraşmış isem de bunu başaramamışım. Nitekim onların söyledikleri "İslam'da ittifak ve anlaşma yoktur" sözleri ile, yanlış bir değerlendirmeye yaparak ve bu yanlış değerlendirmeleri sonucu, "İki halifeyle birden biat yapılıncı, bunlardan ikincisini öldürün." ⁽⁵⁹⁾ Hadisini kendilerine delil yaparak kendileri dışındaki tüm İslam cemaatlerini dışlayanlara gerekkeni söylemişim. Bu yanlışta ısrar edenleri bağışlamıyorum.

Aynı şekilde gerek Cezayir'de bulunduğum sırada olsun, gerekse oradan ayrıldıktan sonra olsun ben, "Demokrasi küfürdür, İslam demokrasiyi ret eder" görüşlerine karşı çıkmış ve bunu reddetmişimdir. Birçok konferanslarında olsun kitaplarında olsun bunları hep dile getirmişimdir ve özellikle de, "Çağdaş Fetvalar" adlı kitabımın ikinci cildinde bunu yazmışım. Kaldı ki bu konuyu aynı zamanda, "İslam'a göre devlet fikri-hukuku" adlı kitabımda da açıklamışım. Nitekim Aydınların, düşünürlerin ve davetçilerin öldürülmesine de şiddetle karşı çıkmışım. Örneğin takva sahibi daveri Şeyh Muhammed Ebu Süleyman, Değeri kardeşimiz Dr. Hasan Sa'dullah ve benzeri büyük ve değerli kişilerin öldürülmesi gibi. Bu zımnı öldürülmesinden sonra bir açıklamada bulunum ve bu açıklamam Cezayir gazetesinde olsun, kimi Arap gazetelerinde olsun, kimi İslamcılar tarafından da yayınlanmasın, bu da da açıklamışım. Nitekim Aydınların, düşünürlerin ve davetçilerin öldürülmesine de şiddetle karşı çıkmışım. Örneğin takva sahibi daveri Şeyh Muhammed Ebu Süleyman, Değeri kardeşimiz Dr. Hasan Sa'dullah ve benzeri büyük ve değerli kişilerin öldürülmesi gibi. Bu zımnı öldürülmesinden sonra bir açıklamada bulunum ve bu açıklamam Cezayir gazetesinde olsun, kimi Arap gazetelerinde olsun, kimi İslamcılar tarafından da yayınlanmasın, bu da da açıklamışım.

zetelerinde olsun yayınlandı. Bunlardan birisi de Kuveyt'te yayımlanan, "el-Mucteme" idi.

Yine Cezayir'de bulunan Fransız rahiplerinin öldürülmeleri sebebiyle de ben bir hutbe okudum. Bu hutbem Doha'da bulunan Hz. Ömer camisinde Cuma günü tarafımdan okunmuştu. Hutbem uydu kanalıyla aynı Cuma günü tüm Katar televizyon kanallarında yayınlandı. Ertesi gün bu hutbem özetlenerek Katar'daki tüm gazetelerde de çıktı. Ben bu iğrenç saldırı ve suçu reddettim bunun kabul edilecek hiçbir yönü yoktur. Çünkü bu, İslami metoda ve İslâm hidayetine tamamen aykırıdır. Hatta İslâm ordularının giriştiği resmi savaşlardaki metoda da aykırıdır. Çünkü raşit halifeler askerlerine ve ordularına, rahiplere dokunmamalarını onlara emretmişlerdi. Bu itibarla İslâm orduları Müslümanlara karşı çıkmayan ve düşmanca bir tavır sergilemeyen çiftçilere dokunmadığı gibi bu rahiplere de dokunmazdı.

BAĞLI BULUNDUĞUM SAĞLAM PRENSİPLERİM VAR

Kendimce kabul ettiğim temel ve sağlam prensiplerim vardır. Ben uzun yıllardan beri hep bu prensiplere bağlı emretmişler. Kitaplarımda olsun, konferanslarımda olsun hepsinde bu prensiplerime yer verdim ve buna uyararak yazdım. Bunlar öyle prensiplerdir ki, onlardan bir an olsun ayrılamam ve Allah'ın izniyle de kıl kadar olsun ayrılmayacağım. Şöyle ki:

Hiçbir Müslüman'ı tekfir edemem:

Birinci prensibim şudur: Allah'tan başka ilâh olmadığını ve Hz. Muhammed (sav)'in de Allah'ın Resulü olduğunu kabul edip buna iman eden ve şahitlikte bulunan yani, "Eşhedu En la İlahe İllallah ve Eşhedu enne Muhammeden Resulüllah" diyen hiçbir Müslüman'ı tekfir etmem. Kesin olarak bu şekilde İslâm'a girmiş

bir kimse, İslam'dan çıkması için yine kesin bir ifade ile ondan çıktığını açıklamasıyla olur, başka türlü değil. Çünkü yakın yani kesin olarak bilinen bir şey, şüphe ile ortadan kaldırılamaz. İşte bunun içindir ki ben, Mısır'da tekfir ve dinde taşkınlık olayları yaygınlık kazanınca bu dalganın önünde durmaya çalıştım. Sırf bu amaçla konferanslar verdim ve daha sonra bunu bir kitapçıkla açıkladım ve bu kitapçıktan on binlercesini dağıttım. Bu kitapçık; "Tekfir konusunda aşırılık gerçeği" adıyla yayımlandı.

İşte bu bakımdan her okurum ve beni dinleyen kardeşlerim hiç bir şüpheye yer kalmayacak kesinlikte bilirler ki ben, tekfir cemaatine yani her önüne gelen Müslüman'a kafir damgasını vuranlara karşıyım. Ve elimden geldiğince de hep onlara karşı duracağım.

Hatta ben, Caferiye şiasını tekfir eden, onları kafir sayanlara da karşı çıkmışumdur. Çünkü bunlar da Şehadet kelimesini okuyorlar, söylüyorlar. Bizim durduğumuz kibleye karşı namazlarını kılıyorlar, oruçlarını tutup hac ibadetini yapıyorlar. Gerçi bir takım sözlü ve fiili saplantıları varsa da, bidat içerisinde olmuş olsalar da, zaten biz onları kabul etmiyoruz. Ancak bidat ile tekfir arasında büyük fark vardır.

"LAİLAHE İLLALLAH" diyenin kanı ve malı masumdur:

İkinci prensibim şudur: Ben, hiçbir şekilde ve herhangi bir durumda bir insanın kanının dökülmesini caiz ve doğru bulmam. Ne Müslümanlardan böyle bir şeyi caiz görebilirim, Müslümanlara karşı herhangi bir savaş ve düşmanlık içinde bulunmadıkları sürece ne de gayri Müslimlerden uygun karşılayabilirim. Herkesin bildiği gibi benim bir tarafım vardır. Şöyle ki:

Ben, fetva verirken hep işin kolaylaştıran tarafını alırım. Davet ve tebliğde hep sevindirme ve müjdeleme metodunu uygulayım. Ancak kan dökme olayına gelince ben, bu konuda hep katı tutumlu olmuş ve asla böyle bir şeye izin vermemişimdir. Özellikle de hiçbir şeyden haberi olmayan şehirlileri yani çevrelerindeki gezip görmek için ne bir develeri, ne de binekleri olmayan zavallı insanların kanlarının akıtılmasına karşıyım. Özellikle de küçük çocukların,

yaşlıların ve evlerinde oturup kalan kadınların öldürölmelerine karşıyım. Kaldı ki böylesi bir saldırıyı, İslam'ın savaşı orduları, kendilerine karşı koyan, davetlerine, İslam ümmetine ve devletine karşı savaşanlara bile uygulanmasını caiz görmediğı bir durumdur.

Bu konuya ilişkin olarak Allah Resulü (sav)'nden ve Raşit halifelerden bize kadar ulaşan sahih rivayetler ve hadisler bulunmaktadır. Bu hadislerde kadınların, çocukların, yaşlıların ve rahiplerin, çiftçilerin öldürölmelerinin yasaklandığını görüyoruz. Hatta ağaçların kesilmesinin, binalarının yıkılmasının yasaklandığını görüyoruz. Hal böyle iken nasıl olur da Hz. Muhammed (sav)'in şeriatında tevhid ehli, namazlarını kılan, oruçlarını tutan Müslümanları öldürebilirler ki, hatta nasıl olur da ramazan ayında ve hatta nasıl olur da ta camilerin içinde vurup öldürebilirler ki? Oysa Müslümanlar barışçı bir millettirler. Onların Allah'tan başka ne bir güçleri, ne kuvvetleri ve ne de taraftarları var. Böylelerine nasıl saldırırlar ki? Acaba bu cinayetleri işleyenler hangi kitaba ve hangi sünnete uyarak, "La ilâhe illallah" diyen bu masum insanların kanlarının dökölmesini ve öldürölmelerini mubah sayabilirler ki? Özellikle de eğer öldürölmeler ve işlenen cinayetler vahşice işkencelerle, iğrenç yollarla işleniyorsa nasıl yapabilirler ki? Mesela adamın kafasını kasap bıçağıyla gövdesinden ayırmaları, satır ve baltalarla kafalarının delinerek işkence ile öldürölmeleri gibi. Gerçekten bunlar çok vahşi, saldırgan ve parlayan hayvanlar gibidirler. Acaba bunların hiç mi akıl ve duyguları yok? Bunların his eden gönülleri hislerini yitirmişler mi? Bunlar bu halleriyle Müslüman olamazlar, olsa olsa ancak vahşi hayvan... Acaba bunlar hangi şeriata ve hukuka dayanarak Müslüman genç kızları kaçırmalar da onlardan yararlanırlar? Oysa bu genç kızlar ve kadınlar iffetli ve özgür, namuslarına sahip kadınlar değiller mi?

Şartları oluşmadıkça silahlı çatışma bırakılmalı:

Üçüncü prensibim de şudur: Mevcut idare zalim ve facir bir idare de olsa ben, bu idareye karşı silahlı bir çıkış yapılmasını caiz görmüyorum. Ancak bunun için bazı şartların ve kuralların olması

ve karşı çıkıştan, mukavemetten başka bir çarenin kalmaması halinde bu caiz olabilir ki ben bunu da “Çağdaş Fetvalar” adlı kitabımın ikinci cildinde açıkladım.

Ümmet alimleri, eğer bir münkeri ya da kötülüğü önlemek amacıyla kuvvete başvurmanın sonucunda daha büyük bir münker veya kötülük meydana gelecekse, bu takdirde halen işlenmekte olan münkerin değiştirilmemesi hususunda icma etmişlerdir. Bunun da nedeni iki kötülüğün veya mefsetetin en basitinin tercih olunabilirliği açısından. Yahut da iki zararın en hafifini kabul etme açısından. Bunun için de delil olarak şunu göstermişlerdir. Hz. Peygamber (sav) Ka’be’yi asıl inşa edilmesi gereken şekilde yani Hz. İbrahim’in kurduğu temeller üzerinde değil de, Kureys’in daha sonra onu inşa ettiği temeller üzerinde yapması gibi. Oysa Hz. Peygamber (sav) istiyordu ki, onu Hz. İbrahim’in kurduğu temeller üzerinde inşa etsin. Fakat bunu yapamadı. Çünkü insanlar henüz yeni Müslüman olmuşlar ve İslâm da henüz yeni bir dindir. Ancak o böyle bir işe girişmedi, çünkü bundan dolayı bir fitnenin doğmasından korkuyordu.

Hz. Peygamber (sav)’in sünnetinde öyle hadisler var ki, zalim idareciye karşı sabredilmesini emir buyurmaktadırlar. Çünkü aksi durumda ümmetin altından kalkamayacakları sıkıntılarla yüz yüze kalmaları sonucu doğabilir. Ümmet aleyhine bir takım fitneler baş gösterebilir, bunun belki başı bilinebilir ama, sonu ne getirir ve neler götürür, bilinemeyeceğinden, sabredilmesi emredilmiştir.

Buhari ve Müslim, İbn Abbas’tan rivayet ediyorlar. Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: **“Kim emirinden-idarecisinden hoşlanmadığı bir durumla karşılaşarsa, buna sabretsin. Çünkü bir karışlık bir mesafe de olsa cemaatı birbirinden ayıran kimse, öldüğünde cahiliye ölümüyle ölür.”** (60)

Ahmed b. Hambel ve Müslim, Huzeyfe b. Yeman’dan rivayet ediyorlar. Rivayete göre Allah Resulü (sav) şöyle buyurmuştur:

(60) Buhari ve Müslim, Abdullah İbn Abbas’tan ittifakla rivayet etmiştir. Bak. ellü’lûü ve’l-Mercan; 1212. Müslim; 1849/56

“Benden sonra benim gösterdiğim yoldan gitmeyen ve benim sünnetimle uygulamada bulunmayan imamlar-devlet idarecileri gelecekler. İçlerinden öyle adamlar çıkacak ki, kalpleri, insan bedeni içinde yerleşmiş şeytan kalpleri gibi olacak.” Ravi Huzeyfe diyor ki Allah Resulüne (sav): “Ey Allah’ın Resulü (sav)! O zaman ne yapayım?” diye sordum. Allah Resulü (sav) de: “Dinleyip itaat edeceksin. Eğer bunun için sırtına dayak vurulsa, elinden malın da alınsa, sen yine de onu dinle ve itaat et!” diye buyurdu. ⁽⁶¹⁾

Buhari ve Müslim, Ubade b. Samit’ten rivayet ediyorlar, demiş ki: “Biz, Allah Resulü (sav) ile mutlu zamanımızda olsun, sıkıntılı ve mutsuz anlarımızda olsun, zor anlarımızda olsun, ve varlıklı zamanlarımızda olsun onu dinleyip itaat etmeye ve onu kendimize tercih etmeye, görevinde ehil olmayanla tartışmaya söz verip biat ettik. Meğerki elinizde kendisiyle tartışacağınız kişinin, küfrünü gösteren Allah’tan elinizde açık bir hüccet ve kanıt bulunmuş olsun, bu, müstesna.” ⁽⁶²⁾

Bu yönlendirme ve uyarılarla ilgili idarecilerin dinlenip itaat olunmaları, sırf bir fitne ve güvensiz bir ortam doğmasın için Hz. Peygamber (sav) tarafından yapılırken, bununla beraber yine Hz. Peygamber (sav) tarafından Veliyyul emr olan idarecilere de yönelik olarak yönlendirmeler ve uyarılar gelmiştir. İdarecilere nasihatte bulunmak, öğüt vermek, onları hayra ve iyiliğe davet etmek, şariat-din bakımından iyi olan şeyleri emretmeye ve yine şariat-din açısından kötü olan şeyleri yasaklamaya çağırmak gibi konularda uyarı yapmak. Hz. Peygamberin onlara yönelik ikazlarıdır. Çünkü bu emir ve yasaklama görevini yapan kimsenin sırf bu yüzden cinayete kurban edilmesi ya da öldürülmesi en büyük şehitliktir. Evet bu mertebe şehitliğin en üstün mertebesi kabul edilmiştir. Nitekim Zalim ve cebbar

(61) Müslim, Huzeyfe b. Yeman’dan. H: 1847/52

(62) Ubade b. Samit’ten Buhari ve Müslim ittifakla rivayet etmişler. Bak. ellü’lûu-ve’l-Mercan; 1207. Müslim; İmare: 1709/42.

Bu hadislerin açıklamaları ve bunlardan çıkarılan hükümlerle ilgili olarak bak, Şevkani; Neylu’l-Evtar; 7/358 vd.

idarecinin yüzüne karşı hak sözü söylemekten geri durmak, söylemekten kaçınmak, o ümmetin geri kalışının ve artık yok oluşlarının emareleri demektir. Şimdi konuya dair hadisleri sunuyorum:

“Din, Allah’ın hükmünü egemen kılmak, Resulün getirdiklerini anlatmak, Allah’ın kitabındaki hükümleri uygulamak, Müslüman idarecileri göreve çağırmak ve tüm Müslümanları vazifelerini yapmaya yöneltmek için nasihattir.” ⁽⁶³⁾

“En üstün cihat, zalim idareci huzurunda, hakkı-gerçeği haykırmaktır.” ⁽⁶⁴⁾

“Şehitlerin efendisi, Hamza’dır, sonra da zalim bir idarecinin huzuruna gidip ona Allah’ın emirlerini ve yasaklarını hatırlatıp da bu yüzden öldürülen kimsedir.” ⁽⁶⁵⁾

“Eğer ümmetimin, zalimin yüzüne karşı, ey zalim! demekten korktuğunu görürsen, artık onlar terk olunmuşlardır, onlara veda olunmuştur.” ⁽⁶⁶⁾

Kaldı ki bütün bunlar hikmetle ve iyilikle olabilir.

İdarecilere karşı silahla mücadeleye girişmek durumu ile onlara öğütlerle yaklaşım ve yumuşaklıkla istenilen emir ve yasakları anlatmak arasında çok büyük bir fark bulunmaktadır.

Başkalarıyla görüşmek:

Dördüncü prensibim ise şudur: Müslümanlar muhalifleriyle görüşüp konuşmalılar. Bu, benim bir uydurmam veya hevesim gereği istediğim bir şey değildir. Aksine bu, Aziz ve Celil olan yüce Allah tarafından Kitabında bize emir buyurduğu bir emirdir. Kur’an’da bu

(63) .....?

(64) Ebu Said Hudri'den Ebu Davud; 4344

(65) Hz. Cabir'den Hakim rivayet etmiş. Bak. Müstedrek: 2/120. Hakim hadisin sahih olduğunu belirtmişse de, Zehebi ona muvafakat etmemiştir.

(66) Abdullah b. Amr'dan Ahmed b. Hambel. Müsned: 2/190. Şeyh Şakir hadisin isnadını sahih kabul etmiş. 6776

durum karşımızdakine en yi bir yaklaşımla ve mücadele ile yaklaşmamız istenmektedir. Nitekim yüce Allah şöyle buyuruyor:

“Rabbin yoluna hikmet ile, güzel öğüt ile davet et ve onlar ile en güzel bir şekilde mücadelede bulun, ” (16, Nahl, 125)

“Ve ehli kitap ile en güzel yoldan başkasıyla mücadele etmeyin. Onlardan zulmedenler ise müstesnâ.” (29, Ankebut, 46)

Bu her iki ayetin bizden istediği şudur; eğer önümüzde tartışma ve görüşme olarak bu iki yol varsa, bunlarda biri güzel, diğeri çok daha güzel ve daha iyi ise, işte bizler o daha güzel ve daha iyi olanıyla yaklaşım göstermekle, mücadele etmekle ve görüşmekle emrolunmaktayız.

O halde ne var ki, neden dolayı muhaliflerimizle görüşmüyoruz? Oysa Kur'an-ı Kerim bize, tüm peygamberlerin müşrik olan kavimleriyle görüşüp konuştuklarını anlatıyor. Nitekim A'raf, Hud, Şuara ve daha başkaca surelerde bu hususları okumamız mümkündür.

Ne oluyor ki bize, bizler gidip muhaliflerimizle görüşmüyoruz? Oysaki yüce Rabbimiz yaratmış olduğu kullarıyla konuşmuştur, aynı şekilde Rabbimiz, Hz. Adem (as)'i yaratacağında ve onu yeryüzünde halife kılacağı hususunda melekleriyle de muhaverede bulunmuştur.

Hatta bundan çok daha büyük olanı ise, bir tek olan ve gücü tüm güçlerin üzerinde egemen olan Kahhar Rabbimiz, yarattığı varlıkların en şerlisi ve en kötüsü olan, lânet ettiği İblis ile bile muhavare etmiştir. Oysa İblis Allah'a karşı gelmiş ve üstünlük taslamaya, sui edeple karşılamaya kalkışmıştı. Ama Rabbimiz yine de onunla muhaverede bulundu. İblisin bu durumunu, A'raf, Hicr, Sad gibi surelerde görebiliriz. Bütün bunlarda, düşünüp akledebilenler için bir ayet, bir ibret vardır.

Ben, “İslam şeriatının, isyancılarla savaşılmadan önce, onlarla görüşülmesini, dinden çıkmış olmalarına rağmen mürtetlerle de görüşülmesini istediğini emrediyor” diye anlatmışım. Çünkü bunların içinde bulundukları kuşkuvarı varsa onlar ortadan kaldırılmış ol-

sun, kendilerine gereken kanıtlar sunulsun ve gerçekçeleri, mazeretleri kalmasın istenmiştir.

Tedricilik:

Beşinci prensibim de şudur: Tedricilik.. Yani şunu demek istiyorum. Hedefe varılmak isteniyorsa, bu, aşama aşama ve derece derece olmalıdır. Çünkü bu, yüce Allah'ın şu kainat için de yaratmış olduğu ilâhi bir kanunudur. Nasıl ki şer'i-dini kanunlar varsa, bu da öyledir. İşte bunun içindir ki ben, bir şeyin zamanı gelmeden, onda acele etmem ve olayların üzerine hemen atılmam.

Ben kendi açımdan, İslam şeriatının bizim asrımızda tedrici olarak uygulanmasında herhangi bir engel görmüyorum. Yeter ki bu tedricilik, sonuçta İslâm'ı ortadan kaldırmaya, öldürmeye ve unutturmaya götürmemiş olsun. Zaman içerisinde uygulanır hale gelmesi konusunda bir mani görmemekteyim. Aksine mutlaka Müslümanlar bunun için çok açık ve net olarak bir takım hedefler belirlemeliler. Bununla ilgili vasıta ve yolları açıklamalılar. Gayet uzağı görerek bunun merhalelerini veya etaplarını ya da aşamalarını tayin etmeliler. Çünkü uygulama eldeki plan ve programa göre sürdürülür. Bu olmalıdır ki, her bir merhale ele geçirildiğinde sonraki merhalede neler yapılacak veya yapılmalı, bunlar bilinmelidir ki arzulanan hususlar gerçekleşmiş olabilsin. Böylece dünün rüyaları bu günün gerçeklerine dönüşsün.

Ben bu konuya ilişkin olarak uyulsun için bir örnek anlatacağım. Raşit halifelerin beşincisi olan Ömer bin Abdülaziz'in yaptığı bir şey... kendisi halife olduğu bir dönemde, bir çok yönlerden doğru yoldan sapılmış ve uzaklaşmış bir durum vardı. Özellikle de mali konularda... Ömer b. Abdülaziz her gün işin bir yönünü düzeltiyor ve böylece haksızlıkları ortadan kaldırmaya çalışıyordu. Kimin ne hakkı varsa, hak sahiplerine haklarını iade ediyordu.

Ancak takva sahibi, Allah korkusu üstün olan genç oğlu Abdülmelik bir gün babasına itirazvari olarak, olayları ve durumları

tedavi ve iyileştirmedeki üslubunu biraz basitten alarak der ki: **“Babacığım işleri bir an önce düzeltmekten ve kurtarmaktan seni yavaş hareket ediyor görüyorum, bunun sebebi nedir? Allah’a yemin ederim ki, Allah yolunda ben ve sen tencerelerde kaynatılıp cezalandırılırsak bile, hiçbir şeye aldırmam, ama yavaş hareket etmenin sebebi ne?”**

O derin anlayışlı baba şu cevabı verir: **“Çocuğum! Acele etme, baksana yüce Allah Kur’an’da şarabı, içkiyi önce iki kez kötiledi, zemmetti, ancak üçüncüsünde yasaklayıp haram kıldı. Ben halka, haklarını toptan yükleyip peşinden de onların da onu toptan geri vermelerinden, ve bunun arkasından da bir fitne kopmasından korkup endişe ediyorum.”**

Bir rivayete göre o oğluna şöyle demiş: **“Sen, baban adına sevinmez misin ki her geçen gün bir sünnet yeniden canlanıp gündeme geliyor ve bir bidat da ölüyor. Bundan mutluluk duymaz mısın?”**

İşte bunlar benim prensiplerimdir. Onları asla bırakmam ve hiçbir zaman da bırakacak veya vazgeçecek değilim. Allah bana izin verdikçe ve beni buna muvaffak kıldıkça hep bu yolda devam edeceğim. Bununla beraber, ben kendimin masum olduğumu, hatasız olduğumu savunmuyorum. Ben kendi gayretim ve gücüm kadar, kendi çapımda ve görüşlerim çerçevesinde dinime hizmet etmeye çalışıyorum.

Ben bu konuda sadece Allah’ın peygamberi Hz. Şuayb (as)’ın kavmine karşı söylediği sözü söylemekle yetineceğim. O, kavmine şöyle diyordu: **“Ben ancak gücüm yettiği kadar ıslâh isterim ve benim muvaffakiyetim ve başarmam ancak Allah’ın yardımı ile. Yalnız ona dayandım ve ancak ona döneceğim.”** (11, Hud, 88)

İÇİNDEKİLER

İsrail parlamentosunda yer almak	5
İsrail ile olan ilişkilerimiz	12
Esirler ve tutuklularla ilgili sorular	18
Esir, tutuklu ve zindanda olanların kıblesi	21
Esir ve tutuklunun orucu	23
Esirlere kötü muamelede bulunma	25
Baskı ve işkence altında itirafta bulunma	27
Esirlerin esarette açlık grevi yapmaları	29
Eşi hapiste olan kadın boşanma isteyebilir mi?	30
Esir olan kişinin yerine hacca gitmek	32
Şehit düşen adına haccetmek	33
Esir veya tutuklu adına kurban kesmek	34
Mağdur ailelere zekat verme meselesi	35
Esirlerin müslümanlar üzerindeki hakları	36
Filistin topraklarından ödün vermek en büyük günahdır	38
İsrail ve abd mallarına boykot fetvası	44
Filistin için intihar komandoluğu meşru mu	53
Hanefi alimi cassas'ın görüşü	57
Kurtubi'nin görüşleri	62
Şafililerden imam razi'nin görüşü	65
İbn kesir ve taberi'nin rivayetleri	67
İbn teymiye'nin söyledikleri	68

Şevkani'nin söyledikleri	69
Menar tefsiri sahibi'nin söyledikleri	69

ONUNCU BÖLÜM

TIP VE SAĞLIK

Anne-rahim kiralamak	73
Stres, sıkıntı ve bunalımların tedavisi	76
Stresin ilacı muhammedi eczanede	79
Yaşama savaşında namaz müslüman'ın azığıdır	83
Güçsüz ve fakirlere yardım etme gayreti	84
Sıkıntı ve streslerden kurtulmanın duaları	86
İşte bu dualardan bazı örnekler	87
Duanın fayda getirmesi için aranan şartlar.....	90
İnsan kopyalamak caiz olur mu?.....	93
Kopyalama ve tehlikeleri	95
Kopyalama ve İslâm.....	96
Hayvan kopyalaması şartlı olarak caizdir	98
İnsan kopyalamak caiz olmaz	99
Kopyalama çeşitliliğe engeldir.....	100
Asıl nüsha ile kopyası arasındaki ilişki nedir?	101
Olası başkaca tehlikeler	103
Kopyalama meselesi evlilik kurumunu yıkar.....	104
Kopyalamanın tedavide kullanılması	107
Önemli iki nokta.....	108
Gen haritası meselesi ve İslâm.....	109

ON BİRİNCİ BÖLÜM

AZINLIKLARIN HAKLARI

“Namazından hırsızlık yapan” hadisi.....	123
--	-----

Dinler arası yakınlaşma caiz midir.....	125
En güzel şekliyle bunlarla görüşmek	130
Ortak noktalarda buluşma	131
Diğer düşmanlara karşı ortak hareket etme.....	133
Zayıf ve güçsüz halklara yardım	134
Taassubun değil hoşgörü ruhunun yayılması	135
Cami-mescit içinde kible yönünü tayin	138
Zevalden önce ve ikindiden sonra cuma namazını kılma meselesi	144
Hambelilere göre vaktin hemen başında cuma kılınabilir.....	145
Malikilere göre cuma son vakte kadardır.....	150
Yaz mevsiminde akşam ve yatsı namazlarını birleştirmek	152
Hayır kurumları aracılığıyla zekat toplamak.....	157
Şaraptan elde olunan sirkenin hükmü	163
Taddudi zevcat ve hükmü.....	174
Hz. Peygamber'e ayrıcalık tanınması	177
Hz. Peygamber'in birden fazla evlenme hikmeti.....	180
Müslüman olan kimse eski adını alabilir mi?	184
Kadının saçlarını kısaltması	186
Doğum sonrası nekahet dönemi ve misafirlere ikram meselesi	188
Evine belli bir bayanın gelmesini istememek	190
Hanımını ana-babasını ziyaretten menetmek	192
Kadının İslâmi çalışmalara katılması	197
Erkeğin eşinin doğumunda yanında olması	202
Evlilik hayatının problemleri	203
Baba ve küçüklerin problemleri	205
Kadının kocasına ve misafirlerine hizmeti.....	206
Kadının erkeklerle konuşması.....	210
Eşler arasındaki anlaşmazlıklarda batıda kim arabuluculuk yapacak?.....	213
Kadının bisiklete binmesi.....	216
Kızlık zarının kaybı yüzünden boşanma	217

Dans oyunlarında kadınların çocuklarla dansa katılmaları	219
Yeni müslüman olan kadın ve örtünme	220
Kadının kendi malından eve harcama yapması	222
Hanımın malını yemek	226
Müslümanın bir mezhebe bağlı kalması	228
Müslüman kadını örtünmekten men etmek	232
Sırf ikinci evlilik için, sözde resmen boşanma	237
Kadın müslüman olsa da kocası olmasa	
Biribirlerinden ayrılmaları gerekir mi?	239
Mesele hakkında İbnu'l-Kayyim'in tahkiki	246
Hemen ayrılmaları gerçekleştirilmeli diyenlerin delilleri	254
Farklı görüştekilerin cevabı	255
İmam İbnu'l-Kayyim'in tahkiki üzerine bir yorum	264
Mezhep... bağımsız olarak sahabe ve tabiun fetvalarına dönüş	266
Bu konuda muteber üç görüş var	273
Sahabe ve tabiun kavliyle fetva caizdir	275
Zina ile gebe kalan kadının iddeti	278
Ev satın almak için faizle borçlanmak	281
Faizden kurtuluş nasıl olabilir	291
Bu görüşlerimizi destekleyen hususlar	294
Faizi bankaya bırakmak	296
Bankaların kredi kartları	299
İslâmî kesim meselesi	303
Yabancı bir ülkenin kanunlarına saygılı olma	311
Japonlar arasında islam'ı tebliğ ve davet	322
Önemli tavsiyeler	328
Satılan malın parasını bankadan almak	334
Alış veriş sözleşmesine uymak	35
Çek cumhuriyetinden sorular	338
Domuzdan elde edilen enzimlerin hükmü	340
Kasada saklanan mehrin zekatı var mı?	341
Ezansız ve kametsiz namaz kılmak	342
Müslüman'ın hristiyan mezarlığına defni	343

Gayri müslim kabirleri ziyaret caiz mi.....	345
Organ bağışında bulunmak	348
Kitap ehlinin bayramlarını kutlamak	354
Müslüman'ın gayri müslim'e mirasçı olması	366
Rusya'da ki tüm müslümanlara fetva.....	379

ON İKİNCİ BÖLÜM DEĞİŞİK KONULAR

Ahbaş (habeşliler) cemaati	387
İstemeyerek içine düştüğüm bir savaş.....	394
Habeşilerin el-Cezire'ye mektubu.....	400
Ahbaş'ın şüphelerine cevap	402
Takva bankasındaki pay meselesi	410
Ezher islami araştırma meclisinin açıklaması	445
Cezayirli kardeşlerime açıklama ve hatırlatma	447
Bağlı bulunduğum sağlam prensiplerim var	458

Toplumumuzda din gerek yönlendirme, gerekse insanlara tesiri bakımından önemini devam ettirmektedir. Din kelimesinin etkisinde onun yerine kullanılabilecek başka hiçbir kelime yoktur. O ne hayatta ikinci sıraya itilebilir ne de insan hayatından çıkarılabilir. Kısacası din; hayatın, çevresinde döndüğü asıl eksendir. İnsanların kalplerindeki din tohumları henüz ölememiş, İslama duydukları bir parça saygı ve bağlılık onları olgunlaştırmakta ve kalplerini alevlendirmektedir. Sonra da İslamın güzelliğiyle süslenmekte ve kendilerini İslamla bezemektedirler. Allah'ın izniyle bunun semeresini görüyorlar. Hayatlarındaki lanetli prangaları kırıp hürriyete kavuşmaktalar.